

МАЙКЛ ШЕБОН

ТЕЛЕГРАФ
АВЕНЮ

МАЙКЛ ШЕБОН

Ф А Б У Л А
ВИДАВНИЦТВО

Ейлет, від уколу голки до найглибшої западини

Називай мене Ішмаслем.
Ішмаель Рід, можливо.

I. Кремова мрія

Білий хлопчик мчав на скейтборді, на буксирі, тримаючись рукою за плече чорного хлопчини на велосипеді з фіксованою передачею, який крутив педалі попереду. Темний серпневий ранок у глибині рівнин. Скреготіння шин. Переривчасте шелестіння коліщаток скейтборда по асфальту. Літній Берклі, від якого тхне старою жінкою, дев'ятьма різними видами жасмину й котячою сечею.

Чорний хлопець виструнчився, відпустив кермо. Білий роз'єднав вагони їхнього маленького потяга. Схрестивши руки, чорний схопився за нижній край футболки й стягнув її через голову. Затримався в середині одежини, нікуди не кваплячись, а вони тим часом прямували до наступної плями світла під ліхтарем. За мить, можливо, чорний хлопець зірве з себе ту футболку, запахе край до задньої кишені, й решту дороги вона майорітиме за спиною, як той прапор. Білий хлопчисько дригатиме ногами, відштовхуватиметься й розмахуватиме руками, намагаючись ухопити долонею гладеньку чорну шкіру. Та наразі хлопчина на скейтборді котив собі за сліпим відчайдухом, намагаючись не відставати.

* * *

Місяцеликий, довготелесий, завжди трохи напідпитку, Арчі Столлінгз панував за прилавком «Брукленд Рекордз» — на колінах якийсь малюк, поверх гарбузово-жовтої водолазки рудувато-коричневий вельветовий піджак, в якому він, і так схожий на Гамеру, перетворювався на абсолютну, доволі симпатичну його копію, такий собі літаючий мутант-черепаха з японських фільмів. Дитину він підхопив під ліву руку, а правою перебирав уміст восьмого з п'ятнадцяти ящиків, що їх прислали з «Бенезра естейт», записи в ящику номер вісім мали саме такий присмак, як і любив Арчі: підчеревина джазу, добряче присолена й присмачена фанком. «*Electric Byrd*» (Blue Note, 1970). Джонні Гаммонд. Перші два сольні альбоми Мелвіна Спаркса. Чарлз Кайнард,

«*Wa-Tu-Wa-Zui*» (Prestige, 1971). Арчі перебирав записи й слухав, час від часу примружуючи очі, м'ятний квадрофонічний наполегливий голос покійного Аїрто у «*Fingers*» (СТІ, 1972), що лунав з вірного динаміка студії, який власноруч відкопав на смітнику Нет Яффе, а до життя повернув Арчі, колишній військовий інженер гелікоптерів, який входив до 37,5 відсотків — коли він востаннє перевіряв — бакалаврів з електротехніки, що вийшли з університету Сан-Франциско.

Наука каталогізування однією рукою: витягти платівку з ящика, зсунути паперову обгортку з конверта. Просунути пальці всередину конверта. Витягти платівку, торкаючись кінчиками пальців лише етикетки. Покрутити диск у ранковому світлі, що лилося крізь вікно. В цьому рівному східному світлі, що розкривало всі таємниці, безжальному й поблажливому, завжди готовому розповісти всю правду про стан платівки. (Хоча Нет Яффе і запевняв, що то не світло, а вікно, великий прямокутник пітсбурзького скла, яке за шістдесят із гаком років свого існування в приміщенні, де наразі розташовувалась «Брукленд Рекордз», а колись було відоме як перукарня Спенсера, отримало щеплення від усіляких різновидів лайна.)

Арчі погойдувався, заплющивши очі, відчуваючи вагу дитини, вдихаючи запах мастила, що точився від басової лінії Рінго Тільмана, згадуючи очі Елсбет Гетачу, коли вона вчора працювала своїм ротиком у приватному кабінеті ефіопського ресторану «Цариця Савська». Стрімка дуга її верхньої губи, кінчик язика, який так і виписував «Аддис-Абеба» на струні його члена. Він погойдувався, тримаючи малюка, вбираючи в себе цей суботній ранок, доки сусідські чоботи не принесли до дверей поганих новин, і міг би робити це, здається, цілий день, довіку.

— Бідолашний Боб Бенезра,— сказав Арчі малюку.— Особисто я його не знав, але мені його шкода. Лишити всі ці чудові платівки. Ось так і стають атеїстами, Роландо, варто лише поглянути на цей неймовірний вініл, що лишив по собі бідолаха.— Не таке вже й мале це дитинча, час навчити його правді життя, викласти всі факти про життя та смерть.— Що ж то за небеса, куди не можна прихопити свої платівки?

Малюк, певне, зрозумів, що питання риторичне, тож навіть не спробував на нього відповісти.

* * *

Нет Яффе заявився на роботу не в гуморі, як це буває п'ять разів із одинадцяти, хоча, якщо вже бути поблажливим, можна сказати, що чотири рази з дев'яти. Його поганий настрій відділяв його від світу, як шолом скафандра, й бідолаха Нет застряг усередині не в змозі зрозуміти, чи придатна атмосфера до дихання, ще й позбавлений будь-якого приладу, що підказав би, коли скінчиться його запас кисню. Він зачинив двері на засув, дзенькнувши ключами, й зробив це також однією рукою, бо лівою притискав до себе ящик із платівками. Нет увійшов, пригнувши голову, мугикаючи щось собі під носа; у цьому мугиканні цікава мелодія змінювалася якоюсь відстойною сучасною попсовою пісенькою; можна було мугикати навіть сердитого листа до недбалого власника манікюрного салону за два квартали звідси або до редактора «Окленд Триб'юн», чиї шпальти часто-густо були прикрашені Нетовими сердитими листами; мугикати можна було й перші фрагменти нової теорії взаємовідносин між босанова й гуртом «*Nouvelle Vague*»; мугикав він навіть тоді, коли не видавав ані звука, навіть коли спав, якась струна в глибині кісток Натанієля Яффе завжди бриніла.

Він зачинив двері, замкнув їх зсередини, поставив ящик на стіл і повісив свого капелюха-федору кольору притрушеного попелом вугілля, ще й у тонесеньку смужечку, на один з дев'яти подвійних сталевих гачків, які також лишилися від часів перукарні Спенсера. Провів пальцем по волоссю, ще кучерявішому, ніж у Арчі, яке вже почало рідшати на лінії проділу. Обернувся, розправив краватку — попіжонськи широку, чорну зі сріблястою іскрою, завважив стан ящику номер вісім. Кілька разів прокрутив голову на шийних суглобах, ніби хрустіння кісток й напруга давали надію звільнитися від того, що змушувало його мугикати.

Він попрямував у глибину студії і зник за завісою з намистин, старанно розфарбованою сином Нетом, Джулі: портрет Майлза Девіса

в образі мексиканського святого; страждаюче серце святого Майлза відкрите, обплутане колючим дротом. Схожість не ідеальна, якщо чесно, і Арчі він більше нагадував Мукі Вілсона, та, певно, нелегко намалювати чийсь портрет на тисячі півдюймових намистин, мало хто, крім Джуліуса Яффе, закінчив би роботу, ба взагалі б за неї взявся. За хвилину Арчі почув, як у туалеті спустили воду, тоді приступ сердитого кашлю, і батько Джуліуса повернувся до кімнати, готовий розпочати черговий робочий день.

— Чия це дитина? — запитав він.

— Яка дитина? — відгукнувся Арчі.

Нет відсунув засув на дверях і перевернув вивіску, інформуючи світ, що «Брукленд Рекордз» відкриті для серйозних справ. Він іще разок прокрутив череп на верхівці хребта, щось замуликав, знову закашлявся. Повернувся до свого партнера, мало не палаючи від люті.

— Ми в абсолютній дупі, — заявив він.

— За статистику це цілком імовірно, — погодився Арчі. — Як це сталося в нашому випадку?

— Я щойно від Синглтері.

Їхній домовласник, містер Гарнет Синглтері, Король Брязкалець, торгував декоративними ґратами, золотими каблучками та мотузкою на ярди за три будинки від «Брукленд». Йому належав цілий квартал плюс ще з дюжину будинків у різних частинах Західного Окленду. Роздрібна торгівля, комерція. Синглтері — інформаційний кит, що прокладає свій міграційний маршрут крізь район, збираючи чутки, невтомно відціджуючи з них поживні речовини, пропускаючи крізь китовий вус. Він жодного долара не заплатив, щоб покопирсатись у ящиках з платівками, але все одно був постійним клієнтом, заходив мало не через день, просто щоб перевірити. Стежив за балансом істини й дурні в цьому потоці.

— Невже? — озвався Арчі. — І що сказав Синглтері?

— Сказав, що ми в дупі. Серйозно, чому у тебе дитина?

Арчі опустил очі на Роландо Інгліша, норовистого молодика з гарненьким ротиком і м'якенькими каштановими кучериками, що від поту поприлипали до голови, запханого до комбінезончика, а тоді ще й загорнутого в жовтеньку ковдру. Арчі підкинув Роландо Інгліша й задоволено кивнув, почувши хрюкання зсередини. Мати Роландо Інгліша, Аїша, була дочкою Короля Брязкалець. Арчі запропонував Аїші перекласти Роланда йому в руки на пів дня, нехай бо жіночка придбає дрібничок малюку чи що там їй потрібно. Дружина Арчі чекала на їхню першу дитину, й Арчі спало на думку, що за такої загрози батьківства не завадить йому трохи потренуватись до жовтня, коли мусило народитись немовля, може, це полегшить шок від того, що в тридцять шість ти раптом стаєш практикуючим батьком. Тож вони з Роландо вирушили на екскурсію до аптеки «Волгрінс», і Арчі був аж ніяк не проти такої прогулянки файного серпневого ранку. Тридцять доларів, отриманих від Аїші, Арчі витратив на підгузки, серветки, молочну суміш, пляшечки та пакетик сосок — Аїша дала йому список,— тоді сів на ослін на зупинці просто під аптекою, де вони з Роландо Інглішем змінили смердючий підгузок, трохи перекусили, Арчі прикінчив пакунок глазурованих дірок від «Американської федерації пончиків», а Роландо Інгліш дозволив притрисити себе щедрою порцією дитячої присипки.

— Це Роландо,— відповів Арчі.— Позичив його в Аїші Інгліш. Нічого такого він іще робити не вміє, але хлопець милий. Слухай, Нете, ти тут кинув кілька фраз, з яких я зрозумів, що ми певною мірою в дупі.

— Я зустрів Синглтері.

— І він тебе просвітив.

Нет крутонув ящик з платівками, що приніс із собою, дисків тридцять п'ять-сорок у ящику з-під бананів, і почав ліниво їх перебирати. Спочатку Арчі вирішив, що Нет приніс їх із дому, платівки з власної колекції, які він хотів продати, або ті, що брав додому, щоб розібратись,— межа між приватною колекцією та товарами крамниці була дуже розпливчастою. І побачив Арчі, що все це лише

добровольці. Платівка Джуїс Ньютон, поганий останній альбом «*Commodores*», «*Christmas*» від «*Care Bears*». Сміття, непотріб, сумні залишки торгівлі на ярди. Осиротілі бібліотеки платівок безупинно кликали своїх партнерів, хоч би куди їх закинула доля, але цей сигнал лиха могли почути лише Нет та Арчі. «Цей хлопець може поїхати до Антарктиди,— якось сказала Авіва Рот-Яффе своєму чоловікові,— і повернутися звідти з коробкою вінілу сімдесят восьмого року». І от, з надією і безнадійно, Нет перебирав свій останній улов, де кожен диск був потенційною знахідкою, хоча шанси зменшувалися вдсятеро з кожною навмання обраною платівкою, що свідчила про поганий смак того, хто їх викинув.

— Енді Гібб,— вимовив Нет, навіть не намагаючись забарвити слова презирством, просто додав до імені та після фантоми лапок, ніби то було відоме прізвисько. Він витяг диск «*After Dark*» (RSO, 1980) і підніс його до Роландо Інгліша, щоб той добре роздивився.— Тобі подобається Енді Гібб, Роландо?

Схоже, Роландо Інгліш ставився до останнього альбому молодшого Гібба більш поблажливо, ніж його співрозмовник.

— Мушу погодитися, він таки милий,— сказав Нет таким тоном, наче зробив поступку, ніби в них із Арчі була суперечка з цього приводу, хоча нічого такого Арчі не пригадує.— Дай його.

Арчі передав немовля Нетові і лише зараз відчув, як затекло плече. Нет підхопив хлопця обома руками під пахви й підняв, піднісши до обличчя. Роландо Інгліш, щосили намагаючись утримати головку, зустрівся з Нетом поглядом, і вигляд у нього був такий, ніби він охоче полегшив би життя Енді Гіббу, Нету Яффе та взагалі будь-кому. Доки ці двоє роздивлялись один одного, мелодія, що її мугикав Нет, стала тихою, схожою на колискову. Малюк Роландо припав йому до серця, ніби купка шкарпеток, ретельно скручених і запханих в одну велику шкарпетку, щільний і сонний, геть не такий, як ті відчайдухи, що бува гасають вулицями.

— У мене теж був малюк,— мрійливо-тужливо заявив Нет.

— Я пам'ятаю.

То було приблизно тоді, коли вони познайомились з Нетом, граючи на весіллі в клубі друзів природи на Хоакіна Міллера. Арчі тоді щойно повернувся з Перської затоки і в останню мить замінив штатного басиста Нета. Наразі колишньому малюку Джуліусу виповнилося вже п'ятнадцять, і Арчі вважав його принаймні таким же милим диваком, як і завжди. Чув якісь таємні співзвуччя, писав поезію клінгонською мовою, малював на нігтях обличчя Джека Скеллінгтона. До дитячого садочку ходив у лосинах та балетній пачці, приходив додому й слухав альбом Барбрі Стрейзанд. Навіть у три-чотири роки любив поговорити, як і батько. Розповідав, що французька випічка походить аж ніяк не з Франції, а німецький шоколадний торт не з Німеччини. Та сама тенденція зациклюватись на смакуванні питання. Останнім часом він, схоже, спілкувався якимось таємним шифром підлітків, розшифрувати який могли лише батьки, і це зводило їх з розуму.

— Малюки такі милі,— зітхнув Нет.— З ними можна поцілуватись по-ескімоськи.— Так вони з Роландо й зробили, потершись носами, і хлопчик так і висів собі, не протестуючи.— Так, Роландо гарненький.

— Я теж так подумав.

— Дружить зі своєю головою.

— Скажи? — відгукнувся Арчі.

— Тому й називають його головним, еге ж? Так, так. Головний. Його можна з'їсти.

— Можливо. Але не так уже мені й хочеться їсти дітей.

Нет оглянув Арчі так, як сам Арчі оглядав лицьовий бік платівки «*Kulu Sé Mama*» (Impulse!, 1967) покійного Боба Бенезри, шукаючи приводу понизити її ранг.

— Отже, тренуєшся? Така була думка?

— Була.

— І як? Спрацювало?

Арчі стенив плечима, як той скромний герой, що саме так знизує плечима, коли його питають, як, заради Бога, вдалося йому врятувати сотні сиріток, що опинилися в палаючому вантажному літаку, не допустивши зіткнення його з астероїдом. Розігруючи сцену перед Нетом, Арчі знав — відчував, як і ліву руку, що й досі боліла від малюка,— що ні здатність, ні бажання поняньчити Роландо Інгліша годину, день чи тиждень не мали ніякого відношення до його бажання чи здатності бути батьком майбутньому малюку, в якого саме завершувалося формування дихальної та ендокринної систем в темній лабораторії черева його дружини.

Підтирати дупку, заливати молоко з пляшечки, витирати слину рушничком — усе це прості завдання та процедури, серія етапів, таких же, як і решта життя. Обов'язки, які потрібно виконувати, повільні частини, які потрібно пережити, зміни, які потрібно витримати. Варто зайняти розум міркуванням, як визначити хитрий музичний розмір альбому «*On the Corner*» (Columbia, 1972) або в чому сенс одного з багатьох неясних абзаців «*Роздумів*» (Арчі саме перечитував Марка Аврелія в дев'яносто третій раз), посортувати однією рукою коробку цікавих записів, і не встигнеш оком моргнути, як настала тиха година, маюся повернулася додому і ти знову можеш братися за свої справи. Як у армії: пильнуй, сховай мозок у прохолодне сухе місце й чекай, доки все закінчиться. От тільки (зрозумів він, відчуваючи бурхливу паніку, що вже кілька місяців з ним заgravала, переважно о третій ночі, коли вагітна дружина починала перевертатися з боку на бік і проганяла його сон, паніку, яку мало б приспати тренування з Роландо Інглішем, та натомість ледь заспокоїло) це ніколи не скінчиться. Не можна закінчити бути батьком, байдуже, куди сховаєш свій мозок чи скільки етапів батьківства ти уже пережив. Навіть коли помреш. Живий, мертвий чи на відстані в тисячу миль ти завжди почуватимешся на гачку роботи, яку не можна назвати процедурою чи серією етапів, яка вимагає від тебе цілковитої, постійної уваги, хоч іноді тобі навіть не доводиться нічого робити,

виконувати чи взагалі казати. Батько самого Арчі кинув їх із мамою, коли хлопець був ледь старший за Роланда Інгліша, та навіть кілька років після того, доки його зірка не закотилася, Лютер Столлінгз заходив, вчасно сплачував аліменти, водив Арчі на бейсбольні матчі, до парку атракціонів «Меріотс Грейт Америка» тощо, та було дещо, чого очікували від старого Лютера, та воно так ніколи й не матеріалізувалося, певна частина його душі так і не проявилася, хоч і стояв він просто поруч із Арчі. Батьківство означає обов'язок, значно більший за гроші, тіло, час, присутність чи то фізичну, чи то обмежену годинником: обов'язок безтерміновий, довічний і невидимий, як підкорення силі тяжіння зірок.

— Так,— кивнув Нет. На секунду дріт у ньому трохи розкрутився.— Малюки милі. А тоді виростають, припиняють митись і дрочать у свої шкарпетки.

На скло дверей набігла тінь, увійшов С. С. Мерчандані з похмурим виглядом. Обличчя цього чоловіка було просто створене для скорботи: припухлі очі, обвисла щелепа, крізь чорнильну пляму бороди так і хлюпає сум.

— Ви, панове,— сказав він мрійливо-сумно, з правильною класичною англійською вимовою, що нагадувала про кращі, культурніші часи,— в душі.

— Мені вже доповіли,— відгукнувся Арчі.— Що сталося?

— «Догпайл»,— відповів містер Мерчандані.

— Клятві «Догпайл»,— погодився Нет, знову замуликавши.

— За місяць вони тут усе розриють.

— Один місяць? — запитав Арчі.

— Уже наступного місяця! Ось що я чув. Наш приятель містер Синглтері розмовляв із бабцею містера Гібсона Гуда.

— Клятий Гібсон Гуд,— зауважив Нет.

Шість місяців до цього ранку на прес-конференції, у присутності мера, Гібсон «Поганий» Гуд, колишній професійний квотербек «Пітсбург стілерс», президент і голова «Догпайл рекордінгз», «Догпайл філмз», голова фонду Гуда і п'ятий найзаможніший чорний в Америці, прилетів до Окленду на персональному чорно-червоному літаку, аж лускаючись від планів відкрити другий «Дирижабль Догпайл» на забутій Богом Телеграф-авеню поруч зі старим ринком «Голден стейт», за два квартали від «Брукленд Рекордз». Ще більше за свого гігантського попередника поблизу Калвер-Сіті, оклендський «дирижабль» умістив би в собі кінотеатр на десять екранів, ресторани швидкої їжі, територію ігрових автоматів і галерею на двадцять роздрібних крамниць, яку завершуватиме триповерховий медіамагазин «Догпайл», по поверху на музику, відео та інше (переважно книжки). Як і в торговому центрі «Догпайл» у Фокс-Гілз, оклендський флагман матиме солідний вибір продукції загальної спрямованості, але спеціалізуватиметься на афроамериканській культурі, «на всіх,— як зазначив Гуд на прес-конференції,— її незліченних багатствах». Кишені Гуда були глибокими, його імперські бажання давно вже одружилися з відчуттям соціальної користі; головною ідеєю нового магазину було не заробити грошей, а повернути, за одним махом, комерційне серце чорного району, вирізане за славетних часів будівництва магістралі в Каліфорнії. Не висловленими на конференції, хоча й можна було про них здогадатись, дивлячись на те, як ідуть справи в лосанджелеському центрі, лишилися наміри магазину не лише продавати компакт-диски з великими знижками, а й запропонувати великий вибір рідкісних товарів або таких, що були у використанні, як-от вінілові платівки із записами джазу, фанку, блюзу й соулу.

— Він не має дозволу чи що там потрібно,— вказав Арчі.— Мій хлопець Чан Флаверс описує його як людину, що загрузла в проблемах екології, дорожнього руху та іншій дурні.

Власник і директор ритуального бюро «Флаверс і сини», розташованого на Телеграф-авеню саме навпроти того місця, що

облюбував «Догпайл», був іще й членом міської ради Окленду. На відміну від Синглері, член Чандлер Б. Флаверс колекціонував платівки, витрачав на них гроші не рахуючи, тож хоч партнери й не дуже розуміли його категоричне протистояння планам «Догпайлу», вони розраховували на нього, чіпляючись за обіцянки.

— Щось явно змінило міркування радника,— заявив С. С. Мерчандані тоном Джеймса Мейсона: такий собі хитруватий і втомлений, зі склянкою вермуту в руці.

— Ха,— відповів Арчі.

Ніхто у всьому Західному Окленді не був твердолобішим і краще підмащеним за Чандлера Флаверса, і якщо щось явно змінило його міркування, навряд чи то були погрози.

— Не знаю, містере Мерчандані. Вибори на носі,— сказав Арчі.— Він ледь перший тур пройшов. Може, намагається розворушити народ, трохи розкрутити. Пробудити енергію суспільства. Підхопити трохи зіркового пилу, що сиплеться з Гібсона Гуда.

— Авжеж,— промовив містер Мерчандані, хоч в очах у нього читалося «Аж ніяк».— Упевнений, знайдеться слушне пояснення.

Відкіт, хотів він сказати. Повернення боргу. Кожен, хто, як і містер Мерчандані, витримував рівномірний потік кузенів та племінників із Пенджабу, які зупинялися в його мотелях та мили автівки на його заправках, не накликаючи на себе незадоволення влади, погодився б із таким припущенням. Арчі ж було дуже важко уявити, що Флаверс — цей стриманий, ввічливий, завжди *коректний* чоловік, герой району ще з часів Лайонела Вілсона — бере відкати у пихатого колишнього квотербека, та Арчі завжди відрізнявся тим, що ставився до стану вінілових платівок гіперкритично, а до людей надто поблажливо.

— Хай там як, а вже запізно, еге ж? — припустив Арчі.— Угода не відбулася. Банк не здався. Гуд не отримав фінансування чи що там?

— Ніколи не розумів американського футболу,— продовжив С. С. Мерчандані.— Але мені розповідали, що коли Гібсон Гуд грав, то полюбляв влаштовувати сутички на полі.

— Є у грі така опція,— сказав Нет.— Хай би що там було, та перемогти його було важко.

Арчі відібрав у Нета Яффе дитину.

— Гібсон Поганий був іще тим бісовим сином,— погодився він.

* * *

Містер Ностальджія, сорок чотири, моржеві вуса, бабині окуляри, строката гавайська сорочка від «Reyn Spooner» на два розміри більша, стояв за обклеєним люмінесцентними наліпками виставочним столиком за п'ятсот доларів, навпроти відполірованого бетонного проходу й за три столики від реєстраційної стійки, під восьмифутовим банером, на якому було написано «Осередок м-ра Ностальджія», жував мармеладку й не міг повірити своїм, чорт забирай, очам.

— Йой! — тільки й вигукнув він, коли до столика наблизився загінчик громил: двоє кремезних білих охоронців у блакитних поліцейських сорочках і чорний бегемот, Гібсон Гуд власною персоною, з такими м'язами, що ледь увіпхнулися в рукави його чорної футболки.—
Прошу трохи поваги!

— Правильно, дідько забирай,— відповів чоловік, якого ескортували з вестибюля, і коли група вже зовсім наблизилася, містер Ностальджія побачив, що то дійсно він. Може, років на тридцять старший, фунтів на двадцять худіший, ват на сорок тьмяніший, але таки він. На розмір менший, ніж потрібно, червоний спортивний костюм, з якого стирчали щиколотки та зап'ястки. Пояс куртки підскочив на спині мало не до самого логотипа: пара жовтих кулаків, навколо них слова жовтими літерами: ІНСТИТУТ БРЮСА ЛІ, ОКЛЕНД, КАЛІФОРНІЯ. Довготелесий і широкоплечий, з пружною ходою, ніби трохи підскакує з кожним кроком. Уособлення величності, і це містерові Ностальджія

здалося напрочуд слухним, якщо не сказати вдалим. Усі так і повітрішалися на нього, усі чоловіки з пивними черевцями та волохатими спинами, одутлими обличчями, лисіючими черепами, з серцями, засипаними осіннім листям. Відірвалися від кошків зі старими примірниками «Інсайд спортс», жовтих фанатських рушників у рамочках з бронзовими табличками, що зазначали автора чорного кутастого підпису на жовтому махровому тлі, Рокі Блеєра, Лінна Свона чи ще когось. Піднімали голови від столів, викладених листівками з обличчями спортивних ідолів їхньої юності (Піт Маравіч, Робін Юнт, Боббі Опп), анульованими чеками на гроші з давно зниклих банківських рахунків Теда Вільямса чи то Джо Неймета; нерозпакованих наборів бейсбольних карток 71 року, таких же незіпсованих, як і спогади, і бейсбольних карток 86 року, де в кожному наборі красувався портрет новачка Джордана. Спостерігаючи за цим чорним сивоволосим велетнем, вони неясно пригадували обличчя зі своїх юних років. «Це ж той чувак, що все підписує. Розмовляв із Гібсоном Гудом, і гучненько так. Точно він». Варто віддати йому належне, бідоласі вдавалося не опускати підборіддя. А було воно з ямочкою, як у самого Керка Дугласа. Світлі очі. Руки, прости господи, як два вирвані з корінням дерева.

— Вважайте, що вам пощастило, джентльмени,— вигукнув містер Ностальджія, коли група минала його столик.— Якби цей чоловік побажав, він би вас одним пальцем убив.

— Точно,— озвався молодший з громил.— Якби спершу купив квиток.

Містер Ностальджія порушником спокою не був. Кутив собі дозволене, дивився телепрограми про Другу світову, жував мармеладки і слухав «*Grateful Dead*», комбінуючи всі ці справи між собою як заманеться. Авжеж він мав свої претензії до влади, бо батько його пережив два табори, а мати брала участь у марші на Вашингтон, та й сам містер Ностальджія не здатен був утримати роботу, якщо доводилось звітувати перед босом. Та хай би в якій чудовій формі він перебував, та все ж був містер Ностальджія лише п'яти футів шести дюймів на зріст у своїх мексиканських сандаліях, тож до бійки краще було не доводити. Якщо наважитись заснувати стиль кунг-фу,

базуючись на його коронних рухах, то назвати його можна було б стилем мокриці. Містер Ностальджія унікав сварок, суперечок, бійок у барах, з'ясування стосунків удома чи на вулиці. Насильство він сприймав лише 1944 року в чорно-білому варіанті по телевізору. Він був торговцем із доброю репутацією та довгою історією і заплатив чималу суму організаторам спортивного шоу, виробникам спортивного взуття «East Bay Sports», і частина цих грошей мала піти на захист душевного спокою, який, принаймні теоретично, мусили б забезпечувати ці громили в блакитних сорочках. І душевний спокій, завважте, це не просто гарна фраза; це достойна мета, ціль релігій, обіцянка страхувальників. Але містера Ностальджія, як він згодом пояснюватиме своїй дружині (яка скоріше проковтне цілу миску вірусів еболи, ніж іще колись піде на спортивне шоу), неймовірно розлютило грубе поводження, якого зазнав герой його юності з тієї лише причини, що заявився в конференц-центр без квитка. Тож того суботнього ранку в Кайзер-центрі містер Ностальджія сам себе здивував.

Він вийшов із-поза захисного валу свого столика — оздобленого у вигляді шведського столу в одному з казино у Вегасі, з широким вибором неспортивних товарів, на яких він спеціалізувався і якими вирішив заробляти собі на хліб, серед яких був і повний комплект карток Боббі Шермана в комедії «Разом» 1971 року випуску, навіть із таким рідкісним номером, як-от 54. Містер Ностальджія рушив з місця плавно, з гідністю, що дало змогу одному з недобррозичливих спостерігачів ще кілька років зауважувати, пригадуючи його квітасту сорочку, що на параді троянд у Пасадені зник один візок.

— Стривайте, дозвольте мені купити квиток цьому чоловікові,— гукнув він у спину ескорту охорони.

Особистий охоронець Гібсона Гуда озирнувся через плече, ніби на пів секунди замислився, чи не вступив бува у собаче лайно. Громили в блакитних сорочках пішли далі.

— Агов! Гей! — гукнув містер Ностальджія.— Стривайте! Агов, хлопці! Це ж Лютер Столлінгз!

Саме Столлінгз і зупинився першим, заляк на місці, обперся на своїх наглядачів, повернувся до свого рятівника. Знайома усмішка — її привабливість зменшилась і поблякла від наркотиків чи тюремного стоматолога, а може, від тієї убогості, що змушує шукати шляхів потрапити всередину без восьмидоларового квитка,— викликала біль у грудині містера Ностальджія.

— Дякую, добрий чоловіче,— сказав Столлінгз. Театральним жестом указав на громил.— Мій любий друг...

Містер Ностальджія назвав своє справжнє прізвище, довге, єврейське і кумедне, яке годилося б скоріше для сиру чи хліба на заквасці. Столлінгз бездоганно його повторив, без єдиної глузливої нотки, які так часто з'являються в тих, хто це прізвище чує.

— Мій любий друг,— пояснив Столлінгз, смикнувши плечем, щоб скинути з нього руку громил, ніби митець-утікач, радий позбавитись гамівної сорочки,— люб'язно запропонував заплатити за мій квиток.

У кінці інтонація трохи піднялася вгору, ніби він поставив знак питання. Ніби хотів перевірити, чи правильно виклав факти.

— Точнісінько так,— запевнив містер Ностальджія. Він пригадав, як сидів у м'якому засаленому кріслі кінотеатру «Карсон Твін» однієї суботи років тридцять тому, груди так і прогиналися під вагою радості завбільшки зі слона, і дивився фільм з переважно чорними акторами — глядачі були теж переважно чорними — під назвою «Людина ночі». У фільмі йому сподобалося буквально все. Дівчина зі сріблястим африканським волоссям. Рукопашні бійки. Саундтрек у стилі фанк. Гонитва на зеленому «Саабі-сонет» 1972 року, що на граничній швидкості мчав вулицями, які легко впізнавали мешканці міста Карсон, Каліфорнія. Вбрання, бійки та вибухи, влаштовані грабіжниками банку. Та понад усе — зірка фільму, довготелесий, спокійний, неговіркий, як герой Макквіна, і так само не проти склеїти дурня, що можна вважати синонімом шарму. І — безперечно, в 1973-му — майстер кунг-фу.— Це велика честь.

Громили насунулись на містера Ностальджіа, налаштувавши свої прибори бачення, просканували зелену дводенну перепустку на виставку, що висіла у нього на шиї. Обличчя їхні спохмурніли, втратили вираз змученої самовдоволеності: велетні намагалися пригадати, чи згадується хоч щось про подібну ситуацію в офіційному довіднику громил.

— Він турбував містера Гуда,— сказав охоронець Гуда, виступивши на боці моралі в цьому відділку м'язів.— Купиш йому квиток,— заявив він містеру Ностальджіа,— він його ще раз потурбує.

— Тур-бу-вав? — украй скептично протягнув Лютер Столлінгз. Не винний у жодному зі злочинів, у яких його звинувачували чи колись звинувачуватимуть.— Як я можу потурбувати таку людину? Просто хотів побути поруч, постояти своїх тридцять секунд біля нього, як і всі інші. Взяти автографа та й піти своєю дорогою.

— Автограф безпосередньо у містера Гуда коштуватиме сорок п'ять доларів,— завважив охоронець. Попри значні розміри, зріст і загальну потворність, голос у нього був м'яким, терплячим, бо йому, можна сказати, платили за те, щоб терпів дурнів. Підтримував вільний від дурнів периметр навколо Поганого Гібсона, дбаючи, аби при цьому його роботодавець не виглядав покидьком.— Як ти збираєшся платити, коли навіть восьми баксів не маєш?

— Приятелю, агов,— гукнув Столлінгз і знову правильно вимовив прізвище, болюче — принаймні для містера Ностальджіа — спалахнувши усмішкою. Хоч би що він там робив із часів своєї слави, крім того що старів, безнадійно зношувався та спустошувався, на його пам'ять це ніяк не вплинуло; а може, він уже й кинув те робити.— Я сподіваюся, е-е, маю надію,— тепер знак питання стояв після кожного слова,— що якимось переконаю вас допомогти мені?

Містер Ностальджіа відступив, мимоволі зробивши крок назад

завдяки багатьом рокам спілкування з шахраями, ловкачами, жебраками й специфічними митцями, яких на кожній такій виставці було як зернівок у борошні. Підрахував, що різниця між пропозицією

купити квиток, таким собі жестом поваги, та платою за те, щоб чоловік узяв автограф Гібсона Гуда особисто для себе, становила тридцять сім доларів. Містер Ностальджія спробував пригадати, чи чув колись, щоб зірка (хоч і добряче забута) стояла в черзі, щоб заплатити за автограф іншої зірки. Навіщо це Столлінгзу? Де він хоче, щоб Поганий Гібсон поставив свій підпис? Не схоже, щоб у нього було щось підходяще: книжка, світлина, футболка чи хоча б програмка, серветка чи клаптик паперу. «Просто хотів побути поруч»? Наскільки поруч? Містер Ностальджія ніколи б не досяг успіху у своїй справі, якби не навчився на слух вирізняти шулерів та шахраїв, і слова Лютера Столлінгза пролунали як клаксон: щось він таки замислив. І, власне, майже зазнав поразки, аж тут з якоїсь невідомої причини містер Ностальджія не вийшов з-поза свого безпечного столика й не встромив свого носа туди, куди не мусив. Містер Ностальджія так і почув, як дружина оголошує єдину правильну думку про цю вправу, чергову в низці переспівів фрази «І про що ти тільки думав?». Але прізвище містера Ностальджія було не лише набором літер, воно було закарбоване в його ДНК. Згадавши вагу того слона радості в кінотеатрі «Карсон Твін» у суботу 1974 року, він вирішив повірити правді Лютера Столлінгза. Людина й не на таке здатна, аби отримати автограф квотербека на звороті касового чеку чи на розірваному паперовому пакеті.

— Можливо, я запропоную дещо краще,— промовив містер Ностальджія.

Він поліз до задньої кишені джинсових шортів і витяг згорнутий, вологий від поту конверт. Усередині лежали ще два зелені бейджики на шнурках, які видавалися кожному учаснику такого рівня. Він витяг один з них і протиснувся крізь захисну стіну громил. Лютер Столлінгз нахилив голову, виблиснувши лисиною Нельсона Мандели, і містер Ностальджія повісив бейджик йому на шию. Чарівник країни Оз наділив лева силою.

— Сьогодні містер Столлінгз працює на мене,— заявив він.

— Саме так,— негайно озвався Столлінгз, і голос у нього був не лише щирим, а й нетерплячим, ніби він уже кілька днів чекав на можливість

постояти за столиком містера Ностальджія. Він покосився на бейджик, який повісив на нього містер Ностальджія, і продовжив підігравати: — Працюю за столиком містера Ностальджія.

— Як саме працюєш? — поцікавився старший з громил.

— Роздає автографи,— пояснив містер Ностальджія.— Я маю повний і неповний, без Брюса Лі, комплекти карток «Майстри кунг-фу» і ще кілька сувенірів, які містер Столлінгз люб'язно погодився підписати. Гадаю, навіть афішу до «Чорного ока».

— «Майстри кунг-фу»,— повторив Столлінгз, ледь стримуючись, аби не видати того, що він і гадки не має, про що це веде містер Ностальджія.

— Надруковані «Donruss» у 1976-му, крутий набір.

Чотирьом розгубленим поглядам явно б не завадило, якби містер Ностальджія їх просвітив.

— Ну ж бо, хлопці.— Містер Ностальджія, широко розвівши руки, сколихнувши простір навколо себе.— Колекційні листівки? Маленькі картонні прямокутнички? З плямами від жуйки? Якщо запхати таку між спицями велосипеда, той гарчатиме, як «Гарлі-Девідсон»?

— Чорт, серйозно? — не втримався Столлінгз.— «Майстри кунг-фу». І там є Лютер Столлінгз?

— Авжеж.

— Лютер Столлінгз,— повторив старший із блакитних курток, з довгим темним волоссям, горщикоподібним черепом і трикутним російським чи то польським підборіддям, такого ж приблизно віку, як і містер Ностальджія. Скривив половину обличчя, ніби в одне око у нього була вставлена лупа.— Ну-ну. Що це? «Задавака». Серйозно? Це ти?

— Моя перша роль,— кивнув Столлінгз, хапаючись за несподівану можливість похвалитись. Він насолоджувався миттю. Поклав свою масивну вузлувату долоню на плече містера Ностальджія, щоб і той відчув, яка це насолода — робити те, що він уміє найкраще. Команда громил повернулася до тієї ролі, яку вони й мусили виконувати,— шанувальників Лютера Столлінгза.— Рік по тому, як я виграв титул.

— Титул у чому? В кунг-фу?

— Тоді ще такого не було. Тоді було карате. В Манілі. Чемпіон світу.

— Чемпіон світу, дідько забирай,— гмикнув охоронець Гуда.— Ніколи б не сказав.

Столлінгз проігнорував ремарку велетня. Містер Ностальджія, неабияк задоволений собою, вчинив так само.

— Ми все з'ясували, джентльмени? — запитав Столлінгз у блакитних сорочок.

Охоронці в блакитних сорочках презирнулися із особистим охоронцем, той незадоволено похитав головою.

— Послухай, що я тобі скажу, Лютере,— сказав охоронець.— Спробуй лише наблизитись до містера Гуда, і я тебе дістану, сучий ти сину. І пощади від мене не чекай.

Чоловік повернувся й упевненою ходою покрокував до столика, де його сидів його бос, з коротким йоржиком волосся, в чорній сорочці поло з червоним відбитком лапи на тому місці, де мусив би бути алігатор, озброєний лише сріблястим маркером, один перед вражаюче довгою чергою охочих узяти автограф. Потерті футболки, побиті м'ячі, листівки, бейсболки — сьогодні він зробить позначку на дев'ятидесяти тисячах сувенірів.

— Як скажете,— кинув Столлінгз, ніби йому й діла не було до Гібсона Гуда.

Мало не лускаючись від самовдоволення, він пішов за містером Ностальджія до його столика. Можна було б подумати, ніби він сам не дав банді громил викинути себе на вулицю. Містер Ностальджія об'єктивно розумів, що він мусив би почуватись роздратованим, але чомусь йому ще більше стало шкода Столлінгза.

— Нумо, подивимось, що тут.

Столлінгз обвів поглядом стіл, відзначаючи блискучі запечатані набори «Малюків зі смітника» і «Лихоманки суботнього вечора», невідкриті коробки карток «Дюна», «Дактарі», «Ніжний Бен», настільну гру «Морк і Мінді», будильник у вигляді Бетмена, моделі літальних апаратів та кораблів виробництва фірми «Аврора» в оригінальних упаковках.

— Ого! Навіть листівки Альфа маєте? — вигукнув він.

Голос у нього при цьому, як і вираз обличчя, доки він роздивлявся все це, здався містеру Ностальджія нещасним, навіть жалюгідним. Не та зневага, яку завжди демонструвала дружина містера Ностальджія до його товару, а щось більше схоже на розчарування.

— Стандартний набір для такого шоу,— пояснив містер Ностальджія. Цікаво, коли ж Столлінгз повернеться до сорока п'яти доларів.— Нічого особливо цікавого.

Хоча містер Ностальджія і любив речі, якими торгував, ілюзій щодо їхньої цінності він не плекав. Вони вартували лише того, що за них платили: відновлювали невеличку часточку того, що було загублено, якщо в це вірити. Їхня ціна вказувала лише на відчуття власної цілісності, душевної досконалості, яку можна було відчутти, зібравши нарешті всі пункти, зазначені в списку. Але ще ніколи містерові Ностальджія не доводилося бачити, щоб його неспортивні листівки так когось розчарували.

— Альф, так, пригадую,— вів далі Столлінгз.— Дуже мило. «Сильний біль», «Морк і Мінді», ага. А де «Майстри кунг-фу»?

Містер Ностальджія обернувся до кошика, якого запхав під стіл після того, як уранці розклав товар на столі, порився в ньому. Хвилину він перекладав щось з місця на місце й нарешті витяг неповний комплект, той самий, якому бракувало Лі та Норріса.

— П'ятдесят дві картки в наборі,— сказав він.— Ви під номером, здається, дванадцятим. Якщо правильно пам'ятаю.

Столлінгз перетасував картки, на яких у намальованих бамбукових рамочках, прикрашених написами в стилі китайської каліграфії, були безладно перемішані портрети справжніх і вигаданих спортсменів (Такаюкі Кубота і Шанг-Чі) дюжини чистих видів бойових мистецтв, ще й кількох змішаних на додачу, серед яких бартитсу (Шерлок Голмс) і сават (граф Барузі). Врешті-решт Столлінгз знайшов і себе. Довго дивився на світлину, пирхаючи. На листівці була кольорова світлина з одного з фільмів, поганої якості. Молодий Лютер Столлінгз в червоній піжамі кунг-фу летів уперед ногами, майже горизонтально, на ряд озброєних мечами китайців.

— Чорт,— завважив Столлінгз.— Я навіть не пам'ятаю, звідки це.

— Візьміть її,— запропонував містер Ностальджія.— Беріть увесь набір. Це мій вам подарунок за все те задоволення, яке я отримав від вашої роботи за довгі роки.

— Скільки за неї просите?

— Цей комплект, як я і сказав, не повний. Тож прошу п'ять, але можу погодитись і на три. З Брюсом Лі та Чаком Норрісом пішов би за сім п'ятдесят.

— Чак Норріс? Так, я мав із ним справу. Тричі.

— Не жартуєте?

— Набив йому дупу в Тайпеї.

Містер Ностальджія вирішив, що подробиці краще дізнатися згодом, коли йому закортить розбити якийсь із уцілілих шматочків свого серця, засипаного листям.

— Беріть,— сказав він.— Вони ваші.

— Ага. Дякую. Це так люб'язно з вашого боку. Але, без образ, я уже і так переобтяжений, ну, ти розумієш, минулим, що таскаю із собою.

— О, звісно...

— Не хочеться збільшувати цю купу.

— Я вас чудово розумію.

— Мушу рухатись вперед.

— Авжеж.

— Подорожувати порожняком.

— Правильно.

— Скільки,— продовжив Лютер Столлінгз, понизивши голос до шепоту. Він кашлянув, почав знову, цього разу голосніше: — Скільки коштує лише моя картка?

— Е-е...— пробелькотів містер Ностальджія, зрозумівши на мікросекунду чи дві запізно, до чого приведе його брехня.— Сотню. Дев'яносто, сто баксів.

— Не жарт?

— Десь дев'яносто.

— Ага. Слухай. Дай мені цю картку, Лютер Столлінгз у... Спробуй вгадати... Скажімо, у «Зустрічі з пантерою».

— Мабуть, так і є.— Містер Ностальджія відчув, що гра знову почалася, що Лютер Столлінгз намагається розвести його і, певним чином, Гібсона Гуда.

— Я її підпишу, гаразд? — Так, ось воно.— І продам тобі за сорок п'ять баксів.

— Гаразд,— сказав містер Ностальджія, і його огорнув неймовірний сум, роздавив своєю вагою, виплеснувся на Столлінгза і всіх людей, що прокладали в цьому залі свій самотній маршрут від одного пильного кошика до іншого. Світ комплектів листівок завжди здавався містерові Ностальджія справжнім братством, лігою самотніх людей, об'єднаних пошуками втраченої слави зниклого світу. Аж раптом його вразила думка, що все це лише журавель у небі, в найкращому разі, а то й просто брехня. Жодної надії повернути минуле немає, ліга самотніх людей — фікція, пошуки минулого приречені, як і спроби обманути смерть.

— Якщо вам так хочеться,— продовжив містер Ностальджія. В принципі, він не проти був підняти ціну п'ятидоларового зображення Столлінгза в три-чотири рази. Але, передаючи Столлінгзу ручку з золотим кінчиком, яку подарували йому на бар-міцву бабуся з дідусем і якою він просив підписати щось для своєї власної колекції, він жалкував, що вийшов з-поза столику і не дозволив охоронцям просто протягнути Лютера Столлінгза повз «Осередок містера Ностальджія» й викинути за двері «Кайзер Центру».

Наступні пів години він кілька разів перевіряв, як там Столлінгз, бачив, як той ставав у кінець черги за автографами Гібсона Гуда, тоді тишком-нишком пробирався на початок, намагаючись непомітно пролізти вперед. У розпалі продажу обгортки від жуйки 1936 року зі сценою «Битви з акулою» за 550 доларів дантисту з Данвіля містер Ностальджія випадково кинув погляд на чергу й побачив, що Лютер Столлінгз таки дістався її початку. Охоронець приготувався діяти, як і обіцяв, без пощади, але Гібсон Гуд, трохи приглушивши посмішку, витягнув руку і заспокоїв його, приклавши долоню до грудей велетня, і велетень той відступив, сердито тряхнувши головою. Гуд і Столлінгз перекинулися кількома фразами — спокійно, без емоцій. Містерові

Ностальджія, який спостерігав за їхніми губами та жестами, інколи навіть ловив слово чи фразу, здалося, що розмова звелася до того, що Гібсон Гуд тільки й повторював «Ні», офіційно ввічливо, а Лютер Столлінгз намагався вигадати якийсь новий спосіб змусили його сказати «Так».

І справа вже так затяглася, що людям у черзі за Лютером Столлінгзом урвався терпець. Почалися перешіптування про інцидент, що трапився раніше, про те, що його мало не викинули. Трохи поскаржилися та пожалілися. Хтось озвучив колективне бажання, щоб Столлінгз «Припинив би вже!».

Столлінгз ні на що не звертав уваги.

— Ти його питав? — підвищив він голос, як і годину тому, коли блакитні сорочки підійшли, щоб перевірити, як йому сподобається, коли його викинуть.— Ти питав його про *Попкорна*? — Тепер він говорив достатньо голосно, щоб його почули і містер Ностальджія, і всі навколо.— Тоді маю для тебе потрібну людину. Підчепив на гачок. Ти ж знаєш, що я можу.

Нетерплячка черги змінилася на відкрите кепкування. Столлінгз повернувся до натовпу, спробував лайкою змусити всіх замовчати, звертаючись до хлопця в барвистій сорочці за дві людини від нього. Чоловік лише відмахнувся: «Іди до біса!»

До столика, за яким роздавали автографи, розмахуючи руками в химерному ритмі агресії, уже проштовхувались дві блакитні сорочки, Поголений М'яч і Радянський. Вони безцеремонно схопили Столлінгза під руки, скривившись, ніби від смороду, і заламали йому руки за спину.

За дві секунди, не більше, Поголений М'яч і Радянський уже лежали горілиць на пофарбованій цементній підлозі залу. Містер Ностальджія не був певен, котрому з них дістався удар ногою в голову, а кому — кулаком у живіт і чи взагалі Лютер Столлінгз ворухнув хоча б пальцем. Хоч би що там було, охоронці беркицьнулися на спину, а натовп охочих отримати автограф здригнувся, по черзі прокотилася хвиля. Людська

турбулентність перекинулася на інші черги, на тих, хто чекав на Кріса Малліна та Шона Гріна.

— Чорт! — Столлінгз повернувся до Гібсона Гуда.— Мені потрібні мої двадцять п'ять тисяч!

Гібсону Гуду, як вирішив містер Ностальджія, хай навіть той сам Гібсон Гуд, хай навіть у сорочці поло та мокасінах на босу ногу, вибору не лишилося: він мусив, як того вимагала легенда, зберігати спокій. Та сама спокійна, стримуюча рука на грудях охоронця. Ніякого страху. Усмішка. Він витяг свій гаманець, відкрив, блискавично відрахував десять банкнот. Відсунув їх на інший бік столика. Лютер Столлінгз уважно їх роздивився, нахиливши голову, груди його важко здіймались. Ось вони, гроші, лежать собі на заздрість натовпу, десять ідентичних карток із напрочуд цінної колекційної серії «Покійні президенти». Лютер тряхнув головою. Протягнув руку й узяв гроші. Повернувся — вже давно повернувся, подумав містер Ностальджія — до того, про що незабаром пошкодує. Коли він проходив повз столик містера Ностальджія, навіть не подякувавши, підборіддя він тримав уже не так високо.

Лише значно пізніше, коли голос із динаміків виганяв останніх відвідувачів із залу і світло над столиком для автографів згасло, містер Ностальджія помітив, що Лютер Столлінгз прихопив його золоту ручку.

* * *

Серпневого суботнього вечора 1973-го біля бару «Крапля меду» стояв крокодилово-зелений «торонадо» і муркотів свою крокодилову пісеньку. Його хромова усмішка була широкою і неосяжною, як обрій на заході.

— Дай визначення слову «торонадо»,— сказав чоловік із рушницею.

Очі за окулярами у товстій оправі були сонними, але сон він зневажав і презирливо дивився на тих, хто не міг з ним упоратись.

Демонструючи непокору політичній моді, він намащував своє довге

волосся і воно спадало неймовірно блискучими хвилями. Ім'я його було Чандлер Бенквелл Флаверс Третій. Його дідусь, батько і дядьки — усі були власниками салонів ритуальних послуг, розсудливими й помпезними, та сам він мешкав у зоні постійного протесту проти них. Дев'ятнадцять місяців на борту «Бонем Річард» лишили Чана Флаверса зі звичкою до амфетаміну й тату мультяшного привида на внутрішньому боці лівої руки. Рушниця біля його правої ноги, загорнута в пластиковий пакет для сміття, була помповим «моссбергом-500».

— Визначення? — озвався водій, Лютер Столлінгз, міркуючи про щось своє. Очі його, зелені із золотими цяточками, шукали будь-якого приводу, аби не дивитись у дзеркало заднього огляду.— Це ж назва авто.

— Але що вона означає? Яке значення має слово «торонадо»? Скажи мені.

— Сам скажи,— втомлено відповів Лютер.

— Це питання.

— Так, але що саме ти хочеш знати?

— Торро-на-до.— Чан бренькнув «р», наче струнами гітари Рікі Рікардо.— Ти на ньому їздиш. Говориш про нього. Любиш його. Та навіть не знаєш, що це означає.

Лютер помасажував шкіряний чохол керма, ніби шукав під ним якусь пухлину. Вкотре поглянув у дзеркало, тоді нахилився вперед, щоб Чан не заважав йому дивитись на двері «Краплі меду». Якщо Чана можна було описати як темного та кремезного, то Лютер Столлінгз був довготелесим і світлошкірим, з підборіддям космонавта. Він відслужив один термін в армії США, більшу частину часу розколюючи планки ногами на демонстраціях бойовим групам. Вдягнений він був як на танці: вузькі картаті брюки кльош, махровий пуловер з короткими рукавами. Волосся розрослося в розкішну африканську шевелюру.

— Здається, це з іспанської,— сказав Лютер.— Простонародний вираз, який можна приблизно перекласти як «відсмокчи».

— Вульгарна мова,— завважив Чан, згадавши свою багату спадщину вдосконалення сентенцій. Ця жорстка мертва граматика, яку так старанно вбивав у нього старий, завжди бентежила його за часів юності. Навіть за часів хулігансько-революційного періоду свого життя Чан дбав про правильність вимови, подібної до лілії в лацкані чорної шкіряної куртки.— Перша й остання втіха людини, яка не має що сказати.

Лютер відірвався від дзеркальця й подивився на Чана.

— Торонадо,— наказав він.

— Не знаєш, еге ж? — провадив далі Чан.— Просто визнай. Катаєшся собі на автівці, заплатив три тисячі доларів за неї, готівкою, а тільки й можеш припустити, що торонадо — це йоржики для миття мексиканських унітазів.

— Мене не обходить, чи...

— Хуаніто, хутчіше, неси торонадо, у мене діарея...

— Це означає бикоборець! — сказав Лютер, проковтнувши приманку, попри весь свій довгий досвід, попри те, що мусив не спускати очей із дзеркала заднього огляду й елегантних блискучих вінілових дверей бару, попри бажання опинитись за сто років і тисячу миль від цього місця й цього вечора.— Той, хто б'ється з биками.

— *Іспанською*,— глузливо підказав Чан.

Лютер стелував плечима. Коли Чан нервувався, йому ставало нудно, а коли йому ставало нудно, він починав чіплятись до будь-чого, аби тільки подолати нудьгу. Але розпитування це ховало під собою й дещо інше. Чан сердився на Лютера й намагався це приховати. Він уже кілька днів намагався приборкати свою лють, як той спартанський

хлопчик з лисицею під сорочкою, готовий стерпіти те, що вона гризе його нутрощі, ніж зізнатися, що ховає тварину.

— Бикоборець,— глузливо уточнив Чан,— це тореадор.

Він нахилився і набрав жменю патронів дванадцятого калібру з коробки, що стояла між ногами, зсипав їх у кишеню твідового блейзера. Від волосся, важкого від помади, поплив шлейф важких запахів, як від квітів, що занадто довго простояли у вазі й почали гнити.

— Ну, то торнадо,— зробив Лютер ще одну спробу.

То було таке жалюгідне припущення, що Чан, якому ніколи не бракувало вербальних висловів презирства, тільки похитав головою. Лютер уже зібрався було завважити, що саме він, невіглас, щойно виклав тридцять дві сотні доларів за цю красуню автівку із загадковим іменем, а професор Флаверс і досі користується автобусом.

— Чане, бісів ти син...— почав він, але зупинився.

З іншої кишені твідового блейзера з латками на ліктях Чан витяг пару сатинових рукавичок темно-фіолетового кольору. Гладенькі, розірвані по швах, оздоблені загостреними риб'ячими плавниками. Минулого Геловіна молодший брат Чана, Марсель, збирав цукерки в костюмі Бетмена і його збило авто. Хлопець помер. За кермом «рамблера» були п'яні негри, а обличчя хлопчика, що ступив з тротуару, було таким маленьким, що прорізи маски не збігалися з очима. Руки у Чана були дійсно мініатюрними, а навіть на них рукавички ледь налазили, тож коли він їх натягнув, шви розійшлися ще більше.

Коли Лютер побачив Чана в Марселевих рукавичках борця зі злом, він не знав, що і сказати. Він укотре поглянув у дзеркало заднього огляду: нічна Телеграф-авеню, мерехтливі субмарини світла та тіні. Чан поліз до пакета для сміття, витяг маску з вухами кажана з тонкого пластику. Завів еластичну гумку на потилицю, влаштував запозичене обличчя на своєму чолі.

— Слухай,— озвався нарешті Лютер, за кмітливістю він посідав друге місце день у день від 1955 до 1971-го включно, чого Чанові й не снилося,— розкажи, що це все означає.

Із вестибюля «Краплі меду» вийшла дівчина, що в ключових вузлах мала майже таку саму конструкцію, що й автівка відносно подовжньої осі. На ній були вузькі білі джинси, й розкльошені холоші роздувалися, як вітрила. Волосся було до блиску прилизане, але ззаду несподівано трансформувалося в об'ємну кульку. Ступні ніг вправно утримувалися на босоніжках на високій платформі, ніби вершники на хиткій спині слона. Фланіруючи повз автівку, дівчина підхопила поли бавовняної смугастої блузи, що прикривали талію, і зав'язала їх вузлом під грудьми.

— Ось воно,— сказав Лютер. Він натиснув на зчеплення й поклав руку на важіль перемикання передач.— Іди, якщо йдеш.

Чан опустив маску на обличчя, і Лютер побачив, що та пофарбована згори вниз, матова чорна фарба внизу застигла смугами, згладила рельєфи героїчного Бетменового підборіддя, приязної пластикової усмішки. Крізь прорізи маски, наче органи крізь хірургічні надрізи, виблиснули очі Чана.

— Джунглі кличуть,— сказав Чан крізь перегородку маски.— І до речі...— Він відчинив плечем пасажирські дверцята й вивалився з автівки. Рушниця в пакеті для сміття бовталася біля його боку, немов якийсь інструмент різнороба.— «Торонадо» не означає лайно.

Права рука Чана змією слизнула в пащу пакета, лівою він схопився за латунну ручку вхідних дверей клубу. Він ривком відчинив двері, права рука метнулася вбік. Пакет для сміття відлетів, оголивши зброю, запозичену Чаном вранці з підвального арсеналу в одній схованці Східного Окленду. Порив вітру підхопив крики, розбив їх на белькотіння, почувся глухий удар, і на видиху двері за Чаном зачинилися. Пакет для сміття потрапив у теплову воронку й закрутився в повітрі, ніби його заторсали, залоскотали невидимі руки.

Лютер приглушив звук вбудованої магнітоли. Тиша міста, зітхання автобуса вдалечині, припливна хвиля міжштатної автомагістралі, Гровер Вашингтон-молодший, тиха музика, вогники, що спалахують у такт «*Trouble Man*». Більше нічого. Лютер відчув, що його думки не те щоб пішли блукати, а мігрували, шукаючи інших можливостей. Десь далеко звідси під колесами його зеленого м'язистого авто шерхотіла траса до узбережжя, він їхав до Лос-Анджелесу, столиці решти його життя. Немов із гелікоптера він бачив, як котиться аркадним мостом, а навколо — океан, світанок і останні краплини ночі.

Він почув переривисте стакато кількох рушниць, що розрядились водночас. Двері «Краплі меду» знову розчахнулися, зсередини посипалися крики й верещання. Майже бігом вийшов Чан. Сів у авто і хлопнув дверцятами. Його лівий черевик, забризканий кров'ю, нагадував якусь яскраву пір'їну. Від рушниць солодко пахло пеклом, електрикою та горілим жиром.

Лютер переключився на першу передачу, поставив ногу на педаль газу, завис на мить, ніби той янгол з трубою на мормонському храмі, якого так добре видно з Воррен-фрівей і який, здається, позирає із самої верхівки цього шаленого світу.

Усе гарчання, на яке був здатен Детройт, вирвалося з двигуна на 450 кінських сил. Авто рвонуло так, що тільки й лишився слід — низочка зелених вогників уздовж Клермонт-авеню, від якої паморочилося в голові. Два дні тому на стоянці потриманих автомобілів на Бродвеї між Лютером і «торонадо» спалахнуло кохання з першого погляду. Тепер, коли вони розтинали Телеграф-авеню, у нього в животі аж щось заворушилося, більше схоже на приступ фізичного бажання. Чан викинув братову маску крізь відчинене вікно, сунув рушницю під сидіння. Здер рукавички й теж було зібрався їх викинути, але в останню мить, схоже, вирішив лишити. Права тепер була закривавлена та поцяткована порохом, трохи довша за ліву. Він так і лишився сидіти, стискаючи їх у кулаку, немов дуелянт, який видивлявся, кому б дати ляпаса.

Виїхавши на перехрестя з Клермонт,— за спиною нікого, законників нема й сліду,— Лютер зупинив авто на червоний. Звичайнісінька собі автівка: вікно опущене, лікоть звисає назовні, попереду ще один приємний літній вечір. Десь поблизу, як йому колись розповідали, похований під шаром часу й бетону, лежить клаптик землі, звідки почався бізнес у цьому кутку світу. Саме тут жили індіанці-мівоки, мріяли свої мрії, жиріли, як ведмеді, складали в купки мушлі від устриць, та й гадки не мали, що історія готує парад негідників.

— Що сталося? — запитав Чана Лютер, удаючи безтурботність. Лише зараз, приготувавшись озвучити це жахливе питання, він відчув щось на кшталт страху. Чан тільки музику зробив гучніше.— Чане, ти це зробив?

Лютер завважив, що Чан намагається дібрати слова так, щоб оповідь про те, що сталося всередині «Краплі меду», його не розлютила. Єдине, що Чандлер Флаверс ненавидів більше за ситуацію, коли недооцінюють його розум,— це поводитись так, ніби йому цього розуму явно бракує. Світло змінилося на зелене. Лютер крутнув кермо і з невідомої причини та за відсутності інших інструкцій від свого компаньйона звернув до того самого янгола на заході, що дмухав у свою апокаліптичну трубу. Минула ціла хвилина, яку Джо Бек та його гітара облаштували на свій власний розсуд. Нарешті Флаверс видав, ніби вичавив крізь вузьку прорізь, три слова:

— Відстрелив йому руку.

— Ліву чи праву?

— Праву руку.

— Він шульга або правша?

— Що?

— Попкорн шульга або правша?

— Хочеш сказати, що коли виявиться, що Попкорн Г'юз правша, то я напартачив трохи менше? Бо тепер Попкорн принаймні має лише руку, якою не користується.

Лютер замислився, а вони тим часом наближалися Таннел-роуд до того місця, де ця вулиця — непомітно, як ситуація, що псується від квапливого рішення,— переходить у Воррен-фрівей.

— Ні,— врешті-решт здався він.

Після цього вони взагалі не розмовляли. Лютер повернувся до своїх думок. О сьомій ранку в понеділок він мусив з'явитись до орендованої студії в Студіо-сіті, щоб знімати першу сцену «Задавак», малобюджетного екшену, в якому недавно отримав головну роль. І сьогодні він роз'їжджав із виплаченим за цю роботу авансом. Будуть іще десять штук, а після цього все, що завгодно: сіквели, особливі умови, запрошення на телебачення, ролі, для яких Джим Браун був надто зайнятий, зйомки в одному фільмі з Бертом Рейнольдсом. І от тепер завдяки цьому клятому переплетінню бравати, відданості та екзистенціальної безрозсудності, яке в 1972-му

дозволило йому стати чемпіоном світу з карате в середній вазі, Лютер прив'язав до свого приємно невизначеного майбутнього, як до мішка з кошенятами, каменяку у вигляді Чана Флаверса.

Сьогодні все пішло геть не так, як було заплановано, та навіть якби Попкорн отримав у груди фатальну порцію свинцю й життя витекло б із нього, лишивши тільки калюжу під столом біля сцени, ситуація б не дуже змінилась. Так, насіння легенди, за якою Чан Флаверс сподівався стати Чаном «Трунарем» Флаверсом, убивцею людей — справжнісіньким, не якимось там удаваним покидьком з малобюджетного експлуатаційного кіно,— було б посіяне. Так, постійне ментальне страждання, якого зазнає Г'юї Ньютон через тривале існування Попкорна Г'юза, було б пом'якшено. Але все одно Лютерові Столлінгзу від того не було ніякої користі. Успіх цієї місії став би черговою невдачею, ще глибшою калюжею лайна, ніж та, в якій Лютер наразі перебуває.

Ніяких упереджень чи то особливих почуттів до наркодилерів штибу Попкорну чи то Чорної Пантери, який із ними воював. Він не переймався, хто контролює Окленд та вулиці гетто. Г'юї Ньютона він бачив лише раз у житті: чорна шкіряна куртка, невимушена усмішка, дурна балаканина на вечірках у кварталі Берклі. Він тоді ще подумав, що це черговий декоратор гангстерського егоїзму. Лютер Столлінгз, майбутня зірка чорношкірого й не лише кіно, не мав жодного бажання тут бути, результат, хай би яким би він був, його не цікавив. Чан попросив його підвезти, Лютер і погодився. А тепер замість убивства в дзеркалі заднього огляду він бачив кривавий слід невдачі. Тим часом образ золотого янгола, що розкинув крила на шпилі мормонського храму, продовжував алюром нестись уявою Лютера.

— Повертай ліворуч,— сказав Чан, коли вони з'їхали з траси на Лінкольн-авеню.

Лютер зібрався було протестувати, що поворот ліворуч уведе їх від храму, але збагнув, що не має особливої причини дістатися саме до того місця. Неясне бажання зробити небесного трубача свідком своєї слави підморгнуло йому в глибині душі та й розсипалося попелом. Лютер спрямував «торонадо» на вулицю Хоакіна Міллера.

— Куди їдемо? — запитав він.

— Я мушу подумати,— відповів найрозумніший хлопчик у класі. Він витріщився в ніч, що стікала по вікну, наче та злива. І видав: — Помовч.

— Я ж нічого такого не сказав,— гмикнув Лютер, хоча в голові крутилися різні комбінації слів на кшталт «Чи не запізно вже для цього?».

* * *

— Еге ж, бував я в тому «Догпайлі»,— сказав Мобі.— В центрі Лос-Анджелесу?

Мобі — один із постійних покупців, які часто заходять в обід. Юрист не така вже й незвична професія для кривдника вінілу на триста доларів на місяць, якщо не враховувати, що його клієнтами були винятково китоподібні. Його справжнє ім'я — Майк Оберштейн. Винятково — навіть урахувавши прізвисько — білий, розмір XXL. Відносно довге волосся він зачісував на прямий пробор і заправляв за вуха. Мобі працював у фонді, чий головний офіс розташовувався у тому ж будинку, що й компанія дружини Арчі, подавав позови проти «Морського світу» від імені зятя косатки Шаму, бо люди доводили горбатих китів до глухоти. А ще пристрасно й необмежено витрачав гроші на джаз п'ятдесятих і шістдесятих.

— Те ще місце,— додав Мобі.

— Невже? — озвався Нет, годуючи з пляшечки Роландо Інгліша, надійно пристебнутого у дитячому візочку, який поставили на прилавок біля каси. Нет не зводив очей з малюка, тож, як зрозумів Арчі, вбивати Майка Оберштейна гамма-променями зі своїх зіниць не збирався.— Так жахливо?

Арчі добре знав — та й як йому не знати з усіх пишномовних тирад свого друга на цю тему,— як дошкуляло Нетові, що Мобі аж зі штанів вистрибував (хоча, якщо чесно, вже, мабуть, і не вистрибував більше), щоб говорити як хлопець «з району», як людина, «що мешкає за рогом», як сказав би сам Мобі, добродушний білий хлопець звідкись з Індіани.

— Чистий жах,— підтвердив Мобі, ніби за обладунками ховаючись за своєю добродушністю та кутаючись в уявний плащ супергероя і не звертаючи уваги на блискавки, що сипалися в нього з очей Нета, чи то просто не помічаючи їх.— Не жартую. Знайди мені цю божевільну платівку, Нете, називається «Джиммі Сміт наживо в Ізраїлі». А може, це просто міф. Я її вже багато років шукаю.

Нет кивнув, спостерігаючи, як із пляшечки зникає молочна суміш, а подумки, Арчі зрозумів це з напружених Нетових плечей, він діставав цей омріяний «*Jimmy Smith Live in Israel*» з рукава і ламав об коліно. І ще раз, на четвертинки. А тоді без жодного слова передавав

Мобі. Утримався навіть від «До біса той “Догпайл”! І тих клятих догпайлівських бюрократів!».

— От чого я не розумію, з усією повагою до вас, так це чому ви поводитесь, ніби тут відбувається завоювання,— промовив Король Брязкалець.— Просто в нашому районі відкриють «Догпайл».

Гарнет Синглтері, дідусь малюка Роландо, сидів поруч із Мобі біля скляних полицок з товаром, що розтяглися майже на половину південної стіни, в найдальшому від вікна куті, щоб триматись на певній дистанції від папуги. П'ятдесят Вісім, сірий жако примостився на плечі Кочіза Джонса, який займав свій звичний стілець між прилавком і вікном, того самого містера Джонса, якого п'ятдесят років експериментів з клавіатурою органа Гаммонда нагородили невиправним горбом. Десятиріччя дружби з пернатим лишили на плечах зеленого домашнього костюма містера Джонса сліди від пазурів та повисмикувані ниточки, перетворивши їх на зелений поліестровий лужок. Невтомний, як радіотелескоп, папуга крутив головою, шукаючи у всесвіті невидимі знаки та повідомлення. Час від часу П'ятдесят Вісім, який намагався розважати публіку музикальними виступами, імітував сталеві вібрації органа свого власника, навіть наважувався на імпровізацію, хоча й не переймався тим, щоб середня восьмитактова секція була саме посередині. Музикальні твори птах вибирав явно навмання, але Синглтері, який боявся та обожнював папугу, вбачав у тому розрахунок та іронію.

— Гібсон Гуд тут народився,— продовжив Синглтері, не дочекавшись пояснень від жодного з партнерів.

Синглтері було за п'ятдесят, але виглядав він на тридцять. Волосся в нього стирчало акуратними мікродредами, не товстішими за палець онука. Усмішка його була легка і тепла, а очі — холодні, як монетки на дні криниці. Як і у П'ятдесят Вісім, очі ті нічого не пропускали, ховаючи безперервне спостереження за туманом розмови. Арчі навіть припускав, що почувався ніяково в присутності птаха Синглтері саме тому, що відчував у ньому суперника або колегу.

Синглтері вів далі:

— Чоловік виріс у Лос-Анджелесі, але його бабуся й досі мешкає десь біля Рамфорд-плаза. Якби ви працювали в Атланті чи там у Нью-Йорку і цей хлопець вигулькнув би зі своєю великою чорною кінокамерою, я б зрозумів вашу образу. Але ж Гібсон Гуд наполовину місцевий продукт. Ну от як...— Його очі виблиснули, граючи на боці посмішки,— явна ознака того, що він збирався сказати щось наперекір Нетові.— ...як ви з Арчі. Наполовину місцевий, наполовину замісцевий.

— Половина на половину,— підсумував Нет, щось собі мугикаючи та заливаючи суміш у Рональдо Інгліша.

На апетит хлоп'я явно не скаржилося; ще до одинадцятої пляшечки «Гуд старт» уже скінчилися, й вони перейшли на порошок енфамі», розведений водою із бруклендського водопроводу. Енфаміл люб'язно надав С. С. Мерчандані, відкопавши його у своїй крамниці алкогольних напоїв на найглибшій та найвіддаленішій полиці, вкритій павутинням. Дитячий візок приніс сам Король Брязкалець.

— Погляньте на нього! — Кочіз Джонс спостерігав, як знижується рівень суміші у пляшечці,— точно ртутний стовпчик у термометрі. Він підморгнув Арчі. Містер і покійна місіс Джонс власних дітей ніколи не мали.— Дивлюсь я на нього, і мене спрага мучить.

— У мене й самого горлянка пересохла,— підтримав містер Мерчандані, і Арчі відчув, як у глибині серця заворушився жах.— Знаєш, Нете, тобі варто було б поставити тут кавовий автомат.

Арчі ще глибше закопався в таємниці ящика номер вісім. Теоретичний кавовий автомат був болісною темою; останнім часом суперечки між співвласниками починалися через підозри, чи бува не натякає Арчі на те, що за останні два роки вони дещо заклакли й настав час запропонувати щось більше, ніж необмежений вибір музики. Бо правда полягала в тому, що вони вже в лайні, з Гібсоном Гудом та його догпайлівською імперією чи без них. Вони заборгували за оренду Синглтері. Запаси платівок тануть, як і здатність покупати найкращі колекції через проблеми з потоком готівки. Можливо, якщо поглянути на цю справу спокійно та раціонально, час визнати, що ця діяльність,

у якій жоден з партнерів не може зробити нічого видатного, доживає свої останні дні. В Іст-бей зникло уже стільки інших королів старих платівок, здалося, перейшло на терени інтернету, зачинило двері, лишивши платівки напризволяще. «Брукленд Рекордз» лишилися мало не останніми, Іші^{1}, Чингачгук, мандрівний голуб Марта^{2}.

Щоразу, як Арчі порушував питання, чи не спробувати щось новеньке, розширити бізнес, зайнятися вебсайтом, навіть так, продавати каву, чай та печиво, Нет починав щосили опиратися. То був не просто опір: партнер обривав розмову, замикався в собі, тримався, як сам патріарх Авраам, переконаний у власній правоті, ніби вони з Арчі не просто парочка торговців уживаним товаром, що намагаються утриматись на плаву, а охоронці давньої величі, яку не можна міняти та паплюжити. Хоча насправді (як і будь-яка релігія, на думку Арчі) то був лише obsесивно-компульсивний розлад та екзистенційна паніка, пригнічений страх змін. Нові водяні знаки та інші прибабаси на національній валюті, зміна звичного маршруту, дещо інші правила сортування сміття — усе це було для Нета Джаффа анафемою. Усе спочатку, з чистого аркуша, перезавантаження — анафема. Він не опирався змінам, як острів потоку, як старе дерево вітру.

— Хочеш мак'ято, чорт тебе забирай? — сказав він два дні тому, кинувши в Арчі платівкою, нічого цінного, лише альбом «*Stan Getz and J. J. Johnson at the Opera House*» (Verve, 1957), Гетц на обкладинці сидить поруч із Джонсоном, Оскаром Петерсоном, Реєм Брауном і Конні Кей.— Ось тобі мак'ято!

Він мав на увазі легеньку пінку з білого хлопця на міцній темній юшці з чорних. Платівка полетіла вбік, але ж, чорт забирай, вона могла влучити Арчі в голову. Його й досі дратувала сама згадка про той інцидент. Дратувала так само, як і пропозиція містера Мерчандані поставити кавовий автомат, хоча містер Мерчандані хотів лише допомогти, вказати на причину, долучити свій голос до хору тих, хто не хотів смерті «Брукленд Рекордз». Важко було помилитись: сьогодні Нет на межі закипання, може, ще дві бульбашки, і йому знесе віко.

— Джентльмени.

М'який голос. Голос людини, яка навчилася хвалити в чоловіках та жінках найкраще, хоча бачила в них найгірше. Навчилася поводитись благопристойно, триматися тихо й непомітно під завісою вічної пам'яті та горя, яка довічно висіла над конторою «Флаверс та сини». Почувши цей похоронний голос, сірий жако схилив свою голівку в бік Синглтері і почав наспівувати, ідеально до єдиної ноти, старий духовний гімн Махалії Джексон «*Trouble of the World*» за версією Кочіза Джонса. Твір цей можна було знайти в єдиному альбомі містера Джонса «*Redbonin '*» (СТІ, 1973).

— Обережно,— сказав містер Джонс, але, як завжди, П'ятдесят Вісім був уже далеко попереду.

* * *

У затінку широких брил чорного капелюха, фасон якого був запозичений чи то у кримінального авторитету, чи то у Генрі Фонда в «Одного разу на Дикому Заході», в чорному костюмі-трійці в тонесеньку сіру смужку, чорних брогах, начищених так, що аж очі засліплювало, Чан Флаверс увійшов до крамниці. Неквапливо пройшов крізь двері, як неминуче останнє попередження. Пряма спина, широкі груди, ноги колесом. Сама непідкупність, тверда рука, що втішає засмучених, холоднокровний — холодний як мрець,— непохитний, як надгробний камінь. Добряча доза гангстерського шику капелюха натякала на те, що людина грає за старими правилами, може й лопатою в місячному світлі помахати. Плюс могильний дух, готичний західний трунар. Може, колись на повний місяць, коли у «Флаверса та синів» було порожньо й темно, тільки неясні вогники світили, Чан Флаверс запросто осідлав би труну та й поскакав на ній, як на мустангу.

— Схоже, сьогодні тут зібралися *всі, хто потрібен*,— сказав він, швидко перерахувавши обличчя за прилавком і повернувшись до Арчі з питанням в очах. Щось він хотів дізнатись.— Зачекайте назовні,— наказав він своїм племінникам.

Двоє племінників Флаверса вийшли на тротуар. Як і весь новий урожай племінників містера Флаверса, ці, схоже, теж не дуже полюбляли носити незграбні чорні костюми, зіщулювалися в тих футлярах і терпіли, доки не трапиться нагода змінити їх на менш скрутне житло. Усі вони мали серйозні обличчя любителів жартів, чекаючи на слухну мить, щоб когось розіграти. Один дістав книжечку з японськими математичними головоломками й почав розв'язувати їх недогризком олівця.

— Містере Джонс! — промовив Флаверс тоном справжнього політикана й почав заповнювати клітинки свого sudoku.

— Ваша честь,— озвався Кочіз Джонс.

Флаверс поплескав по велетенській, на півтори октави, лапі містера Джонса. Жовтуваті нігті й дійсно нагадували пожовтілі клавіші піаніно.

— Честь таки моя,— погодився Флаверс.— Як завжди, лишається тільки ніжитись у віддзеркаленому світлі місії, яку ви виконуєте. Винахідник музикального стилю, відомого як бруклендський креольський.— Містер Джонс, наскільки Арчі було відомо, став першою людиною, яка вжила термін «бруклендський», щоб описати цей район, такий собі рваний клаптик в тому місці, де сходились тектонічні плити Берклі та Окленду.— Вітаю, П'ятдесят Вісім.

У відповідь тиша. Птах уважно роздивлявся Флаверса.

— Привітайся,— наказав містер Джонс.

— *Привітайся*, балакучий негіднику,— видав П'ятдесят Вісім.

Голос явно був запозичений у Кочіза Джонса, характерну хрипоту курця важко було сплутати, але був він більш роздратований, ніж Арчі чув. Усі розреготались, крім Чана Флаверса. Вираз його очей аж ніяк не відповідав посмішці на вустах.

— Продовжуй, продовжуй,— сказав Флаверс П'ятдесят Вісім.— Знаєш, десь на полиці на моєму складі стоїть розкішна труна вишневого дерева для тварин й чекає на твої рештки.

То була щира правда; Кочіз Джонс з єгипетською точністю приготував усе для свого похорону та похорону свого партнера по самотності.

— Брате Синглтері,— виставив свій тонкий палець Флаверс.— Королю Брязкалець, як ви, сер?

— Раднику,— відгукнувся Синглтері, нагородивши Флаверса таким само поглядом, як і П'ятдесят Вісім, в якому змішалася цікавість і відраза, ніби язик натрапив на гірку крихту в куточку рота.

Ці двоє, Синглтері та Флаверс, за багато років сварилися часто й відкрито, але завжди цивілізовано. Судові позови, нерухомість, довга холодна війна — і все це на тлі переміщення грошей за допомогою довірених осіб та адвокатів. Пліткарі західного Окленда стверджують, що сварка виникла наприкінці 1970-х, й розповідають історію про те, як Синглтері повінчався зі своєю дружиною, незважаючи на існування Чана Флаверса. Якщо вірити сумнівній, але водночас і надійній інформації, причиною того, що жінка покинула Флаверса заради Синглтері, був той факт, що від рук першого завжди тхнуло мертвечиною.

— У мене все гаразд, хіба що ти прийшов повідомити, що це не так.

— Знаєте,— почав Флаверс, звертаючись і до інших у кімнаті добре поставленим, веселим голосом, хоч і позбавленим претензійності, яка мала б бути в такій промові. Спокійний і безпристрасний, готовий однаково висловлювати і розчарування, і лестощі.— Біблія каже, що лише король міг носити брязкальця. Звісно, тоді вони так не називалися. Чи не так, містере Оберштейне? Знаєте, який вираз уживав цар Соломон у своїй книзі «Еклезіаст», щоб позначити те, що ми зараз називаємо «брязкальцями»?

Мобі спробував вгадати:

— Ладан і миро?

— Він називав це «суєтою»,— сказав Король Брязкалець.— І я не маю жодного аргументу проти.

— От і добре, бо сюди я прийшов не за аргументами,— заявив Флаверс.— Містере С. С. Мерчандані, ви спізналися до цих берегів, але часу не гасьте.

— Раднику Флаверс.

— Вам пощастило, сер. І містер Оберштейн...

Флаверс спохмурнів, перевівши погляд на китового адвоката і явно підшукуючи підходящі слова, які він любляв припечатувати на людину, наче епітафію на надгробок.

— Будьте реальніші,— запропонував Нет.

— Авжеж,— розплився в усмішці Мобі.— Жодних проблем.

— Містере Джаффе,— поставив крапку Флаверс. Він міцно стулив тонкі губи.

— Раднику.

Запала тиша, глибша й незграбніша, ніж могла б бути, бо Арчі забув вимкнути платівку на програвачі. Дуже-дуже нечасто можна стати свідком того, що Флаверсу бракує слів. Може, це його сумління гризе через те, що він змінив свою думку щодо «Догпайлу»? Може, він прийшов сьогодні в обід, щоб самому повідомити погані новини? А може, так захопився своєю власною грою, обмірковуючи лінію захисту на випадок сутички, що забув, що може зустріти опір в «Брукленд»?

— Арчі Столлінгзе,— промовив Флаверс, і хоча Арчі, збентежений, чудово розумів, що з Чаном Флаверсом варто було б триматися спокійно та відчужено, але звичка змалку поважати цього чоловіка взяла гору, й він по-братському обійняв радника.

— Твій батько близько? — вів далі Флаверс, нібито й не пошепки, але близько до того.

Арчі відсахнувся, лише встиг обдарувати підозрілим поглядом і набути спантеличеного вигляду, а Флаверс уже отримав відповідь на своє питання й продовжив:

— Я тут згадав,— сказав він, облишивши Арчі,— хтось казав мені, що ви, містере Джаффе, лишили для мене повідомлення. Не так давно в моєму офісі. Подумав, що можу зайти й дізнатися, про що мова.

— Можливо,— відповів Нет, так і не піднявши очей. Часом його мугикання перетворювалося на купу пліток, які він охоче зливав на відповідач у офісі радника або безпосередньо у вуха його племінників, помічників, офіс-менеджерів та прес-секретарів. Нет скаржився на те на се, ще на щось, на вивіз сміття, волоцюг, на крадіжки просто за білого дня.— Е-е...— Він зробив спробу пригадати причину свого останнього дзвінка, але швидко здався.— Нічим не можу допомогти.

— Е-е...— повторив радник, і знову запала тиша.

«Незграбна черепаха»,— сказав би Джулі Яффе, якби був присутнім, і склав би долоні черепашкою, загібаючи великими пальцями.

— Овва, стривайте! Тільки погляньте! — Флаверс помітив немовля, що заснуло з пляшечкою в роті. Його погляд, сповнений щирого тепла, але не позбавлений математично-точного розрахунку на Арчі.— Малий Столлінгз?

Флаверс простягнув руку для стандартного потискання, і Арчі взяв її з певним жахом, ніби це дійсно була його дитина, і все його безсилля та неспроможність вийшло на світло денне.

— Знаю, може здатись неможливим,— продовжив Флаверс, не відпускаючи руки Арчі й досі граючи на публіку,— але я пам'ятаю, коли і ти був таким же завбільшки.— Усі розсміялися, слухняно, але щиро. Тільки уявити, що Арчі був таким маленьким.— Дитина — точна копія тебе.

— Е, ні,— заперечив Арчі.— Ні, це малюк Аїші Інгліш. Роландо. Онук містера Синглтері. Ми з дружиною маємо ще місяць в запасі. Ні, я лише няньчу його.

— Арчі тренується,— прокоментував містер Мерчандані.

— Ніколи не зарано почати,— кивнув Флаверс. Хоч він і мав цілу купу племінників і племінниць, від зовсім юних до тих, що ще з Арчі в школі у футбол грали, Флаверс лишався холостяком і, як і містер Джонс, власних дітей не мав.— Ніколи не знаєш, що на тебе чекає.

— Може, мені потренуватись бути мертвим? — занадто голосно завважив Нет, і неясно, чи він навмисне підвищив голос, чи то так випадково вийшло. Арчі так і не зрозумів. Та не встиг ніхто навіть замислитись над важливістю цих слів, Нет уже додав: — Ага. Пригадав, навіщо я телефонував, раднику. Хотів попросити вас зайти й перерізати мені горлянку.

Флаверс обернувся, трохи збентежено. Усміхнувся, похитав головою.

— Брате Нете, ваша дотепність ніколи мені не набридне,— сказав він.
— Справжнє задоволення.

— А ще маю ту платівку Сан Ра, яку ви шукали,— продовжив Нет, опанувавши свій гнів, скориставшись усмішкою як клапаном, крізь який можна спустити повітря.— Не знаю, може, ви захочете почекати й забрати її у своїй новій крамниці «Догпайл». Я чув, що їхній відділ вживаних товарів обіцяє бути просто таки *неймовірним*.

— Нете,— втрутився Арчі.

— Вчасне зауваження,— озвався Нет і оком не мигнувши.—
Попередеш знову за двадцять секунд, гаразд?

— Я чудово розумію, як тебе засмучує рівень конкуренції, з яким доведеться мати справу, брате Нет,— сказав Флаверс з бездоганим співчуттям у голосі.— Годі тобі, чоловіче. Май віру у свого партнера та

себе! Що за капітулянтський настрій? Може, варто зважити на той факт, що твоя тривога може бути передчасною?

— Ще ніколи не доводилося мені бачити, щоб тривога виявлялася передчасною,— відрізав Нет, завжди радий пуститися в бійку.— Вона завжди з'являється дуже вчасно, як підказує мій досвід.

— Ну, тоді це тільки ця,— припустив Флаверс. Йому аж свербіло вже піти, він безперервно смикав себе за лацкани піджака.— Передчасна.

— Ви хочете сказати, що цей Гібсон Гуд, п'ятий найбагатший... Як там було? — Нет крутонув шиєю так, що аж кістки хруснули, й повернувся до Гарнета Синглтері, який аж відсахнувся, відгородившись напруженою посмішкою; не такий він уже й дурень, щоб відкрито виступати проти свого улюбленого давнього ворога.— П'ятий?..

— Здається, я читав у «Блек ентерпрайз», що наразі він є п'ятим найбагатшим афроамериканцем,— обережно відповів Синглтері.— Свого власного імені я в списку не побачив.

Чоловіки в крамниці знову розреготалися, охоче позбавивши Синглтері напруження, та й водночас співчуваючи Нетові, Арчі був у цьому переконаний. Це місце — частина їхнього життя, включно і з Чаном Флаверсом, який багато років поспіль заходив сюди щотижня підстригтися у Едді Спенсера і не став відмовлятися від старої звички.

— Хочете сказати, раднику, що Гібсон Гуд не має перед собою поля неораного завдяки вам, тож може запросто відкривати свій заклад за два квартали звідси, перерізаючи таким чином горлянку не лише мені, а й цьому неймовірному малюку, якого ви так любите? Бо ми чули, і мені здається, навіть із ваших вуст, що містер Гуд мав серйозні проблеми з кількома вашими друзями в комісії з районування, і через це, за таких обставин,— схоже, саме ці слова ви вжили — банки змусили його пережити важкі часи.

— Якщо і казав,— парував Флаверс,— лише передавав інформацію, яку дізнався щодо цієї справи.

— Тож що змінилося? Ліпше я перефразую: скільки заплатили, щоб усе змінилося?

— Нете, попереджаю,— сказав Арчі.

— Скільки *бабла*? Еге ж, Мобі?

— Я... З чим я мушу погодитись? — здивувався Мобі.

— Господи, Нете,— сказав Арчі.

— Вам варто стежити за своїми словами, містере Яффе,— відповів Флаверс. Дивився він при цьому на Арчі. Важко було назвати його слова проханням чи то загрозою. Але він дивився на Арчі, і очі його аж розширилися від невисловленого питання, відповідь на яке йому кортіло отримати. Арчі здалося, що це питання незручно було ставити в присутності натовпу і що причиною сьогоднішнього візиту радника став зовсім не дзвінок Нета щодо платівки Сан Ра.

— Я перевіряв «Догпайл»,— вів далі Нет. Він усміхнувся Мобі.— Минулого літа ми з Арчі грали на весіллі у Фокс Гіллс й зазирнули до них. Так, вибір там дійсно *неймовірний*. У них була «*Nubian Lady*» Роя Мерівезера. За дуже привабливою ціною. Більш того, я мав дуже цікаву дискусію, хвилин сорок-сорок п'ять, із менеджером відділу вінілових платівок. Молодий хлопець, випускник коледжу, чорний, приємної зовнішності, палкий прихильник Орнетта Коулмана. Наполягав, що Коулман, власне, заново відкрив оригінальне звучання новоорлеанських корнетистів, обдумавши це, як Айнштайн думав про потяги, що проїжджають один повз інший. Отак коло й замкнулося. Історія закінчилася. Це був кінець джазу, яким ми його знаємо. Щось схоже на уробороса: змій, що кусає себе за хвіст. Не знаю, чи цілком я з ним згоден, але дискусія була цікава. А ще я придбав пристойний екземпляр «*Out there*».

— Я не майстер гіпербол, на відміну від мого партнера, раднику,— сказав Арчі.— Вам це відомо. І я вибачаюсь від його імені за неповагу, якої більше не повториться, інакше гнатиму його в шию звідси аж до мосту Каркінез. Еге ж, Нете? Але ж якщо ви перейшли на бік Гібсона

Гуда після всіх цих років, коли були таким добрим нашим клієнтом, і це вже не кажучи про те, що ошчаслилювали нас тим, що, заходячи до нас час від часу і задовольняючи свої музичні потреби, були за взірць іншим, то, пробачте мені, попри всю нашу повагу, мушу зазначити, що ви повернулися до нас спиною. Такі справи.

Погляд Флаверса перемістився на сплячого малюка. Він ніби бачив перед собою малого Арчі, чув відлуння його агукання, що доносилося з далекого шістдесят восьмого.

— Я щиро сподіваюсь, що все це неправда,— сказав він, повертаючись у теперішнє.— Мені бракуватиме цього місця, дуже-дуже бракуватиме. Але «Догпайл» — справжнє благо для нашої громади.

— Для нашої громади.

«Чорт забирай»,— подумав Арчі.

— Для нашої громади! — повторив Нет.

— Заспокойся, Нете,— промовив Арчі.

— Авжеж, заспокоюсь. Як я, в біса, можу бути спокійним, коли опинюся на вулиці й продаватиму свою кров!

— Нете...

Торгівля кров'ю — найгірший сценарій майбутнього у Неті, на неї він завжди посилався в розмові з сином, дружиною, партнером, будь-ким, коли виникала потреба змалювати жахливу долю й фінансову катастрофу, які неясно виблискували попереду.

— Знаєте, раднику, не знаю чому, але у мене було таке враження, що ось це місце, просто... тут,— і Нет ударив по прилавку: «Просто! Тут!» — і є наша громада! Та я, схоже, помилявся.

Нет потягнувся під стіл, витяг платівку «*The Soul Vibrations of Man*», 1976-го і жбурнув через кімнату. В тиші пролунав тріск, ніби дрова в комині затріщали. Наряду зі скаргами на вимушений продаж крові

Нетові подобалось і жбурляти платівки. Зазвичай, то був непотріб, але ця, на жаль, виявилася рідкісною і цінною.

— Можете попросити Гібсона Гуда і вашу громаду знайти вам нерозпечатану копію «The Soul Vibrations of Man». Бо ми зачиняємось. Просто зараз. Цієї самої миті. Навіщо відкладати? Навіщо розтягувати страждання? Крамницю відсьогодні закрито. Ви всі можете йти, дуже дякую за вашу підтримку всі ці роки. Прощайте, джентльмени.

Флаверс почав було щось говорити, заперечувати, сварити Нета за те, що той зіпсував таку прекрасну платівку. Але передумав. Востаннє зміряв Арчі своїм питальним поглядом і, схоже, побачив відповідь у збентеженості Арчі.

— Ну добре.— Флаверс торкнувся кінчиками пальців крисів свого капелюха, вклонився людям біля прилавка. Він вийшов із крамниці, і племінники зайняли свої місця по обидва боки від нього.— Гарного дня. Містере Джонс, містере Синглтері.

— Прощайте, джентльмени,— озвався Нет.

Приголомшені відвідувачі обернулися, містер Мерчандані і Мобі перевели погляд на Арчі. Той знизав плечима.

— Вибачте, друзі,— тільки й сказав він.

Арчі підхопив Роландо, що тихесенько собі сопів у візочку, й офіційно передав до рук дідуся: Англія повернула Гонконг, прощальні траурні труби, дивний біль у серці Арчі, ніби провісник або віддалені спогади про сльози. Чоловіки повставали зі стільців і покрокували геть.

Містер Джонс зупинився на порозі, розігнувся, відриваючись від вічних примарних клавіш, і озирнувся. Кинув погляд на Нета, і в погляді тому боролися співчуття і зневага. Вивудив з кишені люльку й тютюн. Тоді, махнувши чубуком в бік Короля, який ніс малюка Роландо, містер Джонс кивнув Арчі.

— Продовжуй тренуватись, Черепахо,— сказав він.— Ти швидко навчишся.

— Сподіваюся, містере Джонс.

— У тебе добре серце. Хоч і ховається воно під купою усього іншого. Добре серце — це вісімдесят п'ять відсотків усього в житті.

Слізні протоки Арчі обпекли сльози. Зазвичай він, наслідуючи Марка Аврелія, намагався уникати жалості до себе, але Арчі за все його життя не так уже й багато цінували за його гарні риси, за потенціал як людини. Його мати померла, коли він був малим, батько зник іще раніше. Тітки, що його виростили, померли, навіть не здогадуючись про гарні риси, які бездоганно збереглися в душі хлопця. Дружина, хай би як його любила, була останньою в довгій черзі експертів та знавців — від товаришів по службі в армії та однокласників, до тіточок, які недооцінювали рідкісність душі Арчі. Один лише містер Джонс завжди зупинявся, щоб поставити голку на довгу спіральну доріжку, що містила інформацію про внутрішній світ Арчі, та послухати вібрації. Навіть тоді, коли ще була жива дружина містера Джонса, а самого його вишукували клуби та студії звукозапису, коли він був наполовину знаменитим, він завжди знаходив час для Черепахи Столлінгза.

— Дякую, містере Джонс,— сказав Арчі.

— А інші п'ятнадцять відсотків що таке? — запитав Нет.— Просто цікаво.

— Ввічливість,— не вагаючись відповів містер Джонс.— І холодна голова.

Нет почервонів і відвів погляд від водянистих очей містера Джонса.

— Повернемось до наших баранів завтра,— зітхнув містер Джонс.— Мені потрібен мій Леслі, хлопче.

— І він у вас буде,— сказав Арчі.

— Ти казав, що дістанеш до неділі.

— Дістану.

Після того як папуга вивів містера Джонса із крамниці, Нет зачинив за ними двері. Замкнув на засув, перевернув табличку, щоб іззовні було видно слово «ЗАЧИНЕНО».

— Наша громада,— пробуркотів він.

Застиг на мить з рукою на засуві, мугикаючи. Тоді відсунув його, відчинив двері, вибіг на тротуар і вигукнув у той бік, куди пішов радник Флаверс:

— Наша громада не випустила жодного пристойного альбому з вісімдесят дев'ятого!

Нет повернувся всередину, притупуючи ногами, і повторив маніпуляції з засувом. Зайшов за прилавок і став, важко дихаючи, намагаючись заспокоїтись, бо серце калатало так, що навіть вени на скронях помітно пульсували. Він стояв навпроти Арчі і не зводив з нього важкого погляду.

— Бачиш, Арчі, чому я ненавиджу всіх у світі,— сказав він, ніби між цими словами і тим, що щойно відбулося, був якийсь зв'язок, ніби у таких речах, як-от теорія про Орнетта Коулмана та втрачені сурмачі з фільму «Сторівіллль», простежувалась певна послідовність.— Саме тому я ненавиджу своє нікчемне життя.

Він зірвав з вішака свого капелюха, натягнув його аж по вуха і вийшов. Арчі спробував вирахувати, чи варто сприймати всерйоз хоч щось, певну частину чи взагалі нічого з того, що сказав Нет, але так і не зміг. Він потягся за примірником «Роздумів» у паперовій обкладинці, що чекали на нього в кишені штанів, але й без книжки знав, чого Марк не зможе запропонувати: такої втіхи, яку можна знайти тільки в духмяній спеції Ефіопії, солодкого соусу на кінчиках пальців.

* * *

Гвен Шенкс прямувала Телеграф-авеню на північ, кваплячись на домашні пологи в Берклі-гіллс, аж раптом усвідомила, що відхилилась від курсу через нестримно спокусливий запах кмину, що точився з темряви «Цариці Савської». Загартована роками тренування у мистецтві стримування себе подібно до Споку^{3}, який боровся з семирічними кризами репродуктивного циклу, Гвен опиралась тваринним інстинктам, що виникали під впливом естрогену та прогестерону в перші тридцять чотири тижні своєї вагітності, відмовляючись від усього, що хотілося, тримаючи під суворим контролем гормональні сплески. Гвен завжди поблажливо і навіть із ніжністю ставилася до гніву, сильних емоцій та паніки у своїх пацієнток, до їхніх істерик і захоплення тістечками, але потурати собі вона не збиралася. Хоча за фахом вона була акушеркою, покликанням її був самоконтроль. Але десь зо два тижні тому, без будь-якого пояснення, її чоловік завітав до офісу «Партнери в пологах, Берклі» з фатальним пінополістироловим стаканчиком якоїсь диявольськи спокусливої страви. Відтоді Гвен майже щодня потребувала дози кунжуту, з його гірко-солодким, як смуток, ароматом. Гвен мала чорний пояс з він-чун, стилю кунг-фу, тому ранок проводила в інституті Брюса Лі, тренуючись дві години зі своїм майстром, Ірен Джу. Свідомо намагалася не лише протистояти втраті концентрації, сили й швидкості реакції, які принесла з собою вагітність, але, що більш важливо, відновити свій високий рівень самодисципліни. Дарма витрачений час. Гвен припаркувалася на службовій стоянці і, ризикуючи спізнитись, віддалася спокусі.

Вона саме стояла біля каси, чекала на здачу і щойно зробила перший, такий болісний і благословенний ковток, коли помітила свого коханого чоловіка в кабінці під південною стіною, за бронзово-коричневою завісою із бісеру, структура якої давала фантазії абсолютну свободу. Арчі Столлінгз, сучий син, був зайнятий масляними ефіопськими млинцями і хитрою іржаво-брунатною кралею з небачено великими очима якоїсь нічної тварини. Елсбет Гетачу, цариця Савська,

скрутилася кільцем на своєму боці столика як тихе зловісне бажання. Арчі, навпроти неї, зняв свої окуляри в роговій оправі, протер лінзи м'якенькою ганчіркою. Оце й усе, що вона побачила; хоча назвати це невинним було важко, нічого такого, якщо бути чесним, не відбувалося. Згодом вона навіть і згадати не могла, звідки взялася та ідея підійти до відгородженої завісою кабінки й вилити прохолодну пінну насолоду з гарнесенького пінополістиролового стаканчика на голову свого коханого чоловіка. «Ідея» — навіть не те слово; тієї миті вона б назвала себе жінкою, яка збирається зробити саме це, морем, в якому цей вчинок був однією-єдиною рибкою.

Під час вагітності приступи втоми чергувалися з піднесенням фізичних сил, та коли Гвен крокувала, важко переступаючи від ваги дитини, добре розподіленої уздовж її кісткової конструкції, до п'ятої кабінки, вона почувалася нестримною силою. Вона відкинула бісерні стрічки лівою рукою, яка легко розбивала соснову дошку, а шлакоблок перетворювала на купку сірого пилу. Стрічки розлетілись. Сотні коричневих і бронзових бісеринок зашелестіли, зіштовхуючись і відскакуючи одна від одної, закрутилися у вирі, склалися у візерунки, як часточки в камері Вільсона, захоплені потоком ці від її чорнопоясної руки.

Власне, Гвен не вірила в ці та 97 відсотків історій про неї, які розповідали люди кунг-фу. В тих історіях люди піднімали автівки, змушували кулі летіти назад і знищували командирів ворожих армій лише завдяки своїй здатності контролювати магічний потік. Дев'яносто сім відсотків — це більш-менш середній ступінь невіри Гвен у все, що заявляли люди, вважали правдою й намагалися змусити тебе в це повірити. Попри свіжу репутацію купки сучасних нью-ейджевських відьом з кришталевиими кулями, дисками із записами гонгів та настоянками з цілющого коріння, акушерки були скептиками, і Гвен — найбільшим скептиком з усіх. Утім, навіть вона відчула силу, що закрутилася в ній та навколо неї, сполохана бісерними стрічками. Її пекучий погляд опустився на покидька, якому вдалося скористатися трьохвідсотковою зоною її сліпої плями й прослизнути в життя жінки.

Щойно на порозі кабінки з'явилася Гвен, Арчі миттєво усвідомив, що відбувається — дружина, викриття, бісер, великий стаканчик кунжутного напою, — хутко, як це буває у невірних чоловіків. За цю блискавичну мить очі його розширилися, вибачаючись, протестуючи, а тим часом розлетілися в боки бісерні стрічки й полилися на голову вісімнадцять унцій крижаного ефіопського напою.

— Чорт, — сказав він, коли молочно-білі патоки напою потекли по окулярах і носу за комірець. Він не розлютився, голосу не підвищив, із-за столу не вскочив, навіть не обтрусився, як собака, хоча від такого сучого сина цього можна було б сподіватись. Так і сидів, мокрий, ніс покарання, ніби то було якоюсь шлюбною індульгенцією, ціною, яку мусив заплатити дружині, не просто вагітній, а ще й не сповна розуму. — Ми з дівчиною просто розмовляли.

— Перепрошую, — прошелестіла Елсбет Гетачу й спробувала, схиливши голову, вислизнути з кабінки. Така розкішна грива кучерявого волосся — справжня пастка для чоловіків. Вона духмяніла кухнею: горіхами, оліями, подрібненою апельсиною цедрою. Між нею та свободою стала Гвен, вряди-годи задоволена тим, що стала такою великою й здатною загородити весь прохід. Дочекалася, коли дівчина підвела очі, наважившись зустрітись поглядом із дружиною: стіною, дамбою, законодавчою владою. Дівчина глянула просто в очі. В тих козячих очах Гвен побачила провину й глузування, та понад усе — презирство.

Усередині Гвен одразу ж спалахнули всі вогні. Вона побачила свій живіт, розтягнутий і тісний у грудях еластичний топ, відвислі коліна штанів з натуральної тканини, пошарпані чорні мокасини на ногах. І що гірше — безглуздий бюстгальтер і старечі труси!

— Вибачення тобі немає, — слабо промовила Гвен і відступила.

Елсбет Гетачу прослизнула повз неї і зникла за іншою бісерною завісою в кухні. Крім щасливої пари, в ресторані було ще дев'ять осіб, які явно насолоджувались спектаклем, улаштованим Гвен.

— І що? — поцікавився Арчі.— Мені вже не дозволяється взаємодіяти з сусідами-торговцями? Вступати в діалог? Як ми триматимемо під контролем злочинність, якщо не обмінюватимемося порадами та інформацією, скажи?

— Порадами та інформацією,— повторила вона.— Ага. Зрозуміло.

— Завжди потрібно мати план на найгірший випадок.

Він узяв кілька серветок і ніжно промокнув собі маківку, легенько торкнувся мокрих щік. Потрусив головою.

— Я бачу лише факти, Арчі,— заявила Гвен.— Дивлюся на цифри.

Так, допустила вона, вийшовши в супроводі чоловіка з ресторану та прямуючи по Телеграф-авеню до свого BMW з відкидним верхом 1999 року випуску, схоже, Арчі та Елсбет *просто розмовляли*, і якщо вони *просто розмовляли*, тоді з її боку було геть нерозумно накидатись на нього так, як вона це зробила. Враховуючи невинність сцени, свідком якої вона стала, не можна було підходити й псувати його чудовий помаранчевий светр і піджак напоєм із глибин Африки. Так, вона знала, що Арчі завжди обідав у «Цариці Савській». Знала, що Елсбет Гетачу працює в цьому ресторані і що вона є племінницею власника, який був чудовим чоловіком. Ні, вона не хотіла, щоб чоловік демонстрував невічливість щодо іншого члена Торгової асоціації Темескалу.

— Яка зневага,— почула вона свій голос. Вона посиалася на ключову концепцію морального кодексу своєї матері і робила це з такою скульптурною точністю, що аж похолела, по спині ніби пробігли павучки; здається, можна було б розвернути камеру й показати Род Серлінг за горщиком із банановим деревом, у зловісній хмарі сигаретного диму.

Вона виструнчилась, щоб дивитись прямо в його обличчя й говорити, не підвищуючи голосу.

— Я терплю вже тридцять шість тижнів,— почала вона.— Я втомилася, стала грузною, вся під владою гормонів. І мені жарко. Мені так жарко, і я так потовстішала, що доводиться носити труси по коліна, щоб не натирати стегна під час ходьби. Так, визнаю, я могла неправильно зрозуміти. Може, й не варто було виливати напій тобі на голову. Не знаю.— Чий голос звучав гучніше — естрогену чи логіки? Чи вона взагалі ще здатна була відрізнити? — А може, й варто. Бо навіть коли ти «просто розмовляєш із неймовірно вродливою дівчиною», Арчі, це *принизливо*. Я втомилася від цього. Я змушена ходити містом, районом, де мешкаю, і міркувати, чи наступного разу, коли я зайду, ну, не знаю, скажімо, в аптеку за антигеморойним пластирем, побачу, як мій чоловік фліртує з аптекаркою.— Приклад був не гіпотетичний.— Мене це дуже бентежить. Моє почуття гордості значно вище за це.— Вона приклала руку до грудей, ніби то не слова вилітали звідти, а огидна відрижка. Понизила голос до шепоту, немов сам факт, що вона звернулася до пам'яті своєї неймовірно гордої матері, другої афроамериканської жінки, яка закінчила Гарвардську медичну школу, був найбільшим приниженням.— Я надто себе поважаю.

— Так, надто,— погодився Арчі.

— Присягнися, Арчі,— продовжила вона.— Підніми праву руку й поклянися душею своєю матері, що ти нічого не збирався робити з тією дівчиною, Чубакою чи як там її звать.

— Клянуся,— сказав Арчі. Не було ще такої клятви, яка могла б зашкодити його покійній матері. Руку піднімати він не став.

— Підніми руку,— не відступала Гвен.

Арчі підняв праву руку, прапор капітуляції.

— Присягнися. Душею своєї матері, яка виховала тебе кращим за це.

Перед тим як вимовити потрібні слова, Арчі завагався, і за ці пів секунди він програв. Усі заяви Гвен про гордість та самоповагу розкотилися, як стільці по палубі корабля, що потрапив у шторм. Вона

роззирнулася переконатись, що на вулиці немає свідків, і сунула руку йому в штани. Верхній край пряжки його паска, золота F у слові «Ferragamo», дряпнула її зап'ясток. Пальці відшукали скручений шланг, зручно влаштований у мішечку трусів. Кінчики пальців на мить приклеїлись до плівочки липкої тілесної речовини, такої ж слабенької, як і клей на папірцях для нагадування. Вона з зусиллям витягла зволожені пальці, піднесла до носа й швидко, але вправно обнюхала. Ринкові прилавки, розпечені жаровні, кошики з сочевицею. Усі прянощі та сморід Ефіопії: куркума, топлене масло, соль Червоного моря.

— Покидьок, — кинула Гвен, утративши від невимовленої Арчі присяги контроль над собою, як ракова клітина. Лише втретє в житті вона вжила це слово, і вперше без лапок, нікого не цитуючи, казати після цього вже було нічого.

Не звертаючи уваги на отруйно-зелений конверт, який підсунули під лівий двірник, доки вона була відсутня, Гвен обійшла автівку. Зайняла простір між сидінням та кермом. І поїхала геть, разом зі своєю пораненою гідністю, штрафом за парковку, притиснутим до вітрового скла, і нестерпним бажанням зробити ще один карамельний ковток, який допоміг би пережити цю образу, полегшити біль пораненої гідності, який навряд чи зменшиться в наступні кілька днів.

* * *

Будинок на Стоунволл-роуд — один із тих, що побудували біля Каліфорнійського каньйону в кінці шістдесятих, коли Лабораторія реактивного руху ставилася до гравітації з певним презирством, така собі купа кутів на тоненьких стовпчиках, яка, за задумкою, розчиняється в зеленій порожнечі. З вулиці тільки й можна побачити поштову скриньку та навіс для автомобіля, сам будинок прихований за пагорбом, ніби планує вистрибнути зі своєї засідки просто на перехожого. Посередині під'їзної доріжки, над довічною калюжею моторного мастила, стояла автівка Авіви Рот-Яффе, мікроавтобус «Вольво», якому було вже кілька десятків років. На престижних номерних знаках, золотим по блакитному, було написано «НЕК8».

В деяких місцях можна було помітити сліди стодоларової фарби Ерла Шейба, колір якої наближався до зубної пасти, вичавленої з тюбика в рекламному ролику.

Гвен оперлася на корпус свого авто, зробила глибокий повільний вдих. Струсила стільки спогадів про останні пів години, скільки змогла, й придушила все решта. Вона мусить працювати, і коли робота скінчиться, чоловік і досі тут буде, він так і лишиться сучим сином і смердітиме вагіною іншої жінки. Вона перекинула через плече чорну спортивну сумку — там були чисті пелюшки, рукавички, медикаменти та шприци, щипці, портативний фетальний доплер^{4}. — і потягла її та себе кривими сходами, що вели з вулиці вниз до дверей. Схил за спиною весь поріс березкою. За дерев'яні сходинок чіплялись гнучкі пальці жасмину. Велетенський кампсис зі своїми розчаровано роззявленими жовтими ротиками загрожував поглинути дерев'яний будиночок, заплести його до самої верхівки даху. Повітря на Стоунволл-роуд духмяніло корою кедра, евкаліптом, ялиновими гілками, що горіли в печі. З найнижчої кінцівки лимона Меєра звисала музика вітру, неквапливо очікуючи, коли можна буде заграти свою мелодію. До ліхтаря біля дверей була приліплена записка, в якій повідомлялось пожежникам, скільки (троє) мешкає в домі котів, заради яких варто ризикувати своїм життям у випадку пожежі. Зсередини будинку лунало жалісливе скавучання пораненої тварини.

— Агов? — гукнула Гвен, заходячи в двері.

З низенького столика біля дверей її привітав маленький чорний Будда, компанію якому складала світлина Лідії Франкенталер, продюсера оскароносного документального фільму про жалюгідний стан лесбійок у нацистській Німеччині; партнера Лідії, Гарта, і дочки Лідії від першого шлюбу, батько якої був чорним і чиє ім'я Гвен забула. Китайський Будда, який мусив притягувати гроші та удачу, веселий, з дитячим обличчям та огрядним черевом, нагадав Гвен про коханого чоловіка; різниця полягала лише в тому, що можна було терти широкий живіт Арчі Столлінгза скільки заманеться, та ніяких грошей до тебе все одно б не потекло.

— Тут хтось народжує дитину?

— Сюди, Гвен,— відгукнулась Авіва.

Лідія і Гарт, адвокат бідних, вирішили, що пологи відбудуться у вітальні. Кімната була просторою, зі склепінчастою стелею, і від каньйону відділяла її лише скляна стіна. Дівчина — Арабія, Алабама, ім'я точно було географічним — мовчки спостерігала за дивною виставою: її гола мати розташувалася посеред кімнати такою собі абстрактною мармуровою статуєю. На колінах дівчина тримала картонний прямокутник, до якого приклеїла три сторінки плану материних пологів, прикрасивши їх бордюром із квіточок та закарлючок, намальованих маркерами чотирьох кольорів, і портретом задоволеного ембріона з підписом «Белла». Дві довгі канапи відсунули в боки, щоб звільнити місце для широкого плаского сандвіча, сконструйованого з двох татамі, шмата пінопласту та завіси для душа з гігантським автопортретом Фріди Кало. Гарт, астенічного складу, з тонкими, як сірники, гомілками, рудою бородою та рудою ж щетиною на голові, спав на імпровізованому ліжку.

— Я в позі собаки! — вигукнула Лідія замість вітання. Коментарі були зайві, все необхідне сказали її вкриті пушком сідниці й задня частина ніг, які демонструвала жінка в позі «собака мордою вниз», упершись руками об підлогу.— Розслабляє на сто відсотків.

— Я пробувала переконати її трохи потужитись,— сказала Авіва. Вона сиділа навколішках на підлозі біля Лідії, спостерігаючи за немолодою вже жінкою, яка народжувала свою другу дитину. Авіва явно не схвалювала таких чудес розтяжки, але помітити це могла лише Гвен: колега прикусила лівий куточок губ, ніби стримуючи поцілунок. Босоніж, у білій бавовняній сорочці та чорних нейлонових капрі, чорна непокірна грива із сріблястими пасмами зачесана назад і недбало закручена у вузол. На білих гомілках добре помітна стерня неголеного волосся. Нігті на ногах пофарбовані рудувато-коричневим лаком, кольору шкіри цариці Савської.— Але матуся не хоче нічого, крім цієї пози.

— Не хочу тужитись,— заявила Лідія. В голосі забриніла туго напнута струна болю, але то був голос справжнього йога, спрямований на себе,

прив'язаний до ритму дихання.— Добре, Гвен? Можна мені ще трошки так постояти? Почуваюся так набагато краще.

Якщо Авіва сказала, що потрібно трошки потужитись, то, на думку Гвен, потрібно було трохи потужитись. Не потрібно було бути Еліс Вотерс^{5} в акушерстві, щоб зрозуміти, що гратен не можна надто довго тримати в духовці.

— Ну, гравітація на вашому боці, звісно,— завважила Гвен, менше за свою партнерку налаштована на терплячість та ввічливість, але здатна, принаймні, витримати один тур примх голої породіллі, що стоїть догори дригом.— Але якщо хтось і народжував дитину в позі складеного ножа, яка вам так подобається, Лідіє, то я ніколи про це не чула.

— Цікаво,— сказала Авіва.— Коли вже про це зайшла мова, може, Лідія спробує це зробити.

Фраза була сповнена гумором, але тон все одно лишався критичним, принаймні для Гвен.

— Зараз помию руки й інші речі, а тоді ввімкну доплер, і побачимо, що там відбувається,— підсумувала Гвен і поставила сумку на чорне шкіряне крісло.— Вітаю, любя.— *Аркадія*.— Якої ти про все це думки, міс Аркадія?

Дівчина знизала плечима. Очі її були широко розплющені й зволожені, але відчаю в них не спостерігалось. Якщо не вдаватись до таємної мови і не згадувати триєдину богиню Місяця чи таке інше, вони зібралися в цій кімнаті заради серйозної та урочистої справи, і кому, як не дитині, відчути це найповніше, хоч би яким фантомним було відчуття. Старий Гарт, у якого з лівої шкарпетки стирчав палець, а легені так ходором і ходили в тендітній грудній клітці, на таке точно був не здатен.

— Трохи неприємно,— відповіла дівчина, піднімаючи план пологів вище, ніби захищаючись від неприємності процесу. Пункт сьомий вимагав, щоб пуповину не перерізали, доки плацента не припинить

пульсувати. Пункт восьмий містив якісь дурниці про штучне світло. Гвен ніколи не ставилася з неповагою до добре складеного плану пологів, але коли до нього домішувалось прийняття бажаного за дійсне та побутова магія і все йшло саме так, як було заплановано, в ретроспективі всі ці плани здавалися якимись дурними.— Не ображайся, мамо.

— Ти не ображайся.— Струна болю напнулася ще дужче.— Не мусиш. Спостерігай, дівчинко. Я тобі казала...

— Я хочу лишитись.

— Неприємне може бути цікавим,— сказала Гвен.— Еге ж?

Аркадія кивнула.

Лідія опустила стегна й стала на коліна, наче піщаний замок поплив, так і лишилася рачки, голову опустила, очі заплющила, ніби у пантомімі якоїсь тварини.

— Зараз тужитимусь,— оголосила вона. І таким само голосом стюардеси додала: — Усі, будь ласка, стуліть пельки.

Голос її був чужим, дивним, дзенькнув, як келих із потаємним дефектом, і Гарт негайно сів і витріщився на Гвен, моргаючи і витираючи губи рукавом.

— Що сталося? — запитав він.

Очі його відірвалися від Гвен, він роззирнувся, виринаючи з глибокої пучини сну, шукаючи свою новонароджену дитину, і побачив дружину, яка вже нічого не бачила.

— Усе добре, любий,— відповіла Авіва.— Тільки нам знадобиться Фріда Кало.

Гвен пішла на кухню випити склянку води і помити руки, не стільки заради гігієни, скільки заради гордості, щоб змити з себе рештки запаху Елсбет Гетачу. «Вибачення тобі немає» — фраза була

бездоганною. Вона придушила спогади, що було прокинулися знову, парюю рукавичок без латексу. Коли повернулася до вітальні, побачила, що Фріду Кало прикрили помаранчевим рушником. Лідія лежала на спині, підклавши під поясницю скручений плед, блідий живіт стирчав, як очне яблуко із запаленими капілярами, звідти лунало тихе гарчання, яке потроху досягло енергійного піку й вирвалося непристойним сплеском, від якого усі розреготалися.

— Добре,— сказала Авіва.— Добре.

Хоча Авіва своїми міцними та досвідченими руками впіймала тисячу немовлят, коли настав час побачити світ цьому малюку, вона поступилася місцем своїй партнерці, віртуозним рукам Гвен Шенкс, химерно великим, рухливим, як мешканці моря, перетягнутими тросами, як міст Голден Гейт.

Поступаючись місцем Гвен, Авіва з допомогою своїх неймовірно виразних брів передала повідомлення, що чогось цій ситуації бракує, щось не потрапило в план пологів, що скрутився трубочкою під стільцем дівчинки. Безсумнівна здатність Авіви буквально на фізичному рівні задалегідь відчувати, що може піти не так, особливо в плані пологів, була статистичним результатом її незмінного песимізму. Вона була невиправним скептиком, і Гвен стільки разів була свідком багатьох небажаних, але правильних прогнозів катастрофи, що заплющувати очі не можна було. Гвен спохмурніла, намагаючись побачити чи відчувати те, що вже виявила Авіва, чого варто було невдовзі очікувати. Та коли вона повернулася до Лідії, від похмурого вигляду не лишилося й сліду.

— Так,— сказала вона,— як справи у нашої маленької Белли?

Дюйм за дюймом, ох за охом Гвен опустилася на підлогу і, коли опинилася в самому низу, побачила, що малі статеві губи Лідії Франкенталер перетворилися на вогняне коло. Спечене від слизу волосся утворило справжній пропускний пункт, митницю для очікуваної з хвилини на хвилину посланниці з далеких країв.

— Тепер швидко,— сказала Гвен.— Уже бачу голівку. Ось так. Господи.

— Лідіє, люба, пам'ятаєш, що ти не хотіла тужитись? — підключилась Авіва, опускаючись поруч із Гвен.— Тепер я би попросила тебе припинити. Годі тужитись. Нехай вона сама...

— Швидко іде,— завважила Гвен.— Обережно.

Хлюпнула рідина, вкрилася брижами шкіра, зітхнула вагіна, й на руки Гвен обличчям догори вислизнула маленька дівчинка. Крихітні оченята були розплющені, затуманені й тьмяні, але за мить до того, як дитина закричала, вони спалахнули, немовля ніби побачило Гвен. Повітря було сповнене важкого духу, суміші запахів статевого акту та бойні. Батько сказав «О!» і припав біля Гвен, і вона передала йому липке немовля. Аркадія відсахнулася, нажахана й схвильована червоністю пологів і життям, що запалилося в долонях батька. Вони легенько загорнули новонароджену в карамельно-смукасту ковдру, Авіва пригладила волосся Лідії, допомогла їй підняти голову, а Гарт з Аркадією зробили все необхідне, щоб мати, немовля і груди зустрілися. Тим часом Гвен підійшла з іншого боку, схилилася над сріблястим черевом, спостерігаючи за в'язким потоком крові з вагіни Лідії, що виливалася з повільною пульсацією, як вода з просоченої губки.

Гвен знадобилось усе її навчання на додачу до вродженого хисту применшувати біду, щоб не вимовити фатальні склади: «Дідько». Але Авіва щось таки вловила в її обличчі та напружених плечах, і коли Гвен підвела очі від пульсуючої крові, що вже утворила калюжку завбільшки з половину півдоларової монети на завісі для ванни, партнерка квапилася до неї. Авіва схилилася за спиною Гвен, як суддя в бейсболі зазирає через плече кетчера, щоб ліпше роздивитись м'яч. Від неї пахло лимоною цедрою та побтом, але її це не турбувало, радше заспокоювало. Вони почали чекати на плаценту. Кільки хвилин тишу не порушувало нічого, крім тихого чмокання дитини. Авіва нахилилася й легенько смикнула пуповину. Спохмурніла. Десь у неї в глибині щось загуділо, але назовні вирвалося лише тихим «гм».

Її голос пробив бульбашку родинного щастя, яка огортала Лідію. Гарт рвучко підняв голову:

— Все гаразд?

— Все добре.

Гвен розстебнула липучку аптечки, розкрила її і лівою рукою намацала ампулу з окситоцином.

— Наразі,— пояснила Авіва,— плацента трохи соромиться, тож ми підбадьоримо матку, змусимо її поскорочуватись. Лідіє, продовжуй годувати — це найліпше, що ти можеш зробити. Як вона смокче?

— Присмокталася негайно! — вигукнула Лідія. У світі, де вона мешкала, все було просто чудово.— Не відірвеш. Смокче і смокче.

— Добре,— похвалила Гвен, не відриваючись від шприца й ампули: ритуально постукувала, втягувала окситоцин в шахту голки, звірялася з позначками на шприці.— Так тримайте. А ми, щоб упевнитись, що все добре, й стимулювати скорочення, вколемо трошки окситоцину.

— Що там у вас? — поцікавився Гарт. Він витягнув шию подивитись, що відбувається між ногами дружини. Океану крові там, звісно, не було, але й того, що натекло, виявилось достатньо, щоб шокувати невинного новоспеченого батька й висмикнути його з післяпологового гормонального басейну віри в доброту світу.— Чорт забирай. Ви щось напартачили?

Лаявся він незграбно, але з такою щирою люттю, якої Гвен не очікувала. Вона віднесла його до категорії доволі слабких білих чоловіків, які любляють сімейні труси й босоніжки зі шкарпетками й приречені все життя провести в тіні своїх дружин, точнісінько так, як і деякі монахи приречені все життя провести в мовчанні. Гвен не знала, що Гарт із Лідією постійно сперечалися щодо пологів удома, не знала, що Гарт вважав забаганку Лідії народжувати дитину вдома останньою краплею в чаші необдуманих і непотрібних антитрадиційних виступів, до яких належала й відмова, на поточну мить уже третя, вийти за нього

заміж. Гарт вірив у лікарні, вакцини та санкціоновану урядом моногамність та перейняв від своїх бідних чорних та латиноамериканських клієнтів переконання в тому, що світом керують невдача та смерть. За все своє спокійне, комфортне й щедre життя він не постраждав від лихої долі, тож будь-якої миті очікував — навіть вважав, що заслужив на це,— швидкого удару світового лиха, який би сквитав рахунок.

— Усе гаразд, татусю,— сказала Гвен.— Усе буде добре.

— Так?

— Так,— підтвердила вона зі спокійним сумлінням. Така кровотеча не була незвичною; окситоцин миттєво спрацює, матка почне скорочуватись, незбагненна плацента, орган приречений і тимчасовий, завершить своє існування, от і все.

— Я хотів сказати,— почав було Гарт, але поміркував і вирішив не вимовляти слова, що крутилися на язиці, щоб не викликати тривоги, та врешті-решт все одно сказав: — Просто все це має поганий вигляд.

Очі Гвен метнулися до дівчинки, але, схоже, Аркадія не помічала нічого, крім немовляти, що смоктало материні груди, й відчувала лише руку матері у своїй долоні.

— Це майже все лохії,— пояснила Гвен.— Часточки слизової оболонки, слиз тощо. Це нормально.

— Майже,— повторив Гарт рівним, та водночас звинувачувальним тоном.

— Сходіть і принесіть нам рушників, татусю,— запропонувала Авіва.
— І якнайбільше.

— Рушники,— повторив Гарт, ніби за мотузку хапаючись за своє бажання бути корисним.

— Саме так,— сказала Гвен.— Ідіть, дороженький. Ідіть і принесіть усі рушники, що маєте. А ще гігієнічні прокладки.

У сумці Гвен прокладок було більше, ніж потрібно, але їй хотілося зайняти його думки якоюсь залізобетонною таємницею, і вона дуже сподівалась, що це займе його на кілька хвилин. Щоразу, коли вона сама просила Арчі принести тампони, у нього на обличчі завжди з'являвся такий вираз, щось середнє між незбагненністю, яку відчував би щодо просунутої концепції космічної теорії, та жахом, ніби від простого контакту з тампоном у нього спонтанно виросла б вагіна.

Гарт пішов, мугикаючи собі під ніс:

— Рушники та гігієнічні прокладки.

Авіва зателефонувала Араї Бернштейну.

— Вибач, що турбую,— почала вона. Виклала факти й вислухала все, що сказав їхній помічник-гінеколог про плаценту Лідії Франкенталер.
— Уже зробили. Так. Гаразд, добре, дякую, Арає. Сподіваюсь, не доведеться.

— Що він сказав?

— Сказав, іще окситоцину і масаж.

— Починаймо,— кивнула Гвен.

Авіва приготувалася до нового раунду, Гвен поклала руки на живіт Лідії й намацала, машинально і впевнено, тверду матку, що здригалася. Вона втопила пальці в м'яку плоть Лідіїного черева і почала масажувати з безсторонністю пекаря й такою ж ніжністю. В містичну силу візуалізації вона не вірила, що відповідало її правилу 97 відсотків, але це не завадило їй з кожним рухом пальців уявляти, як матка Лідії стискається, закривається, перетворюється в кулаку Супермена з вуглики на твердий, яскравий, здоровий діамант.

Десь у ванні ляскали дверцята шафок, як у комедії про панікерів, тоді розбилося скло, від чого дівчинка аж підстрибнула. Навряд чи буде неправдою сказати, що Гвен теж підстрибнула. Авіва лишилася незворушною: вона саме спрямовувала у вену Лідії другу голку.

— Аркадіє,— озвалася Гвен.— Як ти там?

— Добре.

— Ти ж міцно тримаєш маму за руку, еге ж? — Дівчинка кивнула, повільно, насторожено. Гвен аж поморщилася від нещирого оптимізму, що бринів у неї в голосі.— Знаєш, що я роблю? Непрямий масаж матки. Ти ж тепер знаєш, що таке матка?

— Так.

— Авжеж. Ти ж така розумниця.

— Ой-ой, Гвен, ох,— сказала Лідія і ще більше відкинулася на згорнутий плед, голова смикнулася, як квітка на зламаній стеблинці. Ліва рука, якою вона тримала немовля, опустилася, новонароджена з гучним чмоканням випустила з ротика сосок.— О господи... Не знаю...

— Щось змінилося? — запитала Авіва.

Гвен намагалась не дивитись, як Авіва підійшла до своєї сумки з яскравого дерматину з явно іронічним логотипом «Сулако», висипала пакетики, голки та трубки для внутрішньовенної крапельниці. Гвен втопила руки в тісто жіночої плоті; вона знає, що все буде добре, потрібні лише гормони та масаж, та ще чоловіка відіслати за прокладками та рушниками. А ще вона знала, що має своє прокляття чи дар — щось на кшталт зворотного ясновидства, природної пари до прогностичного песимізму своєї партнерки. Гвен була резистентною, якщо не сказати непробивною, коли з'являлися явні ознаки небезпеки чи невдачі. І не тому, що була оптимісткою (аж ніяк), а тому що сприймала невдачу, будь-яку невдачу — свою власну чи всесвіту — як особисту. Якщо десь під Бангалором в Індії рушився міст і з нього

падав автобус із дітьми, з яких ніхто не вижив, Гвен відчувала мікроскопічний, але відчутний укол вини. Вона чітко засвоїла, що не можна приписувати собі успіх, якщо ти не готовий визнати вину за невдачу, і за багато років вона навчилася одній корисній речі, щоб уникнути останнього: потрібно відмовитись — не стільки свідомо, скільки через упертість — визнати навіть можливість невдачі. Їй обов'язково довелось би це зробити, коли б вона відвела очі від своїх рук, що місили й місили, і побачила б Авіву, коли та похмуро підносила до світла пакет внутрішньовенного розчину, стискаючи губи в тонку лінію капітуляції.

— Не засинай, мамусю,— благала Аркадія.— Ось і татко з рушниками.

* * *

Гвен квапливо крокувала коридором, підхопивши живіт однією рукою і намагаючись не відставати від Авіви, яка, своєю чергою, намагалася не відставати від нош зі щоглою крапельниці, на яких Лідія Франкенталер пливла до палати інтенсивної терапії в супроводі двох медсестер і лікаря, який випадково ударив Гвен дверцятами «швидкої» просто в обличчя, від чого на щоці лишилася глибока подряпина. Лікар штовхнув двері реанімації спиною і пройшов, медсестра, що не керувала ношами, обернулася до акушерок. Двері зачинилися за її спиною. Вона була приблизно того ж віку, що й Гвен, років тридцяти п'яти, худенька блондинка з сірими очима; волосся вона зібрала гумкою в хвостик, медичний костюм прикрашав логотип бейсбольного клубу «Окленд Атлетікс».

— Мені дуже шкода,— сказала вона. Щоправда, вигляд при цьому вона мала такий, ніби геть не шкодувала.— Вам доведеться лишитись тут.

Такий винесли їм вирок, засудження й вигнання, але Авіва спочатку не второпала чи радше вдала, що не второпала. Еліс Вотерс в акушерстві, вона могла дати раду в суперечках з лікарями, хоча від природи була однією з найщиріших та найчесніших осіб серед усіх знайомих Гвен, і якщо послати її на бій з іншою медсестрою, чи працівником

приймального відділення та, найголовніше, з лікарем, вона демонструвала дива улесливості та хитрощів. Цей її хист, більшою чи меншою мірою, ставався в пригоді майже щоразу, коли доводилось мати справу з лікарнями та страховими компаніями, і Гвен цілком покладалась на Авіву й була дуже вдячна, що та так вправно береться за цю дуже непросту роботу. Вона заздрила, що Авіві нічого не коштує проковтнути лайно, підлеститись, усміхнутись. Єдине, що цікавило Авіву,— приймати новонароджених, і вона ладна була пожертвувати геть усім, крім своєї бездоганної репутації акушерки. Таку розкіш, на думку Гвен, вона могла собі дозволити.

— Так, так, авжеж, ми зачекаємо,— відповіла Авіва надтріснутим голосом. Вона демонстративно опустила погляд, оглянула білу сорочку з острівцями засохлої крові, злущений лак на великому пальці ноги. Так само удавано незадоволено вона подивилась на щоку Гвен, на її зім'яту, розтягнуту блузку. Після цього Авіва кивнула, усмішкою визнаючи весь бруд та безлад, який вони принесли з собою.— Але коли ми помиємось і почистимось... жодних проблем не буде.— Вона нахилилась, щоб прочитати бейджик медсестри.— Кірстен? Якщо ви захочете перевірити у доктора Бернштейна, я впевнена...

Медсестра явно намагалася вирахувати, хто за таких обставин й було метою гамбіту Авіви. Іноді такий обов'язок можна було нескінченно перекладати одне на одного, іноді щастило, й останнім ланцюгом виявлялася людина, занадто втомлена чи зайнята, щоб перейматися ще й цим.

— Бернштейн застряг десь у дорозі,— сказала Кірстен.— Черговий лікар — доктор Лазар. Я запитаю в нього. А ви тим часом, пані, могли б пройти он туди й посидіти.— Вона повернулася до Гвен.— Вам точно захочеться трохи відпочити.

«Сама відпочинь, стерво. Там моя пацієнтка стікає кров'ю».

— Ні, дякую,— відмовилася Гвен.— Я ліпше постою.

Ставлення Гвен до влади, її представників та методів, було — мусило бути — дещо складнішим, ніж у партнерки. Вона не з такою

безтурботністю приборкувала свою пиху й самоповагу перед диктатом лікарняної політики і не могла так легко приспати в собі акушерку, як це робить Авіва, заради головної справи Народження. Хоча Гвен теж розумілась на цьому, наче скрипалі, що знають, як добути потрібний звук зі свого інструмента. Вона виховувалась у родині лікарів, юристів, учителів, копів. Багато років її батько служив заступником окружного прокурора міста Вашингтон, а тоді юристом у Міністерстві юстиції. Мама з сестрою були медсестрами. Дядько Луїс устиг побути і патрульним, і поліцейським під прикриттям, а тепер очолював відділ безпеки університету Говарду. Її брат, Ернест, керував лабораторією в університеті Джорджа Мейсона. Можна навіть стверджувати, що коли Гвен докучали заклади для білих відвідувачів, вона вчилася виходити зі складних ситуацій з найменшими втратами, не йти на компроміс зі своїми принципами: інколи називала ім'я, інколи демонструвала повагу, яку щиро відчувала чи, принаймні, пам'ятала, як симулювати. Переважно давала зрозуміти лікарю або іншому службовцю, що чудово розуміє, як це — бути на його місці.

— Щиро дякую, Кірстен,— додала Гвен трохи лагіднішим голосом.— Ми дуже вдячні, що ви приділили нам час. Я знаю, які ви зайняті,— усміхнулась вона.— Може, я дійсно присяду на хвилинку.

І, ніби зробила Кірстен послугу, опустила на пластиковий стілець, прикручений до найближчої стіни.

— Хтось обов'язково мусить оглянути вашу щоку,— промовила медсестра, але співчуття до Гвен у тому роздратованому голосі було значно менше, ніж до себе, втомленої медсестри на службі мешканцям міста.

— Дякую, що приймаєте так близько до серця,— відповіла Гвен. Вона доклала ще більше зусиль, бо з того, як на неї глянула Авіва, зрозуміла, що починає, за словами Авіви, «протікати».— А тепер, будь ласка, дорогенька, запитайте лікаря, коли ми можемо побачити свою пацієнтку.

Мабуть, спрацювала «дорогенька».

— Вона більше не ваша пацієнтка,— відрізала Кірстен.

Формально то була неправда. Завдяки багатьом рокам важкої праці, стабільній та розумній практиці, повільній еволюції культурних традицій у медицині і тривалим неослабним зусиллям, які докладав їхній засновник та старший партнер з літа 2004-го,

«Партнери в пологах, Берклі» могли розраховувати в лікарні «Чаймз Дженерал» на повні привілеї, з повним правом асистувати й надавати допомогу Лідії Франкенталер, яка лишалася їхньою пацієнткою, доки сама не вирішить відмовитись. Але цього вечора Авіва та Гвен прибули в кареті «швидкої», від них так і тхнуло клопотом, ще й дорогою підчепили геть непотрібний поліцейський ескорт. І їх лишили за порогом, як ті чоботи, обліплені гноєм.

— Ми зачекаємо тут,— втрутилась Авіва з ідеальним міксом елейної солодкості та професійного інтересу, легенько так кольнула, ніби непомітно ліктем штовхнула, застерігаючи, що варто заткнути всі свої пробоїни або взагалі стулити пельку.— Як поговорите з черговим лікарем, знайдете нас, Кірстен, гаразд?

Гвен пішла за Авівою до туалету, ледь стримуючись, щоб не вибачитись і не завважити, що якщо ти біла, можеш сама обирати, їсти тобі лайно чи ні, та якщо ти чорна жінка, єдиним правильним рішенням було не їсти.

Вони мовчки вимили руки та умилися за різними раковинами, потужили над зіпсованими блузками. Гуркіт, з яким вода розбивалася об порцеляну, робив тишу ще більш напруженою. В дзеркалі Гвен побачила, як партнерка дивиться на плями крові з емоцією, яка нагадує щось середнє між жахом та приреченістю, і цієї миті вона виглядала точнісінько на свої сорок сім років. Тут їхні очі зустрілися в задзеркаллі, погляд переможеного вмить зник, його схопили, запхали в мішок й засунули до внутрішнього ізолятора, куди Авіва Рот-Яффе посилала подібні почуття на вірну смерть.

— Знаю,— зізналася Гвен,— я дала течу.

— Буквально,— сказала Авіва, підходячи, щоб оглянути шкоду, завдану щоці Гвен дверцятами «швидкої».

Кровотеча зупинилася, та коли Авіва торкнулася, на нижній частині порізу з'явилася свіжа краплинка. Ранка була завбільшки з зернятко граната, рожева й огидна. Зостанеться шрам, оскільки Гвен схильна до утворення келоїдних рубців, тож назавжди лишиться особливе нагадування про цей чудовий день. Вона подумки програла ситуацію: спотикання, спалах в очах від удару обличчям об сталевий край.

— Потрібно накласти шов,— промовила Авіва. Вона нахилилася, щоб роздивитись поріз ближче.— Парочка стібків.

Вони вийшли до реанімації і після кількох хвилин подальшого Авівиного самоприниження опинились в оглядовому кабінеті з голкою, ниткою для швів та кровоспинним інструментом. Коли новокаїн почав діяти, Гвен сіла на руки й наказала Авіві зашивати.

— Один стібок я витримаю,— сказала вона.

— Розраховуй краще на два.

— Гаразд, два.

— Ти справжній мачо.

— Все одно розплачуся, тож принаймні матиму привід.— Та відчувши укол голкою, Гвен охнула.— Ой, Авіво, ой.

Авіва протягла нитку з суворою ніжністю, шумно втягуючи повітря крізь ніздрі. Гвен зосередилась на кулоні, що висів на шкіряному шнурку на шиї Авіви. Його зробив Джулі Яффе на заняттях з лемпворку в «Тиглі» — гарненька й загадкова штучка, маленька скляна планета, сльозинка блакитних інопланетних морів і зелених континентів з полярними капелюшками голубуватої криги. Скільки Гвен знала Джулі, він завжди був картографом світів, мапував їх на газетному та звичайному папері, на фосфорі комп'ютерного екрана. Кілька разів Гвен питала, де він знайшов натхнення для крихітного

скляного світу, який подарував їй на Різдво минулого року, і тепер у тій відповіді вона намагалася знайти заспокоєння чи принаймні захист від болю, що завдала голка: «Я там жив». Тут Авіва встромила голку вдруге, і Гвен розплакалася, не ридма ридала, ні, вони обидві були міцними горішками, такі вже «Партнери в пологах, Берклі». Не ридають. Не схлипують від горя. Тільки на очі набігли сльози й пролилися, обпікши свіжий шов рани. Якщо чесно, почувалася вона при цьому добре.

Вона дозволила сльозам текти рівно стільки, скільки знадобилося Авіві, щоб перерізати нитку після другого стібка, відкласти кровоспинний інструмент, зняти рукавички й передати Гвен хустинку. Гвен промокнула очі й висякалася, добряче, з душі.

— Вони нас не пустять,— гірко сказала Гвен.

— Схоже, що ні.

— Де Бернштейн?

— Був у центрі. Їде сюди.

— Ми мусимо бути там. Вони робитимуть гістеректомію^{6}, я знаю. А потрібно лише трохи *почекати*. Лазар. Хто такий Лазар?

— Не знаю його.

— Скажи, що з нею буде все гаразд.

— З нею буде все гаразд.

— Я мала помітити раніше.

— Нічого було помічати, доки ти не помітила. І ти помітила вчасно.

Гвен кивнула, опустила голову, зім'яла хустинку в кулаку. Вона підвелася, зробила кілька кроків, зупинилися, обхопила себе руками, склавши їх на випнутому череві. Вона сіла, підвелася, ще раз висякалася, ще раз пройшлася кімнатою. Вона чудово розуміла, що

ніхто б нічого зробити не зміг, але чомусь це тільки змушувало її ще більше себе звинувачувати. Той факт, що вона при цьому звинувачувала ще й інших, не означав, що можна бути більш поблажливою до себе.

— Повірити не можу, що нас не пускають!

— Не переймайся,— порадила Авіва тихим голосом, що означало: Гвен занадто голосно розмовляє.

Але Гвен бачила, що виводить Авіву з себе, і це чомусь її радувало. Вдруге за день вона відчула, ніби порушила певний внутрішній карантин, перетнула заборонену зону й опинилася в новому репродуктивному циклі, пон-фаррі^{Z}; настав час шаленства. І неправильно було б Авіві пускати її туди саму.

— З мене досить,— продовжила Гвен.— Ні, Авіво, серйозно. Послухай мене.

— Я слухаю, ти говориш достатньо голосно й чітко, Гвен.

— Ну ж бо. Ти стільки працювала. Ми обидві заслужили, щоб до нас ставилися краще.

Кахлі підлоги скрипнули під кросівками. Партнерки стривожено обернулися до дверей оглядової — там стояв молодий рожевощокій лікар з вибритою майже до дзеркального блиску головою; тільки добряче придивившись, можна було помітити серед фантомного пушку шеврон лисини. Очі в нього були мертвими, і він утомився слухати, не встигли вони ще й рота розкрити.

— Я доктор Лазар,— оголосив він.— Мені довелося вдатись до мануального видалення плаценти. Стан місіс Франкенталер стабільний, тонус матки, схоже, нормальний. Кровотечу ми зупинили. З нею все буде гаразд.

Партнерки стояли абсолютно спокійно, куштували новини, як спрагли куштують дощову воду, намагаючись вирішити, чи годиться вона для

пиття. Тоді кинулися одна до одної і міцно обійнялися; Гвен аж подурніла від полегшення, сп'яніла, вчепилася в Авіву, щоб кімната не йшла обертом.

Доктор Лазар спостерігав за цим святкуванням своїми риб'ячими очима, хитро всміхаючись, як той карточний шулер з козирем у рукаві.

— Як на вашу думку,— промовив він нарешті після паузи, не такої вже й тривалої, щоб вважатись пристойною.— Е-е... ну, не знаю... Чи якась із вас, пані, може пояснити, що ви накоїли, щоб усе так зіпсувати?

— Перепрошую? — Гвен відпустила Авіву, бо запаморочення раптово минулося.

— Ще десять хвилин ви б попалили шавлію, чи який там ритуал вуду ви виконували, і та матуся...

— Вуду? — видихнула Гвен.

Замість того щоб здригнутись від такого явного свідчення, що він сказав щось таке, про що пожалкує, доктор Лазар скам'янів, перетворився на крижину. Вуха в нього спалахнули.

— А знаєте що? — сказав він.— До біса!

Він повернувся й пішов з кімнати, і Гвен помітила, що до задньої частини його медичних штанів прилипла горошинка «Skittle». Чомусь вид цієї розчавленої цукерки на філейній частині лікаря викликав спалах співчуття до цього рибоокого та втомленого молодого чоловіка з лисиною, і це стало останньою краплею.

— Гвен,— застерегла Авіва, але запізно. Під три чорти її!

* * *

Годину тому, коли їх закрутив порив гарячкової діяльності, що прилетів з каретою швидкої допомоги, коли лікарі вигукували свої

команди, кликали ноші, коли Гарт з помірно розширеними очима, пританцьовуючи, ніби людина, якій приспіло до туалету, притискав до себе немовля, яке потрібно було нагодувати, коли Авіва витягала з сумки пляшечку дитячої суміші, коли корок з тихим зітханням відкрився й запахло вітамінами та сиром, і зголодніле малятко випило все до останньої краплини,— Гвен не звернула уваги, яка багатолюдна сьогодні лікарня «Чаймз Дженерал».

Здається, всі палати були зайняті. До спогадів про гонитву за доктором Лазаром вриваються неясні образи білих волохатих гомілоқ, покреслених червоним. Нещасного підлітка у волейбольній формі, рука якого вигнута під сюрреалістичним кутом. Молодика з коротенькими дредами, що вчепився в краї рукомийника, ніби його от-от знудить. І все це доповнюється дисонуючими звуками телебачення й жалоб, базіканням Губки Боба, ведмежого кашлю якогось старого, несамовитою лайкою — такою б жоден матрос не погребував — гарненької азійки, якій витягують щось негарне із м'якоті руки, жакливого вищання малюка, якого утримує батько, доки медсестра намагається потрапити голкою йому в вену. Поряд з останнім оглядовим кабінетом біля кімнати очікування розгойдувався в кріслі молодий латиноамериканець, прикладаючи до обличчя закривавлений пакет із льодом, а в кабінеті лікар щось радісно кричав англійською його товаришу, що стікав кров'ю, ніби той був глухим і недоумкуватим.

— Я медсестра,— заявила Гвен, наздогнавши Лазара, і говорити їй вдавалося спокійніше, ніж вона почувалася.— Будь ласка, скажіть, що мені почулося, ніби ви щойно вжили термін «вуду» стосовно моєї ліцензованої та сертифікованої акушерської практики.

Лазар зупинився на порозі кімнати очікування, де він збирався, як припускала Гвен, повідомити Гарта та Аркадію, що з Лідією все буде гаразд, і це було значно важливіше, як Гвен і сама розуміла десь у глибокому й тихому куточку своєї душі, ніж те, що вона хотіла з'ясувати. Доктор повернувся до неї з покірною готовністю протистояти, наче слухняний солдат у сідлі, готовий мчати в долину смерті.

— Я знаю, що ви щось палили,— сказав він.— Відчуваю запах від неї.

— То іланг-іланг,— пояснила Авіва, квапливо підходячи до них. Вона зробила крок до Гвен, ніби хотіла встати між нею та лікарем.— Її чоловік палив його на початку пологів. Їй подобається запах.

— У цієї жінки,— продовжила Гвен,— у Лідії, затрималася плацента. Кровотеча нульового ступеня, наближалася до першого ступеня. Атонічна матка. У неї гіповолевмічний шок.

— Правильно,— нетерпляче сказав лікар.

— Хоча ми негайно вдалися до допоміжних засобів, почали вводити окситоцин і робити масаж матки. Саме те, що зробили б ви або будь-який інший лікар. Хіба це неправильно?

Він заблимав, не бажаючи нічим поступатися.

— Тож скажіть мені, лікарю, скільки плацент, що приросли до матки, скільки випадків післяпологової кровотечі ви мали цього місяця? Шість, скажімо?

— Не знаю.

— Десять?

— Відповідь мені невідома, міс Шенкс, але, розумієте, річ у тім, що коли таке трапляється тут, чуєте? Коли це трапляється тут... Коли маємо справу з кровотечею... А таке, звісно, може статися. Тоді пацієнтка уже *перебуває в лікарні*, чорт забирай. Де вона й мусить бути.

Гвен озирнулася на молодика з льодом, який похмуро й роздратовано дивився своїм уцілілим оком на розпухлі кісточки, що нагадували радше гнилі ягоди.

— Знаєте що? — промовила Авіва й поцілила в лікаря пальцем, якого так боялися всі, хто її так любив, включно з Гвен; і одразу ж присутність Авіви перетворилася із захисту лікаря на загрозу йому.—

За п'ятнадцять років своєї практики я не втратила жодної матері. І жодної дитини. Чи це місце може таким похвалитися? Ні, я чудово знаю, що не може. Вам це теж відомо.

— Кому взагалі захочеться народжувати дитину тут? — висловилася Гвен ніби сама до себе, прикривши живіт рукою, немов амулетом або щитом.

— Це *народження*,— відрізав лікар.— Можете вважати мене божевільним, але це, мабуть, чи не єдина справа, яку не спаде на думку робити вдома. Це вам не випрямлення волосся.

Хтось охнув у кімнаті очікування. Грайливий, напружений жіночий голос проспівав:

— О-о-о-от чорт.

— Ви расист,— почала Гвен,— женоненависник...

— Та годі вам, не починайте.

Лазар повернувся до неї спиною і пішов до кімнати очікування. Підняв руки, потрусив головою: саме такими непереконливими жестами люди намагаються запевнити у своїй щирості. Гвен не відставала. Усі присутні підвели голови — збентежені й уважні обличчя,— готуючись, ба навіть сподіваючись розважитись.

— Не зупиняйте мене,— підвищила голос Гвен, і десь усередині в неї лопнула струна, яка вже багато років тремтіла від напруження, і відчуття це було приємним і жахливим водночас.— Навіть не намагайтеся мене зупинити, лисий клоуне, якого вирізали з утроби просто сокирою.

«О! Ага! Давай, матусю!»

Гвен стояла просто навпроти нього, майже торкаючись лікаря своїм тілом, животом, зухвалим куполом випнутого пупка, що проступав крізь тканину блузки. Чоловік відступив, видавши, що злякався.

Підвівся Гарт, незграбно тримаючи дитину, ніби то був якийсь рідкісний музичний інструмент, такий собі набір труб та порожнин, на якому йому тепер доведеться грати. Його блакитні очі дивились перелякано й спантеличено, і, побачивши його, Гвен засоромилась. Аркадія, що згорнулася на пластиковому стільці, прокинулася й розплакалася.

— Містере Франкенталер? — промовив лікар.

— Гарте, з нею все гаразд,— сказала Авіва. Вона квапливо підійшла до новоспеченого батька, потерла його по плечу.— З нею все гаразд, все буде добре.

— Чому б вам не пройти зі мною, містере Франкенталер? Я проведу вас до дружини,— продовжив Лазар.

— Вона мені не дружина,— відповів напівпритомний Гарт.— Моє прізвище Ньюгрендж.

Лазар присів перед Аркадією і заговорив таким тихим голосом, що почути його слова могла лише дівчинка. Вона кивнула й схлипнула, а він відкинув від її очей пасмо темного волосся, мокре від сліз; на щоці лишився блискучий вологий слід. Чоловік раптом перетворився на найдобрішого лікаря в усьому всесвіті. Він підвівся, Аркадія схопилася за полу батькової куртки, і вони пішли за Лазарем до реанімаційного відділення. Дві секунди по тому Лазар знову вийшов і наставив палець на Гвен, несвідомо пародіюючи недавню поведінку Авіви.

— Я про це звітую,— заявив він жінці, яка так і стояла, напруживши плечі; вся правота куди й поділася, останні краплини згоріли у фінальному вибуху.— Так і знайте.

— Ви чули, як він зі мною розмовляв? — звернулась вона до Авіви, до всієї кімнати. В голосі бриніла нотка непевності, ніби вона шукала підтвердження, хотіла переконатись, що нічого не вигадала.— «Вуду». «Це вам не випрямлення волосся». Чули? Знаю, що всі в цій кімнаті добре чули, що казав цей чоловік.

Авіва знову притишила голос, лагідно взяла Гвен за лікоть.

— Я чула,— сказала вона.— Я знаю.

— Ти знаєш? Не думаю.

— Та годі тобі.— Слова Авіви луною перегукнулися з реплікою лікаря Лазара.— Заради бога, Гвен. Я на твоєму боці.

— Ні, Авіво, я сама на моєму боці. Я не чула, щоб він хоч слово сказав тобі.

Гвен вивільнила свою руку з долоні Авіви й крокувала геть із кімнати очікування, пройшла вестибюлем, вийшла на вулицю, де на неї чекала її Геката-«вольво», віддано блимаючи аварійними вогниками. Літній бриз приніс запах океану. Гвен затремтіла — спазми почалися з рук та плечей, і незабаром трусилося все тіло. Вона майже нічого сьогодні не їла, і це жахливо, нерозумно, бо до пологів і двох місяців не лишилося, а вона вже стала поганою матусею. Вона раптом відчула, що помирає з голоду, але при цьому їй мало не знудило. Шрам на щоці горів. Неподалік від дверей земля була засипана попелом та недопалками, від одного піднімалася ниточка свіжого диму. Вона обернулася й побачила двох жінок, з якими зустрічалася в кімнаті очікування, молодих, з широко розставленими очима, з однаковими каштановими кучерями, родичок чи навіть сестер, одна з яких була навіть на більшому терміні вагітності, ніж сама Гвен. Вони курили одну на двох сигарету з такою нетерплячістю, ніби після того, як вони докурять, з однією з них чи навіть з обома мусило статися щось дуже гарне.

— Агов,— кивнула їм Гвен, і вони розреготались, ніби вона сказала щось дурне або сама була дурною, хоч би що сказала.

Вони були серед тих, хто отримав велике задоволення від прилюдної сварки Гвен з лікарем Лазарем. Вагітна жінка затяглась сигаретою, втягнула в себе дим з тією ж дивною нетерплячістю й оглянула Гвен, ніби шукала підтвердження якійсь давній теорії.

— Ви акушерка? — запитала вагітна.

Ґвен кивнула, намагаючись набути гордого та впевненого вигляду, який личив би її фаху. Вагітна жінка кинула недопалок, наступила на нього, і вони з подругою повернулися до вестибюлю лікарні; в'єтнамки майбутньої матусі зашльопали по голих підшвах.

— Тепер розумієш, — сказала вона подрузі, — чому я не хочу звертатись до цих селючок.

* * *

Приблизно в той же час, коли мала Франкенталер, уся геть червона, вискочила головою вперед на світ Божий з черева матері, Арчі вдруге за день вийшов за поріг своєї оселі й зупинився на верхній сходинці, свіжовимитий, витертий і наодеколонений, вбраний у хрустку лляну сорочку кольору морської піни і також лляний карамельно-коричневий костюм. Кунжутом тепер віддавала хіба що його пиха. Він підняв та витяг уперед руки, щоб вивільнити манжети, і на мить перетворився в ілюстрацію вирішальної стадії з підручника «Як схопити момент». Сьогодні йому вже вдалося схопити один, але він був готовий, якщо буде потреба, піти далі й схопити, чорт забирай, іще один.

Чудовий день для хапання моментів, це вже точно: найкращий, який тільки може запропонувати Окленд, Каліфорнія. Туман розвіявся, лишивши по собі тільки м'якість, тендітну, як спогади дитинства, щоб розмити сонячне світло, яке зігрівало розхристаний розмарин і багряню сальвію вздовж духмяного тротуару й гострими дротиками падало крізь гілля араукарії. Це примхливе вічнозелене дерево, величезне й колюче, займало більшу частину двора перед бунгало Арчі та Ґвен, збудованого 1918 року, де колись мешкав скупий старий португалець на ім'я Олівейра. Коли Арчі був іще дитиною, будинок вважався сховищем чималої колекції висохлих голів, зібраних містером Олівейрою за час своєї кар'єри морського торговця, тож будівля стала невичерпним джерелом місцевих легенд, особливо на Геловін, і містичні спогади про ті жахливі голови змушували Арчі на мить завмерти на порозі, коли він повертався осінніми вечорами, на мить

стати хлопчиськом, ладним натиснути кнопку дзвоника й нахивати п'ятами. Він і досі не забув химерного жаху, який охопив його при виді однієї з численних тату містера Олівейри, що ніби зійшла зі сторінок романів Натанієля Готорна: кривий прямокутник, смужка чорного чорнила на жовтуватій шкірі плеча моряка, під якою, ніби під позначкою цензора, ховалося ім'я чи образ, що з невідомих причин попало в неласку.

Арчі поплескав себе по кишені піджака, перевіряючи, чи там «Роздуми», спустився сходами — втілення смиренності, в найкращих традиціях стоїцизму, але сповнений рішучості. Він знає, що вчинив неправильно, і готовий покрити заподіяні збитки та владнати справу. Він налаштований повернутися до «Брукленд», широко відчинити двері янголу смерті роздрібної торгівлі й самотужки керувати крамницею, якщо така вже доля, — але збанкрутувати тихо, збанкрутувати стильно, збанкрутувати зі щирою гідністю, якої не знають ані його дружина, ані партнер і яка полягає в тому, щоб ніколи не тікати, не демонструвати свої образи чи болю тому, хто тебе образив чи скривдив.

Він почув гудіння вінтажного детройтського двигуна, недостатньо приглушеного, і простежив очима за цим бляклим передвісником нещастя, «торонадо» 1970 року випуску, що промайнув, як той поганий сон, і звернув на 61-у вулицю. Авто було в жахливому стані: колись зелене, а тепер вигоріле до сірувато-білого кольору, з довгими іржавими смугами та латками, завдяки яким бік нагадував радше смужку запліснявілого бекону.

Арчі був маніакальним прихильником американських мускулкарів, випущених в десятиріччя до його народження в 1968-му,

в період, що, на його думку — яку він так часто висловлював за прилавком «Брукленд Рекордз», наводячи силу-силенну прикладів, пересипаючи усними примітками та неологізмами, — ідеально збігався з найвидатнішим періодом в історії чорної музики Америки. Його власна автівка була припаркована біля дому, «ель каміно» 1974 року, кольору пряженого молока, про яку з любов'ю та розумінням піклувався він сам і Сіксто «Едді» Кантор, професор елькамінології

в автомайстерні «Мотор сіті». Арчі був автором ще не написаного «Польового посібника з особливостей ери фанку», а тому, хоч і не міг назватись віртуальним старшим братом саме цього «торонадо», міг за емблемою на капоті та подвійним вихлопом визначити рік випуску занедбаного екземпляру, що підкотив до його будинку. Від хромованого оздоблення салону лишилися тільки білі пластикові кліпси, а капот тримався закритим завдяки обтріпаній нейлоновій мотузці, протягнутій крізь ґратки радіатора й зав'язаній вузлом, кілька секцій ґраток випало, нагородивши автомобіль беззубою боксерською усмішкою. Йому здалося, що на задньому сидінні він помітив блакитну пластикову валізку, яку, бувало, брала з собою бабця, коли їхала потягом до Рино. З правого віконця заднього сидіння стирчав галогеновий торшер у стилі ар-деко, точнісінько такий, від якого спалахнула квартира Лайонела Гемптона.

— Е-е, ні,— вимовив Арчі, зрозумівши, що сьогодні один із тих днів, які назавжди вкарбовуються в пам'ять, якщо вірити Марку Аврелію чи, може, навіть Віллі Гатчу, коли справи тілесні схожі на річку, а справи душевні — на сон чи пару; і життя — то лише війна чи подорож пілігримів, а після смерті чекає одна-єдина слава — забуття. — Займалися б ви всі своїми справами.

Він бачив, що за кермом не Лютер. За пультом керування цим роздובаним космічним кораблем сімдесятих міг опинитись будь-який міжзоряний вилупок чи ще якась погань, але злощасна інтуїція Арчі підкидувала думки про Валлетту Мур.

І точно. Скорботний скрип дверцят, який пролунав так, ніби відчинилися двері склепу, повного мстивих мерців, і з авто вийшла Валлетта Мур. Ширококоста, статна, подолала фатальну позначку п'ятдесяти, з високою талією та високими грудьми, з жіночим трикутничком обличчя. Очі карі, немов скло пивної пляшки, сяюча смуглява шкіра, ніби вона щойно з-під пульверизатора Сіксто Кантора. Минуло принаймні десять чи одинадцять років, відколи Арчі востаннє її бачив.

— Ого! Стережіться!

— Я знала, що ти мене не забув,— відповіла вона.

— Такою гарною ти ще ніколи не була.

— «Стережіться!» — процитувала його Валлетта, тряхнувши головою, і сховала свої бурштинові очі за круглими окулярами в білій пластиковій оправі.— Здається, мені відомо, де ти цього навчився.

Арчі дивився на неї, вдихав її парфуми, а пам'ять хаотично підкидала картинки, невід'ємною частиною яких, безперечно, були великі окуляри Валлетти Мур. 1978-й, вона голить ноги в квартирі його батька в Ель Черріто, він підглядає за нею в п'ятидюймову шпаринку дверей ванної кімнати. Вузька права стопа стоїть на підлозі, ліва аркою вигнулася на краєчку ванни, Валлетта, наче той годинникар, схилилася над смужкою, що її лишала коричнева бритва на внутрішній частині довгої лівої ноги. Волосся загорнуте в рушник, а міцне тіло оголене та зухвале, як прапор. Архітектура її сідниць глибоко вкарбувалася в пам'ять Арчі, майже загубилась за її межами, перетворилась на архетип, модель усіх сідниць, які відтоді йому траплялися, переплелася зі структурою самої реальності.

— Валлетто,— промовив він, розмірковуючи, що вона й досі має гарний вигляд, а тоді послав під три чорти всю свою мудрість та шосте чуття й дозволив їй обхопити себе руками, торкнутися шкірою оголеного плеча, ледь прикритого вузьким топом, свого плеча і майже негайно відчув солодкий аромат парфумів від Маркса і Спенсера 1978 року, романтичні свічки та сандалове дерево, але тепер його перебивали сигаретний дух і запах розчинного картопляного пюре, яким просочився весь салон роздовбаного «торонадо».— Чорт.

Лише коли вона відпустила Арчі, той помітив міцно стиснуті губи. Вона поглянула ліворуч, праворуч. Хвилюється, ховається, тікає: тікає до Арчі. В нетрях його чутливого черева медіатори зареєстрували спалах жаху — байдуже, в яку там халепу примудрився вскочити батько. Хоча в голові вже крутилася думка, що це має якесь відношення до Чандлера Флаверса, найкращого батькового приятеля в молодості. Недарма ж Флаверс заходив сьогодні до крамниці,

питаючись, де це батько. Восстаннє Арчі отримав новини від батька десь із Західного Голлівуду, хоча й не дуже потрібна була йому та інформація, ким би, з ким би, де б, коли б чи навіщо опинився там старий.

— Давно не бачилися, Валлетто,— бадьоро промовив він, вирішивши вдати, що повірив, ніби вона їхала собі в Лютеровій автівці по 66-й вулиці, побачила його на ганку та й зупинилася, щоб привітатися. І, немов вона могла зазирнути йому в душу крізь сто сімдесят п'ять фунтів та тридцять років і побачити там підлітка, в мріях якого частенько з'являлася, додав: — Мушу бігти, бо, сама розумієш, іду до крамниці, але...

— Арчі, ні, ні, постривай...

— Бажаю гарного дня. Гаразд? Справді. Вибач. Нехай день буде *позитивним*.

Коли він був іще зовсім хлопчиком, жив собі такий чоловік на ім'я Джозеф Чарлз, його щодня можна було побачити на розі Орегон-стрит та Гроув-стрит у запаморочливо-жовтих рукавичках. Він махав кожній автівці, що проїжджала повз, і кидав їй, а отже, і її водію, байдуже, якої він раси, віросповідання чи яка в нього чутливість, одне (1) тепле, щире привітання. Робив він це самовпевнено й бадьоро, але дещо офіційно, тим самим натякаючи, втім грубим це не здавалося, на безпристрасність. Жодного наміру привітати саме тебе; просто таке нагадування, що ти, як і всі люди, береш участь у шляхетному людському ритуалі привітання. Така вже була манера містера Чарлза, й Арчі запозичив її для поводження із жінками, коли відчував, що вони можуть створити якісь проблеми. Він ніжно стиснув плече Валлетти й пішов далі. Серцем він відчував, що далеко йому не відійти, аж ніяк. Як і багато хто з покинутих синів, він відчував, що має таємничий неоплатний борг перед чоловіком, якому, якщо вже чесно, доводився довічним кредитором.

— Арчі, це стосується твого батька,— сказала вона, апелюючи саме до цього неоплатного боргу,— Лютера.

Вона підняла сонячні окуляри й дала подвійний залп із жовто-карих очей, над якими добряче попрацювали час та погані звички. На віях грудками застигла туш.

— Так?

Валлетта знову зиркнула в затінок, покрутила головою в обидва боки вулиці, шугнула на мітлі своєї параної до острівця дитячого майданчика, якого влаштував невідомий шанувальник дітей і який стирчав посеред вулиці немов те великоднє яєчко, пірнула в хащі трави просто по центру 61-ї. Цікаво, подумав Арчі, чи не підсіла Валлетта на щось, бо надто вже бадьорою здавалася. Восанне коли він не зміг відкараскатись від новин про Лютера, склалася казочка, шляхетна й зворушлива, про чистоту, тверезість, визволення. Лютер дошкулив одному судді на півдні, який ще пам'ятав «Задаваку», але, оскільки сином Столлінгзу не був, притягнув старого до суду, де розглядали справи, пов'язані з наркотиками. Довелося після цього Лютеру - побігати, відшкодовуючи збитки приблизно 17 512 особам на двох континентах. То було принаймні рік тому, а от відшкодування збитків, завданих батьком Арчі, звелось до тверезої чіткої телефонної обіцянки дати синові, в біса, спокій до кінця днів.

— Можна увійти? — нетерпляче запитала вона, зітхнувши. Може, у відчаї подумав він, до туалету приспіло.— Можемо увійти в дім?

— Ага,— відповів Арчі, більше не намагаючись її причарувати, і занурився в похмурість Ель Черріто 1978 року, бо пригадав, як Лютер та Валлетта лишали його там самого на ніч, а по телевізору не було нічого, крім Вольфмана Джека і якогось фільма про іграшкового диявола з акулячими зубами, що кусав Карен Блек за гомілки. Наразі він хотів знати лише одне: в яку халепу втягне його зараз Лютер Столлінгз і скільки це йому коштуватиме кров'ю і готівкою.— Кажі, що хочеш сказати. Я не жартую, Валлетто, я дійсно мушу йти.

— Ммм, так, ти не змінився,— сказала вона, й засвітилися крижані діоди в глибині її очей, які влітку 1977-го зазирали в душу не лише Арчі, а й усієї юної чорної Америки з обкладинок журналів «Джет» та «Сепія», прикрашених портретами розкішної кунг-фу красуні в пір'ї-

хутрі-шкірі в ролі Цукерочки Кларк в одному з останніх чорних фільмів тієї ери «Задавака на волі», де вона знімалася разом із струнким, гнучким та прекрасним Лютером Столлінгзом в його найвідомішій ролі.— Пихатий і бундючний, до всіх ставишся з підозрою, особливо до батька та його друзів.

— То ми й досі друзі?

— Наші шляхи знову перетнулися. Втретє, як то кажуть.

Арчі примудрився уникнути другої майже фатальної зустрічі з Лютером та Валлеттою, влучно пішовши до армії саме в той час, коли розпочалася геополітична заворушка з Саддамом Гуссейном.

— Тож він повернувся в місто?

Вона мовчки дивилась на нього, ніби кидала виклик, відмовлялася щось казати, доки він змушує її стояти на цьому клятому тротуарі.

— Ось і ти тут. Скажеш, що тебе Лютер прислав, еге ж? Приїхала, сподіваючись щось дізнатись, так?

— Лютер нічого не знає. Він здогадався, що я сюди приїду...— Вона прикусила дужку окулярів, схоже, подумки програла роздратування Лютера.— Йому відомо, як ти почувашся, він поважає твої почуття.

— Отже, гроші тобі не потрібні.

— Якщо чесно,— сказала вона,— потрібні. Візьму все, що зможеш дати. Нам потрібно забиратися звідси й триматися подалі.

Докладати багато зусиль, щоб зробити серце твердим, не чутливим до батька, Арчі не довелося; глина добре обпалилася, часу було багато. Гнів, образа, зневага, огида — все це було в кишені душі Лютерового сина так само близько, як і «Роздуми» в кишені штанів. Сам факт, що зусилля взагалі довелося докладати, щось та значив, може, вказував на незмінну дурість, притаманну синам непутящих батьків. Тридцять

шість років у цьому лайні, а Арчі й досі бажає, аби батько його розчарував.

— Навіть питати не буду чому,— відповів Арчі.— Бо якщо ти мені не скажеш, я не знатиму.

— Арчі, я не можу пояснювати на вулиці.

— Мене цілком улаштовує, Валлетто.

— Твій татусь... Лютер...— Вона на кілька секунд замислилася, прикусила губи, задумливо постукала по них правим кулаком. Тоді здалася.— Він був чистим і тверезим тринадцять місяців.

— Ага. Молодчина.

— А тепер ускочив у халепу, схопився за розжарену праску.

— Так я і знав,— погодився Арчі, а сам подумав, що це ідеальний вираз, щоб описати майбутнє їхніх стосунків з Лютером Столлінгзом: ціла купа розжарених до червоного прасок, які можна вихопити з вогню лише ціною обпеченої плоті.— Інвестиції, еге ж?

Вона знову вдалася до своїх оптичних променів, але чи то цього разу Арчі був готовий, чи то вони втратили свою убивчу силу. Вона знову надягла окуляри.

— Можна, я здогадаюсь? — продовжив Арчі.— Бо мене мучить передчуття.

* * *

Чан і Лютер зняли з гака важкий ланцюг, що висів між двома стовпами, лишили «торонадо» в нічному загінчику в дальній частині парковки, засипаної гравієм. Вони хрустіли пагорбом, пробираючись крізь випари евкаліпта до спостережного пункту, де колись планували своє завоювання світу, Чан ніс дробовик. На місці Чан повернувся й розмахнувся рушницею, кинув її. Вона гелікоптером полетіла в ніч

і з металевим стуком клацнула об землю десь у лісі за ними. Вони сіли на ослінчик, притулилися один до одного на високому плечі Окленду. Дивилися на вулиці та мости, на траси, гаптовані світлом по темних панелях води та неба.

В інтересах холодної, як камінь, гангстерської легенди, в якій непорочність мусила стати ключовим компонентом, Трунар ніколи не пив і майже не кутив. Лютер передав йому пачку сигарет «Кулз», Трунар узяв одну й запалив. Лютер витяг із кишені куртки пляшку з залишками «Рампл Мінц». Трунар зрікся останніх фрагментів своєї мертвонародженої легенди заради втіхи, яку обіцяла пляшка шнапсу.

— Він схопився за зап'ясток, так і сидів, витріщаючись на нього,— сказав Чан, облизавши губи.— М'ясо і кров. Недогризок. Весь такий спокійний і зібраний, а манжета куртки прострілена на нитки. Там, де була рука, лишився просто клаптик. Він так і дивився на неї.

— Попкорн Г'юз,— із захопленням кивнув Лютер.

— Я мушу сховатись, Лютере.

— Де? — Від жаху в грудній клітці Лютера надулася туга повітряна кулька. Він ледь дихав, на силу вимовив: — Лос-Анджелес?

Бо це було очевидне рішення: заскочити в будинок Лютерової матері, прихопити брезентову валізку й три ящики «Берклі фармз», завантажені й готові до перевозки. Вранці вони вже були б у Лос-Анджелесі, й Чан міг би там купити все, що потрібно. Знайшли б, у біса, якийсь безпечний будиночок, де б Чан заліг на дно. Тоді б вони розпрощалися. Кожен пішов би своїм окремим шляхом, де на нього чекала своя подальша доля, доки не полетів би під три чорти план чергового старого друга, і наступного разу Чану б довелося подивитись правді у вічі, побачити, що його віра в себе не має підстав, його розум не вартий нагороди, бо не може замінити собою удачу, не вистойть проти величезної ворожої байдужості світу до плодів інтелекту чорного чоловіка. Як і партію, до якої він приєднався надто пізно, надто молодим, Чана можна було вважати загубленим багажем, серію знімків процесу порушування обіцянок. Король обмеженого

простору, приречений до життя в горіховій шкаралупі. Лютеру все це набридло. Йому шкода всього часу, який було змарновано, відколи йому зателефонував агент, він почувається винним, жаліє Чана.

— Або,— додав він, намагаючись допомогти,— Чикаго, так?

Чан промовчав.

— Тоді Марокко. Або Іспанія.

— Іспанія,— промовив Чан. Лютер відчув, як обличчя його розрізала жорстка, ледь помітна посмішка.— Гарна думка. В Іспанію. Стану торонадо.

— Чом би й ні? Усі негри-революціонери тікають в Марокко, Іспанію. Париж. Ти виконував їхні завдання. Вони мусять подбати про тебе.

— Хто?

— Партія.

— Лютере, якби я мав хоч якийсь вплив, невже б опинився тут? Навіщо б мені було вражати когось такою дурницею, яку я щойно намагався втнути?

Десь праворуч звідси, пригадав Лютер, якщо піднятися стежкою за столи для пікніків, стоїть складена з каменів піраміда, яку лишив божевільний старий бородатий поет, ще коли Оклендом називалися болота, стайні та ночівля для ковбоїв. Вони приходили сюди на екскурсію з класом, дивилися на білий будиночок поета, на велику незграбну статую, яка зображувала його верхи на монгольському конику. Бачили кам'яну піраміду й трохи далі кам'яну ж платформу, яку побудував старий як місце свого похоронного багаття. День за днем під пекучим сонцем чолов'яга навалював кам'яні брили, як рядки своїх нудних віршів. І доки тягав те каміння, мріяв, як усі гангстери, що мешкали в Окленді за тих часів, усі повії, грабіжники, загарбники земель, убивці індіанців, охочі до опію, мародери з низини, як усі вони однієї ясної ночі піднімуть очі вгору, на цей зелений пагорб,

і замилюються палаючим поетом. Нічого з цього плану не вийшло, наскільки пам'ятає Лютер. Втім, таку вже тенденцію мають плани.

— Якщо ти дурний,— сказав Лютер,— то хто ж тоді я?

Відповіді на це питання не було, тож Лютер швидко перейшов до наступного.

— Навіщо б я псував своє життя, катаючи тебе по Окленду в смертоносному таксі? — сказав він.— Відповідай! Щоб марксистські гангстери перемогли собак капіталістичних гангстерів, перехопили їхні наркотики та готівку?

— Ну і йди собі,— завважив Чан.— Ти не причетний до цього. Забирайся геть.

Не встиг Лютер і розпочати удаване нарікання, що йому і на думку таке не спадало, як краєчком ока побачив спалах місячного світла, ніби лунка нігтя майнула. Чан зважував у руці пістолет. Узяв, без сумнівів, як і дробовик, з партійного арсеналу, який мусив перевіряти, переховувати й тримати в робочому стані. Сорок п'ятий калібр, гарненька штучка, може, навіть зовсім новенький. Серце у Лютера так і захолинуло, коли він побачив, як Чан тримає його у розкритих долонях, наче розгорнену книжку, що містить неприємну відповідь.

— Що це ти з ним робитимеш? — поцікавився Лютер.

— Спробую ще раз,— не одразу відповів Чан.— Дізнаюся, до якої лікарні повезли Попкорна.— Він міцно стиснув пістолет.— Вдруге зроблю все правильно.

Вид на Окленд, що відкривався під ними, почав розмивати туман. Навколо друзів згустилася тиша, абсолютна й глибока. Спалахували й потріскували розжарені вуглинки їхніх сигарет. Туман шипів, як газ у напої.

— Пригадуєш, що робив твій дядько Угі на твій день народження, на Різдво? — нарешті запитав Чан.— Як казав: «Гей, слухай, я оце хотів

купити тобі пневматичну рушницю».— Імітація шамкання Угі була бездоганною.— І очікував, що ти будеш таким вдячним, ніби він справді її подарував. Що ж тепер, і мені казати: «Гей, слухай, Г'юї, я оце хотів убити тобі Попкорна Г'юза, але...»?

— Чом би й ні?

— Чом би й ні? — повторив Чан, і вийшло це високо, якимось подитячому.— Тобі легко говорити. От скажи. Прийшов ти на зйомку фільму і що, забудеш свої слова? Так і скажеш режисерові: «Гей, слухай, я оце хотів запам'ятати цю дурню, але...»?

— Ні.

— Невже?

— Ні!

— То навіщо хочеш, щоб я це зробив?

— Гаразд,— погодився Лютер.— Ходімо.

— Куди?

— Їдьмо... е-е, їдьмо звідси. Поїдеш зі мною. До Лос-Анджелесу. Сховаємося там. Сан-Педро. Лонг-Біч.— Він спробував надати голосу ентузіазму.— Так, Енсенада.

Було надто темно, щоб Чан побачив, чого бракує в очах у Лютера, і надто темно, щоб Лютер побачив, що приятель того не помітив.

Чан підвівся й сунув пістолет у кишеню. Той клацнув об патрони для дробовика.

— Я прокинувся вранці,— промовив він,— з найгарнішими намірами. Хотів довести свою відданість і звільнити його від великого роздратування. Приїхати, розгорнутись, можливо, за рік написати оклендський розділ. Тоді зайнявся б бухгалтерськими книгами. Подивився б, де в них білі плями, розтрати, таке інше. Трохи

структурувати, додати дисципліни. А тепер ні. Ні-і. Тепер мушу зробити все правильно. Ти йди собі. Їдь, Лютере, займайся своїми добрими справами.

Голос його тріснув, і з тієї шпарини проклюнувся голос хлопчика, яким він не так давно був. Відчайдушно сором'язливий і відірваний від життя, що вбирає, не фільтруючи, за сестер та маленького брата, нескінченний потік отрути старших Флаверсів. Згадавши цього зниклого хлопчика, Лютер пошкодував про свої попередні зрадницькі думки, хоча остаточно від них і не відмовився. Він обхопив рукою професорські плечі свого приятеля.

— Уже надто неправильно, Чане,— сказав він.— Тепер уже правильно не зробиш.

— Може, твоя правда.

— Ти мусиш їхати. Ну ж бо. Поїхали до Лос-Анджелесу, сховаймося. Їдьмо.

— Я вдячний тобі за цей жест, Лютере,— кивнув Чан.— Я і так уже завдав тобі чимало клопоту.

— Тоді їдь ще кудись.

— Куди?

— Інде, куди можна дістатись автобусом.

— Може, так і зроблю,— погодився Чан, щоб завершити розмову.

Коли м'ятний брендї було допито, вони підвелися й залишили місце, де забутий каліфорнійський мрійник планував засвідчити свою славу вогнем. Повернулися й пішли, ковзаючи, до автівки. Мовчки доїхали до дупи міста, попереду в тумані з'явився блакитний купол автовокзалу Грейхаунд, ніби обіцянка пригод. Коли під'їхали, побачили припаркований на узбіччі поліцейський патрульний

автомобіль, та не встигли відмовитись від плану з автобусом, як із будівлі вокзалу вийшов коп, сів у авто й поїхав геть.

В гаманці у Лютера було триста доларів — усе, що лишилося від авансу. Він передав їх Чану.

— Тримай,— сказав.

Вони стояли за «торонадо» обличчям один до одного. Вузькі ліхтарі авто скептично мружилися на них, як очі Бетмена крізь маску. Приятелі обмінялися поплескуванням по плечах. Кожен на мить притиснув напарника до грудей. Чан пробелькотів якісь нісенітниці про автобус на північ, до Аляски, а може, на південь, де можна влаштуватись на судно, що ловить креветок в Мексиканській затоці. Все це дим. Чан із тих хлопців, що ніколи не лишав страву на тарілці недоїденою, математичну задачку нерозв'язаною, а гарненьку жіночку непокритою. До вокзалу він не піде, квитки на автобус на північ не купуватиме. Щойно Лютер піде, візьметься закінчувати, аби тільки закінчити те, що розпочав.

— Серйозно,— сказав Лютер.— Що робитимеш?

— Тобі не варто знати, Лютере. Скажу тільки одне. Коли закінчу, зможу тримати голову високо.

— Знаю, так і буде.

— Ти теж зроби так само. Розпорядись своєю дупою гідно. Роби те, що мушиш робити.

— Так.

— Обіцяєш?

— Так.

Лютер стримував нетерплячку, не міг дочекатися, коли вже позбудеться того Чандлера Бенквелла Флаверса III та його жбана прокислих амбіцій. Коли вже здихається Окленду й Берклі та всіх

місцевих дурнів. Порушених обіцянок, поховальних багать, які так ніколи й не запалили.

— Зараз тобі щастить,— продовжив Чан.— Це добре. Але це штука невелика, второпав? Удача не може замінити роботи, яку ти мушиш виконати.

Лютер кивнув і підтакнув:

— Жодних сумнівів, жодних сумнівів.— А сам пригадав оголошення, які бачив на сторінках «Ебоні» та «Есквайра», де в 1970-х рекламували довгі низькі авто, схожі на усміхнених крокодилів. Угорі сторінки ще й слоган був: «Хіба не чудово було б втекти на такому авто?»

— Я знаю, що це означає,— раптом сказав Лютер.

— Га? — розгубився Чан.— Що...

— Знаю, що означає «торонадо».

Чан насупив брови, пригадав, спохмурнів ще більше.

— Кажи,— кинув він.

Лютер похитав головою.

— Тобі не потрібно знати,— відповів він.

Він пристебнувся до свого авто для втечі й повернув у напрямку Німіц-фрівей, що вела до Сан-Хосе, а тоді й до Лос-Анджелесу: там на нього чекали світ і гроші.

Попкорна Г'юза, як дізнався пізніше Лютер, застрелили рано-вранці в ліжку в лікарні «Самміт». Єдиним підозрюваним був невідомий чорний чоловік у масці, якого бачили і свідки першого нападу в «Краплі меду», усі вони погоджуються, що він нагадує Чорну Пантеру з коміксів «Марвел», першого чорного супергероя.

Убивцю так і не заарештували. «Торнадо» перегрівся біля Грейпвайну на північ від Лебека, і перетинати кордон Лос-Анджелесу йому довелося вже на буксирі.

* * *

— Він шукає інвесторів,— припустив Арчі.

Валлетта вдала, що роздивляється якісь деталі вдалечині, за дитячим майданчиком, за Берклі, за Лассен-пік, нічого не казала, тільки невпинно хитала головою; скибочка рота була повернута куточками вниз, щоб продемонструвати, як вона не схвалює Арчі, Лютера, себе чи будь-яку комбінацію перелічених компонентів; руки сердито схрещені під грудьми: повірити важко, що вона стала частиною чергового дурного плану Лютера, чи тому, що Арчі відмовляється брати в ньому участь, а може тому, що світ не оцінив та й ніколи не оцінить геніальність Лютера Столлінгза.

— Він і досі розказує про те кляте кіно?

— А ти як гадаєш?

Вона покопалася в сумочці й витягла коробочку — як виявилось, набір із трьох DVD під назвою «Трилогія про Задаваку». На обкладинці — портрет крупним планом: вінтажний Лютер Столлінгз сімдесятих з масивною щелепою, римським носом та африканськими кучерями в ролі професійного злодія Віллі Задаваки, й обіцянка знайти всередині реставровані та цифровані версії трьох фільмів: «Задавака», «Задавака на волі» і «Задавака б'ється по-старомодному». Але коробочка була порожньою, дисків усередині не було; і якщо придивитися пильніше, можна було побачити, що її переробили з картонної обкладинки від повного зібрання «Назад у майбутнє»: обклеїли яскравим, але грубо зробленим на комп'ютері колажем, трохи прибрехавши на користь справи, бо наскільки Арчі було відомо — а відомо йому було дуже добре, аж надто,— такого фільму, як-от «Задавака б'ється по-старомодному», взагалі не існувало.

— «Задавака-3». Правильно? Він хоче бути і сценаристом, і режисером, і головним актором! Потрійна загроза! Фільм зніматиметься швидко, дешево, зухвало, як у старі добрі часи. По-

старомодному. А ти гратимеш головну жіночу роль. Таку казочку він прислав тебе розказати, Валлетто?

Підкоряючись інстинкту джентльмена, ба гірше, відчуваючи жалість до цієї жінки, яка в його дитинстві проходила прослуховування на роль нової матері, Арчі намагався утриматись від глузливого тону, експертно коментуючи Лютерову легенду — фрази, як-от «потрійна загроза», «швидко, дешево, зухвало» за багато років стали невід’ємною частиною батькового лексикону. Вдалося йому це не дуже добре. Гірше вийшло тільки в Лютера з цим паскудним планом виманити гроші в Арчі на фільм, який він навіть і не збирався знімати, як йому взагалі спало на думку, що син ще раз хоч щось йому дасть.

— Він приготує для тебе велику роль. Так, Валлетто? Може, якимось чином з’ясується, що Цукерочка врешті-решт не загинула?

Він помітив, як смикнулась її щока. Вона вперто зберігала тишу, спостерігала, як майорить тибетський прапор на ганку будинку Сандерсонів за парком, прощаючись зі своїми таємними молільниками.

— Ми готуємось до зйомок,— нарешті заявила вона. Явно збрехала.

— Отже що, маєте сценарій?

— Ні, але твій батько... він уже визначився з сюжетом. Усе мені розповів, про кожного персонажа, розпланував кожен кадр, кожную хвилину фільму, п’ятсот разів описав з усіх боків. Арчі, вийде *добре*.

— Що ж там? Задавака повернеться з пенсії, останнє завдання, помститься одразу за все?

— Хочеш розкажу, як розгортатимуться події?

Арчі заплющив очі, передчуваючи нудне божевілля сценарію, який йому зараз переказуватимуть, такий собі незв’язний ремікс «Одинадцятьох друзів Оушена», «Матриці» та «Жаги смерті», улюблених батькових фільмів, щедро пересипаного добрячою порцією

непорозумінь, позичених із саг про проблеми з домовласниками, ірландськими повстанцями та стоматологами, ще й розбавленими негараздами, в які примудрилися потрапити батько з цією леді. Але Валлетта знову замовчала, і коли він розплющив очі, то побачив самотню сльозинку на її щоці, крихітну відокремлену калюжку образи та сорому. Серце стиснулося, і він вдався до іншого плану боротьби з нескінченним резервом недоречної вини. Витяг гаманець і демонстративно провів інвентаризацію вмісту.

— Ні,— заявила вона, відштовхуючи від себе банкноти, витягнуті звідти: чотири хрусткі двадцятки, бляклу п'ятірку і два м'які пожмакані долари.— Ні, не переймайся. Лиши собі. Я приїхала сюди не заради грошей. Знаю, ти не повіриш...

— Авжеж, я...

— І не заради того, щоб морочити тобі голову цим клятим фільмом, який, нам обом це відомо, ніколи не знімуть.

— Гаразд.

— Знаю, що коли б сказала, що твій батько в біді через наркотики, тобі б не схотілося йому допомагати ні так ні с'як, ніяк, тож я обрала програму, чотирнадцять місяців і дев'ять днів тверезості, я поважаю цю позицію і він також. Хочу спитати тебе ось що: якби ми опинились в іншій халепі, нічого спільного з наркотиками? Чи тоді захотів би ти йому допомогти?

— Що він зробив?

Знову пильне роздивляння вулиці, сусідніх дерев і будинків.

— Я точно не знаю,— відповіла вона.— Але гіпотетично.

— Гіпотетично? Гіпотетично, якби в цього чоловіка спалахнуло волосся, я б навіть не помочився йому на голову, щоб погасити пожежу.

Вона знову надягла окуляри.

— Втім, це лише теорія,— продовжив Арчі.— Ми не мусимо її перевіряти.

Вона кивнула, прикусила губу, і він завважив, що під помадою губи були шорсткуватими від закушування.

— Продовжуй, Валлетто,— сказав він, вручаючи їй гроші.— Якщо пообіцяєш не казати, де він живе, або чим займається, або який поганий вигляд має, якщо взагалі не даватимеш ніякої інформації, я спробую витримати.

Вона замислилась над його словами. З-поміж губ висунувся язичок і жадібно облизнув рот. Вона швидко скрутила купюри своїми довгими пальцями, і ті так швидко й безслідно зникли, в чому можна було побачити натяк на те, скільки часу вони проведуть у неї в кишені. Порожню коробку від дисків вона не взяла.

— Ні, можеш собі лишити. В нього ще п'ять таких.

— Гарзд.

Він узяв коробку, такий собі Джек з чарівними бобами, завжди готовий пошкодувати, що виявився таким дурним.

— Може, повернуся наступного тижня,— сказала Валлетта, сяйнувши усмішкою, якій бракувало одного з нижніх малих кутніх зубів, але від цього її обличчя здавалося ще сміливішим.— Привезу тобі ще кілька новин про нього, які тобі не захочеться чути. Побачимо, що тоді мені дістанеться.

— Смішно,— буркнув Арчі.

— Не хвилюйся, більше ти мене не побачиш.

— Валлетто...

Вона вже повернулася до «торонадо», але його оклик змусив її зупинитись.

— Ну ж бо,— сказав він.— Ти мусиш сказати.

Ціле літо 1978-го, Валлеттине літо, крамниці футболок у містах Америки продавали наліпки на одяг із зображенням Валлетти Мур в лосинах зебрового забарвлення в оточенні блискучих кругленьких літер, що склалися в фразу, з якою її відтоді й асоціюватимуть, вперше вимовленою в «Задаваці на волі». Наліпки виробляла компанія «Роуч», королі гумових наліпок, яка ділилася прибутком, доволі чималим, з роздрібними торговцями та кінодистрибуторами.

— Хочеш, щоб я сказала? — запитала вона з сумнівом, але задоволено.

— Вважаю, купив це за вісімдесят сім доларів,— відповів Арчі.

Вона зітхнула, махнула разок кулаком, ніби то був важкий молоток, і промовила:

— Роби що мусиш.— Кулак повільно розкрився, розпустилися пелюстки пальців.— І продовжуй політ.

Вона повоювала зі сталлю дверцят авто, терплячістю і хитрістю воскресила двигун.

— Продовжуй політ, Валлетто,— зітхнув Арчі.

* * *

Джуліус Джафф читав свої мемуари, над якими саме працював, під робочою назвою «Зізнання таємного володаря мультивсесвіту». Писати він почав місяці два тому в шестидюймовому записнику-молескіні в приступі нудьги, підсівши на Г. Ф. Лавкрафта, з наміром створити епічний монумент своїй самотності та жахливій втомі, в яких сам був винний. У перший же вечір він настрочив тридцять дві сторінки. Перша сторінка починалася так:

Ця сповідь, повна суму, написана людською кров'ю на пергаменті, виробленому зі шкіри потонулих моряків. Її нещасний автор — О, пожалій мене, друже, хоч би де ти примостився на дозвіллі! — притулювся біля високого вікна вежі, зруйнованої блискавкою, що вчепилася в скелю, яка нависає над бурхливим божевіллям північного моря. Прикутий ланцюгом до металевого ліжка, змушений гризти засмажені пацючі лапки. Шкрябає роздертим пером на перевернутому жбані при тьмяному світлі олійної лампи. Бранець нещастя, іграшка долі, жалюгідна маріонетка злобних богів, що розважаються, відриваючи у людського щастя золоті метеликові крила! Позбавлений волі й обтяжений сумнівним даром часу, я хочу полегшити важкі години, записавши ці правдиві спогади, мемуари короля в руїнах.

Уночі після того як він записав ці слова, на скелі самотності Джулі з'явився Тіт Джойнер, розмахуючи своїм гачком. Відтоді Джулі не додав до своїх хронік нудьги жодного слова. Він закрив молескін, зафіксував свої спогади тоненькою еластичною гумкою, і серце стиснулося від співчуття до хлопчика-автора того далекого віку.

Захлопнулися двері, й таємний володар мультивсесвіту вилаявся:

— Чорт!

— Тіте,— сказав Джулі,— це мій батько. Підводься.

Тіт Джойнер лежав на спині, прикривши обличчя подушкою, притримуючи її гачком руки. Так він спав: під щитом. Тіт із Тайлера, Техас; в уяві Джулі він виріс у випаленій сонцем віддаленій частині Техасу, де й горизонту не видно, в місті некромантів, бранців і троянд Діа-де-лос-Муертос, і виховувала Тіта непривітна бабця на ім'я Шай. В уяві Джулі Шай завжди була вбрана в чорне й освітлена блискавкою. Вона вже померла, а Тіта, покинутого напризволяще, підхопила, як того загубленого капелюха, тітка з Окленду, незнайомка з будинку незнайомців.

— Агов! — прошепотів Джулі.— Ті!

Джулі потягнувся за портативним касетним плеєром, який знайшов йому Арчі на блошиному ринку в Аламіді. Він був зелений, як броня танку, мав вигляд польової рації, ще й ремінець, щоб солдати фанку, як вирішив Джулі, могли марширувати під нього в траншеях. Хлопець виколупав звідти «Innervisions» (Motown, 1973), одну з небагатьох касет, які Тіт погоджувався слухати, і вставив, гучно клацнувши, «Point of Know Return» (Kirshner, 1977), чудово усвідомлюючи, як це роздратує батька.

— Джулі? Ти нагорі?

Загадкові білі мешканці Середнього Заходу 1970-х мали дивні ідеї щодо ролі скрипки та органу в контексті рок-н-ролу. Тіт стягнув подушку з голови й сів. Остаточно прокинувся, глянув просто на Джулі; і не встиг Джулі й оком мигнути, викотився з ліжка. Голий як бубон, як сказав би Тіт. Тіт підхопив в оберемок свій одяг, підійшов до вікна, обернувся, уперся очима у шафу ар-деко, що належала ще прабабці Джулі. Тіт відчинив дверцята воістину з прабабиним скрипом і заліз усередину.

Джулі спостерігав за цим фільмом, не переймаючись доречністю чи бажаністю цих дій.

«Він знає. Він знає краще за мене чи за тебе. Це видно з його малюнків».

— Ховай кальян,— гукнув батько.— Я піднімаюсь.

Зробивши урочистий вдих, Джулі активував свої таємні володарські здібності. Він застосує Поле Мовчання, майнула думка, в комбінації з Похмурістю Гучної Приреченості. Двері розчахнулися, й зазирнув батько; з сяючими, хоча й запалими очима, з подряпинами на щоці, що лишилися від бритви, в одному зі своїх старомодних піжонських костюмів. Очі в нього так і бігали, як буває, коли він зробив щось таке, чого не варто було робити. Не найкраща нагода, зрозумів Джулі, щоб зізнатися чи принаймні натякнути на останній випадок своєї поганої

поведінки. Хоча в тому, як Тіт вступив у таємну змову з шафою, було щось привабливе.

Батько замаскував факт, що принохується до повітря в кімнаті, намагаючись вловити молекули конопляного диму й розігравши ціле шоу, як він принохується до повітря.

— Сидиш собі? — поцікавився він.

Джуліус Лавкрафт Яффе (хоча в паспорті друге ім'я через одну з тих довічних метафізичних офіційних помилок, які в реальності трапляються стосовно його справжньої натури, читалося як Лоуренс) спокійно поглянув батькові в очі. Він сидів на ліжку в хіповських кальсонах, схрестивши ноги. Ні, то були не кальсони з принтом нескінченних сходів Пенроуза, їх прикрашав космічний галеон, що розпустив вітрила й прямує до Тау Кита морем зірок, і купив він їх минулої весни в жіночому відділі «Шаркс», і на них був написаний від руки ярличок, на якому рукою архітектора було написано: «Круті сімдесяті, космічний кітч», і слова ці гарантовано зачепили найглибші струни його душі. Поле Мовчання ритмічно пульсувало густою масою — такий собі сироп, що знищує все. Похмурість пропала мерехтливі розжарені стежки в повітрі між Джулі та його батьком.

— Що це таке?

Батькове обличчя напружилось, щоки запали. Тепер він нагадував людину із запаленням середнього вуха, десь посередині між дезорієнтацією та позивом до блювання.

— Господи, — вимовив він. — Будь ласка, не кажи, що ти слухаєш «Канзас».

Був у Брукленді такий собі бункер для шанувальників прогресивного року, де презирливо ставилися до всіляких шпилів та палісадників, а перевагу надавали старим добрим британським хашам. І якби хтось спробував поткнутись туди з наміром продати «*Point of Know Return*» чи, скажімо, «*Brain Salad Surgery*» (Manticore, 1973), довелося б вичищати його попіл промисловим пилососом.

Джулі витяг із задньої кишені джинсових шортів гаманець. Жовтий пластиковий гаманець з подряпаним портретом Джонні Деппа із зачіскою вісімдесятих і словами «21 Джамп-стрит» у стилі графіті. Він розкрив відділення для монет, де зберігав набір візитівок, які йому надрукували у Кіко на початку літа, просто перед тим, як він зустрів Тіта. Добре підібрана візитівка багато разів ставала йому в пригоді, бо могла замінити бесіду, особливо з батьками. Цього разу він вибрав картку з написом:

Джуліус Л. Яффе
куратор музею

— Мушу зізнатись,— сказав його батько таким тоном, ніби вважав цей прийом не дуже вдалим,— що мені, чорт забирай, вже набридли ці кляті картки.— Він повернув візитівку Джулі, той поклав її назад у гаманець і знову засунув Джонні Деппа в кишеню шортів.— А що це за велетенські черевики?

Кросівки «Ер Джорданс», розмір п'ятнадцять, біле на білому на білому. Один в один парочка зменшених копій імперських знищувачів, акуратно припаркованих на палубі «Зірки смерті». Джулі мало так і не відповів. Ясно, Поле Мовчання доведеться порушити, принаймні тимчасово, і вдатись до Тенет Обману.

— Художній проєкт,— сказав він.— Я тобі розповідав.

Ця стратегія — мати Джулі називала її «маніпулюванням свідомістю» — була на диво ефективною, оскільки батько стільки часу був поглинутий власним мугиканням, що іноді пропускав події в реальному світі.

— Ха,— гмикнув батько.

Особливих причин брехати не було; на якомусь рівні Джулі це знав. Батьки здогадаються та/або зрозуміють, що Джулі наполовину гомогнучкий, як то кажуть, чи взагалі гей. Двадцять п'ять хвилин до

години геїв. Але зізнання вимагає забагато зусиль; пояснювати про Тіта буде дуже важко. От він, наприклад, найнормальніший із нормальних, обидві стрілки на дванадцяти, хоча це не завадило йому за останні два тижні забрати всі банкноти та монети незайманості Джулі. Це було набагато більше, ніж секс, стать, раса й таке інше. Джулі здавалося, що раптом його життя, як амінокислоти в первинному бульйоні, почало заплутуватись, складатись у візерунки й ускладнюватись. Як зізнатись, що він щоночі тихенько виходив з будинку зі своїм скейтбордом, щоб потискати Тіта, в переносному та буквальному сенсі, бо він міцно тримався руками за плечі Тіта, й вони котили нічними вулицями Південного Берклі та Західного Окленду, крізь хаотично розгалужений мультівсесвіт спільної уяви? Тіт тікав на вулицю від даху та стін, до яких кинули його недобра доля та дев'яносторічна божевільна тітка, а Джулі хотілося лише відчувати кістку та м'язи Тітового плеча під рукою, чути лише торохтіння коліс, та перешіптування дерев, припаркованих машин і ліхтарних стовпів.

— Дитячий музей «Гебітот»,— додав Джулі для достовірності.— Я маю дещо там прикрасити.

Батько кивнув, ніби все зрозумів. Кивати по-іншому він не вмів.

— Що ж ти робиш? — запитав він.— Граєш?

Власне, доки Тіт не вирубився, вони по черзі грали на ноуті Джулі в «Марвел-команду» онлайн. Проводили нових персонажів, Пристрась і Чорну Відповідь, на вищі рівні; герої мчали багатолюдними вулицями бухти Гаммера на острові Дженоша, за спинами лопотіли плащі, а над головою сяяв німб-детектор енергії.

— Точу зуби,— відгукнувся Джулі.

— Ага. Травку не куриш.

— Лише кокс. І трохи опію. Ось стілець,— показав він пальцями уявну кульку.— Іди в біса, тату.

— Бо ти знаєш, якщо це так, усе гаразд.

— Так, тату.

— Ну, тобто не все гаразд, але якщо ти присів на наркотики, я хочу, щоб ти мені про це розповів, гаразд?

— Гаразд.

— Не думай, що мушиш ховатись чи щось таке.

— Зрозуміло.

— Бо то буде зовсім по-дурному.

Джулі повідомив, що планує продовжити свою політику уникання дурниць за будь-яких обставин.

— Отже,— вів далі батько,— сидиш собі тут, жалієш себе?

— Мені не потрібна нічия жалість,— відповів Джулі, і в уяві постала картина: рука з набряклими венами шкрябає ці слова чорнилами в молескіні.— А власна тим паче.

Ці слова викликали у батька усмішку.

— А чому це ти дома посеред дня? — поцікавився Джулі.

— Я... е-е... заскочив додому,— сказав батько.— Скоро піду назад.

Що коротшою була батькова казочка, то дурнішою та бентежливішою ставала його поведінка. Батько в тисячу сьомий раз обвів відсутнім поглядом портрети, намальовані Джулі й пришпилені до рейки на стелі: кіберубивці-сутенери, сліпий альбінос, наполовину йотун^{8} з мечем, і ще свій улюблений малюнок доктора Стренджа, виконаний олівцями й кульковою ручкою, коли Джулі було п'ять чи шість. Постер «Навсікаї з Долини Вітрів», ізраїльську афішу «Кримінального читива». Внутрішній конверт-обкладинку до платівки під назвою «*Close to the Edge*» (Atlantic, 1972), де зображено світ прохолодних загадкових водоспадів, що нескінченно ллють свою воду в зелено-блакитну безмежність. Батько нічого не бачив, нічого не розумів, шукав слова,

сигнал, натяк на відповідь. Не так давно й зовсім несподівано оптоволоконний кабель між континентами Батько й Син було нещадно пошкоджено вістрям якогось загадкового якоря. Батько так і стояв на порозі мансарди, засунувши руки в кишені піджака; він любив Джулі, але з якоюсь хитрою обережністю, яку хлопчик добре відчував і був упевнений у власній непотрібності, і любов ця займала лише один непродуктивний сектор Великої Непотрібності, яка, здавалося, поширювалася на все батькове життя від полюса до полюсу.

— Щось сталося з Арчі? — запитав Джулі.

— З Арчі?

— Щось у крамниці?

— У крамниці?

— Питання з питанням.

— Вибач.

— Що ти накоїв?

— Нічого. Просто все зіпсував.

— Ой, тату.

— Посварився з Чаном Флаверсом. Радником Флаверсом.

— Ого.

— Так.

— А він такий... страшний?

— Мені завжди здавалося, що так.

— Гад повзучий?

— Іноді складається таке враження.

— Але купує багато платівок.

— Така комбінація часто зустрічається.

— І ти *накричав* на нього?

— Власне, виставив його геть,— сказав Нет.— А тоді за компанію виставив і всіх інших.

— Чорт забирай, тату...

— А тоді назавжди закрив крамницю. Як тобі це подобається?

— Ти що? Назавжди?

— Бізнес закінчено.

— Ти зачинив крамницю?

— Мені здається, вибору немає.

— Назавжди?

— Питання з питанням,— гмикнув батько.— Слухай, зі мною все гаразд. Я впораюсь. А тепер я повернуся й вибачусь перед Арчі. Вибачусь перед Флаверсом. Перед Мобі та всіма іншими. Вибачення дешеві, Джулі, а результат непропорційно перевищує вартість. Мій батько колись казав: «Носи вибачення в кишені, як пачку банкнот, і роздавай праворуч і ліворуч». Пам'ятай це.

— Круто, гаразд.

— А ще він казав: «Це на користь бізнесу, та й світ від цього стає кращим».

Батько явно сьогодні в гуморі, вдає із себе Граучо Маркса. Вже багато років він приймає різні медичні препарати, назви яких нагадують

ліпше імена чаклунів чи убивць-ніндзя. Деякі завдавали шкоди з першої дози, інші приймалися довго, але не приносили нічого, крім розчарування, але всі лишали слід у батьківській крові, хоча жодному так і не вдалося накласти ізоляційний шар на дроті, що світився в середині чоловіка. Його настрої мало відрізнявся від звичайної поведінки, якщо не рахувати можливих напружень у вересні та лютому, але з часом Джулі навчився жити, незважаючи на непередбачувані землетруси батькової манії, звик до їхніх цілком передбачуваних наслідків — вибачення та каяття, хай би якими щирими вони були.

— Вибачусь,— продовжував Нет.— Тоді знову відкрию крамницю, ніби то була, ти розумієш, така маленька невеличка перерва на обід. Фальшива тривога. Усі знову щасливі.

— Окрім Гібсона Гуда, еге ж?

— До біса його,— сказав батько.— Чолов'яга має право продавати все, що йому заманеться, і де заманеться. Нехай починає. Повернемося до тебе. Не сумуй. Маєш іще два тижні літа.

Ледь чутно хруснувши, між ними знову з'явилося Поле Мовчання.

«А він намагався. Але не встиг нічого сказати, бо помер».

Батько зачинив двері. Джулі прислухався до рипіння кроків крученими сходами.

Вузенькі дзеркальні дверцята старої шафи в стилі ар-деко відчинилися, в отворі проявилася напіводягнена фігура Тіта Джойнера в блакитних джинсах.

— Йо-йо-йой,— поскаржився Тіт. Шматочок за шматочком він витяг себе з шафи і знову зібрав до купи на підлозі спальні Джулі, як снайпер збирає частини своєї гвинтівки. Вигляд він мав виснажений. Смерділо від нього, як від хлоп'ячої роздягальні.— Ще б п'ять хвилин...— сказав він.

Він розкрутився на підлозі кімнати Джулі, на закручених пасмах плетеного килимка, потягнувся. Заплющив очі; дихання його стало урочистим, видно було, як піднімається та опускається грудна клітка. Справжній майстер раптового та імпровізованого сну. Нічне ліжко, на яке його приречла доля, було зоною небезпеки й темного безсоння. Заплющиш очі в тому небезпечному домі, й на тебе нашлють нічних жахів та спаплюжать сни.

— Тіте,— покликав Джулі.— Гей, Ті.

Ані пари з вуст; вирубився. Джулі стягнув з ліжка ковдру й накрив Тіта. Вінтажна штучка вісімдесятих: Майкл Джексон в обтислому космічному костюмі з різношерстою командою роботів та прибульців. Джулі дивився на хлопця на своїй підлозі, на таємничого хлопця просто з неба, ніби той волдньютонівський метеорит, явно інертний, але видимо заряджений шаленою метагенною інформацією далеких галактик та зірок, що вибухають.

Джулі закохався.

* * *

Курс, запропонований Центром для людей похилого віку південного Берклі для освітньої програми на літні вечори, називався «Випробування як помста: джерела й алюзії у фільмі “Вбити Білла”». Його читатимуть щопонеділка десять тижнів поспіль аж до серпня серед складних меблів бежевої кімнати універсального призначення, де колись давно Джулі відвідував заняття з виготовлення ляльок, скульптури з глини та ікебани. Він завжди був молодшим за всіх присутніх на кілька десятиліть, на півсторіччя, і щасливішим серед усіх тих літніх людей, ніж у компанії своїх так званих одноліток.

Того першого червневого понеділка, тиждень по тому, як він закінчив школу, Джулі зайняв своє місце в першому ряду з п’яти стільців просто по центру кімнати, посередині між відеопроєктором і Пітером Ван Едером, якого Джулі завжди уявляв, завдяки роздратованому голосу в «Берклі дейлі Багл», товстеньким голомозим дядечком в авіаторських

окулярах і квадратній краватці; таких дядечок час від часу можна побачити в Каліфорнії, вони похмуро витримують прем'єру «Планети мавп» (імовірно, найгірше в житті кінорозчарування Джулі Яффе, палкого прихильника Тіма Бартона) чи «Стімбоя» (ще одна трагічна невдача). Але Ван Едер виявився худорлявим юнаком, який не так давно закінчив коледж. Великий кадик, широкі зап'ястки, незаправлений з одного боку поділ сорочки, довге волосся, засипане лупою чи попелом від сигарет, а скоріше і тим і тим. На підборідді — цапина борідка, похапливо намальована олівцем.

Джулі витяг із сумки «Пан Америкен» клей-олівець і веселий яскравий помаранчевий записник. Він акуратно склав і приклеїв до внутрішнього боку обкладинки список фільмів, які пропонував обговорити Пітер Ван Едер:

«Пані Кривавий Сніг» (1973), режисер Тосія Фудзіта

«Лялькова команда» (1973), режисер Тед В. Мікелс

«Хороший, поганий, злий» (1966), режисер Серджо Леоне

«Ув'язнена Скорпіон: в'язниця 41» (1972), режисер Шанья Іто

«Снайпер з гетто» (1974), режисер Ларрі Коен

«Оповідь Затойчі» (1962), режисер Кендзі Місумі

«Театральний фургон» (1953), режисер Вінсент Міннеллі

«Механічний апельсин» (1971), режисер Стенлі Кубрік

«Тридцять шість сходинок Шаоліня» (1978), режисер Гордон Ліу

«Коффі» (1973), режисер Джек Гілл

Джулі перечитав назви фільмів, а Ван Едер чекав на останніх двох осіб у списку, один із них, що цікаво, був Рендел Джонс. Містер Джонс

і проводив, і відвідував заняття в Центрі для людей похилого віку, і саме в нього кілька років тому Джулі навчався майструвати ляльок. Містер Джонс, якому до смаку були лише жорстокі вестерни та бойовики, регулярно відвідував лекції Пітера Ван Едера, присвячені кіно. У Джулі аж у голові запаморочилося, скільки фільмів він не знає зі списку Ван Едера, бачив лише два: стрічку Серджо Леоне та «Театральний фургон». Втім, може, «Театральний фургон» був зовсім не тим «Театральним фургоном», який Джулі дивився у маминих батьків на Різдво у Коконат Крік, Флоріда, бо то був чарівний мюзикл з Фредом Астером і Сід Чарісс, чії стегна викликали у дідуся Рота давні та певною мірою прикрі бажання. Ще парочка фільмів та режисерів була знайомою. «Затойчі», Кубрік, еге...

Хтось сказав:

— Погляньте-но на цю пташку!

Кочіз Джонс у шкіряному костюмі в «гусячу лапку» увійшов у кімнату універсального призначення зі звичною надбудовою у вигляді П'ятдесят Вісім на лівому плечі; на буксирі він тягнув хлопця, можливо онука, приблизно того ж віку, що й Джулі, світлошкірого, світлоокого, широкоплечого, з вузькими стегнами. Наскільки було відомо Джулі, родини у містера Джонса, крім птаха, не було. Помітивши Джулі, він спохмурнів, ніби завагався, чи варто знайомити свого юнака з Джулі.

— Це приятель П'ятдесят Вісім,— пояснив містер Джонс із кам'яним обличчям, вирішивши, що великої шкоди від цього знайомства не буде.
— А ще фанат містера Тарантіно.— Щоправда, ім'я він вимовив так, ніби те римувалося з «тіпітіна».

— Привіт,— вимовив Джулі і так накрутив на палець обшарпаний край обрізаних джинсових шортів, що той аж занімів. Указівний палець у своїй джинсовій пастці набряк, запульсував і завібрував, і запросто міг би служити символом чи синекдохой свого власника та його чотирнадцятирічного серця, бо худеньку грудну клітку так і розпирало, з неї аж вихлюпувалась любов до Тарантіно, до світу, до всього людства.— Він мені теж подобається.

Тіт Джойнер кивнув — Джулі в його шортах та футболці, з портативним касетником біля ніг у прозорих білих пластикових сандалях, поруч із яскраво-блакитною сумкою, як у стюардес в «Космічній Одисей», явно його розважив. Хлопець нічого не сказав. Стрункий, з довгими, гнучкими руками й ногами, зі шкірою кольору соєвого лате. Кучеряве волосся акуратно підстрижене: афро в добре продуманому ретро-стилі. Погляд недовірливий, іронічний, холодний, якщо не зважати на примару задоволення, що в ньому промайнула, а може, то була іскра узнавання, ніби він знав, яку етикетку можна наклеїти на Джулі. Ямочка на підборідді. Одяг охайний, без єдиної плями: темні джинси, сорочка з короткими рукавами, застібнута на всі гудзики. Нічого особливого, але чомусь хрустка біла сорочка та гостро запросовані стрілки на штанях надавали йому офіційного вигляду. Взутий він був у ті самі черевики — імперські винищувачі.

— Як справи? — нарешті сказав він.

Джулі витяг із гаманця візитівку, щойно надруковану, і передав хлопцеві. На ній було написано:

*Джуліус Л. Яффе
Ронін · Найманий Клинок*

Доки хлопець роздивлявся візитівку, з його обличчя не сходив глузливий вигляд, але ж він її уважно роздивився. Поклав до кишені джинсів. А тоді пішов до заднього ряду й розкидав свої руки та ноги на кріслі, розкладеному в кутку.

— ПЕРЕПРОШУЮ, СЕР,— подав голос один із слухачів, чоловік в інвалідному візку, який говорив через особливий прилад. Джулі бачив його в Темескалі, одному з найстаріших районів Брукленду, тіло бідолахи стало іграшкою в пазурах якоїсь брутальної хвороби. Голос бульбашками вилітав через металеву коробочку: — СЕР? ВИБАЧТЕ, АЛЕ В МЕНЕ АЛЕРГІЯ НА ПТАХІВ.

— Алергія на птахів,— повторив містер Джонс з байдужістю, ніби це зауваження його аж ніяк не стосувалося.— Дуже шкода це чути.

— Може, ви могли б... Чи не могли б ви зачекати на вулиці? — попросив Пітер Ван Едер.— Чи?..

П'ятдесят Вісім ввічливо пощипав сріблясте пір'ячко у себе на грудях, схоже, зовсім не образившись на такий поворот у справі, проте містерові Джонсові — може, тому, що він так чекав на ці лекції, а може, із солідарності з П'ятдесят Вісім — ці слова розбили серце.

— ВОНА ДУЖЕ СИЛЬНА,— сказав чоловік у візку. Шия у нього так вигнулася, що надавала йому, безсумнівно, несправедливого, брехливого й трусливого вигляду, ніби він боявся папуг чи мав щось особисте проти П'ятдесят Вісім.— МЕНІ ТАК ШКОДА.

Містер Джонс зітхнув. Навіть якби вони з П'ятдесят Вісім не були такими нерозлучними, він у жодному разі не лишив би такого рідкісного та дорогого птаха десь у коридорі. Він повернувся до юнака в задньому ряду й сором'язливо звів брову. Хлопець витріщився на чоловіка в інвалідному візку з явним жахом і захопленням водночас.

— Доїдеш на автобусі? — запитав містер Джонс.

Хлопець зібрав до купи руки й ноги та коротко кивнув, мовляв, він не проти лишитись самому в цій кімнаті, повній лячних та старих людей.

— Бувай, П'ятдесят Вісім,— сказав Джулі.— Бувайте, містере Джонс.

— ПОЧУВАЮСЯ ПРОСТО ЖАХЛИВО,— поскаржився чоловік у візку, але через байдужий механічний голос важко було сказати, чи його почуття стосувалися випровадження П'ятдесят Вісім, чи то в нього почався приступ анафілаксії.

— Ходімо, дурнику,— звернувся до птаха містер Джонс.

Ван Едер передав Тіту Джойнеру список, той тихенько подякував, автоматично додавши «сер». Тоді очі юнака опустилися на перелік

фільмів, просканували його. Він спохмурнів. Щось із написаного на сторінці його стривожило, образило та спантеличило. Від цього він зіщулився, глибше втиснувся в крісло, але емоції змусили його заговорити.

— «Театральний фургон»? — сказав він.

Презирливо розтягуючи слова, він промовив назву сьомого фільму в списку з такою неповагою, що одна з пенсіонерок, на вигляд така собі боязка стара монашка, комуністка, лесбіянка та вчителька музики, яка, певно, складала списки учасників курсу «Випробування як помста», підвелася й почала роздавати кисневі маски та балони з повітрям, щоб усі старі та Джулі могли дихати, щоб із легень не висмоктав повітря вакуум, що несподівано утворився в кімнаті після цієї фрази із заднього ряду.

Пітер Ван Едер блимнув очима, трохи здивувався.

— Маєш якісь упередження щодо «Театрального фургону»? — поцікавився він.

— Це ж *мюзикл*, — пояснив Тіт. — Там же Сід Сізар грає.

— Сід Чарісс, — незадоволено виправив Пітер Ван Едер тоном старого вчителя фехтування містера Дібласіо, який мав звичку виправляти Джулі, нетерпляче поплескуючи хлопця по сідницях пласким лезом рапіри.

Хлопець кивнув, ніби виправлення його влаштовувало. Він знову взяв список і витягнув його в руці, як зробила б короткозора людина, й Джулі зрозумів, що він глузує.

— Гордон Лю, — повільно промовив юнак, скептично примружившись, розтягуючи китайське прізвище. — Стенлі Кубрик. *Сід Чарісс*.

Літні жінки — їх було семеро, всі білі — й троє старих чоловіків (один американець азійського походження в бейсболці з логотипом «Окленд Ейс») і чувак в інвалідному візку явно не бачили нічого смішного та

абсурдного в присутності фільму з Фредом Астером та Сід Чарісс у цьому переліку екшенів, присвячених бойовим мистецтвам. Навпаки, вони здавалися шокованими, з огидою поглядаючи на хлопчика, який так зухвало продемонстрував свою неповагу. Може, тому, що вони були вже старими, або ж білими, а може, важило і те і те. Джулі точно відчув шок.

— Сам Тарантіно часто стверджував, що його фільми можна розглядати в контексті повноекранних мюзиклів, з вкрапленнями жорстокості, яка має таку ж структурно-нарративну функцію, що й музичні п'єси,— завважив Пітер Ван Едер.— Як і в багатьох інших фільмах Міннеллі, у «Театральному фургоні» бачимо сильну героїню того ж типу, що й у роботах Тарантіно. І що більш важливо — я забігаю наперед, але що поробиш,— замкнений, зациклений на собі світ акторів і танцюристів, який нам показують, абсолютно подібний до герметичного, порожнього всесвіту фізичного артистизму, який ми знаходимо в «Убити Білла». Також цю роботу можна вважати демонстрацією технічної віртуозності Міннеллі, яка вплинула не лише на Тарантіно, але й на Мартіна Скорсезе. Інакше кажучи...

На обличчі Ван Едера з'явилася напружена, але щира усмішка, від тієї щирості ще жахливіша, в якій змішалися улеслива фамільярність і бажання поставити цього хлопця на місце.

— ...усе це можна вважати характерними рисами творчості Міннеллі, хлопчику мій.

Джулі аж померти захотілося від того, що він білий, потонути в припливі сорому за всіх білих невігласів, які аж зі штанів вистрибують, так хочуть здаватись крутими. Тіт Джойнер похмуро дивився на Ван Едера. Хлопець прикусив губи, пожував їх, замислившись,— певно, коливався, чи віддячити Ван Едеру за наданий мудрий коментар, чи образитись за те жахливе «хлопчику мій».

— «Пані Кривавий Сніг»,— продовжив Ван Едер.

Хвилин десять він звертався до аудиторії, зачитуючи інформацію з карток чотири на шість дюймів тихим, одурманеним голосом, ніби

от-от задихнеться. З невідомих причин Ван Едер чомусь вирішив передавати інформацію тоном астронавта, що благає сказаний суперкомп'ютер відкрити повітряний шлюз. Він згадав двоїсте ставлення до місця жінок у післявоєнній економіці Японії, феодальну історію та західні цінності, популярність у Японії коміксів на кшталт «Снігового птаха», японську літературу помсти, напругу між потребами індивідуума та нормами суспільства тощо. Після цього Ван Едер увімкнув відеопроєктор, опустив екран і вимкнув світло.

Скориставшись несподіваною темрявою, Джулі повернувся до Тіта Джойнера. Хлопець поліз до кишені сорочки й витяг звідти масивні окуляри, водночас квадратні й закруглені, щось середнє між Спайком Лі та Майлзом Девісом на обкладинці альбому «*Get Up With It*». Замерехтіло світло проєктора, і хлопець побачив, що на нього дивиться Джулі, куточок рота вигнувся в усмішці. Тоді Джулі повернувся до екрана, в проєкторі «Панасонік» закрутився диск, задзижчав вентилятор, захрипів саундрек, ляснули цимбали, і Джулі дві години проспав з розплющеними очима.

То було «Вбити Білла» зі сновидінь, ангельське й примарне, прекрасніше, більш спрощене, сумніше. Біль, як би він сам сказав, *екзистенційне*. Принаймні Наречена, Беатрикс Кіддо, спізнала кохання й щастя, дружбу, надію на майбутнє. Навіть у найгіршу мить життя, навіть у комі, навіть згвалтована покидьками, вона несе в собі спогади, які займають місце втраченої дитини. Її помстою опікається привид щастя. Від народження Юкі Касіма — Мейко Кадзі, така тендітна, така зухвала! — не знала нічого, крім пролиття свого кривавого та марного життя. А як вона володіє мечем! Злочинці й шахраї, вчителі та учні, удари й рани, смертельні парасольки. А кров! Відлітають відрубані руки та ноги, кров ллється на свіжий сніг, потоки й водоспади крові!

Коли в кінці ввімкнулося світло, рептильний мозок Джулі ніби в тумані усвідомив, що Ван Едер вибачається, що перевищив час, виділений на лекцію, почув шелестіння паперу й скрип ніжок стільців. Біомаса, що колись була Джулі Яффе, підвелася й на автоматі пішла в напрямку бежевого коридору, бежевою лінолеумною плиткою, крізь бежевий світ, а тим часом в іншому всесвіті його мандрівна душа

розмахувала катаною та їла паличками рис біля вогню і зав'язувала свою густу гриву у вузол на потилиці. Джулі був на півдорозі до засніженого двору, де було призначено екзистенційно-абсурдний та прекрасний бій між Юкі та її останнім ворогом — на півдорозі до скляних дверей Центру для людей похилого віку Південного Берклі, що виходили на зацементований майданчик зі скульптурним фонтаном,— аж почув за спиною дивне завивання, що почалося з низького собачого виття й переросло в явно глузливий японський виклик на бій.

Джулі обернувся саме вчасно, щоб побачити, як на нього насувається той хлопець, Тіт. Окуляри вже повернулися до кишені, очі палали, як у лихоманці. Він бив ногами повітря й розмахував над головою удаваним мечем.

— Кі-я! — вигукнув він, зупинившись за кілька дюймів від Джулі й змахнувши руками так, ніби мечем розрізав хлопця навпіл, від голови до куприка. Одним швидким рухом Джулі виструнчився і відбив удар, тоді відступив під зливою випадів і дозволив хлопцю, одержимому шаленим імпульсом, з незграбною грацією пройти вперед. Коли той проходив повз, Джулі молоснув лівим ліктем (ледь не зачепивши його поперек).

— Я!

Хлопець відновив рівновагу й обернувся, вони обмінялися швидкими ударами, симулюючи голосом клацання сталі об сталь, Тіт відступив через скляні двері Центру для людей похилого віку в літню ніч.

Я!

Кі!

Кі-я!

Повз них проходили жінки та чоловіки в бейсболках, а Джулі та його опонент рубали й ухилялися від ударів, кололи, виконували відволікальні випаді, різали. Вони носилися широким залитим світлом

майданчиком, де-не-де прикрашеним бетонними довгастими геометричними фігурами, нападали й відскакували, кружляли навколо фонтана по центру. Джулі, у якого за спиною було два роки уроків фехтування, які не принесли нічого, крім розчарування, мав перевагу, бо знав, що можна зробити мечем, якщо він уже опинився у тебе в руках, перевага ж Тіта була такою ж, як і завжди: все це було його ідеєю. Саме він усе започатковував, змушував події розгортатись, досить тривалий час ставився до всього серйозно і — на людях — робив так, щоб усе просто було. Джулі кинувся його переслідувати, Тітус з реготом від нього побіг. Він заскочив на широкий парапет фонтана й перевів подих. Три бетонні підставки під ліхтарі, що вели, як камінці, через річку, до скульптури, великої сталевий руки-мутанта під назвою «Танцювальна група II», яка з центру фонтана намагалася вхопити нічне небо. Висунувши з куточка рота кінчик язика, Тіт пострибав по світильниках у фонтані. Він видряпався на сталеву долоню і став там, усміхаючись Джулі. Десь у кінці

4-ї вулиці журливо прогуркотів потяг на Сакраменто. Повітря пахло хлоркою з басейну та травою, скошеною на футбольному полі на іншому боці Центру для людей похилого віку.

— Слухай, нагадай своє ім'я! — гукнув Джулі, хоча добре розумів, що це зіпсує атмосферу.— Ти... Містер Джонс твій дідусь чи хто?

Замість відповіді Тіт стрибнув зі скульптури просто в повітря, пролетів над каламутною водою, в глибині якої мерехтіли бажання, підтвержені монетками, і, розмахуючи над головою клинком, витягнувши ноги, як справжній бар'ерист, подолав відстань у шість горизонтальних та чотири вертикальні фути, приземлився, ледь похитнувшись, на парапеті фонтана. Джулі затамував подих.

— Тіт Джойнер із Тайлера, Техас,— сказав він.— І я тут, щоб заважати тобі кататися на рожевому велосипеді, носити пластикові сандалі, співати пісні «Jethro Tull», дупа ти містера Спока.

У Джулі стислося серце, а тоді його охопило дивовижне відчуття, ніби він потрапив у зграйку бульбашок, ніби його, як той кубик льоду, кинули в склянку з газованою водою. Напередодні ввечері вони

з батьками ходили до Арчі та Гвен на такос, коронну страву родини. Джулі набридло слухати розмови за столом, і він вийшов на вулицю зі своїм плеєром. На невеличкому острівці трави, де місцеві дітлахи часто забували свої іграшки, Джулі побачив дівчачий велосипед, рожевий, з білою ручкою та білими гумовими шинами. Джулі, в блакитній футболці науковця із «Зоряного шляху», з чорним комірцем і маленькою літерою «А» зліва, саме там, де закінчувалися підрізані рукави, сів на рожевий велосипед і поїхав навколо майданчика, щосили підспівуючи пісні про джунглі, що лунала з плеєра. Він навіть не помітив, що за ним стежив холодний розум з іншого світу. І от тепер він дивився, роззявивши рота, на Тіта Джойнера, який важко опустив свій меч, і Джулі, щиро зацікавлений і глибоко збентежений, дозволив себе убити. Він помер.

* * *

— Можна я залишуся тут?

Джулі підстрибнув. Тіт нерухомо лежав у захистку біля шафи, заплющивши очі, ніби уві сні розмовляв.

— Е-е, гаразд, так,— відповів Джулі.— Батько повернувся до крамниці, додому ще не скоро, мабуть, повернеться. Мама, здається, на пологах, її цілий день, схоже, не буде. Можеш прийняти душ. А я можу, навіть мушу зайнятись пранням. Можу й твій одяг випрати.

Останні два тижні Джулі під прикриттям раптового розквіту бажання самому про себе дбати й допомагати по господарству, потайки прав одяг Тіта разом зі своїм. Тіт мав лише три пари штанів, три сорочки й кілька пар шкарпеток та трусів, але з маніакальною упертістю дбав, аби одяг був чистим та охайним. Його охоплював жах від однієї думки про поганий запах із рота, і він принаймні годину на день витрачав на догляд за своєю коротенькою афрозачіскою.

— Ні, ні,— протягнув Тіт.— Я питаю, чи можна мені залишитись тут.

— Тобто... Що? Ти хочеш *переїхати* сюди?

Відколи Тіт у червні прилетів із Далласу, він заліг, як він сам сказав, у Західному Окленді, в місці, називати яке не схотів; принаймні не видавав його Джулі. Сусідами його були містер Джонс і П'ятдесят Вісім, ось і все, що знав Джулі. У будинку мешкало дев'ятеро осіб у трьох кімнатах, кузени та далекі родичі, усі вони підкорялись жорстким, нелюдяним законам Тітової старезної тітки, яка, власне, була двоюрідною пра- чи навіть прапрабабцею. Жодна жива душа в домі, з вікон якого — в уяві Джулі — як у мультяшній богадільні, виглядали божевільні та психи, не знала та й не цікавилась, пішов Тіт чи повернувся, вдягнувся, поїв чи помився, живий він чи мертвий, курить крек чи конструює бомбу в льосі. Проте щодня, більш-менш, він з'являвся перед Джулі в хрустких джинсах і сліпучо-білій футболці, білій сорочці, застібнутій на всі гудзики, або ж у картатій, блакитно-чорній чи зелено-чорній, надягнутій поверх футболки. І в космічних черевиках, ретельно начищених. Джулі невимовно хвилювала ця ретельність, тож допомога Тіту була не важкою працею, а честю. Виявом любові.

Восьмикасетний плеєр з гучним клацанням переключився на нову касету, Тіт сів, налякано розплющивши очі. Він поліз до кишені за окулярами, і Джулі вперше помітив клаптик чорної ізоляційної стрічки, що скріплював праву й ліву частину на переніссі. Вчора Тіт мав дивний вигляд, коли вони зустрілися у Фрог-парку, але тоді було темно й Джулі не помітив ознак біди.

— Що сталося? — поцікавився Джулі.— Тебе втягнули в бійку? Хтось... Вони наказали тобі забиратись?

Тіт, схоже, остаточно прокинувся, заблимав, ковтнув, витер рот тильним боком долоні, але відповіді довелося чекати довго.

— Я не хотів про це говорити,— нарешті вимовив він, ледь голосніше за шепіт. Тоді потрусив головою.— Підводься,— скомандував сам собі.

Він підвівся і підійшов до ліжка Джулі, пильно подивився на нього крізь свої лінзи, і в його погляді світилося глузування, над собою, над

Джулі за його турботу.

— Я дещо бачив,— заявив він, схилившись над Джулі так близько, що хлопець відчував запах апельсину та гвоздики — дезодоранту власного виробництва, яким Тіт просочився, коли вони зчепилися тим ранком у темряві.— Горять військові кораблі в Поясі Оріону.

— Силкові промені в темряві поруч із брамою Танхаузера. Ти не можеш тут лишитись.

— Скажи, що я твій уявний друг,— попросив Тіт.— Ти ж єдина дитина, ти мусиш мати уявного друга.

— Мав, коли був малим.

— Ого? Як його звали?

— Його звали Черокі.

— *Черокі*. Він і досі тут мешкає?

Не встиг він відмахнутися від питання як від жарту, яким те, власне, й було, Джулі швидко роззирнувся. Коли йому було чотири чи п'ять і він спав у кімнаті поруч із батьками, він приходив сюди ховатись і влаштовувати змови зі своїм уявним приятелем. Тепер від Черокі нічого не лишилося, крім сухого прохолодного пульсування індіанських пальців на його долоні.

— Вдруге так, і це головне, вдруге ти мені пообіцяв, Ті.

— Що такого я сказав? — Тіт махнув рукою, відпустивши питання, й повернувся роздивитись на таці на комоді моделі маленьких скляних планет, виготовлених Джулі минулого року в «Тиглі». Він спробував перевести все в гру, переконати Джулі, хоч би що там злетіло в нього з язика, то був лише жарт, нещирий, уже забутий.— Єдине, що я тобі обіцяв,— продовжив він,— це те, що коли я стану найвідомішим голлівудським кінорежисером, ти допоможеш мені зі сценаріями. Я це чудово пам'ятаю. Більше ніяких обіцянок не пригадую.

— Ти сказав, що... ну, знаєш...— Голос Джулі знизився.— Якщо я піду з тобою.

Як і Галактус, як велетень, позачасовий небожитель, старіший за зірки, Тіт схопив жменю планет, покатав їх між пальцями, випустив, і вони з дзвоном упали на тацю.

— Правда,— сказав він.— Але повторю ще раз, чоловіче.— Він розреготався, зло, презирливо.— Я боюсь її. Яюсь я чув, як вона шепотіла йому з ганку, коли він виносив мішок зі сміттям на вулицю. Вона нагадує мені директорку моєї школи в Техасі, яка сердилася тихо, говорила спокійно й розсудливо, а тоді виганяла тебе на три дні, бо ти кидався олівцем.

— Так,— погодився Джулі.— Вона контролює весь Іствуд.— І продовжив: — Як часто ти туди ходиш?

— Я стежив за ним до дому кілька разів.

— Переслідував його чи що?

— Просто дивився.

Джулі так і побачив, як Тіт їде у сутінках на велику повз будинок Арчі та Івен з критим ганком, зарослим бугенвілією, і життя в ньому Тітові аж ніяк не світить, тільки й лишалося, що їздити туди-сюди, як у кіно, і запам'ятовувати кадр за кадром на екрані високих вікон еркера. Тоді Тіт обернувся, і Джулі збентежився, побачивши сльози в його очах.

— До тітки я не повернувся, кажу тобі,— заявив Тіт, і в голосі його забриніли різкі автентичні нотки техаського акценту. Він зняв окуляри, щоб витерти сльози тильним боком долоні, і дві половинки розпалися, клаптик ізоляційної стрічки не витримав, частинки поламаной оправи стукнулися об фанерну підлогу горища.— В жодному разі не повернувся в той будинок.

Вони стояли один навпроти одного, розділені шістьма дюймами й адамантовою мембраною мультивсесвіту. Джулі так хотілося

обхопити Тіта руками, втішити його, але сумнівно, що Тіту це сподобається. Власне, він підозрював, що Тіт відсахнеться. Джулі лишалося тільки гадати, довіряючи своїй інтуїції, на яку вплинули, якщо не цілком сформували, сумнівні й награні мелодрами про життя в гетто, поліцейські шоу і брутальні слова реп-пісень, яку травму щойно пережив Тіт.

Джулі опустився навколішки й підняв частини окулярів, переніс їх на порожню поверхню соснового столу, вкритого бойовими плямами модельної фарби, чорними підпалинами від клейового термopістолета та розжареного паяльника, розписаного нерозбірливим клинописом шрамів від лез, бо саме там він, опустившись на безмежну глибину своєї самотності, збирав моделі АТ-АТів^{9} та бійців у ганданієвих костюмах, де прикрашав свої маленькі металеві армії орків та паладинів, де відточував невичерпний і нескінченно складний принцип свого внутрішнього і єдиного життя. Були там три пластикові полиці з викрутками та цвяходерами; він копирсався в них, доки не виловив тюбик суперклею, зім'ятий кінчик якого завжди доводилося протикати знову й знову, як ту алегоричну рану з історії про короля Артура, крихітною булавкою з червоною голівкою. Він вичавив звідти дві краплі і з'єднав акрилонітрилові половинки Тітових окулярів відточеним жестом модельника так, що навіть і помітити нічого не можна було. Тоді передав окуляри Тіту, і той обережно помацав місце з'єднання. Без оправи обличчя його здавалось уразливим, оголеним.

— Це просто скло,— сказав він.

— Серйозно?

— Ношу їх, бо так виглядаю розумнішим.

Він знову начепив їх на ніс, і його обличчя знову стало якимось броньованим, запечатаним, неприступним.

— Можеш лишитися тут сьогодні,— сказав Джулі й одразу ж пошкодував, інтуїтивно відчувши в них прощання. Якщо Тіт погодиться на умови, які Джулі збирається йому висунути, то періоду їхньої таємної дружби настане кінець. Відсьогодні світ дізнається про

Тіта Джойнера і, знаючи про нього, почне пізнавати, чи вважатиме, що пізнав і Джуліуса Яффе. А він іще такий не готовий до того, щоб про нього дізналися, не готовий змагатися зі світом та його дефініціями.— А далі я не знаю, побачимо.

— Круто,— зрадів Тіт.— Чорт забирай, дякую.

— Добре, але маю одну умову.

— Соєвого темпе більше не їстиму. Гидота.

— Не так уже багато ми його їмо,— почав виправдовуватись Джулі, зашарівшись від однієї думки, якими ж дурними здаються він і його родина.— Не знаю, як він узагалі опинився в нашому холодильнику. Але моя умова його не стосується.

— Що ж тоді?

— Ти знаєш.

— Ні,— сказав Тіт.— Не знаю. Я не...

— Мусиш знати. Тобто навіть якщо мої батьки дозволять тобі залишитись, я і думати не хочу, що доведеться про тебе пояснювати, просто хочу сподіватись, що вони вважатимуть, ніби я маю молодого афроамериканського приятеля, який ускочив у халепу і потребує їхньої допомоги чи щось таке. Але ти не можеш увесь час кататися на велосипеді повз його будинок. Це просто жалюгідно.

Джулі пішов до ванної почистити зуби і перевдягнутися. Коли він повернувся, Тіт сидів на нижній сходинці на горище, повністю вдягнений, виструнчений, склавши руки на колінах, ніби на побаченні.

— А що, як я йому не сподобаюсь? — запитав він.

Джулі подумав, чи не сісти поруч із Тітом, чи не втиснутись між ним та стіною. Обхопити його руками, покласти голову на плече, взяти за руку. Якби він був Тітовою дівчиною, це було легше легкого.

— От би я був твоєю дівчиною,— сказав він.

— Замовчи, гоміку,— тихо відповів Тіт.

— Ненависницьке висловлювання,— прокоментував Джулі. Він сів з іншого боку від Тіта, де було достатньо місця, щоб не торкатися один одного.— Просто роби, як я кажу. Все буде добре.

Тіт витер щоку тильним боком долоні і шмигнув носом. Джулі протягнув йому хусточку. Тіт відмахнувся.

— Сльози від клятого дощу,— сказав він.

* * *

Настав час повернутись і відчинити двері Брукленду вітрам долі; Арчі вирішив поїхати в об'їзд повз колишній ринок Голден Стейт на розі 41-ї та Телеграф, із чиїх полиць ще щеням він крав усілякі смачні й спокусливі речі. Мережа Голден Стейт, невеличка й розташована на узбережжі Сан-Франциської затоки, пережила якусь імплізію, доки Арчі був по той бік Затоки. Його територію на 41-й ніби сіллю невдачі притрусили, відтоді жодне підприємство не вкоренилося на проклятому місці. Ані розплідник пластикових рослин. Ані крамниця, що торгує новомодним покриттям для підлоги, саме таким, який зазвичай виставляють на продаж, накинувши на огорожу вздовж порожніх ділянок, килимовими портретами Малькольма Ікс і килимками із зображенням ацтекських воїнів, що качають на своїх довгих нейлонових руках мертвих ацтекських панночок.

Арчі припаркував «ель каміно» і вийшов. Підкоряючись тому ж духу досліджень, що змусив його позичити Роландо (він не мав шансу розповісти про це Гвен, показати, що він готовий, йому аж кортить, та після сьогоднішнього розказати це — значить, опустити монету в лічильник на парковці), Арчі зайнявся вивченням цієї недолугої плити, відсіченої від ще більшого нещастя, яким було його рідне місце. Він намагався дивитись на нього з точки зору успішного бізнесмена та визнаного багатія на кшталт Гібсона Гуда: ніби тут можна було

вироснути ще щось, крім пластикових рослин. Він уважно оглянув терасні вікна, іржаву залізну огорожу навколо загону для візків. Загадково незаймане коло білого бетону, де, на стику всіх земних бажань, стояла малесенька карусель з кониками зі склопластику, яка працювала, варто лише кинути монетку; вона оберталась навколо своєї крихітної орбіти так, що лише дитина здатна була побачити в цьому магію. Він неквапливо попрямував до задньої частини будівлі, до замкненої та обв'язаної ланцюгом навантаженої платформи, і побачив пухленького чоловіка в бірюзовому спортивному костюмі й кросівках, схожих на пару тропічних птахів, який щось бурмотів у мобільний телефон. Великі сонячні окуляри в бірюзовій пластиковій оправі закривали всю верхню частину його обличчя, а от нижня явно зібралася в стривожені складки.

— Агов! — тихо гукнув чоловік.

— Привіт,— озвався Арчі, сфокусувавши всю свою увагу знавця на абсолютно невиразній й нецікавій задній частині будинку, складеній зі шлакоблока. Він почухав підборіддя й кивнув, ніби підтверджуючи чутки щодо конструкції будівлі, ніби співвідношення ширини та висоти шлакоблока містило в собі інформацію, сховану самим Господом у працях Піфагора, в радіосигналах від пульсуючих зірок. Повільно він пройшов трохи далі, навіть не глянувши на чоловіка в барвистому вбранні, повернув по 41-й до 24-ї магістралі, ніби мав інші, пристойні справи.

Сорок перша складалася з неба, дротів та ламаної лінії дахів, її, як і багато інших вулиць, розрізала навпіл траса Гров-Шафтер; стільки років минуло, а в нього й досі таке враження, ніби йому добряче зацідили по голові, і він, хитаючись, упав на Телеграф-авеню, встромивши носа просто в шляхопровід. Арчі відчув, як у грудях надувається повітряна кулька невдачі. Між тими днями малесенької каруселі та гарячково поцуплених пачок шоколадного печива і сьогоднішнім днем на пустищі парковки Голден Стейт лежала нездоланна прірва. Ніби то була не його власна історія, а історія іншого чоловіка, більш її вартого. Він відчув, уже не вперше за сьогодні, що не прийняв жодного гідного рішення ані в особистому, ані

в професійному житті з 1989-го, коли прийняв запрошення експромтом зіграти один вечір на шоу «Фанкаделіки» у концертному залі «Ворфілд» (у той час Арчі грав у тріб'ют-гурті «П-Фанк» під назвою «Боп Ган»), коли Бугі Моссон зліг після харчового отруєння. То взагалі важко було назвати рішенням, оскільки прохання Джорджа Клінтона було покликом з вершини дуже високої гори, якому не можна опиратися. Арчі втомився від Нета, втомився від Гвен та її вагітності, від усіх своїх несподіваних глибоких недоліків, яким загрожувало викриття. Він утомився від Брукленду, від чорних людей і від білих, від усіх їхніх інтриг і образ, від ворожості, штовханини й корупції. Та найбільше йому набридло, що його стримують, що він ніби один-єдиний лишився живим, такий собі останній кокос на останній пальмі на останньому атолі на шляху великої хвилі сучасного капіталізму, що висить і чекає, доки його зіб'ють.

Він пішов 41-ю, незабаром та повернула й перетнулася із

42-ю, тоді звернув праворуч і опинився, коли вже мова зайшла про останнього героя та фатальні цунамі, перед пекарнею Нельдама. Бородатий вусань сумнівного вигляду, таких за часів дитинства Арчі називали алкашами, сидів біля входу на перевернутому ящику з-під молока й уплітав просто з пакета слойки.

— Чудові слойки,— згадав Арчі.

Алкаш припинив жувати й поглянув на Арчі мутними, але якимись проникливими очима, ніби прикидав, чи загрожує йому Арчі, чи хоче розкрутити на слойку.

— Це мій обід,— сказав він, немов вибачався.— І сніданок.

— Я аж ніяк не хочу позбавити тебе обіду, брате,— заспокоїв його Арчі.— Я і сам великий поціновувач «Кремової мрії».

Коли він був ще зовсім хлопчиком, «Кремова мрія» від Нельдама — розсипчастий шоколадний торт, вкритий глазур'ю і морем збитих вершків, прикрашений зубчастою тектонічною спорудою шоколадних стружок,— була шедевром, чудом, і жодна пані, що намагалася

обмежувати себе, але так любила тістечка, не могла б краще витратити п'ять доларів, щоб відсвяткувати подорож до світу смачненьких товстунчиків.

— Ну, то заходь і купи собі,— порадив алкаш.— Схоже, тобі вона зараз конче потрібна.

— Можливо,— погодився Арчі.

Він увійшов до пекарні, оздобленої в блідій рожево-сірій палітрі вісімдесяти, заставленої вигнутими вітринами. Дуже глибоко вдихнув, і аромат приміщення, нюхові примари засобів для видалення жиру, карамелі та давно зниклих кремових мрій викликали в ньому відчуття втрати, таке сильне, що він мало не втратив рівновагу. Тістечка та печиво у Нельдама були не першокласними, але мали певну старомодну щирість, дух казки, які Арчі відчував навіть зараз, коли все добре в житті було або синтезованим у трансгенних чанах кіборгів, або вирощеним у затінку невеличких ділянок буддистських комун сліпих колишніх кармелітів-чарівників. Наразі ходили чутки, що Нельдам також збирається закриватись.

— Мені «Кремову мрію»,— сказав він жінці за прилавком.

Серйозна тендітна філіппінка не мала ані часу, ані терпіння перейматися його скорботою.

— Велику чи малу?

— Більше вибору немає? — поцікавився Арчі.

Велетенське тістечко він з'їв у автівці, скориставшись комбінованою ложкою з виделкою з індійського ресторанчика з жовтими плямами від куркуми, яку витяг із найглибшого куточка відділення для рукавичок. Він щедро відрізав шматочки, по-ведмежому зітхаючи та схвально вигукуючи, і виявилось, що «Кремова мрія», як небагато що в цьому світі, майже така ж смачна, як він пам'ятає. Це відкриття, разом із передбачуваним шармом цукру, жирів та шоколаду, врятувало його настрої та зміцнило достатньо, щоб глянути у вічі звичній

непередбачуваності його меланхолійної торгової долі. Він поставив половину тістечка, що лишилася, в рожевій картонній коробочці, поруч зі стосом газет

на пасажирському сидінні, витер рота зворотним боком талона на парковку, який, як і «Брукленд Рекордз», став жертвою морального кодексу Столлінгза, що зводився до обдуманого байдужості.

— До біса, — сказав він сам собі.

* * *

Табличку з написом «відчинено/зачинено» на дверях «Брукленд» перевернули втретє за день. Арчі повернувся за прилавок і приготувався знову взятися за інвентаризацію музичних останків покійного Бенезри. При цьому він чудово усвідомлював, яку трагічну відданість справі розігрує: такий собі приречений пікетник, що покірно виконує свій обов'язок, а за найближчою низкою пагорбів уже мчать на своїх бойових конях варвари. Але тут двері розчахнулися, і до «Брукленд Рекордз» увійшла пара адідасів, схожих на дзьоб тукана, і на долю секунди пізніше і на три градуси правіше — їхній пасажир.

— Чорт забирай, Черепахо,— сказав колоноподібний чоловік, усім своїм видом демонструючи образу.— Ти розбив мені серце.

У кінці 1970-х Арчі став свідком того, як цю ходу спочатку запропонували переробити в пішохідний варіант гангстерського шику, коли водій керував автівкою, хвацько нахилившись вбік, як співалося в пісні Вільяма Девона «*Be Thankful for What You Got*» (Roxbury, 1974), а тоді доклали неймовірних зусиль, щоб утілити пропозицію в життя, бо це, бач, необхідна умова прогулянки, щоб і себе показати, і на людей подивитись. І вигляд при цьому мусив бути таким: «Господи, який цікавий зразок комерційного міського життя, мушу звіритися зі своїми нотатками. Ніколи такого не бачив!»

— Кунг-фу! — привітав його Арчі, виходячи з-поза прилавку, щоб поплескати по плечу, а тоді й обійняти Волтера Бенквелла, свого найкращого приятеля з дитячого садочка до останнього класу Оклендської технічної середньої школи. Тепер той був на десять фунтів важчим і на чотири квадратні дюйми голомозішим, ніж тоді, коли Арчі бачив його востаннє.

Волтер Бенквелл був племінником Чана Флаверса і свого часу бачив чимало трупів. Роз'їжджав у катафалку, завжди з пейджером на випадок, якщо намалюється покійник, і за ним тягнувся специфічний запах води у вазі з зів'ялими квітами. Хлопцю якось удалося втекти від

дядька. Пішов у музичний бізнес, представляв низку інді-хіп-хоп проєктів, які всі зрештою згорнули. Був менеджером ряду помірно обдарованих реперів, одного з яких мало не підірвали у великому Лос-Анджелесі. Водночас він примудрявся вклепатись у халепу з поліцією, податковою, юристами, музичними компаніями, матусями юних дівчат, яких не проти були трахнути його клієнти. Волтер завжди, все життя працював з коефіцієнтом співвідношення розумного до дурного 51/49. Кілька років тому він влип в історію, через яку його жорстоко побила якась велика цяця з Лонг-Біч, потрапив у лікарню, лікувався, проходив реабілітацію. Сорок дев'ять Волтерових відсотків коштували йому одного ока.

— Як справи, старий?

— Ай, сам знаєш.

— Працюєш?

Глузливо посміхнувшись від вуха до вуха, Волтер відступив на крок від Арчі, його хворобливо-зелений спортивний костюм сліпив очі, як та фосфоресцентна паличка.

— Що? — запитав Арчі.

— Все як раніше, Черепахо Столлінгзе! Винюхуєш щось на ринку «Голден Стейт»? Рука тягнеться за бляшанкою «Оранж краш» і жуйками?

Промовив «жу-у-уйки» протяжно, як колись у дитинстві.

— Ха,— гмикнув Арчі.

— Гадаю, шпигуєш за конкурентами. Чув, тепер матимемо новий музичний центр, де відділ вінілу буде вдвічі більшим за всю твою крамницю.

— Ніхто цього не знає. До того ж це дві великі різниці.

— А чому ж, коли побачив, як я заходжу в двері, мало не втік, Черепахо?

— Чорт тебе забирай, Волтере. Востаннє я тікав у 1991-му, в Кувейті від скаженого кажана.

— Та я просто граюся з тобою. Не переймайся.

Рука Волтера полізла в кишеню куртки на «блискавці» і вилізла зі стосиком візитівок: на вантажному латунному тлі білий камінь, який мусить створювати враження діаманта. Волтер узяв одну картку й простягнув Арчі. Чорні й червоні літери, за ними — знайомий логотип, півтонове зображення відбитку лапи.

— «Зв'язки з громадськістю,— прочитав Арчі.— Догпайл Ентертейнмент Груп». Відколи це?

Волтер стенив плечима.

— *Відтоді*, як твій дядько передумав?..— Ще до того, як Арчі помітив, як нижня губа Волтера самовдоволено затремтіла, він зрозумів, що питання було дурним.— Гаразд, гаразд,— зітхнув він.— Що маємо, то маємо.

— Послуга за послугу,— сказав Волтер,— як то кажуть. Рука руку чухає.

— Маленький Чанів Волтер,— прокоментував Арчі.— Починаю розуміти.

Товстунчик з чуттєвим обличчям, астматик, хворобливий, постійний пацієнт лікарень, точна копія єдиного брата Чана Флаверса, вже покійного, Волтер завжди був улюбленцем Чана, завжди міг легко вилізти з будь-якої халепи, за яку іншим племінникам добряче перепадало. Зі всією повагою до цинізму та містера Мерчандані, пророка його, Арчі було важко повірити, що Флаверси так просто продадуть Бруклін. Корупцією такого штибу від радника не смерділо. Але протягнути руку його племіннику, хлопчику, який вже давно не

хлопчик і пройшов крізь стільки бійок за останні десять років, що втратив одне око... Може, це Арчі вже почав розуміти.

— Зв'язки з громадськістю,— сказав Арчі.— Містер Гібсон Гуд.

— Працюю на Гібсона Поганого.

— А Гібсону Поганому відома твоя вроджена патологія? Відомо, що ти народився повним лайна?

— Оплачена відпустка. Корпоративний ретрит на Гаваях. Медичне страхування.

Волтер намагався говорити так, ніби все це належне й правильне. Але Арчі його надто добре знав, щоб не помітити майже відчайдушне здивування, яке промайнуло на обличчі колишнього приятеля. Щось наближається, ніби гачок гелікоптера, що вихопить його з бурхливої та пінної крижаної води. Зарплатня, соцпакет. Арчі уявив, як повертається додому з усім цим у наплічнику, як він дивитиметься у вічі Гвен, повідомляючи ці новини,— та це ж збереже п'ятдесят відсотків миру в родині, якщо з позмінної роботи та невірності лишиться тільки останнє. Стосик четвертаків, щоб погодувати лічильник, і от уже стрілочка виходить з червоної зони і рухається вправо.

— Твоя правда, звучить заманливо, Волтере,— сказав Арчі.— Бажаю тобі всього найкращого. А тепер забирайся звідси.

— Черепахо...

— Ти серйозно? Заявився в мій дім, а сам працюєш на цього корпоративного торгового експансіоніста...

— Так, Черепахо, охолонь, чорт забирай. Я все зрозумів. Знаю, як ти любиш цю стару колишню цирульню з усіма її павуками, пилом та всім мотлохом у стилі Роджера Кормана.— Волтер оглянув побляклі завіси, заправлені за плексигласові рами, старенький айбук «Clamshell» кольору льодяників від кашлю, який вони використовували для

інвентаризацій, відра для сміття, перероблені Арчі та Нетом власноруч, установлені на ролики, щоб можна було легко пересувати, звільняючи місце для знаменитих бруклендських вечірок, яких уже давненько не влаштовували. Павуча аркологія.— Та ось що я тобі скажу. «Догпайл» — це підприємство, яким на сто відсотків володіють чорні. Сто відсотків.

І тут, ніби справжній джин алюзії, до крамниці увійшов Нет. У руках він тримав коробку з пончиками із сусідньої «Федерації» і пакетик цукрової пудри. Він просканував крізь окуляри барвисті Волтерові черевики й костюм, упізнав старого приятеля Арчі й ледь кивнув головою.

— Ага-ага. Нете, це ти? Пригадуєш Волтера Бенквелла? Мого старого непосидючого приятеля? Волтере, це мій партнер, Нет Яффе. Волтер заїхав до нашого міста у справах і... е-е...

— Добрий день,— кинув Нет. Він потягнувся потиснути руку, але Волтер підняв свої кінцівки, схожі на пару химерних антен, приладнаних до тіла під дивним кутом. Він склав долоні ковшем і низько поклонився, черкнувши по підлозі пальцем ноги. Якийсь рух зі стилю журавля, подумав Арчі.

— Пізніше,— сказав він Арчі, більше не глянувши на Нет. Його черевики вийшли з крамниці, Волтер за ними, трохи нахилившись ліворуч, як того вимагав гангстерський шик.

— Ми називали його Кунг-фу,— пояснив Арчі.

— Просто зазирнув?

— Так, і все.

— Пригадати старі часи?

— Ми з ним не одну халепу пережили. Коли були такого ж віку, як зараз Джулі.

— Тобі ще до віку Джулі рости й рости,— завважив Нет.— Джуліус Яффе народився старшим за тебе.

— Мені нічого про це невідомо, босе,— стенив плечима Арчі.

Через дорогу, прямо перед ритуальним бюро, стояв Про Вовка Промовка, скейтборд він тримав у руках, але на місці йому явно було важко втриматись, поруч із ним зупинився юнак на велосипеді, якого Арчі не знав. Ніби на шухері стояли, майнула думка десь у глибинному злочинному відділі мозку Арчі, готували якесь метафоричне пограбування.

Нет повернувся, подивитись, що ж там побачив Арчі.

— Знаєш іншого хлопця? — запитав він.

Вигляд у нього був стривожений; останнім часом, пригадав Арчі, Джулі почало хитати в різні боки. Досі Арчі важко було уявити халепу, яку не можна виправити, кинувши жменьку двадцятигранних кубиків.

— Ха-ха,— гмикнув він.— Звідси він схожий на мого молодшого кузена Тревор, але ні. Це не Тревор.

— Ще на кого він може бути схожий звідси?

— І що вони там роблять?

— Може, планують нас пограбувати.

— Ха,— озвався Арчі, здивувавшись відлунню своєї власної першої реакції, відчувши в голосі партнера, який очей не відводив від цих солі з перцем, тривогу, що так і рвалася назовні.— Ти теж заради цього повернувся?

— Ні, Арчі,— відповів Нет.— Я повернувся не заради цього.

* * *

«“Не вліз” у Джеймса Джойса»,— так жартував Нетів батько, виносячи собі вирок, коли забував забрати речі з хімчистки чи сплатити рахунок за телефон і той відрізали, коли не міг завести авто чи двигун чхав, коли врізався в черговий кіоск із солодощами чи газетами. Він не мав жодних талантів, якщо не рахувати те, що лишав чайові втомленим офіціанткам та сував льодяники малюкам, щойно їхні матусі відвернуться. Нав’ючений якоюсь особливою непридатністю третього покоління соціалістів, які «не влізли» в реальність, один із самотніх онуків Юджина Дебса, він захищав Утопію, але його душили комунальні виплати. Батьківство виправдовувало його історію непридатності, і Нет був лише останньою главою: мрійник, безвідповідальний, банкрут — усе це тяглося аж із Мінської губернії. Так і застряг у житті, як та дупа в дверному прорізі кімнати Джулі — ото не вліз, так не вліз! — і пригощає всіх сумішшю жартів та погроз за старим сімейним рецептом. В очах сина він бачив нещастя, сумніви, розгубленість, але й гадки не мав, що з цим робити. Знав тільки, що хлопець ростиме і все це з часом зникне. Йому б усе це хапати й смакувати, не дозволити, щоб усе це вислизнуло разом із натяками та дотепними зауваженнями.

Лови момент. Чи знайдеться ще порада, дурніша за цю?

Нет пригадав, як поїхав на батькові похорони за кілька тижнів після того, як вони з Авівою стали спати разом, і знайшов примірник «Улісса» в коробці старого з десятидюймовими платівками, переважно класикою, переважно Шостаковичем. Кошлата м’яка обкладинка кінця п’ятдесятих чи початку шістдесятих, товстенька «У», струнка «л», корінець у заламах, куточки засмальцовані, сторінки жовті, як фільтр викуреної сигарети. Замість закладки на батьковому улюбленому епізоді — голодний кіт улаштовує свою ранкову ораторію — Нет знайшов вирізку з «Таймс-Диспетч». «Власник газетного кіоску відвернув пограбування». Недільний ранок 1968-го у Шоко-Боттом. Підозрюваний, негр під тридцять, попросив примірник «Птахівника», що стояв на полиці за прилавком, а коли кіоскер повернувся спиною, обшукав касу. Пригрозив пістолетом покупцю, що хотів було втрутитись. Власник кіоску, Джуліус Яффе, сорока років, ударив злодія газетним стояком (із «Таймс-Диспетч»). Замахав руками, привертаючи

увагу поліцейського автомобіля, що проїжджав повз. Таким чином уник насильства, бо підозрюваний відсидів у Поухатані за спробу вбивства й озброєний напад. Джуліус Перший був не з тих, хто зберігає вирізки, ніколи не милувався собою, тож ця історія п'ятнадцятирічної давнини стала для Нета сюрпризом, і висновок можна було зробити лише один: хоча батько про це ніколи не розповідав, цей інцидент мав для нього велике значення. Найвища точка в житті, що відбувалося переважно на рівні моря, ще й часто затопляло.

У той час, хоча Нет і оплакував батька, знайдена вирізка змусила його усміхнутись. За три тижні до того, повертаючись додому зі складу на Телеграф, де Нет працював сторожем, він не дозволив злодію вкрасти гаманець, годинник і срібну тибетську пряжку в молодій жінки, яка, Нет її пригадав, була завзятою театралкою, палкою шанувальницею Елліота Гулда, на якого Нет, як він сам вважав, був схожим. Нет діяв не розмірковуючи, не плануючи, не прораховуючи і за свою хоробрість отримав нагороду у вигляді удару в живіт та обіймів дівчини, яку звали Авіва Рот. Він читав ту стару вирізку — від самої лише думки про те, що цей випадок так багато значив для Джуліуса, що він зберіг запис між улюбленими сторінками улюбленої книжки, аж сльози на очі наверталися,— та Нет ані на мить припуститися не міг, що настане день, коли і він згадуватиме мить свого бездумного героїзму двадцятирічної давнини як мало не єдиний корисний вчинок у своєму житті.

— По-перше, я прийшов вибачитись,— заявив він Арчі.— Вибач. Я все зіпсував.

— Я це зрозумів.

Арчі не збирався квапитись із вибаченням, Нету це було відомо. Вибачення були невід'ємною частиною Нетового гніву та роздратування, вони так легко злітали в нього з вуст, що люди в його житті навчилися витримувати їх так само рішуче, як і істерики, що їм передували. Сиди собі тихесенько в цегляному будиночку й чекай, чи спуститься Нет димарем. Він завжди спускався.

— Тому й пончики,— сказав він.

— Я оцінив,— кивнув Арчі. Він відкрив коробку, оглянув її вміст, ніби робив інвентаризацію нових надходжень, бо була між пончиками та вінилом, як часто Арчі пояснював Нетові, глибока інтелектуальна аналогія — дірка й усе таке інше.

— Отже, я вибачаюсь. З мого боку то було справжнє паскудство. Це по-перше. Вибач, вибач, вибач. Я вибачусь перед кожним особисто. Перед містером Джонсом, Мобі. Перед усіма.

В останньому абзаці вирізки з «Таймз-Диспетч» повідомлялося, з певною мірою редакторського здивування, що після того, як власник кіоску Яффе зупинив злодія, він вибачився перед невдахою-грабіжником за те, що побив його металевим стояком.

— Добре, добре.— Арчі нетерпляче помахав рукою.— Я зрозумів. Вибачення приймається. Що там далі?

— По-друге,— продовжив Нет, і щойно відкрив рота, щоб озвучити другий пункт свого порядку денного, як утямив: батько його, упокой, Господи, його душу, ніколи не казав такого вголос, принаймні Нет цього не чув: — Я не збираюся втрачати цю клятву крамниці.

— От і гаразд.

— Бо не знаю, як ти, Арчі, а у мене таке відчуття... Що ж буде, якщо я не матиму цього місця? Хоча я не дуже впевнений, що дійсно його маю.

— Я тебе почув.

— Вважаєш мене надто емоційним?

— Тебе? Аж ніяк.

— Я цілком серйозно,— запевнив Нет.— Поглянь на мене. На що ще я годжуся? Ну, ти розумієш. Якщо крига розтане, куди діватись пінгвінам?

— Слушне питання.

— Де ще мені бути?

— Тобто в духовному сенсі?

— Саме так.

— Ну-у,— запропонував Арчі, звівши брову, ніби хотів сказати: «Тримай себе в руках, бо зараз щось бовкнеш»,— удома наприклад. Зі своєю родиною.

— Арчі, я кохаю свою дружину, я люблю свого сина. Тобі це відомо.

— Так.

— Ти можеш це засвідчити.

— Можу.

— Але ця крамниця — мій світ. Це мої записи. Розумієш?

— Розумію, Нете.— Хоч би як Арчі його піддрознював, хоч би як кепкував, Нет відчував, що слова його влучають в ціль, падають, як той сніг, то тут, то там і врешті-решт вкривають усю землю. Якщо ти вирішив вкласти свою частку праці та свої земні активи в партнерство з людиною, що майже не спускається з небес на землю, обожнює промови, не стримує себе, то це тому, що знаєш: ця особа мусить час від часу це робити, це ж не ти.— Ця крамниця — наш світ. Ну, ти розумієш.

— Так.

— Саме тому я не збираюсь лишатись осторонь, безпорадно,— продовжив Нет. Він уже всьому дав раду: відчуттю, ніби вони потрапили під колеса «Догпайлу», яке виникло, коли Мерчандані вперше приніс новини про конкурента. Суму від розмови з Джулі. Спогадам про закладку батькового життя.— Я з ними боротимуся.

— З Гібсоном Гудом?

— З Гібсоном Гудом. З Чаном Флаверсом. З усіма цими покидьками.

Арчі посміхнувся, і не було в тій посмішці ні кепкування, ні задоволення. Так посміхаються чомусь поганому чи хорошому, коли воно з'являється вчасно.

— Ти ж мені допоможеш, Арчі? Обіцяю, нічого дурного більше не робитиму, самовладання не втрачатиму. Буду конструктивним і позитивним. Допоможеш мені боротися?

Дочекатися від Арчі відповіді він не встиг — та й не сказати, що вона була йому аж так потрібна,— ззовні пролунала така перкусія, якій позаздрив би сам Джек Деджонетт; двері з гуркотом розчахнулися, й увійшли хлопці, Джулі та його приятель, і від Джулі котилися такі важкі хвилі, ніби насичені енергією синтезаторної музики, хитромудрого стилю «Return to Forever». Тепер хлопець і кроку зробити не міг без свого плеєра, тинявся містом із сумним ізраїльським обличчям та в джинсах кльош, такий собі маленький єврейський ельф. Усе Нетове каяття й ретроспективне бажання знайти спільну мову з сином негайно перетворилося на роздратування. Він потягнувся до плеєра і прикрутив звук до нуля.

— Хто це? — повернувся Нет до іншого хлопця.— Ти хто?

— Гаразд,— сказав Джулі.— Отже, тату.

Відколи Джулі навчився говорити — в два-три роки,— він завжди поставав перед судом, озброєний аргументами, відполірованими й упорядкованими. Усі бізнес-плани були відформатовані й акцентовані. Усе було розплановано і продумано, але так, що ви бачили, що він планує, і ваше усвідомлення його махінацій було частиною, а може, й ключовим елементом його плану.

— Це Тіт Джойнер. Ми з ним відвідуємо заняття з кіно. Пам'ятаєш, «Випробування як помста»? Схоже на стиль Тарантіно. Заняття, до речі, класні, цього тижня ми дивимось «Механічний апельсин», який,

щоправда, не такий крутий, як «2001» чи «Сяйво», я б дав йому третє місце, думаю, ти зі мною погодишся.

Нет дав сигнал, що хоча б із цим не проти посперечатися — його особисто не цікавить трійка найкращих фільмів, якщо туди не входить «Баррі Ліндон»,— але тут на Арчі щось найшло. Він не зводив очей з Тіта Джойнера, навіть не блимав, дихав крізь рот. Нет назвав би це тривожною сигналізацією, таке могло б статися, коли б він щойно усвідомив, що забув гаманець у таксі в місті, й намагався тепер пригадати, скільки грошей там було.

— Так,— продовжив Джулі.— Продовжимо. Це Тіт. Тіте, привітайся.

— Вітаю.

— Що тобі сказати? Тіт щойно переїхав до Окленду, ще й двох місяців не минуло, з Техасу. Йому чотирнадцять, він дуже розумний і вихований. Дуже добре розбирається в бойових мистецтвах. Має відмінні звички в особистій гігієні, як ти сам бачиш.

І справді, стрілки, шви та краї хлопцевого одягу були бездоганно відпрасованими й охайними. Нігті можна було порівняти з бездоганно відполірованими мушлями.

— В Техасі він жив у своєї бабусі Шай, але вона померла, і тепер йому доводиться мешкати в домі старої божевільної тітки, де і без нього уже — скільки там, чотирнадцять? — душ.

Він повернувся до приятеля, який з відсутнім виглядом роздивлявся знамениту світлину Арта Кейна з Гарлему, так, ніби у вухах його було повно шершнів, яких аж ніяк не можна було сердити та турбувати.

— Дев'ять,— тихо виправив він.

— *Дев'ять!* — вигукнув Джулі, ніби це було ще більше й обурливіше, ніж чотирнадцять.— Він живе в небезпечних, загрозливих для життя, антисанітарних умовах, і не дивись так на мене, тату, але я вже йому пообіцяв, не дочекавшись напруженої дискусії між тобою і мамою, що

він може, ми можемо на це погодитись, враховуючи, який він гарний, милий та розумний, скільки креативних ідей має, які я не можу втриматись від спокуси й не назвати свіжим синематографічним поглядом...

— Опирайся спокусі,— порадив Нет.— Благаю.

— Я подумав, може, йому в нас пожити. Якщо, звісно...

Джулі повернувся до Арчі. До цього хлопця несла хвиля власного ентузіазму, але витримка та красномовство покинули його, щойно він побачив вираз очей Арчі, який Нет, якщо б на те була потреба, описав би, намагаючись уникнути перебільшення, як *дика паніка*. Прізвище Джойнер із запізненням зачепило струну Нетової пам'яті, забринів мажорний акорд, щось ледь чутне про красу. Джаміла Джойнер, дівчина, до якої Арчі прилип, відірватися не міг, того літа, коли вони з Нетом познайомились. Одразу ж після того, як він повернувся з Кувейту. Дівчина, яка пробула досить довго, щоб виснажити Арчі, а тоді повернулася додому в Оклахому. Чи, якщо так подумати, в Техас.

— Ну,— промовив Нет,— гадаю, варто готувати вітання.

* * *

Арчі стояв перед вікном еркера, немов приречений капітан на мості космічного корабля, і спостерігав, як до будинку наближається чорний BMW дружини, такий собі винищувач планет. Він торсав підборіддя і з допомогою складної ментальної таблиці косинусів та кутів намагався вирахувати, чи до квадрату чи до кубу потрібно буде піднести інтенсивність емоційної напруги Гвен після справи Елсбет Гетачу, коли вона почує новини, що його дитина вигулькнула нізвідки, точніше, з якогось місця, відомого лише Джулі Яффе. Результати підрахунків були невтішними.

BMW під'їхав до будинку й зупинився, але ліхтарі не погасли, жар від двигуна хвилював повітря над капотом, у лобовому склі відображався

сіро-блакитний простір неба. Денне світло неквапливо згасало й переходило в сутінки, в час вечері вулиця ніби затамувала подих, розвалилася на клаптики глибокої тіні та сонячних плям, застигла нерухомо, якщо не брати до уваги маленьких білих метеликів, що крутили мертві петлі над жимолостю. У пісочниці крихітного майданчика лежали дюжини збляклих та перекинутих іграшкових автомобілів та інших приладів, яскраві пластикові руїни якогось дитячого катаклізму.

Дверцята з боку водія розчахнулися. Схопившись за одвірок лівою рукою, а за дверцята правою, стиснувши щелепи, опустивши голову, ніби вирушаючи на невдячне завдання, Гвен водночас піднялася й винесла з автівки спочатку свій живіт, а тоді вже ноги. На кілька секунд вона завагалась, як і сам вечір. Тоді полізла на заднє сидіння машини й витягла не снайперську гвинтівку, ракетну установку чи портативну гільйотину, як того боявся Арчі, а алюмінієву пляшку з водою і робочу наплічну сумку. Вона спробувала висмикнути сумку за ремінець, але та застрягла між дверцятами та спинкою водійського сидіння. Гвен смикнула сильніше і мало не впала, бо, схоже, ремінець не витримав і відірвався. Вона полізла було виплутувати сумку, але упустила ключі від машини. Вони підстрибнули й закотилися під авто. Гвен дала спокій відірваному реміню й опустила біля автівки у повному відчаї.

За останню годину Арчі уявив кілька варіантів розвитку сценарію повернення Гвен, включно з фантазіями на тему люті, докорів та елементів примирення, запозичених з італійських опер, порнографічних фільмів середини вісімдесятих і документальних стрічок про руйнівні наслідки торнадо з блискавками та сильним вітром в Канзасі. Гвен так нечасто уривався терпець, ще й з нотками тривалого самоприниження, що Арчі важко було уявити точно, якими можуть бути наслідки цієї безпрецедентної події. Але Арчі й на думку не спадало, що Гвен може повернутися до нього додому, вкрита поразкою.

Вона так і стояла, притулившись до автівки, не відриваючи погляду від відірваного ремінця робочої сумки з потертим краєчком, ніби то було

уособлення намірів усесвіту щодо неї. Арчі поплентався їй назустріч, і кроки його були легкими та обережними, тепла бруківка приємно зігрівала босі ноги. Опущені плечі дружини, похилена голова, увесь її вигляд — вагітна версія втомленого подорожнього в кінці свого шляху — дозволили Арчі припустити, що вона сумна та геть виснажена духом, і все це — ціна, яку вона заплатила за повернення в його невірні обійми.

— Вибач,— сказав він, забувши всі свої заготовлені промови й формули.— Гвен, я просто...— Він обійшов її, повернувся до неї обличчям і тут помітив кров на її сорочці. Дві антени швів на щоці.— Чорт, що це таке, жінко? — В груди ніби встромили металевий прут, холодний, як флагшток узимку.— Ти?..

— Це не моя кров,— гірко відповіла Гвен таким тоном, ніби все це мало право на існування. Вона підвела голову й спробувала витримати його погляд, але це їй не дуже вдалося.— Я...— Нарешті вона глянула йому в очі. Вона мала прекрасні семінольські очі, загадкові й томні, чайно-меласового кольору. Вони повільно наповнювалися сльозами, ніби десь усередині прорвало греблю.— Я все зіпсувала, Арчі.

Вона відпустила відірваний ремінець, впала йому на груди. Її волосся пахло лікарнею, тіло — важкою роботою та невдачею, і десь між цими ароматами можна було вловити нотку ладану. Вона рухнула на нього, ніби враз лишилася кісток, розраховуючи на те, що він її підтримає, всіма своїми сто шістдесятма з лишком фунтами, з плямами крові, з черевом, обхопивши руками його плечі. Він рішуче витримав. Пристебнув своїми руками до себе, немов її парашут не розкрився й вони летіли на землю зі швидкістю сто миль за годину, й життя їхнє залежало від вітру, троса та пульсуючого шовку. Він негайно вирішив стати гідним цього випробування. Він може бути справжнім чоловіком. Супермен, що схопив локомотив і не дозволив потягу впасти з мосту.

— Все буде гаразд,— сказав він.

Та щойно слова злетіли в нього з язика, він про них пожалкував. Приступ розпачу, якому він став свідком, був аж ніяк не пов'язаний із ним чи з їхнім шлюбом. Гвен пожертвувала своєю гідністю

і повернулася додому не заради нього, заради себе, бо їй потрібно поплакати, а таке вона дозволяла собі лише вдома. Тож ось вона й тут, заплямована кров'ю, вигнічена, розкуйовджена, і Арчі, чорт забирай, не знає, чи дійсно все буде гаразд.

— Хтось помер? — запитав він.— Гвен. Сонечко. Дитина? — Вона похитала головою.— *Мати?*

— Ніхто,— відповіла вона.— Ніхто не помер. І з дитиною, і з матір'ю все добре.

— З тобою теж усе добре?

Вона кивнула. Він поклав руку на її живіт, і, як завжди, фізичний контакт викликав сексуальне бажання. Щось було в цій її плідності, так і хотілося її розкрити.

— А з дитиною?

Вона раптово припинила плакати, шумно схлипнувши наостанок, ніби крутнулася на катушці заповнена плівка.

— З дитиною теж усе добре.

— Ага,— буркнув він, опираючись бажанню, ще більш недоречному, ніж завжди, яке почало набухати в штанах.

— Ні, Арчі, послухай. Я не можу... Я не... О Арчі, я все зіпсувала.

Вона опустила на землю, і Арчі опустився поруч із нею, Сталевий Чоловік, якого потяг за собою вантажний поїзд. Вигнуті руки його напружилися, коліна тремтіли. Ніби за секунду у Гвен прибуло і фунтів, і дітей, і навколоплідної рідини.

— Ходімо всередину. Так. Вставай. Усе гаразд.

Він допоміг їй підвестись, її ноги знову набули стійкості, але це й усе, на що вона була здатна. Гвен поклала голову йому на груди й перепочила. А він думав: «Я не зможу стояти так цілу ніч, доки руки

не відвалляться, не впадуть на землю й не розіб'ються на мільйон шматочків» — і спочатку навіть не звернув уваги на те, як старанно дружина притискається обличчям до сорочки, мало не третється шкірою об комірець, утискається в западинку під горлом, як глибоко втягує повітря.

— Чому це ти пахнеш свічками? — поцікавилась вона.

Відступила, оглянула його. Витягла з кишені заплямованої кров'ю сорочки пачку паперових хустинок й висякалася.

— Довга історія, — сказав він. — Зараз ти мені розкажи, що трапилося.

Вона похитала головою:

— Не хочу про це говорити. Я вибухнула. Тепер про наші привілеї в «Чаймз» можна забути, Авіва на мене розлютилася, і практику нашу, можливо, доведеться прикрити, і... і...

З-за рогу Острова Загублених Іграшок виїхав на своєму велосипеді без гальм Тіт Джойнер, голі груди його блищали, ніби змазані машинним мастилом. Комір футболки обхоплював його голову, а сама вона звисала ззаду, як той бурнус. Серце Арчі здригнулося й упало зі своєї полиці. Він переконав Нета та хлопця поки що далеко не заходити, нічого не казати ні Авіві, ні комусь іншому, особливо Гвен. Він не відмовлявся, навіть під сумнів не брав претензій хлопця на його батьківство. Він пригадав, що чув, ніби Джаміла завагітніла, і навіть наполовину припускав, що це може бути його дитина, хоча це напівприпущення не змусило його протестувати чи вживати якихось дій, коли дівчина поїхала до Арканзасу чи куди там народжувати немовля. Коли він чув популярну пісню тієї ери, яка стала саундтреком сліпій гонитві його сперматозоїдів внутрішньою темрявою Джаміли Джойнер, десь у глибині мозку спалахувала нано-миттева думка про ту дитину. Але до цього дня Тіт лишався товстеньким флегматичним малюком, вдягнутим у крихітний смокінг, як на світлині, яку Арчі побачив рік тому і яку прислала техаська бабця разом із новинами про загибель Джаміли в автокатастрофі. Ніяких інших коментарів, ніяких прохань вислати чек — загальною сумою 375 доларів — який

одноразово вислав Арчі в обмін на світлину та трагічні новини. Сьогодні в крамниці він тримався від хлопця на відстані, але намагався не бути занадто холодним чи неприязним. Обійми, якими вони обмінялися, були бездоганними, але Арчі охоплювали такі бурхливі емоції, що він їх навіть не помітив. І ось хлопець промчав повз них, дивлячись уперед, з байдужим виразом обличчя, навіть не глянув ні на Арчі, ні на Гвен, ні праворуч, ні ліворуч, лише футболка промайнула. Він, як і Гібсон Гуд, як і загрозовий товстенький і флегматичний малюк у череві Гвен, ладен зіпсувати геть усе.

— Хто це? — поцікавилась Гвен, помітивши, як пильно стежить Арчі за хлопцем, що проїхав повз їхній будинок. Щось тут не так, бо щелепи чоловіка напружились, очі розширились.— Арчі, що сталося?

— Нічого,— відповів Арчі. В останню мить хлопець вигнувсь. Очі його сковзнули по Арчі, саянули на нього, і за мить він уже знову дивився вперед.— Я... Нічого. Нічого.

Він проводив юнака поглядом і повернувся до решток своєї дружини, розмірковуючи, що ж робити.

— Зачекай тут,— сказав він. Пішов до «ель каміно» на під'їзній доріжці, відчинив пасажирські дверцята, витяг величезну коробку-корабель з тістечком від Нельдама.

— Що,— промовила Гвен, схлипнувши та глибоко вдихнувши, виснажене обличчя явно просвітліло, принаймні на досвідчений погляд Арчі.— В біса. Це. Таке.

— «Кремова мрія»,— відповів Арчі.

II. Церква вінілу

— На «Гаммонді» грати не можна, хоч би як хотілося, — заявив містер Ренделл «Кочіз» Джонс. — От хіба знайти якийсь хитрий новий шнур, про який мені нічого не відомо.

Пожартував, щоб приховати своє роздратування. Цілу ніч він очей не стулив, у голові крутилося п'ять тисяч думок: «Завтра концерт. Коричнево-золотистий плед. Птаху потрібні краплі від артриту. Заправити фургон. Знайти Леслі». Концерт, плед, птах, фургон, Леслі; голка в замкненій шахті, яка невтомно обертає стрижень його мозку. Містер Джонс соромився цього вбогого нічного трек-лісту. Коли він був молодшим, безсоння мало ширший репертуар. Секс, раса, закон, політика, Бах, Маркс, Гурджиєв. Усілякі дикі й непокірливі думки, вільні, важкі, глибокі й широкі. Тепер же дзуськи. Все зводиться до п'яти треків, що повторюються знову й знову.

— Сказав, будьте тут у суботу, — продовжив містер Джонс.

— Знаю, сказав.

— Це вже забагато просити від чорного чоловіка мого віку.

— Але ви прийшли, — прокоментував Арчі.

— Прийшов.

Так, він прийшов, шістдесятирічний чоловік, але й досі стрункий і міцний. Коричнево-золотистий плед приємно пахне вестибюлем казино, парадним костюмом, щойно з хімчистки. Птах на плечі щедро нагодований кульбабовими пігулками, домішаними до вівсянки. Фургон заправлений на п'ятдесят доларів, припаркований на під'їзній доріжці. Білий «еколайн» вісімдесят третього року, вкритий шаром сірого пилу, двічі скручений одометр. Стоїть собі з відчиненими задніми дверцятами, порожній, як ті обіцянки. Минулого тижня хлопець сказав, що працювати більше не буде.

— Містере Джонс, чорт, вибачте, що ще я можу сказати? — зітхнув Арчі.— Стільки всього відбулося.

— Сказав, що більше не працюватиме.

— Еге ж, так воно і було, а тоді, ха, виявилось, що то нелади з дискантовим регістром. Довелося вирушати до того хлопця в Сайсан Сіті за новим.

Арчі набрав код на висячому замку на дверях гаража, розімкнув дужку. Нахилився, щоб схопитися за ручку дверей. Дев'ята ранку, хлопець у піжамі. Спав у формі кунгфуїста, червоний атлас з вишитим білим написом «Інститут Брюса Лі» на спині.

— Він дійсно вийшов з ладу. Години дві, максимум три витримає. На один концерт вистачить, звісно. Коли на нас чекають?

— Якщо ти цього не знаєш, як можете бути впевненим, що будеш готовий вчасно?

Арчі покосився на птаха, ніби хотів сказати: «Віриш, що цей чолов'яга розбудив мене о 8:57, дідько забирай, розв'язувати логічні задачки?» Досі Арчі Столлінгз був єдиною особою, крім Фернанди, яка намагалася втягти птаха в розмови про містера Джонса. Старий добре пам'ятав, як це робила Фернанда, як вона стукала по кухонному столу пляшечкою з пігулками, оберталася до птаха, що сидів на своєму сідалі біля вікна, казала щось на кшталт: «Простеж, щоб він прийняв свої ліки, П'ятдесят Вісім. Якщо він помре, в той же день продам тебе до KFC».

— Ні, серйозно, містере Джонс. Мені потрібно знову все зібрати, і ви готові їхати.

— Молодий чоловіче,— сказав містер Джонс.— Мені потрібно пограти на ньому до концерту. Перевірити, як він працює, як звучить.

Двері гаража відчинилися, скрипнувши петлями. Птах, фунт тепла й розміреного дихання на плечі містера Джонса, привітав колонку

Леслі, відтворивши гудіння дискантового регістра. Розпотрошена колонка нічого не відповіла. Всередині вона була порожнішою за фургон, у тому хоча б лежала купка ковдр, клубок мотузки й еластичні шнури, обтискач. У Леслі ж усі моторчики, коліщатка, трубки, поворотні ріжки, барабан, чий підсилювач нагадував кремль із вакуумних трубок, лежали впорядкованими купками на верстаку в глибині гаража. Містер Джонс побачив, що все було вичищено й змашено й мало пристойний вигляд.

Містерові Джонсу завжди подобалася ця сила тяжіння до правильності, притаманна Арчі Столлінгзу. Навіть коли Арчі був іще хлопчиком років п'яти-шести, нігті його завжди були чистими й підстриженими, сорочка ніде не вибивалася. Підручники він обгортав розрізаними бакалійними пакетами. Коли хлопець подорослішав, років у п'ятнадцять-шістнадцять, почав носити ті старомодні хіпстерські костюми, капелюха й краватку, вдавав із себе щось середнє між Малколмом та Мінгусом. Завжди читав якусь книжку в паперовій обкладинці видавництва «Penguin», перекладену з латини чи грецької; пінгвін — найправильніший з усіх птахів, поруч із ним навіть такий вимогливий папуга, як-от П'ятдесят Вісім, здавався мітелкою для змахування пилу.

— Мене відволікли, — пояснив Арчі, — і я пропустив м'яч. З усіма цими розмовами про «Догпайл»... Розумієте? Ще й інше...

— Ти мусиш зберігати концентрацію, — порадив містер Джонс і сам поморщився від цих слів. З ідеальною чіткістю пригадав недоречність максим, які йому, молодому, викладали свого часу старі. Краплі дощу по парасолі, а в молодика тільки й бажання, що лишитись сухим. Арчі вже не такий і молодий, а містер Джонс тривалий час дощить на нього своїми недоречними порадами. Більше він себе в ролі важкої хмари не витримає. — Ти пообіцяв.

— О, не сумнівайтеся, — запевнив його Арчі, струсивши парасольку. — Не сумнівайтеся. Слухайте. Вам нікуди не потрібно? Я можу зібрати цю штуку просто зараз. Годиться? Дайте мені, скажімо, годину. Тоді поїдемо до вас, підключимо її до «Гаммонда» й усе перевіримо. Тут потрібно дещо відрегулювати, і я займуся цим негайно. Тоді допоможу

завантажити у ваш фургон.— Він виструнчився, обсмикнув форму.— І ви готові. Можете ввечері виступати. Гаразд? Як вам план?

Він говорив заспокійливим тоном, як і завжди, коли звертався до містера Джонса, бо як ніхто живий, не рахуючи пернатого ерудита, розумів, що Кочіз Джонс у глибині душі є сердитою людиною, схильною до нетерплячості, сварок, образ. В останніх рядках своїх «Аргументів» Леонард Фетер назвав його «безнадійно невірним містером Джонсом», і в той час, в середині хаотичних сімдесятих, то була похвала Кочізу, неговіркому й спокійному, як індіанець у фільмах, Джефф Чандлер у «Зламаний стрілі». Сьогодні люди вважали його нешкідливим, усміхненим, спокійним джентльменом, який любить свого папугу, час від часу деренчить на «Гаммонді», перетворюючись на джазову версію Зорро, фехтує з допомогою регістрів та клавіш. Містер Джонс почувався ув'язненим усередині милого старого джентльмена: усміхається, бубонить, а в душі — дерев'яно-індіанська незворушність юності.

— День, коли мені знадобиться допомога, щоб перенести цю штуку,— заявив містер Джонс,— це день, коли я назавжди від неї відмовлюсь.

Орган Гаммонда В-3 був важким, як дизель, незручним, як труна, тендітним, як годинник. Щоб із таким упоратись, потрібно мати міцні кінцівки або бажання навантажити своїх друзів. Від того дня 1971 року, коли містер Джонс купив інструмент у Руді Ван Гельдера, він завжди дотримувався першого варіанта.

— Ну, то знайди мені стілець,— зітхнув він.— І місце, куди я можу посадити цього клятого птаха.

Арчі пішов до будинку й повернувся з двома горнятками чорної кави, комп'ютерним стільцем і мітлою, до якої причепив затискач, щоб можна було посадити П'ятдесят Вісім. Дістав із фургона ковдру для меблів, розстелив на підлозі гаража. Виявилось, що сьогодні день народження Каунта Бейсі: радіостанція KCSM передавала версію «*Li'l Darlin*» у виконанні Ламберта, Гендрікса та Росса; Каунт і сам було сідав за клавіші В-3, награвши скорботні церковні гімни, з яких приблизно в ті часи інструмент і переключився на джаз.

Містер Джонс витяг свою люльку й кісет з тютюном і влаштувався зручніше спостерігати за роботою. Він отримував неабияке задоволення, поглядаючи, як м'ясисті джазменівські пальці Арчі вправлялися з сумнівними компонентами колонки Леслі, з деталями, які запросто могли належати кухонній шафці, іграшковій коробці чи підводному човну, але слухняно, одна за одною, займали своє місце всередині колонки. Його модерна кутаста люлька, подарунок Арчі Шеппа, сьогодні пихкала особливо добре. Вздовж доріжки ледарювали серед дзвоників жимолості бджоли, таємничо дзижчали колібрі. П'ятдесят Вісім неквапливо копирсався чорним дзьобом у строкатому пір'ї на грудях. Леслі полагождать, і вони зіграють сьогоднішній концерт у Берклі-гілз. Усе буде добре. Але щось таки хвилювало містера Джонса, як та краплина кислоти в дихальних шляхах, невдача відчувалася десь попереду чи позаду їх з Арчі.

— А що то за інше? — поцікавився містер Джонс.

П'ятдесят Вісім задзижчав, як колібрі.

— Га? — Арчі вставив деталь у верхній з трьох ярусів, підключив до двигуна. Він присів, зазирнув усередину, прислухався до змащеної тиші, в якій оберталися на несній трубці два ріжки, справжній ріжок та його бутафорський братчик. Лопаті пропелера на мультяшному капелюшку.— Що за інше?

— Що тебе відволікло?

Арчі вимкнув живлення, і ротор, шумно зітхнувши, зупинився. Він обернувся до містера Джонса, як той важкий цілеспрямований автобус, що ледь вписався у вузький поворот. Похитнувся на п'ятках, розмірковуючи. Вдихнув носом. Зважив, хоче чи ні розпочинати розмову.

— Виявилось, що я маю сина,— сказав він.— Чотирнадцяти років. Несподівано заявився вчора до крамниці. Каже, що мешкає тут, в Окленді, з липня.

Арчі трохи почекав і дійшов справедливого висновку, що містер Джонс не знає, що й сказати. Хоча той і підозрював, навіть сподівався, що «відволікав» Арчі саме Тіт, слово «син» застало його зненацька, а це, своєю чергою, викликало незадоволення на глибшому рівні, роздратування вібраціями, які після стількох років і досі йдуть від цього слова. Колись для того, щоб припинити всі розмови, що точилися в голові містера Джонса, потрібно було кинути на кахляну підлогу цілу тацю з посудом. Тепер вистачало легенького тремтіння розкаяння, більш-менш схожого на всі інші шкодування, які здатне було вловити серце шістдесятишестирічного чоловіка. Так містер Джонс і сидів, охоплений смутком, крутив отриману від Арчі інформацію і так і сяк, як те прес-пап'є, маленьке, грубо вирізане, багатогранне. Йому так хотілося сказати щось цьому гарному й талановитому молодому чоловікові, таке, що затримається в пам'яті надовго, щось корисне про синів, утрату та розкаяння. Що довше тяглася між ними тиша, то роздратованішим ставав містер Джонс. Арчі розвернувся до Леслі. Висмикнув вилку з розетки, взяв вентиль перемикачання басів, плавно вставив на місце, закрутив гайки.

— Як довго ти знайомий зі своєю дружиною? — запитав містер Джонс.

— Десять років.

— Так-так.

Люлька згасла, і містер Джонс передав її птаху. Той узяв чубук кінчиком дзьоба, злетів із сідала й випурхнув у ранок. Постукав люлькою по тротуару. Може, ще й послід на вулиці лишив — цей птах був набагато вихованіший за п'ятирічну дитину. За кілька секунд він повернувся і влаштувався на плечі містера Джонса. Повернув люльку зі спорожненою чашею. Цього трюку Пятдесят Вісім навчився від одного зі своїх попередніх власників, ще до Маркуса Стаббса, який програв птаха містерові Джонсу в покер, люльки не курих, тож і видресирувати акулу ковтати стейки не міг. Містер Джонс узяв люльку, і птах повернувся на своє імпровізоване сідало.

— До речі, дружині я ще нічого не сказав,— застеріг Арчі.— Якщо вам це цікаво.

— А раніше ти не знав, що в тебе є син?

— Знав, але, як то кажуть, ми не контактували. Хлопець мешкав десь у Техасі... Здається, в Тайлері.

— Знаю.— Вони грали в якомусь занепалому гриль-барі на перехресті, ніч була непрозорою і вологою, духмяніло трояндами. За барабанами Ідріс Мухаммад, щоправда, тоді він був ще юнаком на ім'я Лео Морріс. Півсторіччя тому.

— У хлопця була там бабця, материна мати,— продовжив Арчі.— Стара якось прислала мені його світлину.

— Так-так.

Містер Джонс знову насипав у чашу люльки свого улюбленого темного тютюну, утрамбував пальцем.

— Ніхто не просив мене стати хлопцеві батьком,— вів далі Арчі.— А я... ну, розумієте... Добровольцем не зголошувався.

— Так-так.

— А вчора хлопець прийшов до моєї крамниці, і я досі не розумію, як Джулі його привів.

— Джулі?

— Джулі Яффе.

— Не знав, що він має друзів.

— Джулі голову втратив від цього негідника.

— О,— гмикнув містер Джонс.— То він такий?

— Гадаю, такий,— кивнув Арчі.

Нічого такого, що могло б стурбувати містера Джонса. Коли справа стосувалася особистого життя й поведінки, містер Джонс дотримувався правила «Живи й дай жити іншому». Геї, віккани, люди з металевими кільцями у вухах. Але новина про те, що Джулі Яффе виявився гомосексуалістом, засмутила його. Чомусь думати про такого молодого хлопця, що підстилався під когось, було важко й складно. Він не засуджував, але нічого хорошого в тому не бачив.

— Хлопець того ж віку,— похитав він головою.— І теж розумний.

Птах запищав, як мікрохвильовка містера Джонса, чотири рази. Попкорн готовий. Тоді, підкоряючись своїй незбагненній логіці, почав насвистувати свою версію рефрену Ґрува Голмса з «Американського пирога». В його горлянці закрутився уявний ротор.

— Сказав, вони познайомились на лекціях про кіно.— Арчі вставив сабвуфер в нижній ярус Леслі.— В Центрі для людей похилого віку.

— Точно? — запитав містер Джонс, кинувши погляд на папугу, ніби застерігав, щоб той тримав язика за зубами щодо того червневого вечора.

— Вивчали Квентіна Тарантіно. Не знаю, здається, розбирали «Убити Білла» чи щось таке, дивилися фільми про кунг-фу, кіно категорії Б. Здивований, що ти туди не записався, бо ти ж обожнюєш «Кримінальне читиво».

— Таки записався,— заперечив містер Джонс.— Схоже, ти говориш про мого хлопця Тіта. Чорт, невже він твій син?

Арчі повільно й обережно підвівся. Неквапливо підійшов до містера Джонса, ніби очікував побачити перед обличчям дуло пістолета.

— Ви його знаєте?

Щоразу коли містер Джонс, знову ж таки в характерній манері нікчемних старих, відчував потребу поскаржитись на розбитість світу, чи принаймні тієї його частини, що обмежувалася трасою Гров-Шафтер і Телеграф-авеню із 42-ю вулицею, йому варто було поглянути лише на двері місіс Віггінз, що мешкала за два будинки від нього. Ця жінка вже була старою, коли вони з дружиною переїхали до матері Франчески в 1967 році. Але тоді місіс Віггінз була сильною, злою, затятою парафіянкою, отримувала задоволення від того, що її впізнають, і залюбки афішувала своє залізне панування над племенами вуличних дітлахів, що

заполонили вулицю, як ті іммігранти — серед них була й покійна Джаміла Джойнер, — що погоджувались на платню, яку вона їм пропонувала: любов і колотушки, чистий одяг і їжа на столі. Роки, десятиріччя, місіс Віггінз вела свою битву, як той японський солдат, що продовжує воювати на Соломонових островах чи ще десь, ніхто ніколи не підтримував її, не радив бідоласі здатися. Але час, злочинність і вбогість у всіх своїх численних морфологічних формах урешті-решт доконали стару місіс Віггінз. Хоча вона й досі була жива, але то була примара колишньої жінки. Лишалось тільки пожаліти дитину, яку суд або неласкава доля передавали під її опіку. Коли містер Джонс був іще хлопчиком і мешкав в Оклахомі, його одного разу взяли на карнавал, де він побачив виставу про чоловіка, якого назвали Джоном Сі Фремонтом і заявили, що йому сто двадцять років з гаком. Кістляві руки, скуйовджене волосся, затуманені очі, що визирали з-під стосу ковдр. Він весь трусився. А навколо нього в затінку намету копошилися інші дивакуваті створіння, виродки й каліки, хитрі, озлоблені, підступні. Саме такою містер Джонс і уявляв зараз стару місіс Віггінз у її маленькому будиночку через дорогу.

— Мабуть, це я винен, що на твоєму шляху з'явилася ця завада, — сказав містер Джонс. — Тіт живе у місіс Віггінз. Пам'ятаєш, будинок навпроти мого?

— А-а, так. Вона ніби була тіткою Джаміли.

— Яюсь побачив, як із її дверей вийшов цей хлопець, і щось у ньому здалося мені знайомим, розумієш? На ньому була в'язана безрукавка.

Волосся чисте, напрасовані джинси.

— Вигляд у нього дійсно охайний, це я можу підтвердити.

— Ми розговорилися.

У ці два слова містер Джонс умістив двотижневу історію обміну кивками. Хлопець їхав та повертався на своєму велосипеді в будь-який час дня чи ночі, а містер Джонс щодня намагався побачити на ньому докази нещасної долі, та не знаходив нічого, крім невеличкого, але добре доглянутого репертуару сорочок та сліпучо-білих футболок. А тоді раптом зав'язалася розмова, увагу Тіта привернув моторошний папуга, якого він побачив крізь вікно в кухні містера Джонса, на каналі KQED напередодні саме показували «Третю людину».

— Хлопець сказав, що хоче стати кінорежисером,— вів далі містер Джонс.— Поговорили про Волтера Гілла, Сема Пекінпу, Стенлі Кубріка. Я подумав, ну і гаразд.

— Він має смак.

— Тоді він сказав, що йому подобається Тарантіно. Тож я розповів про ці лекції. Та коли ми приїхали до Центру, там був один тип в інвалідному візку.— Містер Джонс замовк, стиснув губи. Глибоко вдихнув, сумно-сердито похитав головою.— Заявив, ніби має *алергію на птахів*.

Якщо вірити доктору Ганселіусу з марксистської бібліотеки Нібіл-Проктор, алергії на птахів (початок цитати) надзвичайно рідкісні (кінець цитати). І цей болючий укус приниження, який містер Джонс зазнав того вечора, лишив відчуття, що вони з папугою стали жертвами якоїсь езотеричної форми фанатизму, розпалив гнів, що жеврів у душі, відколи він дізнався, що Леслі до вечірнього концерту готовий не буде; відколи його вигнали з лекції про Тарантіно; відколи вбили Маркуса Фостера та доктора Кінга; з 1953-го; з 1938 року.

— Той клятий покидьок либонь спить на пір'яних подушках,— пробурчав містер Джонс.

Він поглянув на птаха, пір'я якого ледь чутно пахло папугою — такий собі легенький запах паленої газети — і в якому дистилювалися вся самотність і весь гнів старого. П'ятдесят Вісім видав протяжливий свист.

— От мені й довелося піти,— продовжив містер Джонс, усвідомлюючи, що його пояснення своєї ролі в тому, що Арчі зустрів свого сина, трохи збилося вбік.— Тіт залишився. І Нетів хлопець там сидів.

— У першому ряду, прямо біля лектора?

— У першому, прямо по центру. Схоже, ці двоє порозумілися. Я припускав, що таке може статися, хлопець знайшов би тебе рано чи пізно.

— Тобто ви знали?

— Не точно.

— Але ж, містере Джонс, чому ви просто не сказали мені?

Старий поморщився від питання.

— Вирішив, що вже зіграв свою роль. Тепер ваша черга. Твоя і його.

— Ого,— гмикнув Арчі.— Іноді ви буваєте напрочуд загадковим, містере Джонс.

— Не можу не погодитись.

— Ваші шляхи несповідимі. Їм це сказали?

Тут містер Джонс запідозрив, що його ображають.

— Гадаєш, я їм скажу, а тобі ні?

— Мабуть, вони розробили серйозний план, щоб потрапити до мого будинку.

— Отже, Тіт зараз у тебе вдома?

— Образно кажучи.

— Не у тебе живе?

— Щодня? Він такий: «Привіт, я твій син». А я: «Круто, гаразд, можеш жити у мене»?

Містер Джонс спробував відшукати в цьому сценарії вади. Арчі Столлінгза він любив і завжди намагався бачити в ньому найкраще. Наразі він намагався зрозуміти, що заважає людині скористатися неочікуваним благословенням живого сина, красивого й чемного, з такими похвальними смаками в кінематографі.

— Я так не поспішаю, містере Джонс. Вам це відомо. Як я уже казав, Гвен нічого про нього не знає. Я і так під номером один в її чорному списку завдяки певним квапливим висновкам.

— Але ж ти не лишив його у місіс Віггінз?

— Ні, він зараз у Нетта. Справжнє щастя для Джулі. Уявляю, як він відсипається у хлопця на горищі.

— Не це ти уявляєш,— не погодився містер Джонс.

— Ні,— кивнув Арчі.— Ви маєте рацію. Але ми чекаємо дитину, а тут іще цей «Догпайл»...

— Відволікає.

— Так.

— Заважає сконцентруватись.

— Саме так.

— І що тепер?

— Ха,— зітхнув Арчі.— Містере Джонс? Що не так?

Старий підвівся зі стільця. Протягнув руку П'ятдесят Вісім, і птах перелетів з мітли на звичне сідало.

— Містере Джонс, що такого я сказав? Чому ви йдете? Я ще не закінчив, ще трохи.

— Принесеш на концерт,— кинув містер Джонс.— Якщо не працюватиме, до біса його.

Він пішов до фургона, хоча йому так хотілося — чи то радше він відчував, що мусить,— розповісти Арчі про Лазалля, який народився й помер 14 квітня 1966 року. Розказати про ті дві години сімнадцять хвилин гордості й радості, які Арчі змарнував за чотирнадцять років. Він підійшов до «еколайна», хлопнув дверцятами порожнього вантажного відсіку. Пересадив птаха на підголовник водійського сидіння, де той любив сидіти під час поїздки, вчепившись у пасок безпеки на плечі однією лапою, щоб не втратити рівноваги.

— Може, тобі ліпше зосередитись на тому, що тебе відволікає,— пробурчав містер Джонс.— Можливо, тоді воно не так відволікатиме.

— Містере Джонс! Поверніться! Що такого я сказав?

Старий заліз у машину, ввімкнув двигун. Навіть крізь торохкотіння двигуна на триста кінських сил він чув марні вигуки Арчі:

— Містере Джонс, вибачте!

* * *

— Затягну бинти,— сказала Гвен.

— Нерівно,— завважила Авіва.

— Обіцяєш?

— Обіцяю. Будь хороброю.

Авіва розмахувала своїм прапором хоробрості. Ступні стояли рівно та твердо на сірому килимовому покритті. Нові сандалі зі шнурівкою вище щиколоток, як в епічних фільмах, свіжонафарбовані сливовим лаком нігті на ногах. Засмагли ноги поголені, гомілки виблискують, як розтруби духових інструментів. Сіра лляна спідниця і біля лляна блузка, не нові, але ретельно викроєні й обережно ношені. Блузка застебнута на професійну висоту, та все одно комірць видає спокусливий веснянкуватий клин ключиць та яремної ямки. На колінах товстенький том під назвою «Акупунктура: точки та меридіани».

— Будь хороброю,— повторює Гвен. Вона вчепилася в краєчок своєї заношеної спідниці для вагітних, яку спеціально вдягла для цієї вправи на ритуальне приниження. Строката сорочка, чиста й хрустка, була запозичена в чоловіка. Але з волоссям було все гаразд. Чисте, пружне, локони акуратно закручені. Зачіска явно врівноважує ранкове випробування, і в цьому Гвен знайшла для себе краплинку розради, якщо не підставу для зухвалої поведінки. Вона відкашлялась.— Якби я була хороброю, Авіво, я б тут не сиділа.

— Я мала на увазі, хороброю тривалий час,— пояснила Авіва.— В цілому.

— Хороброю, як боягуз.

— Нехай,— погодилась Авіва.— Як протилежність хороброму дурню.

Ця різниця узгоджувалася з досвідом Гвен і, щоправда меншою мірою, з її переконаннями; втім, її це геть не заспокоювало.

— Присягнися,— попросила вона, вимагаючи гарантій уже втретє за сьогоднішній ранок.— Авіво, присягнися мені.

— Це нічого не значить,— заперечила Авіва.

— Бо інакше, скажу тобі, все це здається таким багатозначним, що аж блювати хочеться.

— Вас нудить? — поцікавилась суботня адміністраторка, відірвавшись від монітора, щоб оцінити стан Гвен, таким голосом, ніби хотіла сказати: «Тільки не здумайте блювати у мене в кабінеті». На голові її тріпотіли дитячі кучерики, і Гвен впізнала колишню однокурсницю. Їхні шляхи кілька разів перетиналися в процесі паломництва до святинь. Щось у цій жінці завжди не давало Гвен спокою, і тепер вона зрозуміла, що саме: невидимі, всепроникні міазми Лазара.

— Ти знаєш, що я зможу? — запитала Гвен. Вона приглушила голос до ледь чутного шепоту, як це завжди робили жінки в її родині; смішно було не те, що вона заговорила тихо, а те, як нещиро вона зашептала, ніби сам Бог, що передавав свої десять заповідей купці людей, які, Він точно це знав, обов'язково їх порушуватимуть. Справжня жінка з родини Шенкс, здатна так змодулювати свій шепіт, що він подолає й зачинені двері, долине за ріг, перетне сам час і довічно лунатиме в нечестивих вухах онуки, одруженої з не-бухгалтером.— Якщо з'їсти сама-знаєш-що, все вийде?

Авіва опустила обличчя у свою книжку, але усмішку сховати не встигла. Адміністраторку ж слова Гвен не розвеселили. Довгі нігті знову сердито заклацали по клавіатурі, і цей звук, раптом усвідомила Гвен, дратував її, відколи вони сіли. Гвен посовалась на обтягнутому вінілом металевому стільці в приймальні, перенесла вагу тіла спочатку на ліву сідницю, тоді на праву. Щоразу як вона нахилялась в інший бік, стегна відривалися одне від одного з таким зітханням, ніби були коханцями, яким не хочеться розставатись. М'язи попереку зіщулились у готовий дати відсіч кулак. Голову немовляти затисло в лівій частині грудної клітки, просто під серцем, в тому місці, де зазвичай виникало передчуття біди.

— Що мені потрібно,— продовжила вона тим самим родинним шепотом Шенксів, чутним навіть дерматологу в кабінеті навпроти,— так це чимось запити.— І перед очима постало горнятко напою з кунжутом, який вона тепер і в руки не візьме.— Щоб позбавитись цього смаку...

— Тихо,— попросила Авіва. Вона полізла в сумочку, розстебнула блискавку внутрішньої кишені, витягла звідти крихітну пляшечку

соусу «Табаско».— Випий кілька крапель.

Ґвен узяла пляшечку й кілька разів струсила, міркуючи: «Додати кілька крапель в дозатор з милом для цього Лазара. Втерти просто в її дурну рожеву голову. Щоб аж у пори всмокталося».

Доки вона все це уявляла із дивним задоволенням, доки малювала собі цю помсту-миття, двері між кімнатою очікування й оглядовою зоною розчохнулися й вийшов лікар А. Пол Лазар. Схоже, він був десь посередині шляху від пологової палати до сідла свого велосипеда, бо зелена куртка медичного костюма сусідувала з лискучими чорними лайковими шортами й кросівками «Найк». Цей гібридний костюм якнайкраще пасував кімнаті очікування, яка відповідала загальним естетичним нормам лікарняних кабінетів Берклі: доволіно змішані елементи з вітрин крамниць уживаних меблів, компаній з продажу нерухомості та Міністерства Правди з роману «1984». Зараз Лазар мав кращий вигляд і здавався молодшим, ніж Ґвен запам'ятала, не такий блідий, і очі вже не мертві. Але все одно в цьому чоловікові було щось риб'яче.

— Леді,— зловісно привітався він і простягнув руку так, ніби застерігав і водночас збирався обдурити, немов приїхав підписувати мирну угоду, яка дозволила б окупувати їхню країну під виглядом її захисту.

Авіва сунула атлас з акупунктури в полотняну сумку і підвелася. Ґвен, щоб стати на ноги, довелося опертися на руку подруги. Лазар спостерігав за нею виразним діагностичним поглядом. Страх або голівка дитини ще більше надавили на кістки грудної клітки Ґвен, коли вона слідом за Авівою пройшла в кабінет. Нічого цікавого — чорні сталеві полиці, плакат фармацевтичної компанії «Пфайзер», вид на парковку,— оживляло його лише безлад медичних підручників Лазара та світлина в рамочці, на якій він стояв у променях сонця на якійсь сіро-зеленій горі з молодою дівчиною з конячими зубами та двома італійськими велосипедами. Лазар та його дружина посміхалися в старанному екстазі, так, як буває, якщо попросити тебе сфотографувати абсолютно незнайому людину. Ґвен подула на іскру

жалості, що спалахнула в душі при виді кабінету Лазара, роздмухуючи її, відчуваючи, що у світлі цього полум'я їхня єдина надія —

знайти вихід із халепи, в яку потрапили «Партнери в пологах». Жалість, і тільки жалість здатна замаскувати неприємний смак лайна.

— Ну,— сказав Лазар.— Ви прийшли.

— Прийшли,— погодилась Гвен, намагаючись витримати погляд блакитних очей, які продовжували діагностику. Набряк, мелізма.

— Розумію, що ви в безвихідному становищі,— продовжив він.— Та все одно ціню ваш жест.

Він напружено посміхнувся, натякаючи на фальшивість жарту. Вогник жалю у Гвен згас. Подумки вона екранізувала невеличку послідовність бойових випадів, сотню, не більше, і закінчувалась вона зовсім іншим жестом — жінка поставила ногу на виступ на горлянці Лазара. Вона опанувала себе й не піддалася спокусі поділитися з лікарем своїм сценарієм. Хай там як, але його зауваження не дозволило партнеркам гідно пасувати м'яч.

— Я...— Гвен покосилася на Авіву.— Вранці я розмовляла з Лідією. Схоже, з нею все гаразд. Не знаю, чи ви...

— Вона іде на поправку,— кивнув Лазар, а очі його додали: «Не завдяки вам».

Ні, ні, це тільки параноя Гвен. Учора вона перехопила через край. Дозволила емоціям керувати своїми судженнями, що геть на неї не схоже, в неї зовсім інша вдача, інші правила, звички і преференції. Хоч би якими потужними були емоції, вона з семи років знала, що користі від них дуже мало, а от здоровому глузду варто абсолютно довіряти. Вчорашні довгі й криваві пологи, а тоді гормони, що смерчем промчали прерією її третього семестру, змусили Гвен зрадити своїм принципам. З точки зору медицини доктор Лазар діяв бездоганно. Гвен не мала до нього жодних клінічних претензій, нічого нібито не ставило під загрозу їхнє перебування в лікарні, що, як і в усіх медсестер-

акушерок з привілеями в «Чаймз», завжди було доволі непевним. Тепер, завдяки втручанню Араї Бернштейна, Гвен лишилося сказати Полу Лазару два найбезглуздіших слова англійською,— і вона отримає пробачення. Вибачення, як завжди казав Нет, ймовірно цитуючи свого батька,— це прекрасна річ, ні, диво мови. Нічого не варте і дарує багатий врожай. Легко Нетові говорити.

— Учора був важкий і заплутаний день,— почала вона і зрозуміла, що так не годиться, що логічний висновок цієї фрази полягає в тому, що винна не Гвен і не збіг обставин, а цей недолугий, довгий заплутаний день.— Як правило, докторе, я надто горда, щоб поставити себе в таке становище, в якому опинилася вчора, коли втратила над собою контроль.

Авіва покосилася на партнерку, і десь у неймовірно глибокій прірві її очей спалахнув вогник застереження. Гвен прийшла не для того, щоб обговорювати з лікарем Полем Лазарем, доктором медичних наук, припливи й відпливи гордощів чи контролю.

— Отже,— спробувала змінити тон Гвен.

Десь на корені язика почав збиратись якийсь неприємний смак. Прийшовши сюди, вона погодилась не лише проковтнути свою гордість, вибачитись перед цим чоловіком, який образив її расистським зауваженням, вона погодилась миритися з його самовдоволеністю, з його велосипедними шортами і, найгірше, з конячою посмішкою його жінки на світліні, яка більше не здавалася вартою жалості, бо так самовдоволено, хвастливо могли посміхатися лише ті, хто вважав себе обраним, вартим гірських вершин. Та ні, найгірше все ж таки — шорти.

— Отже,— спробувала вона знову,— з огляду на мою поведінку. І враховуючи наполегливі рекомендації моєї партнерки. Яка все своє професійне життя протистоїть лікарям, лікарням, страховим компаніям...

— Гвен, люба,— втрутилась Авіва, чи то додаючи розмові іронії тим «люба», чи застерігаючи подругу.

— ...тож будьте певні, вона знає, як і я, що ми мусимо бути вдвічі компетентнішими, вдвічі обережнішими, вдвічі більш підготовленими, вдвічі чутливішими й удвічі витриманішими під вогнем...

— Ми зараз про акушерок чи про Джекі Робінсона?

— ...ніж якийсь там Ленс Армстронг, що вдає із себе лікаря з дипломом...— Вона перевела очі на рамку з дипломом,— університету в Лома-Лінда.

— Ого,— розгубився Лазар.— Перепрошую?

— Як і вона, я знаю, що ми мусимо бути вдвічі кращими за вас усіх...

— Гвен, заради бога...

— ...можете не сумніватися, що Авіві це добре відомо, бо саме вона розказала мені, і Бог свідок, я на власні очі бачила, як вона це робить, що нам доводиться ще й лайна їсти вдвічі більше.

Авіва безпорадно відкинулася на спинку стільця.

— Тож ось навіщо я сюди прийшла. Два рази ковтнути. Два маленькі слова. Не ті два слова, які обрала б я, якби мала вибір, але я його не маю.

Гвен підвелася з неймовірною для себе жвавстю і навіть, як їй здалося вперше за багато тижнів, своєрідною грацією. Ні Авіві, що застигла на своєму стільці, сама не своя від люті, ні блиск Лазарових очей — він наполягатиме, щоб позбавити їх привілеїв, можна не сумніватися — не викликали в неї ані каяття, ані шкодування. Вона рушила до дверей, поклала руку на ручку й обернулася до доктора Лазара, і геть не так, як послала б його під три чорти, не так, якби порадила провести експеримент, щоб дізнатися, як глибоко в його дупу увійде сидло велосипеда за три тисячі доларів, а покликавши собі на допомогу всю силу жалю, на яку вона поклала стільки надій владнати цю ситуацію і не зіпсувати нічого, над чим вони з Авівію так важко працювали вдвох, вимовила ті два слова, які підсумували її ставлення до цього

вузькодупого недоношеного лікаря, маріонетки страхових компаній, до всієї його так званої професії, до всього світу, який вважав усе людське й безладне, рівною мірою схильне до невдач і радощів, процесом, що вимагає упорядкування, стандартизації і часткового контролю:

— Вибачте мені.

Вона ніби опинилася в басейні, відчула себе позбавленою маси, імпульсу, інерції, покрокувала крізь приймальню до виходу. Авіва наздогнала її біля ліфта, в сумці її дзенькали монетки й ключі.

— Вибач мені,— повторила Гвен, але наразі це було не шкодування про те, що вона сказала чи зробила, радше навпаки: її вибачення, як це часто трапляється з вибаченнями, стало проявом боротьби. Шкодувала вона лише про те, що ні про що не шкодувала.

* * *

Вона під'їхала до будинку, зупинилася; боліли ноги, нестерпно хотілося в душ; кожна частина тіла була просякнута сумішшю гормонів та поту, принаймні, кожна друга. Від хвилі аромату жасмину, що текла від ганку через двір і розбивалася об штахети огорожі колючими бризками квіток, чий колір і запах нагадував м'якоть зіпсованих бананів, стало дурно. Як же дратує дзижчання комах, точно звуки клавесина (який вона змушує себе слухати, бо барокова музика нібито має розслабляючі властивості, хоч їй вона завжди нагадує звуковий еквівалент подумки скласти фігурку оригамі). Думки були зайняті не стратегією, якої вони з Авівою мусять дотримуватися на неминучих, після влаштованого нею вибуху, зборах, а на пошуку якогось правдоподібного приводу, щоб пропустити сьогоднішні заняття з підготовки до пологів. Вона вимкнула двигун. Двері гаража, безнадійно захарашченого, розчахнулися, невдоволено скрипнувши. Звідти вийшов Арчі, вдягнений у костюм-трійку — десять ярдів пурпурового атласу — з масивною дерев'яною штукаю, певно, якимось концертним обладнанням на спині, й пішов до свого «ель каміно». От кому не потрібні були виправдання, щоб забути про майбутнє батьківство.

Заняття проводились щосуботи ввечері при баптистській церкві на Телеграф-авеню.

Ґвен вибрала її з-поміж дюжини інших, що пропонували майбутнім матусям Берклі та Окленду навчитися технік дихання та релаксації, бо чула, що сюди приходять багато чорних пар. Вона сподівалася, що вони з Арчі так не лише заприятелюють з милими богемно-мажорними (співвідношення 60/40) матусею і татусем майбутнього кучерявого друга їхньої дитини, а вона ще й зведе до мінімуму можливість зустріти поміж згорнутих килимків для йоги якусь із своїх пацієнток. Як виявилось, єдиними чорними, крім них, що відвідували ці нечисленні щотижневі заняття під гудіння флуоресцентних ламп у залі для відпочинку, де смерділо спітнілими ногами та пахвами після занять з капоєйри, що відбувалися перед ними, були дві матері-одиначки, яким допомагали лише їхні матусі, та ще двійко чоловіків із двох змішаних сімей, де одна дружина була азійкою, а інша — білою. Інструкторка, міс Піз, також викладала в релігійній школі при церкві і в найкращих традиціях недільних шкіл поводилася водночас ласкаво та засуджуючи. В будь-якому разі вчитися Ґвен тут не було чого: крім того, що це було символом їхньої батьківської єдності, вони відвідували заняття виключно заради Арчі. Хоча щотижня він забував про ці заняття, доки дружина не нагадувала, а тоді удавав, що не забув, і цілу лекцію сидів з таким щирим і зацікавленим виглядом, так охоче вбирав усю вагітну мудрість похмурої та елеїної старої Чармен Піз, що неможливо було повірити — хоч би як старалася Ґвен — у цю щирість.

Цей вираз, надто терплячий, надто поблажливий, надто щирий, щоб тлумачити його якимось інакше, ніж глузування, почав займати місце між підборіддям і чолом десь на початку її вагітності. Для Ґвен це стало символом загального ставлення чоловіка до майбутнього батьківства, оскільки тепер він усвідомив усі обов'язки та моральні зобов'язання. Сприймати справу серйозно, як їй здавалось, він міг лише до певної міри, доки отримував достатньо інформації, щоб удавати серйозне ставлення. Ба навіть тоді їй доводилося тицяти його носом, змушувати приділяти більше уваги, читати статті та сайти, присвячені розщепленню хребта, сну на спині та синдрому раптової дитячої

смертності, аргументам «за» та «проти» пустушок. Вона купувала книжки про вагітність, робила вигляд, що вивчає їх, і читала йому вголос уривки, хоча це було дуже нудно й подумки вона завжди сперечалась з авторами, лише заради того, щоб Арчі змушений був послухати, лежачи ввечері поруч із нею в ліжку. Все це було схоже на експерименти П'яже^{10} з немовлятами: перспектива стати батьком, якщо її прибрати з поля зору, припиняла існування в його розумі. А коли поверталася, після нагадування Гвен, вона сприймала це значно болісніше, ніж зникнення.

Отже, вона повернулася ввечері додому після того, як цілий день, наче той учень дзен, змушена була слухати звуки Авіви, яка ні слова не сказала про зустріч із Лазарем,— ця тиша була неприємнішою за сварку, щось у житті Гвен забагато людей, здатних виснажити тебе парадоксами,— з таким відчуттям, що ребра підпирав гладенький череп страху, готова дозволити собі полежати, знайти якесь виправдання, відпустити свого нікчемного чоловіка — і тільки погляньте на цього дурня! Зекономив їй час. Куйовдиться зі своїми мотузками та ковдрами. Великий і розпашілий, як джерело всіх її проблем, ще й у тих химерних черевиках на платформі, які ніби гігантськими кроками розширюють відстань між ним та іншим світом, який можна описати термінами обов'язку та моральних зобов'язань.

Хоча сама вона лише кілька хвилин тому репетирувала сумнівні та трохи саркастичні варіанти того, як сказати Арчі, що вона бажає провести вечір на канапі в його обіймах, випити на вечерю шоколадного молока просто з півлітрової упаковки й подивитися будь-яку програму, яку йому заманеться, та тепер зрозуміла, що радше дозволить йому перетрахати всіх жінок Ефіопії та Еритреї, хоч по дві та по три за раз, ніж погодиться на те, аби він пропустив побачення з міс Піз.

Тут вона завважила гру м'язів на його спині під курткою, що

виблискувала, як лезо ножа, бо чоловік, вигнувшись аркою, підняв великий дерев'яний куб підсилювача — дорогого Леслі містера Джонса, ремонту якого Арчі присвятив останні тижні їхньої

бездітної свободи,— і поставив у автівку. Переніс таку велику штуку легко, як ящик з пакетиками арахісу. Гвен не втрималась і охнула — щось середнє між несхвальним «гм» і бриньканням басів, ніби всередині відпустили якусь струну.

— Ага,— обернувся він.— Це ти так руки в боки уперла.

— Ти, певно, *розвантажувєш*,— сказала Гвен.— Хоча і здається, що ти ставиш цю штуку в машину.

— Так. Ні. Е-е... у нас сьогодні концерт. Гарний. Якийсь політикан збирає гроші. У Кенсінгтоні. Чи в Крегмонті. Десь біля Арлінгтона чи...— Він побачив, що деталі географії північного Берклі її не цікавлять.— Чорт. Сьогодні ж субота.

— Упевнений?

— Точно,— кивнув він.— Ось у чому справа. Та я їм і не потрібен. Там будуть Нет і Бум, і містер Джонс. Коли я привезу їм Леслі, то від каліки з однією лівою ногою буде стільки ж користі, що й від мене. Серйозно.— Він звірився з годинником.— Ми завеземо колонку, вивантажимо, купимо тобі ось перекусити, щоб підняти рівень цукру до прийняттого, а тоді поїдемо на заняття і встигнемо вчасно. Як тобі план?

— Дійсно, схоже на план,— погодилась Гвен.— Але це не твій план. Дай-но здогадаюсь, що планував ти: запхати решту вантажу в авто.— Вона махнула рукою на електрогітару в футлярі, басовий і попередній підсилювачі, що лежали під правим крилом «ель каміно».— Поїхати до Північного Берклі, навіть не згадавши про найважливіші речі у твоєму житті зараз. Б'юся об заклад, ти навіть записки мені не лишив.

Після такого серйозного звинувачення Арчі хотів було протестувати, приготувався озвучити свої заперечення, пустився крізь них навпомацки, ніби людина, яка в темряві спускається з пагорба, немов очікував, що, коли дістанеться кінця, побачить, з вигуком перемоги й тріумфу, що, він таки написав ту записку, але просто про неї забув.

Та ні; надія в його очах швидко згасла. Тоді йому сяйнула думка. Він підняв палець. Поплескав по кишені. Кивнув. Трохи переграв цю комічну пантоміму, намагаючись знешкодити дружину цією милою виставою,— за багато років ця тактика виявилася доволі успішною, хоча й невдач було безліч. Він поліз до нагрудної кишені костюма, витяг чорний маркер і клаптик паперу, який виявився неоплаченим талоном на парковку в Емервіллі, виписаним два роки тому, нашкрябав на звороті кілька слів і передав їй з церемоніальною безцеремонністю. Гвен склала її навпіл, навіть не читаючи, поміркувала, чому це в червні два роки тому «ель каміно» був припаркований перед будинком 1133 на 62-й, дійшла висновку, що причина була або в жінці, або в підвалі, повному платівок, що лишилися після якогось покійника, склала папірець іще раз навпіл і повернула йому.

— Я в душ,— заявила вона.— А ти іди до «La Calaca Losa» і купи кукурудзи, менше чилі, і рибний тако, два рибних тако, найкращих. І пляшку «Тамаріндо». Неси все сюди й чекай, доки я спускаюся.

— Так, мем,— відрепортував Арчі.

На обличчі його з'явився кумедний вираз, ніби щось спалахнуло у темному екрані телевізора, очі метнулися справа вліво, слідом за цвіркотінням велосипеда. Вона обернулася, але помітила лише спину довготелесого хлопця на велосипеді, певно, дитини когось із сусідів, точно важко було сказати, а коли повернулася до Арчі, той уже завантажував решту речей в «ель каміно», примовляючи:

— Кукурудза, так, чудова думка. Я готовий їсти мексиканські страви щодня.— Він поглянув на неї.— Обожаю Мексика.— Витер чоло атласним рукавом.— Люба, поїхали до Мексики. Просто зараз. Ну ж бо! Їдьмо! *Переїжджаймо* до Мексики.

— Ха-ха.

— Я серйозно.— Він надав обличчю дуже серйозного виразу, а може, й насправді так говорив.— Я кажу абсолютно щиро.

— А я абсолютно щиро налаштована народити дитину, Арчі. Як мені їхати до Мексики?

Не встигли слова злетіти з вуст, а вона вже про них пошкодувала, зрозуміла ще раніше за Арчі, що коли він поїде до Мексики, з собою її брати не мусить. Арчі може запросто рушати до Мексики, переїжджати туди назавжди в будь-який час. Хоч просто зараз.

Арчі зняв сонячні окуляри, витер лінзи кінчиком краватки. Іронічно глянув на неї без прикриття окулярів, явно жартівливо.

— Рибний тако,— повторив.— Щодня.

* * *

Паркувальники в однакових рудувато-коричневих комбінезонах стояли пліч-о-пліч, як в'язні, прикуті кайданами, закинувши голови назад, наставивши в небо підборіддя. Щось там їх зацікавило. Арчі спрямував «ель каміно» вгору, до них, до місця призначення: круглої вежі з кремовою штукатуркою і ажурним балкончиком під вікном, з кремовою брамою, прикрашеною аркою, декорованою блакитною черепицею. Слідом за якоюсь старою бляшанкою поповз угору вулицею, по обидва боки якої тулилися місцеві автомобілі, й місця посередині ледь лишалося для його широкогрудого авто. Арчі вже просто розпирало від подружньої тиші, що наразі заповнила собою всю автівку, і йому добре було відомо, з усією довідковою далекоглядністю, яку передбачало слово «чоловік», що така тиша красномовніша за передвісник урагану. Згущається безмовність. Падає тиск, гнітюче й невтомно, за мить до того, як промчить торнадо.

Вони проїхали повз Нетів «сааб», підкотили до стовпчиків парковки, де стояли четверо паркувальників в однакових комбінезонах і витріщались в небо. Усі латиноамериканці, які відрізнялися за розміром і обхватом, як зернятка попкорну в одному відерці в буфеті кінотеатру. Гвен висунула голову з вікна на своєму боці «ель каміно», побачила те, що бачили вони, й знову відкинулася на сидіння. Влаштувала руки між грудьми та черевом. Заговорила вперше за

приблизно вісімнадцять хвилин, чи принаймні підготувалася до розмови, запакувавши її наперед, як той джихад, що завчасно готує вибухівку, рясно пересипавши її уламками іронії, цвяхами гіркоти, гострими трісками похмурого здивування.

— Ха,— сказала вона.

Арчі вийшов з машини. На секунду чи дві його очі зачепилися за велике полотно міста, бухту, мости, протягнуті по каркасу евкаліптових дерев під теракотовою черепицею їхнього місцеперебування. Фарба накладена пензлем то жирно, то тоненько, смуги туману та відблиски сонця на віконних рамах, затонулі уламки Алькатраса, тріумфальний сталевий велетень на Твін Пікс. А он і воно, там, де вигинається серпневе небо.

Довгий, як його рука, й такий же товстенький, щось бурмоче собі під ніс, як Нет Яффе у процесі обмірковування теорії, на який би шлях повернула світова історія, не зустрінь Генк Кроуфорд Кріда Тейлора, не вплинь їхня творчість на перший альбом Гровера Вашингтона-молодшого, пропливав дирижабль «Догпайл». Чорний від носа до хвоста, прикрашений червоним відбитком лапи на боці й назвою «Догпайл», виконаною жирним червоним шрифтом. У тому, як ліниво й упевнено він пропливав, точнісінько мерс, що проїжджає повз ваші двері, опутивши всі віконця, відчувалося знуцання.

— Ми тут не залишимося,— кинув Арчі паркувальникам і повернувся на заднє сидіння відстебнути загорнутий у ковдри Леслі.

— Може, костюмчик нам тоді залишите? — гмикнув один.— У мене ліхтарик зіпсувався.

Арчі легко відповів би молодому чоловікові, якщо не розкритикувавши той коричневий мішок, в якого того запхали, уподібнивши до пляшки пива, то хоча б запропонувавши анатомічне сховище для удаваного ліхтарика. Але як справжній стиліст Арчі

вже давно засвоїв, що єдиним способом утерти носа тому, хто не може копати,— це продовжувати їх бентежити. «Запалити, а тоді задути, як

ті свічки». Ефект, який мусив би справити його грізний погляд, був дещо зменшений пирханням з боку Гвен.

— Ліхтарик,— розреготалась зрадниця.— Мені подобається.

Музикантам запропонували розташуватись на вулиці, біля ставка із золотими рибками в дальньому куті двору, прикрашеного червоними гірляндами та паперовими ліхтариками: рожеві концертини, зелені пагоди. Арчі, зігнувшись, важко дихаючи, пройшов крізь скляні двері, швидко рухаючись під вагою Леслі, супроводжувала його лише низенька азійська дівчина з очима, в яких застигла тиха паніка, і планшетом, на якому на мотузці бовталася ручка, готова занотувати кожну вм'ятину чи подряпину, що їх Арчі лишив би на стіні чи дверях.

— До речі, дякую, що приїхали,— сказала вона.— Вас попередили за такий короткий... ой, будь ласка, обережніше.

— Обережність — моє друге ім'я,— запевнив її Арчі.— Хотілося б подякувати, що дозволили нам пограти, але правда полягає в тому, що я роблю вам послугу, бо ми набагато кращі за тих слабаків, що відмовили вам, до того ж троє з них — стоматологи.

— О, гаразд. Дякую,— пробелькотіла дівчина.

Нет зі своєю червоною гітарою, що опускалася низько, аж до стегон, підняв указівний палець і протилежну брову, подаючи Арчі сигнал. Застерігав від втручання, аби не зіпсувати ефект від лютої лайки, продемонстрованої Стенлі «Ель Бумом» Еллербе, який саме згорбився над кронштейном свого двоголового барабана, копирсаючись у ньому пластиковим столовим ножом. Ель Бум — водій автобуса, горезвісний своїм обладнанням, яке здавав в оренду, і довгими та палкими тирадами, слова до яких вибирав цілий день, обслуговуючи публіку та лавіруючи поміж транспорту за кермом свого п'ятдесят першого. Втім, незворушний, як кубики льоду в стаканчику на барабанах, Ель Бум був пунктуальним, як атомний годинник.

Жодних слідів містера Джонса та його «Гаммонда», а це вже гарантовано ускладнювало подружній хронометраж Арчі, бо а) він не

міг лишити Леслі просто так, не упевнившись, що той працює саме так, як потрібно містерові Джонсу, б) старому, попри всю його пиху й марнославство, потрібна допомога, щоб знести Гаммонд сходами, і в) Арчі завжди подобалось, як містер Джонс обертає Леслі, роздивляється, ніби заражається хвилюванням свого молодшого приятеля. Виблискує золотими, що ховає в роті, ніби хоче сказати: «Обережно! Зараз усе побачу!», вся його кістлява постать напружується, ніби він вдихає бриз, що лине від склянки «Геннессі», тарілки смаженого сома або ще чогось, забороненого лікарем. У старого аж сльози на очах виступили, коли Арчі вперше запропонував полагодити Леслі,— от би Гвен бачила! Не кажучи вже про те, звісно, що містер Джонс мав перламутрові устричні очі, завжди вкриті плівкою вологи. Чи те, яким буркотуном він був уранці, як загадково нападав на нього в розмові про Тіта Джойнера.

— Можете йти і робити свої справи,— сказав Арчі дівчині з планшетом, яка спостерігала за темною блакитною хмарою, що згущалася над головою Ель Бума Еллербе, ніби намагаючись вирішити, чи загрожує вона безпеці.— Якщо потребуватиму допомоги, я вас покличу.— Очі його опустилися на бейджик із іменем, щоб додати відмові більш пристойного вигляду, і він з усмішкою прочитав: «Леслі».

Ель Бум відклав свої сумніви щодо первинної чистоти своїх барабанів і підвівся привітати підсилювач, шанований, з великою родословною, 122 модель, що колись належав Руді ван Гелдеру, а з його студії «Енглвуд Кліфс» перейшов до Джонні «Гаммонда» Сміта та Чарлза Ерленда, а тоді вже до містера Джонса, на чюю гру вплинув найкращим чином. Його вичистили, змастили, реставрували, обновили обмотку. Арчі був дуже вдячний, що отримав хоч такий шанс долучитись до історії, до цього аналогу історії з панелями з волоського горіха, з пасовим приводом, у якому оберталися всі частини, він готовий був приділяти Леслі стільки годин свого дозвілля, скільки потрібно. Якою ж нечутливою, неповажною, зверхньою людиною потрібно бути, щоб, маючи всі необхідні навички, знехтувати такою можливістю? Не кажучи вже про шанс допомогти старому самотньому джентльмену, що живе на пенсію, тільки й має що цю штуку та мізерний гонорар як

співавтор (разом з музичним продюсером, чий бренд має права на кожну другу пісню, написану Кочізом Джонсом) «*Cold Cold Sunday*», одного з хітів 1969-го у виконанні Вілсона Пікетта, і в кінці вісімдесятих використану для реклами морозива «Дреєр»? Сперечаючись таким чином із Гвен у себе в голові, Арчі поставив «Леслі» — дерев'яний варіант — на каміння, загуркотівши при цьому, як катафалк, на весь двір.

— «Діп перпл!» — гмикнув Ель Бум, побачивши на Арчі яскравий костюм. Барабанщик провів своєю міцною правою долонею по відполірованій поверхні Леслі.

— Привіт, Буме, як справи? Все гаразд? — Ляскіт долонь, переплетіння пальців, потискання сухої і прохолодної долоні старшого приятеля.— Якщо потрібні плоскогубці, торцевий ключ чи ще щось, всі інструменти у мене в машині.— Арчі вдалося заглушити дев'яносто два відсотки усмішки, яка намагалася прорватись на обличчя.— Паяльна лампа.

— Чо-орт! — Усю свою безпорадність Ель Бум вклав у цю односкладну відповідь.— Це ж новенький «Людвіг», хоча й простояв без діла.

Арчі зі співчуттям похитав головою і обернувся до Нета, випустивши таки усмішку. Нет узяв кілька акордів на непідключеній гітарі, комічний уривок з альбому «*Cartoon Jazz*» Карла Столлінгза. За органом мусив бути містер Джонс, гітарист, якого спочатку запросили грати на музичній події сьогодні ввечері, відлежувався вдома з черговим приступом хронічного гепатиту якоїсь там літери алфавіту, тож покликали Нета, бо той теж грав на гітарі (надто сонно, на думку Арчі), і він прийшов зі своїми «Jazzmaster» і старим привередою «Eriphone», до якого був прив'язаний із сентиментальних причин, гітара була другим найкращим його інструментом після піаніно. Гітара, орган, барабани — все це Арчі подобалось. Він спробував надати погляду впевненості, зробив крок назад і нахилив голову, явно запрошуючи партнера до конфіденційної розмови. Нет поставив гітару і пробрався крізь кабелі до Арчі, який стояв біля кактуса завбільшки з людину в розписному горщику, де підслухати їх могла хіба золота

рибка. Якась огидна, напевне кої, припустив Арчі, химерний мутант з витріщеними очима, вкритий мерехтливою лускою з тисячею їхніх відображень.

— Містер Джонс запізнюється?

Усе буде добре, думав Арчі, принаймні доки Нет не подивиться в небо й не побачить ту велику чорну штуку, візуальний каламбур сторіч анатомічних непокоень білого чоловіка.

— Можна й так сказати,— кивнув Нет.— Ти йому телефонував?

— Бачилися сьогодні вранці. Він був рішуче налаштований, сто разів наказав мені прийти вчасно.

— Потрібно було сказати йому прийти на пів години раніше, ніж потрібно. Він запізнюється,— Нет звірився зі своїм механічним швейцарським годинником, що лишився ще з часів роботи в барі і який за звичкою виставляв на сім хвилин уперед,— на двадцять три хвилини.

Щось — передконцертне хвилювання, домовленість в останню хвилину, великий калібр концерту та клієнтури, бо, наскільки зрозумів Арчі, справи у кандидата в президенти, чию кампанію концерт підтримував, наразі були не такими гарними, як на те сподівались,— бриніло в голосі Нета. На ньому був чорний шовковий костюм з навмисно короткими брюками й вузьким у грудях піджаком. Чорна ковбойська сорочка, застібнута на всі гудзики. Краватка-«боло», прикрашена мініатюрним чорно-білим портретом Річарда Ніксона. Будь-який з цих предметів одягу запросто збільшив би природну напруженість Нета. Арчі секунду чи дві ще повагався, чи варто казати Нету, що тепер, коли Леслі доставлено, він змарнує свій шанс відкрити філармонію Ваканди величезній купі законодавців смаків Іст-Бей з глибокими кишнями, певна кількість з яких точно одружаться в найближчому майбутньому, відсвяткують своє п'ятдесятиріччя та бар-міцву своїх дітей, а натомість сидітиме на гумовому килимку у вонючій рекреаційній кімнаті церкви та вивчатиме процедури й техніки, без яких майбутні татусі чудово обходились і п'ятдесят,

і шістдесят тисяч років. Хоча важко й уявити, що Гвен вимагатиме його безпорадної присутності під час пологів. Арчі плутатиметься під ногами й партачитиме ще гірше за того Айгора з «Молодого Франкенштейна», а Гвен пірне з головою в грім і блискавку (життя!) справи, яку вона знає краще, ніж будь-хто, за винятком хіба що Авіви Рот-Яффе, яка, до речі, теж там буде, тож Арчі буде ще непотрібнішим, ніж він почувався наразі.

— Оце так ти робиш? — усміхнувся він. — Кажеш людям приходити на пів години раніше, бо тобі не подобається, що вони можуть на пів години запізнитися?

— Чорні точно, — відповів Нет. — Тридцять сім хвилин.

— Тож і мене ти запросто...

— Тебе я обдурюю на сорок п'ять. І все одно, уяви собі, ти на двадцять хвилин спізнюєшся. — Він спантеличено почував потилицю. — Ніяк не второпаю цю математику.

— Ага. Слухай, — Арчі конфіденційним жестом провів пальцем по носу, — у мене там Гвен у машині і...

— З нею все гаразд?

— Так, усе добре. Просто вона... Я забув...

— Я чув, що вона поводитья, як то кажуть, — Нет удав, що шукає влучне слово, хоча Арчі завважив, що те вже розпаковане, розгорнуте, ввімкнене і встановлене в голові приятеля, готове вилетіти, — трохи *ірраціонально* останніми днями. Ті пологи і... інцидент. З лікарем. Той хлопець хоч і поводився як останній покидьок, але ж там є правила...

— Так. Не знаю, вона...

— Ти вже сказав їй про Тіта?

Його ніби в люк зіпхнули. І так щоразу, чорт забирай. Ідеш собі вулицею, сонячні окуляри виблискують, музика в навушниках,

крокуєш тротуаром своєю особливою ходою — і хоп! Ні тобі цівочки диму, ні жменьки попелу, які б лишила блискавка. Гвен завжди звинувачувала Арчі в тому, що він не думає, не хвилюється, не готується до появи дитини. І це лише доводило, як мало вона його знає чи, коли вже чесно, як скупо він ділиться з жінкою, з будь-ким, своєю майже постійною тривогою, яка охоплює все його життя. Саме тривога, наприклад, змусила його визватись доглянути вчора малого Роландо, щоб перевірити, як він упорається з усіма тими пляшечками. Але цей хлопець. *Тім*. Його син, що наполовину вже виріс і поглядає на нього з дальнього краю занедбаності й образи. Якщо Гвен дізнається про Тіта Джойнера — а вона рано чи пізно про нього дізнається, — тоді її звинувачення у неуважності та забудькуватості будуть справедливими. Бо відучора Арчі намагався повернутися до свого колишнього стану щасливого незнання й якомога менше думати про дитину, яку він уже має.

— Одкровення ще... е-е... попереду,— сказав він.

— Може, варто спробувати зараз,— припустив Нет.— Холістичний підхід. Лікування отрутою. Вогонь вогнем. Зведи її з розуму звідти, звідки вона не чекає, вона й обнулиться.

— Так,— протягнув Арчі без особливого ентузіазму.— Наразі ми на тридцять шостому тижні. Не думаю, що маю вплив на ситуацію в її голові.— Нет нахилив голову, прикусив губи, закивав, ніби більше не міг запропонувати жодного аргументу.— Як він там поводитьсь у тебе вдома? Тіт.

— А-а, добре. Не знаю. З ним усе гаразд. Кумедний хлопець.

— Кумедний.

— Серйозний юнак.

— Серйозний?

— Серйозний, його емоційна палітра дещо стримана.

— Огризається? Упертий?

— Може, трохи є. Та, схоже, вони з Джулі...

Продовжити Нет не встиг, бо побачив щось таке, від чого брови його аж підскочили на чоло. Обличчя його стало абсолютно пустим, як дитяча дощечка для малювання, яку варто було раз трягнути, щоб отримати чисте поле.

— Вітаю, леді,— пробелькотів він.

* * *

— Стережися,— сказав Ель Бум.

Стережися, Гвен іде крізь скляні двері, що відділяли патіо від вітальні, прикрашеної склепіннями та жіночими фігурками в народному стилі. Вона знову запозичила вінтажну сорочку для боулінгу з колекції Арчі, рожеве на чорному, яка спочатку належала, якщо вірити напису, вишитому шовком, здогадно, кремезному чоловікові на ім'я Стен, який грав у боулінг за команду «Кабелі й труби Аламеди». Вона неслася просто на Арчі, і завдяки вагітності пихтіла, як той локомотив. Можна й не розраховувати, що вона збиралася сказати, що він вільний і йому пробачили всі гріхи, великі й малі. Ніколи в житті Гвен не приходила до прощення за фізичної відсутності винуватого об'єкту. Принаймні без втручання сторонньої сили: поради батька, скажімо, чи доктора Нікенса, церковного пастора за часів її дитинства, або певних умов, як-от поганих новин. Згадана відсутність ставала зручною посудиною для накопичування вдосконалених контраргументів, додаткових прикладів, випадків порушень у минулому, які підкидувала пам'ять.

— Привіт, Нете,— відгукнулась вона.— Арчі. Е-е... Так... Послухай.

Холоднокровна і сконцентрована, вона переводила погляд з Нетта на Арчі й назад, і Арчі квапливо дійшов висновку, що дружина вийшла з «ель каміно», щоб висунути ультиматум у присутності Нетта Яффе та всього світу, і хоч би що то було, хай би до яких формулювань вона

вдалася, йому доведеться розповісти їй про Тіта, і тоді кінець, прощай, друге класне партнерство в його житті, і не тому, що він має сина на стороні, що само по собі не така вже й велика штука, а тому, що він ніколи не розказував цього Гвен — ані мимохідь, ані в подробицях. Тому що за десять із гаком років Арчі ніколи не думав про хлопця, і це звичне забуття продовжувалося навіть зараз, коли син повернувся й майорів на периферії їхнього життя, як той метелик, що б'ється об скло лампи. Ховається зовсім поруч, на горищі Яффе.

Арчі миттєво охопила паніка. Ніщо не викликало в нього більшої відрази, ніж ознаки слабкості у чоловіка, тим паче в собі; і не було у світі чоловіка слабшого за того, хто намагається зберегти таємницю, доки його не змусять зізнатися.

— Я не можу залишитись, Нете,— сказав він, вирішивши спочатку кинути за борт менше зізнання й подивитись, куди це його заведе.— Мені дуже шкода. Ми з Гвен маємо бути сьогодні на заняттях для майбутніх батьків, і, коли я погоджувався на концерт, я геть про це забув.

— Ні,— в один голос відповіли Нет і Гвен. «Чур, моє бажання здійсниться!» А тоді Нет, не чекаючи, доки хтось вимовить його ім'я і відкине його, сказав, ретельно добираючи слова, завжди радий скористатися можливістю навчити:

— Ні, будь ласка. Я все розумію. Все це дуже важливо, Арче. Провели вже стільки досліджень. Це твоя гра, і Гвен так буде набагато легше, і тому, хто там.— Він показав волохатим пальцем на живіт жінки.— Їдьте собі.

— Ні,— повторила Гвен.— Хлопці, я... Арчі, твій телефон задзвонив у машині. Я відповіла.

Пружина паніки Арчі стислася ще більше, його думки, як Нетів годинник, поспішали на сім хвилин. Він подумки перебрав усі файли, вираховуючи, що таке могла побачити ця дівчина, сука чи то леді.

— То був Гарнет Синглтері,— продовжила Гвен.— Арчі, містер Джонс... Він... Ох, Арчі, він помер. Помер.

— Він... що? — Арчі фізично відчув слова, вони вдарили в щоки припливом крові.— Ні, ми ж бачились із ним уранці.

— Схоже... Схоже, там його сусідка... е-е... місіс Віггінз через дорогу. Саме вона викликала «швидку».

Хоча Арчі був уже не тут, він помітив, якою слабкою і стривоженою стала Гвен. «Отже, *це* правда»,— подумав він.

— Я розмовляв з ним лише *дві години* тому! — вигукнув Нет, ніби ці слова могли спростувати, дискредитувати нісенітницю, які повідомила жінка. Він провів пальцями по волоссю, що нагадувало металеву мочалку для миття посуду. Виудив телефон з кишені піджака.— Привіт, Гарнете,— промовив він.— Нет Яффе. Що за чортівня?

Він метнувся на інший бік патіо, повернувшись спиною до Гвен і Арчі, скептично сприймаючи кожне слово, принципово піддаючи сумнівам усе, що чув, доки не отримає незалежного підтвердження, відсіюючи все дивовижне, що можна було б назвати «урбаністичною легендою», «хибною думкою», «популярною оманною» або «помилковою етимологією». Одне яйце сумнівалося у свідченнях іншого, а разом вони не вірили тому, що казав член. Певно, сподівався, що Гарнет допоможе йому з доступом до місіс Віггінз, поліцейського звіту та свідчень коронера.

Ель Бум, нічого не підозрюючи, розбудив-таки свої барабани, видобув із нього шістнадцять нот, ударивши по хай-хету^{11} й шкірі, тоді нахилився до одного, відпрацьовуючи напівп'яний краб'ячий ритм, щось схоже на «*Funky Drummer*» (King, 1970). Містер Джонс завжди стверджував, що Джеймс Браун — його кузен з боку матері (хоча й не міг запропонувати доказів, які б задовольнили Нета Яффе, хіба що згадування його імені на обкладинці альбому). Арчі згадав, як містер Джонс якось навіть зі стільця зліз, щоб виконати якесь особливе колінце чарльстону на кахляній підлозі, при цьому він так поглядав на

свої крихітні, ніби пташині, ступні, так усміхався, ніби то було справжнє диво.

— Ох, Арчі,— зітхнула Гвен.— Будь ласка, не починай.

Вона витерла рукою власну щоку. Підійшла і спробувала його обійняти. Він був надто високий, вона — надто об'ємна. Тож Гвен потягнула його до стільця, такої собі сувенірної версії з Мексики, зробленого зі свинячої шкіри та паличок. Вона впала йому на коліна, нагнавши паніку на стілець. В її руках Арчі на хвилинку себе відпустив. Квітковий аромат волосся Гвен, дотик прохолодного пасма до щоки.

— Усе гаразд,— сказала вона — Я знаю.

І одразу — так просто — він відчув, що вона його пробачила. Десь у глибині суміші шоку й горя, на яку перетворився Арчі Столлінгз, народилася краплина радості.

— Він був мені як батько,— видихнув він.

— Ти завжди це казав.

Вона хотіла, щоб ці слова прозвучали ніжно, він знав, та натомість вийшла догана і мало не надгробна промова. Гвен була в добрих стосунках з містером Джонсом, але для неї він був милим, неемоційним і мовчазним чоловіком, глибоко прив'язаним, крім клавіш свого органа, до птаха і неквапливих сімдесятих, і на роль батька він аж ніяк не годився. Арчі не збирався сперечатись із цим. Він погоджувався і другим бути після П'ятдесят Вісім, папуга був справжнім дивом, Моцартом серед птахів.

— Він завантажував «Гаммонд»,— сказав Нет, повертаючи телефон до кишені.— Гадаю, ремні неправильно підсунув. «Гаммонд» упав на нього.

«День, коли мені знадобиться допомога, щоб перенести цю штуку,— це день, коли я назавжди від неї відмовлюсь». Арчі дозволив йому

піти, відпустив із гаража. Старий розхвилювався, розсердився на щось, Арчі так і не зрозумів на що. Неуважний, зайнятий іншими думками, і ніхто не допоміг йому підняти ту важку, важку штуку.

— Агов! — вигукнула Леслі, дівчина з планшетом, визираючи з-поза Гвен. Он кого послали потицяти паличкою у ведмедя.— Народ уже збирається починати. Робін і Девід питають, чи ви не хочете? Починати?

— Ми готові,— заявив Нет.— Потрібно лише дещо змінити. Переглянути оплату. Зменшити. Тобто мій басист мусить бути на заняттях для майбутніх батьків, і виявилось, для нас це справжня трагедія, мій органіст... щойно... е-е... помер.

— Ой,— забликала очима Леслі. Вона опустила погляд на планшет, шукаючи хоч якоїсь підказки, що робити в разі смерті музиканта.— Співчуваю.

— Тож сьогодні гратимемо вдвох. Гітара і барабани. Але ми можемо...

На патію вийшло двоє паркувальників. Один тримав бас-гітару Арчі в м'якому чохлі, інший ніс слідом кабелі та трубки. Той, що ішов першим, протягнув Гвен талон на парковку, та кивнула в бік Арчі.

— Маєте тріо,— звернулася вона до Леслі.— Плюс вагітну жінку в сорочці для боулінга.

* * *

Саме перед тим, як господиня вечірки, яка мала патент на ген, що кодував білок, який заважав відторгнути трансплантовану нирку, наказала всім зібратися під різьбленими та укріпленими балками вітальні і послала дівчину зі штабу попросити музичний гурт почекаати ще десять хвилин, щоб сенатор штату Іллінойс Обама міг звернутися до гостей, кожен з яких віддав принаймні тисячу доларів за можливість відвідати захід, з промовою, в якій спробував би, зважуючи слова і демонструючи витримку, запевнити їх (марно й помилково, як згодом

з'ясувалося), що їхній кандидат у президенти Сполучених Штатів не зазнає в листопаді ганебної поразки, Обама зупинився на порозі патіо, щоб хвилинку послухати музичний гурт. Вони готувалися явно по-серйозному, лунала інструментальна кавер-версія «*Higher Ground*».

Ритмічна секція складалася із сивоволосого чоловіка в білій водолазці, наділеного оманливою нерухомістю барабанщика, непорушного як скала, який розгойдувався і водночас сидів недвижно як гекон на валуні. Високий чоловік в абсурдному костюмі, молодший за віком, грав на бас-гітарі, підключеній до старезного дерев'яного органного підсилювача завбільшки із сушильну піч. Акустика надавала басовій лінії особливої жирності, мулистості, густоти. Трохи поодаль височіла худорлява постать похмурого білого чоловіка, ноти закручувалися високими джазовими меренгами на важкій-важкій головній темі мелодії, особистій фаворитці сенатора штату. Він затримався на порозі, розпорядниця почала вже втрачати спокій. Обама притопував ногою, хитав коротко підстриженою головою.

— А ці хлопці непогано грають,— завважив він, звертаючись до низенької жінки в чоловічій сорочці на останніх тижнях вагітності, яка стояла поруч із відкритими дверима, темношкіра, гарна, спокусливі локони майстерно укладені в анемону. Пальці правої руки настукують на животі партію басів. Почувши його слова, вагітна жінка кивнула, навіть не глянувши на нього,— за дверима канделябром розчепірився кактус у горщику, і вона з трохи винуватим виглядом ніби намагалася сховатися за його голками. Того літа Обама балотувався в Сенат Сполучених Штатів і минулого місяця виступив з чудовою промовою перед Демократичною партією у Бостоні. Коли вона нарешті обернулася до нього, її очі розширилися.

— Ваші друзі? — поцікавився він.

Висновок був цілком розумним, враховуючи факт, що вона у своїй чоловічій спортивній сорочці виділялася з-поміж інших вагітних жінок, які прийшли в коктейльних сукнях. А ще вона була одною з небагатьох темношкірих жінок у приміщенні. Вона знову кивнула, цього разу трохи напруженіше, більше не вистукуючи по череву, очі її ніби потьмяніли. Почувається незграбною, припустив сенатор,

недоречно вдягнутою, ще й вийти з-за кактусу не дозволяє цей чорний чоловік у пишно вбраному домі, повному білих. Він натиснув ще трохи.

— З бас-гітарою ваш чоловік?

Вагітна жінка насмішкувато покосилася на нього — схоже, набула своєї звичної впевненості.

— А це вже питання,— сказала вона так різко, що він мало не відступив,— еге ж?

— Сенаторе? — гукнула розпорядниця, дуже вродлива у витонченому вбранні, вся така накручена й структурована.— Якщо ви готові? Я попрошу групу...

— Дозволимо їм закінчити свій номер,— сказав Обама.

Пам'ять підкинула вокальну лінію, слова, які водночас дарували надію й викликали відчуття апокаліпсису, ідеально відповідаючи поточному настрою з політичної точки зору, якби в натовпі знайшовся хоч хтось, хто зміг би це оцінити, у чому, якщо чесно, сенатор штату від тринадцятого округу Іллінойсу, судячи з яскравих розмов та похмурих сподівань, що розкручувалися всередині та назовні, дещо сумнівався. Він ще трохи послухав.

— Шкода, що ніхто не танцює,— завважив він.

— Схоже, це не танцювальна вечірка,— відгукнулася вагітна жінка.

— Геть не така,— погодився Обама.— Нечасто на політичних зборищах танцюють. Я б залюбки запросив вас потанцювати, але, гадаю, дружині не сподобається, якщо вона дізнається, що я танцював з такою розкішною сестрою у вашому стані.

— Мені подобається філософія, прихована у ваших словах,— кивнула вагітна жінка, не відводячи погляду від бас-гітариста, таким чином підтверджуючи висновки сенатора, чим він був надзвичайно

задоволений.— Таку філософію я готова підтримати. Шкода, що вона не дуже поширена.

Сенатор не втримався від усмішки.

— Брат вкладає в музику своє серце,— промовив він.— Самі бачите. Усе своє серце.

Пальці бас-гітариста швидко бігали грифом, він нагадував сліпого, що читає пристрасний роман брайлем. Сенатор пригадав, що чув, як трохи раніше його помічниця розказувала комусь, ніби музиканти вирішили присвятити сьогоднішній концерт чоловіку, що помер, навіть прізвище згадав — Джонс. Чоловік у пурпуровому костюмі грав свій каддіш.^{12}.

— Знатний костюм,— похвалив Обама.— Носити такий може лише особлива людина.

— А знаєте, він навіть і не думає про це,— відповіла вагітна жінка.— Цей чоловік не усвідомлює, що це за костюм, ані трохи не соромиться ходити в ньому.— В голосі звучало порівно глузування і захоплення.— Його зовнішність ідеально відповідає внутрішньому стану. Це ніби... Навіть не знаю, як сказати... Не впертість, хоча він і буває впертим як віслиук, впертим і пихатим, але носити таке... тобто цей пурпуровий костюм, про який би і гомік двічі подумав, ще й черевики на платформі... потрібно мати...

— Почуття власної гідності.

Почувши ці слова, вагітна жінка подивилась на нього. Обличчя її набуло дивного виразу, ніби почалися перейми.

— Він щойно втратив близьку людину,— сказала вона.

— Я чув, чоловіка на прізвище Джонс.

— Так, так. Він мусив бути тут, грати на органі. Кочіз Джонс.

— Кочіз Джонс, так.

Імя було зареєстроване, на піску сенаторової пам'яті лишився неглибокий слід. Але такий самий відбиток легко могли лишити і Елвін, і Філлі Джо.

— Він мусив прийти і грати, а трапилося так, що вдень він помер.

— Шкода це чути.

— Моєму чоловікові він був за батька.

Група плавно перейшла до каверу «*Trespasser*» з альбому «*Bad Medicine*».

— Дякую, що поділилися,— кивнув Обама.— Знаєте, це відчувається в його грі. Якийсь смуток. Я й не знав, чому це.

— Містер Джонс був доволі безпорадним,— лагідно продовжила вона.
— Музика, що з нього візьмеш. Він сам склав, принаймні мені здається, що це він, детальний план свого похорону, оркестр, катафалк-кадилак.— Вона похитала головою.— Минулі два тижні ми могли б готуватися до народження нашої дитини, насолоджуватись останніми днями разом. Натомість мій чоловік вирішив провести їх у гаражі, ремонтуючи пильного старого динозавра, он той підсилувач. І що тепер? Лишилося менше місяця. А йому ще й похоронами доведеться займатися. Замість того, на чому варто було б зосередитись.

— Знаєте,— сказав сенатор,— я розумію ваше розчарування. Ми всі чули, всі знаємо, якими бувають музиканти. Але, подорожуючи країною, виступаючи на зборах, вдома, в інших містах, я бачив багатьох людей, зустрічався з безліччю народу. Найщасливіші ті, хто схожий на вашого чоловіка. Ті, хто знайшов роботу, яка має для них значення. В яку можуть вкласти серце, хай би якою дурною вона здавалася іншим.

Після цих слів у сенатора, можливо, виникло якесь неясне передчуття, перейми жаху Брекстона-Гікса, він пригадав ціль, заради якої прилетів сюди вчора на борту приватного літака, «Мінні Рупертон» Гібсона Гуда; Гуд прямував на якесь шоу, сенатор упав йому на хвіст.

— Це нагадує мені...

Він обернувся до організаторки, чия очевидна нетерплячість була зумовлена не стільки розкладом, якого потрібно було дотримуватись, скільки бажанням заспокоїтись щодо майбутніх виборів, і він сподівався виправдати її надії.

— Гарзд, Робін,— звернувся він до неї.— До справи.

Він потиснув руку вагітній жінці, яка, схоже, була зайнята своїми думками, її ніби зовсім, як це не дивно, не цікавила зірка з Іллінойсу.

— Ви маєте рацію,— відповіла жінка, і він на мить розгубився, бо вже випав із розмови, яку вона продовжувала.— Я марную своє життя.

— О, не ставтеся так суворо до брата.— Він спробував надати голосу безтурботності, бо вже потрібно було прощатися.

— Я не про нього,— усміхнулась вона.— Тобто про нього, але не про нього. Ви так сказали про роботу. Що варто вкладати серце й душу в те, що має для тебе значення. Дякую.

Вона потиснула йому руку із загадковою урочистістю.

Група замовкла, гості зібралися, й Барак Обама розмашистою ходою рушив до вітальні, розслаблений і усміхнений. Він став під високою стіною, пофарбованою рожево-коричневим, під ретабло — надбитими квадратами з олова та сталі, розмальованими в болісній і зворушливій техніці легковірними мексиканськими душами у сценах, що передавали їхні біди й суворими штрихами виражали подяку Святій Богоматері та найрізноманітнішим святим за обіцянку полегшення. Схоже, сенатор штату і сам був одним із тих спостерігачів, які відчували на собі вагу цих бажань. Кілька секунд він помовчав і почав свою промову.

— Він був тобі за батька,— сказала вагітна жінка чоловіку в пурпуровому костюмі, заповнюючи, принаймні для тих, хто стояв

поруч, тривалу тишу своїм низьким шепотом.— Авжеж, ти мусиш поховати його *пристойно*.

* * *

Хлопець сидів за столом у кухні Авіви, в чорному комбінезоні, в'язаній безрукавці й картатій сорочці, в якій учора казав їй добраніч. Якщо Джулі народився уже старим, з ностальгією в серці, капризним, стотрьохрічним, то зі старим Тітом він явно відчував зв'язок, бо як іще його назвати, коли сидів він у своїй акриловій жилетці, схилившись над журналом поруч із коробкою пластівців, нахиливши голову і підперши рукою щоку, такий зосереджений на тому, що читав, що навіть не підвів очей, коли Авіва ступила на поріг. Вона тугіше перев'язала халат і сказала:

— Доброго ранку тобі.

Тіт так і сидів, сама нерухомість. Вона ще не розібралася, що відчуває до цього хлопця,— ще й досі збирала докази,— але Авіві він подобався своєю нерухомістю, тим, що так легко заощаджує рухи. Він був не Барабанщиком-по-всіх-можливих-поверхнях, як Джулі, не Невпинним-наспівувачем-нескінченних-мелодій, як Нет. Принаймні тут вона мусить віддати йому належне. За день і дві ночі його еміграції у Яффе Авіва звикла віддавати Тітові ці скромні крихти належного, не більші і не цінніші, скажімо, за монету в п'ять центів чи квасолину. За його охайність, близьке знайомство з милом і водою, ввічливі манери, готовність прибрати після вечері без нагадувань. За кожною із цих рис вона відчувала примарну руку покійної техаської бабусі, і, певно, з поваги до цієї покійної залізної жінки Авіва лишала досьє на Тіта розгорнутим, бо від тієї самої миті, коли він увійшов до будинку ходою старого, що страждає на запори, зігнувшись під засмальцьованим матроським наплічником, з пришпиленою до душі запискою, поспіхом нашкрябаною рукою фантомного батька, принісши з собою заборону поділитися новинами про його існування зі своєю партнеркою і найкращою подругою, висновки щодо хлопця у Авіви були такі: біда. Біда для всіх, та особливо для Джулі, якого явно охопила рудиментарна та безладна любов до Тіта Джойнера.

Нет погодився (а ці слова стоять поруч не часто), що з появою Тіта всі недавні інциденти незрозумілої поведінки їхнього сина швидко прояснилися. Лише давня звичка Авіві вимірювати температуру власного расизму, упереджень і стереотипів щодо юних чорних чоловіків (або ж залізної хватки їхніх бабусь) дозволили Авіві приглушити на якийсь час голос інтуїції — хлопець несе з собою біду — і милуватися Тітовою нерухомістю. Ще одна риса, що відрізняла його від погано вимитого, невихованого, неохайного і гіперактивного нащадка Джефів.

Тут вона почула вологе повільне шелестіння Тітового дихання: хлопець спав. Його зачіска, педантично витримане афро в стилі архівного 1973-го, місцями прим'ялася і збилася, перетворившись на топографічний глобус. Він сидів, підперши щоку рукою, і сопів у м'якому сірому сонячному світлі, яке осяювало ранковий туман за кухонним вікном, перед ним лежав примірник — вона підійшла ближче, перегорнула журнал, щоб побачити обкладинку, — «Американського кінематографіста».

Із наночасточок песимізму Авіві в її уяві почала набувати певної форми розповідь. Схилена Тітова голова, незмінений одяг, до якого прилип безпомилковий, хоч і дуже слабкий, запах Берклі вночі (пурпурова сальвія, жасмин, туман, котяча сеча), явно міцний сон.

От маленький утікач!

Вона тихесенько відступила з кухні, щоб не розбудити його, доки не підтвердилася теорія. Як і більшість людей, недовірливих з природи, вона й сама мала хист до підступності і намірялася довести свою теорію, хоч би що їй це стало. Вона прокралася нагору до кімнати Джулі й обережно штовхнула двері, незважаючи на три різні записки з застереженнями, написані клінгонською^{13} мовою, рунічною і (можливо) підробленою кров'ю. У приглушеному світлі на ліжку від ІКЕА лежав Джулі, згорнувшись клубком, такий неймовірно крихітний, що вона не наважувалась на нього глянути, щоб ностальгія за малим, але вже таким старим чоловічком не заважала розслідуванню. На підлозі горища дві ночі тому розстелили матрац для Тіта, на якому тепер лишилася довгаста ум'ятина, але він усе одно був

нерозстелений, покривало так само охайно підіткнуте й розправлене, як хлопцеві сорочки й складки. Для Авіви це було свідченням, чи радше підтвердженням, що Тіт лежав тут повністю одягнений, доки не упевнився, що можна безпечно вибратись крізь єдине віконце мансарди, де нижній край віконної рами був досить широким. Під вікном недбало валялися Тітові кросівки-мегаліти, що давало змогу припустити, що він скинув їх, щойно вибрався на вулицю.

Авіва підійшла ближче до ліжка Джулі, намагаючись визначити за видимими доказами — вигнутими кістками спини, кутастих скетчем колінок та ліктів під ковдрою, — чи він теж виходив із дому вчора перед тим як лягти. Проникливість стала їй щитом проти паніки. Ані черевиків, що видавали б таємницю, ані розкиданих шкарпеток.

Авіва повернулася до кухні й сердито взялася за сніданок Тіту, нібито його улюблений: млинці і бекон. Яйця вона розбила так, ніби то були хибні аргументи недостойних супротивників. Із презирством, яким нагороджуємо ми тих, чиє вихваляння не відповідає дійсності, спостерігала вона за беконом, що зіщулювався у власному жирі. Вона відідрала млинець із візерунком бульбашок від пательні й перегорнула його на інший бік так, ніби поставила крапку в безглуздій суперечці. Рідке тісто, маслянка й сода перетворились на алегорію її емоційного кислотного балансу. Коли вона, як сама вважала, перевела гроші з хлопцевого рахунку в срібно-доларові млинці і духмяно-гарячі копчені скибочки бекону, вона витратила й обробила більшу частину свого обурення, яке викликали в неї нічні пригоди хлопця. Такою вже була офіційна політика Авіви Рот-Яффе щодо обурення, яка полягала в тому, що без поважної причини ці емоції не є ефективним інструментом.

— Ну, пане, — промовила вона, поставивши тарілку перед хлопцем, — прокидайтеся.

Він здригнувся, широко розплющив очі, витяг щоку з долоні. Поглянув на неї, на тарілку, знову на Авіву. Склав усе докупи, своє місце перебування й те, що вона для нього зробила, очі в нього зволожилися й стали зовсім щенячими. І саме тоді, коли Авіву покинула остання крапля досади, вона побачила, що Тіт пригадав, яким тягарем мусить

для них бути. Погляд його зтягнувся кригою. Ніздрі затремтіли, ніби в парі від млинців виразно відчувалося щось мерзенне.

— Дякую,— сказав він голосом, позбавленим і натяку на вдячність, вирізаючи трикутничок від стосика млинців.

— Коли ти повернувся?

Замість відповіді він замахав завантаженою виделкою, шматок за шматком зникав у роті, ніби конвеєр запрацював.

— Можеш не удавати з себе мовчазного. Я чула, як ти працював ротом із Джулі. Знаю, ти хочеш продемонструвати, що з дорослими чи білими розмовляти немає сенсу, але це просто неповага. Я нічого не зробила, щоб цю неповагу заслужити. Гадаю, що твоя бабуся не хотіла, аби ти був грубим.

Він прожував останній шматочок, розмірковуючи над її аргументами, зважаючи кожне слово. Проковтнув. Відпив молока.

— Чи не могли би ви повторити питання? — нарешті сказав він.

— О котрій годині ти повернувся? Я знаю, що ти виходив, Тіте. В твоєму ліжку не спали. Навіть не намагайся мені брехати.

— Ага, так, добре. Я ж годинника не маю, тож...

Підтвердження здогадки її не здивувало — її припущення, чії коріння сягали песимізму, рівноцінні законами фізики,— але й не втішило. Повернулася первісна паніка.

— Джулі теж із тобою був?

— Так.

— Господи.

Авіва упала на стілець біля столу. Іноді у випадку плечової дистонії плоду, коли вже нічого не допомагає, лікар вдається до прийому

Заванеллі: кладе руку на голову дитини, яке іде плечем уперед, і відштовхує її назад у темряву. Такий же прийом застосувала Авіва до своєї паніки, що намагалася вибратись на денне світло.

— Ну,— відкинулась вона на спинку, підшукуючи якусь розумну та авторитетну фразу,— і де ж ви були?

Він щиро задумався, як відповісти на питання. Тоді підчепив шматочок бекону й стенив плечима.

— Усюди. Просто каталися.

— Каталися?

— Я на велосипеді. Він на скейтборді. Я ж тільки їхати можу, а він може причепитися до мене, і я можу тягти його, як на буксирі.

Вона так і побачила: Джулі котиться за Тітом крізь літню темряву Берклі, тримається за плече приятеля, вона бачила, як це робили скейтбордисти.

— Я не хочу, щоб ви ще раз це робили,— сказала вона.— Доки ти гість у моєму домі. Лягаєш у ліжко, тож і лишайся в ньому, прокидайся в ньому вранці. Розумієш мене?

— Так, мем.

Варто визнати, що всі ці «сери» і «меми», що так легко злітали з його вуст, такі собі шматочки масла, розмазаного по бісквіту, їй подобалися. Авіва пригадала, як вони з Нетом і Джулі кілька років тому ходили в похід у Йосеміті. Піднялися вгору Серпанковою стежкою, сходами з каміння, вибраного, вирубаного, притягнутого й нерухомо укладеного на місце, захищеного від впливу часу та землетрусів, а тепер ще й під захистом паролю Wi-Fi. Вона чудово пам'ятає, яку вдячність відчувала до тих давно померлих людей, планувальників та робітників, за їхню передбачливість, працю, героїчну абсурдність гранітних сходів. Саме таку вона відчувала до покійної бабусі цього хлопця щоразу, коли чула «мем».

— Коли ти так учиняєш, Тіте,— сказала вона, стишивши голос, бо говорила просто йому в обличчя,— коли ось так, нишком виходиш з мого дому, ти проявляєш неповагу до мене.

Хлопець похитав головою, обличчя прорізав натяк на посмішку, очі опущені, щоб показати, як йому її шкода.

— Що? — продовжила Авіва.— Не згоден?

— Я... я нічого не кажу.

Він зайнявся вивченням плям за мийкою, оздобленою райдужними червоно-коричневими та кремовими кахлями. Колись Авіва ненавиділа ці кахлі, тоді десятиріччя ігнорувала, а тепер ставилася до цих землистих кольорів з тією ж уїдливою насмішкуватістю, що й до решти уцілілих решток 1970-х. З таким самим успіхом хлопець міг би дивитись на якусь самотню й похмуру снігову вершину.

— Я навіть бути тут не хочу.— Погляд його нарешті відвернувся від споглядання високого холодного дому своєї душі, хлопець глузливо подивився на неї.— Ніякої неповаги.

— Невже? — Авіві знала, що спіймала його на гарячому, тільки чого ж вона сподівалася, продовжуючи цю розмову, чому не могла дати хлопцю спокій? — А Джулі мені не це казав. Говорив, що ти благав його пожити в нас.

— Що? Ні, він просто... я... ні, ні, мем.

З усіма цими «мем» діалог ставав більш жалюгідним і автоматичним, вона натиснула, звертаючись до пам'яті старої жінки з Техасу, яку вона ніколи не зустрічала, досліджуючи шов, який намацала.

— Ось що я чула. Хотів лишитись у Джефів, з'їсти все темпе.

Він подивився на тарілку перед собою так, ніби його зрадили.

— Ви поклали темпе в млинці?

— Зовсім трохи,— гмикнула Авіва.— Жартую. Ніхто не змушуватиме тебе їсти темпе проти волі. Тож де ви були?

Він відштовхнув підозрілу тарілку, почав було підводитись.

— Я вас не відпускала, містере.

Тіт кивнув; дійсно. Він знову опустився на стілець і повернувся до статті в «Американському кінематографісті», чоловік у білому костюмі витріщається на пароплав, схожий на весільний торт, що застряг на горі в джунглях, назву якої вона забула. Старий примірник, Джулі його притяг звідкись, чи то з блошиного ринку, чи то зі складу для креативного реюзу Іст-Бей. Вона встала, перев'язала халат, налила собі горнятко кави й сіла навпроти нього. «Фіцкарральдо». Вона колись дивилася його в «Телеграф Репертор», на першому курсі, а незабаром познайомилася з Нетом, і той надривав квитки на вході туди двічі на тиждень. У вісімдесят четвертому, вісімдесят п'ятому, аж до самісінького сумного кінця того душного старенького сарайчика. Незадовго до того вечора, коли він прийшов їй на допомогу. Хто знає, що сталося б, не опинись поруч він — цей єврейський хлопець з неймовірним тайдвотерським акцентом, від якого тануло серце? Вона пригадала, яким тоді був Нет: найамбіційніший випускник школи, що вирішив підкорити її серце якоюсь складною теорією про Петера Лорре й велетенським відерцем безкоштовного попкорну. Працював водночас в «Раттер Ріппед Рекордз» і «Пеллусідар Букс», жодної з тих крамниць уже немає. Чоловік, ніби якийсь вигнанець Габсбург, народжений і вихований для того, щоб об'єднати корони втрачених королівств. Якийсь час вона втішалася духом героїчного минулого, матеріального й емоційного, який після весілля передався і їй. Тепер тільки й могла, що головою похитати та й подивуватися замість того, щоб лаятись.

— Кажеш, не хочеш тут бути. А де ж хочеш? З батьком?

Хлопець, схоже, напрочуд зацікавився статтею про «Фіцкарральдо», а може, знову заснув. Очей його Авіва не бачила.

— У вас із Джулі сьогодні остання лекція.

— Так, мем.

— Джулі каже, ти хочеш стати кінорежисером.

Відповіді немає.

— Каже, ти написав сценарій.

Хлопець опустил кінчик лівого вказівного пальця — він шульга — в калюжку кленового сиропу, що лишилася на тарілці. Вона ледь стрималася, щоб не плеснути його по руці, як зробила б, якщо б на його місці був Джулі. Він трохи пороздумував, що хоче, чи то пак, може собі дозволити розповісти.

— Розповідав йому про один.

— Ти написав більше?

— П'ять.

— Розкажи трохи про якийсь.

— Можна мені піти зараз?

— Ще хвилиночку тебе покатую.

— «Випадок на мосту Аль-Куфа».

— Міст Аль-Куфа? Це... це про війну?

— Щось таке. *Адаптація* «Випадку на мосту через Совиний струмок». Тільки про війну в Перській затоці, не про громадянську,— пояснив він, застукавши її расистську частину душі на гарячому.— Автор Амброс Бірс, книжка є загальним надбанням, тож платити за авторські права я не мушу.

— А знаєш, твій батько, Арчі, воював у Перській затоці. Під час служби в армії.

Відповіді немає.

— Ти знав про це?

— Можна мені йти?

— Куди? — Раптом вона інтуїтивно здогадалась. — Ти знаєш, де він живе?

— Хто?

— *Арчі*. Ти катаєшся біля його будинку, еге ж? Уночі. На велосипеді.

— Мені потрібно в туалет.

Він подивився на неї, справді подивився, вперше за весь ранок. Очі сповнені благання, нехай вона тільки позбавить його цих мук.

— Добре, — зітхнула Авіва, й він так і кинувся з цієї кімнати Торквемади^{14}, вона ледь устигла вхопити його за плече правою рукою, яка затримувала тисячі дітей, не даючи їм квапитись. — Але послухай мене. Я не хочу, щоб мій син ускочив у халепу, вештаючись із тобою цілу ніч. І більше ніколи мені не бреш.

— Так, мем.

— І не називай мене так більше. Авіва згодиться.

— Зрозуміло, — відрапортував хлопець. — А тепер, будь ласка, заберіть від мене свою руку, Авіво.

Вона відпустила його. Він пішов було з кухні, але повернувся.

— А ваш хлопець чудово смокче члени, — кинув він. — Якщо вам це цікаво. І це не брехня.

— Час починати, — відповіла Авіва. — Час закладати фундамент.

* * *

— Називайте мене Мобі.

Ґвен, підтримуючи живіт, бігла до Нефастіс Білдінг, триповерхової бетонної незграби, від якої розбігалися завихрення пилу, здуваючи меню та зриваючи квітки бугенвілії. До ліфта ще йти та йти, а він ще й найповільніший ліфт у Західній півкулі, не встигнеш і чекати тобі хвилин десять щонайменше.

— О, містере Оберштейне! Не могли б ви притримати для мене?

На табличці, повз яку Ґвен проходила щодня все своє робоче життя, було написано «Оберштейн», і вона ще не зустрічала людини, яка б так відповідала прізвищу Оберштейн, особливо в костюмі-трійці. Плюс прізвисько, якому чоловік надавав перевагу, завжди здавалося їй вульгарним. Але він виставив шкіряний мокасин, щоб двері ліфта не зачинилися просто перед її носом, і витрачав купу грошей щомісяця, допомагаючи прорідити вінілове стадо «Брукленд Рекордз», тож вона згодна називати його, як йому заманеться, і дякувати за двері.

— Дякую, Мобі,— усміхнулась вона.

Завважила, що під блакитний костюм і коричневі мокасини він надягнув білі шкарпетки з блакитною смужкою.

— Раненько ви,— сказала вона.

Шоста тридцять ранку — в понеділок «Партнери в пологах, Берклі» починали роботу рано, щоб догодити працюючим жінкам. Отже, Мобі — єдина форма життя в будівлі, крім Ґвен та черепах у тераріумі доктора Мендельсона.

— Мушу бути в федеральному суді о дев'ятій,— пояснив Мобі, включаючись у свою звичну роль менестреля з гетто, а може, довічно ув'язнений в ній, як той м'якенький білий метелик у краплі бурштину.

— А я не готовий. *Намагаюся* здобути китам правовий статус, подати від їхнього імені позив проти військово-морського флоту.

— Пам'ятаю,— кивнула Гвен, неясно пригадуючи історію про загибель китів, яких збивають з пантелику підводні човни. Та все одно вона вважала його кращим за себе. В роботі він прислухався до свого серця, робив те, що любив, любив те, що робив.— Як вам пощастило.

Вони повзли до неба. Ліфт гунав, стогнав і скрипів, як Сан Ра зі своїм «Arkestra» у середині апарату МРТ.

— Низькочастотні ехолокатори. Військові випробування. Чортівня якась. У китів збивається внутрішня навігаційна система, вони викидаються на берег, їхній мозок пошкоджується. Щоразу коли проходять випробування, знаходять дюжини мертвих китів.

— Мушу зізнатись, Мобі,— сказала Гвен, жестом фокусника — та-дам! — вказуючи на свій живіт,— останнім часом мені не до китів.

— Уже зовсім скоро,— завважив Оберштейн.— От-от вискочить.

— За чотири тижні.

— Ого.

— Я ж і кажу. Просто диво, що ми вдвох втиснулися в ліфт. Наступного тижня сама сюди ледь влізу.

— Ще якихось п'ять тижнів, і ви більше не вагітна. А от я так і лишуся гладким.

— Дозвольте вам дещо сказати.— Вона не спала цілу ніч: у череві відбувалася боротьба, в спині пульсував біль. Спалахували чорні й червоні плями крові Лідії Франкенталер, Кочіз Джонс згинався й зітхав під вагою свого В-3. З голови не йшли думки про Арчі та його незрозуміле ставлення до горя. Він приховував свій сум, ніби то була якась таємниця, перескакував з однієї теми, де й двох слів не міг зв'язати, до іншої, крався полем своїх емоцій від однієї нори до іншої,

опустивши голову. Його явно схвилювала смерть містера Джонса, хоча вона не могла позбавитись відчуття, що його непокоїть іще щось. Може, він щось ховає за душею; може, закохався в Елсбет Гетачу; може, збрехав, що містер Джонс лишив гроші на похорон, і тепер потайки витрачає всі їхні заощадження, щоб закопати старого в землю, як він сам зазначив, стильно. Та найбільше докучав таки біль у спині.
— Я завжди буду вагітною.

— Скоріше б усе закінчилося,— погодилася перша рання пташка Гвен, Дженні Салзман-Гаус, яка мала народити в той же час, що і Гвен, а набрала лише двадцять вісім фунтів, на відміну від Гвенових сорока семи.— Як ти?

Дженні мала блідо-рожеву шкіру, довгі руки та ноги, хлоп'яче обличчя й біляве волосся, коротко й геометрично підстрижене, як то було модно серед тенісисток сімдесятих. Животик із тридцятитижневим плодом не являв собою нічого особливого, навіть коли вона лежала на кушетці, виставивши його небесам і безжалісному світлу флуоресцентних трубок на стелі. Свою вагітність вона несла, як захисник в американському футболі — м'яч: невидимо і з апломбом. Живіт Гвен нагадував якусь фізичну силу, що викривлює матерію простору і часу, коли рухається крізь неї. Сьогодні вона явно не була налаштована співчувати Дженні та її дев'ятнадцятифунтовому горю.

— Я готова,— відповіла Гвен. Вона видавила сяюче кільце гелю для УЗД на скромний купол животика Дженні й поставила на нього робочий кінець доплера.— Втомилася й не дочекаюся.

— Кому ти кажеш.

Гвен увімкнула доплер, прислухалася до хвилі статичного шуму, що нахлинула на кімнату. Дженні хоробро усміхнулася, приховуючи паніку, викликану відсутністю інформації. Тоді з вакууму з'явилося стабільне посвистування: міжпланетний сигнал, струмінь, що лине з пульсуючої зябри мешканця глибини. Ритмічний доказ життя з глибини моря чи найдалшого куточка всесвіту. Набір клапанів і поршнів, що говорять простою мовою машин.

— Вітаю, дитинко,— промурчала Дженні.

Ґвен додала пульс плоду до нотаток про масу Дженні, її температуру, обхват талії. Усе нормально, хвилюватись не варто. Усе завжди нормально, доки не полетить шкереберть. Доки кабінет не заповнить статичний шум, який ніщо не перерве. Доки обхват живота не збільшиться порівняно з попереднім оглядом. Доки типова плацента не застрягне у звичайній матці, не почнеться кровотеча і не доведеться трястися в кареті швидкої допомоги по всьому Берклі заплямованою кров'ю та слизом, огризатися на лікарів, намагаючись урятувати два життя. І річ не в тім, що в нормальності вагітності Дженні немає ані сенсу, ані мети. В тому, що *нічого* не буває нормальним у житті акушерки; усе залежить тільки від рівня незнання та заперечення, від ігнорування катастрофи, що насувалася. Її шлюб було засновано на обмані та брехні. Робота, яку вона виконувала, не мала ніякого значення для людей — її людей,— для яких, вона сподівалася й бажала цього, мала бути б важливою. Урешті-решт, все було лише нескінченним потоком статичного шуму, який нічим принципово не відрізняється від тиші. Фоновий шум творіння. Безжалісний плин часу.

— Усе гаразд,— сказала Ґвен сама собі, здригнувшись, і вимкнула апарат.— І відчуваєшся ти добре.

— Стала такою великою.

— Ой, не починай.

— Не буду. Наразі маю одну проблему — мій чоловік вважає вагітних жінок сексуально привабливими.

— Співчуваю.

— А твій?

— Я його й не підпускаю до себе.

У першій третині другого триместру вагітності Ґвен якийсь час дозволяла йому ласувати собою: точнісінько мультяшний вовк з ножом

і виделкою, із серветкою, пов'язаною навколо шиї. Розкладалася перед ним, виставляла всі найкращі страви, як на шведському столі в Лас-Вегасі, і дозволяла наповнювати тарілку досхочу. З тринадцятого до сімнадцятого тижня проводкою між ними ніби якісь гормональні повідомлення передавались, їхнє ліжко наче блискавкою освітлювалось. Вона не могла отримувати задоволення від його звичної присутності в собі, але за ті дивні тижні відкрила нечуваний доти апетит на анальний секс, пептидний потік, що вирував у ній як ніколи доти. Тепер усе скінчилося; з цим покінчено. Іноді вночі він закидав на неї ногу, і вона відчувала приступ люті від такого контакту, особисту образу, вогонь на шкірі. Він явно повстав проти цього вигнання з неї. Узяв свою порожню тарілку й серветку й помандрував до Ефіопії. Облизуючи свій звірячий писок.

— Хочеш, накажу тобі більше не займатися сексом? — запропонувала Гвен.

— Ой, а можна?

— Жодних проблем.

Гвен витерла з живота Дженні гель і сполоснула доплер ще під владою пікантних спогадів про минулі вогняні тижні. Повертаючи на себе костюм, блузку, портфель, Дженні заблукала в розмові, перескакувала зі звіту про божевілля на ринку нерухомості в Роквіджі до чогось абсурдного, але прекрасного, що готують з оливок в «Олівето».

— А можна я скажу йому, що ти наказала робити мені шипучку з морозивом щовечора до кінця вагітності? — попросила Дженні, коли вони виходили з кабінету.

У Гвен аж серце стислося, так захотілося крем-соди, темної, колючої, пінистої і такої солодкої.

— Нехай зателефонує мені,— відповіла вона.

Ґвен ніби принизили, взяли на глум за те, що залежить від гормонів, що настрої змінюється, наче вітер, за те, що така безпорадна й велика, як кит без адвоката, порожня й виснажена, ще й прикидається (як сказав би Майк Оберштейн, ексвайр) двадцять чотири години сім днів на тиждень.

Це відчуття тільки посилювалось, коли вона вийшла в кімнату очікування, обставлену меблями у стилі вісімдесятих — дубові крісла з малиновими вовняними подушками, галерея постерів із роботами Гогена, трофеями з давньої подорожі Рот-Яффе до Данії, полінезійки з коричневою шкірою та голими грудьми й безрадісні вангогівські картопляні поля під аркою слів «Гліпготека Нью Карлсберг»,— і побачила ще трьох ранніх пташок, що вже чекали на неї. Психіатр, агент із продажу нерухомості і нова пацієнтка, ще одна біла жінка з портфелем біля ніг, на вигляд адвокат, цього ще не вистачало.

— Бувай, Дженні,— усміхнулась Ґвен, намагаючись подолати неясну відразу до всього данського, що виникала щоразу, коли на очі потрапляли слова «Гліпготека Нью Карлсберг». Вона обернулася до жінок на малинових кріслах.— Вітаю, Дженні. Вітаю, Карен.— Оглянула нову пацієнтку, старшу, у вільному чорному брючному костюмі, така собі класична жінка-кішка з Берклі, обидва — і костюм, і його власниця — в ареолі роздратування.— Вітаю...

— Дженні,— усміхнулась жінка-кішка.— Хоч у це важко й повірити.

— Три Дженні,— зробила підсумок Ґвен.— Як вам таке?

— Це вже вдруге, відколи я тут працюю,— озвалася Кей, адміністраторка «Партнерів у пологах». Народжена жінкою, але такою не почувається. Прилизане коротке волосся, біла футболка, джинси з закотами, грала на саксофоні в альтернативному духовому оркестрі. Вони працювали на вуличних ярмарках, хіпстерських збіговиськах, на розігріві на концертах просто неба, вдягнені у флешмобному стилі — капітанських кашкетах та мундирах із галунами, як у китайського похоронного оркестру з центру міста, виконували спотворені марші Суза, духову церковну музику й пісні «Лед Зеппелін». Називали вони себе «Бомп і обставини».— Тільки того разу були Керолін.

Гвен усміхнулася третій Дженні й обернулася з ганебним, але глибоким страхом, від якого й залякнути недовго, до другої, яка підхопила свою сумочку й портфель, накренившись, підняла вантаж-дитину і з усім цим рушила до Гвен.

Двері кімнати зі скрипом відчинилися, наганяючи фірмовий жах, звук, що не піддається ні мастилу, ні спеціальному аерозолю, звук, який по черзі переслідував юнгіанського психоаналітика, двох терапевтів, спеціаліста з нейролінгвістичного програмування, гіпнотерапевта, спеціаліста з шиацу та лайф-коуча, а тоді вже перейшли у спадок до «Партнерів у пологах» разом із кабінетом 202. Зазирнула юна жінка з широким обличчям індіанців мая і тихенько сказала:

— Вибачте.

Карен, усі Дженні і Гвен повернулись до дівчини. Вона була водночас крихітною і об'ємною, без трьох дюймів п'ять футів на зріст і на сьомому місяці вагітності, і ненароджену дитину діти явно не було куди, тільки й нести далеко попереду себе. Індіанські риси, чорне блискуче, як добре начищена пательня, волосся, стягнуте з одного боку голови блискучою рожевою гумкою. Чорні легінзи прикриті велетенською футболкою з рекламою крамниці алкогольних напоїв і товарів для риболовлі на озері Гопатконг, Нью-Джерсі. З натягнутої на животі й провислої під пахвами футболки стирчали руки з гострими ліктями й тоненькими зап'ястками. Щойно вона вимовила свою коротеньку фразу, як щоки спалахнули червоними кружальцями, такими чітко окресленими, ніби їх намалювали. Можна припустити, що це десь п'ятнадцяте літо її життя.

Вона зробила пів кроку до приймальні, перевела погляд з одного жіночого обличчя на інше, з'єднуючи точки виразом зростаючого шкодування. Вона силилася прочитати незнайомий текст цієї невиразної і безликої кімнати, яка, на думку Гвен, була точнісінько такою, як і бюро вівісекції людини в Тегасігальпі чи звідки там приїхала ця дівчина.

— Привіт! — Гвен сказала це так гучно, що дівчина здригнулася. Побачивши цю юну жінку з худесенькими ручками, затіненими очима,

розгублену, в футболці з окуном, що радісно стрибає на гачок, який його знищить, серце Гвен ніби розширилося, охоплене темною тугою, як у Грінча, майже почувся звук розбитого скла.— Заходь! Усе гаразд.

— Здається, вона вчора телефонувала,— сказала Кей.— Це ти була? Ареселі?

— Ареселі? — повторила Гвен. Дівчина кивнула один раз, зупинилася, примруживши очі, ніби її попереджали про фальшиві компліменти в зловісній приймальні бюро вівісекції.— Ти розмовляєш англійською? — Ареселі нерішуче похитала головою, відступивши до дверей.— *Entre*,— запросила її Гвен пристойною іспанською з явно вираженим бостонським акцентом.— *Por favor, entre, puedo verle enseguida*.^{15}.

— *Lo siento mucho, pero tengo un desayuno muy importante a las siete y media*,— сказала друга Дженні.— *У no puedo esperar*.^{16}

Гвен поклала руку на серце, щоб воно не вистрибнуло до цієї юної жінки, яка все виправить. Неохоче, але визнаючи, що мусить бути хоча б мінімальний порядок обслуговування пацієнтів — майстерність, робота чи мистецтво, яке вона зазвичай лишала Авіві,— Гвен повернулася до другої Дженні. Промовила:

— ¡Usted habla muy bien español!^{17}

— *He pasado dos años en Guatemala*,— відповіла Дженні Друга,— *enseñando al Quiché como manejar una cooperativa del tejer*.^{18}

Гвен забликала, прокладаючи шлях крізь іноземні слова, перечепилася за «*Quichéé*» й упала на «*tejer*». І зрозуміла, що їй байдуже, де Дженні навчилася іспанської, аж тут почула мавзолейне скрипіння петель і зітхання дверей, що зачинилися.

Гвен паралізувала паніка, наполовину перемішана з гнівом, ніби з колиханням живота вона раптом усвідомила, що її обманули, надурили, ніби та юна вагітна жінка була шахрайкою, що полегшила гаманець Гвен на болісну й безповоротно втрачену суму.

— Вибачте,— тихо сказала вона й кинулася за Ареселі, і знову демон дверних петель узяв на глузд можливість пройти терапію, вилікуватися й мати лайф-коуча. Вона пробігла коридором, повз офіс китового адвоката, до ліфта. Двері відчинилися, ледь палець натиснув на кнопку. Ареселі, певно, пішла сходами.

Недоладне розташування бетонних плит, нанизаних на арматуру, як хребці на спинний мозок. Гвен спустилася на площадку другого поверху й стала, прислухаючись до кроків дівчини, басовитого гудіння сталевого каркасу сходів. Нічого, крім вітерцю, що хронічно посвистував на сходах з геловінською тужливістю навіть у безвітряні дні.

Вона почала спускатися, сходинка за сходинкою, розгойдуючи всю будівлю, як їй здалося, гукнула: «Ареселі!» І тут вирвалася в ранок. Телеграф-авеню, брязкотіння каравану візків, які тягнуть по парковці, неясне відлуння криків з басейну «Віллард», настирне зітхання автобуса, що повзе вулицею, човгання народу, що кинувся до дверей автобуса, а серед них — хвостик вугільно-чорного волосся.

— Стривай! Ареселі! *Espera!* — Гвен підняла руку, ніби хотіла зупинити той автобус, як таксі на дорозі, і з нерозсудливістю, дивною навіть для неї, кинулася на середину авеню.

«Стережись!» — пролунав голос, і вона загубилася в металі, в запаху металу, в жорсткому металевому ударі куприком об бордюрний камінь.

— Вибачте,— почула вона велосипедиста і зрозуміла, що він не збив її: відштовхнув зі шляху автобуса. Худенький тинейджер у скромних джинсах та худі з насунутим на самісінькі очі каптуром.— Боляче?

На штанах з'явилася дірка. Гвен сунула в неї палець і намацала подряпину; інших видимих ушкоджень не було, якщо не брати до уваги її славнозвісної гордості.

— Усе гаразд.— Вона перевела дух.— Зі мною все добре. Дякую.

Вона помахала хлопцю, той кивнув. Перед тим як сісти на велосипеда й поїхати геть, він, схоже, завагався — вона це пізніше зрозуміла, — чи не запропонувати їй із глибини свого каптура пораду чи якусь корисну інформацію.

— Ви не надто обережна людина, — сказав знайомий тихий голос. — Еге ж?

Гарт Ньюгрендж, батько, за кермом блідо-зеленої «тойоти-пріус». Зупинився на доріжці до підземної парковки офісної будівлі, нещодавно побудованої поблизу Нефастіс Білдінг. Піджак, краватка — вбраний на роботу, хоча, наскільки пам'ятає Гвен, працює десь в центрі Окленду. Мабуть, приїхав, ще й на світ не займалося, до лікаря чи стоматолога.

— Як там Лідія? — поцікавилась Гвен, якій явно бракувало енергії, щоб здивуватись, як це Гарту вдалося залучити її до розмови, не кажучи вже про сили, потрібні на те, щоб і його зацікавити своїми словами. Але в його словах було щось недобре, його напружена посмішка була злою.

— Як Лідія? Дуже засмучена. Ми всі дуже засмучені. Все, що трапилося, стало для всіх нас справжньою травмою. В буквальному сенсі. Ви це хотіли почути?

Він був — і повірити було важко, що таке може трапитись поза сторінками роману, — білий від злості.

— Гарте...

— Лідія мала мрію, Гвен, а ви з Авівою, ви... Ви все зіпсували.

— Мрію?

— Так.

— Гарте, Лідія народила дитину.

— Я в курсі,— відрізав він.— Так, Лідія народила дитину. Вона має дитину, а я — адвоката. Його офіс поряд із вами. Смішно, еге ж?

— Ви... Ви збираєтесь подати на нас позив?

— Такий мій план. Мені б дуже цього хотілося.

— Але... чому? Навіщо? Знаю, ситуація була складною, могло б бути краще, але з нею і дитиною все гаразд.

— Хто знає, чи все гаразд з дитиною,— похитав він головою.— Ви не знаєте. Я не знаю.

— Гарте, будь ласка.

У них і так багато проблем, хотіла вона сказати, без нього і без його дурного позову, це тільки змарнує час і гроші. Але якби вона це сказала, він би пішов і заявив про це адвокатові в сусідньому будинку, і ці слова можна було б використати проти них.

— Сподіваюся, ваш юрист кращий спеціаліст, ніж ви,— продовжив він, знімаючи ногу з гальм, ніби ставив крапку чи то знак оклику в їхній розмові. Роль верхньої частини знаку оклику з апломбом зіграв середній палець Гарта.

— Чудово! — кинула вона в зад Гартового «пріуса», доки той не зник у підземному гаражі. Тоді, ніби дотримуючись обіцянки висловлювати все, що вона відчувала цього ранку — до своєї роботи, до життя, до світу,— вона показала середній палець Гарту, ще й підняла вище, так, щоб він точно побачив його в дзеркалі заднього огляду.

— Чудово,— погодилась Авіва, зупинившись біля будинку на своїй старенькій колимазі.— Як гамбургер на рекламі, тільки отруєний.

* * *

— Десять років уже ми знайомі,— сказала Авіва. Вона присіла, досліджуючи вміст шафки поряд із умивальником у другій оглядовій.

Вони зачинились на обід; увесь офіс 202 лишився в їхньому повному розпорядженні.— І ніколи ще не доводилося надавати тобі першу допомогу. Аж раптом це стало звичкою.

— Ох.

— Дуже нагадує невдале побачення.

— Я в стресовому стані, Авіво,— буркнула Гвен так роздратовано, що й сама це зрозуміла. Вона йшла по щиколотки в шкодуванні, пробиралася крізь незнайомий сморід каяття. Вона програла в сутичці з Гартом Ньюгренджем, вона сама це розуміє. Настав час зізнатись, визнати свою поразку, ще раз пережити жорстокі, але висловлені від щирого серця докори Авіві.— *Я вагітна.*

— Знаю, люба. Все гаразд. Ти не мусиш пояснювати.

Гвен наказала собі не зриватись на жінці, яка не накоїла помилок, нічого не зіпсувала.

— Мене зачепив автобус? — спробувала вона пожартувати.— Тепер мені доведеться купувати штату новий?

— Смішно,— озвалася Авіво.— Ага.— Вона відірвалася від шухлядки і підвелася, тримаючи в кожній руці по картонній коробочці з еластичними бинтами. На ній була романтична сукня з квітковим принтом, куплена в крамниці уживаних речей, до коліна, з трикутним викотом і короткими рукавами на зав'язках. Якусь іншу жінку сукня б повнила, але Авіві зайвих дюймів не додавала. Ця жінка ніби з дроту була скручена, 104 фунти дроту. Вона згорталася й розгорталася. Квітчаста сукня ледь устигала за нею, такий собі яскравий, але замалий контейнер для її рухів.— На кого ти хочеш бути схожою? На людину кавказької раси чи на прокажену?

— Давай бежевий. Не знаю, мабуть... Мабуть, я дуже розхвилювалася, побачивши темне обличчя.

— Уявляю собі.

— Так драматично. Кинулася за тією дитиною. Можеш уявити, як я бігла сходами.— Вона невесело розреготалась.— Тільки не смійся.

Авіва стала серйозною.

— Я знаю, навіщо ти побігла за нею,— сказала вона.

Гвен погойдала ногами, що звисали з краю стола, зашелестіли папери, ніби коментуючи рухи Авіви, яка вправно бинтувала їй праву щиколотку. Схоже, пошкодження несерйозне, але Гвен страждала цілий ранок, і тепер, коли переносила вагу на ногу, в кістку ніби дріт упивався. Подряпину Авіва вже промила й заклеїла пластиром. Ногу подружки вона обробляла з ніжністю досвідченої сповивальниці. В такому гуморі вона мало розмовляла, і Гвен тут нічого не могла поробити.

— А ще цей Гарт,— зітхнула Гвен.— Це йому я палець показувала, коли ти під'їхала.

— Що? Гарт Ньюгрендж?

— Так. Після того як мене збив хлопець на велосипеді, з'явився Гарт Ньюгрендж. Їхав до адвоката десь тут.

— Адвокат?

— Казав, що хоче подати на нас позов. Хотів дізнатись, чи це можливо.

Авіва зробила крок назад, відпустила ногу Гвен.

— Чорт,— вилаялась вона. Притиснула кінчики пальців з коротко підстриженими нігтями до очей.— Що?

— Так він сказав.

— І ти показала йому палець?

— Він перший мені показав.

— Так, але, Гвен, рзумієш, ти...— Вона тряхнула головою, відганяючи те, що хотіла сказати.— Облишмо.

— Що?

— Нічого.

— Вважаєш, що я винна, що він мені палець показав? Що хоче подати на нас позов? Вважаєш, що він має право? Бо ми налажали?

— Я... Ні. Ні, я так не вважаю. Чесно. Але думаю, що, як ми *сходили б* до нього.

— Ні.

— І... ну, знаєш...

— Не кажи.

— Вибачились.

— Ми цього не робитимемо, Авіво. Ні. Нам нема за що вибачатись. Ми не зробили нічого поганого.

— Так, знаю. Я з тобою згодна, Гвен, але ж він збирається подати на нас *до суду*.

Двері відчинились; увійшла Кей, жуючи щось зелененьке, загорнуте в лаваш.

— Якщо вам цікаво, чи пацієнтка, призначена на годину, яка прийшла раніше, може почути вашу сварку, сидячи в кімнаті очікування, моя відповідь «так».

— Усе добре,— відповіла Авіва.

— Невже? — Вона продовжила жувати, ніби нічого не трапилось, поправила гаптований комірець ковбойської сорочки.

— Так. Я спокійна. Із Гвен усе гаразд і буде добре принаймні ще...— Авіва опустила очі на годинник, чоловічий «Таймекс», який вона носила циферблатом на внутрішньому боці правого зап'ястка, ніби все було розписано, до найменшого одкровення, й мало відбутися в точно призначений час. Вона спохмурніла, ніби годинник її засмутив. — Скажімо, ще хвилин п'ять.

Кей нахмурилась, звела брови до перенісся, як це зробив би актор Сел Мінео, й тихо зачинила за собою двері, ніби з докорою.

— Що станеться за п'ять хвилин? — поцікавилась Гвен.

— Гвен,— промовила Авіва. Вона зробила свою фірмову довгу паузу, глибоку й насичену.— Гвен, ти говорила з Арчі?

«У Арчі рак, і він приховує це від тебе, своєї дружини» — ось що було написано в неї на обличчі.

Гвен відірвала паперовий рушник від рулону поруч із собою.

— Що сталося? — запитала вона і знову відчула себе підхопленою циклоном металу й бруківки.

— Тож він нічого не сказав?

— А що мусив сказати? Він захворів?

— Господи, ні. Ні. З ним усе гаразд. Він абсолютно здоровий. Принаймні, на якийсь час.

— На найближчі п'ять хвилин?

— Лишилося вже чотири.

— Авіво, що відбувається?

— Чорт. Ну гаразд. Ти сидиш? Добре.

— Хвилиночку,— заметушилась Гвен.— Стривай. Я краще встану.

— Ні, Гвен. Не варто...

— Дай я стану на цю ногу, Авіво.

Авіво перевірила пов'язку, визнала її прийнятною і відпустила ногу подруги.

— Набагато краще,— потопала Гвен.— Красно дякую. А тепер кажи.

У двері оглядової тихенько постукали. Авіво знову поглянула на годинник.

— Авіво, що відбувається?

Двері відчинилися, і Гвен побачила Джулі з хлопцем, який відштовхнув її зі шляху автобуса. Хлопець відкинув каптур. Перед нею була менша, худіша копія батька Арчі. Лютер, років на сорок п'ять молодший. Їй знадобилося менше секунди, щоб сформулювати свою першу неймовірну здогадку.

— О господи! — тільки й охнула жінка.

Хлопці, кожен по-своєму, перевели погляд зі своїх черевиків на щиколотку Гвен, а тоді на підлогу.

— Тіте,— сказала Авіво,— познайомся з Гвен.

— Вітаю,— озвався хлопець.

На вигляд він був такого ж віку, що й Джулі, років чотирнадцяти-п'ятнадцяти. Гвен вдалася до біографічної математики, звела до купи кількоро випадкових фраз, розділених роками, здогадалася про решту.

— Твоє прізвище Джойнер?

Хлопець рвучко підняв голову, але не погасив грайливої усмішки Лютера Столлінгза, глянув їй просто в вічі.

— Так, мем.

— Ясно,— кивнула Гвен.

І тут хтось знову ввімкнув платівку під назвою «Обман Арчі», і першою композицією на другому боці була «Джаміла». Гвен ніколи з нею не зустрічалася, і тому їй дуже легко було уявляти її собі, в усій нечестивій красі.

— Вона теж приїхала?

Усмішка випарувалася, як крапля води з розжареної поверхні.

— Ні, мем.

— Е-е... Його мама померла,— пояснив Джулі.— Уже давно.

Пульсація ревнощів відступила, і серце Гвен зробило перші невпевнені кроки відтоді, як Авіва відчинила двері кабінету, полинуло до Тіта, який тепер виглядав радше років на дванадцять, ніж на п'ятнадцять.

— Тіт живе у нас,— сказала Авіва.— Якийсь час.

— *Що?* Відколи?

— З п'ятниці. Гвен, вибач. Я з повагою поставилась до побажань Арчі. Сама не знаю чому. Він сказав, що все тобі пояснить. Сказав, що потрібно трохи часу, щоб усе владнати.

Тож он яку таємницю приховував він від неї, не сум за містером Джонсом, ні сором, що його застукали з царицею Савською, не рак; ось звідки та порожнеча, що відчувалася, незважаючи на його фізичну присутність, зволікання з відповідями на її питання. Річ не в тім, що він мав сина, а в тому, що плід стегон його відтепер *мешкатиме разом із ними*. І Гвен матиме трьох дітей замість двох, яких замовляла.

— Краще б ти дозволив автобусу мене переїхати,— сказала вона.— А ще краще — сам би на ньому їхав.

* * *

Комар. У вусі, так і народився з ним. Чує, як тече власна кров, чує потріскування нейронів, усюдисущу пульсацію електронно--індустріальної сили та інформаційної мережі,— нечувана музика. Його голова — кювета, що притягує до себе космічну фонову радіацію, синусоїди і сигнали, зменшені септакорди, що линуць дротами часу та простору, щоб передати вібрацію потаємним мембранам. Він чує *щось*. Його настрої (наразі на нього не впливає жоден медичний препарат) виступає в ролі фільтра вхідних сигналів. Мелодії гарних днів — гармонійні структури, поліритмія, зразки та уривки, фрази й зачіпки, дискретні музичні ідеї. В погані дні та в невизначеному стані — лише ритмічне мугикання, яке один із багатьох його колишніх психіатрів назвав — хоч би чим іще це могло бути — віддаленою неясною луною його матері, яка померла, коли Нетові було лише два роки. Колискові в темряві, ритмічне заспокійливе поплескування по дупці в пелюшках. Таке інше. Але завжди, всередині, внизу, переплетений із цією слуховою галюцинацією, був присутній постійний, незмінний тон, водночас низький і різкий, гнівний, дорогоцінний, надійний, як поруччя. Сьогодні в меню закручена мелодія а-ля Макео, веселий чистий звук горну, і день сьогодні обіцяє бути хорошим, чорт забирай, бі-да-лі-до-ба-діда-ла-ді!

А ще в меню смажене курча а-ля Ричмонд. Печиво. Квасоля з рисом. І вже точно зеленина. Зелень — це секретна зброя, головний ключ до душі чоловіка віку й походження Гарнета Синглтері. Листяна капуста — ось що здатне захопити свідомість Короля Брязкалець.

Але кухня, о кухня. Ба-діда-ла-ді-боп! Територія катастроф. Нетові аж серце кольнуло, коли він пригадав, як мачуха, Опал, бухгалтерша з відділу рахунків універмагу, завжди тримала безлад під контролем, прибирала після себе через певні інтервали часу, логіка полягала в тому, щоб поєднувати певні етапи приготування: очищувати порізані реберця від плівок, доки в жиру тушкувалися корінці та зеленина; мити миску, в якій цілу ніч мокла квасоля, до блиску й ставити її на сушку, доки квасоля вариться; замішувати тісто на печиво — рецепт, яким поділилася єдина начальниця матусі Опал, місіс Портман, вимагав і дріжджів, і соди водночас,— а тоді лишати його підніматись під вологим рушником у холодильнику, після цього лишалося дістати

його, порізати й поставити на десять хвилин у духовку і скликати всіх на обід. Опал Старретт, нехай спочиває з миром, завжди ходила з серветками й витирала кожную каструлю, пательню і тарілку, що траплялася на дорозі, натирала кожную поверхню до лабораторного блиску, тож у кінці доводилось мити лише дека, чугунки та витирати плями жиру на печі.

Нет захоплювався впорядкованим прогресом на кухні мачухи, як і багатьма іншими її рисами, та навіть і не мріяв перевершити її. Він, як і Джуліус Перший, намагався зробити все одразу. Із коричневого паперового пакетика, в якому він зміщував борошно, чорний та каєнський перець і сіль із куркою — ніжками та стегенцями, як того вимагала сьогоднішня клієнтура, випурхнули білі хмаринки. Справжня кліматична система, штормові фронти борошна пересуваються кухнею із заходу на схід. Під ногами розсипи сухих квасолин, чії приятелі вже годину підстрибують в окропі, бо на ніч ніхто їх не замочував, адже рішення зіграти в підтримку Короля Брязкалець було імпульсивним. Топлений свинячий жир — іще одна секретна зброя у боротьбі за душу Гарнета Синглтері — почав сичати й плюватися в каструльці. В каструльці Опал, успадкованій разом із деками, на яких, наче ті кісточки доміно, лежала половина із запланованих трьох дюжин печенинок, та великим сірим казаном, де булькала капуста, обрізки якої лежали купкою на столі поруч із лушпайками цибулі, шкірками від сала та арктичним пейзажем не розкачаного ще тіста. Про рис краще не думати. Господи, той рис! Половину старанно всмоктав порошок, але в нього здох акумулятор, тож тепер він лежить на підлозі посеред того, що всмоктати не встиг. І посипався той рис дощем зі свого пакетика на верхній полиці, куди його хтось, найвірогідніше Нет, поставив, погано зав'язавши. Хоча звук рисового дощу чудово наклався на ритм горну в його голові, таке собі постукування сталевими щітками по капелюху.

О 9:45 перша порція курчати занурилася, під оплески, у свинячий жир. Жир узявся до роботи, відтворюючи прекрасну реакцію Маяра між мукою та спеціями, запах золотисто-коричневого кольору змішався з теплим, густим, лавровим, якимось тілесним запахом квасолі, з літньою кислінкою зелені, викликаючи в уяві образ білих кедів із

зеленими плямами від трави на носках; Нет зробив крок у портал часу, що відкрився з бряжчанням ароматного заліза. Сів у кухонну машину часу. Перевертаючи шматочки курки щипцями, мугикаючи і навіть не завважуючи цього за собою, він пригадав Опал, що стояла біля старезної плити на Іст-Брод на високих підборах, у фартуху від компанії «Маріемекко», розписаному великими кораловими маками, і лаяла Джуліуса Першого за якусь свіжу порцію невдалих міркувань, невдалих тістечок, за те, що «Монумент Лікер» і «Ньюс» танцювали під дудку «Тен кейсес», за те, що якийсь далекий родич Опал, попри всі її застереження, знову позичив у них триста п'ятдесят доларів, які вони ледь нашкребли, а тим часом у нижній секції віконної рами за плитою пара крихітних електричних вентиляторів виконувала пародію на Нетового батька (і, метафорично висловлюючись, на самого Нету) — крутилися, крутилися, крутилися з найкращими намірами, але абсолютно безрезультатно. Коли нарешті всі шматочки курки були складені в акуратну купку, а печиво покладене в кошик, застелений чистим рушником, Опал стукотіла на своїх високих підборах до передпокою, до старезних дерев'яних сходів з порепаними дошками й погнутими цвяхами, ніби перенесених з мультиків про Папая і прикручених до задньої частини їхнього будинку, відчиняла двері і стояла на площадці, заганяючи всередину своїми наманікюреними коричневими руками такий омріяний вітерець, випускала на волю з-під хустинки своє м'яке темне з пасмами сивини волосся, примовляючи своїм негритянським ідишем: «Ніби знов на світ народилася!» Тридцять, майже тридцять п'ять років минуло відтоді; професійний досвід Нету вимагав підсолодити спогади, може, м'ятним Айзеком Хейзом на стерео у вітальні або ж першим альбомом Мінні Ріпертон «*Come to My Garden*». Опал чимось нагадувала бідолашну милу Мінні.

Авіва, як і в багатьох інших відношеннях, дотримувалась принципів Опал, якщо мова йшла про безлад на кухні, і вона сказиться, коли побачить, що він накоїв: «Машину часу мені, Нете! Боже!» Вона вранці приготувала не дуже складний сніданок хлопцям: млинці, бекон, та коли Нет підвівся з ліжка, вагітний думкою про план, який мусив завоювати серце Гарнета Синглері, і увійшов до тихої і сяючої кухні, її видав тільки легковажний запах бекону. Авіва — перша біла жінка, яка викликала у нього романтичний інтерес, єдина його

подружка, яка відповідала стандартам і отримала схвалення мачухи. Про останнє свідчили слова Опал, сказані незадовго до її смерті, коли вона звернулася до Нета з коротенькою промовою, автором якої легко могла б стати і сама Авіва: «Дивись, не зіпсуй нічого».

Минуло вже сорок хвилин відтоді, як перший шматочок курки опустився в жир — на кухню не повернулося й краплини

первісного ладу,— а Нет і досі був зайнятий щипцями та курячими ніжками, пам'ятаючи про заборону Опал класти в пательню забагато м'яса. Коли вперта червона квасоля, закинута поспіхом у гарячу ванну, досить відпочила і була готова перестрибнути в каструльку з рисом, була вже майже 10:40. Час поквапитись. Короля, чи, радше, когось із його почту, можна було побачити з вікна «Брукленд» з пакетиком із МакДональдза чи рибним сандвічем із пекарні «Єр Блек Муслім» десь опівдні, найпізніше о дванадцятій тридцять. Нет мусить бути на місці саме тоді, коли чоловік підкорявся голосу голоду.

Як мультияшний пес, що гребе всіма чотирма лапами, викопуючи з землі заховану кістку, Нет обнишпорив усі шафки та обшарив усі шухляди, шукаючи підходящі контейнери й тарілки. Скинув докупи всі віка без пари та нижні частини без кришок, поторохтів формами для тортів і блюдами для пиріжків. Подарунки від розповсюджувачів пластикової посуду, формочки для льоду, чашки від термосів без термосів, формочки для морозива без паличок, форми для запікання, бамбукові палички, кухонні ваги! Нет розраховував, що годувати доведеться п'ять чи шість супутників Синглтері, поплічників, а може, й покупців Короля. Він сподівався, що принаймні кілька з них підтримають його аргументи, а улесливі слова стануть більш переконливими з допомогою непереможної риторики кухні Опал Старретт. Але для початку потрібен доступ до Короля.

І доступ цей потрібно отримати. Король Брязкалець народився й виріс в Окленді, коріння його сягало Техасу й Оклахоми. Готуючи страви, які він старанно упакував у контейнери, загорнув у фольгу та склав у пластиковий ящик від молочних пляшок (а нерозсортовані, переважно такі, що вже й не продадуться, вінілові пластинки, серед них і записи Джима Нейборса, Нет додав до безладу на кухні) та потяг

усе це вниз, завантажувати в багажник старенького «Саабу 900». Нет говоритиме із Синглтері глибинною мовою. Давньою мовою, як говорив чарівник з драконом у романі сина на тумбочці біля ліжка.

— О-хо-хо,— завважив Король Брязкалець, побачивши Нета з молочним ящиком, точніше, його спину, яка штовхнула ґратчасті двері його славнозвісного закладу. Царював Синглтері на табуреті за скляним прилавком у своїй золотій печері, на вершечку купи мотузок та каблучок. Крім скарбів у футлярах, дивитися в крамниці ні на що: проста біла підлога, голі стіни, оббиті ДВП. Сам Синглтері, як завжди, позбавлений найменшого блиску, в сорочці з коротким рукавом, та все одно спітнілий під своїми кучерями, до яких, як до історії, ставився зі зворушливою ніжністю. Під рукою, як у детектива Буллітта, розташувався ліцензований магнум 44 калібру, який, Королю ніколи не набридало повторювати це допитливим, не раз йому прислужився й старанно виконував те, для чого його призначили виробники.— Я це передчував. Щойно побачив листівку, що до мене прилетіла.

— Справді? — засумнівався Нет.

Як цього вимагала його професія, Гарнет Синглтері був завзятим дослідником сплаву людських душ, хоча й казав лише те, що потрібно було сказати, Нет був у цьому переконаний, щоб не показати громадськості, тим, хто покупав, чи тим, хто закладав, що він розумніший, ніж здається. Але то була не спроба політичної прозорливості, не бажання напустити диму, не вершина містечкової дипломатії. То була чесна пряма гра.

— Читаєш мене як книгу,— сказав Синглтері.

Він підморгнув Ервісу Ватсону, більше відомому як Аеробус, який служив Королю Брязкалець м'язами: шість футів п'ять дюймів, триста фунтів у велюровому спортивному костюмі, перша лінія захисту, ніякої зброї, крім рук-гармат та ніг-гаубиць, та ще всієї його маси тіла, тож справи не дуже часто доходили до того, щоб звертатись до додаткової зброї Синглтері. Королівство Брязкалець було впововину менше за «Брукленд», ділило приміщення колишньої італійської м'ясної крамниці з «Федерацією пончиків», і, враховуючи, що в кімнаті

потрібно було розташувати самого Синглтері, Аеробуса, товар на продаж, розкладений на двох довгих і двох коротких стільцях-вітринах та у високій шафі, що тягнулася вздовж північної стіни, тут ніде було розвернутись.

Аеробус не звернув на підморгування уваги, навіть жоден м'яз на його обличчі не ворухнувся. Тож Нет зрозумів, що спроба завоювати товариські стосунки шляхом підморгування — це стандартний гамбіт знервованого білого в нестандартному оточенні. Знервованим він себе не вважав, бо виріс у чорній частині Річмонду з чорною мачухою, чорними друзями, чорними ворогами, чорними коханками, чорними вчителями і культурними героями, які, за винятком кількох юдеїв, були майже виключно чорними. Але в глибині душі він так боявся білих, що діяли, як чорні, наприклад Мобі, що довів себе до мало не патологічного ступору, намагаючись уникнути будь-якої схожості з ними у зовнішності чи манері мовлення. І дозволяв цьому страху говорити за себе.

— Хлопці, я приніс вам обід,— оголосив він. Поставив ящик з-під молока на прилавок, за яким сидів на своєму табуреті Синглтері.— Подумав, що ви трохи втомилися від Біг-Маків.

Синглтері примружив око на ящик, тоді глянув на Нету, перебрав подумки можливі негативні наслідки, до яких могло призвести зазірання в контейнери, наставлені Нетом у ящик: нав'язування товару, пограбування, якась гидота на кшталт хумусу, що її потрібно їсти з листочка. Тут до його ніздрів, добре захищених вусами а ля Віллі Ді Вільямс, долинув аромат страв, вітерець із берега минулого, і щире здивування освітило навіть найхолодніші ділянки його обличчя. Нет підняв блюдо з курчам і завмер, насолоджуючись моментом, готовий будь-якої миті зірвати алюмінієву фольгу. Потрібен був лише знак Короля Брязкалець.

Синглтері дивився на Нету з дивною сумішшю надії та побоювання. Він перевів погляд на Аеробуса, ніби не знав, чи виходити йому з гри, чи подвоїти ставки. Тоді кивнув раз: «Давай!» Нет зняв фольгу.

— Чорт забирай! — не втримався Аеробус.

— Я думав, може, у вас тут трохи більше людей буде,— сказав Нет, розставляючи контейнери з квасолею, рисом і зелениною, розгортаючи фольгові пакетики з печивом. Виделки, ножі, паперові тарілки. Маленький кубик пухкого вершкового масла.— Може, нагодую ще й парочку ваших клієнтів.

— Тут Аїша була, але пішла фотографувати малюка на Гілл-топ,— відповів Синглтері. Й усміхнувся: — А може, я розполохав народ, щоб не марнували мій час і не сиділи тут цілий день. Препарати від тиску, які я приймаю, роблять мене трохи *дратівливим*, щось таке я чув.

Аеробус, видно, був у курсі, але коментувати чутки відмовився.

— Клієнти,— гмикнув Синглтері.— Не знаю таких. Сьогодні вранці у нас дуже тихо.

— До дідька клієнтів,— підтримав його Аеробус.— Мені більше дістанеться.

Він завантажив тарілку, взявши потроху всього.

— Сподіваюся, того, що я приніс, вистачить,— сказав Нет.

Синглтері замислився над важенькою тарілкою, яку наповнив для нього Нет, але до їжі не доторкнувся. Помацав рукою за спиною, поворошив папери, витяг листівку, надруковану на блакитному папері. Нет зверстав її на комп'ютері в крамниці, розмножив у найближчому копіювальному центрі. Синглтері підніс до обличчя прості окуляри в чорній напівоправі, що носив на тонкій гумці на шиї — іще одна можливість використання власних товарів. Він прочитав, чи то удав, що читає — текст, який Нет склав минулого вечора ніби в приступі праведної непокори.

— КОЧІЗ,— вимовив він.— Це містер Джонс.

— Віддамо йому шану.

— Поминальна субота?

— У крамниці, о другій.

— Зберегти дух Окленду від гомогенізації, впливу та тиску навколишнього середовища.

— Я відкритий до інших пропозицій.

— Це годиться.

— Радий чути.

— Гомогенізація?

— В корпоративному сенсі. Мережі магазинів, франшизи.

— Ясно. Дуже розумно.

— Дякую.

Синглтері відклав аркуш, ніби той важив десять фунтів, ніби, попри те що він сказав, текст не справив на нього ніякого враження. Він повернув окуляри боротися за право бути купленими, гумка утримала їх на верхівці купола його черева. Очі його нагадували дві чаші точних ваг.

— Перевіримо, чи правильно я тебе зрозумів,— сказав він.— На твою думку, відкриття торговельного центру «Догпайл» на місці старого ринку «Голден Стейт» на розі 41-ї і Телеграф за підтримки деяких дуже впливових фігур нашого суспільства, як-от Чан, компанією, яка старанно працює, щоб підняти економіку та місцеву гордість чорних, — це щось таке, що може мати *негативний* вплив?

— Вони називають його «Дирижабль»,— утрутився Аеробус, жуючи квасолю з рисом.— Це дійсно величезний торговельний центр.

— Шістдесят тисяч квадратних футів,— підтвердив Нет.— Дві рівні парковки. Заввишки в п'ять поверхів. Займає всю територію від тротуару до тротуару. Зупинить розвиток усього навколо.

— В нашому районі — сподіваюсь, ти не проти, що я це озвучую,— і без того вистачає карликових об'єктів. Маємо особняки, террасо, що там ще буває. Історичні пам'ятки.

— Ваша правда,— кивнув Нет.— А ще не маємо проблем із транспортом та парковкою, але матимемо, коли побудують «Дирижабль». Чи вартий того економічний підйом громади? Гібсон Гуд дбає лише про себе. Послухайте, Королю. Я прийшов сюди з двох причин, і одна з них та, що поміж усіх людей цієї авеню, на дві милі в будь-якому напрямку, білих, чорних, арійців, таджиків, ви єдиний, якому ще більше за мене кортить вийти й заявити, як він ненавидить ці балачки про зростання економіки нашої громади.

Синглтері зважив цей сумнівний комплімент на сталевих чашах своїх ваг.

— Ворог балачок? — нарешті гмикнув він.— Це ти, га? І все це,— він зиркнув очима на аркуш паперу,— не має ніякого відношення до того факту, що коли «Догпайл» оселиться за два квартали звідси, ви з Арчі вилетите з бізнесу так швидко, що банкрутство доведеться оголошувати минулим Різдом, щоб усе встигнути?

— Авжеж має,— похитав головою Нет.— Мені варто було з цього починати. Ви маєте рацію. Схоже, останнім часом я трохи втомився ходити й примовляти: «Нам кінець».— Він потер підборіддя.— Я збираюся довести справу до кінця, Гарнете. Я тут поговорив із хлопцем з офісу радника Абреу.

Абреу був членом міської ради Окленду. Наскільки Нетові було відомо, ні «Брукленд», ні музикою взагалі він не цікавився. Судячи з його досвіду, Абреу не мав особливих філософських, екологічних чи інших претензій до проєктів на кшталт догпайлівського. Але подекували, що Абреу недолюбливав Чана Флаверса, про їхні суперечки під час сесій ходили легенди.

— Він сказав, що Абреу може прийти, поговорити про Кочіза, послухати, що ми скажемо. Але не тоді...

— Не тоді,— він знову звівся з листівкою,— якщо о дванадцятій тридцять у вашій крамниці буде повно білих чванливих старих.

— Не завадила б допомога впливових кольорових осіб,— вів далі Нет.
— Це точно. Видатних місцевих торговців.

Король Брязкалець поміркував над останніми словами.

— Ми з Чаном багато в чому розходимось,— сказав він.— Він дещо казав і мені в очі, і поза моєю спиною про те, як я веду бізнес, порівнював продаж золотих ланцюжків та іншого з раком та чумою. Та якщо б наш район мав серце й душу, Чан чудово підійшов би на цю посаду. І ти мусив би знати краще за інших, бо ти розумна, інтелігентна людина з великим досвідом і гарною репутацією, що нічого страшного не має в тому, що такий старий скептик, як я, заявляє, що балачки про зростання економіки району — це лише купа лайна, а от тобі робити цього не варто.

— Знову ваша правда,— погодився Нет.— Я вас зрозумів.

— А яка друга причина?

— А-а, це... Я знаю, як вам подобається листяна капуста.

Синглтері кивнув і взявся за виделку. Набрав щедру порцію капусти й почав жувати, спочатку рефлексивно, а тоді з долею сумніву. Раптом він заплющив очі, зробив глибокий, повільний вдих, ніби скинув із себе вантаж багатьох довгих років. Коли він розплющив очі, вони сяяли від емоцій, які б здивували його поплічників, вигнаних із крамниці в приступі його гніву.

— О котрій я тобі потрібен? — запитав він.

* * *

Урочисто, з усмішкою, трохи збентежено або з граційною елегантністю доброї чарівниці Глінди кожен із присутніх відклав свою

писанину і здав планшети та сувенірні ручки з «Дитячої країни фей», прикрашені рожевою та бузковою мішурою, наче чарівні палички: Шошана Закер, яка колись була директоркою садочка Джулі, в шалику на голові, який маскував сліди хіміотерапії; Клод Рапф, архітектор міста, який мешкав на пагорбі над тунелем Колдекотт, в будинку у вигляді літаючої тарілки, де він колись улаштував вечірку на честь розгортання недоторканого альбому першого віджиму «*In a Silant Way*» (Columbia, 1969), який згодом позбавив незайманості на аналоговій системі вартістю п'ятдесят тисяч доларів; худорлявий, гладко причесаний дивак Фу Манчуд, як пізніше виявилось, він був професором Престо Діджітейшн, чарівником з вечірки на честь п'ятого дня народження Джулі; два юдо-буддисти, які нещодавно відкрили центр для медитацій під назвою «Нешама», за квартал від «Голден Стейт», юдо-буддист чоловічої статі старанно смоктав воду з гумової соски пляшечки, особа жіночої статі меланхолійно порсалася паличками в суміші кубиків землісто-сірого тофу й листочків у коробочці бенто з таким видом, ніби вибирала, який з невинних соєвих паростків принести в жертву своєму апетиту; Мобі; Еммет Келлі — копія Глорія Свенсон — жінка з квартири над пральнею самообслуговування зі своїм скайтер'ером;

Амре Вайт, хрещений син Джима Джонса, наразі пастор рятувальної місії, розташованої поблизу від «Голден Стейт», чиї вуха, ніздрі, краєчки брів були вкриті кратерами колишнього пірсінгу; лісовод міста Берклі на ім'я Мардж, яку Авіва колись провела крізь складний аборт на пізніх термінах; Стівен Гокінг, який насправді не Стівен Гокінг; власниця новомодної крамниці пряжі, з первісного хаосу її сумочки з в'язанням з'являлись то лялькові штанці з гульфіком, що виступав, то светрик для ручного дракона; як не дивно, бухгалтер, якого застукали на тому, що він привласнював невеличкі суми з рахунків своїх клієнтів, серед них і «Брукленд Рекордз», і змушений був (завдяки черговій невідчепній ідеї Нета) відповідати за це в апеляційному суді; шанований спеціаліст університету Берклі з алтайських мов, який спеціалізувався на колекціонуванні вантажного соулу невеличких студій середини та кінця шістдесятих, на правому плечі в нього з незрозумілих причин був витатуйований стиглий банан, на верхньому кінці якого він (чи ще хтось) прималював чорним

фломастером усміхнене обличчя; один із одинадцяти психіатрів, яких відвідував Нет за останні десять років, доктор Мілн, який весь час невпинним діагностичним оком сканував обкладинки альбомів у рамках, що прикрашали стіни крамниці, непрацюючу залізну фуксію вентилятора, що звисала з високої стелі, вкритої мереживом павутиння й тіні, розфарбовану Джулі завісу з намистин з обличчям, схожим радше на Семмі, ніж на Майлза Девіса, батальйон мініатюрних пластикових північноамериканських прамасонів в мініатюрних фраках і фесках, розставлених на вузькій полиці в дальній частині крамниці, архітектурні релікти доспенсерського періоду, серед яких, ходили чутки, але не було ніяких доказів, якийсь час проводили збори члени оклендського відділку таємної націоналістичної організації «Чорна рука»; Сенді, дресирувальник собак, який понад десять років намагався переконати місто перетворити колишній «Голден Стейт» на парк для собак і який навчив песика Яффе, помісь бігля та шнауцера, Джаспера, що помер від раку, виконувати команду «Умри!»; і С. С. Мерчандані, який опинився тут, бо звик заходити до крамниці в цей час, блукаюча зірка своєї загадкової системи мотелів, племінників і алкогольних крамничок. Останнім заявився Король Брязкалець, побурчав, посовався і сів на свій звичний стілець з таким виглядом, ніби

шкодував, що спочатку не порадився зі своїм адвокатом; таким чином, мінімальні расові вимоги анонімного підлеглого радника Рода П. Абреу були виконані; був присутній і Аеробус, хоча на нього й не звертали уваги, ще один клаптик правдоподібності на строкатому плащі підтримки громадського різноманіття, яким Абреу у своїй тривалій боротьбі з Чаном за контроль в раді Окленду міг прикрити свою присутність і наміри.

— Дозвольте для початку, друзі, сказати вам,— заговорив Абреу,— чому, на мою думку, нас не мусить тут бути.

Роб Абреу, юрист зі втомленими плечима та пудинговими щоками, колись працював юрисконсультантом у профсоюзі електриків, значно молодший і спритніший, ніж був на вигляд, отримав кращу освіту, ніж можна було б припустити, судячи з його вимови, оточений запахом

рому, наділений великими вологими очима кольору водянистої кави, які кріпилися до обличчя в темних западинах, свого роду відбитках злочинних пальців життя. Та попри сутулість та сумний вигляд, агресивними манерами він нагадував невгамовного та завзятого ентузіаста, струмені енергії якого пронизують усе, хоч би що він казав, як та арматура в бетоні.

— Можливо, що ми не мусимо тут бути о цій годині,— оголосив він,— міркуючи, що намагаємось зупинити й повернути назад годинник догпайлівської пропозиції. Згодні?

Очікуючи заперечення, як він зробив би це в суді, Абреу підняв підборіддя. Заперечень не надійшло, хоча жінка зі скайтер'єром мала явно розчарований вигляд. Нет і сам почувався розчарованим, але припускав, що це якийсь риторичний гамбіт у стилі Брута, тож приготувався слухати, що буде далі. Підборіддя слухняно опустилося.

— Заявляти таке не лише передчасно, це ще й нечесно. Навіть помилково.— Він звертався до суду присяжних, до комітету з трудових конфліктів, людей, що вірили тільки собі, хай би якими мізерними були підтверджуючі докази, і яких геть не назвеш простаками.— Так, я бачив їхню пропозицію, ми з моїми людьми мали змогу ретельно з нею ознайомитись, і я б сказав, що найкраще її описує термін «амбіційна». Це амбіційна пропозиція, і містер Гібсон Гуд, справжній спортсмен, високовольтна людина,— я це серйозно — дуже амбіційний чоловік, який дивовижним чином знайшов застосування своїм талантам та конкурентній перевазі, своїм навичкам лідера. Якщо ви колись бачили, як він грає, то знаєте, про що я. Він усе може. Саме такого хлопця ви захотіли б до своєї команди, нехай хапає м'яч та біжить, якщо вдатися до футбольних кліше, а я, якщо чесно, великий прихильник американського футболу.

Цей вступ до промови було вимовлено з фанфарами та справжнім завзяттям, ніби на відкритті футбольного сезону, і тут петлі вхідних дверей заскрипіли, впускаючи нову людину. Усі обернулися подивитись: на порозі завмер високий чоловік у заплямованому світшоті з написом «Капітан»; із підкочених рукавів стирчали дві неймовірно міцні руки. Шорти баскетбольної команди США не

посоромився би вдягти і член комітету літніх Олімпійських ігор. Картину завершували кросівки «Адідас», біле на білому, перелякані, як ті бойові коні, й зморщені, як слони. Чоловік здавався замученим, розгубленим і, на думку свого ділового партнера, чимось пригніченим, ніби зла доля, якої він так боявся для свого закладу,— скажімо, наплив дивакуватих білих,— нарешті втілилася. В руках у нього була квадратна чорна рамка із крамниці художніх товарів, в які там вставляли обкладинки альбомів. Він не сказав нічого, так і стояв, важко дихаючи носом.

— Мій партнер Арчі Столлінгз,— оголосив Нет, відчуваючи, як змінилася, знизилася висота музики, яку він чув у своїй голові.

Уперше відтоді, як він узявся за виготовлення листівок, які дали КОЧІЗу нове життя, він подумав, може, трохи запізно, що варто було хоча б натякнути про свої наміри партнеру, Арчі Столлінгзу. Якщо забути про інші причини — знову ж таки, запізно він побачив, що була ціла купа інших причин,— то хоча б для того, щоб попередити злочасне порушення коду особистого стилю, на яке підштовхнув би Арчі його недогляд. Не так уже й часто — може, лише тоді, коли він запізнювався,— Арчі заходив до крамниці, повертаючись з кортів у Моссвуд Парк перед тим, як зайти додому, прийняти душ і перевдягнутись. І завжди він робив це неохоче, відчуваючи дискомфорт, вибачаючись перед тими, хто стояв біля прилавка і бачив його в такому непрезентабельному вигляді.

— Вибачте,— звернувся він до кімнати, а тоді відшукав очима партнера й ідентифікував його як джерело своєї розгубленості через неправильне вбрання, нахмутив брови.— Я... Е-е... О Нете!

— Арчі, це радник Абреу,— поквапився сказати Нет, щоб вийти із ситуації з честю, таким тоном, ніби він нагадував, а не повідомляв.— Він люб'язно знайшов трохи часу, щоб завітати до нас сьогодні й поговорити, поділитись своїм баченням догпайлівського проекту. І,— додав він з радісним, але нещирим ентузіазмом,— почути нашу думку. Наш сусід і добрий приятель містер Синглтері...

Гарнет Синглтері притиснув пальці до грудей, ніби намагався намацати вхідний отвір кулі.

— Ми мусимо *боротись!* — вигукнула жінка, що мешкала над пральнею самообслуговування і на слові «боротись» штовхнула свого песика, ніби спонукала його до дії. Песик від активних дій утримався.

— ТАК, ЧОРТ ЗАБИРАЙ! — проспівав крізь свій апарат «Стівен Гокінг», від'їжджаючи на своєму візку зі шляху Арчі.

— Ха,— тихо завважив Арчі.— Я правильно почув? Боротись?

Нет завважив тінь, що промайнула по широкому лагідному обличчю приятеля, і визначив її як щире горе. Він швидко приписав ці болючі емоції тому факту, що в приступі гіпоманії той зібрав — ні з ким не порадившись, просто посеред «транзитного» району міста, переважно чорного, бідного й голодного до всіх обіцянок «Догпайлу» поліпшити економіку й тим самим збільшити гордість, збудувавши «Дирижабль», хоча обіцянки ті могли статися корисними лише Нашим Любим Корпоративним Володарям,— цей різнобарвний натовп білих диваків, яких об'єднувало, можна було пальцем у небо потрапити, рефлексивне бажання, якщо не примус, протистояти будь-чому новому, що виникало в житті, особливо якщо воно обіцяло бути великим, яскравим і шумним; у процесі створення жахливого безладу на кухні та втечі від нього, безладу, що, як почала нашіптувати йому блискавична хімія мозку, можливо, був метафорою, пророцтвом того, чим закінчиться вся ця історія; сподіваючись уникнути цього усвідомлення, Нет гарячково шукав пояснень явному незадоволенню Арчі в рамках. Арчі вставив у рамку обкладинку дорогого серцю альбому «Redbonin'» з портретом Кочіза Джонса дуже крупним планом і в напрочуд яскравому світлі роботи Піта Тернера, на якому містер Джонс був струнким і міцним, але суворішим, ніж у реальному житті, з поцяткованими в'яззю веснянок щоками.

— Зайшов цю світлину повісити,— буркнув Арчі.

* * *

— О, мої співчуття,— сказав Мобі, випускаючи на волю якусь абсурдну масу, що її, як не дивно, Арчі відчув і повернув, ляпас за ляпас, вібрація за вібрацію, фунт за фунт. Тоді, як ведмеді на спарингу, вони зчепилися.— Чорт, як же сумно це чути, брате. Містер Джонс був справжньою легендою і взагалі гарною людиною.

— Твоя правда,— кивнув Арчі, пробираючись до прилавку, доки всі мовчки дивилися на нього, і Нету він нагадав Ісуса серед лихварів. Арчі помітив залишки курчати, квасолі з рисом, капусти та печива на поверхні. Він щільно стиснув губи, ніби демонструючи юдейську неприязнь до таких мирських (не кажучи вже нечистих) продуктів. Обмінявся з Королем Брязкалець обіймами дзенської простоти. Підійшов до полиці на стіні за прилавком, відсунув старий цифровий годинник Сет Томас, ляльку Джеймса Брауна, стосик телефонних рахунків, які уже давно хтось із партнерів мусив би перевірити з олівцем у руках. Відігнув картонну ногу з тильного боку рамки і встановив обкладинку альбому з траурною чорною стрічкою. Відступив, щоб оцінити, і зітхнув, як зітхають лише старі-старезні люди. Тоді обернувся до мовчазної кімнати і потягся за курячою ніжкою. Відкусив, пожував і проковтнув із явним задоволенням, з чого Нет зрозумів, що партнер дійсно проголодався.

— Арче...

— Я тут послухаю,— заявив Арчі Нету.— І ти теж послухай.— Плямкання.— Перепрошую, раднику. Будь ласка, продовжуйте.

— Гаразд,— погодився Род Абреу.— Ну, як я уже пояснив, містере Столлінгз, якусь хвилину тому, на цьому етапі гри я, власне, не вважаю, що ми маємо думати про боротьбу. Я казав...— Він розгубився.— Що я казав?

— Хапати м'яч і бігти,— підказав доктор Мілн.

— Ага. Футбол. Так. Хлопці, тут нема питань, якщо ви не знаєте, повірте мені, Гібсон Гуд зробив чимало доброго для громади Лос-Анджелесу, для тієї громади, де відбувалося не так уже й багато доброго. Я схвалюю його і захоплююсь ним за це, і я схвалюю людей, декого з моїх колег у міській раді, які дивляться на те, що зробив містер Гуд у Лос-Анджелесі, й кажуть: «Овва! Чи не чудово буде, якщо щось таке відбуватиметься і в Окленді? Хіба це не його рідне місто? Та він же наш земляк! Це ж просто здорово!» Постріл у руку. Ну, може, воно й здорово. Принаймні здається таким. На папері дійсно здорово. Але я дещо засвоїв. А я ж теж земляк, еге ж? Народився у Східному Окленді, просто в «Хайленд Госпітал». І засвоїв я ось що: я бачив, як за багато років крізь місто пройшло багато вражаючих людей з цілою купою неймовірних ідей, які на папері здавались чудовими. Коли ви маєте такий само вигляд, як і я, то «на папері» — ваша єдина надія.

Ці слова викликали сміх, Шошана у своєму хіміотерапійному шалику закивала, підключилися інші. Абреу обвів усіх своїми меланхолійними очима, єврейськими очима, бо «абреу» означає «єврей», захотілося Нету пояснити Арчі, португальською чи каталонською.

— Якщо маєте таку амбіційну пропозицію, як ця, а ви навіть і не сумнівайтесь, що це дуже амбіційна пропозиція, мусите проявляти обережність. Люди схильні, коли зустрічаються з таким харизматичним хлопцем, як-от Гібсон Гуд, справжньою суперзіркою, з людиною, яка генерує стільки емоцій, люди потрапляють на гачок, еге ж? А коли люди стають емоційними, їх заносить, вони діють поспіхом. І саме тому ми тут сьогодні й зібралися. Бо хтось мусить трохи відступитись і сказати: «Слухайте, нумо діяти повільніше. Нумо поміркуймо». Ось що я хочу сьогодні до вас донести.

«Діяти повільніше» — це не зовсім те, що спочатку хотів донести Нет, коли тільки складав свій план, але його ніс виявив у словах Абреу певну хитрість, і він не повірив, що радник мав на увазі просто відступити.

— Саме цю думку я хотів би отримати взамін і від вас і поділитися нею з моїми колегами в міській раді.

С. С. Мерчандані нахилився до Арчі.

— Я отримав інформацію з надійного джерела,— повідомив він лиховісним і неадекватним шепотом,— що саме через нього звільнили сестру Чана з порту Окленду.

Як і Арчі, що безрадісно жував печиво, ладне повернути радість навіть віслюку Іа-Іа, Нет удав, що не почув містера Мерчандані, але покосився в бік здогадного джерела інформації. Синглтері вигнув брів, тоді, обвівши поглядом кімнату, посміхнувся двозначною, але обнадійливою посмішкою, так, як ми посміхнулись би людині, яка от-от натисне кнопку запалювання саморобного реактивного наплічника. Схоже, його не вразило сумнівне звання засновника КОЧІЗу, їхні лави значною мірою склалися, бо Нетові довелося поступитись гордістю за отримувачів електронних листів, розісланих під гарячу руку за адресами, де в контактній інформації стояв такий само індекс, як і у «Брукленд Рекордз», і кількість їхня була відносно скромною (Нетаважко було назвати старанним електронним кореспондентом) і складалася з розрізнених соціальних контактів, установлених Нетом за кілька років.

— Я хотів би подякувати нашим сьогоднішнім господарям за те, що організували цю зустріч; ви двоє є справжніми стовпами нашого району.

— Ха,— гмикнув Арчі.

Абреу обернувся на звук і застукав Нету саме тієї миті, коли той виконував складне потискування плечима, призначене для їхнього орендодавця, губи його при цьому були асиметрично опущені куточками вниз, що мусило означати: 1) він готовий визнати як сумнівність успіху КОЧІЗу, так і сумну перевагу, принаймні на цьому етапі, білих облич серед членів клубу, яка супроводжується 2) шанобливим припущенням, що Синглтері притримав свою думку, бо ніколи не знаєш, що може трапитись, а по-друге, є ще більш шанобливе припущення, що 3) до біса того Синглтері, і таке продумане, багат шарове потискання плечима — особлива звичка

Яффе, що сягає корінням тих днів, коли вони не знали, що станеться на берегах Вісли.

— Ні, справді,— заявив Абреу, неправильно витлумачивши Нетове потискання плечима як скромність.— «Брукленд Рекордз», я б сказав, таке місце, набагато більше за крамницю. Це наша місцева організація. Знаю, що багато хто з вас за багато років витратив у цій крамниці купу грошей і часу.

— І набагато більше часу, ніж грошей,— завважив Арчі, і Мобі, який лишив тут тисячі доларів, віддано розреготався.

— Це незалежне, незвичайне, привітне місце...— продовжив Абреу, голос його при цьому навіть трохи потріскував, ніби вбирив у себе напругу, якою сповнена була атмосфера між партнерами. Спінозіанський сум у його очах швидко збільшувався, тіні під ними глибшали: — ...що надає цій частині міста особливого характеру. І саме про цей особливий характер ми мусимо пам'ятати, коли розглядаємо план просування «Догпайлу». Існують також кілька екологічних факторів, на які може вплинути ситуація. Наразі, як я зрозумів із розмови з міс... е-е...

— Сенді,— озвалася та, виблиснувши очима й помахавши хвостиком бідолашного Джаспера.— Саме тому, як мені сказали, ми не можемо влаштувати парк для собачок. Дальню частину території використовували як фабрику чи щось таке. Я чула, там була ртуть. Копати не можна, доки все добряче не почистять.

Кілька осіб закивали, забелькотіли, що чули про певні проблеми на цій території, але більшість, схоже, дізналися інформацію вперше; Нет аж зрадив із думки, яку тривогу викличуть ці новини про небезпеку, коли вилізуть назовні, в його уяві, мережею пліток та блогів, доки та тривога не досягне свого піку, що й винесе звинувачувальний вирок догпайлівській пропозиції раз і назавжди, повалить її на землю, зі скрипом та крихтами, в хмарі куряви. Йому хотілося обернутися до Арчі, який роздратовано стояв поруч, обернутися до Авіві, яка в його уяві з криками вибігала зі спустошеної кухні їхнього будинку, що, до речі, також перебував під загрозою через з'явлення «Догпайлу»,

обернутися до приви́ду Опал Старретт, яка завжди казала, щоправда, не без ніжності в голосі, що Нет нездатний навести лад навіть у порожній шухляді, сплеснути руками й вигукнути: «Да-діда-ла-ді-доп!»

Саме тоді, коли Нет вітав себе й подумки вихвалявся перед живими й мертвими тим, як влучив у ціль із праці предка Давида, він побачив, як виструнчився на своєму стільці Синглтері, ніби від електрошоку, тоді холодно й обережно кивнув комусь за рамою вікна, людині поза полем зору Нета.

— На хлопців із «Догпайлу» чекають кілька питань. І звісно, тут моя промова добігає кінця, міська рада і комісія з планування захочуть почути ваші висновки та коментарі...

І тут увійшов Той Самий Чан, у своєму капелюсі а ля Серджо Леоне та похоронному костюмі, розміреним кроком, гостроокий і швидкий, як той півник. Він зупинився на порозі, за ним — бригада з двох племінників.

— Господи,— зітхнув він.— Вибачте. Я і не знав.

Він прикрив рукою рот, вигляд при цьому у нього був збентежений. Ошелешений від того, що в улюбленій крамниці платівок і яблуку ніде впасти від купи народу, і все це просто серед дня. Набагато більше людей, ніж колись тут бувало за всю історію існування помешкання, навіть ще тоді, коли воно було перукарнею. Кінострічка Нетових спогадів крутнулася назад і перенесла його з «Брукленд» у мить на сорок років до того, коли чоловіки й хлопці, можливо, серед них були і Чан Флаверс з Лютером Столлінгзом, з'юрмилися навколо портативного чорно-білого телевізора, щоб подивитися, як Кассіус Клей повалить Великого Ведмеда. Нету нестерпно захотілося, щоб сьогоднішнє скупчення народу стало тією юрбою, ці люди — тими, а всі ці роки бродіння та інновацій у музиці та житті чорної Америки були ще попереду. Надія нездійсненна, та як від неї відмовитись?

Підступний сучий син удає здивування. Та навряд чи його могла здивувати скромна публіка, скликана Нетом, і Нет не купився на

удаване здивування: отак він узяв і *випадково* зайшов на організаційні збори КОЧІЗу, з отим «*Господи*, вибачте, що потурбував, завітаю пізніше». Флаверс провів блискавичну, але ретельну інвентаризацію людського вмісту в кімнаті. Коли очі його зупинились на Королі Брязкалець, він зробив паузу.

— Містере Синглтері,— промовив він із холодною ввічливістю.— Ну-ну. Найясніша присутність.

— М-м, гм-м,— відгукнувся Синглтері.

Раптово відчувши смак свого перебування в кімнаті, Король Брязкалець відкинувся на стільці. Повільно усміхнувся. Той Самий Чан негайно посміхнувся у відповідь.

— Стільки незнайомих облич,— заявив він, ніби вся вина за те, що він їх не знає, лежала на ньому.— О, Елішева, правильно?

— Так, вітаю,— кивнула жінка-раввін з «Нешама», склавши три пальці так, як це роблять дівчата-скаути.

— Готуєтесь до Великих Свят?

— Вони наближаються,— погодилась Елішева.

— Саме так! Рош ха-Шана! — У вустах Флаверса назва свята звучала урочистіше, ніж звук Нет, «Ро-ош ха-Шана-а!», клінгонська традиція, що включала ритуальну битву та виття на місяць.— А хто ще тут? Ой, вибачте, брате.

«Стівен Гокінг» за допомогою джойстика відкотив свій візок, щоб звільнити місце для Абреу, змусивши того відступити і таким чином уперше потрапити в поле зору Чана Флаверса. Досі його приховував сертифікат, закріплений на шматі пінопласту, який повідомляв усім відвідувачам, що 2003 року читачі «Експресу» обрали «Брукленд Рекордз» найкращою крамницею уживаних платівок в Іст-Бей, цей висновок ґрунтується на сімох із десяти останніх років. Тут вигляд у Чандлера Бенквелла Флаверса III став дійсно приголомшеним.

— Радник Абреу,— промовив він.— Власною персоною.

— Неймовірно,— підтвердив Абреу з тією штучною бадьорістю в голосі, так схожою на нудьгу, яка, певне, не раз ставала йому в пригоді на службі.— Я саме збирався відповідати на питання цих шановних людей. А ви набагато краще за мене поінформовані щодо цього проєкту. Я переконаний, усім вам добре відомо — а вам відомо, еге ж? — яким великим прихильником «Догпайлу» став радник містер Гуд останнім часом після певного періоду побоювань, які відчуває також багато хто в цій кімнаті. Тож, містере Флаверсе, не знаю, може, ви розкажете нам, про що дізналися, якого висновку дійшли, що допомогло вам змінити думку щодо цього проєкту?

— Я б залюбки,— відповів Флаверс.— Був би радий. На жаль, сьогодні не маю часу. Саме йду з однієї зустрічі на іншу. Навіть хвилички не маю, щоб зазирнути в кошик із новими надходженнями. Щоб залишити трохи своїх важко зароблених грошей у цій касі.

Його слова викликали в двох дюжин загрубілих мізків потужніший регіт, ніж Абреу спромігся вичавити з цієї грубої юрби з Берклі/Окленду з таким слабким почуттям гумору, як сперма в чоловіка, що носить занадто обтісли труси. Нетові здалося, що Чан у чудовій формі і не проти виступити з промовою. Може навіть і сьогодні завітати, підготувавшись. І слова його проникнуть просто в душу Нетовим обранцям: критиканам їхнього району, пуристам, любителям перемивати кістки, тим, хто невпинно прислухається до божевільних голосів у своїй голові. Усі вони наразі зібралися в одній кімнаті, щоб їх загнали в суворі, але великодушні обійми Флаверса. І той може прихлопнути їх одним ударом, як хоробрий кравчик — мух. Завдяки Натанієлю Яффе, епітафією якому можуть стати такі слова: «Тоді це здавалося гарною думкою».

— Власне, я вас шукав, містере Столлінгз,— продовжив Флаверс.— Маєте хвилинку?

Простодушне й геніальне питання, і коли всі повернулися до питання від доктора Мілна щодо особливості правил зонування в Окленді,

ніхто його не згадав, крім Нета, який саме дивився на Арчі, коли той насторожено й неохоче відповів:

— Так, авжеж.

* * *

У прохолодній напівтіні кабінету Чана Флаверса Арчі упав у крісло з високою спинкою. Велике і м'якеньке, як бабуся, оббите бежевим ситцем з рожевими трояндами. Крісло, в якому можна зомліти, заради якого можна відмовитись від власної гідності, відчути себе в безпеці кондиційованого співчуття, де, влаштувавшись за своїм столом, Чан Флаверс приймав клієнтів смерті з відчуженістю судді, наче той єгер, що припав до землі й вичікує в засідці. У Арчі аж піт захолов на руках та лобі.

— Дякую, що знайшов хвилинку, синку,— почав Флаверс.— Мені здалося, що ти не дуже задіяний в тому, що у вас відбувається.

— Не дуже,— погодився Арчі. Він щосили опирався кріслу, його запрошенню підлаштувати свою арматуру скорботи до його комфорту. Скорбота сама була кріслом, широким і великодушним, готовим огорнути тебе своїми м'якими крилами, а тоді поглинути й тримати, як дріб'язок у кишені. Він спіймав себе на тому, що зсутулився в кріслі, розгубився, витягнув ноги, розставивши голі коліна, прикрив рот рукою, ніби хотів огризнутися й відповісти кмітливо.

— Я от що подумав: якщо тобі зручно,— повів далі Флаверс,— ми з тобою могли б обговорити деталі похорону тощо. Кількоро пунктів дрібним шрифтом, так би мовити.

Арчі кивнув, уже відчуваючи, що розмова, ця аудієнція у радника, має підводну течію, і йому це не подобається. Бенквелл та інший племінник, Фейд, стояли на варті по обидва боки дверей кабінету, як пара пекінесів, надто загрозливо, як на Арчі. М'язи трунаря, жодних сумнівів і питань щодо цього. На похоронах, якщо щось піде не так, якийсь із племінників Флаверса втрутиться й охоронятиме спокій.

Якщо Флаверс ховав жертву вбивства, когось втраченого за логікою стосунків, якщо була задіяна якась історія крові та поганих переживань, племіннику

доводилося стояти серед присутніх. Обличчя Бенквелла і Фейда, вбраних в ідентичні костюми, несли на собі печать спокою заліза, прихованого біля стегна. Арчі згадав Бенквелла гладким хлопцем дванадцяти років, з головою, занадто малою для решти тіла, місцевий скандал, коли з'ясувалося, що Бенк змушував свою бабусю, яка була несповна розуму, платити йому п'ять доларів за збірку сканвордів, які він для неї розв'язував. Допомагав їй зберегти гідність, як він сам пояснював, бо тоді вона могла лишати збірки будь-де в кімнаті, і всі б побачили акуратно обведені й закреслені слова. Цікаво, чому Флаверс вирішив, що м'язи — необхідний чи бажаний елемент їхнього рандеву? Він озирнувся, щоб роздивитись племінників, зміряв їх знудженим повільним поглядом, запрошуючи до біса, салютуючи Фейду вороже піднятим підборіддям. Фейд і своє підняв з приязною холодністю. Він мав репутацію танцюриста-енциклопедиста, ладного переважити будь-кого від Саутсайду до торфовищ. Можливо, ще й битися вмів, капоейрою якоюсь займався, бо мав хлопець таку худорляву, пружну статуру. Бенквелл, хто б сумнівався, виріс доволі огрядним.

Арчі обернувся до Чана, готовий відповідати.

— Чи я маю вибір?

— Авжеж,— лагідно запевнив його Флаверс, так лагідно, що Арчі одразу ж пожалкував про свої слова й залюбки забрав би їх назад. Параноїк, уявляє собі усіляке лайно, пістолети та підводні течії. От і маєте легковажні фрази, позбавлені поваги.

— Якщо час невдалий,— сказав Флаверс,— буду радий..

— Ні-ні,— заперечив Арчі,— просто пожартував. Переходьмо до справи.

— Добре.

— Ви казали про містера Джонса.

— Так. Слухай, упевнений, що брат Синглтері тобі вже казав, але містер Джонс про все подбав, з фінансового боку і стосовно всіх варіантів.

— Усім про це відомо.— Виявилось, що Синглтері є виконавцем заповіту містера Джонса, тож і пхав свого носа всюди, куди ще не встромив свого Чандлер Флаверс.— Чорт, він навіть якийсь час носив у гаманці згорнуту світлину своєї труни, діставав і усміхався, ніби то була якась кралечка з журналу чи фотка Таїті.

— Містер Джонс, нехай спочиває його душа з миром, мав таку особливість, це точно.

— Попросив поховати його в ацтекському костюмі,— гмикнув Арчі.— Як я чув.

— Огидна штука,— завважив Фейд.

— Ацтекські костюми шиє Рон Постал із Беверлі Гіллз,— сказав Арчі, вдячний за можливість перевтілитися із сутулого підлітка, вимушеного огризатись, на професора й чогось навчити цього пихатого півня.— Визнаний майстер американського вихідного костюма. Такого більше не знайдеш. Йому б у Смітсонівському інституті працювати.

— Люди можуть бути доволі практичними щодо одягу, в якому хочуть бути похованими,— проспівав Флаверс із удосконаленою лагідністю.— Це не так уже й дивно, та я і запевняти не стану, що «дивно» — належний термін. Я, знаєш, перечитував його інструкції; він надрукував їх з одним інтервалом на шести сторінках.— Він відкрив теку на столі, темно-зелену з гачками з білого металу, якими тека чіплялася до тросика в шафі-картотеці. Кінчиком середнього пальця, ледь більшого за хлоп'ячий, він почав помічати пункти на першому аркуші паперу в теці.— Він зажадав катафалк-кадилак.

— Природно,— стенив плечима Арчі.

— Природно. І зробимо так, щоб він його отримав. Хотів відкрити труну...

— Який у нього зараз вигляд?

— Зараз? Зараз він спокійний і сповнений гідності.

— Немає ознак... е-е... пошкоджень?

— Це наше мистецтво, містере Столлінгз,— відповів Флаверс.— Наша професія. Будь ласка. Чоловік хотів китайський духовий оркестр, похоронний оркестр «Грін-стрит» із центру міста.— Він відірвав очі від теки.— Як із цим бути?

— Виявилось, вони вже зайняті,— зітхнув Арчі.— Вранці і вдень.

— Тож маємо проблему,— підсумував Флаверс.

— Будь ласка.— Настала черга Арчі. Він обмінювався повідомленнями з адміністраторкою Гвен, Кей, з метою позичити у неї костюм, а заодно й оркестр «Бомп і обставини» і влаштувати власний похоронний парад. Містер Джонс якось бачив їх на ярмарку на Темескал-стрит. Купка серйозних гарненьких лесбіянок-оркестранток, укритих тату, грала «Якого друга ми знайшли в Ісусі», і викликати на обличчі містера Джонса усмішку їм було неважко.— Це моє мистецтво і моя професія.

— Чесно.

— Я чекаю наступні пункти,— продовжив Арчі.— Дрібним шрифтом.

— Так,— кивнув Флаверс.— Цей джентльмен, нехай його душа відпочиває з миром, мав відразу, так би мовити, до релігії. Гадаю, вам це відомо.

— Він був собі на умі.

— Був. Але дав це зрозуміти доволі ясно,— постукав Флаверс по третьому аркушу паперу в зеленій таці,— що не хоче ніяких пасторів, ніяких священників, та й узагалі ніякої церкви. Не хоче, щоб навіть

тут, у ритуальному бюро, справили службу. А у нас тут і вітражі, і осліпки в каплиці, все, що потрібно. Маємо Біблії, збірки гімнів. Я б сказав, створили атмосферу благоговійної урочистості. Намагаюсь, щоб релігійна складова була ненав'язливою, шанобливою. Офіційно це світська церемонія. Але ж недарма називають наші заклади похоронними храмами, і містер Джонс...

— Він був затятим атеїстом,— пояснив Арчі.— Пригадую, як батько казав, що колись містер Джонс був справжнісіньким комуністом.

— Як там Лютер? — поцікавився Флаверс, утомлено, незацікавлено, ще лагіднішим голосом. Питався лише заради проформи. Але одне око ніби покосилося ліворуч, в бік Бенквелла, ніби попереджаючи: «Слухай уважніше!»

— Не знаю,— відповів Арчі.

— Давно не бачив його?

— Роки зо два. Що він накоїв цього разу?

— Нічого не накоїв,— запротестував Чан Флаверс.— Я такого не казав.

— Але ж ви його шукаєте,— не відступав Арчі.— Таке у мене склалося враження.

— Можливо.

— А якщо ви його шукаєте,— зробив висновок Арчі,— то він точно щось накоїв.

У нижній частині обличчя Флаверса з'явився розріз посмішки, тоненький, наче ножем папір розітнули. Арчі була невідома природа давньої сварки між Чаном Флаверсом і Лютером Столлінгзом. Історія справи була забороненою і неясною. Тіточки проводили своє розслідування, поводили вусиками. Роками намагались вони намацати щось на дні ями пліток, ворушили паличками попіл. Але навіть ті легендарні любительки скандалів так і не знайшли нічого конкретного,

щоб пояснити розрив, хіба що перешіптування про причетність до якогось міфічного вбивства за років Пантери. В дитинстві, Арчі це знав, Чан з Лютером були махровими, хронічними приятелями-змовниками. Та коли Арчі було чотири чи п'ять років, приблизно в той час, коли Лютер став зніматися у фільмах, ту дружбу покинули, як старий будинок, опечатали законом, прокляли.

— Хай би що він зробив, це його провина,— сказав Арчі.— Кажу це, щоб від самого початку все було зрозуміло.

— Може, ти й маєш рацію,— кивнув Флаверс.— Може, Лютер таки щось зробив, і хай би що він зробив, хоч як мені прикро це казати, то його провина. Але це справи не стосується. Мені просто потрібно його побачити. Потрібно з ним поговорити.

Була світлина, яку Арчі добре запам'ятав,— висіла на стіні кожної з батькових квартир. Глянцева, чорно-біла, знята фотографом «Триб'юн» на танцях в оклендській технічній середній школі: Лютер Столлінгз і Чан Флаверс із двома дівчатами, вбрані за модою того часу. Всі такі вичепурені, усміхнені, але наділені тією скоростиглою гідністю предків періоду їхньої юності.

— Якби я знав, раднику, де він, я б вам сказав, от просто зараз,— запевнив Арчі.— Але я не знаю. Так я сам вирішив. І дізнаватись не планую.

— І не знаєш нікого, хто б знав, де він зараз мешкає. Жодної живої душі.

Це він так лагідно дорікав Арчі за його непоінформованість. Натякав, що від Лютера Столлінгза могла бути десь, для когось, якась користь.

— Ні. Ні, сер. Не знаю.

— Гарзд. Але, скажімо, ситуація змінилася. Можливо, змінилося щось у твоєму погляді на ситуацію. Скажімо, одного дня ти дивишся у воду. Бачиш там плавець: повернулася стара знайома акула. Просто дай мені знати. Я маю щось для неї. Щось таке, що їй край потрібно.

— Невже? І що це? Морський лев?

Флаверс зупинив на Арчі свої сонні очі, ніби руки на нього наклав. Повільно, скептично підняв важкі повіки.

— Я серйозно,— промовив він.— Якщо зустрінеш його чи когось із його приятелів чи друзів. Когось із колишньої команди, якщо вони досі живі, бо лишилося їх зовсім мало. Просто дай мені знати. Валлетту Мур наприклад. Я чув, що вона десь поряд.

Очі його проникли Арчі просто в душу, як ліхтарик, як лом. Арчі не купився, нічого не видав. Може, старий уже знав, що Арчі бачився з Валлеттою; а може, просто вудку закидав. Арчі сам не знав, чому вирішив промовчати.

— Якщо вона з'явиться,— вів далі Флаверс,— просто скажи. Зателефонуй на мій особистий мобільний. Фейде, дай йому номер. Гарзд? Зробиш це для мене?

— Я подумаю,— ухилився від відповіді Арчі.

— Зроби це,— сказав Флаверс.— Ніколи не знаєш, що буде. Може, саме я замовлю за тебе слівце перед містером Поганим Гібсоном.

— Це правда?

— Це не виключено.

— Зв'язок із громадськістю, ха.

— Новий магазин «Догпайл», як мені повідомив надійний інформатор, матиме найбільший, найрізноманітніший відділ джазу з усіх магазинів країни. А ще там буде хіп-хоп. Ритм-енд-блюз. Блюз. Госпел. Соул. Фанк. Хтось має керувати тим відділом, містере Столлінгз.

Арчі мав вибір: увібрати в себе значущість цих слів або ж негайно струсити їх із себе, як собака капелюх, що на нього начепили.

— Сатано,— усміхнувся він,— відійди від мене.

За спиною пирхнув Фейд, а може, то був і Бенквелл.

— Авжеж, сам вирішуй. Дитина скоро народиться,— незворушно сказав Флаверс.— Настав час заробляти реальні гроші. У них отримаєш повний соціальний пакет.

— Ага, покатає мене на своєму дирижаблі,— гмикнув Арчі.— Я не продаюсь.

— Обожною пророцтва людини перед народженням її першої дитини, — сказав Флаверс.— Вони схожі на сніжинки. Та незабаром з-поза хмар засяє сонце й розтопить ці щасливі мрії.

— Живе в країні мрій,— підтримав Бенквелл.

— Так і є,— кивнув Флаверс.— Але за житло все одно потрібно платити.

— Агов! Ні, я дійсно хочу подякувати вам.— Арчі підвівся.— Ви допомогли мені організувати думки щодо «Брукленд». Я дуже вдячний за це.

— Справді? — В голосі Флаверса забриніла підозра, ніби він сумнівався, що напрямок думок Арчі змінився.— І як це?

— Завдяки вам я зрозумів, що ми мусимо провести похоронну церемонію в *крамниці*. Відсунемо всі ящики з платівками. Як добре, що вони з коліщатками, еге ж? Прийти може будь-хто. Ніби на танці, які ми колись влаштовували.— В брудних шортах і заплямованому світшоті з написом «Капітан» і з підкоченими рукавами це було нелегко, але Арчі пірнув глибше й зібрав усю гідність, що лишилася на дні його душі.— Раднику, завдяки вам я зрозумів, що ми — я, містер Джонс, Нет Яффе і люди нашого стибу — ми вже маємо свою церкву. Вам вона теж подобалась до недавнього часу, ви були її парафіянином з хорошою репутацією. І церква ця — церква вінілу.

— Церква вінілу,— повторив Флаверс, наполовину переконаний. Але похитав головою і гмикнув, ніби сама думка викликала в нього подив

чи відразу.— Ну-ну...

Арчі повернувся й пішов із кабінету, не глянувши ані в бік Бенквелла, ані в бік Фейда, пишаючись тим, як пройшов між ними, прислухаючись до відлуння своїх слів.

— Побачиш плавець акули у воді,— кинув йому Флаверс,— просто гукни мене.

* * *

Широкий, як та прірва, з гуркотом, притаманним самій долі, «ель каміно» прокотився вулицею забутих іграшок і зупинився перед будинком. Дрож, кашель, тихий стук; після цього день захлинувся бентежливою тишею. Кінець дня в кінці серпня, небо обмежене лише пагорбами й близькою стіною ночі. Пальма, платани просочені тінню. Бунгало з насунутими на самісінькі очі капелюхами дахів виблискують на сонці маківками. Арчі вбирив усе це в себе з жагою приреченого. Не те щоб він повірив, що йому загрожує небезпека чи він помре якимось інакше, ніж у звичний повільний спосіб. Ясний і солодкий вечір, світло, від якого у нього аж у грудях боліло,— це лише наслідок помірної паніки, паніки моральної і практичної.

Він виліз із автівки, і вечір поклав свою прохолодну долоню йому на чоло, ніби перевіряв, чи немає температури. Арчі став на тротуарі біля будинку. Двигун «ель каміно» зітхнув, щось забубонів сам до себе, заспокоївся. Малюк-археолог проводив розкопки в пісочниці червоною лопаткою. Може, шукав давні залишки іграшкової легенди, голову Стіва Остіна, голову Оскара Голдмана. «Я маю шість мільйонів варіантів». Він розповість Гвен про Тіта. Після цього потрібно розказати ще багато чого різним людям. І прийняти низку важливих рішень. Урегулювати принаймні одну ситуацію.

— Там і лишайся,— сказала Гвен, і виявилось, що наказ призначався юному містеру Тіту Джойнеру, що сидів на нижній сходинці ганку. І судячи з виразу обличчя дружини, яка роздратовано йшла в його напрямку із зеленою спортивною сумкою в руках, Арчі замість того,

щоб лишатися там, де стояв, мусив би обернутись і швидше тікати в бік пагорбів.

— Водила його до Джо,— пояснила вона. Поставила сумку на землю між ними, і та гупнула так, ніби там було фунтів п'ятдесят власності та майна.— Тут консервовані чорні боби з чилі й заморожені такіто. Яйця, бекон, суміш для млинців і сироп.

— Гаразд,— погодився він.— Що б ти не... Гаразд.

Він нахилився й підняв сумку. П'ятдесят фунтів. Речі, без яких Арчі Столлінгз не зміг би жити вільно, спокійно й щасливо в цьому світі, не важили б менше п'ятьох чи шістьох сотень фунтів.

— Купила йому нові шкарпетки й труси.— Вона здригнулася.— І краще тобі повірити мені на слово, що старі я викинула.

Арчі поглянув на Тіта, що сидів, обхопивши голову руками, й роздивлявся свої кросівки. Арчі уявив нові білі шкарпетки на пластикових гачечках, свіжі, в хрусткому пакетику. І саме тоді, коли він дивився на сина й уявляв труси та шкарпетки, йому вперше стало дійсно соромно. Хлопець не мав нікого в цілому світі, хто дбав би про чистоту його спідньої білизни чи принаймні б перевіряв її час від часу. Сам Арчі виявився таким поганим, таким негідним чоловіком і батьком, що Гвен, яка не була навіть кровною родичкою, довелося втрутитися: як тому дядьку Сему — у внутрішні справи іншої держави. Узяти ситуацію під контроль.

— Агов,— сказав він.— Слухай, Тіте. Тобі це подобається?

Хлопець замислився, квапитися було нема куди. По очах і не розбереш, що за процес там у нього відбувається. Тоді стеновав плечима.

— Гаразд,— зітхнув Арчі. Він перевісив сумку на інше плече й подивився на Гвен.— Дякую.— Він розвернувся, похлинувся, спробував замаскувати під кашель, закашлявся, як «ель каміно». Роздовбане старе авто, роздовбана перукарня, повна старих

роздובбаних платівок, і роздубаний двомісний Брукленд — ось наслідки інвентаризації його життя.

— Перепрошую. Куди це ти зібрався?

Він повернувся назад, зрозумівши, що чогось таки не зрозумів, та чого саме, зрозуміти йому було важко. Гвен підійшла, зірвала з його плеча сумку, похитуючись, попрямувала до своєї автівки. Сумку вона несла так, ніби там був дробовик. «Бумер» здав назад, вона опустила вікно з боку сумки й почекала, доки Арчі, озирнувшись на сусідські вікна й побачивши там пару облич, нахилиться до авто.

— Я розкажу тобі, що буде далі,— промовила Гвен, щосили стискаючи кермо, Арчі це ясно бачив.— Усе дуже просто. Можу дати тобі лише одну пораду, бо більше сказати нічого.

— Гарзд,— погодився Арчі. Він хоча й бачив, що Гвен сидить в автомобілі, готова поїхати геть із п'ятдесятьма фунтами своєї свободи, досі повірити не міг, що вона його кидає.— Я слухаю.

— По-перше, я хочу переконатись, що ти зрозумів. Маєш спантеличений вигляд. Ти збентежений?

— Так, трохи збентежений.

— Моя пацієнтка народжує. Емі. Я їду до неї на пологи. А тоді спатиму десь в іншому місці. Я не повернуся. Досі все ясно?

Арчі кивнув.

— Цей хлопець — твій син. Тіт. Він ледь вліз на надувне ліжко в задній кімнаті. Мені сказали, що він уміє розмовляти, але я ще не отримала цього доказів. Такіто. Бекон,— загнула вона пальці.— Второпав?

— Второпав.

— Добре. А тепер порада: ти маєш змусити їх робити те, що їм не хочеться, хоч тобі, може, й байдуже, робитимуть вони це чи ні,—

сказала вона.— Ну а решта... сам знаєш.

Мозку Арчі знадобилось трохи часу, щоб обміркувати цю стрічку Мебіуса, в якій переплелися порада й багажник автівки Гвен, що швидко зникла з поля зору, але нарешті він зрозумів. Упаковки білизни, консерви з чорними бобами та чилі. Це не образи, які кидала в нього обурена жінка, намагаючись пристидити й змусити приділити увагу дитині ціною жертви, яку вона принесла. Це інформація, яка йому знадобиться.

— Я зголоднів,— заявив хлопець, коли Арчі обернувся до будинку.

* * *

Коли його мати зі своїми сестрами збиралася фарбувати волосся та перемивати кістки на кухні дитинства Арчі, у них були два улюблені терміни, що позначали крайній ступінь осуду. Перша блискавка, якою вони залюбки кидались, витягуючи її, немов Зевс, із відра в кутку,— слово «безсоромний». Частенько його можна було почути. Воно мало двояке значення. «Безсоромний» означало, що ти страждав від лінощів, таких глибоких, що навіть не переймався тим, щоб приховати свою погану поведінку; але натякало ще й на те, що ти не мусив нічого приховувати, не мусив відчувати ніякого сорому.

Другим словом, яке сестри стягували з висот свого захмарного глуму, було «скандальний». Це слово вони викидали, як той складаний ніж, рвучко, двома складами, «скальний», тож коли Арчі був малим, він сприймав його як граматичного брата першого слова: відсутність цієї якості була водночас і свободою від неї. «Скальність» — це така магічна невидимість, морально-маскувальний пристрій, споріднений з «безсоромністю», з метою протистояння всевидючим сканерам людей, які діють правильно і знають, як поводитись, і до яких належать сестри, і хоча групка ця нечисленна, вони загалом схожі одне на одного.

Безсоромний і «скальний» Арчі пірнув у авто Волтера Бенквелла, і за визначенням нічим хорошим це скінчитися не могло б. У ті дні

транспортний засіб, про який ішлося, являв собою добряче уживаний, але ніжно любимий «датеун» В210 1981 року випуску, того блакитного кольору, яким забарвлені судини на яечках, заднє сидіння замінене, як у машині часу з фільму «Назад у майбутнє», на поточний конденсатор у вигляді динаміків «Альпін», здатних розхитати гвинти часу та простору. Сьогодні о дванадцятій тридцять дня на секретному повороті 37-ї вулиці, на місці, вибраному Арчі згідно з прадавньою злочинською традицією, транспортний засіб, про який іде мова,— «Додж омні GLH» 1986 року випуску, з системою турбонаддування й загрозливого вигляду. Яскраво-жовтий з чорними смугами, з вихлопною трубою, яка завиває баритоном Джеррі Міллігена. Арчі, як і будь-хто інший, хто мешкає на поверхні третьої планети Сонячної системи, точно не лишив би без уваги колір, такий само, як і в комбінезоні колишнього мешканця Окленда Брюса Лі в останньому, незавершеному шедеврї «Гра смерті», та й сам Волтер був у вінтажному бджолино-жовтому спортивному костюмі «Адідас», із широкою чорною смугою збоку, а йому до пари — у джмелино-помаранчевих кросівках «Онїцука Тайгер».

— О господи! — зітхнув Арчі, примружуючись від краси авто, втиснув своє тіло всередину й оглянув старого друга з голови до ніг із жартівливим захопленням.— Ума Турман! Обожаю.

Волтер продемонстрував шматочок усмішки й засунув її за ліву щоку, як зачачку на майбутнє. Від нього линули вібрації роздратування, ніби його надурили, ніби він мав ліпші справи, на нього чекала жирніша гуска. Він написав Арчі електронного листа з домену «Догпайлу», мета і наміри так і лишилися незрозумілими й загадковими, хіба що хотів вишукано, якщо не сказати образливо, натякнути Арчі, що той не в змозі відмовитись від безплатної їжі.

— «Ума Турман»,— похитав він головою, явно співчуваючи Арчі, розчарований в ньому.— Це ж навіть не образа.

Арчі поміркував.

— Можливо, ти маєш рацію.

— Коли комар її укусив? І моя дівчинка Ума вийшла з коми?..—
Волтер поклав на кермо два пальці.— Простий двокроковий процес.
Крок перший — прийти до тями. Крок другий — усіх порвати.— Він
захоплено роззирнувся.— Коли вона відкусила тому чуваку язик...

— Чи таке взагалі можливо?

— Власне кажучи,— продовжив Волтер, проігнорувавши питання,—
я не проти стати Умою Турман. Тоді мені точно не довелося б
кружляти районом з чорномазим покидьком у береті, що вважає себе
Чарлзом Мінгусом.

Волтер ввімкнув запалювання, і вони від'їхали від тротуару під
низькочастотну мелодію вихлопної труби.

— Не скажу, що мені подобається твоє ставлення до людей, що тебе
годують.

Доля істини в цьому твердженні була, і Арчі не варто було ставитися
до слів дуже скептично. Тож він зняв піджак свого лляного костюма
і склав його на колінах, карамельно-коричневий піджак з одним
гудзиком, з вузькими, як лезо ножа, лацканами в стилі 1962-го;
намацав важіль і відкинув сидіння назад, до упору; схрестив
у щиколотках ноги, взуті в цукрово-коричневі черевики зі шкіри
алігатора п'ятнадцятого розміру із застібками збоку; поправив свій
автентичний баскський берет, також кольору коричневого цукру,
і стулив до біса пельку. Було в нього таке відчуття, що подорож ця —
сіквел учорашньої розмови з Чаном Флаверсом, але розум заборонив
йому розвивати цю ідею. Коли вони від'їжджали, Арчі поглянув через
плече в заднє вікно, щоб пересвідчитись, що на тротуарі не стоїть Нет.

Старий Кунг-Фу, чорт його забирай. Усі ці роки намотував кола по Лос-
Анджелесу, підставляючи своє обличчя під усі двері, ладні зачинитися
просто перед його носом, утримуючи дистанцію між собою і дядьком,
який так сильно його любив. І ось він повернувся до Окленду, працює
на п'ятого найбагатшого чорного в Америці, роз'їжджає на цій
бездоганній реставрованій автівці, слухає «Zapp», а може, сольник
Траутмена на вбудованому заводському касетнику і взагалі, як

сказали би вони з Арчі, коли були ще салабонами, живе в повному сюрреалізмі.

— А тепер серйозно,— сказав нарешті Арчі.— Куди ми їдемо?

Замість відповіді Волтер звернув на 24-ту і попрямував на захід, і невдовзі вони були вже на 880-й, яка могла вести лише до Гейворду, Сан-Хосе та Лос-Анджелесу, хоча, якщо продовжити пряму, можна було б дістатися й Антарктиди.

— Це десь біля аеропорту? — припустив Арчі.

Промайнуло кілька старомодних ресторанчиків, що приткнулися поміж сучасних забігайлівок та стандартизованих бургерних поруч із відремонтованою будівлею «Гегенбургер», темні підводні ями, до яких залюбки заповзали адвокати з трудового права, байкери, працівники складів і де низькокалорійні рагу щедро посипали сухариками. Ловити тут, на думку Арчі, нема чого, хіба якщо жити, очікуючи відкриття, або віддатися на волю випадку, який приведе тебе, нехай і жахливою, геть зруйнованою естакадою, до тарілки з незаними дивами.

— Хочу тебе здивувати,— заявив Волтер. Голос у нього так і лишився скрипучим, але щось там стало у нього поперек горла, така собі пігулка вагань. Арчі подумки перечитав того електронного листа, щоб переконатись, що там були слова, які можна перефразувати як «Я пригощу тебе обідом».— Ти ж бо занадто сліпий, глухий і тупий, щоб поїхати з доброї волі.

— Отже, це таки ресторан?

— Нехай це теж буде сюрпризом,— гмикнув Волтер.— Зачекай ще трохи.

Фантазія Арчі розігралася, в уяві постав фермерський ресторанчик, де ти мусиш сам зарізати собі свиню, насипати обжарених хрустких термітів тощо.

— Богом клянуся, якщо ти мене надуриш...

— Агов, полегше, Черепахо. Я стопудово гарантую, що ти опинишся в руках чудового кухаря. Гаразд?

Універсал і католик за своїми апетитами, Арчі знову відкинувся назад, заспокоєний інформацією, змирившись із перспективою таємничого обіду,— може, тако аль пастор, м'ясо для якого нарізає з гриль-бару невідомий геній тако,— і викинув із голови тривожні думи про хлопця, який завдяки хитрому переплетінню ниток життя став його відповідальністю. Незворушне обличчя, колір шкіри і статура Лютера Столлінгза — від одного погляду на нього серце Арчі немов кліщами стискало, жалило в минуле й теперішнє одразу, і біль той перестрибував через десятиріччя, пропустивши одне покоління. А може, то буде корейський ресторанчик, де виходить жіночка й виносить на таці цілу купу тарілочок і мисочок з кімчі, ставить їх на стіл перед тобою з таким виглядом, ніби зараз віщуватиме тобі долю, гадатиме на чилі та маринованих овочах, де ти сам можеш приготувати нарізані реберця на приватному грилі. На мить Арчі дозволив вогню корейської кухні випалити з пам'яті всі гіркі роздуми, що весь час на нього тиснуть, про біль і розчарування, причиною якого він став і ще стане, жодних сумнівів, через свою безсоромність та «сальність», для жінки, яку кохав. Пересувна кав'ярня з вафлями, блискучий хромований автобус, де подають курку та вафлі, де долю «Брукленд Рекордз», долю його довгої та непростой дружби з Нетом Яффе можна легко втопити в стрічці сиропу, що розтікається по хрустким квадратикам уявних вафель і переплітається своїм солодким, трохи підкопченим ароматом із запахом курячих ніжок. Усі його проблеми — і втрата містера Джонса, і дзвінки та зустрічі, які чекали на Арчі,— так нагадували дим і пар, що їх витягувало у вентиляційну систему над воками, киплячими казанами з біррією, грилями, на яких сичала цибуля для багаточарових гамбургерів та омлету зі шпинатом і м'ясним фаршем.

Тоді Арчі побачив і зрозумів, що то за сюрприз. Він із повільною величавістю розгойдувався на тросі, що відходив від кінця високої сталевий щогли, яка, своєю чергою, кріпилася до причіпа трактора на найдальшій смузі оклендського аеропорту, що тяглася вздовж похмурих, майже диких болот.

— Дирижабль,— сказав Арчі. Він заповнив собою все лобове скло доджа, блискучий і чорний, з червоним відбитком лапи на боці і червоними літерами логотипу «Дирижабль Догпайл».

— Це не дирижабль, це цепенін.— Скрипучий голос Волтера став тихішим, йому ніби забракло повітря. Як сказав би Арчі, його видає страх.— Має жорстку конструкцію.

— Ясно.

— Дирижабль — то лише мішок.

Вони підкотили до контрольно-пропускного пункту, на якому стояв рябий найманий коп, і Волтер обміняв своє водійське посвідчення на довгий та важкий холодний погляд, який стійко витримав, і отримав своє посвідчення назад. Волтер заїхав просто в тінь повітряного апарату, й вони вийшли, грюкнувши дверцятами. Схоже, цепенін був завдовжки з квартал на Телеграф-авеню і заввишки з Кайзер-шпиталь.

Арчі стояв, поправляв свій берет, заправлену сорочку, розгладжував зморшки на передній частині свого карамельного костюма і міркував, що перед ним великий чорний візуальний каламбур сторіч анатомічної тривоги білого чоловіка, і ця штука, просто як мелізматичний «Моноліт» Кубріка, сплутувала кабелі в його мозку. Серпневе сонце дратувало його, як дратував і Волтер, кваплячи позбутися сердитих тіточок, що оселилися в його душі, полишити приречену порожнечу «Брукленд Рекордз» і темні професійні перспективи нескінченно копатися в сміттєвих контейнерах і ящиках зі старими речами, коли кожен день, як те блюдечко зі срібним бережком, стає поверх стосу таких самих днів, і ти дивишся на касовий апарат із сумною купкою готівки, повертаєшся додому в кінці дня, зігнувшись під вагою ящика з подряпанними та майже зотлілими скарбами й вислуховуєш інструкції дружини, сказані таким тоном, ніби то цитати з книжок із популярної психології, такий собі моральний наказ позбавитись усього несуттєвого у своєму житті. Скинути весь баласт і летіти. Почати можна, скажімо, з колекції платівок, розкидати цю вежу зі ставісімдесятиграмових фрїсбі й підвестися. Висока блакитна завіса неба над головою, заболочені ділянки Аламеди, вітерець, що заграє

з краваткою Арчі,— все це, схоже, обіцяло спокутувати неспокутувану обіцянку, тягар якої він завжди відчував, носив з собою, як зім'яту й розірвану купюру в гаманці життя.

— Обід поданий,— оголосив Волтер.

* * *

Ніби ті родинні діаманти, зашиті у шви та заховані в кишенях емігрантських плащів, по всьому Окленду щедро було розсипано таємні дива, навіть тут, у смердючій, гнилій, Богом забутій його частині.

За гондолу цепеніна правив обтічний фургончик-буфет із якогось чорного полімеру, блискучого, як вінілова пластинка. Він завис просто над землею, така собі подушка для Бога, що вирішив зійти на землю. Крізь передні ілюмінатори новоприбулим пасажирам салютували двійко акторів-пілотів у капітанських кашкетах і знову поверталися до підготовки до зльоту, натискаючи на якісь кнопки та інші штуки на своїх великих старих цепенівських мікшерних пультах. Між новоприбулими та гондолою, трохи осторонь, стояв біля портативного гриля коричневий чоловік у ковпаку та білому халаті і невтомно шліфував свою кулінарну майстерність з допомогою мідних щипців та щітки. На передній частині гриля в стилі графіті було написано «Голодний полінезієць».

— Тільки не кажи,— почав було Арчі, але зупинився, бо не був іще готовий зрозуміти й прийняти ситуацію цього обіду віч-на-віч: споживати його доведеться в небі. Він не зводив очей з диму, пасма якого то заплітались, то розплітались, піднімаючись від грилю, тягнулися вздовж боку повітряного апарата.

— Наповнений гелієм,— пояснив Волтер; простеживши за стурбованим поглядом Арчі, він сам розхвилювався, хоч холодний, роз'яснювальний тон мав би свідчити про інше. Так він сам себе підбадьорював.— Інертний газ. Не горить. Ні з чим не взаємодіє.

Тут люк збоку гондоли зітхнув і розчахнувся, оприлюднивши таємний вантаж повітряного апарата: базальтовий моноліт, саме те, що змушує напівмавп мріяти про зірки. Чорна трикотажна сорочка поло, відполірований скальп, як голова Оскара. Окуляри в золотій оправі, золоті каблучки, чорні «Levi's», мокасини «Тімберленд». Брат на мить застиг на верхівці трапа, щоб його можна було краще роздивитись; вигляд у нього при цьому був як у зірки гольфу або у людожера, який щойно закусив зіркою гольфу. Плечі відведені назад, груди випнуті вперед. Рухався він так, ніби неспинно перетікав з однієї точки в іншу, такий собі негр роботи Гаррігаузена, міфічний і гігантський. За ним, високий та широкоплечий, хоч і все одно карлик порівняно з цим чуваком із «Золотої подорожі Синбада», вийшов коричневошкірий чоловік, гарний, гнучкий, стрункий. Він оцінив гостей з висоти верхньої сходинки, зістрибнув униз і повільно пішов до Арчі та Волтера, минув своїх охоронців, прорвався крізь їхню блокаду; схоже, ходу трохи ускладнював біль у суглобах чи наслідки якоїсь застарілої травми.

— Арчі Столлінгзе,— привітався Гібсон Гуд таким тоном, ніби повторював останній рядок жарта, над яким нещодавно реготав.— Дякую, що прийшов.

— Ага, дякую тобі, що... е-е... привів.— Голос Арчі спотикнувся через займенник і нікчемність, яку той віщував. Волтер приклав пальця до губ, стримуючи сміх, ніби Арчі перечепився через себе, намагаючись не перечепитись через себе.— Гібсоне Гуде! Хотів я сказати! — Арчі й сам розреготався.— Чорт забирай.

На звороті бейсбольної листівки з його світлиною можна було б надрукувати: шість футів шість дюймів, 230 фунтів, Імператор Всесвіту 1999 року, коли лідирував за кількістю голів, стратегій виграшу, очолював рейтинги і спустив три гри. Досі довготелесий і жилистий, статурою схожий скоріше на центрального гравця, ніж на квотербека, пересувається з відмінним чуттям руху, притаманним лише коням, Гібсон Гуд, також відомий як Поганий Г. Волосся підстрижене так коротко, що голова здається притрушеною вугільним пилом. У сонячних окулярах у важкій черепаховій оправі і з зеленими

лінзами, за якими його очі непомітно спостерігають за темними справами імперії.

— Чого тобі налити? — поцікавився він.

— Я не п'ю... — почав було Арчі й зупинився. Як же не подобалась йому ця фраза, коли він змушений був її вимовляти. Бог свідок, не подобається йому перспектива пити в компанії негідника, який розмістив на флагштоку такий дурний девіз.—

...алкоголю,— додав він. І тим самим зробив ще гірше, бо вдався в деталі, готовий видати повний список напоїв, які був готовий споживати. За цим відбулася слабка спроба виправдати себе, натякнувши на минулі гріхи: — Більше.— І нарешті скотився до небажаних медичних одкровень: — Проблеми зі шлунком.

— Ага,— погодився Гуд тоном абсолютно тверезої людини.— Я теж кинув. Може, кóли? Мінеральної води? Солодкого чаю?

— Вам сподобається мій солодкий чай,— серйозно запевнив Голодний Полінезієць. Схоже, це у них такий командний дух.

— Йо, Ті! — кинув Гібсон велетню в «Тімберлендах», своєму охоронцеві, мажордому. Безсловесний і слухняний, як голем, гігант повернувся в гондолу. Коли Арчі піднявся за Гудом до кабіни недирижаблю «Догпайл», велетень уже приготував високі склянки чаю з пасифлорою для Арчі й Гуда і бляшанку пива для Волтера та тоненькі скибочки лайму.

Усередині гондоли було прохолодно й затишно, все ніби складалося із суцільної блискучої поверхні з чорного пластику, оздобленої матовим алюмінієм і — там, де була можливість розмістити пару людських сидниць,— плямистою конячою шкірою. У спектрі потаємних лігвищ цей заклад запросто міг би припасти до душі комусь посередині між божевільним генієм, схибленим на пануванні світом, і спадкоємцеві трону якогось маленького емірату, поціновувачу диско. У декорі простежувались посилання на «Diabolik»^{19} та «Дюну» Девіда Лінча.

Гуд трохи відступив, дозволив Арчі милуватися скільки душа бажає.

— Вітаю на борту «Мінні Ріпертон»,— оголосив він.

Волтер покосився на Арчі, який так і відсахнувся, захоплений зненацька.

— Серйозно? — гмикнув Арчі.

— Серйозно.— Гуд був до цього готовий, приготував пояснення.— Вона повернулася. І вона прекрасна. Високо злетить.

Неймовірний діапазон, п'ять октав, голосу Мінні Ріпертон, яка померла від раку в 1977-му у віці тридцяти одного року, у спогадах Арчі став аватаром його матері; у ньому завжди відчувалося якесь невловиме, ефірне тепло. Дві жінки, Мінні і Мауве, навіть були схожими: ірокезькі носи, великі очі, темна коричнева шкіра, біль. Ім'я пролунало так несподівано, що у Арчі аж серце зупинилося, він розгубився, бо на долю секунди йому здалося, що Гуд назвав свій цепелін на честь його матері.

— Дякую,— пробелькотів він.— Дуже мило з твого боку.

Гуд поглянув на Волтера, принаймні здалося, що він дивиться на старого приятеля Арчі крізь вибуховий щит своїх «D&G».

Волтер знизав плечима.

— Я ж казав,— гмикнув він.— Його краще нагодувати.

— Пропустив сніданок? — поцікавився Гуд.

— Ніколи не пропускаю,— відповів Арчі.

Гуд мало не наполовину висунувся з люка, схопившись за раму, і гукнув кухарю, питаючи, чи довго ще до обіду. Кухар підняв три товсті пальці й продовжив готувати обід з апломбом діджея. За дві хвилини і сорок вісім секунд Арчі опинився за розрахованим на чималу компанію пластиковим столиком, укритим строкатим

ламініатом, і був запрошений провести ґрунтовне розслідування вмісту тарілки, заваленої тайсько-полінезійськими південно-центральними підсмаженими на грилі креветками, щедро политими соусом сірача, з кокосовим рисом на гарнір. Чорний горох із соєвим часниковим соусом. Ассорті-темпура в солодкому і гострому оцті.

— Соул-азійський ф'южен, можна сказати,— прокоментував Арчі.

— О,— всміхнувся Гуд.— Це твоя парафія, еге ж? Соул-джаз. Соул-фанк. Волтер казав, що ти любиш слова з дефісами. Волтере... Чорт забирай.

Волтер сидів із заплющеними очима, тримався, як та тарілка, повна води, бо літальний апарат радісно здригнувся й підскочив у небо. Гуд усміхнувся, повільно похитав голову.

— Хлопець ціле життя розтинав мертвих чуваків, розповідав зграям бандитів-самогубців, що їхній «дах» від них відрікся, а підніматись на довбаній повітряній кулі боїться.

— О-о-о,— простогнав Волтер.

Дуже скоро Окленд лишився внизу. Територія затоки стряхнула з себе зім'яте покривало, сірі й зелені, вкриті тріщинами солончаки, орендовані, пошматовані та зшиті дивами техніки. Твін Пікс, Тамалпаїс, а за ними повстала над пагорбами й гора Диябло. Арчі тікав та повертався до рідного міста понад дюжину разів, але ніколи не робив цього в такій мертвій тиші, ніколи з таким відчуттям визволення, ніби він зіскочив з гачка. Будь-який літальний апарат, щоб утриматись у повітрі, користався силою, паливом і трюками фізики, але «Мінні Ріпертон» поверталася до свого дому. Небо було її стихією.

Коли вони досягли позначки в тисячу футів, Волтер ковтнув та розплющив очі.

— Кляте людство,— пробелькотів він.

Арчі підвівся, щоб виглянути у вікна, познайомитись із капітанами, примружити око в бортовий телескоп, щоб роздивитись далеку пляму в серпанку, що називалася, як йому сказали, Лассен-Пік. Він роздивився низку світлин і портретів, пришпилених до коркової дошки над відкидним сидінням, де розташувався Ті, охоронець, і за його сонячними окулярами в золотій оправі ховались, як дрібнички в кулаку, невідомі думки. Світлини Поганого Гібсона на тлі нічних вогнів міста чи відділеного від темряви спалахом, з відомими співаками та акторами, чорними й білими, із Золотими Глобусами в руках, які вони отримали за режисуру чи ролі в догпайлівських фільмах або «Греммі» за догпайлівські записи. Брати в кашкетах та спортивних светрах, усміхнені чи серйозні, складали з пальців знамениті жести, стискали в руках окуляри та пляшки. Жінки з усієї планети в сукнях карамельного кольору зі сміливими декольте й блискучими повіками, розфарбованими, як найкрутіші тачки. Гібсон Гуд на всіх світлинах мав абсолютно однаковий вигляд; сонячні окуляри, загадкова напівусмішка, чемпіонська каблучка — такий собі рекламний портрет на повний зріст.

— Мої пташенята,— сказав Гуд, знімаючи один знімок з дошки.— На відкритті минулого тижня.

Він передав світлину Арчі. На ній була групка невгамовних леді, яких ніби ураганом розкидало по колінах джентльменів, серед яких був і Волтер Бенквелл; він перелякано визирав з-поза стіни горизонтальних сестричок, і на обличчі його читалася явна паніка.

— Перший політ мого хлопчика Волтера.

— Не знав, що він боїться висоти,— завважив Арчі.

— Я чув, ви давні знайомі.

— Це він вам сказав чи ще хтось?

— Чув не з одного джерела.

«Зроби це. Ніколи не знаєш, що буде. Може, саме я замовлю за тебе слівце перед містером Поганим Гібсоном». А трунар швидко працює. Як квапиться знайти Лютера Столлінгза. Арчі відповів, що подумає.

— Де ж ваша команда? — поцікавився Арчі, кивнувши на дошку.—
Лишили вдома?

— Так. Вони годяться лише для вечірок — некваплива подорож уздовж Лонг-Біч не для них,— усміхнувся Гуд.— Лише час марнують. Мені й Тек вистачить, щоб зробити купу роботи.

Намагався створити враження, що, попри всі ті світлини, він хлопець серйозний і змушений відвідувати всі ті заходи як власний заступник, а насправді тільки й робить, що невтомно планує конкурси, як-от «Хіп-хоп майстер світу» на своєму дирижаблі «Принц Вінсент».

Коли вони досягли бездоганного синьо-сірого світу за мостом Голден Гейт, пілот повернув назад, і вони знову опинилися над Оклендом, милуючись скромною пишністю рідного міста.

— Лікарня «Хайленд»,— показав Гуд.— Там я народився.

— Я теж,— кивнув Арчі.

— Коли мені було три, ми переїхали до Лос-Анджелесу, але щоліта й на Різдво я повертався сюди на канікули. Коли заняття у школі закінчувалися. Жив у бабусі в районі Лонгфеллоу. Тоді її брат тримав там крамницю платівок. На розі Маркет-стрит і 45-ї, біля пральні самообслуговування.

— Восковий будинок,— промовив Арчі. Ніби запитав.— Серйозно? Я туди ходив. Ваш дідусь... е-е.. Він був таким огрядним?

— Двоюрідний дідусь, я б сказав. Дідусь Реджі був, так би мовити, кругленьким.

— Пам'ятаю його.— І тут ніби волосінь, що колись зачепилась на глибині за корали і всі ці роки міцно за них трималася, раптом

відчепилася й витягнула на поверхню пам'яті всі його спогади. Хлопчик, ніби грубо намальований олівцем, читає комікс чи журнал, довгі ступні зачепилися за ніжки металевого стільця, поруч пара новеньких боксерських рукавичок.— Може, навіть вас пам'ятаю.

Гуд підніс руку до щоки, поплескав, ніби перевіряв, чи добре поголився вранці або мониторив зубний біль.

— Ви любили комікси? — продовжив Арчі.

— Авжеж.

— Ви читали книжку з коміксами! — Арчі обома руками схопився за волосінь і витяг із води той ранок, стряхнувши з нього краплі років.— Здається, то були історії «Марвел», але...

— То був «Люк Кейдж»,— Гуд підхопив спогади Арчі. Легко, ніби йому м'яч пасували.

— Точно?

— Так. «Люк Кейдж. Силач». І в нас тут зав'язалася дискусія, довга дискусія,— повернувся він до Волтера, який відірвав голову від долоней і дивився вперед, їжа на його тарілці лишилася незайманою.— Занурилися в неї дуже глибоко.

Губи Гуда скривилися в посмішці, але через окуляри важко було зрозуміти, що в ній ховалося — іронія чи ностальгія.

— Що ж...— почав було Арчі.

— Цей негідник зірвав усі складні інтерпретації. Внутрішні смисли. Розповідав, як у коміксах «Марвел» зображено американську пенітенціарну систему. Посилався на найрізноманітніший серйозний матеріал для читання. Йому було років одинадцять чи дванадцять, а він розповідав мені, як той Франц Фанон, про ймовірність існування чорних супергероїв у структурі білих супергероїв тощо.

— Ха,— із сумнівом гмикнув Волтер; життя поверталось до нього у формі роздратування. Ця заява достеменно була відсотків на 90–97 неправдою. Хвилювання того дня у Восковому будинку відгукнулося в Арчі лише незграбним обміном паролями, випадковою зустрічю з дивакуватим чорним хлопцем в неочікуваному місці. До цієї миті Арчі не мав жодної теорії щодо супергероїв, лише туманне уявлення про Франца Фанона, і, за винятком грізної Чорної Пантери, особливо під час оперної втечі Макгрегора-Грехема в книжці, Арчі ніколи особливо не цікавився кольором шкіри улюблених супергероїв у коміксах, які здебільшого, якщо пригадати, дійсно були білими. Світ, у якому ці персонажі жили й діяли, явно відрізнявся від того, у якому жив Арчі, і загалом йому це подобалося. Того далекого дня у Восковому будинку не було ніякої дискусії, знаннями ніхто не вихвалявся. Гуд лестив йому, бо був підлесником або ж хотів дізнатись, чи Арчі ласий до лесощів. Арчі змушений був визнати, що спалах заздрощів, побачений в очах Волтера, коли Гуд нахвалював його сфальсифіковану кмітливість одинадцяти років, йому сподобався.

— Пам'ять ваша краща за мою,— припустив Арчі, стримано, недовіжливо, не в змозі позбутися відчуття, що він не лише витер ноги об Нета Яффе, смакуючи тут криветки та лестощі, а що його змушують щось зробити чи погодитись на щось таке, чого він робити не хоче й погоджуватись теж, щось таке, чого він не розуміє, в якісь розбірки між Гудом і Флаверсом, які можуть завдати шкоди Лютеру Столлінгзу, та й іншим, можливо, теж. Якщо судити з того, що Арчі читав про Поганого Гібсона, а також зі спогадів, як бачив його по телебаченню, коли той проводив гідний Айнштайна аналіз в анклаві, під неймовірним тиском (не кажучи вже про те, що приймав гостей у власному цепеліні, що літав на газу спалених доларів), Гібсон Гуд був на багато рівнів розумніший за самого Арчі.— Але я пам'ятаю вас, пам'ятаю вашого дідуся.

Гуд підвівся й підійшов до прекрасного напівавтоматичного програвача вінілових платівок, що стояв на низенькій пластиковій шафці, яка була складовою пластикової стіни салону. На нижній полиці шафки, під програвачем, поважно, як ті ліниві хлопчаки, притупилися до стіни під різними кутам довгогральні платівки. Поруч із альбомами у сталевому

гратчастому ящичку стояло дюжини зо дві синглів. Гуд перегорнув обкладинки, вибрав одну платівку, виконав усі необхідні дії, щоб увімкнути програвач.

— Угадай мелодію,— запропонував він.

Він опустив звукознімач, і з пари динаміків посипався барабанний дріб і повторився — б-бум бум ЧИК! — 4/4 рази, удари приглушилися, перемішалися й закрутилися, але увага при цьому приділялася кожній деталі, що було характерним для барабанів 1970-х, згодом цей прийом підхопили хіп-хопери й повторювали стільки разів, що він опинився поза часом.

— «Манзель»,— сказав Арчі, чудово усвідомлюючи, що його перевіряють; він вважав це дешевим трюком, але втримався не зміг і прийняв виклик, хоч то був зовсім і не виклик.— «*Midnight Theme*». Випустили «*Fraternity label*» у 1975-му.

Сингл звучав, додавалася текстура, наростали шари. Сумні хвилі піаніно, різкі удари струнних. Вихри й гуркіт «Гаммонда В-3», що линули крізь механіку колонки Леслі. Шкрябання гітари, яка вступила трохи пізніше, разом із космічним одноголосим монофонічним аналоговим синтезатором, затрималось, щоб підтримати мелодію і басову лінію, якою синтезатор, зруйнувавши бульбашку позачасовості, повертав слухача в середину сімдесятих.

— Добре звучить,— похвалив Арчі.— Гарна партія.

— Знаєш, де я її купив? — запитав Гуд.

* * *

— То було в неділю вдень,— почав Гуд.— Волтер розказав мені про тебе, про твою крамницю. Подумав, що можна подивитись. Усе одно мусив тут бути. Тож я пішов до вас. Там був твій хлопець. Нет, еге ж? Сказав, що ти вдома, цілий день тебе не буде, щось таке.

— Так, я мусив зустрітись із однією людиною.— Арчі заборонив собі згадувати останню зустріч із містером Джонсом, прокрутив усі розмови з Нетом від неділі, де б лунали слова «Гібсон Гуд», шукаючи натяків на злочинне знання, приховану таємницю.

— Чорт. Найважливіший гравець, медіамагнат приходить до нашої крамниці, а цей хитрун не каже мені ні слова.

Про таке Нет мовчати не став би, та й забути було б важко.

— Він мене не знає,— продовжив Гуд.— Черговий клієнт. Між нами кажучи, хлопець не дуже полюбляє розмови. Сидів собі за касою та щось мугикав під носа, імітуючи Кіта Джарретта, «гн-нг». От тільки піаніно поблизу не було.

— Він так цілими днями може,— погодився Арчі.

— Якщо чесно,— вів далі Гуд,— хочу сказати, що маєте чудову крамницю. Дуже гарна. Має свій шарм, і вибір великий. Але не на своєму місці був не лише твій партнер. Схоже, справи ваші рухаються дуже повільно.

— У нас усе гаразд.

— Невже? Я пробув у вас двадцять дві хвилини, і весь цей час нікого, крім мене, не було. Жодної живої душі. У суботу вдень.

— Але ж у суботу була така гарна погода.— Він пригадав аромат жимолості на сонці, постукування люльки містера Джонса об доріжку.
— Більшість народу, мабуть...

— Твій партнер сидів за касою, стогнав і скреготів. Я почувався, як у тому фільмі «Людина Омега». Остання людина, що лишилася живою, наодинці з зомбі.

Уперше, відколи вони побачили «Мінні Ріпертон», Волтер усміхнувся і видав звук, хоч якось схожий на сміх. Арчі відвернувся, подивився на Берклі на півдні, до якого вони прямували. Гнів та сором переплелися

в його душі, як ті кабелі в кабінеті, і сором був потужнішим. Не подобалося йому отак просто стояти, доки Поганий Гібсон чи ще хтось розп'якує про «Брукленд Рекордз», що його, разом зі звуками, які він подекуди видавав на своїй бас-гітарі «Фендер», Арчі вважав єдиною насправді прекрасною річчю з тих, що він хоч колись створював. Він добре знав, що вони з Нетом кружляли у дуже вузькому з фінансової точки зору колі. І от перед ним людина, що може собі дозволити, навіть у ці часи занепаду магазинів звукозапису, в еру безмежних і безкоштовних інтернет-бібліотек, які легко вмістилися б у кишені, відкрити мегаміагазин уживаних вінілових платівок, вп'ятеро більший за «Брукленд» і вдесятеро багатший, лише заради слави й великодушності, дозволити йому зазнати невдачі, зникнути назавжди, збанкрутувати завдяки власній же медіаімперії, своєму ліцензійному іміджу, алхімічному дотику до нерухомості. Занесений суботнім вітром до «Брукленд», цей король муфтіїв явився, щоб поставити свою сандалію на горло конкурентів.

Відчував Арчі сором ще й тому, що пригадав своє бажання, ще й пів години не минуло, скинути з себе раз і назавжди тягар крамниці. Пригадав, як познайомився з Нетом Яффе, коли його в останню мить запросили грати на весіллі в Окленд-Гілз, Арчі тоді був ще зовсім свіженьким після Саудовської пустелі, тягав свою почесно демобілізовану дупу вулицями Америки часів Буша-старшого, дезорієнтований, самотній, не здатний ні з ким установити зв'язок — чи то чорний, чи то білий. Пригадав, як вони з Нетом сиділи на підлозі Нетової вітальні до п'ятої ранку; малий Джулі спав, Авіва боролася, щоб на світ з'явилася нова людина. Нет скочував ворс афганського килима, потертого й сивого, який тоді лежав у кімнаті, в товстенські балабушки; і вони сиділи нерухомо, схрестивши ноги, ніби провалювались крізь круглі портали Нетової колекції платівок, один за одним, розпатлані, скам'янілі від благоговіння, тримаючись за руки, як та команда карликів-хрононавтів з «Бандитів у часі», крізь ті магичні діри в матерії реальності. Арчі так вразили масштаб та деталі, та найбільше — пристрасть — неослабна, дратівна, шалена, надихаюча — Нетових знань, коли мова заходила про музику, про «всі її невичерпні багатства», від регтайму борделів Сторивіллю до благодійних вечірок у стилі батлів аудіосистем у Південному Бронксі.

Давно вже Арчі не зустрічав людини, готової зрадити себе надміром почуттів, ентузіазмом до того, що не можна вбити, зіпсувати, що не може набриднути. Нет уже тоді мріяв про відкриття власної крамниці, не вистачало лише половини суми, половини платівок, половини дурості.

— Мій партнер — та ще уїдлива скіпка в дупі,— сказав Арчі, завваживши, з якою легкістю хапається за шанс утретє все зіпсувати, така собі свята трійця.— А ще він мій найкращий друг.

Він провів поглядом поле для перегонів Голден Гейт, що пропливло під ними, наполовину заповнене невдахами; коні розлетілися по овальній доріжці, як конфеті. Пролетіли вони над велетенськими нафтовими резервуарами Річмонду, розставленими поміж пагорбів, як уживані програвачі на полках ломбарду. «*Midnight Theme*» добігала кінця. Звукознімач піднявся над платівкою та отримав свій заслужений відпочинок.

— Ну,— заговорив Гуд,— знаю, ти вже в курсі, що ми збираємось робити в Темескалі, і гадаю, радник уже натякнув тобі, чого мені хотілось би від тебе в цьому напрямку.

— Ви пропонуєте мені роботу,— сказав Арчі.

— Можна назвати це й так. А можна вважати, що я пропоную тобі місію.

— Саме так,— підтвердив Волтер.

— Я будую монастир, якщо тобі так більше подобається,— оживився Гуд,— де можна було б практикувати вінілове кунг-фу. І я прошу тебе стати моїм абатом. Так,— на його обличчі заграла загадкова напівусмішка,— це робить із мене Будду, але не дуже заглиблюйся в аналогії, бо я — хочеш вір, хочеш ні — бачу це трохи по-іншому. Що я прошу тебе зробити, так це... Слухай, ти читав книжку... Мене Таку на неї підсадив... «Кантика за Лейбовіцем»?

— Гарна книжка.

— Знайомий з нею. Гарзд, тоді дивись. Світ чорної музики пережив щось на кшталт апокаліпсису, стежиш за мною? Перед нами краєвид чорної ідіоми в музиці, і він *постапокаліптичний*. Купа розрізнених уламків. Осколки та шаблони. Гангстери бігають племенами. Ніякої неповаги до музики останніх двох десятиріч. Вона має власні умови. Мені подобається. Подобається. Життя без НАСА, перший альбом «*Slum Village*» без, чорт забирай, «*The Miseducation of Lauryn Hill*»? Уявити не можу. Навіть уявити не можу. І не кажу, коли вже про це зайшла мова, що не було ніяких інновацій. Чорна музика і є інновацією. У той же час простежується безперервність традицій, навіть у відносно новому хіп-хопі. Ці традиції важливі, їх десятки. Церковна музика, блюз, якщо пильніше придивитись. Але подивимось правді в обличчя, багато чого було втрачено. Еллінгтон, Слай Стоун, Стіві Вандер, Кертис Мейфілд,— сьогодні в чорній музиці не маємо нікого такого калібру, навіть близько до нього. Я кажу про геніїв, *композиторів*, розумієш, про що я? Квінсі Джонс. Чарлз Степні. Велдон Ірвін. Дідько, вони знали, як грати на своїх *інструментах*. Гітара, саксофон, бас-гітара, барабани — ми *мали* таких музик. Труба! Ми були володарями, білі музики запозичували в нас. А тепер? Назви мені чорного хоча б наполовину генія? Той же Риза? Та він навіть на казу грати не вміє. Не вміє нічого, лише «цитує». Як сьогоднішні індіанці в Мексиці, худі мов скіпки, їдять свою квасоллю й сплять з козами на горах, де колись були храми, у яких вираховували час сонячного затемнення. Не збираюсь нікого звинувачувати, не знаю, в чому причина, бо не розбирався в цьому, і, як для кожного лиха в житті, гадаю, знайдеться з десятків причин для того, щоб музичну цивілізацію змело з поверхні землі вогнем. Як там було в книжці?

Гуд озирнувся через плече на охоронця, Таку, який сидів, занурившись у примірник журналу «Шонен Джамп».

— Вогняний потоп,— підказав Таку, не відриваючи очей від сторінок.

— Компанії звукозапису. MTV. Корпоративне радіо. Крек-кокаїн. Музичним програмам та університетським ансамблям урізають бюджет. Усе й нічого. Байдуже. Кажу ж, ми живемо у світі *після катастрофи*. І нам лишилися тільки розрізнені шматки. І ти

підбираєш ті шматки, змітаєш з них пил, зберігаєш у чистому і приємному місці, і це гідне схвалення. Чесно. Я ж пропоную тобі шанс не просто розвісити все це на стінах твого музею, не продавати по одній час від часу якомусь білому стоматологу або адвокату, які також понесуть ці шматки додому й повісять на стіни. Пропоную тобі інше. Слухай, кажу, давай розташуємо все це там, де є діти, де витрачає свої гроші майбутнє. Навчимо їх. Пояснимо, що означають усі ці старі уламки, чому вони такі *важливі*. Тоді, можливо, хтось із тих дітей засвоїть те, чого його навчили, почне складати все це разом. Якщо я говорю зрозуміло.

— Ха,— гмикнув Арчі.— Хочете, щоб я став святим Лейбовіцем фанку?

— Радше... Таку, хто то був? У тому романі, як його? «Фундація».

— Гері Селдон,— підказав Таку.

— Ти можеш бути Гері Селдоном,— продовжив Гуд.— Зберігати наукові знання, доки цивілізація не відродиться. У нього була ціла планета...

— Термініус,— вставив Арчі, випередивши охоронця. Таку похмуро кивнув.

— Планета негрів,— оживився Волтер.— Ось як ти мусиш назвати свою групу. Ти ж і досі граєш, еге? Зі своїм Нетом?

— Коли отримуємо запрошення.

— На якому інструменті він грає? Піаніно?

— На гітарі. Але переважно на піаніно.

— Як Білл Еванс.

— Щось таке.

— Елтон Джон. Баррі Манілоу.

— Ленні Трістано,— включився Гуд.

— Власне,— сказав Арчі,— Нет слухає Трістано. Трістано співав на його дні народження, бар-міцві тощо. І ми вже маємо назву, Волтере,— «Філармонія Ваканди».— Він перевів погляд на Гуда, звернувся до хлопця зі спогадів, дивакуватого любителя коміксів.— Знаю, враховуючи нашу історію, ви про це вже довідалися.

— Мені подобається,— кивнув Гуд.— І коли ми вже заговорили про імена, як тобі сподобається таке: «Відділ ритмічної музики пам'яті Кочіза Джонса».

— Гарно. Він на це заслуговує. Так і назвіть.

— Добре, так і зроблю. Знаю, важко повірити, але все це я роблю не заради грошей. Магазили платівок, усі ці крамнички, помирають. Великі й малі. Будь-який дурень це зрозуміє.

— Що ж я маю зробити, щоб віддячити за таку щедрість? Поділитися адресою татуса. Еге ж? Нехай до нього навідаються Бенквелл і Фейд і запропонують Лютерові те, чого йому так не вистачає.

— Мені про це небагато відомо,— відмахнувся Гуд.— І знати не хочу. Що менше справ я матиму з Лютером Столлінгзом, то краще.

— Ви з ним знайомі?

Таку пирхнув з-поза обкладинки «Шонен Джамп», як той носоріг.

— Зустрічалися,— відповів Поганий Гібсон.— Брат заходив до мене. Якщо чесно, він навіть допоміг мені владнати угоду з «Голден Стейт». Справді. Але трапився інцидент. Побічний ефект. Лютер вирішив не допомагати нікому, крім самого себе.

— То ви його добре знаєте.

— Я б сказав так: цей чоловік у лайні по самісінькі вуха. Хоч би що ти зробив, гірше йому не стане.

— Містере Гуд,— почав Арчі.— Щиро дякую за вашу щедрю пропозицію, за те, що так прийняли на борту свого цепеліна, що нагодували такими смачнющими креветками. Та чомусь у маринаді відчувається присмак «крота». Але я маю свою політику, я не стежу за своїм старим. Я вже *маю* крамницю платівок. Мені належить цілий магазин, не половина, не лише відділ у чийсь мережі з штрих-кодами, програмами для інвентаризації та маленьким бейджиком з моїм іменем.— Він спробував зазирнути за лінзи окулярів Гуда, послати крізь поляризований пластик гамма-промені в стилі Нета Яффе.— Якщо ви мене розумієте.

— За рік,— похитав головою Гуд,— магазину ти вже не матимеш. Сам знаєш. Ти вже вмочив одне крило у воду. У мене в Західній Ковіні три склади, і в кожному товару більше, ніж у тебе і твого довбаного партнера, в середньому платівка коштує три з половиною долари, не кажучи вже про нову музику. Збірки, набори, книжки й відео на тему музики. Я відчиняю свої двері за чотири квартали від вас. Вам кінець.

— Не сумніваюся,— кивнув Арчі, повертаючись від Гуда до широких вікон у передній частині дирижабля.

— А,— сказав Гуд.— Ти просто *упертий*. Упертість на службі помилкових уявлень — суєта і гріх.

— Я вже стільки разів довів це за своє життя,— погодився Арчі.

Гібсон Гуд підійшов до Арчі й став біля вікна. Вони повернули на північний схід, під ними простягалася велика смуга пустих земель, розрізаних сріблястими клаптиками.

— Там унизу порт Чикаго,— повідомив Гуд.— Знаєш про нього?

— Так. Під час Другої світової там вибухнув корабель з амуніцією. Загибло безліч чорних моряків. Працювали вантажниками в армії. Серед них був мій дідусь. Він осліп, спалив собі легені. Помер за рік.

— Дядько моєї матері лишився глухим на обидва вуха,— підхопив Поганий Гібсон.— Стояв і курих на пірсі, майже за милю звідти.

— А я чув, що насправді то була ядерна бомба,— втрутився Волтер.— Так мені казали.

Арчі теж це чув. Випробування бомби, до Хіросіми. Вона вибухнула передчасно, коли її завантажували на корабель, що мусив плисти до якогось тихоокеанського атола. Стільки туману було навколо того інциденту. Усі жертви були темношкірими й допомога не знадобилась нікому, всі померли. Абсолютно не довіряти цим чуткам Арчі не став би, враховуючи те, як часто після цього жінки його родини, що осіла в окрузі Марин, хворіли на рак.

— Вогняне ядро вибуху було три милі завширшки,— продовжив Гуд.— З неба так і сипалися обвуглені негри. Єдина помилка, якої вони припустилися,— надто старанно працювали й билися в чужій війні.

— То була і їхня війна,— не погодився Арчі.

— Можливо. А Окленд — їхнє місто. Наше місто.

— Влаштували мені урок історії,— завважив Арчі.— А тепер скажете, що я мушу скористатись шансом і робити історію в ролі довічного президента у відділі ритмічної музики пам'яті Кочіза Джонса в Оклендському відділенні компанії «Догпайл». І помститися за свою расу, кинувши свого білого гнобителя, Людину, що змусила мого дідуся так швидко завантажувати бомби, що той і сам посипався з неба, розірваний на шматочки.

— Я саме туди й прямував,— усміхнувся Гуд, потираючи підборіддя.— Мушу визнати, я надто високо злетів.

— Заманили мене сюди з допомогою старого приятеля. Включили класику на неперевершеній системі, ну хіба що басы в еквалайзері надто потужні, але то дрібниці. Почали згадувати минуле: Люк Кейдж, Восковий будинок. Нагодували вишуканими стравами. Зіграли на моїй ностальгії та шлунку — дуже ефективний метод.

— Ну, то й забудь про місію, Черепахо,— озвався Волтер.— Це робота, чорт забирай.— Він сів на ослінчику просто посеред гондоли, щоб не

бачити, що там за вікнами.— Погоджуйся на неї чи ні. Що скоріше щось вирішиш, то скоріше ми приземлимося.

— Це робота,— погодився Гуд.— І як я зрозумів, скоро тебе можна буде привітати, еге ж? Дитина на підході. З того, що я побачив у «Брукленд Рекордз», ви зводите кінці з кінцями, тож я припускаю, що незабаром ти шукатимеш хоч якусь роботу. Забудь про цю милу пропозицію, що, як я намагався тобі описати, надала б тобі можливість робити щось важливе й змістовне. Нехай твій син пишається тобою.

Син. Гуд мав на увазі ненароджену дитину, може, доньку, яка покаже хіба що середній палець, якщо почує про перехід групи Джеймса Брауна від ери Бернарда Одума до ери Бутсі Коллінза; але Арчі думав про Тіта: обличчя — потаємна ніша, невідомий, але ворожий розум, що дивиться на батька та й на весь світ крізь Іудині щілини очей. Арчі тільки й лишалося, що звірятися з мапою власних почуттів щодо батька, який його самого кинув, тільки так він міг зрозуміти, що відчувати гордість за сина — то королівство батьків, недосяжне, за пустелями, крижаними вершинами й морями. Робота. Дитина. Сини, дочки, дружини й коханки. Зарплатня й рахунки.

— Як далеко можна залетіти на цій штуці? — раптом запитав Арчі, коли вони пропливли над пильною пустотою зі сріблястими краплями, де знайшли свій кінець сімсот негрів. Полетіли до Лассен-Пік, до Юкону, до місяця.

— Га? — розгубився Гуд.

— Яка ефективна дальність?

— На одному баку палива? П'ятсот миль. Якщо не рахувати газу та запасів. Тобто спустатись не доведеться.

— Непогано,— похвалив Арчі.— Це схоже на план.

III. Птах з великим досвідом

Якщо смуток є наслідком збитого ритму, то можна сказати, що птах зажурився, шукав розради в ритмі й тупотінні дитячих черевичків по дерев'яній підлозі. Роландо вистукував підшвами своїх крихітних кросівок не гірше за Біллі Кобема, проповзав кімнатою на спині, така собі людина-швабра, що обходить дозором порожню вітальню, а карі оченята з пильним захопленням стежать за червоним пір'ям хвоста та чорними намистинками очей папуги; як піклуватися про птаха, чи віддавати комусь, чи переносити кудись — мати Роландо не отримала жодних інструкцій, коли її послали зібрати речі в квартирі Кочіза Джонса: скромне життя, добряче виснажене шістдесятма з гаком роками дурості, більша частина якого була трансформована у вінілові платівки, решта — у вінтажні костюми (Аїша нарахувала двадцять два), фатальний «Гаммонд», синтезатор «Ямаха» на перехрещених металевих ніжках, меблі, яким місце тільки на блошиному ринку, та антарктичні краєвиди так званих файлів містера Джонса, повсюди вежі та піки, дрейфуючі крижини паперів, які Аїша згребла в картонні коробки, — рахунки за газ, від лікарів, листи від профспілки професійних музик, світлини людей, яких Аїша не знала, портрет містера Джонса біля прилавка улюбленої крамниці, де він розповідає щось таке, від чого Ачрі Столлінгз широко всміхається, рекламні меню, виписки з банку ще з середини дев'яностих, медичні довідки та страховки, пожовтіла історія боротьби містера Джонса зі студіями звукозапису та їхніми юридичними відділами, і нарешті — Аїша аж подих затамувала — папуга, П'ятдесят Вісім, що за весь час, доки Аїша сортувала речі старого, не сказав ані слова, лише мелодично муркотів, навіваючи думки про вурлітцерівський орган в їхній церкві, награвав чи наспівував — або ні те ні те, або і те і те разом — інструментальну версію пісні, яку наразі можна почути лише на радіостанціях на кшталт «Ностальгії», «*But it's too late, baby, now, it's too late*», «Вже запізно, крихітко, запізно»; папуга звучав наче старомодний церковний орган і добирав репертуар відповідно до обставин, демонструючи виняткове відчуття моменту; слухаючи нескінченне органне соло дві години поспіль, Аїша вже почала

дратуватись, а нерви її, як було відомо всім її друзям та родичам, були напрочуд тонкими, ще й напнутими, як струни, завдяки маленькому гіперактивному сину, який саме лежав на килимку й гупав своїми маленькими гіперактивними ніжками, а ще ледь відчутним вібраціям покійного, що хвилювали атмосферу помешкання; запах старості та покинутих рослин, стукіт крапель води по ванні з несправного крана, що нагадував цокання годинника, довгі роки боргів і заощаджень, старі платівки, елегантний запах костюмів — усе це нервувало Аїшу, але нарешті вона склала все в мішки, торби та коробки й, пристебнувши Роландо заради безпеки до дитячого крісла, зробила п'ять ходок до припаркованого біля тротуару пікапа, щоразу повертаючись з руками, повними непотрібного мотлоху, і, піднімаючись та опускаючись сходами, намагалася вирішити, як же правильно вчинити з папугою, розмірковуючи над трьома варіантами: 1) продати, 2) усипити чи 3) відпустити на волю, нехай собі шукає кращої долі на вулиці, та коли вона повернулася до оселі Кочіза Джонса востаннє, вирішивши перекласти прийняття рішення на виконавця заповіту, який доводився їй батьком, Гарнета Синглтері, хоча й побоювалася, що, звернувшись до нього за порадою, отримає іще один варіант 4) лишити папугу у нього, а, з точки зору птаха, така доля посідала місце десь між варіантами 1) і 2), не кажучи вже про її власну точку зору, а вона не на жарт боялася птахів, більше того, була переконана, що в батьковому домі й без того запах неприємний, дуже дякую, коли увійшла до вітальні, побачила в дитячому кріслі свого сина, який спокійно смоктав пляшечку, ногами більше не дригав, а роздивлявся птаха, птах же, припинивши наспівувати, споглядав за малюком; і тут Аїша зрозуміла, що частина Роландо, яка змушувала його поводитись подібно до дикої тварини, що складалася з самих рефлексів, уже зникла, й незабаром зовсім пропаде, зрозуміла, яким тендітним був її малюк, яким непередбачуваним був цей світ для неї та Роландо, зрозуміла ціну душевного болю, який викличе в неї син в обмін на всі свої швидкоплинні радощі; аж тут папуга наставив на неї своє гостре око, і було в ньому щось таке, схоже на співчуття, якщо не на прихований жаль, що роздратувало її ще більше; настав час казати дитині: «Так, містере, зараз пострибаємо», Аїша подивилась на двох маленьких тварин, захоплених зненацька, і відчула в душі щось давно згасле; аж тут папуга нарешті заговорив, чітко вимовивши голосом

Кочіза Джонса: «Чверть на третю ночі!», Аїша не витримала, не будемо затягувати історію, підійшла до вікна спальні й розчахнула його в гарний серпневий день, до блакитного неба та зелених дерев, від яких не відмовився б жоден папуга, і десь у глибині пам'яті заворушилися образи колоній великих папуг, а може, й хвилястих папужок, що вільно літали по Сан-Франциско, вона уявила, як П'ятдесят Вісім оселиться десь біля Іст-Бей, а може, в районі Тресл Глен чи парку Тільден, і, зосередившись на цій щасливій картинці, Аїша зібралася з мужністю, підійшла ближче до птаха, так близько, що аж сироти пішли, схопила сідало, відчула запах пір'я, що нагадував горілу газету, і піднесла сідало з папугою до відкритого вікна, хрипло умовляючи птаха летіти на волю, — пропозиція, від якої папуга не відмовився; підняв пір'я на шиї, зробив крок убік, тоді змахнув крилами, вилетів у божий день, не сказавши ані слова на прощання, птах з великим досвідом та рідкісним талантом помчав над Телеграф-авеню, підхопив нюховими органами аромат евкаліпту, повернув ліворуч і попрямував на північ, через 43-тю вулицю, пролетів два квартали, минув Інститут бойових мистецтв Брюса Лі, де в потаємній кімнаті, за сходами, що вели на дах, де вигнанці, релігійні втікачі та цілих дев'ять ночей Живий Будда з гір Сичуаню пізнали біль і безпеку, Лютер Столлінгз і Валлетта Мур готувалися до втечі, жодного з них не можна було назвати бездоганно чистим, та обидва були жахливо тверезими, спакували все, що мали, у валізи та спортивні сумки, Лютер відправив Валлетту до крихітної парковки завантажувати авто і, почувши гудок, — робити цього вона не мусила, — спустився й сам, обережно, як кіт, виніс те, що називав «коштовності корони», хоча Валлетта й сумнівалася, кого він так називає, себе чи вміст кругленького портфеля та пластикового ящика у своїх руках: концептуальне мистецтво, рекламна продукція, нотатки, ліки, чорнетки сценаріїв та інший креативний матеріал, що у випадку, як вони почнуть власне виробництво, можна буде колись розпакувати й зібрати — йому подобалося про це думати — в особливі видання в суперобкладинці під скромною назвою «Задавака б'ється по-старомодному: другий найкращий фільм, якого ніколи не було», бо першим найкращим фільмом, якого ніколи не було, звісно ж, був «Наполеон» Стенлі Кубріка; Лютер зніс ящик та портфель сходами з такою ніжністю, що її Валлетта, як вона сама вважала, ніколи у нього

не бачила, вийшов на задній ганок, збитий із пофарбованих дерев'яних планок, який директорка інституту Брюса Лі, Айрін Джу, підмітала якоюсь божевільною китайською мітлою, в'язкою довгих гілочок, прив'язаною до бамбукової палки жмутиком соломи, — підходящий інструмент для вимітання демонів; вчителька Айрін навчалася мистецтва жити з привидами, тож два молодики в костюмах не за розміром, які щосили вдавали, ніби вони випадково припаркувалися біля інституту на своєму катафалку, нічого не могли навчити її з точки зору кунг-фу привидів, а спрямували її нагору сказати Лютерові, що їхню схованку викрили, місіс Джу облишила свою мітлу рівно на стільки, щоб порадити Лютеру: «Не хвилюйтесь», коли він уже спускався, бо, як зрозумів Столлінгз, вона й сама хвилювалася, тож він тільки й відповів: «Учора потрібно було їхати», тоді дозволив їй повернутись до замітання, а сам завантажив торби своїх мрій у «торонадо», ніби то був якийсь запечатаний глечик із Гаїті чи Філіппін, який мусили закинути в «сікорського» і летіти собі до податкового раю, тільки без назви, гелікоптер, неоподаткований прибуток, король-банкрут, ще й досі найкращий продукт інституту Брюса Лі і найталановитіший учень з усіх, кого навчала місіс Джу, засунув коробку з Валлеттиними перуками до багажника, туди, де лежав навчальний дерев'яний меч, їхати не було куди, ніхто допомогти йому не міг, Арчі навіть не захоче виходити зі стану перманентної ворожнечі з Лютером, хоча Лютер і намагався запропонувати компенсацію, узяти відповідальність, спробував дванадцять кроків, інколи робив навіть два чи три за раз, отримав ступінь із каяття та закінчив аспірантуру з вибачень, але Арчі не хотів мати нічого спільного з Лютером, навіть слухати не бажав, а Лютер тим часом жив, попри тверезість на обіцяні переваги, так бідно, що змушений був шукати притулку на грудях старої божевільної Айрін Джу, нехай благословить Господь цю мініатюрну китаянку, був у такому відчаї, що намагався дістатися до Гібсона Гуда, наважився на давно задуманий шантаж Чана Флаверса, здійснити який йому завжди щось заважало, отаке, «Аве Марія» із собачих нутрощів, під дальнім кінцем цієї величної арки лежало досить грошень — так пообіцяв Гуд, — щоб профінансувати Лютерову мрію, яку так довго довелося відстрочувати, а в мозку його уже відбився кожен кадр фільму — від класичних уповільнених сцен бою на вулицях китайського кварталу Окленду

людним недільним ранком, після перших титрів, Клеон Задавака повертається, щоб завершити останню справу, пограбування, порив вітру з минулого, костюм-трійка і фетровий капелюх, обшарпаний Ріп Ван Вінкль, до фінальної сцени, Лютер завжди отримував якесь дивне, похмуре задоволення від фільмів, що закінчувались так, «Бутч Кессіді», «Кулак люті», стоп-кадр, Лютер і Валлетта вистрибують з аероплана в океан, повний акул, з валізою, повною золота, кожна деталь відшліфувалася за довгі роки, від рекламної кампанії до кастингу, тож, коли фільм вийде, Лютер стане зіркою не лише фільму, а й власної історії повернення, і, на відміну від Пем Грієр та Джона Траволти, порятунком він не завдячує нікому, крім себе, і нічому, крім свого геніального дару, і до біса того білого Тарантіно, що не взяв Лютера на роль Вінстона в «Джекі Браун» лише тому, що повірив (на той час то була чистісінька правда) чуткам про неконтрольоване вживання Лютером Столлінгзом наркотиків, Лютер уявляв у найменших дрібницях кожен кадр зі своєї історії повернення, яка закінчиться тим, що на нього посиплються, просто на очах Валлетти, пропозиції щодо роботи від агентів та продюсерів, і Лютер зможе втілювати одну мрію за іншою, а серед них була й зйомка з Клінтом Іствудом, якого він вважав — і з ним погодилась би половина Західного Окленду, живі й мертві,— єдиним великим виконавцем головних ролей у Голлівуді і чию красномовну мовчазність він узяв за модель для свого власного стриманого стилю, стиль будувався на контрастах і, як охоче засвідчили б знову таки мертві й живі мешканці Західного Окленду, на своїй балакучій особистості з реального життя або ж, агов, на іншому кінці «Аве Марії» можна було б забрати всі гроші й зіскочити з гачка Гібсона Гуда, за послуги, подумки занесені Чаном Флаверсом у розділ «Догпайл», тицьнути йому в носа цими послугами, і цей варіант, доки він допомагав Валлетті завантажувати тюки в автівку, здався йому найкращим для історії повернення, але буде важко, набагато, чорт забирай, важче, ніж можна було б дозволити собі уявити; та не встигли вони виїхати з заднього двору, Лютер побачив на денному небі чужоземний профіль птаха-втікача, який махав крилами вздовж гіпотенузи Телеграф-авеню, розбиваючи світло, запахи й кути на долі інформації, тримаючи курс на евкаліптові пагорби, відхиляючись на схід через відчуття жаху, бо над кіоском із гамбургерами «Коптильня» зависла хмара смерті, несподіваний

поворот змусив птаха завернути на вулицю забутих іграшок, пролетіти над дахом бунгало, що потопало в квітах, і жоден з мешканців не помітив П'ятдесят Вісім, ні чоловік, ні хлопець, що сиділи пліч-о-пліч на жовтій шведській канапі з 1950-х, яку чоловік купив, бо та нагадала йому мішкуватий костюм, і дивилися, як команда Окленду грає проти Балтімора, Річ Гарден саме виконав підступний пас, дві пари ніг у шкарпетках, розмір 11 і 15, піднімалися над поверхнею журнального столика з обох боків, як вежі мосту між Сан-Франциско та Оклендом, а між ногами стояла відкрита коробка з-під поганенької, дешевої, великої піци для любителів м'яса — ковбаса, пепероні, бекон, фарш із яловичини та шинка, — від якої не лишилося нічого, крім крихт і дужок скоринки, яку не доїв хлопець, розділових знаків, що перемежали порожнечу їхньої розмови та, наскільки знав чоловік, думок хлопця, Тіт не сказав Арчі ні слова, відколи поїхала Гвен, крім односкладових вигуків, що нагадували «так» чи «ні», у відповідь на питання «Тобі подобається бейсбол?», «Піца подобається?», «Їстимеш м'ясо?», «Свинина?» хлопець намагався обмежитись ледь помітним кивком голови, втиснувся у свій куток канапи, ніби їхав на переповненому потягу і на колінах тримав щось дуже крихке, ніхто нічого не казав у цій кімнаті, в цьому місті, в цьому світі, крім Білла Кінга та Кена Корача, що викрикували свої коментарі, гра тривала без подій, блаженно повільно, гребці заміняли один одного, годинник на стадіоні відраховував час, протягом якого ніхто не мусив нічого говорити чи вирішувати, відчувати те, що відчував, боятися того, що боявся, рахунок зупинився на 1:0, і тривати так могло довічно, чи, принаймні, доки лишаться свіжі гравці на лавах, запасного кетчера послали на тридцятисекундну подачу, гравці з битами дрімали, схиливши голови, на лаві, втопившись бігати по колу, трибуни були пустими, ними котилася луна, продавці хот-догів пробігали, як те перекотиполе, повз відчайдухів, що спали на своїх місцях, подача йшла за подачею, західне небо спалахувало синім, як газ у конфорці, під'їжджали автобуси з працівниками сільського господарства із Сакраменто і Стоктона, з Норфолку, Вірджинія, висаджували цілі села з Домінікани, юність яких уже давно минула, яких до цього завантажили у черева літаків і привезли до Окленду, щоб задовольнити невгамовний апетит цієї гри, якій не вистачало гравців з битами, польових гравців, захисників, одна загроза за іншою, а там і третя на

підході, слабка подача, третє попередження, подача за подачею, тиждень за тижнем, відростають бороди, наближається Різдво, літо закручується в кільце, закінчується, новонароджені закінчують коледж, а тоді м'яч на останній хвилині, за ним звична бляшанка кукурудзи, голова об'єднання спортсменів-професіоналів викликає університетські команди і зірок жіночого софтболу, членів юнацької ліги, Арчі з Тітом провели весь цей час у безкінечній тиші, між ними не було взагалі нічого, крім трьох футів канапи; а папуга летів далі, відзначив потужний гул лікарні «Чаймз», його збив з пантелику виплеск людей, що вилились із дверей лікарні, саме тоді в одного з них на рідкокристалічному моніторі було зареєстровано слабе електронне серцебиття і на тікерній стрічці монітора плоду на четвертому поверсі, білі завіси, стіни сливового кольору, ламінат на підлозі, стрічечка світла, швидкий скетч гірських піків, барабани на мікшерному пульті, татко з мамою тримаються за руки біля ліжка й не зводять очей, хоча слова «тримаються» явно недостатньо, бо вони скоріше сплелися, як борці сумо, вхопилися одне за одного, чекають і стежать за монітором, а за дверима, якщо прислухатись, його можна почути, стоїть доктор Бернштейн, який заявив двом акушеркам з явним співчуттям, що йому доведеться втрутитись і зайнятися дитиною самому, і ці новини не стали для акушерок шоком, оскільки кожна бачила роздруківку, і кожна знала, як часто лікарні діють з несподіваною обережністю, плутаючи нетерплячість з ефективністю, та все одно акушерки не знаходили слів, бо змушені були повернутися до пологового відділення й розчарувати свою пацієнтку, матусю, чия перша дитина народилася завдяки незапланованому кесаревому розтину і яка хотіла й уявляла собі, наспівувала й робила вправи Кегеля, медитувала, застосовувала самогіпноз, масажувала промежину щоночі й просила чоловіка втирати в неї олію жожоба, готувалася до природних пологів після кесарева, як Беатрікс Кіддо готувалася до помсти заgonу смертоносних убивць, доки не повернула свою особистість, відчуття мети не набули чітких рис, не прислухаючись до порад, але відчуваючи співчуття двох акушерок під час успішного виходу дитини з шийки матки, вона розплакалась, коли побачила, як у двері заходять Гвен і Авіва з двома не-посмішками, від яких губи вигнулися дужками, просто посеред довгих переймів відчула той присмак, а батько старанно відводив очі від монітора плоду, доки Авіва пояснювала, що оскільки дитина, мудро

вирішивши не працювати головою в тазу своєї матері, почала після двадцяти двох годин пологів демонструвати ознаки втоми, їм доведеться відмовитись від продуманого і такого бажаного плану і зосередитись на тому, що потрібно дитині просто зараз, а від такого аргументу навряд чи якась матуся в пологах відмовиться змінити курс, він і цього разу спрацював, матуся кивнула, коли перейми затихли, Гвен теж кивнула, але нічого не сказавши при цьому, уникаючи зорового контакту, і поводитися вона так, відколи рішення було прийнято, стільки годин тому, ще в спальні маленького бунгало на Ада-стрит, коли дитина ще плавала в навколоплідних водах усередині матки, зупинившись на першій, латентній фазі, ризик випадіння пуповини був невеликим, тож «Партнери в пологах, Берклі» старанно взялися до роботи, намагаючись дотримуватись матусиного плану щодо домашніх пологів, чекаючи, доки маля опуститься, і навіть крізь хмару болі та каяття жінка змогла помітити, як дивно поводитися Гвен, і подумала, чи бува та не почувається винною за те, що все пішло саме так, ніби її спокійні, але дещо стримані манери віщували якусь особисту невдачу, ніби Гвен потайки вважала, що можна обійтись без кесаревого розтину, й не хотіла відправляти матусю до лікарні, але чомусь вирішила, що мусить тримати язика за зубами і підкорилася правилам лікарні та своїй партнерці, хоча правда, можливо, полягала в тому, що такі немовлята часто-густо народжуються вдома здоровенькими й гарненькими, та не встигла жінка поцікавитись у Гвен, що відбувається, чому вони з Авівою не розмовляють одна з одною, хіба що обмінюються необхідною інформацією, кімнату заповнили дивні нові лікарі, і їхній серйозний вигляд збентежив та налякав майбутнього батька, доки команда медсестер була зайнята магічним актом перетворення пологового ліжка, яке вкотили крізь двері, на операційний стіл, батька відтіснили, але він так міцно стискав руку дружини, що Гвен змушена була втрутитись, сказавши: «Все гаразд, любі», додала, що настав час дати матусі народити на світ дитину, а тоді допомогла батькові надягти медичний костюм і маску, підготувала його до виконання серії коротких, але почесних обов'язків, які йому довірили: перерізати пуповину, зробити кілька знімків цифровим фотоапаратом, оцінити немовля за шкалою Апгара, доки воно зіщулювалось під нещадним світлом, вони з Гвен та Авівою — єдині три особи в будівлі, місті та світі, якщо не брати до уваги

породіллю, яким було не байдуже, як вийде дитина, крізь вагіну чи крізь розтин на животі,— стали трьома найменш впливовими особами в кімнаті, і все, що трапилось далі, для батька було просякнуте відчуттям безсилля, та коли дитину під пахви витягли з діри в матері, дівчинка одразу ж отримала ім'я Ребека, з однією «к», що зробить решту її життя значно складнішим, він припустився помилки, саме тоді, коли лікарі заново збирали його дружину замість того, щоб спостерігати, як дочка вперше відчуває світло, повітря, воду, перший день творіння, він побачив, що відбувається в іншому кінці операційної, а цього не мусив бачити жоден чоловік, криваво-помаранчеві розводи бетадину, плацента, золотистий жир і куряче-біла плівка, але врешті-решт, якщо не рахувати розчарування, яке на довгі роки оселиться в серці матері, як той запах горілого в зимовій кухні, все було добре, неясне й зернисте видіння усміхненого батька зі сповитою донечкою на руках — ось що побачила останнім жінка, перед тим як заплющила очі, виснажена, вимучена, одурманена, її перевезли в післяопераційну палату, поклали біля високого вузького вікна, крізь яке вливався сліпучий, неправдоподібно блакитний і зелений день, де вона й зомліла, де лишилася лежати і перебувала під дією якогось міцного опіату, коли увійшла Гвен, стала біля ліжка, взяла руку жінки обома долонями, й ці прохолодні долоні лишилися в пам'яті жінки, і тоді, кілька хвилин чи сторіч по тому, матуся знову розплющила очі, відвернулася від сліпучого дня, що лився крізь вікно, щоб привітати свою донечку і спробувати нагодувати її молоком, новоспечена матуся помітила спалах червоного на дубі біля парковки, шаленого червоного, птаха, папугу! що прогулювався по гілці дуба з таким виглядом, ніби щось розповідав чи навіть співав сам собі, зібрався з силами, ледь помітно нервуючи, і повернувся в небо, взявши курс на купку пагорбів, ніби вкритих ковдрами, маршрут його пролягав над іншим будинком на Блейк-стрит, де інші батько з сином лежали в спальні батьків і щось дивилися замість розмови, пліч-о-пліч на ліжку, обклавшись подушками, обличчя освітлені монитором ноутбука, що балансував на череві батька під таким кутом, що дивитись фільм вони могли, якщо лежали дуже близько один до одного, то був один із дев'яти дисків, які відкопав Джулі у відділі «чорних» фільмів «Ріл відео» й приніс додому, щоб підготуватись до занять, присвячених творчості Тарантіно, в Центрі для людей похилого

віку, саме в цьому фільмі, «Задавака» (1973) знімалися знайомі вже втікачі з інституту Брюса Лі в розпалі своєї юності, лунали постріли, сипалися удари, герої демонстрували чудеса фізичної підготовки, Лютер Столлінгз грав колишнього моряка, що повернувся після В'єтнаму, який до рівня майстерності відточив навички хитрості, проникнення в кримінальні угруповання, рукопашного бою, але його було притягнуто до суду й з ганьбою демобілізовано після того, як він не дав капітану-збоченцю (білому) згвалтувати сільську дівчину, тож він з усіма своїми військовими навичками увірвався у світ банків, контрафактних мистецьких колекцій, мільярдів і коштовностей, його переслідує (перший фільм запланованої трилогії дещо нагадує «чорну» версію «Афери Томаса Крауна») довгонога, неймовірно розбещена й непристойно одягнена страхова агентка Цукерочка Кларк, яка мусить зрадити його, щоб отримати гроші за роботу, син дивився фільм із явним задоволенням, насолоджуючись атмосферою, а батько мандрував у часі, повернувшись до 1973-го, милуючись малесенькими шматочками минулого (поштові скриньки з червоними дашками, довгі ряди телефонних кабінок на автовокзалі, чоловіки, що звично розгулювали в костюмах та краватках), які зникли, ніхто не встиг і помітити, як ті гриби під ногами Супер Маріо, і батько, і син були вражені, в тому числі і Валлеттою Мур, її пристойним рівнем кунг-фу, помаранчевим костюмом з голим животом, помаранчевими ботфортами, спокусливим, іноді сердитим та важким поглядом, та найбільше вразив їх неймовірно крутий Лютер Столлінгз у головній ролі, як він грав кожену сцену, упевнено, ніби стверджуючи, що легко міг би передати суть і без слів, як було зазначено в анотації на звороті диска майбутньої трилогії (саме зараз розташованого на задньому сидінні «торонадо»), де розповідалося, що в перший день зйомок Столлінгз (він же автор згадуваного тексту) позичив у режисера (який пізніше працював над сотнями серій «Мисливця Джона», «Лицаря доріг», «Вокера, техаського рейнджера») ручку й викреслив 63 відсотки своїх слів, порушивши тим усі принципи та закони своєї професії, бо мав особливий дар, досить розповсюджений серед геніїв-невдач (хоча в тексті на звороті диска цього ви не знайшли б), чудово відчував власні обмеження, які поєднувалися з відточеними навичками кунг-фу, хваткою і акробатикою, подібністю до певних танцювальних рухів Джеймса Бонда — як у випадку з Попкорном наприклад,—

і свідчило про звільнення тіла від фізичної приреченості, «так круто», прокоментував син, повторивши це кілька разів, від чого батьківське серце стислося від співчуття, бо містер Тіт Джойнер так нагадував юного Лютера, що коли фільм закінчився, батько закрив ноутбук і виконав стрибок, гідний самого Столлінгза, а тоді закидав сина питаннями, детальнішими, ніж звичайно, про його дружбу з молодим містером Джойнером, і витяг з нього історію, сповідь, як сприйняв її батько, любові без взаємності, яку часто відчують хлопці-підлітки в компанії один одного, де всі емоції були на боці Джулі, і доки тривала ця розмова, батько усвідомив, що був абсолютно не підготовлений до такого, ні, не до слова «гей» чи що там воно було, а до цілого світу болю та розбитих сердець (гомо чи гетеро), в який так швидко перейшов його син, і його серце пройшло весь цей шлях разом із хлопцем, тож батько відмовився від розпитувань і дозволив синові задовольнити власну зацікавленість, запитавши: «Що ж із ним сталося?», починаючи тим довгу розмову про пост-«Задавачну» кар'єру Лютера Столлінгза, про його стосунки з власним сином, про місце його теперішнього перебування, якби воно було відоме, на кожне питання Нет видавав вичерпну інформацію, все, що йому було відомо, визнаючи, щоправда з ноткою несхвалення, до біса ті розбиті серця, що син перебуває на ранніх стадіях одержимості, саме тому, коли повернулася додому Авіва, від якої за мило тхнуло кондиційованим духом лікарні, й опустила свою сумку на підлогу спальні, вона застала їх по вуха в мережі (як висловився Джулі), вони вишукували інформацію про батька Арчі Столлінгза, переглядали трихвилинні нарізки з його фільмів й чудово проводили час разом, так чудово, що вона вже й не пам'ятала, коли так було востаннє, і на секунду вона образилась і розсердилась, але за мить ці емоції минули, й Авіва упала на ліжко між ними, і вигляд у неї при цьому був такий нещасний, що вони давно її такої не бачили, та попри всі негаразди, вони спробували влаштуватись так, щоб усім було зручно, а папуга тим часом, втомившись летіти, спустився на кедр у громадському парку, де влаштував спостереження за похмурими підлітками, і тривало це досить довго, тож його терпіння було винагороджено половинкою лимона, шкоринкою та кісточками кількох авокадо й цілим помідором, з якими він і розправився з помірною жорстокістю, тоді заповз на ніч у неглибоке, але пристойне дупло, де й провів наступні два дні, а тоді

взявся за пошуки свіжішої їжі і влаштувався, промандрувавши деякий час, на недоглянутому райському подвір'ї закладеного будинку поблизу ресторанчика «Хуан Мексикан», де інші птахи давно вже заселили дерево японської мушмули, почав випльовувати кісточки та лишати послід під гіллям цієї милої мушмули, яку часто навідували легендарні зграї папуг із Північного Берклі, мешканці дерев, такі далекі від тривоги та душевного болю Телеграф-авеню.

IV. Повернення до назавжди

Зміна стану. Молекули в перехідному стані, від рідини до пари. З горнятка, купленого в дешевій крамничці китайського кварталу, вилітає повітряний змій пари.

— Годі спати! — каже Айрін Джу. Зі звистом здає свій пост штора, крізь вікно квапливо вливається сонячне світло.— Час прокидатись. Великий день!

Ґвен розплющує очі. В сліпучому світлі малюють химерні візерунки порошоків: молекули в перехідному стані. Ґвен і сама є такою молекулою, велика і товстенька, що летить навмання всесвітом.

— Великий день,— іронізує вона.— Ю-ху.

Наразі світ її складається з чотирьох стін і самотнього віконця в дальньому кінці залу для тренувань, захованого за дверима без ручки, які, своєю чергою, ховаються за великою, на повний зріст світлиною (блискучі груди та живіт, занесена в ударі права нога, стиснуті зуби, хижа посмішка) — епоніму та головного духу Інституту бойових мистецтв Брюса Лі. Її життя — килимок для сна та синя сумка, їжа в паперовому пакетику, і кожен день додає нову сумну сторінку до її бездомного існування.

Тридцять шостий тиждень — плідний ґрунт для нарікань на долю з боку вагітної жінки, і думки Ґвен одразу після пробудження були суто діагностичними.

Майстер Джу тримала чайну чашечку з намальованим на ній гірським краєвидом у своїх крихітних ручках, натренованих лагодити й зцілювати, а також наносити удари за системою Лам Сай-Вінга, який навчався під керівництвом борця з кривдою Хуана Фейхуна. Вона присіла поряд із килимком для спання, в чорних бавовняних штанах і безформній білій туніці, чекаючи, доки остання з тих, хто тут

переховувався, і досі головне джерело роздратування підведеться, і нарешті згадувана дама підвелася. Гвен взяла чашечку у свої маленькі долоні, яким доводилося тримати ніжні голівки тисячі новонароджених, і чию «освітню родословну» також можна було прослідити до дев'ятнадцятого сторіччя, до повітухи на ім'я Джунетін Джексон з Талси, Оклахома, прапрапрабабусі Гвен.

— Гаряча вода з-під крана,— скривилась Гвен. Тон її засуджував не лише думку про те, що гарячу воду з-під крана можна пити, але й усі ті випадковості, що привели її до чергового самотнього пробудження в цій прославленій комірчині, де єдиною прикрасою була ваза з дешевої китайської крамниці, в якій стояла пластикова червона гербера, яка насправді була кульковою ручкою. До цього дешевого футону, від якого тхнуло, як від несвіжих вафель. До цієї миті, коли вона мусить випити чашку гарячої води з-під крана, а відмовити майстру Джу вона не наважиться.— Мені б зараз не завадило горнятко кави.

— Від кави дитина збуджується,— сказала майстер Джу.— І колись захоче втекти з дому.

Схоже, разом із чашечкою гарячої водопровідної води Гвен мусить миритись і з явним несхваленням і своєї власної втечі від домашнього вогнища. Дев'яносторічна китаянка, майстер кунг-фу, нехай навіть і жінка, не може бути прогресивною особою, як можна було б здогадатись, якщо мова йде про порядні стосунки між чоловіком і жінкою.

Гвен випила й здивувалася, як завжди, якою ж смачною, власне, є вода з-під крана, як приємно тече з язика в горло і далі, як після ковтка води слабшає внутрішня напруга, розтоплюється внутрішній холод, про який вона навіть і не підозрювала. Майстер Джу запевняла, що всі хвороби можна вилікувати лише полинною сигарою та регулярним вживанням помірно гарячої води. В темряві черева Гвен дитина, син чи дочка її нікчемного чоловіка, штовхнула ніжкою, подякувавши за воду.

— Як спина? — поцікавилась майстер Джу.

Гвен одним пальцем потерла м'язи поперека. За останні кілька днів вагітність знайшла нові болючі способи впливати на вузли м'язів її статури. Вона вже прокидалася в компанії судом, кольок, ригідності суглобів. Вона здригнулася.

— Болить.

Майстер Джу опустилася навколішки і потяглася за спину Гвен, щоб занурити пальці в кореневу систему поперека, як садівник, готовий до трансплантації крокусів. Гвен рвучко вдихнула від болю, несподіваний грубий контакт з прохолодними сухими пальцями старої, хоч би якою м'якою була їхня шкіра, став справжнім шоком для її серця в засланні. Гвен любила майстра Джу так, як і годиться любити свого майстра кунг-фу: несамовито, як дитина.

— Краще?

— Трохи,— визнала Гвен.

Ось і причина, чому Гвен привабив Інститут Брюса Лі, чому вона так наполегливо тут займалася, старанно тренуючись майже чотири роки, доки не отримала чорний пояс: цигун, як і майстру Джу, байдуже, віриш ти в неї чи ні.

Вона повернула порожню чашечку старенькій, яка побачила в очах Гвен вдячність, але не видала цього ні жестом, ні словом. Завважила майстер Джу і те, як спохмурніло гарненьке обличчя молодої жінки, як розфокусувався погляд широко розплющених очей. Схоже, за ніч Гвен досягла кульмінаційного моменту свого стану. Дитина народиться дуже скоро, а в житті цієї жінки повний безлад. Надто багато працює. Піклується про інших майбутніх матерів, а про своє здоров'я геть забула. І що гірше, останні три ночі спала тут, у цій крихітній кімнаті, в кишеньковому світі, просякнутому чоловічою енергією. Майстер Джу відхаркнула згусток мокроти і з жіночою делікатністю сплюнула його у ляну хустинку.

Ні, так не годиться.

Коли Гвен приїхала на заняття в понеділок ввечері зі спакованою сумкою на задньому сидінні свого BMW з відкидним верхом і зі слідами сліз на щоках, відточені з часом інстинкти майстера Джу змусили її підійти й підтримати молоду жінку. Але тепер наставниця зрозуміла, що не дуже добре впоралася із завданням. Айрін Джу була вже дуже старою — їй подобалося жартома хвалитись, що вона найстаріша китаянка на захід від Скелястих гір, і протягом багатьох років скитань і вигнання, від Гуандуну до Гонконгу, від Лос-Анджелесу до Окленду, вона обдаровувала численних учнів чорними пасками, які відзначали довге навчання й старанні тренування, біль, відданість, нудьгу, труд. Деякі з цих учнів були неперевершеними, інші — блискучими, кількох можна було описати обома прикметниками. Але досі серед її учнів не було вагітної чорної жінки, що керувала BMW. Майстер Джу ніколи не була впевнена, як варто ставитись до Гвен Шенкс.

— Це дуже погане місце для тебе,— сказала вона.— Поганий запах. На нього неприємно дивитись. Огідно.

— Так.— Із горла Гвен вилетів звук, схожий на хриплий вдих, передвісник сліз або гучного реготу. Вона помасировувала обличчя, опустила руки, розплющила очі.— Ні, я не те хотіла сказати. Все гаразд, але... Вибачте.— Вона потяглась за халатом з гарного коричневого шовку з металевим полиском, що лежав згорнений біля футону, і накинула на плечі. На ній була піжама до пари халату, з білим кантом.— Мені просто потрібно добре виспатись вночі.

Сумка стояла розкритою, видно було одяг і взуття, пляшечки з кремами в зіп-пакетиках. Настав час підводитись і вдягатись, попереду великий день; о третій вони з Авівою мусять постати перед радою директорів, де переглядатимуть їхні привілеї. Гвен оглянула одяг, який покидала в сумку три ночі тому: розтягнуті футболки, штани для йоги, безглузді бюстгальтери й гігантські труси.

— Потрібно лише одну ніч добре виспатись.

— Тобі потрібна подушка.

— Так,— погодилась Гвен. Вона вже сумувала за своєю довгою подушкою для вагітних, яка кілька місяців підтримувала її ноги, руки і живіт і служила їй найвідданішим коханцем.— Потрібна. Дуже.

— Повертайся додому,— заявила майстер Джу.— Візьми її.

— Не можу.

Майстер Джу повернулася спиною до Гвен. На іншому кінці подряпаної лискучої бамбукової підлоги чотири високих вікна дивилися в сліпуче блакитне літнє оклендське небо, перекреслене телефонними дротами. За бетонним корпусом старого ринку «Голден Стейт» задрала свої неохайні зелені спідниці пальма.

— Слухайте, я знаю, що ви хочете, аби я пішла звідси. Я дуже вдячна, що мені дозволили побути тут так довго. Завтра я переїду до готелю, зніму квартиру. Якусь маленьку в Емервіллі, біля кінотеатру. Там ІКЕА неподалік. Придбаю дитяче ліжечко, тарілки. Все, що потрібно. Знаю, я лежу тут, хандрю, жалію себе. У мене спина болить, я ще не відійшла після шоку. Я стільки всього ще не знаю. Якщо я зможу піклуватись про дитину сама, я зможу робити те, що роблю останні десять років.

Майстер Джу так і стояла до Гвен спиною, з чого та зрозуміла, що промова її була нечемною і зухвалою, як з тривалості, так і з тону.

— Вибачте,— опустила голову Гвен.— Серйозно. Завтра, найпізніше післязавтра, я звідси виїду.

Не встигла Гвен усвідомити, що майстер Джу ворухнулася, в обличчя їй уже летіла чайна чашка — менша за кулак, червона з золотом, з витонченим орнаментом із золотих рибок,— перебій зорового сприйняття, тимчасова сліпота або спалах фотоапарату, та не встиг її мозок зрозуміти, що божевільна стара дійсно *кинула чашку їй у голову*, права долоня Гвен рушила вперед, і чашка м'яко лягла в пальці, і там, у ямочці між указівним і великим пальцями викотилася з неї одна-єдина краплинка.

— Великий день. Одягайся,— кинула місіс Джу.— І забери свою подушку.

* * *

Гвен нервувала щодо свого становища, статусу під власним дахом. Тож вона вирішила влаштувати таку собі шлюбну Гренаду, задіяти потужні сили на підтримку скромної, навіть смішної мети. Але коли вона під'їхала до будинку, зануреного в сон, о 6:45 ранку (про таку ранню годину її чоловік ніколи й не здогадувався), той мав такий буденний вигляд — із блакитного кедру натрусилося голок, жимолость душить поперечини огорожі, вздовж ганку вишикувалися порожні контейнери барботера,— що їй забракло духу на бійку. Вона проїхала повз дім і на мить замислилася, куди ж податися.

Як вона і сказала майстру Джу, подушка для вагітних не лише оберігала її сон: бували й такі ночі, коли їй здавалося, що це єдина річ у світі, що відчуває і розуміє її. Подушка ніби стала символом невідомої дитини всередині неї, німим та безформним, але зв'язаним з віддаленою сутністю, втіленням присутності дитини, яка незабаром народиться. Ця подушка була її лялькою, яку вона обіймала щоночі, бо у дивних вагітних снах її дитина перетворювалася на різноманітних тварин та овочі, і всі вони були набагато химернішими, ніж подушка. Водночас вона усвідомлювала, що це лише подушка за сорок п'ять доларів, куплена онлайн. Їй легко знайти заміну.

— Трясця,— вголос сказала вона й припаркувала авто біля будинку Лахіджі.— Мені потрібна моя подушка.

З автівки вона не вийшла. Зробила кілька дихальних вправ цигун. Відшукала блискучу намистинку в центрі себе. Спробувала приборкати чи хоча б організувати свою ци. Сьогодні на неї чекають і так багато конфліктів, нагадала вона сама собі, не варто додавати ще стресу, який вимірюється в рентгенах і зашкодить і їй, і дитині. Та все одно, лють, яку вона відчувала через те, що Арчі зробив та не зробив як чоловік, батько та людина, не зменшувалась від того, що вона не бажала з ним конфліктувати, лють ця тепер була спрямована,

клубочилася, як той бджолиний рій, на сумі в сорок п'ять доларів. Вона не збирається марнувати ці гроші. Вона й без того лишила багато цінних речей, тож нехай так і буде, нехай подушка стане компенсацією за інше життя та пожитки, які вона лишила. Гвен вийшла з автівки. Для неї існує лише один варіант: увійти не як батальйон моряків, готовий розорити малесенький кокосовий острів, а як частини особливого призначення — з хірургічною обережністю. Потайки. Туди й назад.

Спочатку Гвен вирішила спробувати задні двері. Вона сковзнула — вільного місця обабіч неї при цьому майже не лишилося — брукованим вже побитою цеглою вузьким проходом, що тягнувся між будинком і огорожею, заплетеною іпомеєю, як та корзина квітів, приготована на похорон. Вона прокралась повз вікна кухні, контейнери зі сміттям, крізь затінену територію поряд із будинком, куди за довгі роки ледь заглядала, крізь вузький і прихований під листям прохід, де, як вона собі уявляла, вільно почувалися лише пацюки. Ця думка змусила її поквипитись.

Задній двір мав гірший вигляд, ніж вона пам'ятала. Цегляний майданчик для барбекю, бругмансія, завішана жовтими ковпаками квітів, дротяна огорожа, у кількох місцях прихована за зеленими пагонами плюща, жасміна й іпомеї. Розхристаний кущ пампасної трави. Жалюгідний клаптик бетону, пофарбований одним із попередніх мешканців чи то через лінощі, чи то через оптимізм яскраво-зеленим. Усе занехаяне, скуйовджене, заросле і явно знижує вартість нерухомості. Оце так халепа. Але Гвен не було лише тиждень; а весь цей безлад — робота багатьох років. Достовірне свідчення її занедбаного життя.

Вона відвела очі від зламаних ґрат навколо фундаменту будинку, від жмутиків ущільнювача, що визирали зі швів навколо задніх дверей, як та зграйка малих розбійників. Коли вони з Арчі придбали будинок, він був наполовину зруйнований, дешевий і занедбаний. Вони склали список того, що потрібно полагодити й замінити. Список складався із трьох колонок: необхідне, факультативне і фантастичне. Вони встановили нові унітази та умивальники, керуючись посібником із бібліотеки. Перестелили підлогу, замінили вікна, залатали дах. Це був

перший спільний проєкт їхнього шлюбу, і, озираючись назад, Гвен відчула, що шкодує за щастям, яке вони відчували в той час. Незабаром вони викреслили все, що було записане в колонці «Необхідне», та коли перейшли до другого етапу, почали вибирати з факультативного найдоречніше. До фантастичного дійти не встигли, бо список десь загубився.

Гвен відімкнула задні двері й штовхнула їх, але двері опиралися. Ланцюжок. Важкенький ланцюг, установлений попереднім власником, і, наскільки Гвен було відомо, ні вона, ні Арчі ніколи ним не користалися. В тому, з якою силою опиралися двері намагання Гвен потрапила всередину, було щось неприємне. Ніби Арчі поміняв замки, щоб не дозволити їй увійти. Гвен обурилася. Збиралася вже гупати кулаками, вимагати пояснень, але пригадала, що вирішила будь-що зберігати спокій. Подумала, що без неї Арчі не почувається в домі в абсолютній безпеці, і вона розчулилась. Вона, тихо клацнувши, зачинила задні двері й пішла до передніх.

Увійшовши, вона зрозуміла, що тихий гул, який вона, піднімаючись сходами ганку, вважала за вібрацію старої дерев'яної підлоги під холодильником чи зволожувача в підвалі, а то й далекої бетономішалки чи медичного евакуаційного гелікоптера, що приземлявся біля дитячої лікарні, насправді був хропінням двох хлопців. Джулі Яффе спав, наполовину висунувшись зі старого спального мішка Гвен, без сорочки, шокує блідий, з маленькими рожевими, як у морської свинки, сосками. Тіт лежав акуратно прикритий спальником Арчі, назовні стирчали лише химерні довгі пальці на ногах та верхня частина обличчя. На журнальному столику височів льодовик порожніх коробок від DVD: «Задавака», «Снайпер гетто», «Вибивач душ» — уся та маячня, яку клепав у сімдесятих батько Арчі. З-під пластикової мушлі контейнера, в якому ще лишилася пара брусочків картоплі фрі, наче вусики величезної та обережної комахи, визирав краєчок іще одного диска, на обкладинці якого вона помітила вражаючу афрозачіску Валлетти Мур і ствол та глушник пістолета, з яким та застигла в своїй канонічній позі з афіші «Нефертіті», — сорок поверхів нескінченних коричневих ніг з височенними звабливими підборами замість цокольного поверху, обтислий жовтий атласний спортивний

костюм у ролі фронтона. В кімнаті стояв важкий запах статевої зрілості, попкорну з мікрохвильової пічки і чогось незрозумілого, але огидного.

Джулі, борючись уві сні з її спальником, відповз так далеко, що вона мало не наступила на нього, коли увійшла до кімнати. Западина його безволосих грудей, збентежений вузол брів, м'яке пряме волосся, приклеєне нічним потом до широкого лоба,— все це сколихнуло старі спогади тих часів, коли вона доглядала за ним на прохання Авіви й Нета й співала йому тужливі колискові своєї бабусі. Тоді вона була ж такою невинною, як і він, промайнула думка: ще до того, як Нет з Авівою познайомили її з Арчі, задовго до розчарувань, що принесло її професійне життя.

На Тіта, що хропів під дурнуватою і трагічною мантією, прикрашеною портретами Гері Коулмена і Тодда Бріджеса в однакових светрах, вона намагалася не дивитись. Його було шкода, але жаліти його не хотілося, тож вона дозволила собі роздратуватись. Тим часом її вагітний ніс визначив джерело загадкового запаху, міцного, як на бойні,— старий гамбургер. Помилкою було так пильно дивитись, що ж лежить у пластиковому контейнері на столі. З нього, як розм'якшена воскова свічка, звисала смужка сіруватого жиру з рожевими цяточками; і миттєво, від живота до рота, ракетною рвонула гаряча жовч.

Вона могла б поставити сорок п'ять доларів, що ні у ніндзя, ні у зелених беретів блювання, так би мовити, не входило в програму оперативних процедур. Таке приниження важко буде винести; Арчі, жодного разу не поскаржившись, у перші дні її вагітності чимало часу присвятив, прибираючи її різноманітні виверження.

Молекули окисленого жиру накиннулися на неї, як згряя смердючих піксі, і Гвен поквапилася коридором до спальні й відчинила двері. Штори були закриті, але на вікні за стареньким комодом у стилі Марії Антуанетти, що лишився від тітки Арчі, запнуті вони були не щільно, розходилися кутом над підвіконням. У денному світлі, що стікало цією гіпотенузою, Гвен побачила на ліжку Арчі, він розкинувся на спині. Ліжко було круглим, Арчі придбав його спеціально для них — називав його ліжком таємного агента,— і тепер, розкинувши руки й ноги на всі

чотири боки, він нагадував голого чоловіка Леонардо да Вінчі в квадраті, вписаному в коло, чи що там було. От тільки Арчі був не голий; на ньому були шорти з логотипом каліфорнійської баскетбольної команди. Її ціль лежала в нього під боком, згорнута навпіл, непотрібна, він, схоже, навіть спробував уві сні скинути її. Усі інші, зручніші, подушки були поскидані через край ліжка й лежали на різній відстані. Зазвичай Арчі спав просто на матраці, подушкою прикривав обличчя, коли в кімнаті ставало надто світло. Без її подушки він точно обійдеться.

Молекули, що линули від контейнера з гамбургером у вітальні, нарешті відмовилися від переслідування Гвен. Вона знову могла дихати носом, і вона відчула запах своєї спальні, свого чоловіка, свого життя. Гвоздично-цитрусовий аромат його лосьйону після гоління, аромат Різдва. Аромат, у який вона закохалася від самого початку. Тепер він подіяв на неї як тонік, зміцнив і відновив сили, поквапив до подушки, обережно, повільно, затамувавши подих. Вона схопила куточки подушки обома руками й почала терпляче стягувати її з матраца, міліметр за міліметром.

Арчі перекотився на бік, гарячково вдихнувши, закинув ноги на її подушку. Притиснувся до неї стегнами, обхопив руками, притягнув до себе. Обійняв її, випустив повітря, разок зітхнув і засопів. Гвен застигла, перелякана, схвильована, відчула себе зрадженою, хоча ким, чоловіком чи подушкою, ясно не було.

— Не вставай,— промовив Арчі, не розплющуючи очей. Благав її уві сні. Зробив довгий ковток несвідомого, посмакував у роті, облизав губи.— Не кидай мене.

Гвен придумала кілька відповідей на це, серед них: «Запізно, покиньку», «Вибач», «Більше не буду» і «Ти розмовляєш з *подушкою*».

Вона мовчки відпустила подушку за сорок п'ять доларів. Повернулася й вислизнула зі спальні. Тихесенько, з відпрацьованою обережністю зачинивши двері й відпустивши дверну ручку, вона побачила в дальньому кінці коридору Тіта, який спостерігав за нею, і на обличчі у нього не було ані усмішки, ані розгубленості. Ох уже ці блакитно-

зелені очі Лютера Столлінгза, що випромінюють нерозбірливе мерехтіння силового поля, притаманне світлим очам чорних.

— Я прийшла за своєю подушкою,— пояснила Гвен драматичним шепотом.

Тіт кивнув, а тоді ніби помітив, що в руках у неї нічого немає.

— Я передумала,— сказала Гвен.

Вона відчула, як стиснувся живіт, явний симптом дегідратації. Хлопець поступився, і вона пройшла повз нього на кухню. Він стояв за спиною, і це єдине, що не давало їй утекти з переляку, бо її розкрили.

— *Господи*,— видихнула вона.

Хлопець безжально гмикнув.

— Що ви тут *робили*?

— Він сказав, що каву можна змолоти в блендері.

— Хто?

— Джулі.

— А ще він казав, що з водяного пістолета можна стріляти рагу? Бо саме так це і виглядає.

Хлопець знизав плечима.

Вона рішуче увійшла, затамувавши подих, ніби в пересувний туалет, який щойно звільнили, налила склянку води з-під крана.

— Тепер зрозуміло, чому ви замкнули задні двері на ланцюжок.— Вона випила всі дванадцять унцій одним жадібним ковтком.— Щоб захистити інших.

— Це теж ідея Джулі,— пояснив Тіт.— Він боїться.

Обличчя його цієї миті, знову ж таки, важко було назвати усміхненим, надто допитливим воно було.

— Знаю, що боїться.

Щось у її голосі, якась рутинна ніжність, якась риса характеру, про яку він досі не думав, змусила його налаштувати свій апарат допитливості.

— Вам спеціальна подушка для цього потрібна? — Хлопець указав на її живіт.

— Це подушка для вагітних.

— Щоб підтримувати це, коли спите?

— Я майже не сплю,— зітхнула Гвен.— Особливо без неї.

— Виходить, ця дитина у вас... Це що, мій брат?

Гвен подумала, чи не змити сліди помади з краєчка склянки, але навряд чи хтось помітить їх серед томатного соусу роботи Поллока і термітників тарілок і каструль; слід її помади можна вважати візитівкою, срібною кулею, джокером з відігнутих куточком.

— Або сестра,— погодилась вона.

— Ви не робили УЗД?

— Ми попросили нічого нам не казати.

— Хочете сюрприз?

— Арчі хоче. Мені сюрпризи не подобаються,— сказано це було уїдливіше, ніж вона хотіла, але такий тон був цілком доречним.

— А чому б вам самій не дізнатися, а йому не казати?

— Можна було б,— кивнула вона.

— Що? А-а, ви вже це зробили,— припустив Тіт.— Еге ж?

Гвен зняла ланцюжок із задніх дверей.

— Наполовину брат,— сказала вона перед тим, як вийти в день.—
А наполовину я не знаю хто.

* * *

— Хто це був? — запитав чоловік.

У цій частині будинку, умебльованій його сином, з нього сипалися лише питання, як ті кості з кулака. «Тобі подобаються рисові кульки? Англійські мафіни? Бейсбол? «Зоряні війни»? Персики? Жінки? Мос Деф? Коти? Собаки? «Ментос»? Мавпи? Тебе ніхто не вчив чистити зуби, коли ти прокидаєшся вранці? Ця сорочка колись була білою? Як можна провести стільки часу за такою дурною грою? Що станеться, якщо ти братимеш у бібліотеці лише одну книжку з клятими коміксами за раз? Ти ніколи не чув, що посуд потрібно мити? Послухаймо Дюка Еллінгтона? Знаєш, хто такий Біллі Стрейгорн?» Дідько, ти хочеш розбити мені серце? Кості так і падають. У цьому плані чоловік не продемонстрував нічого нового; Тіту здавалося, що він схожий на вихор, навколо якого завжди закручуються питання дорослих, як і в того пластикового колеса, яке він колись бачив на каналі «Дискавері»: десь на Гаваях безупинно оберталося колесо пластикових пакетів і пляшок. Кожна розмова ставала вікториною, доповіддю після повернення із завдання, допитом, випитуванням. Наприкінці кожного речення з'являлася ця кумедна закорючка, гачок, на який його ловили. І кожне те питання по суті своїй було риторичним, допускаючи відповідь, але не потребуючи її.

— Хто був хто? — перепитав Тіт.

Лови і кидай їм назад.

— Ти з кимось розмовляв. По голосу ніби жінка. То була Гвен?

— Хто така Гвен?

— Хлопче, ти чудово знаєш, хто така Гвен. Моя дружина.

Тіт виконав добре продумане потискування плечима, з трьох частин, мультишарове, як дошка для тривимірних шахів.

— Схоже.

— Схоже?

— То була вона.

Після таких новин очі у його батька стали порожніми, великі кругленькі щоки, як у мультяшного ведмедика, провисли. Так і застиг на порозі спальні, де ще кілька хвилин тому стояла його *дружина*. Зав'язував і розв'язував пасок свого плейбойського банного халата. Побачив шкарпетки, що валялися в коридорі, ознаку чоловічої присутності в будинку. Заплющив очі, намагаючись остаточно прокинутись після двох чи трьох годин сну, шкіра під очима була аж фіолетовою від утоми. Можна не сумніватися, що він уявив розруху, що панувала на кухні, купи сміття у вітальні, худорлявого білого хлопця в самих трусах, що заплутався у старому, жорсткому спальному мішку. Подумки реконструював маршрут її візиту. Зрозумів, яку огиду вона відчула, все це побачивши. Прокрутив увесь сценарій ретроспекцією, як буває у детективних фільмах, де розслідують убивство, розсаджують усіх у вітальні або в оранжереї, під колекцією метеликів в рамках і набитими головами тигрів, і детектив відтворює сцену. «Вона стояла ось тут; ти міг би прокинутись і побачити її. Але ти не прокинувся, еге ж, містере Столлінгз?» Він провів долонею по обличчю, повільно, зосереджено, ніби намагався стерти те, що побачив. Розплющив очі.

— Чорт забирай,— сказав він.— *Подивись* на це лайно.

Він пішов далі коридором, лишаючи по собі аромат лимона, мало не зачепивши, але ж таки не зачепивши, Тіта. Увійшов до вітальні, і те,

що він там побачив, не лише підтвердило, але й збільшило чи підкреслило його найгірші страхи.

— Навіщо вона приходила сьогодні,— запитав він ледь чутно. Цього разу фраза аж ніяк не була схожа на питання.

Тож Тіт і не відповів. Не тому — цього разу,— що для нього було справою честі відхилитися від безглузвих батькових питань зі світу дорослих, а тому що не знав, що і сказати. Вона щось таке казала про подушку для вагітних, але Тіт так зрозумів, що подушка нічого не пояснювала, вона була тим, що Гічкок називав «Макгаффі́н». Її великий живіт, деформований братиком у дугу, те, як серйозно вона розмовляла з Тітом, як дивилася, не так серйозно — «хлопче, нумо, опануй себе» — як це робила мама Джулі, а серйозно, як науковець, скептично, зацікавлена тим, що побачила. Як можна це передати словами?

Батько гукнув:

— Яффе, вставай!

Джулі одразу ж сів — рожеві, як у пітбуля, соски, на тілі ані волосинки, от хіба одна під лівою пахвою, якщо знати, де шукати, груба, як котячий вус, через яку Тіт його було й дражнив. Джулі заблимав очима, сфокусувався на чоловікові, ще з похмілля від міазмів останнього сну.

— Тут Гвен була,— сказав йому чоловік.

Джулі кивнув, тоді побачив, що від нього очікують чогось більшого. Похитав головою.

— Я не знаю.

— Я тебе не питаю. Тіт каже, що тут була Гвен. Щойно.— Він повернувся до Тіта: — В цій кімнаті? — Тіт знову кивнув.— У кухні?

— Випила води з-під крана.

— Господи Ісусе,— зітхнув Арчі. Озирнувся на Джулі: — Тож ти її не бачив?

— Я спав.

— Так. Я теж спав. Єдиний, хто не спав,— Тіт. А він, як завжди, багато не скаже.

Тіт зрозумів, що критику викликала його остання ремарка, хоча такої мети він і не мав. Мовчанням можна накликати на себе прокляття, але ще ефективніше це зробити язиком. Він трохи відійшов, пропускаючи батька в безлад, до, якщо чесно (завдяки поганій якості оригінальних фільмів, поганенькій роботі оператора, третесортному зображенню, банальним і божевільним реплікам, дерев'яним діалогам), попсованих доказів того, що колись з екранів бідних районів дивився Лютер Столлінгз. Спочатку чоловік, схоже, не помітив диск, був зайнятий пожмаканими серветками, пластянками, масними пакетиками із залишками їжі. З безнадійною енергією людини, що намагається врятувати нічого не варті дрібнички від неминучого вогню, він збирав брудні пластикові контейнери, використані виделки й обгортки з соломки та все інше сміття, що лишилося у хлопців від минулого вечора, коли о пів на четверту ночі чоловік так і не повернувся додому після концерту в місті, вони нарешті вимкнули телевізор і полягали спати. Він швидко похапав сміття, ніби лишався шанс, що дружина повернеться будь-якої секунди.

— *Чорт забирай*,— вилаявся він знову. Він увійшов у кухню і аж застогнав, побачивши, який там безлад. Грюкав навколо мийки, доки не знайшов відро й не запхав туди все сміття, що тримав у руках. Стримуючи свій гнів, що гудів у ньому, як той ураган, що вбирає в себе морську воду, кинувся збирати сміття на кухні. Повернувся до вітальні — ну справжній Санта для бідних із цапиною борідкою та величезним мішком.

— *Повірити* не можу, що ви лишили мій дім у такому стані,— примовляв він, але без особливого фанатизму, бо, зробивши це, вони лише дотримувались принципів домашнього господарства, які він сам упровадив після того, як пішла дружина. Жалюгідний стан кухні був

і його провиною.— Повірити не можу, що вона приходила вранці.— Ніби прийди вона вчора чи завтра, вся оселя сяяла б чистотою, а сьогодні вони трохи вибилися з графіка прибирань.— Будинок нагадує гараж, де повно наркоманів. Йй варто було... Стривай. Що це?

Тепер лише обкладинка «Людини ночі», одного з дисків, що Тіт і Джулі взяли напрокат у «Відеодотс» на Коледж-авеню, потрапила чоловікові на очі, він уперше звернув на неї увагу. Підняв коробку, перевернув, прочитав рекламний текст, інформацію про нагороди та весь інший непотріб.

— «Квентін Тарантіно представляє»,— промовив він.— Ха.

Він читав текст на коробці диску, і поза його ставала дедалі загрозливішою, плечі розправлялися дедалі більше. Гнів вихлюпнувся за береги, затопив землю. Розпалював сам себе — таке враження склалося у Тіта, а він навчився розбиратись у гніві. Арчі перебрав інші диски, розкидані на столі і під ним. Тарантіно мав рацію: «Людина ночі» — найкраща робота у фільмографії Арчі Столлінгза, зухвале пограбування банку, копи й грабіжники, мало води, музика Чарлза Степні, режисер Річард Кляйн, який знімав «Зелений сойлент» та інші круті сучасні фільми, навіть один із фільмів «Планети мавп». Дешево, грубо, жорстко — тут явно демонструється і підкреслюється фізична грація Лютера Столлінгза в 1975-му, краса його роздутих ніздрів, стриманість усмішки, фатальна архітектура рук.

— Що це за лайно? — запитав чоловік.

Тіт хотів було сказати: «Це твій батько», але в останню мить зрозумів, що таким чином лише підтвердить, ніби Лютер Столлінгз, його дідусь, і дійсно був лайном. А воно навпаки. Лютер Столлінгз того часу мав повне право на займенники «те саме», та ще й на три великі літери. Його абсолютно точно можна було б назвати «Те Саме Лайно».

До цього літа, до останнього тижня, ім'я Лютера Столлінгза було не Тітовими спогадами, а спогадами про спогади когось іншого, як другорядний хіт чи віцепрезидент років диско. На нього посипалися фрагменти спогадів, ув'язнили його, як метелика, за ґратами пам'яті.

Перший: стаття в старому, дуже старому, ще від часів фараона Тутанхамона, примірнику «Ебоні», засунутому в шухлядку бабусиного нічного столика. Тіт майже нічого не запам'ятав із тієї статті, крім імені головного героя, Задаваки, і світлини Лютера Столлінгза, що сидів у вітальні Лос-Анджелесу в обтислих чорних штанах і білих високих черевиках і кидав якомусь хлопчиську м'ячик. Другий: пошкрябаний, затертий кадр із кліпа групи «Бу-Танг клан», не більше кількох секунд на екрані, де стрункий і легкий чорний чоловік завдавав руйнівної шкоди своїми кулаками та ногами банді даосів-убивць. Третій і найрозмитіший: спогад, їдкий осад, не більше, невисокої думки, якої була його бабуся про всіх батьків, спадкоємцем яких був Тіт,— такий собі джин, закоркований в імені Столлінгз.

Жодний з цих ехосигналів не підготував Тіта до правди, до того, яким класним був Лютер Столлінгз, як то було видно з фільмів, навіть із тих, які були відверто поганими. Жоден не підготував до дивного тепла, що огорнуло його серце, коли минулого вечора він сидів на канапі з найкращим і єдиним своїм приятелем і спостерігав за балетними па убивць в «Людині ночі», за справжніми крутими автомобілями і сміховинною щедрістю гарних жінок, за дівчиною зі сріблястою афрозачіскою. Лютера Столлінгза, ідею Лютера Столлінгза, Тіт відчував як нікого і ніщо інше: це його вихідна точка. Легендарна батьківщина, загублена в туманах Шаоліню або далеких техноджунглях Ваканди. Там, у темряві поруч із Джулі, спостерігаючи за своїм дідусем, Тіт відчув, що фундамент його власного життя сягає часів міфів і героїв. Уперше, відколи він себе усвідомив маленьким і забутим, як те пенні в куточку найнижчої шухлядки світу, Тіт Джойнер побачив власну історію сяючою, цінною, відчув у собі компоненти романтики.

— У вас фестиваль фільмів Лютера Столлінгза? — поцікавився чоловік.

— Він був гарним,— відповів Джулі.

— Ні, Джулі, не був.

— Тобто в кунг-фу.

Чоловік не відводив погляду від пластикової коробки. Він заговорив тихо, чітко вимовляючи кожне слово:

— Не хочу бачити цього покидька в моєму домі. У будь-якому вигляді. Ні в плоті та крові. Ні в електронах і пікселях. Навіть чути його імені з ваших вуст не хочу. Ясно? Зрозуміло?

Чоловік згріб узяті напрокат елементи фестивалю фільмів Столлінгза, склав диски стосом, спробував вручити Тіту. Тіт тільки покосився на них. Довелося чоловікові передавати їх Джулі.

— Прибери їх з мого дому! — наказав він.

— Добре, добре,— заспокоїв його Джулі.— Арчі, що з тобою?

Хлопця вразила брутальність, жорстокість, з якою йому вручили диски. Він дивився на чоловіка й мало не плакав:

— Вибач, Арчі. Я не...

— Це ж твій *батько*,— несподівано для себе заговорив Тіт, здивувавши і налякавши сам себе.— Чорт, він же був кінозіркою! Ти мусив би *пишатись* ним.

— Ха.

— Він добре грав,— вів далі Тіт.— Дійсно грав. Краще за Фреда Вільямсона, і бився краще за нього теж. Навіть краще за Джима Келлі, який був бійцем, а не актором. Кращим за всіх білих на кшталт Чака Норріса чи того чувака з бровами...

— Джона Саксона,— підказав Джулі.

— Джона Саксона. Краще за більшість класичних китайців. Сонні Тібу, Саммо Хунга. Тобі ж таке подобається, у тебе навіть на моніторі заставка з «Гри смерті». З отим чуваком, що схожий на велетенського ему. Навіть не розумію, як тобі може не подобатись Лютер Столлінгз. Він уміє на піаніно грати. Він професіонал у барбекю.— Ці факти він

запозичив із бонусних роликів на диску «Людина ночі».— Навіть якщо він тобі не подобається, ти музиш його *поважати*.

Тут Тіт завважив, що підкинув чоловікові свіженький сюрприз, вдруге за цей незвичний ранок.

— За два тижні ти й десяти слів не сказав,— промовив чоловік.— А тут цілу промову видав, еге ж? Розказуєш, що я мушу відчувати.

— Він твій батько.

— Ага. Тож за цією логікою і ти мене музиш поважати?

— Ні,— огризнувся Тіт.— Бо ти просто донор сперми.

Стріла з натхненням вилетіла з лука і влучила в ціль з тріском, який майже можна було відчутти. Чоловік аж відсахнувся, бо підготуватись до удару не встиг.

— Гаразд. По-перше,— заявив він,— то було не донорство, а *подарунок*. По-друге, «ему» — то Карім, чорт забирай, Абдул-Джаббар. По-третє, і слухай мене уважно, мені й без тебе вистачає хвилювань: як післязавтра гідно поховати того, хто був мені за батька, як нагодувати та напоїти сотню осіб. Що робити з оркестром. Як відстежити папугу. А в гаражі, чуєш мене, стоїть орган, що вбив Кочіза Джонса, і його потрібно полагодити, щоб віддати чоловікові належну шану. Тут усюди купи лайна, дитина ось-ось народиться, дружина геть *збожеволіла*. Поспав я лише три години. А ще будинком вештається малий негідник у самих трусах і зі спальником на нозі, ніби начепив на себе велетенську шкарпетку. А ви двоє,— він поклав на купу свого гніву останні цеглини,— приходите, розкидуєте по всій кімнаті диски, мене не поважаєте, не поважаєте мої бажання, перетворюєте будинок на клятий смітник...

Обличчя Джулі набуло звинувачувального вигляду. Він був розчарований і хотів, аби Арчі це знав.

— Ненависницьке висловлювання,— заявив він.

— Гадаєш? — не здавався чоловік.— Це, братику, *ніщо* порівняно з тим, що ти *почуєш*. Ви, малі негідники, можете одягатись, пакувати торби й вимітатись звідси, обидва. Звільніть приміщення. І заберіть із собою це гівняне кіно. Доки я не набив ваші кіноманські дупи.

— Серйозно? — запитав Джулі.

Тут чоловік вирішив просто зараз довести, що його словам варто вірити. Він узяв диск із «Задавакою», першим фільм Лютера Столлінгза, знятим, коли той був лише на вісім років старший за сьогоднішнього Тіта. Кинув на підлогу й наступив чотири рази.

— Вимітайтесь. Звідси.

Два удари пластик витримав, та на третьому розломився навпіл. На останньому диск розламався. На килимку лежали три блискучі часточки веселки.

— Казна-що,— прокоментував Тіт.

Хижо, як він сподівався, вишкірившись, хлопець накинувся на батька. Елегантно крутонувся навколо осі, втратив рівновагу, впав. Рука, яка перервала падіння, опустилась на уламки розбитого диска. Шматочок зламаної веселки порізав шкіру, крові багато не було, а от боліло дуже сильно.

— *Ненавиджу* тебе,— вигукнув Тіт, і власний голос навіть йому самому здався дівчачим і пронизливим.— Як же я тебе ненавиджу!

Чоловік став над ним, опустивши погляд, уперши руки в боки, з шумом вдихаючи і видихаючи повітря.

— Ось це,— сказав він,— я і називаю ненависницькими висловлюваннями.

* * *

За два квартали від «Брукленд Рекордз», паркуючись задом на вільне місто на Апгар-стрит, щосили крутячи кермо «ель каміно», втягуючи в себе останній обвуглений міліметр користі від недопалка й водночас намагаючись підтвердити замовлення на двадцять доларів на аль пастор, дванадцять дюжин тортилій і галон салату з мексиканського кіоску на Іст-фотінз, Арчі Столлінгз перечебився через внутрішній дріт, прив'язаний до спускового гачка власного сумління. Йому було соромно, що так вибухнув перед хлопцями, що завдав болю Гвен, за те, що Гвен побачила абсолютну занедбаність, у яку він поринув, відколи дружина його покинула. Стало соромно, врешті-решт, за ту ефіопську пригоду — Арчі з каяттям, підігрітим гостротою марихуани, пригадував чорнило меланхолії, що лилося через край зіниць Елсбет Гетачу, коли вона піднімала на нього очі, тримаючи в роту його член. Відчував сором за свою загальну нездатність стримати вже згадуваний член, за останню сварку з містером Джонсом, за те, що обрав коричневі черевики до картатого костюма, в якому було більше блакитного, ніж він пам'ятав. Він вимкнув двигун і лишився сидіти, уособлення каяття, приголомшений і зламаний.

Просто перед тим як підійшла офіціантка, яка обслуговувала Арчі, повернула йому картку й повідомила, вдавшись до квапливої та ламаної фразеології, що операція не пройшла, бо його «віза» не пережила процедури, як Кліффорд Браун молодший на радіостанції KCSM оголосив, що в композиції, яку вони слухали, мабуть, ще до того, як Арчі сів у машину, кавер на пісню Фредді Габбарда «*Better Get It in Your Soul*» 1970 року, брав участь, як висловився Браун молодший, «орган великого покійного містера Кочіза Джонса з Окленду», й Арчі несподівано відчув, що на очі йому навернулися сльози. Це було так близько до плачу, як тільки Арчі міг собі дозволити. Каяття, біль, відчуття важкої втрати, поразки — дозволити скотитись лише одній сльозинці з тих, що навернулися на очі, означало поставити під загрозу прадавню кореневу систему та несні стіни. Зсув та чорна лавина його поглинуть.

Було щось у тому, як Кліффорд Браун-молодший вимовив слова «великого покійного».

— Я знав, що це боляче,— зізнався Арчі офіціантці, схлипнувши.— Та не припускав, що аж так.

— Усе гаразд,— заспокоїла офіціантка, помилково прийнявши тремтіння в його голосі за просту тугу через утрату містера Джонса, майже такого відданого клієнта «Сіналоа», як і «Брукленд Рекордз», який впадав майже в музичний екстаз, побачивши всі ці піраміди глазурованої і хрусткої свинини, що оберталися на рожнах. А може, вона й не помилялася.— Заплатите готівкою, коли забиратимете, добре? Післязавтра об одинадцятій? Так?

Арчі запевнив, що так буде добре. Зібрав усі сили, опанував себе. Подумав про Тоні Старка, Залізну людину, у якого в рубці на серці назавжди лишилась шрапнель, довіку приреченого на життя в обладунках, здатного пускати репульсційні промені. Від нього пішла Гвен, і це розбуркало спогади про смерть матері — ФУМ! Відбито. Ото б повернутись назад у часі й повідомити Арчі Столлінгза, тоді чотирнадцятирічного, що одного дня його син відчуватиме до нього лише презирство й засуджуватиме того нікчемного чоловіка, який у стилі Хитрого Койота лишив дірку в його житті, обриси якої нагадували батька-втікача,— ФУМ! Відбито.

— Післязавтра,— повторив Арчі, витираючи щоку надмірно блакитним рукавом піджака.

На іншому кінці лінії озвався Нет.

— Я за квартал від тебе,— повідомив Арчі Нетові.

Після одинадцятої минуло сорок сім хвилин, лише дванадцять хвилин за межею звичайного спізнення Арчі, і він щиро сподівався, але без особливої надії, що партнер не почне йому вичитувати. Тільки не сьогодні.

— До тебе відвідувач,— повідомив Нет. Голос у нього був холодним, якщо не крижаним.

Арчі охопив жах, стиснув скроні, як замалий капелюх. Кандидатів на роль Жахливого Відвідувача більше ніж вистачало, щоб з'явилося відчуття приреченості, але в основі того відчуття лежали спогади про візит директора школи до кабінету третього класу вівторковим ранком, коли померла його мати. Після того кожен відвідувач нагадував містера Ашенбаха, а всі новини мусили бути поганими. Вороги, коханки, діти, яких він досі не знав, копи і федерати, судові виконавці, боржники й кредитори, мстиві ефіопські батьки та брати або ж старійшини клану, будь-хто із дев'яти тисяч дев'яти дурнів, які набридали чи впливали на нього протягом років, мандрівники в часі з будь-якого сумнівного періоду його життя. Бенквелл, Фейд, Тіт або Гвен. Урешті-решт на роль сьогоденішнього містера Ашенбаха він обрав батька.

— Чоловік на ім'я Гуд,— сказав Нет, і температура його голосу впала ще на десять градусів.— Каже, що він твій особливий друг. Прийшов з антуражем.

Виявилось, що антуражем був лише Волтер у спортивному костюмі за п'ятсот доларів, який ховався за маленьким місяцем. «То не місяць, а Таку», з сережкою у лівому вусі, і ще одна висіла на ланцюжку на грудях. Важкий тягар бабла на шиї, вусі та зап'ястку, чорна футболка, блакитні джинси, блакитні мокасини без шкарпеток.

— Ти все псуєш,— промугикав Волтер Арчі довірливо. Арчі поправив круглі окуляри в черепаховій оправі, ніхто не мусить дізнатись, що Діз чи Мінгус кричали про щось дурне, що вони зробили чи не зробили.— Не роби цього.

— Не роблю,— відповів Арчі.

— І хлопець твій нехай теж нічого не псує.

— Нет?

— Слухай, у чому проблема?

— Він тебе образив?

— Щось таке.

— Буває, він може й образити,— погодився Арчі.

Прибувши до крамниці вранці, люб'язний містер Гібсон Гуд, Поганий Гібсон, як можна було уявити, очікував обмінятися кількома привітними фразами з містером Нетом «Горе королям» Яффе, та до того часу, коли Арчі увійшов до «Брукленд Рекордз», ці двоє уже не розмовляли один з одним. Вони розташувалися в протилежних кінцях магазину: Нет сидів за касовим апаратом і вдавав, що проводить ретельний аудит чеків, здавлених стареньким чорним затискачем, Гуд тримався від нього подалі, перебирав пальцями низки розмальованих намистинок на завісі з Майлзом Девісом і роздивлявся коробки із записами хіп-хопу. На стереосистемі крамниці грав чудовий альбом «*Melting Pot*» (Stax, 1973) групи «Букер *Ti* & *MG's*», волею випадку ця композиція стала основою для синглу Роксани Шанте «*Live On Stage*» (Breakout, 1989), платівку з яким витягував із коробки Гуд, коли в крамниці з'явився Арчі.

Коли Арчі ступив на поріг крамниці, Гуд обернувся, а Нет так і лишився сидіти, згорбившись на своєму стільці, як скнара з романів Чарлза Дікенса, скривлений, як палець на гітарній струні, ще й мугикав, ніби то бриніла зачеплена струна.

— Йо, йо, йо,— промовив Арчі. Чоло й досі стискав капелюх жаху, але поводився він легко й невимушено, намагаючись виграти час, оцінюючи атмосферу в магазині, скануючи стрічку сейсмографа. Голки витанцьовують джигу. Всі датчики блимають червоним.

— Містере Столлінгз,— привітався Гібсон Гуд.

Він сунув Роксану Шанте під пахву і спрямував невидимий скейтборд у передню частину крамниці. Вбраний він був у футболку доларів за тисячу та джинси. Арчі замислився було, чи не вдати, що він ніколи не зустрічався з Гібсоном Гудом, не літав на його цепеліні й уявити не міг, що ж привело цього чоловіка до малесенької крамниці, що спеціалізувалась на старих платівках, на Телеграф-авеню цим чудовим серпневим днем. Та ні, час настав. Арчі мусить зібратись, опанувати

себе. Зізнатись, що він пережив мить слабкості. Що його спокушали керувати відділом ритмічної музики, отримувати регулярну платню, віддавати накази підлеглим.

Та щойно він розкрив рота, звідти полилась звична мішанина брехні та вигадок.

— Господи! — вигукнув він.— Погляньте-но, хто це! Нете, ти знаєш, хто це?

— Знаю.

Поганий Гібсон та Арчі розкинули над собою намет потискання рук, виконали ритуал, склали намет і відклали його вбік. Арчі озирнувся на партнера. Вигляд у Нета був саме такий, який буває, коли він чує щось дивовижне, невідоме досі. Презирлива посмішка аналізу, ніби він несподівано дізнався щось таке, що пропустив раніше, враховуючи той факт, що він знав усе про те, що варто знати.

— Історичний момент, Нете. Гібсон Гуд. У нашій крамниці.

— Абсолютно.

— Знаю, ти в захваті.

— Еге ж.

— Ти сказав йому про це?

— Сказав, сказав,— підтвердив Гуд.

— Ви ж раніше тут стриглися, правильно? — Арчі випалив питання, ніби інтерв'ю брав.— Ще коли тут працював Спенсер?

Нет відірвався від в'язанки чеків, видавши свій помірний інтерес до Гуда.

— Багато народу тут стриглося,— люб'язно прокоментував Нет.

— А ви? — поцікавився Гуд.

Вони зміряли один одного поглядом, очі виблискували, як дві пари радарів.

— То я ще під стіл пішки тоді ходив,— відповів Нет.

— Якщо викинути звідси весь цей вініл, поставити кілька перукарських крісел та повісити дзеркала, і все буде точнісінько як тоді,— промовив Гуд. Він витяг і відкрив бляшанку з м'ятними льодяниками, які вже стали його візитівкою, простягнув Нету, той похитав головою.— Точнісінько як тоді.

— Залишайтеся,— запропонував Нет.— Незабаром збирається друге засідання КОЧІЗу, вже дванадцята.

— Дванадцята? У вас тут не занудьгуєш,— парирував Гуд, не моргнувши оком.— Схоже, у вас тут що п'ять хвилин якісь збори.

— Я не проти провести збори просто зараз,— сказав Нет.— Арчі? Як щодо партнерської наради? Відкрита для всіх охочих. Хоч на неї лишіться, Поганий Гібсоне.— Він махнув рукою на Волтера і Таку за вікном.— Вони теж можуть увійти.

— Нете...

— Ви... Стривайте, ви прийшли запропонувати Арчі роботу?

Гуд чудово розумів, що Нет нічого не знає, Арчі йому нічого не розповів.

— Це суто між нами,— усміхнувся він.— Я ваш конкурент. Я не мушу звітувати, що планую робити.

— Плануєте чи вже зробили?

— Він пропонував мені роботу, Нете,— вступив Арчі.— Керівником музичного відділу.

— Здається, його вирішили назвати відділом ритмічної музики.

— Саме так,— погодився Гуд.

— Керівник,— повторив Нет.— Слухай, це круто. Мої вітання.

— Я не погодився.

— Ні?

— Ні.

— А відмовився?

Гуд пильно спостерігав, заблимали сканери, передаючи інформацію до мозку, де приймалися рішення.

— Була така мить,— кивнув Арчі.— Та, мабуть, не дуже рішуче.

Нет показав Арчі великий палець.

— Я вже до цього звик,— сказав він Гуду.

До щік Арчі прилила кров; сором тому, хто довго міркує, у світі, де рішення мусять прийматися швидко. Того, хто довго думає, кусають і переслідують собаки поспішності. В серці оселилося мерзенне кредо, центральна правда життя: єдине рішення, про яке людина не шкодуватиме,— це рішення неприйняте.

— А як там твій старий? — продовжив Гуд.— Містер Задавака. Більше не з'являвся?

Питання захопило Арчі зненацька, йому здавалося, що горщик під іменем Лютер він закрив віком ще вранці. Тепер він почав розуміти, хоч би як важко було це прийняти, що раніше чи пізніше з батьком — який десь там був зайнятий своїми планами, кидав кості в дусі Джулі Яффе — доведеться зустрітись, переговорити.

— Мені про нього нічого невідомо,— відповів він, намагаючись здогадатись, до чого веде Гуд своїми питаннями.

— Твій *батько*? — здивувався Нет.— А він як із цим пов'язаний?

— Знаєш, наш спільний приятель брат Флаверс його шукає,— вів далі Гуд.— І знайде, з нашою допомогою чи без. Усі його люди, усі племінники шукають повсюди. Багато людей заборгували братові Флаверсу, тож зможуть дуже швидко віддати свої борги. Підкажуть номер будинку. Назву готелю.

— Тож нехай так і буде,— кивнув Арчі.— Що я зроблю? Я ж не можу поїхати до нього?

— Ні?

— Ні. І думати про це зараз не можу.

— Може, схотів би незабаром.

Сказав це Гуд спокійно, прозаїчно, не зацікавлений долею та місцезнаходженням Лютера Столлінгза, й Арчі нарешті зрозумів, що застереження призначалося для нього. Гуд намагався нагадати, що пропозиція роботи в «Догпайлі» була й залишається, обумовлена тим, чи допоможе він Флаверсу вистежити Лютера.

— Подумаю,— кивнув Арчі.— Почну думати вже зовсім скоро. Післязавтра.

Чудове слово для любителя поміркувати, *післязавтра*. Утопія в чистому вигляді.

— Добре. Спробую на секундочку вдати, що я щось розумію,— втрутився Нет.— Ти, Арчі, не лише *не плануєш* допомагати мені з усім цим, підтримувати зв'язок з нашим районом, пресувати місто, комісію з планування та відділ з питань зайнятості, ти активно розмірковуєш, чи не піти *працювати* до цього хлопця з «Догпайлу»? Я правильно розумію?

— Можливо,— гмикнув Арчі.— А може, ні.

— Арчі, якого дідька?

— Нете,— сказав Арчі,— я вже багато років старанно намагаюся відповідати на твої риторичні питання. Сьогодні, лише цього разу, боюсь, саме це риторичне питання має лишитись тим, чим воно є,— традиційним риторичним питанням, яке не вимагає ніякої відповіді.

— Арчі.— Вперше очі та голос Нета видавали відчай, в них читався справжній біль.— Ти мені потрібен. Ти не можеш просто так узяти й пересидіти. Ми мусимо активно *протестувати*.

— Серйозно? — Голос Гуда також затремтів від болю, хоча був то ширший, універсальніший біль від спілкування з дурнями.— Ти це робитимеш, Столлінгзе? Позбавиш цей район, в якому виріс, двохсот п'ятдесяти чи трьохсот добре оплачуваних робочих місць? Позбавиш доходів, податків? А як же відродження району? Гордість за нього?

— Можливо,— сказав Арчі, покатав слово на язиці, заспокоюючи себе, ніби відчув прохолодні боки гладенького круглого камінця між пальцями.— А може, ні. На якийсь час я переходжу в нейтральний стан.

— А-а,— підняв брови Гуд.— Добре.

— Дідька лисого,— вибухнув Нет. Він нарешті відмовився від удаваної бухгалтерської діяльності, відклав чеки, зі стуком поклав олівець на стіл. Гадюкою зісковзнув з високого стільця.— Ні, не переходиш. Я серйозно, Арчі. Або ти кидаєш мене тут, або допомагаєш. Що обираєш?

Арчі та його коричневі черевики зайшли за прилавок, він наблизився впритул до партнера, отримавши збочене задоволення від того, що Нетові довелося зробити крок назад. Хоча й знав, що Нет далеко не трус і за багато років брав участь у такій кількості бійок та публічних диспутів, що Арчі й не снилося. Арчі активував силове поле рівноваги, спокою та зібраності, вбудоване в схеми його обладунків Залізної

людини. Нема через що битися, немає потреби оголошувати тривогу. Він зняв рамку з обкладинкою «*Redbonin*’», яку вішав на стіну в день перших зборів КОЧІЗу. Поставив рамку на прилавок, відкинувши трикутну картонну ніжку, розташував так, щоб світлина веснянкуватого обличчя містера Джонса, такого молодого і енергійного, дивилася просто на Гібсона Гуда. Сама платівка стояла на полиці за касою в паперовому конверті. Арчі витяг її, підніс до вікна, помилувався, як світло водою перетікає по блискучих жолобках. Напрочуд гарний екземпляр рідкісного видання; вважають, що то був найменший тираж цієї студії. Він поклав платівку на програвач і увімкнув перший трек, ковер «*I don't Know How to Love Him*» з «Ісуса-суперзірки».

Кочізу Джонсу завжди подобалося грати так, як ніхто не очікував від пісні, запалювати похмуре серце балади латиноамериканським темпом і сяйвом вібрато, викорінювати приховану скорботу, біль нездійснених бажань ритмом популярних мелодій. Шестихвилинна композиція Кочіза на початку альбому «*Redbonin*’» — класична вправа такого ревізіонізму, вивертання пісні навиворіт. Починалася вона з великого Гері Кінга та його насиченої, хрипкої басової лінії, такого собі вступу в стилі фанк до сіткому сімдесятих років про життя бідних районів, тоді вступав Кочіз Джонс, зв’язка з перших чотирьох акордів повторювалася крізь усю композицію, перетворюючи мелодію Ллойда Веббера з оптимістичної на нервову, зіграну з тривоною, закладеною в назві пісні, бо ж було стільки способів Любити Його і так мало часу вибрати з-поміж них один. Пальці Кочіза перестрибували й опускалися на клавіші органа, ніби то були гноти свічок, і він намагався запалити їх усі разом одним сірником. Трохи згодом вступав Ідріс Мухаммад, сипав бурлескними ударами й дробом, і Кінг підстроювався під нього, а Кочіз починав справжній вандалізм: хапав яскраві низки мелодії і розсипав її жменями, огортав додатковими нотами запаморочливих віражів. Він руйнував пісню, обдирав, глузував з неї з античною радістю. Можна було б подумати, як вважали деякі критики, що дух оригінальної пісні важить для Кочіза Джонса не більше за вірш для акули, яка саме ласує поетом. Але вже після третьої хвилини Кочіз починав будувати, нашаровувати повторювані акорди на блюз, зіграний лівою рукою, соло одразу ж набувало щільності й рудиментарності,

удари ставали чіткішими, орган набував хрипоти людського голосу, мелодія ставала блюзовішою, жорсткішою, загрозливішою. Всередині ідеально налаштованої колонки Леслі високо злітав горн, вступали підсилювачі, і пісня чулася як визнання невдачі, чим вона насправді й була, зізнання в невігластві й безпорадності. Майже в самому кінці пісні, без будь-якого попередження, вступали патентовані струнні Кріда Тейлора, чемні й стримані, але не дуже смачні. Присмак сиропу, пульсація безнадії, перед якою замовкали барабани й басы, і врешті-решт лишався Кочіз Джонс і запозичені скрипки, пів дюжини скорботних студійних євреїв, а тоді замовкали й струнні, і лишався тільки містер Джонс, поступово затихаючи, і закінчувався трек несподіваним відкриттям, що пісня була вибаченням, вираженням безмежного каяття, передати яке міг лише блюз.

Арчі натиснув кнопку, що піднімала звукознімач «Marantz 6300», власноруч ним відреставрованою, відшліфованою, відродженою у своїй сталевій славі, який Нет урятував із купи сміття на узбіччі десь у Монклері. В тиші, яка запанувала, він повернув платівку в конверт, конверт на полицю.

— Нете,— почав Арчі,— вибач. Знаю, наразі я тобі не дуже допомагаю, вагаюсь; такого поганого партнера й ворогу не побажаєш. І ви, містере Гуде, вибачте, що був грубим і невдячним у відповідь на вашу щедру пропозицію. Але просто зараз і найближчі сорок вісім годин, доки я не побачу, що цей чоловік безпечно й спокійно лежить у землі,— він обома руками, як дівчина-асистентка у вікторині, високо підняв платівку, повернув її обличчям містера Джонса спочатку до Нетя, а тоді до Поганого Гібсона,— ідіть усі до біса.

Він кивнув — не стільки своїм співрозмовникам, скільки собі,— і, сунувши платівку під пахву, пішов до дверей, відчуючи дивну свободу, вперше за останні дні, від жалю, готовий до всього, хай би що на нього чекало, прив'язаний, як ніколи, до післязавтра.

* * *

Останній ранковий прапор літа, блакитний із золотою та персиковою облямівкою, повільно розгортався над вулицями, а двоє мандрівників, мешканців прихованого світу, відомого шахраям, гравцям і майстрам холодної зброї, як-от Річкові заводи, йшли собі вулицею Блейка в напрямку родової твердині клану Джу-Танг з броньованими кедровими панелями фронтонами, які з часом зблякли до кольору сухих серпневих пагорбів. Озброєні лише непевною зброєю самотності, вони лишали по собі, як слід смерті, розчарування від перебування у Школі Черепахи. Ще зовсім хлопці, які хоч і відрізнялися за расою, темпераментом і розумінням кохання, мали дещо спільне: пережиток дитинства був для них баластом, якого так хотілося позбавитись. Але мозок все одно мислив по-дитячому, зберігав усю свою колишню владу, плутаючи бажання з планами.

— Я не лишатимусь. Просто щоб ти знав. Ноги моєї там не буде.

— Лише кілька днів.

— Ні.

— Доки ми не дістанемо грошей.

— Гроші я і сьогодні дістати можу. Скільки в нас?

— Сто сім доларів.

— Ха.

— Сто вісім. Тобто на автобус, мабуть, вистачить, але...

— На автобус сотня піде.

Їхнім бажанням, прихованим під маскою плану, було знайти легендарного майстра в потаємному святилищі посеред південних пустель і запропонувати свої мечі до його послуг. Подорож обіцяла бути довгою, сповненою небезпек, і, добре обміркувавши, її можна було б уважати нездійсненою, але один із хлопців отримав ступінь із кунг-фу відчаю, а інший — із кунг-фу кохання, і, озброєні цими

прадавними техніками, вони лишалися недоторканими, захищеними від усвідомлення неминучої невдачі. Хай там що, стояв кінець літа, пори, коли бажання чотирнадцятирічних хлопчиків, як правило, не зважають на факти. Вони повернулися до будинку, де виховувався один з юнаків до того часу, коли пізнав гіркоту й романтику Річкових заводей, сподіваючись знайти там, позичити чи викрасти, провізію для подорожі на південь.

— У мене було б значно більше ста восьми доларів, якби я, дурень, не купив той дурний шолом вікінга в квітні.

— Скільки ж він коштував?

— Двісті двадцять п'ять. Так, сам знаю.

— Чорт.

— Знаю. Але роги на ньому справжні. Від справжнього бика.

— Тобі навіть розмір не підходить.

— У мене просто завелика голова.

— І взагалі, вікінги не мали рогів на шоломах.

— Знаю. Вибач. Навіть не знаю, про що я думав. Ми з тобою тоді ще не були знайомі.

— Ну й нехай. Я дістану грошей. Можна влаштувати щось... ну, не знаю... пограбування чи щось таке. Мені відома комбінація сейфу, де тітка тримає свої заощадження. Так.

— Вона все зберігає в сейфі?

— Великому й важкому. Мусить, бо живе в такому домі. У неї там... може, триста чи триста п'ятдесят: збирає на нову перуку. Перуку з людського волосся. Волосся привозять з Індії, там є такі храми, де потрібно голити голову, це така жертва. Я просто залізу в сейф...

— Ти знаєш комбінацію?

— Усю, крім останньої цифри. А набірний диск розрахований лише на п'ятдесят дев'ять.

Вони наблизились до твердині Джу-Танг з обачливою боязкістю котів, удавшись до технік Мовчання й Легкості. Попри всю обережність і надзвичайну зосередженість, яку вони проявляли, коли прокрадалися до задньої частини, виникло відчуття, що за ними спостерігають.

— Це що таке?

— О! Привіт, мамо.

Матріарх клану стояла біля кухонного вікна, що виходило в сад. Усім відомо, що вона може бачити крізь тіні, хоч би де вони були — у віддалених кутах світу чи людського серця. Варто було почути її голос, натренований, як і її очі та вуха, за довгі роки бачити, як псуються чоловіки та плани, велика пригода, задумана разом із приятелем під час втечі зі Школи Черепахи, розпалася в думках її сина на неймовірно маленькі шматочки. Юнаки обернулися подивитись на жінку, таку жахливу в косих променях сонця, вбрану в стриманий костюм, ніби мусила предстати перед трибуналом, і яка з такою легкістю зондувала їхні душі поглядом зломщика. В одній руці вона тримала чашку, в іншій — смужку маленьких прозорих коробочок, в яких зберігала свій загадковий тиждень пігулок, подрібнених і гірких інгредієнтів, з яких черпала свої дивні сили, про які ходили легенди.

— Е-е... ну-у... нас вигнали,— сказав її син.

— Усе гаразд,— сказав інший хлопець.

— Вигнали?

— Ні, мем.

— Так,— підтвердив син.

Усі давні школи брехні зі своєю шаленою швидкістю, усі техніки, яких у них навчали, були безсилі перед обличчям хитрого матриарха, яка володіла непереможним кунг-фу Сталевого Погляду Десятикратної Сили. Єдиний шанс утекти, і її сину це було добре відомо,— сказати певну версію правди, сховати свою брехню від пальців її уваги під овечою шкірою правди й молитися, щоб її хоч на мить вразила сліпота.

— Але лише на сьогодні,— додав син.— Чистка килимів.

— Арчі вирішив почистити килими.

— Так.

— Зрозуміло. Переверни?

— Що?

— Чи не міг би ти перевернути? Що це таке?

— «Повернення назавжди».

— Ага. Дякую. А що це за... е-е... багаж?

— Пральна машина зламалася. Ми прийшли випрати речі Ті.

Хлопець, позначений загадковими ініціалами, кивнув, але сину ясно було, що мати не вірить жодному слову цієї історії, втім, вона б не повірила, якби він і правду сказав.

— Вони посварилися,— спробував син іще раз, трохи вище піднімаючи потерту овчину.— З Арчі.

— Він?

— Він і Арчі. Посварилися. Арчі нас вигнав.

— Що? Що за сварка?

— Ніякої жорстокості, але ми повернулися сюди, розумієш.
Повернулися.

Мати кивнула — явна ознака того, що не повірила, — й відпустила сина.

— А ти що про це скажеш? — запитала в іншого юнака.

Довгі дві секунди, за які отруювали імператорів, руйнували царства і висловлювали недовіру нещасним пророкам, відповіді не було.

— Я зголоднів, — сказав другий юнак.

— Невже? — звела брів матріарх. — Чому ж ви тоді не увійшли крізь передні двері?

Одному з них знадобився додатковий час мовчазних переговорів із приятелем, щоб розробити правдоподібну відповідь.

— Бо ми голодні? А кухня в задній частині будинку? — припустив син і побачив, як її очі, мов туманом, затягло втому.

— Заходьте, — кивнула вона.

Втомлені, зі стертими ногами, піднялись вони сходами дерев'яної тераси, що виходила на розрівняну граблями гальку та карликові кипариси задньої частини саду. Вони скинули свої тюки, повісили зброю і переступили через прадавній поріг кухні з куполоподібною стелею і кам'яними стінами, де відчувався дим тисячі бенкетів і гулянок. Коли вони увійшли, вона вже розпалила вогонь, розтопила жир у могутніх казанах, скрутила шії качкам та курчатам.

— У мене лишилися млинці в холодильнику, — сказала вона. — Можу розігріти в мікрохвильовці. Все. Сьогодні важлива зустріч. Божевільний день попереду. Мушу йти.

— Усе гаразд.

— Чесно, мамо. Справді. Можеш іти.

Але сиділи вони за столом, де багато років поспіль знамениті шахраї та джентльмени-вбивці збиралися, щоб віддати належне гостинності цього будинку й осушити підвали з рисовим вином, спустошити гачки, на яких висіли жирні качки, як складки довгої завіси. І матріарх клану Джу-Танг поставила перед ними локшину, политу жиром, смажені органи, мариновані свині ніжки, яйця, які три зими провели в землі.

— Беріть сироп,— запропонувала вона, склавши руки на полицях сірого шовкового піджака.— Тож ти хочеш повернутись?

— Він... Ой.

— Заради бога, Джулі. Ось серветка. Витри.

— Знаєте, не хочу,— відповів другий хлопець.— Та й ви мене не схочете. Я вам не подобаюсь.

— Якби ти мені не подобався,— заявила матріарх Джу-Танг в епіграмному стилі, якому надавала перевагу,— я б ніколи не подарувала тобі такого задоволення, ніколи б не сказала, що ти мені не подобаєшся.

— Я не лишуся.

— Добре. Який же тоді у тебе план?

Хлопці порадилися один із одним, не порадившись, поговорили, не заговоривши, перезирнулися, не піднявши очей від тарілок.

— Я не відступлюся, Джуліусе.

Її син відклав приладдя для їжі, вирізьблене з зуба морського єдинорога, і зітхнув.

— Це все дурниці,— сказав він.— Сам знаєш, Тіте, так воно і є. Ніби Квентін Тарантіно поведеться на таке. «О, привіт, мені чотирнадцять, але виглядаю на дванадцять, тож підкажіть, де мій трейлер, чорт забирай?»

І його компаньйон сховав обличчя в долонях і схлипнув.

— Ти посварився з батьком,— завважила матріарх після пристойної паузи і передала йому серветку витерти очі.

— Мені байдуже.

— Ти можеш лишитися тут,— сказала мати.— Можеш лишатись стільки, скільки хочеш чи скільки потрібно, Тіте.

— Я не лишуся.

— Слухай, я не сумніваюся, що ти геній кіно в майбутньому. Ні, я серйозно. Я читала твій сценарій, і він здався мені дуже гарним. Але Квентіну Тарантіно потрібно, щоб тобі було хоча б вісімнадцять, щоб забрати під своє крильце. Зараз я мушу йти. Я вже запізнююсь. Можеш розповісти мене за двадцять п'ять секунд чи навіть менше, що тебе так засмутило?

Лицар таємничої скорботи обмірковував питання такий проміжок часу, що вразив свого гладкого компаньйона.

— Вона не забрала своєї подушки,— нарешті сказав він.

— Що? Хто не забрав?

Її син квапливо, як тільки міг, розповів про невдалий ранковий рейд імператриці Школи Черепахи.

— Вона без неї спати не може,— додав Тіт.— Відчуває стрес. Та й на брата мого стрес, мабуть, впливає.

— Переконана, з братом твоїм усе гаразд,— сказала матріарх.— Послухай, що я тобі скажу.

Вона пішла й за хвилину повернулася з подушкою, створеною у варварських північних землях з найніжнішого пуху сніжного гуся.

З жахливою урочистістю, схиливши голову, вручила вона їм Довгу Подушку Непотривоженого Сну.

— Вам, хлопці,— промовила матріарх,— явно потрібно чимось зайнятися.

* * *

Ґвен заповзла вузькими сходами, впустила себе з допомогою запасного ключа. Скинула сандалі, пройшлася по відполірованим дошкам підлоги спортивного залу, де стояв ледь чутний пармезановий запах ніг, повз гачки для зброї, вздовж темних, водянисто-дзеркальних стін. Вона ступала й дивувалася, з яким шипінням нога, що прилипла до прохолодної бамбукової підлоги, від неї відривається. У дзеркальній стіні знайшло притулок безліч тіней і стільки ж було вигнано, там ніби лишилися закоркованими відображення колишніх учнів, що за сорок років Західного Окленду вчилися бити руками, ногами, надавати форми своєму життю.

Хоча опинитися перед цим дзеркалом із привидами-тінями було трохи моторошно, Ґвен зраділа, що кімната наразі порожня. Не хотілося б їй зустрітися зі своєю вчителькою так скоро. Вона планувала зібрати свої нечисленні речі й зникнути ще до того, як Айрін Джу повернеться зі своєї четвергової зустрічі з лікарем традиційної китайської медицини, який очищав її ци.

Майстер Джу відіслала її сьогодні вранці — рішучість Ґвен була надійно перев'язана чорним поясом поради старенької жінки — виконати просте, чітке, навіть рудиментарне завдання: принести одну подушку, уживану, не дуже цінну. Але як і все, що вона робила в цей період, — вона усвідомила це під час розмови з сенатором з Іллінойсу, — рятувальна місія виявилася лише марнуванням часу.

Схоже, вона марнує час, аж відколи приїхала до Каліфорнії в 1994-му. Вона збентежено озирнулася на ту Ґвен Шенкс, яка заявила в Берклі з дипломом медсестри з університету Джона Гопкінса, рекомендаційним листом до Авіві Рот-Яффе і грандіозними планами відродити, заради своєї родини з безліччю акушерських дипломів та чорної громади загалом, багатий спадок акушерства. Довгий час талановиті руки дівчини, сталеві нерви і те, як пацієнтки сприймали її скептичний гумор щодо їхнього гіпсі-тріппі-вуп-де-ду-стану, маскували глуху луну, яка змушує нашорошити вуха, прислухаючись

до чорних голосів у кімнаті очікування. Тепер вона чула лише тишу. Що ж до шлюбу, вона закохалася в Арчі Столлінгза, не маючи жодних ілюзій щодо його сексуального минулого чи сили характеру. Але вибухи прощення, що слідували за кожним новим проступком її чоловіка, як тиф слідує за повинню, поставили під сумнів різницю, якщо та взагалі була, між ілюзією та її норовливим братом, обманом, прикрашеним божевільними теоріями та капелюхом із фольги.

Життя Гвендолін Ворд Шенкс не мусило так скластися. Від дитячого садочка місіс Гемпт при приватній школі в Джорджтауні, куди вона прийшла, вже в змозі прочитати «Маленьких жінок», не кажучи про віршики для малят, до Говардського університету, який вона закінчила першою на своєму курсі і де її обрали президентом Альфа-братерства, Гвен навчали — озброювали, як сказав би батько,— досягати успіху. Втілювати в життя амбіції своїх предків і виправдовувати мету, з якою вони одружувалися з найкращими, цілили високо й трималися разом. Гвен пригадала лекцію, яку колись прочитав їй Джулі, коли йому було років десять чи одинадцять, про різницю між терраформуванням та пантропією. Якщо змінюється атмосфера та середовище планети, щоб воно задовольняло потреби людської психології,— це терраформування; пантропія ж означає зміну форми й мислення людини, яка дозволяє вижити, навіть досягти процвітання в суворому, невмолимому світі. В боротьбі за виживання й процвітання на планеті Америка деякі чорні вибрали епічну трагедію, велику й гірку, терраформування; інші ж, як-от батьки Гвен та їхні батьки й прабабки, вдалися до довгої та селективної програми пантропії. Чорна пантропія породила, в особі Гвен та її братів, купку життєздатних і пасивних індивідуумів, здатних дихати успіхом, знаходити теплі потоки можливостей і ширяти на них, кидати виклик убивчій гравітації колоніального світу.

Як виявилось, Гвен була не готова до життя на поверхні планети Брукленд. За останні кілька тижнів вона нарешті відчула вплив химерного повітря й нищівної гравітації. Потроху вона відмовилася від своїх талантів і з таким трудом завойованих атрибутів гідності та амбіцій, доки врешті-решт, після того інциденту в «Цариці Савській» і кривавому безладі народження крихітки Франкенталер, не втратила

останню перевагу, що в неї лишилася, найціннішу, таку, що далася кров'ю і потом: свою холоднокривність. Як прокоментував би Джулі Яффе: Поразка!

Тепер от і рада директорів, скликана на нараду сьогодні, уповноважена, змушена обов'язком знову провести Гвен крізь усі ті невдалі пологи. Вона не зможе дивитись їм у вічі, як і Авіві. Вона більше не хоче бути акушеркою і не хоче бути дружиною Арчі чи мачухою його дитини. Їй остогиділо кунг-фу, вона сама та Окленд. Зона затоки ніколи не була їй до душі, її нерішуча та боязка погода, схильність неба будь-якої пори року кровоточити сірим, розташування пагорбів і низин, ніби то якісь примадонни, що розставили навколо себе стільці так, щоб напевне викликати захоплення своїх гостей. Люди тут геть усі фетишисти та сектанти, схильні до ересей та маній, здатні інвестувати всю свою надію на небеса у смак яйця, відкладеного на задньому дворі породистою куркою. Потрібно терміново прибрати свої речі з маленької кімнати на другому поверсі, доки Айрін Джу не повернулася від свого цілителя ци, закинути їх у багажник авто й тікати звідси. В якесь місто без нав'язливих ідей, туди, де вінілові платівки викидають на смітник і їстимуть будь-яке яйце, що їм подадуть. Вона підняла всі паруси, щоб упіймати вітер своєї паніки; важко сказати, який суворий тропік доведеться їй іще перетнути.

Доки вона йшла підлогою до постера здибленого Лі, розчахнулися інші двері, мало не вдаривши Гвен. За цими дверима розташувався туалет з душовою кабінкою, яка бумкала не згірше за барабан щоразу, коли в неї заходила Гвен.

— Ой, я... О, вітаю!

Валлетта Мур. Хоча над нею добряче попрацювали час, дим і щедра рука з пензлем для макіяжу, помилитися було важко. Пінап-світлина жінки в розквіті, вирізана зі старого примірника «Ебоні», висіла на стіні батькової майстерні в Мітчелвіллі, де, красуючись серед інструментів на гачках і гвинтиків у слоїках від дитячого харчування, баламутила юність Гвен, бо Валлетта Мур — висока, світлошкіра, з грудьми-планетами — дуже вже відрізнялася від Гвен, явно була для батька ідеалом чорної жінки.

Навіть без шпильок із тієї світлини на батьковій стіні, що здіймала її, як «Сатурн V», просто до стратосфери її афрозачіски, Валлетта була високою, без двох дюймів шість футів. Їй мусило бути принаймні п'ятдесят, але з-під спідниці, яку за просто можна було змайструвати з двох шматків еластичного бинта, прикривши трохи стегна, виднілися такі ноги, що за просто могли б замість телефонних кабелів передавати світу приголомшливі повідомлення. Глянцеве волосся стягнуте ззаду, губи виблискують ліловою помадою. В легковажних зелених очах, доки вони не сховалися за парою сонячних окулярів Dolce&Gabbana, промайнув явний кошачий вираз винуватого здивування. Піймали, подумала Гвен, на гарячому.

Валлетта Мур опустила голову, перекинула через плече велику червону пластикову сумочку і, сухо кивнувши, просковзнула повз Гвен. Підборами богохульних «човників» процокотіла вона підлогою залу. Фамільярна розв'язність її ходи могла бути як свідченням витримки, так і холоднокровною втечею магазинного злодія. В будь-якому разі враження псувала стрічка туалетного паперу, що звисала з пояса її крихітної спідниці, як той рекламний банер з хвоста літака.

— Ой! Е-е... Міс... Міс Мур.

Жінка зупинилася, і в мить її вагання цокотіння її виходу луною прокотилося порожньою кімнатою. Вона почала було обернутися до Гвен, але передумала. Поправила сумку на плечі і пішла геть, не промовивши ні слова.

— Продовжуй, Валлетто, розмахувати прапором,— сказала Гвен.— Запас туалетного паперу ніколи не завадить. Ніколи не знаєш, що на тебе чекає.

Спереду, з-під Валлеттиної чванливості, вигулькнула ручка з туго натягнутою шкірою, з пальцями, схожими на кігті, ніби з-поза завіси сцени витягнув свою руку асистент поправити перуку головної актриси. Рука пошукала ззаду з такою гарячковою безпорадністю, що Гвен розчулилася й кинулася допомагати. Побачивши, що збирається робити Гвен, Валлетта смикнулася й відстрибнула.

— Вітаю,— промовила Гвен, помахавши смужкою туалетного паперу, затиснутого трьома пальцями, на рівні правого плеча, ніби очікувала, що на нижньому кінці матеріалізується йо-йо.

— Ти диви,— озвалася Валлетта Мур, в голосі її забриніли нотки звинувачування й докору.

Вони оцінювали одна одну, як боксери на рингу чи бойові півні. Їхні відповідні кріонічні прицільні пристрої було переведено в стан бойової готовності. Там, де погляди зустрілися, виріс велетенський сніговий намет. Повітря аж бриніло від хрусту крижинок.

— Чи можу ще чимось допомогти? — поцікавилась Гвен.— Чи місіс Джу знає, що ви тут?

Валлетта Мур окинула поглядом черево Гвен, примружила одне око, оцінила, чи правда те, що вона побачила.

— А ти за кого себе видаєш?

— За кого *видаю*? Як на маскарадї?

Гвен відчула аромат парфумів іншої жінки, густий, чимось навіть нагадує знайомі з дитинства пластівці на сніданок. Може, «Poison»? Вона пригадала, що зареєструвала ледь відчутні нотки його, на рівні мігрені, що тільки зароджується за очними яблуками, в першу ніч перебування в таємній кімнаті. Якщо сама Валлетта Мур не є колишньою ученицею місіс Джу, то, зробила висновок Гвен, батько Арчі повернувся до інституту Брюса Лі, шукаючи притулку у свого старого вчителя, і поїхав незадовго до того, як з'явилася Гвен.

Чудово. І без того соромно, що довелося тікати в цю брудну павучу нору за потаємними дверима, але вона принаймні могла уявити, та й майстер Джу на це натякала, що йде слідами лам-утікачів і переслідуваних послідовників Фалун Гонга. А може статися, що весь цей час вона просиділа поруч із дивакуватим старим бешкетником та його блякльою екс-екс-подружкою в шухляді, довіку позначеною словом «Поразка!».

— Як ви сюди потрапили? — запитала Гвен.

— Я маю ключ.

— Мені казали, що існує лише один запасний ключ.

Валлетта відкрила сумочку, щоб дістати звідти й продемонструвати ключ від дверей інституту, і Гвен помітила на чорному атласі обриси дірки у всесвіті, що точнісінько повторювали форму великого пістолета, який там і лежав, абсорбуючи все світло видимого спектру.

— Звідки у вас ключ? — не відступила Гвен, хоча серце так і зайшлося, заштохвалося, як і хлопчик, що жив у ній.— Ви тут займаєтесь?

Вона перевела погляд у кінець залу, до скляної шафки, де місіс Джу тримала латунно-золоту конурбацію^{20} призив, запилені силуети яких нагадували хмарочоси, що вишикувалися на обрії.

Покоління комах лишили на вулицях цього некрополя свої крильця та ніжки. Під стіною на верхній полиці стояло з пів дюжини чорно-білих світлин в рамочках, де була зображена місіс Джу з деякими найбільш успішними колегами та учнями, серед них майбутній Като, сумний, як міколог у своєму білому кімоно, і вродливий брат з високою афрозачіскою, якому довелося нахилитися, щоб усміхнене обличчя опинилося на одному рівні з його крихітним сусідом, чоловік, якого Гвен давно вже ідентифікувала як батька Арчі, Лютер Столлінгз. Уперше вона почула про Інститут Брюса Лі від Арчі, який рекомендував його виключно з дурнуватої ностальгії, яка восени 2000 року впливала на більшість його рекомендацій, після того як хтось сказав їй, що бойові мистецтва допомагають позбутись ригідності в колінах та попереку, яка з'явилася у неї після зіткнення з «гранд вагонером».

— Ви теж тут навчалися?

Слово «теж» повисло в повітрі, така собі булавка, що тримає докупити нитки мапи, що потягнулися від Гвен до жінки, що стояла перед нею; до світлини Лютера Столлінгза в шафі з призами; до його покинутого

сина, який плакав у ванні в день їхнього весілля від полегшення й обурення, бо батько ідеально виправдав усі очікування Арчі та не всі, на жаль, його надії і не прийшов на свято; до історій, почутих від Арчі, про кокаїнові кубла і суди, і про жінку, яка давно-давно голила ноги у ванній сучасного холостяцького барлогу в Ель-Серріто.

— Ми знайомі? — з явним сумнівом поцікавилась Валлетта Мур.

— Ми ніколи не зустрічалися,— відповіла Гвен.— Мене звать Гвен Шенкс. Я знаю, хто ви.— Вона розуміла, що робить помилку, але не могла дозволити жінці, хоч би якою жалюгідною та була, отримати задоволення від думки, що її відоме обличчя впізнали з фільмів чи, скажімо, з глянцевої світлини, пришпиленої на стіну майстерні в гаражі двадцять років тому, але додала: — Я дружина Арчі Столлінгза.

— Що? Та ну тебе.— Валлетта Мур відкинула окуляри і осяяла Гвен зеленим.— *Ти?* Ви з Арчі чекаєте на *дитину?*

— Ні, це просто я така товста.

— Справді?

— Ні,— зізналася Гвен.— Мені просто шкода себе.

— Ой, дороженька.

— Повірити не можу. Валлетта Мур. Як справи?

— Як справи? — На якусь мить вона завагалася.— Роблю те, що мушу робити. Знаєш, як я кажу?

— Зараз дізнаюсь.

— Я *намагаюся* втриматись у польоті.

— Так і є. І вам це вдається.

— Дякую, люба. А що ти... Ти тут живеш?

— Я просто... Ні. Саме зараз я переїжджаю.

— Ви з Арчі вже не разом?

— Ні, мем. Не зараз. Схоже, ми...

— Ти не мусиш нічого пояснювати. Якщо цей хлопчина має хоч десять чи п'ятнадцять відсотків від того, чим природа обдарувала його батька, то я тобі співчуваю і ти не мусиш більше нічого говорити.

— З ним усе гаразд? З Лютером? У нього... неприємності?

Валлетта замислилась, як краще відповісти на питання.

— Вибач,— сказала вона.— Дуже приємно з тобою познайомитись, Гвен, але я мушу йти.— Вона зробила крок до Гвен. Нахилилась до неї. На три секунди огорнула її ароматом парфумів, масла для волосся й жувальної гумки піна-колада.— Ну добре. Бережи себе.— Вона знову поправила важку сумочку на плечі й повернулась іти.

— *Ви* в біді? — запитала Гвен.— Я можу чимось допомогти?

— Продовжуй політ,— відповіла Валлетта Мур, квапливо повертаючись на свій бік рівняння.— І роби те, що мусиш.

І вона пішла. Гвен зважила її останні слова, дивуючись, як тепло стало від них у грудях, ніби обпекло полум'ям ностальгії. Вони мали сенс; уривок поеми; прощальна репліка, кинута в натовп у кінці альбому. Гасло. А! То, мабуть, казала її героїня в одному з тих жахливих фільмів, в яких вона грала. Хапається за кермо вантажного літака, що стрімко падає вниз, а тоді стрибає з пожежної драбини на дах автобуса, що проїжджає під нею, бере участь в розборках банди наркодилерів. Або ради директорів у лікарні.

Гвен пройшла до потаємної кімнати, та замість пакувати речі та забиратися геть, як планувала, влаштувала ретельну інспекцію одягу, намагаючись знайти щось таке, що згодилося б для ради директорів. Нічого. Доведеться вирушати в магазин; часу вистачає, ще й на макіяж

лишається. Тим часом у голові луною віддавалися слова, доки вона врешті-решт їх не захопила: «Роби, що мусиш, і продовжуй політ». Прощальні слова Цукерочки Кларк, роль якої Валлетта зіграла у фільмах про Задаваку. Гвен роздягалася й міркувала, чи цю фразу придумав сценарист, якийсь єврей, що намагався мислити, як бойова сестра по духу, чи то був чистий експромт, фраза, яку Валлетта часто вживала в реальному житті. Гвен пішла до ванної, загорнулася в рушник, що ледь охопив її, забрала волосся під шапочку для душу і помітила, що кришка бачка була трохи зсунена. Зазирнула всередину й побачила пластиковий пакет, приклеєний скотчем до внутрішньої стінки, відкритий, порожній. Кришка бачка закалатала, як той дзвін, коли вона поклала його на місце.

У житті її багато чого було не так, і вона добре попрацювала, щоб усе це ідентифікувати та систематизувати. Метеоролог поразок, вона не втрачала зухвалості в самому серці інформаційного шторму. Звідси й усі проблеми, що накиннулися на неї, як ті п'янички на бар вранці. Хоч нахлинули вони похоронними натовпами, розбиратися з ними потрібно по одній, саме так вона і діятиме. Вона ввімкнула воду в душі, зачекала, доки нагріється, роздивляючись своє обличчя в сталевому дзеркалі, доки воно не зникло, як Сан-Франциско в літньому тумані. Вона сприйняла воду несними поверхнями свого тіла, зробила її такою гарячою, яку тільки могла витримати, сподіваючись позбавитись хоч деяких вузлів, що лишилися після чергової ночі без подушки. Коли вийшла з ванної, сяюча, паруюча, побачила, що найсвіжіші проблеми вирішилися самі собою. І рішення прийшло через двері. Під ногами чорно-білого постера Брюса Лі, загорнута в пластик, скрутилася, ніби пригнулася, щоб не потрапити під кулак та ногу Брюса, уникнути цього безкінечного, довіку незавершеного удару, лежала пухкенька смугаста подушка для вагітних. На підлозі поруч розташувався прямокутничок жовтого товарного чеку, на зворотному боці якого Джулі написав своїм античним почерком, великими літерами: РОБИ, ЩО МУСИШ, І ПРОДОВЖУЙ ПОЛІТ.

* * *

На сидінні біля центральних дверей автобуса № 1 розташувалася молода латиноамериканська матуся з волоссям, зібраним у «пальмочку» на маківці, поєднана кабелем навушників з маленьким хлопчиком на колінах, у кожного у лівому вусі один навушник. У вільній руці хлопчик тримав колекційну фігурку Голіафа зі старої анімаційної програми «Гаргульї». Колись давно саме звучний голос Голіафа, його кам'яні м'язи й левина грива так розхвилювали маленького Джулі, коли він дивився «Гаргульї» на каналі «Disney Channel», що пізніше хлопець згадував цього персонажа з такою ж чіткістю, як і першу свою свідому ерекцію. Те шоу вже давно не знімали, і маленький хлопчик, мабуть, уже і не знає, хто такий був Голіаф, скільки трагедій було в його гаргульїному минулому, та й загалом у житті усієї раси гаргулій. Для нього іграшка була лише недосконалим загадковим персонажем, крутим і зруйнованим водночас. Мати його могла просто купити зламану стару іграшку на eBay, щоб заощадити гроші, або ж урятувати від забуття в якомусь дитячому кошику в крамниці уживаних речей. А може, вона прибирала у жінок, які віддавали служницям старі поламані речі своїх дітей. Маленький хлопчик вважав Голіафа просто іграшковим чудовиськом. Джулі шкода стало і чудовиська, і самого себе, та найбільше маленького хлопчика з одним навушником та однією вільною рукою. Джулі завжди знаходив поважну причину, щоб поспівчувати іншим пасажиром автобуса.

— Це не *моя* бабуся,— сказав Тіт.

— Я знаю, та все одно.

— Ти сказав, що не хочеш втручатись.

Важко було уявити, що комусь захочеться, але Джулі відчув, що вказувати на це не варто. Як не варто було вказувати на те, що, скажімо, якась жінка-лицар у сталевому корсеті та кольчужі, яка періодично відчуває магічне бажання когось убити, теоретично була такою ж більш-менш крутою, як і Валлетта Мур, але якщо б, припустімо, Руда Соня з'явилася в автобусі № 1, що прямував до центру Окленда, питання про те, чи ти (початок цитати) хочеш втручатись (кінець цитати) необов'язково б передбачало участь Джулі

в дискусії з цього приводу. І це якщо не брати до уваги, що вона могла бути чиеюсь бабусею.

— Авжеж,— негайно погодився Джулі.— Абсолютно.

— Гомік.

— Ненависницьке висловлювання.

У відповідь — відповідь, висловлена мовчазною та заплутаною мовою, якою вони вели таємничі справи, що зміцнювали їхню дружбу,— Тіт узяв Джулі за руку і приклав її до «блискавки» своїх джинсів. Вони розташувались на задньому сидінні новенького елегантного автобуса, просторого, з двох частин, і позаду них та поруч нікого не було, але салон був геть не порожній, тож обачним жест Тіта назвати було важко. Джулі притиснув долоню до напруженого вигину джинсів, покатав уперед-назад, розчепірів пальці. Тіт не спускав очей з Валлетти, уявляючи, як розумів Джулі, як він *втручається*. Сцену згвалтування, якою відкривався фільм «Чорний “Мейфлауер”», оголені груди Валлетти Мур, наділені граційною архітектурою баклажана, блідіші за решту її тіла, з чуттєвими сосками, з широкими ареолами. Коли вона полоснула горлянку свого білого гвалтівника імпровізованим ножом, відламком вінілової платівки, і скотилася з нього, можна було роздивитись, тут! і тут!, сплутану тінь темного волосся. Наразі Тіт явно використовував цей матеріал. Він не уявляв, і Джулі це чудово розумів, оголеного Джулі. Може, навіть і не думав, що то саме Джулі намагається розстебнути йому джинси.

Пальці Джулі розіграли невеличку комедію з гудзиком, «блискавкою» і резинкою трусів Тіта, де член Тіта грав роль клоуна, що вистрибує з маленького автомобільчика, змії, звільненої з фальшивої бляшанки горішків. Гладенький і прохолодний на дотик, як гаргульїне каміння. Граючись із Тітом, Джулі намагався дивитись на Валлетту Мур так само, як, на його думку, дивився на неї Тіт, але тільки й здатен був, що уявити свої губи губами Валлетти, яскраве червоне О навколо пеніса Тіта. І його голова автоматично піднімається й опускається на колінах Тіта, як у Валлетти в любовній сцені з Лютером Столлінгзом у «Задаваці на волі». Думка про те, що Джулі міг бути схожим на

Валлетту, по-своєму, здалася йому майже такою ж реальною, як і те, що доведеться «втручатись» в її справи, і він посміхнувся кривою посмішкою гаргулій. Тіт відкинув руку Джулі і, не зводячи очей з Валлетти, застібнувся. Легенько стиснув пальці Джулі.

— Серйозно, чуваче, не варто казати «гомік»,— зітхнув Джулі.

— Як скажеш.

— Серйозно. Це...

— Ну давай, називай мене...

— Гарзд.

— Мені байдуже.

— Не байдуже.

Тіт спохмурнів, прикрив очі, знову подумки програв сцену. Зіщулився поруч із Джулі, витягнув ноги до місця для інвалідів; носки кросівок стирчали, як голови на острові Пасхи. Він займав ще й третину сидіння Джулі.

— Може, ти маєш рацію.

— Я б *ніколи* тебе так не назвав.

— Добре, Хвилястий Соусе. Мир та любов.

— Хочеш трохи темпе?

Тітові очі за химерними окулярами вкрутилися в потилицю Валлетти, а та дивилася у вікно автобуса навпроти або ж, менш імовірно, на те, що було за склом. І доля ніби підкинула свідчення неймовірної крихкості Джулі, мегадоз веснянкової радіації, що вплинули, як здогадувався Тіт, на нього під час захищеної юності в Берклі: вони проїхали повз руїни бару «Крапля меду». Того самого, що належав Чорній Пантері і двічі згадувався в книзі про Пантеру, яку їм позичав

Пітер ван Едер. На міністра оборони, Г'юї Ньютона напали й жорстоко побили на парковці, а кілька днів по тому, очевидно з помсти, чоловік на ім'я Еверетт «Попкорн» Г'юз був підстрелений просто в барі. Наразі, прикріплений до щитків багдадської якості, якими закрили фасад «Краплі меду», зухвала вивіска, хоча й дивно сформульована тоненькими гротескними літерами, оголошувала, що це місце незабаром прихистить Майндбріджський центр дослідження споживання людей.

— Гадаю, я знаю, звідки береться темпе,— сказав Джулі.

— Добре,— відповів Тіт потилиці Валлетти Мур.— Куди ідемо?

— Перший маршрут іде до Східного Окленду. За Інтернаціональну, до Фрутвейл, здається.

Джулі розумів, що Тіт питає не про маршрут автобуса і не про те, куди він заведе. Суть питання була такою: куди *вона* іде? Вони буквально зіштовхнулися з нею, коли жінка банально, як це буває тільки в мріях, вийшла з дверей інституту Брюса Лі. Подушка для вагітних, як подушка безпеки, пом'якшила для Джулі удар. І тут Джулі накрило ще однією подушкою, прохолодним ароматом її парфумів, і він ніби упізнав її, подумав: «Ця жінка схожа на неї і запах має саме такий як я у неї уявляв оце смішно бо бачив я шість із дев'яти фільмів у яких вона знялася між 1974-м і 1978-м і які ще можна взяти на дисках та касетах цікаво скільки ж їй років якщо вона народилась десь у 1954-му», а тоді, коли вони вже вийшли, лишивши Гвен подушку з запискою, побачили, що жінка чекає на автобусній зупинці через дорогу, тут Джулі переконався, що це точно Валлетта Мур, власною персоною. Висока, струнка, жіноча, байдужа, як Цукерочка Кларк, щоправда, на погляд хлопця з Іст-бей, який отримав чималу порцію веселкового опромінення, трохи схожа на трансвестита.

Тіт, упізнавши її, став дуже тихим, а єдиний спосіб Тіту стати тихим — відключити неважливі системи, спрямувати всю доступну імпульсну енергію на органи відчуття. Ось Валлетта Мур чекає на автобус, постукує по стегну мобільним телефоном, обличчя важко роздивитись під окулярами іноземного диктатора, але ясно, що

занурена у власні думки, охоплена нетерпінням, або ж просто хоче в туалет. Ніби радар наводить на кожне авто, що проїжджає повз неї. Їде кудись. Видивляється

когось.

Думка про те, що вона прямує на randevу з Лютером Столлінгзом, виникла в обох хлопців одночасно, оскільки за той проміжок часу, що минув між зіткненням біля дверей і цією миттю, вони не лише поклали подушку біля дверей, за якими (і це лякало Джулі так само, як і сексуальний зв'язок із Валлеттою Мур чи Рудою Сонею) намилувалася й стояла під водою гола й велика Гвен Столлінгз. Побачили вони і світлину в рамочці в пильній шафці з призами: ту, де Лютер Столлінгз у розквіті слави позував поруч із маленькою божевільною китаянкою, коли тій було ще сто років, а не сто тридцять п'ять, як зараз.

— Добре, перевіримо, — заявив Тіт, не зводячи очей із жінки на зупинці. Живлення повернулося до всіх систем. Він хлопнув сліпучою долонею по стегну. Тоді перетнув вулицю, незважаючи на червоне світло й транспорт, що рухався, а Джулі теліпався позаду, як той старий схвильований дідусь. Коли прийшов автобус жінки, хлопці теж у нього сіли. Вони прокреслили пряму від світлини, загубленої в пилу осередку кунг-фу, до Валлетти Мур, і тепер їхали автобусом уздовж тієї лінії, бо вона взяла олівець і позначила маршрут, яким вони мусять прямувати, щоб знайти чарівника.

Не зовсім точно буде заявляти, що Джулі не мав ілюзій щодо того, чи Лютер Столлінгз вартий захоплення, поваги і навіть — на даному етапі це був прояв чистої води фанатизму — любові, яку Тіт, а тому й Джулі, який любив Тіта, відчував до цього чоловіка. Правда, Джулі Яффе був однією із тих рідкісних істот, що здатні адаптувати оптимістичний погляд на минуле, більше того, він пережив, ознайомлюючись із доступною фільмографією Лютера Столлінгза, щось на кшталт сексуального збудження, яке, певне, вплинуло й на Тіта, коли той витріщався на Валлетту Мур. І не тому, що Столлінгз був вродливим — хоча таки був, легкість, з якою він діяв у сценах бійок, нагадувала гравця, що забиває пенальті: набичує голову й не боїться

забруднити штани. Джулі зачепило те, що Лютер Столлінгз випромінював щось невидиме, щось таке, що Джулі хотілося назвати *рівновагою*: спокій, упевненість, готовність імпровізувати. Щось рідкісне й крихке, щось таке, що важко було підробити. Арчі мав таку ж рису, щоправда, пом'якшену, і Тіт своєю чергою, теж: знаменитий оригінал мусив мати унікальну основу.

Низка ілюзій Джулі лишилася недоторканою, тож так і сталося, що він доїхав із Тітом, який переслідував Валлетту Мур, до Франклін-стрит, де вона розкрила свій телефон, зробила короткий дзвінок, а тоді увійшла до забігайлівки, чия вивіска запевняла, з певною долею апатії, явно результатом недбалого використання мови, що заклад називається «МЛИНЦІ СМАЧНІ ПОНЧИКИ». Навіть не учувши зневажливих фраз, які вживали батько з Арчі в розмові про Лютера Столлінгза, Джулі прочитав досить книжок і подивився досить фільмів, аби припустити: якщо Тіт і зустрине свого дідуся, на нього чекає розчарування, можливо, навіть серйозне. Джулі чудово усвідомлював таку ймовірність, тож частково сподівався, що Валлетта Мур вирішила поласувати пончиком перед тим як, скажімо, сплатити за квартиру, і Лютера Столлінгза вона років двадцять не бачила, хоча в глибині душі йому дуже хотілось, щоб вони дійсно натрапили на слід старого. Хоча Тіт і не демонстрував інших почуттів, крім презирства до Арчі, і ніколи не сказав нічого, що б натякало на те, що в серці у нього діра у формі батька, та, як астроном з екзопланетою, Джулі міг припустити наявність дірки, спостерігаючи скривлення поля навколо Тіта. Проявлялося це в амбіціях і презирстві. В тому, як хоробро Тіт протиснувся повз Валлетту Мур, першим увійшов у «Смачні пончики», оздоблені сталлю й білими кахлями, як поліцейський морг, і зайняв чергу перед нею. Якось у шпигунському романі Джулі прочитав, що найкращий спосіб стежити за кимось — іти попереду, але дії Тіта були надто енергійними для шпигуна.

Тіт замовив шість млинців і два глазуровані дріжджові пончики; Джулі сплатив рахунок. Валлетта Мур, не звернувши уваги на жодного з хлопчиків, замовила куряче рагу з локшиною і дванадцять млинців із собою.

Заплатила дріб'язком, повільно, дратуючись із кожною монеткою, що падала на прилавок, ніби азійка за касою квапила її чи перевіряла знання з математики. Азійка не сказала ані слова, з обличчя її не можна було нічого зрозуміти, але в її мовчанні та терплячості було щось таке, що можна було б вважати презирством. На обід пішли всі монетки, які Валлетті Мур вдалося відшукати в сумочці. Коли азійка простягнула чотири центи решти, Валлета подивилася на ці гроші з такою огидою, ніби азійка мусила б перед тим протерти їх вологою серветкою. Після цього вона вийшла з білим паперовим пакетом на вулицю, де хлопці вже були готові продовжувати переслідування. Легенда: двійко хлопчиків, постійні клієнти «Смачних пончиків». Легко запам'ятати, по-диявольському просто.

Джулі відмовився торкнутись навіть білого паперового пакетика, який простягнув йому Тіт, не кажучи вже про його вміст, бо від смороду капусти і паленого цукру скручувало шлунок, і без того зав'язаний вузлом із жаху, ейфорії від дотику долоні в автобусі та хвилювання від переслідування жінки.

— Ти бачив олію, в якій вони готують це? — запитав він.

— Біодизель, — стелав плечима Тіт. — І авто поїде.

Якщо записати, як Тіт з'їв шість млинців і два пончики, на плівку, подумав Джулі, а тоді переглянути в зворотному режимі, створиться враження, що вони вилітають у нього з рота — пум, пум, — як ядра з горла гармати. Тридцять секунд від початку їжі, і він пішов усередину, щоб запити все половиною пінти молока, також за рахунок Джулі.

Коли Тіт знову вийшов із «Смачних пончиків», він саме встиг стати свідком прибуття напрочуд незвичного «торонадо». Автівка деренчала, здригалася, диспутувала з невидимим антагоністом, як волоцюга з Телеграф-авеню. Іржа лишила криваві сліди вздовж її живота й навколо коліс. Колись вона була сірою чи зеленою, але від тієї далекої ери найбільш невпевнений за всю історію автомобільного транспорту маляр випробував на всіх її поверхнях усі відомі марки та рецептури ґрунтовки. Водій, не зупиняючись, уповільнив хід

і перехилився, щоб зняти з гачка петлю жовтого нейлону, що поєднувала ручку справа від нього з ручкою пасажирських дверцят. Дверцята зі скрипом відчинилися. Валлетта виконала щось на кшталт стрибка на пасажирське сидіння. Хлопнула дверцятами й знову накинула нейлонову петлю на ручку. Не гаючи часу, вони з водієм продовжили суперечку, яку явно почали раніше, авто від'їхало від тротуару, і їхні голоси змішалися з відхаркуванням та хрипінням емфіземи, артриту та туберкульозу автівки.

За кермом — безперечно, безпомилково — Лютер Кінг.

— Чорт,— видав Тіт таким тоном, ніби став свідком справжнього дива.

Тут би полювання й скінчилося, і довелось б хлопцям повертатись на Франкліт-стрит, якби Джулі не помітив чоловіка в тюрбані, який вийшов з одноповерхової офісної будівлі поруч із «Смачними пончиками». В руках у нього був пакетик з антацидом і спрей із засобом для видалення неприємного запаху.

— Приготуйся до расизму,— застеріг Джулі Тіта, чи себе самого, чи богів цензури рідного міста.

Жалюгідний «торонадо» на розі 12-ї і Бродвею зустрів червоне світло. Джулі підійшов до джентльмена в тюрбані й запитав, чи він, часом, не водій таксі, і якщо так, чи не вільне його таксі?

Джулі варто пощадити за расистські підпори в структурі його свідомості, видимої світові, принаймні на теперішній час, бо виявилось, що двері, звідки вийшов чоловік у тюрбані, належали диспетчерському центру головного офісу компанії «Жовтий кеб Берклі-Окленд». Таким чином грубий й нетерпимий запит перетворився на доволі розумне, якщо не логічне, питання.

Чоловік у тюрбані зміряв їх поглядом, виставивши перед собою пляшечку зі спреєм-освіжувачем як застереження, що він, якщо доведеться, якщо вони задумали його надурити, зможе й побризкати.

— Хто питає? — поцікавився він.

«Краун вікторія» містера Сінгха була припаркована за рогом, уздовж нижнього краю дверцят, під трафаретним логотипом «Жовтий кеб Берклі-Окленд», косими великими літерами, тягнувся на диво сердитий напис ГОСПОДЬ ПОКАРАЄ ІНДІЙСЬКИХ ІМПЕРІАЛІСТІВ, ЩО ЗНИЩУЮТЬ ПУРІСТАН! Хлопці залізли на задне сидіння. У Джулі в гаманці лишився двадцять один долар. Він сподівався, що цього вистачить, щоб доїхати туди, коди вони хотіли.

— Їдьте за тією автівкою,— наказав Тіт.

Зіграти роль можна було багатьма способами, Тіт вибрав для себе флер ВВС, Джона Стіда з «Месників». Тож Джулі довелося обирати з тих персонажів, що лишилися, принаймні так вирішив він сам: місіс Піл або Тара Кінг. Рішення було не з легких; кожна з них мала привабливі риси.

— Ні, ні. Ніяких ігор,— сказав містер Сінгх.— Ні, ні, ні. Коли ви сідаєте в літак, ви ж не кажете пілоту: «Лети за тим “боїнгом”».

— Може, і сказав би,— заперечив Тіт.— Не знаю.

— Я знаю. «Їдьте за тією автівкою» — найвірніший шлях водію таксі потрапити під кулю. Ні, ні. Ніяких «Їдьте за тією автівкою». Дайте автівці *спокій*.

— Ні, та жінка загубила в автобусі свій гаманець,— втрутився Джулі, розмахуючи жовтою пластиковою карткою зі словами «21 Джамп-стрит».— Ми просто хочемо повернути.

— Це явно брехня.

— Серйозно, йо,— сказав Тіт, легко переключившись на акцент бідних районів, який вдавався йому не гірше за голос Патрика Макні.— То моя мати в тій автівці, *ясно*? Вона цілий день пиячила та курила і *не знає* до пуття, що за типчик із нею, второпав? А він *небезпечний*. Ну ж бо, чоловіче. Ми просто хочемо приглянути за *матусею*.

Голос у нього затремтів, і Джулі він здавався достатньо автентичним, щоб злякатися. Сценарій так легко злетів з вуст Тіта, насичений такими нотами, які можна було запозичити лише з реального досвіду, у Джулі аж серце заскімлило, як тоді, коли він побачив хлопчика з однорукою гаргульєю в автобусі.

— Щось мені це нагадує поліцейську справу,— похитав головою містер Сінгх.

— Ні. Вони просто скажуть, що я марную їхній час. Знаєш, які вони.

Містер Сінгх пильно придивився до відображення Тіта в дзеркалі заднього огляду. Очі містера Сінгха в дзеркалі, на думку Джулі, були скорботно прекрасними.

— Спробую їх наздогнати,— зітхнув водій і завів двигун.— Але швидкість я не перевищуватиму.

— Гаразд,— погодився Тіт.— Не під'їжджайте занадто близько.

На обличчі містера Сінгха промайнула огида.

— Вам аби погратися,— завважив він.

Госттаун, Догтаун, Джинглтаун — на цих великих просіках Окленду Джулі ніколи не бував, поміж них загубився пошарпаний, старий, занехаяний район, між бухтою і переплетінням 880-ї та 980-ї вулиць: покинуті військові й військово-морські бази, виселені квартали, ніби розчавлені якимось економічним метеоритом, клаптики боліт, обтикані білими чаплями. І звісно ж, стрічка вантажних кранів, що височіла вздовж західного краю міста, перша оклендська кавалерія готує вантаж до Сан-Франциско, вантажні контейнери у них під ногами нагадують мішки з сіном, принесені велетенськими інтендантами, щоб підкріпитись перед фінальною атакою. Контейнери оклендського порту, якщо дивитись на них з моста, зачаровували Джулі все життя: потворні купи кольорових цеглинок, такі собі руїни амбіційного, але незавершеного лего-проєкту, взаємозамінні, як фішки в казино, але ще й наповнені чимось потенційно новим і дивовижним, футбольні м'ячі,

поліуретанові копії суші, блакитні лазери, капелюшки Санти, двадцятифунтові мішки зі свинячими шкварками. Теоретично все це перебувало в постійному русі, імпорті, експорті, перевантажуванні з одного корабля на інший, розгойдувалося й звисало з платформ потягів і вісімнадцятиколісних вантажівок, над палубами темних кораблів, які привозили і вивозили вантажі. Джулі ніколи не вдавалося помітити, як рухаються крани, і високі, але охайні купи контейнерів ніколи не зсувалися з місця, ніби порт жив магічним життям, схожим на «Іграшкову історію», у ньому відбувалася таємна робота, і якщо її помітити, то все зіпсується.

— Бачите ті штуки? — запитав містер Сінгх, коли вони їхали за «торонадо» по широкій авеню, що перетинала територію, де, якщо вірити меморіальній дошці біля старої брами (розписаної орківськими рунами графіті), колись був оклендський військово-морський склад. Колосальні будівлі залізниці, бетон та сіра штукатурка чекали на прокляття зі східного боку авеню. Уздовж гавані тягнулася огорожа з розкручених смужок сталі, увінчаних колючим дротом, за якою готувалася до атаки сталева кавалерія.— Великі металеві штуки, які декому нагадують коней?

— Джордж Лукас,— припустив Джулі.—АТ-АТ.

— Із «Зоряних війн»? — продовжив містер Сінгх.— Такі великі залізяки, що рухаються. Великі роботи.

— АТ-АТ,— повторив Джулі.— На снігу.

Він знав, що батько, якби опинився тут зараз, відчув би себе зобов'язаним повідомити, що це міська легенда Іст-Бей, як і твердження, що назву свою район отримав завдяки першому конвенту сатаністів, які розмовляли поганою латиною. І Джулі було дуже важко, хоч би як рішуче він намагався не бути таким, як батько, не піддатися спокусі та не виправити містера Сінгха.

Тіт не сказав нічого. Він просто дивився в спину «торонадо», точнісінько так, як і в потилицю Валлетти Мур в автобусі.

— Саме так! А там! Погляньте! Бачите? Джордж Лукас колись дуже часто їздив туди-сюди через міст, як мені сказали, бо народився він у Стоктоні чи Фресно.

— Модесто,— підказав Джулі.

— Модесто, ще гірше. Коли був молодий, їздив до Сан-Франциско попиту еспресо й подивитись французьке кіно, а тоді повертався за північ до Модесто, а то справжня клоака, я сам можу це засвідчити. І це, бачите, надихнуло його на АТ-АТ, рухливі машини в «Зоряних війнах».

— Круто,— відгукнувся Тіт, відводячи очі від «торонадо» рівно на такий час, який потрібен, щоб помітити гігантські ноги, розчепірені на кризі Готу, дротики зоряних винищувачів, що кабелями тягнуться з їхніх прядильних органів.— Не відставайте.

Вони проїхали повз ділянку старого депо, де будівлі підтримувалися в доброму стані і навіть ремонтувалися. На бетонній прогаліні без рейок скупчилися металеві комори і склади, утворивши довгий потяг-сарай, схожий на феодалську фортецю. Тотемний стовп вивісок рекламував послуги зварників, виробників особливих меблів, інструментів, оптоволокна і, в самому низу стовпа, майстерню з ремонту автокузовів. Саме туди й закотився «торонадо», випльовуючи гравій з-під коліс, уповільнив ходу, від чого його пароксизми й спазми лише посилювалися. Він виконав щось на кшталт п'яної румби в напрямку одних із дверей вантажного відсіку майстерні, востаннє тряхнув кастаньетами й помер. Водій «торонадо» вийшов, тінь Валлетти Мур ковзнула на водійське сидіння, за кермо.

На чоловікові була спортивна куртка з номером 78 і написом SHELL на плечах. Штани для кунг-фу і щось на кшталт сандалів чи шкіряних в'єтнамок. В руках у нього була довга дубинка, жердина для кунг-фу — ні, скоріше ціпок, який він крутив, як піксельний поліцейський з гри.

— Та-ак. Я їду звідси,— оголосив містер Сінгх, коли Столлінгз вийшов із авто, розмахуючи своєю поліцейською дубиною.— І забираю вас із

собою, плати не візьму.

Столлінгз навіть не глянув у їхньому напрямку, схоже, взагалі не помітив таксі. Обійшов іззаду свій покалічений «торонадо», оглянув багажник. Тоді підняв свій ціпок, зробив крок назад своїми довгими ногами опудала й обережно опустив ціпок на круглий замок багажника. Зігнув одне коліно, крутонув зап'ястком і з допомогою енергії ци просто з чистого хизування — якщо була тут якась різниця — нагородив «торонадо» добрячим стусаном. Авто відкотилося назад, тоді рушило вперед і заїхало просто в майстерню. Зі жвавністю злодюги Блофельда з історій про Джеймса Бонда сталеві двері за ним опустилися. Лютер Столлінгз стояв і дивився на ті двері так, ніби то була алегорія чогось. Тоді рвучко обернувся й наставив кінчик ціпка на «краун вікторію».

— От чорт,— вилаявся Тіт.

Містер Сінгх і Джулі швидко досягли порозуміння в доцільності того, щоб розвернутися й поїхати так швидко, як дозволяв, на думку містера Сінгха, двадцять один долар.

Та не встиг містер Сінгх зрушити авто з місця, Тіт вискочив. Він витяг із кишені сорочки кілька купюр, щільно згорнених з точністю оригамі. То за просто міг бути пакетик зі стерильним пластиром. Він витяг двадцятку й передав, як журавлик миру, містеру Сінгху.

— Ось,— прокоментував він.

Джулі вийшов із таксі. Раніше Тіт ніколи ні за що не платив.

— Моя візитівка.— Містер Сінгх простягнув довгастих прямокутничок зі своїм іменем, контактною інформацією і дивною професією: пенджабський кухар.

— Добре,— кивнув Джулі, занадто наляканий чи збентежений, щоб зізнатись, що хоч він і подорожує з крутим плеєром, мобільного телефону не має.— Дякую.

Він поліз у гаманець із Джонні Деппом і навмання витяг одну зі своїх візитівок, передав її містеру Сінгху і лише тоді завважив, що на ній написано:

ДЖУЛІУС Л. ЯФФЕ
розпусник

Це слово він зустрів у порнографічному вікторіанському романі, який мама ховала в коробці з-під взуття у своїй шафі серед звичайних коробок із взуттям. Менш прагматична, хоча й більш обнадійлива заява про власне покликання, ніж у містера Сінгха. Пенджабський кухар розглянув картку, перевів погляд на Лютера Столлінгза. Спираючись на ціпок, Столлінгз повільно рушив у загальному напрямку, навіть не маючи певної мети, тобто Тіта. Вуса містера Сінгха виконали повільний танок над стиснутими губами, доки чоловік перечитував інформацію на візитівці. Лише після цього, кілька разів озирнувшись назад, містер Сінгх розвернув своє таксі та поїхав.

Розпусник без портфоліо став поруч із приятелем, який удався до імітації, можливо, сам зарадити цьому не міг, фірмової ходи свого дідуся, напруженішої від травми чи кволості, які вимагали допомоги ціпка, такої точної, що вона скидалася на глузування. Столлінгз нахилив голову вбік, зважуючи Тіта; Тіт і свою зігнув під таким само кутом допитливості. Жоден з них, схоже, не помітив, що Тіт увійшов у роль Гарпо Маркса.

— Ха,— сказав Столлінгз, і Тіт старанно повторив: «Ха».

Волосся Столлінгза було густо пересипано попелом сивини. Зараз м'язів на ньому лишилося значно менше, ніж у часи слави. Зуби не пережили час; деякі було втрачено. Щодо решти все було гаразд, явних пошкоджень чи хвороб не видно, і якщо вигляд у нього був не такий квітучий, як у партнерки по фільмах, то значно кращий, ніж у його «олдсмобіля»; стан дуже близький до початкового, аж до холодного блиску в шахрайських очах. Взуття на його босих ногах — не сандалі, побачив Джулі, не в'єтнамки, а ганчір'яні китайські туфлі, які продають з лотків у китайському кварталі по п'ять доларів за пару.

А штани кунг-фу відливали глянцем лялькової піжами чи геловінського костюма. Не зводячи очей з Тіта, чоловік підняв ціпок. Наставив його, широко розмахнувшись, на Джулі, вказуючи його - непохитним кінчиком просто в душу хлопця,— жест, явно запозичений у групи «*Witchfinder General*». Джулі густо почервонів, ніби в його кишнях було повно блекоти та мандрагори.

— Хто цей білий хлопець? — запитав Столлінгз у Тіта.

Відповіді Джулі не почув, такою тихою вона була.

— *Хто?* — перепитав Столлінгз. У голосі його не було ані люті, ані нетерпіння, ані небажання терпіти дурнів чи хлопців, що не можуть чітко говорити, але відчувалося, що він готовий рушити в будь-якому з цих напрямків, якщо треба.

— Мій друг,— голосно повторив присоромлений Тіт.

Столлінгз опустил ціпок і зміряв Джулі поглядом, один раз вертикально, один горизонтально, і процес цей його не переконав, якщо не сказати, що викликав скепсис.

— Твій *друг*,— промовив він таким тоном, ніби Тіт заявив, що Джулі — його невидима картопля чи блакитний анкілозавр, що вміє розмовляти.

— Що їм потрібно?

У других дверях гаража стояла Валлетта Мур. Руку вона тримала всередині червоної сумочки.

— Арчі — мій батько,— сказав Тіт.

— Арчі Столлінгз?

— Так, сер.

— Справді? Ти мій онук?

Тіт кивнув.

— Хлопець лишив дітей по всьому місту,— завважила Валлетта.

Лютер квапливо підійшов, цього разу рухався він у певному напрямку. Закляклий Тіт опинився в обіймах свого дідуса. Той намагався триматися гідно. Але не зміг. Лютер Столлінгз — колись, багато-багато років тому, реальний претендент на титул Найкрутішого Чорного Світу, за який боролися стільки чоловіків,— змахнув кілька недоречних сльозинок.

— Чорт забирай.

Він відпустив Тіта, відступив на крок і прочистив горло. Схопився за срібну ручку свого ціпка обома руками й увіткнув її просто перед собою. Подивився вздовж авеню за пустирем біля старого складу, повернув голову в інший бік, де, на перший погляд, не було нічого цікавого, крім колючого дроту та диких хащ іпомеї. І неба. Багато, багато неба, розірваного на сріблясті та блакитні клаптики. Вісімнадцятиколісні вантажівки, що повзли естакадою в напрямку доків, здавалися бісеринками на його безкрайніх просторах. І контейнери, всюди, куди не глянь, підписані іменами, які нагадували Джулі імена ворогів із «Вуличного бійця». «Кей-лайн», «Ян Мінь», «Мерск», «Стар». А за ними — сірі грані й фасетки Сан-Франциско.

— Краще зайти,— сказав Лютер.

Тіт пішов до гаража. Столлінгз обернувся до Джулі, який завагався, паралізований смішним страхом, ніби в сумочці у Валлетти Мур пістолет. А ще він боявся людину з ціпком, цю частину Окленду, тіней у гаражі, які збиралися в постать чоловіка, великого й огрядного, з жахливими вусами, які легко міг би мати король байкарів чи генералісимус.

— Що? — звернувся Лютер Столлінгз до Джулі.— Тебе теж обійняти?

— Добре,— кивнув Джулі. Тільки тут усвідомив, що Лютер Столлінгз жартує, і не встиг той повернутись і піти, не озираючись назад, до

гаража, хлопець відчув, ніби щось утратив.

* * *

— Погляньте-но на цього гарненького хлопчика,— гірко промовила Авіва. Фрог-парк, обідній час, на сонечку пасуться малюки та їхні пастухи. Хлопчик був білявим, як колись Джулі. Він сидів, притулившись до своєї мами в розстебнутому комбінезончику, протягував їй стручок гороху.— А якби ти помер?

Крім волосся, хлопчик був геть не схожий на Джулі. Зачіпало те, як він нахилився, як безтурботно залежав від матері, що тримала його. А може, то накопила лавина років. Вона відвела погляд. Тепер вона мало не шкодувала, що запропонувала Нетові замість того, щоб поїсти в крамниці, знайти місце в парку й пообідати разом. Пакет із сандвічами від «Дженова Делі», підсмажені артишоки, пляшечка апельсинового напою. «Остання їжа»,— подумала вона, намагаючись прикрити знервованість іронією. Не очікувала вона побачити Нету в такому стані: схилився над прилавком «Брукленд Рекордз», підпер підборіддя рукою. На думку одразу ж спала метафора, цілком у її дусі: підняв чорні вітрила на всіх щоглах, як на кораблі з грецьких міфів. Плив, як завжди, до неї з іншого лабіринту на борту «Примхливого чувака». Арчі не видно. Пояснення його відсутності, того, що відбувалося між партнерами та навколо них, чекало лише формального запиту Авіви; але вона мовчала. Вперше вона дозволила Нету слухати. Дозволила шукати те, за що можна зачепитись, де присісти й спостерігати, як вона відкорковує джина паніки і робить те, що є протилежним загадуванню бажань.

— Якщо мене посадять до в'язниці,— казала вона.

— О господи,— зітхнув Нет, з жіночою манірністю витягуючи цибулині стрічки Мебіуса зі свого сандвіча і складаючи їх на білу обгортку від сандвічів, що лежала на ослінці між ними.— Докотилися.

— Ти мусиш переконати Джулі навідатись до мене.

— Авіво.

— Він не захоче приходити,— вела далі Авіва.— Буде надто сердитим.

— До в'язниці ти не потрапиш.

— Ні?

Хлопчина притулився до мами, як боги на італійських фресках притуляються до улюблених хмаринок, опинився в раю своєї матері та її оголеного коричневого плеча. Може, було-таки щось від Джулі в його очах, в його гістаміново-пухких щічках.

— Авіво, це лише слухання в лікарні. Не судове засідання. І мова йтиме про те, що зробила Гвен. Ти просто за компанію з нею.

— Гвен нічого не зробила, Нете.

— Авжеж, ні. Я просто хотів сказати...

— Ото ж бо й воно. Помилка Гвен була не в тому, що вона огризнулася на лікаря. Тобто то була помилка. Але вона втомилась. Вона була виснажена. То був довгий день. А той хлопець її *спровокував*.

— Так воно і було,— кивнув Нет.— Важко уявити Гвен Шенкс, яка втрачає контроль.

— То було щось нереальне. Вражаюче.— Смачно, нудотно солодко; ніби вони вдвох їли один іменинний торт. Авіва завважила, що насолоджується вибухом Гвен за всі ці жахливі п'ятнадцять років, коли доводилося миритися зі сваволею і зневагою лікарів, ніби змахнула їх, як пил з плечей. П'ятнадцять років мужньої обережності, невисловлених заперечень, кухонних розмов.— Але помилка.

— Так втрачати контроль завжди помилка,— сказав Нет без явної самоіронії.

— Ха.

— Мовчи.

— Хоч би що там було. Що там за слухання сьогодні? Воно не через те, що Гвен втратила витримку в лікарні. І не через скандал, улаштований нею, потраплю я до в'язниці.

— Радий це чути.

— Гвен вважає, що Лазар виявив до неї неповагу, бо вона чорна. А всім нам відома політика, до якої вдаються в таких ситуаціях.

— Твоя політика в такому разі: «Що я знаю про те, як бути чорною?»

— Що я знаю про те, як бути чорною? Я впевнена, що коли вона на нього накинулася, лаяла його, тицяла пальцем, для Лазара то був лише черговий стереотип зі звичної колоди карт, Сердита Чорна Жінка. Але помилкою Гвен було й не те, що вона чорна. Її велика помилка в тому, що вона *акушерка*. Медсестра-акушерка, що приймає пологи на дому і в лікарні.

— Вони таке ненавидять.

— Вони ненавидять усіх акушерок, особливо тих, хто працює на дому. Хочуть, щоб ми відступилися. Хочуть сказати нам: «Вибирайте. Можна приймати пологи тут, у лікарні, або ж на дому, з пачулі, поїданням плаценти й татуюваннями у вигляді мандали. Та що, як ви обираєте пологи на дому, пані? Тоді втрачаєте свої привілеї».

Вона усвідомила, що декілька жінок навколо них, матусі, нянечки, вже поглядали, хто це розсипається пишномовними тирадами перед понурим бідолахою в костюмі для більярду, який жує сандвіч. Принаймні одна з матусь була пацієнткою «Партнерів у пологах», Діана чи Дінна, і вигляд у неї був наполовину збентежений, наполовину заворожений, що буває, коли побачиш, як твій рабин у шортах підстригає лужок.

— Я хотіла сказати,— Авіва притишила голос,— нам це відомо. Це доведено, факт. Кожна друга лікарня в Іст-Бей уже це зробила.

«Чаймз» — остання, що дозволяє акушеркам приймати пологи як удома, так і в лікарні. Вони просто шукають виправдань, щоб рушити в тому ж напрямку. І сила на їхньому боці, еге ж?

— Так.

— А якби у них трапились такі пологи, як у Лідії? «Ой, таке буває. З матір'ю все гаразд, з дитиною все гаразд, життя продовжується». Не знаю, якби Гвен не втратила самовладання, якби можна було повернутись у минуле... Але вона вибухнула, і коли настав час вибачатись за те, що втратила над собою контроль, Боже, благослови її, вона не захотіла цього робити. Що ж тепер? Що буде на сьогоднішньому слуханні?

— Що станеться?

— Гадаю, нас позбавлять привілеїв. На місяць, на два. На шість місяців. Щоб нам було над чим поміркувати. А тоді, за два чи за шість місяців, вони висунуть умови повернення до роботи — припинити приймати пологи на дому. А якщо вони змусять це зробити мене, то й інших акушерок легко переконують. Ось у чому річ, Нете.

Вона відклала сандвіч, витерла пальці, зробила довгий ковток газованого напою. Маленький хлопчик пішов від своєї мами, попрямував по траві до іграшок. Його мама спостерігала, горда, задоволена, й не усвідомлювала, що щоразу, коли малюк іде від тебе, він повертається трохи іншим, на десять секунд дорослішим і ближчим до того дня, коли піде назавжди. Мисливець за перлинами під час навчання щоразу лишається під водою на кілька секунд довше.

— *Я не збираюся* зупинятись,— продовжувала Авіва.— Скажу, що не буду цього робити, а сама буду приймати пологи на дому потайки. Робитиму це в юртах і лісових хижках, в бідних квартирах, на верхівці Гризлі Пік у кришталевому палаці за кілька мільйонів доларів, з якого видно міст Дамбартон. А тоді, раніше чи пізніше, щось таки піде не так. Доведеться їхати до лікарні. І таємниця вийде на світло. Мене позбавлять привілеїв. Почнеться розслідування, відкриють справу, і коли через усе це наша родина збанкрутує і нам лишаться одні борги,

оскільки потрібно буде платити адвокатам, державна медична комісія позбавить мене ліцензії.

Її охопило дивне відчуття перебільшення, і відблиски його замерехтіли на обличчі її чоловіка, в очах його сформувалося питання, можливо, він щось уловив між рядків: «Невже я такий»?

— І після того як у мене заберуть ліцензію, Нете, я тобі обіцяю: я продовжуватиму приймати пологи на дому. Робитиму це заради людей, що живуть поза системою. Маргіналів. Нелегалів. Людей, що, не знаю, тікають від закону. Матерів із сект, матерів, що живуть у комунах. Можеш уявити будь-який божевільний, дуже недоцільний сценарій, коли хтось наймає акушерку-шахрайку. Бо діти мусять народжуватись удома, й акушерки мусять їх приймати. Ось підсумок системи моїх переконань, ясно? Тобі вона може здаватись банальною, дивною чи божевільною...

— Коли це я...

— ...але я хочу, щоб ти приділив хвилинку... або, враховуючи той факт, що ми одружені вже сімнадцять років, дві *секунди* й запитав себе, чи хочу я опинитись у в'язниці за ці свої прості переконання.

— І питати не варто,— відповів Нет.— Починаю сушити сухарі.

Вона усміхнулась і ущипнула його за плече, сильно, але не без ніжності.

— Ой.

— Чорт.

Джин висох, тільки й лишилася стрічечка темного диму, що повернувся до своєї пляшки. Вона закоркувала сосуд і кинула його в безнадійно глибоку прірву, де він і мусив лежати.

— Вибач,— сказала вона.— Потрібно було випустити пару.

— Зрозуміло.

— Мусила з кимось поділитись.

— Саме тому я тут,— кивнув він.

— Така вже твоя робота.

— Чудово,— гмикнув він.— Незабаром перейду на повний робочий день.

Уперше вона відчула в його голосі сумну нотку, щось дряпнуло йому горло.

— Гей,— сказала вона.— Любий, що сталося?

— Нічого,— відповів він.— Наша клята крамниця.

* * *

— Це священна територія,— казав старий, принаймні слова його на це натякали. Тіт, якщо чесно, майже його не слухав, чи скажімо так: він слухав дуже уважно, але іншу історію. Більшу історію, «Історію Тіта Джойнера», що досягла своєї кульмінації саме тут. У флуоресцентній прохолоді химерний старий грот, затонулий разом із Атлантидою, майстерня з ремонту кузовів виявилася справжньою скринькою чудес, місцем останнього відпочинку підводних човнів інків, і нацистських літаючих тарілок, і давньоєгипетських гармат із променями смерті. Тут, де зі сталевих гачків уздовж двох залізних стін звисали кістки, шкури й органи легендарних автомобілів — грати, крила, хромовані вузли з дюжини неймовірних автомобілів, вкрадені чи збережені. Тут, де під довгою стіною навпроти сталевих ролетних воріт, розташувався Смітсонівський музей запчастин і кабелів, розсортованих і підписаних, у відрах, кошиках та шухлядках. Тут. Зараз. У схованці затінку АТ-АТ у крижаному світі Готу. Подільники в таємному лігвищі Клеона Задаваки та Цукерочки Кларк, готові обчистити підвалини його неприступної самоті й позбавити скарбів, які він так довго охороняв. І Тіт слухав усім серцем, запечатаним у часі. Не науку, якою щедро сипав Лютер Столлінгз, а загадкову історію власного життя відтепер,

заплутану оповідку, в якій безладна лекція старого була лише ниточкою у великому килимі.— Священна територія. Окланд, Каліфорнія. Кінець мрії. Кінець довбаної лінії.

— Але не кінець лекції,— завважила Валлетта Мур і тихо, майже нечутно для людського вуха, додала: — На жаль.

Вона примостилася на барному стільці, зсутулилася, як ювелір, над перевернутим сталевим барабаном, укритим шматком блискучого вінілового покриття, в «офісі», відгородженому в кутку лункого сталевого сараю з допомогою двох масних канап, дерев'яного бюро й шафи з висувними шухлядками, під постером з божевільним помаранчевим хот-родом, який рекламував щось під назвою «Будинок кольору». В одному вусі Валлетти, тому, що було подалі від Лютера, стирчав білий навушник, другий погойдувався щоразу, коли вона нахилилася роздивитись маленькі інструменти й пляшечки, розставлені на блискучій скатертині: все, щоб потрібно, щоб відремонтувати свої нігті. Час від часу вона спускала окуляри зі скельцями-півмісяцями з чола на перенісся, але відмовлялася утримувати їх там довше кількох секунд. З навушника, що звисав, лунав механічний голос британця, що віщав про автобіографію міс Джейн Марпл чи щось таке. Крізь розстебнутий комірець сорочки Валлетти Мур виднілася западинка між грудьми, справжня печера для підводних човнів, менша Атлантида, що затонула серед веснянок і натяків мережива кольору журавлини; вона зав'язала ще один вузлик в історії Тіта Джойнера.

— Чоловік знайшов слухача,— прокоментував старий гладенький мексиканець, чи іспанець, чи хто там ще. Власник гаража Сіксто Кантор. Вусате обличчя вирізьблене із рудих валунів, стулених докупи, як у істоти з Фантастичної четвірки, широке, як і машини, завдяки яким він заробляв собі на життя, густе біле волосся спускалося назад лебединими крилами, плавниками на купі років. На бейджіку синього комбінезона червоними літерами було написано: ЕДДІ. За прописаними лінзами чорних захисних окулярів з боковинками-тертушками невпинно патрулювали очі Едді, як ті рибки в акваріумі. Принаймні одне з тих очей саме цієї миті стежило за командою із

шістьох у першому відсіку: три латиноамериканці, двоє чорних і один низенький пан з бодіартом, які потрошили сірі коробки з вісімдесятих років, можливо, якісь документи. Неначе зграя піраній харчувалася.— Ми тут усю ніч пробудемо.

— Так, я про ніч і кажу,— кивнув старий.— Тож усе гаразд. «Історію роблять уночі», як сказав Генрі Форд. Саме це і мають на увазі, коли кажуть про американську *мрію*. Мрії приходять уві сні.

Проголошуючи ці промови, Лютер Столлінгз лежав на підлозі, на гумовому килимку, на спині, на ньому лишилися тільки білі піжамні штани для кунг-фу, що сповзли мало не до куприка, качав прес, рахуючи до ста. «Велосипед», скручування, лазіння по канату, «ножиці» — все це робилося по ходу лекції і переривалося лише нечастими гримасами, коли похрустувала якась кістка, або нетерплячим фирканням Валлетти Мур. Щоразу, коли Тіт дивився на Джулі, той не зводив очей із кубиків на животі старого, які так і вигравали під шкірою, пружні й лискучі, як обшивка автомобільного сидіння. Джулі ніби загіпнотизували, немов він дивився на сушарку для одягу, в якій оберталася одна-єдина кросівка.— Для нас усе почалося тієї хвилини, коли білий чоловік захотів поспати в потязі.

Останні п'ятнадцять чи двадцять хвилин розмова йшла про цей район, «Таємна історія чорних у Каліфорнії» за версією Лютера Столлінгза, свої заяви старий підтримував цитатами, запозиченими у незаперечних авторитетів, чий імена не можна було розголошувати, або ж коли якесь і вимовлялося вголос, Тіту воно ні про що не говорило. Заява номер один, що прозвучала майже поміж рядками, була про те, що, коли тобі доводиться залягати на дно, як робив це старий протягом довгих років свого вигнання, занурюючись дедалі глибше в шахти знань, Окленд може буквально стати Країною мрій. Після цього Тіта відволікало гарчання і гавкання повітряного компресора, невпинна балаканина команди механіків, темою якої були, схоже, праві (тобто з боку Робіна) дверцята «бетмобіля» зі старомодного шоу, які висіли, як шматок м'яса в дальньому кутку гаража, брама підводного світу, що розкривалася щоразу, коли Валлетта Мур схилялася, щоб пофарбувати білим кінчик чергового нігтя, і хлопець, якщо чесно, не дуже стежив за лекцією,

хоча він розумів і був навіть частково готовий підтвердити, що «Таємна історія чорних у Каліфорнії» була пов'язана зі сном та безсонням, зі сновидіннями білого чоловіка. Бо... бо... е-е... щось про те, як білі колись давно потребували сну краси, коли подорожували на захід, підпорядковувати й підкоряти, звернулися до чоловіка на ім'я Пулман. Той чувак теж був білим, Джо, ні, Джордж Пулман, який роззирнувся, і не тому, що хотів зробити щось корисне, а тому, що хотів отримати дешеву й кваліфіковану робочу силу, почав наймати вільних чорних і дав їм завдання піклуватись про сон білих. Час від часу, і тоді його голос перетворювався на незрозуміле рохкання, яке не давало зрозуміти, що він розповідає, і тим самим позбавляло уривок сенсу, старий описував нічну сцену, як чорні, що не спали, досліджували звучне нічне хропіння заможних білих, занурених у глибокий сон у вагонах, мрійників, що мчали крізь велику західну темряву туди, де сходить сонце, до далекого берега американської мрії, а слово «Америка», власне, було спотвореною версією «Аменте-Ра», Західною землею в Давньому Єгипті, куди потрапляють після смерті, хоча, звісно, не потягом, а човном, човном, що прямує на захід, як ті, що відлякували горе африканських предків робочих Пулмана, незважаючи на те, що для давніх єгиптян смертельна подорож до Аменте-Ра була лише сном, дивними мандрами, в які щонаочі пускався мозок людини, а ще дивно, що англійська мова має одне слово для позначення сну і мрії, і Мартін Лютер Кінг, чий батько був масоном Принс Гола, заявивши: «Я маю мрію», не дарма обрав термін, що є ключовим до «Таємної історії чорних у Каліфорнії», саме цією мовою розмовляли робітники Пулмана, виховані й навчені боротися за права та свободи, доки білі в прямому сенсі спали.

— Найвільніші з усіх чорних, що колись жили,— сказав Лютер Столлінгз хлопцям,— але то була таємна свобода.

Він описав працівників Пулмана так, як описують гігантських воїнів ночі, з блискучим волоссям, в обладунках усмішки, як вони переїжджали з місця на місце, всі ті необжиті території, пустелі, як дивилися на світ, переносили, як шпигуни під прикриттям, приховані на собі новини нелегального світу чорної Америки, останні записи, плітки, журнали, зачіски, розповсюджували традиції та стиль країною,

доносили до кожної місцинки, де жили чорні, і найбільш співали каліфорнійських пісень, а точніше оклендських, де працівники Пулмана сходили з потягів, щоб відпочити на вечірніх канапах у будинках, куплених на гроші, вибиті з містера Джорджа Пулмана, в будинках, де вони будували родини, які посилали дітей та онуків до коледжів і ремісних училищ і врешті-решт до Конгресу Сполучених Штатів, а вранці повертались на потяги й прямували на південь та схід, розносили новини про власне процвітання, тож коли розпочалася Друга світова війна, Окленд став Голлівудом прагнень середнього чорного класу, от хіба, на відміну від Голлівуду, коли ти потрапляв до Окленду, завжди мав шанс стати

хорошим.

— Голлівуд,— сказав Тіт, відчувши, що від нього щось хочуть почути.
— Ага.

«Таємна історія» була доволі нудною, правду сказати, побудованою на подіях і деталях, на історичних феноменах, які для Тіта ставали ще незрозумілішими після того, як їх оповідав дідусь: страйки й профспілки чорних, буржуазія і нічні клуби на 7-й вулиці, верфі, ку-клус-клан, що марширував Бродвеєм серед білого дня, а білі оклендці стояли обабіч дороги й радісно його вітав; та водночас арка оповідання, ця швидка подорож у часі та просторі, викликала у Тіта відчуття, ніби він переживає одкровення.

— То була справжня підземна залізниця, залізниця під іншою залізницею, всередині неї. А тут був вокзал. Ця будівля, де ви зараз перебуваєте, була ангаром для потягів. Бачиш оту смугу на бетоні, тріщину, що тягнеться по колу? Тут був поворотний круг. Великий старий бетонний поворотний круг, з якого лунала музика мрій.

Схоже, цією фразою старий підвів підсумок. Він сів, перевів дух; його тіло виблискувало від волосся до гомілок.

— От тільки він більше не обертається,— завважив Едді.

Лютер Столлінгз перевів погляд з Тіта на Джулі, знову на Тіта, ніби хотів прочитати їхні думки, дізнатись, як їм історія, що робитиме їхній маленький мозок після того, як його винесло.

Джулі покосився на Едді.

— Це від справжнього «бетмобіля»? — поцікавився він.

— Ха,— похитала головою Валлетта Мур.— Лютере, вони тебе не слухали.— Вона саме вставляла пінопластові роздільники між пальцями лівої руки.— Ніхто тебе не слухав.

— Він заслуговує на Оскара,— сказав Едді.— Завжди грає мовчуна.

Вони з Валлеттою Мур розреготались.

— Я слухаю,— заперечив Тіт, удаючи, ніби він не заперечує, оскільки заперечувати Валлетті Мур було б надто болісно і — він бачив у фільмах, де вона грала — небезпечно.

— Добре.— Лютер похмуро зиркнув на свою стару подругу й мало не спопелив поглядом Едді, витер обличчя ганчіркою, щоправда чистою.
— Приїхали. Слухай,— звернувся він до Тіта,— хлопче, якщо хочеш набратися знань, став питання. Давай. Уперед.

Тіт зрозумів, що мусить закріпити щойно закінчену лекцію, але цьому розумінню не вдалося випередити природного імпульсу його справжньої допитливості. Він знав, що мусить розпитати про поховальні традиції єгиптян, про масонів Принса Голла, але, стривоживши сам себе, запитав:

— Чому вам доводиться жити в гаражі?

З району Едді Кантора долинула ще одна порція сміху, придушена виправдувальним кашлем. Цього разу Валлетта Мур зайнялася розглядуванням свого відображення в блискучому прозорому покритті нігтя лівого вказівного пальця і пробурмотіла лише кілька слів, така

собі пародія на суфлерський шепіт, розібрати які було важко, щось на кшталт «О, я й сама не проти послухати».

Старий сів, довгі руки підтягнули коліна до грудей. Закусив губи й легенько похитав головою, ніби рухаючись за щелепою. Заплющив очі, знову розплющив. Здалося, що минув довгий час, він не казав нічого. Тіт уже було пожалкував про питання, особливо коли побачив, як заблищали очі старого, хоча той не дозволив пролитись жодній сльозинці. Тіт збирався вибачитись за питання й гарячково думав, чим би його замінити, аж тут його дідусь заговорив:

— Я зробив у житті багато дурного. Ось правда.

Тіт поглянув на Джулі, обличчя у того було урочисте й співчутливе, майже благочестиве.

— Наркотики,— пояснив Джулі.

— Навіть дурніше за наркотики,— зітхнув старий.— А це багато важить, можете мені повірити. Але я чистий і тверезий уже тринадцять місяців один тиждень і два дні. Я розібрався зі своїм життям. Офіційно мій фільм перебуває на активній стадії «пре-продакшн»...

Валлетта Мур знову висловила якесь спостереження, звуки якого ледь можна було почути. Вона нагадувала арфу з диснейвського фільму «Чорний казан», яка бриніла щоразу, коли чувак, що на ній грав, укотре перебільшував свої здібності та подвиги.

— «Задавака-3»? — припустив Тіт.

— Угадав. Щось із цієї опери, незалежне виробництво, зніматимемо на нестудійному рівні, на якому саме спеціалізується «Столлінгз продакшн», потрібно, розумієш, інколи мусиш бути трохи креативнішим щодо фінансів. Саме тому, намагаюсь відповісти на твоє питання, хоча не таке питання я очікував, та що там уже... багато дурниць нароби́в я колись *давно*, і настав час змінитись. Звернувся до одного з найкращих гравців у цій індустрії.

— Так ти гадав,— прокоментувала Валлетта Мур.

— Чорт забирай, Валлетто...

— Подумав, що зможеш його потрусити...

Старий рвучко підскочив, наче парасолька розкрилася. За півхвилини він організував свої руки й ноги згідно з правдивішою

логікою, ніж та, яку він проповідував вербально. Ніби вітер пронісся, закрутився в обмеженому просторі ураган, ніби підстрибнув тасманійський диявол із мультфільмів, а тоді, як і в ударі ціпком по багажнику «торонадо», вся сила зосередилась у пальцях лівої ноги, в одному контактному квадратному дюймі. Сталевий барабан перекинувся, загуркотів цементною підлогою з рішучістю китайського гонга. Усі Валлеттині пляшечки й інструменти розлетілись. Десь у затоці зітхнула гідравлічна помпа.

— Га? — Джулі обернувся до Валлетти.— З вами все гаразд?

Перші слова, з якими він звернувся до неї, відколи вони увійшли в гараж.

— О, зі мною все добре, дорогенький,— весело проспівала Валлетта. Вона повзала навколішках, намагаючись зібрати свої речі, перевіряла, чи не побилися пляшечки, чи нічого не пролилося.— Дякую.

— Так, краще піду перевірю своїх йо-йо,— сказав Едді.

Бійцівські рибки заметалися за склом своїх акваріумів: Едді дивився на безлад, який дозволив у своєму бездоганному гаражі, шукав причин, з яких мав його дозволити, бо сам їх не бачив. Схоже, очі його були натреновані оцінювати можливості наведення ладу, порятунку, приховані в руїнах колись справної машини. Тіт спробував відшукати в тих очах хоч якийсь натяк на надію, але Едді дивився просто на нього; на Джулі; на нього.

— Хлопці, вас кудись підвезти?

— Е-е...

Джулі підвівся, обійняв себе; він зник перебувати серед людей, які висловлювали що було на серці, ділилися своїми емоціями, а в кінці міцно обіймалися, ніхто не штовхався, не забризкував стіни й підлогу лаком для нігтів.

Лютер Столлінгз потягнувся за ціпком, сперся на нього обома руками, дивився на онука, жодної ознаки, що він хоче, щоб Тіт зробив чи сказав.

— Усе гаразд,— відповів Тіт.

Едді кивнув і, вигукнувши щось на презирливому іспансько-англійському діалекті, пішов критикувати роботу своєї команди. Ціпок Лютера грюкнув по цементній підлозі, старий покрокував у туфлях Брюса Лі, ступаючи по плямах, що склалися в мапу морів і континентів, до «торонадо» у найближчому відсіку. Крізь водійське вікно він витяг ключі із запалювання, обійшов авто і відкрив багажник. Дістав пластикове відерце з двома віками, вставленими одне в одне, поставив на один з верстаків. Озирнувся на Тіта.

— Подумав, що ти захочеш подивитись мій фільм.

* * *

Вона зробить, те що мусить зробити; залишиться у небі — на жаль, не варіант. Для цього потрібен був самодостатній метафізичний стан, який Гвен, наче той будинок на набряклому від дощів пагорбі, давно втратила. Але вона зробила що могла, рішуче налаштована припинити боятися, покласти край переховуванням, усім малодушним шлюбним і професійним ніндзюцу. Вийти з розправленими плечима, сильною і безсоромною, як Цукерочка Кларк, недосяжною, наскільки це можливо для жінки на тридцять сьомому тижні вагітності, яка останні три дні провела в комірчині завбільшки з валізу, на гумовому килимку замість ліжка.

До шоу в «Чаймз» лишалося три години, і Гвен виїхала крізь тунель до Країни білих людей. Її BMW поступово злився з місцевою атмосферою, перед ним гнучким шнуром тяглася траса до передгір'я Сієрри. Тіні загострилися, день набув мерехтіння пустелі. Цвірінькали розбризкувачі. М'ячі для гольфу лишали по собі білу веселку на блакитному небі Контра-Коста. На руках жінок у тенісних спідничках, зайнятих непосильним шопінгом, сонце висвітлювало золотий пушок.

В «Горошині в стручку» Гвен прикрила свою кубічну форму простою сукнею А-силуету з сірого стрейч-трикотажу і сірим блейзером до пари. Піджак був з плечовими накладками, і почувалася вона в ньому незграбним авіаносцем. Оскільки спереду сукню високо піднімав живіт, іззаду вона звисала нижче на добрі три-чотири дюйми, такий собі імпровізований шлейф. Решту дня доведеться обсмикувати сукню на животі — як напівсміливій дівчинці-підлітку в мікроміні.

На касі вона попросила ножиці зрізати накладки, що, судячи з шокованого обличчя золотистої продавчині, котра спостерігала, як Гвен псує сукню, за яку заплатила 175 доларів, було суцільним божевіллям. Після цього в крамниці «Ізі спірит» вона передала свої натомлені сандалі, для цього знадобилися ванадієві щипці і балістичний щит, професійній команді з роботи з небезпечними речовинами і вийшла у добротних флегматичних сірих черевиках.

Вони були привабливі, як цемент, і елегантні, як шлакоблок, але болю ногам не завдавали, конструкцію не руйнували, і їй здавалося, що енергетика черниці-бібліотекарки, яку вони випромінювали, була не такою вже й далекою від суцільного божевілля.

Споряджена таким чином, вона повернулася до Окленду через Кальдекоттський міжвимірний портал, щоб довірити своє волосся витонченому, хоч і не мовчазному, артистизму Тайніс Фука в «Глама». Щоб терміново обслужити волосся Гвен, Тайніс довелося — вона пояснила це до найменших дрібничок — перенести телефонну консультацію з екстрасенсом в Макавао, Гаваї, жінкою, яка під час попередньої телефонної сесії майже наблизилася до того, щоб назвати місце перебування двох зливків золота Рейху, привезених додому прадідом Тайніс з війни і закопаних, як було сказано, в одному з трьох дворів, що належали трьом різним оклендським жінкам, які були матерями його дев'ятнадцяти дітей. Доки Тайніс читала лекцію про складнощі реєстраційних номерів нацистського золота, про своїх численних та беззолотних кузин і кузенів, вона займалася виснаженими локонами Гвен, підхоплювала ледарів, аутсайдерів і загублені душі й скручувала їх, ніби підкручувала всі до єдиної пружини рішучості Гвен. Вона масажувала шкіру голови, шию і плечі, виліплюючи на втомлених ногах Гвен нову жінку. Нарешті, зробивши все можливе, вона покликала містера Роберта, за яким послала, щойно дізналася, що сьогодні прийде Гвен.

Містер Роберт вкотив багажний візок з потертою рожевою пластиковою валізкою. Ошатно вдягнений низенький джентльмен у зелених картатих штаних, світло-зеленому светрі з високим коміром і короткими рукавами, у високих білих черевиках на «блискавці», із зачіскою а ля Семмі Девіс. Наразі він працював переважно на весіллях, випускних, кінсаньєрах^{21}, але колись був відомим голлівудським чорним візажистом, якому довіряло ціле зникле покоління телевізійних актрис, від Даян Керролл до Роксі Рокер, які намагалися побороти візуальні й технічні упередження білих операторів і світлотехніків. Кілька секунд містер Роберт пильно вдивлявся в обличчя, тоді розгублено низав плечима.

— Мені сказали, що це аварійна ситуація,— пояснив він.— Але, люба, ти така гаряча, що, боюся, підпалиш мені ватні кульки.

— Ой, не брешіть, містере Роберте.

— Я серйозно! Ти так і сяєш! Мені потрібен лічильник Гейгера! Мені потрібен такий свинцевий костюм, як у Гомера Сімпсона.

Містер Роберт славився своїми соромітними, хоча й старомодними балачками, зухвалими й трохи пуантилістичними, і звичкою ставити питання, не очікуючи на них відповіді. Коли він закінчив, то узяв її підборіддя у свої худорляві сухі пальці і повернув її голову в один бік, в інший. Одна брова звелася у скептичну арку. Лише тоді дозволив Гвен поглянути на себе в дзеркальну стіну салону.

— Я майже красуня,— сказала вона відображенню.

— Майже? — образилося відображення.— Люба, чорт забирай, містер Роберт ніколи не залишає клієнтку майже красивою.

— Так, ви маєте рацію, дякую, містере Роберт,— швидко промовила вона, коли він сердито почав повертати пензлі та пляшечки до коробки з відділеннями.— Я тепер можу *злетіти!*

Він не сказав нічого, але вона помітила, як смикнулося ліве крило його вусів,— у напівзадоволеній напівусмішці. Він спакував своє приладдя, повільно й ретельно, час від часу стираючи біль віку зі своїх тонких коричневих рук з довгими пальцями. Тайніс уже взяла з Гвен гроші за аварійну ситуацію, але коли містер Роберт підвів очі, Гвен протягнула йому двадцять доларів чайових. Містер Роберт похитав головою і відштовхнув

її щедру руку.

— Наступного разу просто вдарте мене,— заявив він.

— Ні, містере Роберт...

— Я народився на кухні моєї матусі,— сказав він.— У Роздейлі, Міссісіпі. І з'явитись на цей чудовий світ мені допомогла така ж акушерка, як і ви.

— Гаразд,— погодилась Гвен, розчулена, збентежена, і пошкодувала, попри прогрес, що відбувся відтоді, про втрату світу чорних повитух, які допомагали народжувати чорних дітей, витягуючи майбутнє за маленькі плечики.— Від сьогодні я можу припинити бути акушеркою.

Схоже, така вже в нього була звичка — а може, містер Роберт був трохи глухуватий,— він проігнорував її слова.

— Перед тим як покликати мого батька вперше подивитись на мене,— продовжив він свою історію,— ця жінка, повитуха, витягла зі своєї сумочки губну помаду. І підмалювала губи моїй мамі. Вона причесала мамине волосся. Причепурила її, розумієте? Приготувала. Саме так завжди казала мама. Іноді я навіть думаю, що... ну, розумієте... то була підказка *мені*.— Рука в бік, інша розмахує, сам собі джин, що звертається до самого себе в далекому Роздейлі далеких часів.— «Містере Роберт, коли ви виростете, ви станете візажистом!»

Він завантажив свою коробку на візок і недбало перев'язав зеленим гумовим шнуром.

— Як гадаєте, щось таке може бути? — запитав він.— Може щось статися в кімнаті, коли ви народилися, щоб ви це помітили й воно залишилося з вами на все життя?

— Я б сказала, що для малюка не буває нічого неможливого.

О 2:55 талон на парковку на стоянці «Чаймз Дженерал» обережно опустився в кишеньку на блискавці всередині сумочки Гвен. Вона швидко пройшла крізь високі широкі розсувні двері, крізь які проходила стільки разів досі, і на кону тоді було набагато більше, в тих нічних, вечірніх, ранкових викликах, ніж її власна незначна доля. Крізь фільтр лікарняного фое протікали річки та струмочки населення Іст-Бей, широке розмаїття життя в місцевому ставку. Бандит ішов перевальцем до ліфта з букетом лілій і гербер під пахвою, обгорілий на

сонці старий чорт з копицею сивого волосся і в шортах хакі, одноногий бородатий байкер з трьома пальцями на руках, вона вирішила, що він кволий діабетик, якого зжерла нейропатія, дві молоді матусі — одна азійка, інша в паранджі й довгій сукні за законами ісламу — з малюками на руках чекали в оптимістичних кріслах для перевозки хворих, доки їхні чоловіки під'їдуть на машинах. Медичні костюми, халати, нічні сорочки, майки й строкаті спідниці в стилі хіпі, двоє будистських ченців у широких шафранових мантиях, можливо, тайці з храму на Рассел-стрит. Гвен побачила їх, і одразу ж закортіло кокосових млинців із зеленою цибулею, які там подавали в неділю вранці, але сьогодні був четвер, та й Цукерочка Кларк ніколи б не стала перехоплювати, навіть млинцями з тайського храму, якщо б це відволікало від місії.

— Ого! — здивувалась Авіва, побачивши результати рішучості Гвен. Черевики, сукня, піджак, розкішні локони відновленої зачіски.— Генеральне прибирання!

Гвен обсмикнула сукню попереду.

Авіва була серйозною, стрункою і діловою, в темно-сірому костюмі зі спідницею трохи вище колін. Волосся, рівномірно — можна сказати, навіть з великою *обережністю* — понизане сивиною, було зібрано масивною заколкою з карбованого мексиканського срібла. Зовсім ніякої косметики, крім кольору на губах, на тон чи два яскравішого за її натуральний рожевий. Відпочила, зібралася, склала план, подумала Гвен, майже не відчувається, що готова підкоритися долі. Похваливши вигляд Гвен, Авіва затримала погляд на очах партнерки, ніби спробувала відшукати в них натяк на думки та стан подруги.

— Готова? — запитала Авіва.

— *Дуже* готова,— кивнула Гвен.

— Невже? — Насторожена, зацікавлена.— Знаєш щось таке, чого я не знаю?

— Ще ні,— прошебетала Гвен ангельським голосом.— Але ж я лише десять років у цьому.

— Ха,— гмикнула Авіва, принохуючись, як тварина, до неймовірно низького проміле.

Гвен спробувала розширити очі й набути невинного вигляду, хоча почувалася як ніколи сильною та позитивною і — якщо не зважати на відсутність шести маленьких млинчиків на кокосовому молоці, ще гарячих, посипаних зеленою цибулькою, наче в гніздечках, у паперових серветках,— на диво готовою.

— Просто намагаюсь зберегти гідність у цій справі,— відповіла вона.
— Не хочу знов ускладнити собі життя.

— Схоже на план,— кивнула Авіва.— Гаразд. Тоді вирушаймо.

Гвен звірилась із годинником.

— Дамо йому хвилинку.

— Кому дамо?

— Мобі,— відповіла Гвен і тут побачила, як великий чоловік зробив крок ліворуч, щоб уникнути зіткнення з літньою чорною парою, вони допомагали одне одному пройти крізь двері, люди-прибудови, тимчасовий притулок проти всіх нещасть.

Мобі вона зателефонувала одразу ж після вирішального душу, останнього в інституті Брюса Лі, під час якого, перебуваючи в серці урагану всіх тих негативно заряджених іонів, Гвен просочилася духом Цукерочки Кларк.

— Це все твої жарти про вагітних жіночок та їхню надмірну вагу,— сказав Мобі по телефону.— Я представляю лише китів.

— Так, я знаю,— відповіла на це Гвен.— А «Чаймз Дженерал» не знає.

— Вони запропонували знайти адвоката?

— Ні, навпаки, технічно це неофіційне слухання. Але мені здається, що це непогана думка. Слухай, Мобі, тобі навіть не доведеться нічого говорити. Просто сиди собі, ну, не знаю, в краватці та з портфелем, увесь такий великий та грізний.

— От чорт. Вважаєш, у мене такий грізний вигляд?

— Достеменно маєш потенціал.

— Стати поганим хлопцем?

— Кимось на кшталт поганого хлопця.

— Грізний, йопта!

— Ага.

Потрібно зізнатись, що тоді вона засумнівалася, почувши в голосі, крім жахливого акценту фанк-групи «*Electric Boogaloo*», неабиякий запал, але сьогодні було не до сумнівів, не до міркувань, не до вагань.

Сьогодні потрібно було робити те, що вони мусили зробити, хоча б приблизно, зробити все можливе, виправдати зусилля містера Роберта і лишитись у небі.

А тут цей чоловік прийшов у коричневих сандалях та в мішкуватому блакитному костюмі поверх чорних шкарпеток.

— Господи,— видихнула Авіва.

— Агов!

— Що це він тут робить?

— Хочу спробувати фактор залякування,— відповіла Гвен.— Якщо чесно, на сандалі я не розраховувала.

— Гвен!

— Усе гаразд.

— Усе гаразд?

— Йому потрібно просто посидіти. Побути там, фізично, зайняти якомога більше простору в тій кімнаті.

— Добре,— погодилась Авіва таким тоном, що було ясно: нічого доброго тут немає.— Щось я заплуталась. Коли Гарт Ньюграндж погрожував нам позовом на мільйон доларів, що не лише викинуло б нас із бізнесу, а й лишило б абсолютними банкрутами, ти жодного слова не сказала про адвоката.

— Гарт не має підстав для позову. З його дитиною все гаразд, з Лідією все гаразд.

— А тут,— коли потрібно, глуха, як містер Роберт,— ти приводиш хлопця, останньою справою якого був захист «Морського світу».

— Леді,— сказав Мобі з такою жахливою ввічливістю, що годі й уявити. Гвен знову відчула тремор невпевненості. Втім, доки вони піднімались у ліфті, манера Мобі стала на диво професійною, він заговорив низько й швидко, явно почувався у своїй справі як риба у воді.

— Я говорив з головним юрисконсульттом,— повідомив він партнерок.
— Вона запевняє, що навіть якщо було висунуто офіційну скаргу, це не те, що, так би мовити, не можна виправити. Не висічено на камені. Рада має свободу дій і може забути про справу, якщо ми зможемо задовольнити Лазара і надати їм підставу для того, щоб забути. Може, вони триматимуть тебе, Гвен, на пробації, шість місяців, рік. Тоді все повернеться назад.

— Надати підставу,— повторила Гвен.— Яку підставу мають на увазі, коли йдеться про юридичні справи? Як я мушу «задовольнити» Лазара?

— Заради бога, Гвен, ти знаєш, що потрібно зробити,— втрутилась Авіва.

— Що?

Авіва не сказала нічого, не відчула, що має щось сказати,— такою вже була телепатична сила її самоочевидної правильності. Цього разу Гвен відмовилась допомагати, хоча й знала, що таємне слово — «вибачитись», просто дивилася Авіві в очі, доки ліфт відкрився на четвертому поверсі, викликаний примарою, двері зачинилися, вони поїхали далі.

— Вибачитись,— нарешті сказала Авіва, в голосі з'явився ледь відчутний натяк на наказ.

— *Вибачитись?* — Гвен вдала, що шокована цим відкриттям.— Перед Лазарем? За що?

— Ні за що. Це порожня формула, позбавлена сенсу: «Вибачте». Так, тобі боляче, ти ображена. Але ніхто цього не знає і ніхто не мусить цього казати. Це просто слова, Гвен. Символ, маленька клітинка для галочки в чийомусь списку, ти просто береш олівець і ставиш...— Вона намалювала в повітрі маленьку галочку.— Просто вимовляєш слова, приймаєш ліки, і ми всі можемо...

— Приймаєш ліки? — Гвен відкрила черговий пакет іронічних цитат, скоро їх не вистачить.— Добре, авжеж, вони ж *лікарі!* Гарзд, якщо вони не захочуть вводити ці ліки *ректально*...

Двері відчинилися на шостому поверсі, і Гвен замовкла. Вони трохи заблукали, шукаючи конференц-зал, блукаючи заплутаними коридорами та підрозділами вестибюлів, доки не зіштовхнулися із самим Лазарем, який саме витирав рота рукавом після того, як попив води з фонтанчика неподалік відгалуження коридору, вистеленого синім килимом, що починалося за службовим входом. На ньому були: блакитна сорочка, застебнута на всі гудзики, широка краватка, сині саржеві штани, такі обтислі, що м'язи його стегон велосипедиста піднімали закоти до рівня повідних вод.

— Мені шкода, що все зайшло так далеко,— сказала йому Авіва.

— Авжеж, вам шкода,— відповів він, демонстративно не дивлячись на Гвен. Він відчинив двері до конференц-залу й відступив, пропускаючи їх.

Вони привітались, і Гвен побачила, що їй пощастило: контрольна рада з акушерства складалася з трьох гінекологів, усі вони були чоловіками. Вона була з ними знайома і працювала з усіма трьома в різні роки, і її стосунки з кожним, як і стосунки Авіви, були принаймні сердечними, а у випадку з доктором Бернштейном, який очолював засідання, теплими. Бернштейн направив «Партнерам у пологах» дюжини пацієнок, і Гвен навіть здавалося, що таким чином, як справжній лікар, старий Арая Бернштейн увивався за Авівою. Але не в цьому полягала удача Гвен.

З БІЛІ ГІНЕКОЛОГИ-ЧОЛОВІКИ написала Авіва на верхньому аркуші одного з записників, які лікарняна стенографістка видала партнеркам, коли ті сіли. ОДНА ЧОРНА АКУШЕРКА = АБСОЛЮТНО ЧЕСНО.

— Абсолютно,— вголос погодилася Гвен, хоча не зовсім визначилась із тим, де на шкалі білості розташувати доктора Соліманзадеха.

Стенографістка, грізна Філіпіна, старша за них, яка також записувала засідання на відео, нахмурилась, тоді надрукувала сім літер у звіті. Бернштейн почав, привернув увагу, постукавши ключами, явно боявся, що події почнуть розгортатись без нього.

— Так, добре,— промовив він, кивнувши Соліманзадеху і Лірі ліворуч і праворуч від себе.— Міз Яффе, міз Шенкс. Гвен, Авіво. Як вам відомо, ми зібрались сьогодні, щоб розібратись зі скаргою, яку подав доктор Лазар, присутній тут, Пол Лазар, після інциденту, що стався в лікарні дванадцятого серпня. На даному етапі слухання проводиться виключно з метою зібрати інформацію, прояснити картину, з'ясувати, що сталося, після чого доктор Соліманзадех, доктор Лірі і я дамо певні рекомендації щодо статусу ваших привілеїв тут, у «Чаймз Дженерал». Зауважу, що скарга серйозна, і немає сумнівів, що ця справа дуже важлива. Також я мушу зазначити, що хоч би якими були наші рекомендації, лікарня сама вирішує, чи виконувати їх. Але...

— Або не виконувати,— підказав Мобі.

— Але,— продовжив Бернштейн,— спочатку я хотів би нагадати вам, Гвен, Авіво, що це слухання проводиться лише в рамках лікарняної політики щодо поведінки і статусу медсестер-акушерок з привілеями в «Чаймз». Підкреслюю, що це не судовий процес. Адвокат вам не потрібен.

— Докторе... Бернштейне. Справа в тому, що адвокат — це щось на кшталт парасольки,— відповів Мобі, такий спокійний і розслаблений у своїй стихії, яким Гвен його ніколи не бачила, навіть натяку на «*Electric Boogaloo*» ні в поведінці, ні в голосі.— Якщо не взяти, потрапиш під дощ.

— Я розумію, докторе,— додала Гвен.— Просто проявляю обережність. Сподіваюсь, ви теж будете обережними.

Фраза потрапила в ціль: брови Джо Лірі стрибнули до неба, а тоді на парашуті опустились на своє місце.

— Гаразд,— кивнув Бернштейн,— ви маєте повне право, містере Оберштейн.

— Докторе.

— Перед тим як перейдемо до серйозних звинувачень і питань, які мусимо розглянути в рамках цієї справи, гадаю, слід відступити на хвилинку й нагадати собі, що найважливіша річ — те, що мати і дитина почуваються добре. Це не є предметом суперечки.

Сім різних варіацій благочестивого кивання головою, усі благополучно із цим погоджуються.

— Докторе Лазар,— сказав Бернштейн,— ми всі отримали вашу скаргу, і я вважаю, що цілком ясно, що вам здається, ніби поведінці міс Шенкс бракувало не лише професіоналізму, вона погіршувала якість обслуговування пацієнтів...

— Слухайте,— заявив Лазар, ото ще справжня заноза в дупі, за статистикою такий тип серед лікарів зустрічається доволі часто і явно не підпадає під визначення удачі Гвен.— Я не збираюся втягуватися в цей матч, добре? Мене не цікавить, хто тут напартачив чи як він це зробив, варто чи не варто народжувати дітей у ванні. Для мене все зводиться до факту, що міз Шенкс, тут присутня, коли я зробив їй зауваження, бо цілковито мав право це зробити, повелася агресивно, погрожувала й лаялася. Ясно? І якщо це не вважається недоречним ставленням до персоналу з боку людини, що має привілеї в лікарні, тоді я взагалі не розумію, що це таке.

Він покосився на стенографістку, ніби розмірковуючи, чи не попросити її видалити чи перефразувати його риторичне питання.

— Поводилася агресивно, можливо,— завважив доктор Соліманзадех, вродливий чоловік з яструбиним обличчям та безумно прекрасними карими очима. Він перегорнув сторінки скарги Лазара, що лежала на столі перед ним,— дві сторінки з подвійним інтервалом між рядками, більш-менш позбавлені специфічних деталей, а тому не викликають особливого читацького інтересу. Усе дуже перекручено, але по суті, як припускала Гвен, правда.— Але погрожувала... в це важко повірити, Поле.

— У цьому суть проблеми, еге ж? — вступив доктор Лірі, вже похилого віку, люб'язніший і найменш компетентний з усіх лікарів у кімнаті. Агресія, войовничість, важко сказати...

— Ви кажете, що міз Шенкс погрожувала вам,— сказав Берштейн,— але у вашому випадку, Поле, я б не сказав, що...

— Не фізично.

— Але погрожувала.

— Можливо, точніше було б сказати, залякувала.

Гвен відчувала, як за нею спостерігають Авіва і Мобі, чекають, що вона втрутиться, заперечуватиме, сперечатиметься. Але вона прийшла

сюди не сваритися з цим покидьком. Вона чекала, видивлялася нагоду.

— Гаразд,— погодився Бернштейн.— Мені здається, це лише семантичні тонкощі. Не могли б ви... Ми б хотіли попросити вас бути конкретнішим.

Дивно; здається, Лазар раптом утратив інтерес до слухання, яке сам ініціював. Сидів під люмінесцентними лампами, втомлений і з мертвими очима. Знизав плечима, ніби втомився від себе, від усіх них.

— Вона кинула загрози просто мені в обличчя,— підсумував він, і хоча всі чекали, що він продовжуватиме — навіть Гвен сподівалася на більше,— схоже, він дійшов остаточного висновку.

Бернштейн обернувся до Гвен.

— Міз Шенкс, бажаєте відповісти?

Гвен демонстративно озирнулася на свого адвоката, який сів рівніше, охоплений помірною панікою. Подумки поплескував себе по кишнях, ніби забув гаманець в автобусі. Його очі нагадували: «Мовчи!» Тоді повільно, зрозумівши, що вона чекає, він кивнув. Гвен підвелася, ніби слухняно; вона знала, що мусить робити, і, що гірше, знала, як це зробити, нагадала собі, що це має бути зроблено.

— Дякую, докторе Бернштейн,— сказала Гвен.— Так, я б хотіла відповісти. Докторе Лірі, докторе Соліманзадех, я не збираюся брехати. На той час я була дуже сердита. Я впевнена, що стояла досить близько до цього чоловіка, може, навіть обличчям до обличчя. Але погляньте на мене.

Вона встала і мляво обернулася навколо осі, щоб усі побачили живіт.

— По-перше, хочу зазначити, що ноги свої можу поставити далеко від лікаря Лазара, саме так, як він і хоче. Все одно, більша частина мене буде у нього перед очима.— Лікарі пирснули; навіть сувора стенографістка на мить розплилася в усмішці.— По-друге,—

продовжила Гвен,— чи я здаюся вам небезпечною? Загрозливою? —
Немає потреби згадувати її чорний пояс і той факт, що якби вона захотіла, хоча і є нижчою за Лазара і такою ж спритною, як мішок з піском, то легко могла б перебити будь-яку кістку в тілі лікаря. Вона озирнулася на Мобі, велетню все подобалося, він закивав, затрусив щоками, такий гордий, ніби контролював кожен її крок.— Облишмо все це, гаразд, нехай буде так, як він каже. Дозвольте скористатись його словами.— Мобі припинив кивати.— Поводилася агресивно. - *Погрожувала.*— Тут Мобі пошкодував, що не визвався захищати орків.
— Як я і сказала, я була сердита. Панове, я мала право сердитися. Я стала об'єктом огидної, жахливої поведінки цього чоловіка, Пола Лазара. Сподіваюся, вона вас також розсердить.— Вона не зводила очей з трьох інквізиторів, боялася, що коли погляне на Авіву, втратить розум.— Цей чоловік, Пол Лазар... Знаю, вам не сподобається таке чути. І мені не хочеться вам цього розповідати. Нікому не хочеться, навіть своєму адвокату, бо знаю: якщо зроблю це, він порадить подати скаргу в комісію рівних можливостей у сфері зайнятості. Але я не можу просто так відступитись, не можу дозволити, щоб йому зійшло з рук. Бо він винний у найгіршому виді расизму...

— Стоп! — не витримав Лазар.— Стривайте...

— Він удався до найгірших расистських зауважень.

— Агов, жіночко!

— Він казав гидкі слова про моє волосся. Про волосся чорних, про випрямлене волосся.

— Я...

І тут спогад; булавочний укол, і з нього вийшло повітря; на обличчя Лірі, Бернштейна і Соліманзадеха набігло розуміння, забігали очі. Розтеклося, як пляма з чайного пакетика розтікається в гарячій воді. Гвен повернулася до Авиви, закликаючи партнерку підтримати її або відступитися. Лікарі — Лазар теж — обернулися подивитись, що вона скаже, Авіва Рот-Яффе, Еліс Вотерс серед акушерок, камінь, на якому тримається акушерство в Іст-Бей.

Вигляд у Авіви був шокований, якщо це слово можна застосувати до Авіви. Довгу секунду вона вагалася, її пухкі губи стиснулися від суму. Нарешті вона кивнула.

— Це правда,— вимовила вона.

— Він назвав мене відьмою.

— Ніколи такого не казав!

— Звинуватив у тому, що я практикую вуду.

— Арі, це неправда,— звернувся Лазар до Бернштейна. Тепер він прокинувся, повернувся до життя, вклав у голос стільки правдивості, скільки зміг, більше, ніж було потрібно для того, щоб сказати правду.— Я не хотів сказати...

— У кімнаті очікування було повно свідків,— не дала йому договорити Гвен.— Всі вони чули, що ви сказали. Ці люди записувались на прийом через регістратуру, впевнена, їх можна відшукати. Усі підтвердять. Ви сказали: «Ще десять хвилин ви б попалили шавлію, чи який там ритуал вуду ви виконували, і та матуся б не вижила».

Лазар відкрив рота, щоб протестувати, але знову заккрив.

Бернштейн повернувся до Авіви, та, своєю чергою, покосилась на Гвен, сподіваючись і сумніваючись, та найбільше, подумала

Гвен, лякаючись того, що партнерка усвідомлює, що робить.

— Пам'ятаю,— підтвердила Авіва.— Не впевнена, що було вжито саме ці слова, але лікар Лазар казав щось про ритуали вуду.

Бернштейн перевів погляд на Лазара.

— Поле?

— Яке відношення має вуду до расизму? — огризнувся Лазар.— Я просто хотів сказати, розумієте, що вся та новітня мода на

ароматерапію — лайно.

— Якщо ви мали на увазі ароматерапію,— підключився Мобі, готовий допомогти Гвен скористатись перевагою,— чому ж сказали «вуду»?

— Дійсно, чому? — запитала Гвен.

— Може, варто запросити юриста? — припустив Мобі.

— Не думаю...— почав було Бернштейн.

— Мені б дуже хотілося, щоб я тоді стрималася,— сказала Гвен.— Правда. Я присвятила все своє професійне життя, взагалі все своє життя, розвиваючи в собі стриманість. Я з успіхом боролася за те, щоб досягти вершин. Але коли люди вдаються до такого красномовства, до таких ненависницьких слів, я... вибачте, моя думка така, що я мушу проти цього виступити.

— Ми всі мусимо,— додав Мобі.

— Авжеж,— кивнув Бернштейн.— Гвен, ніхто не каже, що ти мушиш миритися з такими словами. Поле, мушу визнати, мене це дуже дивує.

— Переконаний,— промовив Лірі,— що все це просто непорозуміння. Хибна оцінка.

— Кінець зміни,— підключився Соліманзадех.— Чоловік явно втомився.

Гвен помітила, що Авіва гризе нігті,— звичка, за яку та себе засуджувала і з якою боролася вже багато років. Вигляд у неї був такий, ніби її нудить, вона от-от скочить на ноги й вибіжить із кімнати.

— Гаразд, ось що я пропоную,— заговорив Бернштейн.— Подивімося на цю справу у світлі того, що ми щойно почули. Потрібно трохи часу, щоб усе обміркувати, і...

— Вибачте,— промовив Лазар з-поза долонь.— Добре? — Він опустив руки, і відбитки, що лишилися від них на хворобливій плоті його щік,

спалахнули на мить червоним, як залишок люті, і знову зблякли.— Я був утомлений, виснажений, розлючений. Кажете, що я покидьок? Гаразд, це для мене не новина, ясно? Ні для кого в цій кімнаті теж. Але я покидьок, що має рівні можливості. Я покидьок для всіх: чорних, білих, голубих, зелених.— Незграбно, недосконало, ніби звертаючись до пліток та чуток, до справ давно забутих, він склав риси свого обличчя у щось на кшталт посмішки.— Арі, допоможи мені вибратись звідси.

— Ти в критичному стані,— припустив Бернштейн.

— Саме про це я і кажу. Я в абсолютно критичному стані. І саме тому, міз Шенкс. Гвен. Вибачте за те, що я сказав. Гаразд?

Усі обернулися до Гвен, готові до того, що вона погодиться на таке невідале вибачення з боку Лазара — втомлений старий шахрай, «Я не расист, я ненавиджу всіх однаково!» — і, що більш важливо, готові до того, що вона не витримає, поступиться, вибачиться у відповідь. Відіб'є через сітку Авівин безглуздий тенісний м'ячик мови. Поставить галочку в клітинці списку Пола Лазара.

— Гарна спроба,— сказала Гвен. Вона підняла записник, у якому не зробила жодної позначки.— Арає, докторе Соліманзадех, докторе Лірі. Дякую за ваш час.

— Міз Шенкс.— У голосі Лірі забринів сум.

— Гвен, заради бога,— вигукнула Авіва й звернулася до лікарів з дивовижною щирістю та теплотою.— Вона теж вибачається. Ми обидві вибачаємось. Ми дуже цінуємо наші добрі стосунки з «Чаймз». Як особисті, так і професійні.— Вимовивши другий прикметник, вона підкреслила у своєму записнику нерівні літери: ЦІНА НАШОЇ РОБОТИ!

— Ні, Авіво,— заперечила Гвен.— Не знаю, що на мене найшло, але я не вибачаюсь. Може, це через те, що я чорна? Еге, Поле?

— Не знаю.

— Панове, чекаю не лише на те, що скажете ви з цього приводу, а й на думку комісії рівних можливостей у сфері зайнятості. А тепер,— Гвен махнула Мобі, але зверталась переважно до себе,— з вашого дозволу я піду.

Її стан був дуже близький до польоту, і, зробивши те, що мусила зробити, Гвен пішла відвойовувати свій дім.

* * *

«Містер Столлінгз,— писав А. О. Скотт у рецензії на фільм “Задавака б’ється по-старомодному” для “Нью-Йорк Таймз”,— не лише відродив себе, він також відродив жанр американського кінематографу, відомий під назвою “блексплотейшн”, і нам лишається сподіватись, що цей неймовірний новий фільм зведе в могилу це принизливе слово назавжди».

Це була лише одна з вирізок. Були хвалебні рецензії з «Тайм», «Ебоні» та «Ентертейнмент віклі». Історії для обкладинок «Піпл» і «Есквайр». Цитати з тих статей та рецензій були надруковані на рекламних листівках та коробках DVD в супроводі корисних вигуків на кшталт «ЗУХВАЛО!», та «НЕПЕРЕВЕРШЕНО!», та «НОН-СТОП ЕКШН-ПОДОРОЖ!» А на афіші, над повноформатним зображенням Цукерочки Кларк та Клеона Задаваки, що стояли, спершись одне на одного, кожен обличчям напіванфас до камери, її ліве плече поруч із його правим плечем, гігантськими літерами було заявлено: «ПОДВІЙНИЙ КЛАС!!! EBERT&ROEPER».

— На вигляд таке реальне,— прокоментував Тіт.

То аж ніяк не було правдою, але прозвучало так, ніби він дійсно хотів це сказати. Все це були лише колажі з тексту, малюнків, графіки, вирізаних зі сторінок справжніх газет та журналів, до яких додавались тексти, набрані на комп’ютері, шрифт яких з помірним успіхом наближався до шрифтів оригінальних публікацій. Джулі гортав сторінки цього домашнього архіву, і в нього стискалося в грудях, хоча він і не розумів, чи то від грубої ширості архівних підробок, чи від

удаваної та безсердечної щирості Тіта, який запевняв, що все це здається реальним.

— Абсолютно,— погодився Джулі.

Відро містило ще сім чернеток, шість із них написані рукою, косим почерком на тюремному папері,— сценарій фільму; тоненька пачка старих світлин Лютера Столлінгза, коли він був іще Лютером Столлінгзом — обличчя гравця в покер, а в очах вогник Задаваки,— вродливим і молодим. Синописи та діаграми виконані переважно від руки. Червона тека з наклейкою «БЮДЖЕТ», де лежали таблиці, офіційні на вигляд, і блакитна з наклейкою «ЛОКАЦІЇ», аж роздута від дюжин світлин китайського кварталу, Східного Окленду, музею та інтер'єру ресторану, в якому Джулі впізнав пекарню «Меррітт».

Портфоліо в картонній палітурці під шкіру оприлюднило купу розкадрувань для фільму, смужки з малюнками, виконаними трохи краще, ніж «палка, палка, огірочок», приклеєні скотчем до картонок від коробок з-під піци. Найбільшим скарбом і найжалюгіднішим серцем усього архіву була, без сумнівів, афіша, така велика, що її довелося скласти навпіл, щоб вона влізла в портфоліо. Вона була намальована кольоровими олівцями, і на це явно пішло багато часу, кольори були неясковими, але нанесені гладенько й рівномірно, ніби втертими серветкою, що надавало постеру доречну туманність мрії. Фігури Задаваки і Цукерочки були незграбними, ноги їхні — надто довгими навіть для Валлетти Мур, і, поглянувши на мертві очі та усмішки, можна було здогадатись, що обличчя скопіювали досить точно зі світлин.

— Тюремний художник,— оглянувши постер з критичним виразом обличчя, пояснив батько Арчі, ніби вибачаючись. Він усміхнувся; в очах спалахнув вогник з прадавніх портретів. Це нагадало Джулі Арчі, а тоді він уявив Тіта, коли той стояв на тротуарі біля інституту Брюса Лі і планував цю пригоду.— Але мушу зізнатись, вийшло непогано.

— Де ви збираєтесь знайти гроші, щоб зняти фільм? — запитав Тіт.— Тобто реально зняти?

— Тут і там.— Лютер спробував грайливо ухилитись від відповіді, щоб не видавати таємницю, але його, схоже, стурбувала думка, що онук вважатиме його брехуном.— Чули про Гібсона Гуда?

Звісно, чули, Тіт розповідав про рекорди, нагороди «Греммі», Джулі переважно охав, як колишній квотербек зможе побудувати своє багатство, легенду та чари на знищенні Нета Яффе та «Брукленд Рекордз».

— Певні суми надійдуть від нього, плата за надані послуги. Інші, сподіваюсь, потечуть від іншого джерела, від місцевого бізнесмена. Е-е... колишнього компаньйона, якого знаю ще з часів юності, на нього завжди можна було покластися. Якщо порахувати гроші, з якими він готовий розстатися і на які вже погодився Гуд...— Лютер постукав пальцем по червоній теці: — Я підрахував, що можу зняти фільм за, скажімо, сотню тисяч. Саме стільки я й сподіваюсь зібрати.

Лютерові пальці, його руки вражали Джулі. Тильна їх сторона була червоно-коричневою, що переходила в золотий на меридіанах, де темна шкіра зустрічалася з долонями. Пальці були тонкими, довгими й текучими, але й сумнівів не було в їхній легендарній смертоносності. Вигляд вони мали такий, ніби над ними попрацювали відмінними інструментами, виточили їх з розкішних оленячих рогів.

— Ви маєте старого друга,— сказав Тіт,— чоловіка з такими грошима, а самі спите в гаражі.

Валлетта розсміялася низьким сумним сміхом і підвелася з-поза столу, де від пальців на руках перейшла до пальців на ногах.

— Хлопець має клепку,— заявила вона. Сунула ноги в пантофлі й зацокала цементною підлогою до дверей ванної, на яких аерографом був намальований портрет Конана Варвара — типового персонажа в стилі Френка Фразетти, що сидів на унітазі, сокира й меч лежали перед ним на підлозі, а він витискав із себе лайно із варварською радістю на обличчі.— Мабуть, весь у матусю.— І вона грюкнула за собою дверима.

— Та нам тут зручно, як удома,— заявив його дідусь.— Чесно. Не те щоб я втратив надію змінити ситуацію. Але краще було б, якби ти не чіплявся з цим питанням.

Від компресора вся будівля деренчала, як одна велика система протипожежної сигналізації, навіть арматура вібрувала, саме повітря дзвеніло, як набат. Цей шум почав діяти Джулі на нерви. Хтось підігрівав отруйну речовину, потрібну для роботи по металу, і, на думку Джулі, смерділо горілими бананами.

— Вибачте,— сказав Тіт. Джулі вперше чув, як приятель ужив ці слова в такій конфігурації.

— Той чоловік не те щоб друг, якщо потрібна відповідь на твоє питання. Скажімо так: ми маємо спільну історію. Давно, ще в юрському періоді,— він махнув на «торонадо»,— коли землю ще ходили довбані динозаври.— Він обірвав сам себе, фиркнув, ніби глузуючи з себе, тоді, схоже, втратив нитку розповіді, може, згадував дні динозаврів.— Той чувак і я... Між нами сталося непорозуміння, знаєш, про що я? Минулого не змінити. Але він досягне мети. По суті, він хоче досягти процвітання в ролі місцевого бізнесмена, він має пробитись, ось про що мова.

На погляд Джулі, все це звучало дуже схематично, і він припускав, знаючи про останні десятиріччя історії Лютера Столлінгза, що справа може стосуватись наркотиків. Може, причина того, що Лютерові довелося «відпочивати в санаторії» і «спуститися на дно», в тому, щоб таємничий старий приятель з юрського періоду міг лишитись на волі, а тепер, за попередньою згодою, настав час тому відплатити Лютерові за те, що той «узяв на себе тягар». А може, думав Джулі, навмання перебираючи цитати зі свого кінематографічного курсу за останній тиждень і забуваючи, що Лютер не герой-злодій, а лише грав героя-злодія в одному наполовину поганому і в одному геть поганому фільму, може, все було як у «Втечі», і загадковий «приятель, що бігає» *влаштував* так, щоб Лютера звільнили з в'язниці, бо він потрібен був для роботи. Таємний благодійник в уяві Джулі набув явної схожості з Беном Джонсоном, тож він був дуже спантеличений, коли почув, як дід Тіта промовив:

— Твій татко його знає. Чан, Чандлер Флаверс, власник похоронного бюро.

— Я його знаю! — Джулі мало не налякав Лютера Столлінгза, який уже й забув про присутність хлопця.— Він у міській раді Окленду. Клієнт «Брукленд Рекордз». Йому подобається Кінг Кертис.

— Кінг Кертис, Ерл Бостік, Іллінойс Жакс,— погодився Лютер Столлінгз.— Він любить таких гусаків.

— Той самий Чан,— сказав Джулі.

— Так званий, так званий,— кивнув Лютер.— Старий Чан, скажу я вам, старий Чан ніколи не був гнучким. Упертий, зарозумілий чолов'яга. Сподіваюся, він урешті-решт отямиться.

— Краще б сподівався, щоб він *не отямився*, старий дурню.

Лютера Столлінгза захопили зненацька, як і Джулі з Тітом. Якби то була якась особа в каптурі або, скажімо, Бен Джонсон із сорок п'ятим калібром, Лютер уже б перетворився на тост. От тобі й інстинкти, відточені за багато років загадковими бойовими мистецтвами та суворими реаліями тюремного життя. За мить Лютер згадав, що можна замахнутись своїм ціпком, але було вже запізно, і він це чудово розумів. Він з огидою опустив ціпок.

— Чорт забирай, Едді! — сказав чоловік.— Що тут у тебе за притулок для біженців?

— Ага,— озвався Едді, й безцеремонно кинув Лютеру: — До тебе гість.

— Йо, як справи, Еде?

— Привіт, Арчі. Як ся маєш?

— Усе добре, краще не буває.

— Дитина?

— Ні, ще ні. Джулі, Тіте. Ідьте до авто.

Джулі знав Арчі Столлінгза з чотирьох років. Він спробував пригадати, чи колись бачив його таким сердитим двічі за день. Лютер посміхався, принаймні вишкірив зуби; хай там що, посмішка виходила дуже дивною, ніби він утратив усі гроші, побившись об заклад, що може бути щось гірше, ніж програти.

— Дивіться, хто прийшов,— промовив він.— Великий недомірок.

У роті Арчі на мить виблиснула маленька біла м'ятна кулька, описавши коло на його язика не гірше за справжнього серфінгіста.

— Хлопці,— сказав він.— Машина.

— Ти йди,— огризнувся Тіт.

За останню годину чи півтори, що вони провели в майстерні, яка ходором ходила від компресора, що гуркотів, як ті кістки в блендері, спостерігаючи, як пірати Едді Кантора, озброєні паяльними лампами, свіжують «шевроле», щоб відбудувати його наново, і ця магічна різанина нагадує щось із «Північних богів і гігантів», гноми хот-родів зосереджені на заміні фар на діаманти, шин на диких вепрів, а двигуна на серце дракона, як Валлетта Мур переходить від одного нігтя на нозі до іншого, вигинаючи довгу ногу над сталевим барабаном, витягувалася вперед так, що хлопці гарантовано могли побачити тінисту долину між її ногами, що відтепер назавжди лишиться переплетеною в ретроуяві Джулі з видінням батьківщини, зартикульованим Лютером Столлінгзом, доки той качав прес, розповідаючи, що всі давні єгиптяни вважали Окленд землею відродження Чорної Людини, і все це завдяки працівникам Пулмана,— доки все це відбувалося, а вони сиділи на брудній старій каналі, Тіт, схоже, розслабився вперше за довгий час. Його кути пом'якшилися, натягнуті мотузки ослабли. Те, що він казав, звучало щиро, без лапок іронічних формулювань, без удавання з себе знаменитості чи телевізійної зірки репу. Його мотузки знову напнулись, і Джулі вже не був упевнений, чи то був Тіт, чи якийсь уявний негр з вулиці, що сказав «Ти йди».

— Ми тут посиденьки влаштували,— почав Лютер.— Мій онук і я. І ще мій приятель Джуліус. Чи не так, хлопці?

— Так, сер.

«Мій приятель». Джулі отримав задоволення від такого визначення.

— Так, сер,— сказав і він.

— Щось із цим не так? — поцікавився Лютер.— Маєш заперечення?

— Ха. Раптом онук з'явився.

— Не раптом. Йому... Скільки тобі років, хлопче?

— Чотирнацять.

— Чотирнацять років ти нічого не знав і навіть не переймався.

— Хто б говорив.

— Ага, молодець,— гмикнув Тіт, ніби то була дуже дотепна репліка, хоча Джулі навіть уявити не міг, як можна вважати дотепною ідею, що чотирнацять років твого життя твій батько, як і твій дід, майже не піклувався про тебе. Але Джулі вже давно помітив, що, як і інші знайомі чорні діти, Тіт знаходив гумор у таких речах, від яких Джулі ставало сумно.

— Як ви нас знайшли? — запитав Джулі Арчі.

— Клієнт. Власник служби таксі. Містер Мерчандані. Ти давав водію візитівку?

— Так.

— Містер М упізнав твоє ім'я, зателефонував мені.

— Містер М дуже люб'язний,— зауважив Джулі.

— Так, так,— погодився Арчі.— Гаразд, вас урятовано, можемо їхати.

Джулі пішов було в напрямку Арчі, більш ніж готовий їхати додому, але, коли обернувся подивитись на Тіта, побачив, що на них чекає конфлікт різниці поколінь, і він триватиме якийсь час.

— Ходімо! Мені ще в Костко їхати, домовляйтесь з оркестром. Ну ж бо, хлопці, ворухіть дупами, сідайте в машину.

— Котись,— сказав Тіт і додав м'якіше: — Йо, Джулі, можеш їхати додому.

— Ти плануєш лишитись тут? — здивувався Джулі.— Е-е... в гаражі?

— Привіт, Арчі.

— Привіт, Валлетто. Як справи?

— Ой, сам знаєш. Черговий довбаний день в давній єгипетській країні відродження.

— Повтори?

Валлетта тільки головою качнула, описавши малесеньку дугу, що навіть вимірюванню не піддається, ніби, повторивши фразу, вона би втратила свою гідність.

— Тож тепер ти виконуєш трюк мачухи? Бабця-мачуха. Схоже, доведеться тобі ще один рот годувати.

— Не чула про таке.

— Домовились, Лютере? Тіт лишається у тебе? — Арчі повільно, театралью оглянув приміщення майстерні.— На перший погляд не дуже затишно. Ви з Валлеттою дійсно тут спите?

Джулі це теж цікавило. Його кидало в жар від жаху, коли він думав, що ці дві сірі канапи, оригінальний колір яких збляк від віку, можна було перетворити на спальні місця для людей.

— Усе гаразд,— відрізав Лютер.

— Радий чути. Місця для ще одного вистачить?

Лютер не відповів, просто стояв, схрестивши руки на грудях, з ображеним виразом обличчя і ворушив губами, ніби намагався сформулювати аргументи на користь того, що Арчі варто було б виявляти більше поваги. Нарешті він стелював плечима і повернувся до Тіта.

— Їдь,— сказав він.

Тіт аж зігнувся. Усі яскраві барви, уся енергія схлинули з обличчя. Він не ворухнувся, не сказав ані слова. Джулі було боляче бачити це — не тому, що приятель відчув таке розчарування, а тому, що сам він узагалі міг припустити, що Лютер дозволить йому залишитись.

— Їдь! — повторив Лютер.— Наскільки мені відомо, Едді Кантор не планує найближчим часом улаштувати тут групову нічліжку.

Едді кивнув із сервісного відсіку, повільно й рішуче, хоча вигляд у нього був такий, ніби він роздумував, чи не вказати Лютерові, що ні готель, ні реабілітаційний центр, ні пансіонат улаштувати він теж не збирався.

Тіт удався до дикого експерименту.

— Дідусю,— спробував він. Слово з його вуст прозвучало доволі екзотично, неприродно, ніби він посилався на якусь міфічну або давно вимерлу істоту.

— Не поспішай,— відреагував Лютер.

— Навіть так,— гмикнув Арчі, і Валлетта додала:

— Саме так.

— Їдь,— повторив Лютер.— Скоро побачимось.

На Тіта накопила остання хвиля емоцій, він обм'як, як дитина, застогнав. Тоді виструнчився й рушив, крокуючи, як Задавака, повз Арчі до відкритих дверей середнього відсіку.

— Чуваче, як ти міг дозволити, щоб твій батько так жив?

Джулі несподівано відчув, що Арчі, так уже історично склалося, його найулюбленіший герой у світі, ставиться до Лютера як справжній гівнюк, а той же виправився і дійсно шкодує про все, йому просто потрібно трохи допомогти, але сказати вголос він такого не міг, тож просто підійшов до відра на верстаті й попросив:

— Чи можна мені взяти один портрет? Мені дуже подобаються ваші фільми.

— Що? — стрепенувся Лютер, який спостерігав, як сердито крокує онук на великий двір, куди колись приїздили потяги та кораблі могутньої нації, щоб обмінюватись вантажем, і Окленд жирів на війні і на плоті Сан-Франциско. Крокує примарними кроками свого прапрадіда, який працював тут у доках і підірвався під час Другої світової війни, коли вибухнув Вал'єхо, а може, і Мартінес.— Авжеж. Давай бери.

Джулі підійшов до пластикового відра. Він потягнувся за світлиною, аж тут у самому куточку помітив збляклу й зім'яту плівку, схожу на покинутий кокон, пурпурово-синю, і то могла бути лише рукавичка Бетмена. Заплямована на пальцях, обтріпана на швах. Вона мала невеличкі старомодні плавці, і Джулі подумав, що це така ж вінтажна штука, що й дверцята з червоним логотипом у вигляді кажана, які висіли на стіні Сіксто Кантора. У своїй уяві він уже патрулював вулиці Дженоши, чи Ваканди, чи коридори Блакитної Зони Місяця в довгих пурпурових рукавичках. Джулі навіть на думку не спадало, що вони можуть бути оздоблені плавцями. Він виловив безпритульну рукавичку й сунув її в кишеню шортів.

— У вас є ручка? — запитав Джулі Арчі, коли вибрав світлину і відійшов від відра.

У голосі Арчі забриніли застережливі нотки:

— Джулі.

— Хочу взяти автограф. Ну ж бо. Не будьте мудаком.

— «Не будьте мудаком». Он як ти зі мною заговорив.

— Я хочу. *Автограф.*

Арчі витяг з кишені ручку й поклацав. Передав її Джулі.

— Скажи йому, що це лише питання часу,— тихо промовив Лютер, шкрябаючи ручкою по нижньому правому куту світлини.— От тільки мій приятель стане на ноги. Тоді ми з ним поговоримо, подивимось, що можна зробити.

І тут Джулі зрозумів, що «Задавака-3» приречений, якщо не примарний. І просто на місці він прийняв рішення простежити, щоб усе здійснилося, щоб відбулося, щоб Задавака воскрес востаннє й ударив по-старомодному, заради Тіта, заради Лютера й заради світу кінематографу.

«НЕ ВТРАЧАЙ МРІЇ,— написав Лютер.— З НАЙЛІПШИМИ ПОБАЖАННЯМИ, ЛЮТЕР СТОЛЛІНГЗ».

* * *

Покійний Ренделл «Кочіз» Джонс, його смертні останки. Обмитий, припудрений, підфарбований. Канали й порожнини накачані альдегідом. Зламані ребра суміщені. Повіки закриті, щелепи стулені за допомогою дроту, нігті підстрижені коротко, як за життя, пальці переплетені на животі. Галюциногеновий костюм із «Рон Постал», який у 1975-му коштував три сотні доларів. Окуляри від Стейсі Адам, двокольорові, блакитні й білі. Густе сірувато-руде волосся, вперто звисаюче вліво, як і за життя. Покладений, як якийсь дорогий інструмент, у велюрову темряву труни, приготовленої ще в 1997-му.

Велюр особливого відтінку пурпурового під назвою «зинфандель». Десятифунтову голову підтримує атласна подушка. Зовнішня частина труни оздоблена дубом, як і камера колонки Леслі, прикрашена, як той загублений ковчег, позолоченими шпилями і гаргульями. Завантажений на стіл у моргу, готовий підніматись вантажним ліфтом до гаража позаду ритуального бюро «Флаверс і сини», де древній «олдсмобіль» 1969 року випуску, позичений заради такого випадку в ритуальному бюро в Річмонді, чекав, щоб переправити його до «Брукленд Рекордз». Тут тіло чекатиме на комбінацію поминок і похорону, призначену на одинадцять, і захід триватиме до третьої або ж доки не закінчатся наїдки. Коли живі завершать свою процедуру прощання, труну повернуть до просторого заднього відділення катафалка. За пів години на цвинтарі «Маунтін В'ю» його покладуть у землю поруч з останками другої дружини покійного, Фернанди. От і кінець. План похорону містера Джонса передбачав, що «Флаверс і сини» скористаються вінтажним кадилаком 1958 року, але авто злягло з болем у генераторі. Якби містер Джонс дізнався про заміну, він би не відмовився від чудового «олдсмобиля», схожого на кажана, приземкуватого, готового до подорожі найпохмурішою долиною.

* * *

— Чи потрібний дозвіл чи щось таке, щоб покласти тіло в магазині платівок?

— Не знаю. Якщо потрібно, Чан Флаверс може про це подбати. Він про все може подбати.

— Не сумніваюсь,— гмикнув Синглтері.— Не сумніваюсь. А тепер обережно, тут світла немає, вимикач угорі зіпсований.

Можна було б прорити тунель, якщо мати досить часу та лопати, від підвалу контори «Флаверс і сини», де в зинфандельській темряві лежало тіло Кочіза Джонса, до підвалу його будинку на 41-й вулиці, але тоді б на вас напевно чекали проблеми. Будинок побудував капітан річного теплохода у відставці з Сакраменто, який одружився з місцевою португальською дівчиною, і пам'ятає про них і досі живе

серед небагатьох сусідів дуже похилого віку, як-от місіс Віггінз. Запах тисяч платівок, на який влаштували набіг бактерії та пліснява, не зміг до кінця перебити стійкий запах сиру з артишоками, який стара виготовляла десятиріччями — як і шинку, і солоні помідори — у своєму підвалі.

— Сподіваюся, він не сердиться за кадилак,— продовжив Синглтері.

— Це той же самий, що і на похороні Ардіса Робінсона,— завважив Нет, посилаючись на похорон два роки тому.— Підійде.

Нет і Арчі навпомацки спускались за Синглтері сходами в підвал будинку Кочіза. Стіни вздовж сходів були гладенькими, з холодного оклендського вапняку.

— І з китайцями ви домовились, еге ж? Мені подобається оркестр з Грін-стрит. Такий військовий і доречний. Хоча вони й геть не схожі на справжніх китайців.

— Ні, вони зайняті. Довелося копати в іншому напрямку. Знайшов «Бомп і обставини» у костюмах. Знаєте їх?

— Лесбійки?

— Я їм показав список пісень, вони знають, як це роблять китайці, знають гімни та все інше. Кей, Кей Фієрро, працює у Гвен. Вона грає на саксофоні. Пообіцяла, що вони гідно проводять містера Джонса в останню путь.

— Однаково,— зітхнув Синглтері.— Лесбійки не зовсім те, чого він хотів.

— Ваша правда.

— Мабуть, це тебе мучить.

— Часом буває.

Внизу клацнув вимикач, і спалахнуло світло. Світильники на стелі, обплутані мертвими трубами, почали підморгувати темряві. Тоді щось клацнуло, й світло стабілізувалося. Десь, як прикинуло око Арчі, сім чи вісім тисяч платівок, зібраних власноруч з любов'ю.

— Я навіть не думав,— охнув Нет. На ньому був італійський костюм із шістдесятих, вузькі лацкани, брюки без закотів, текстурний чорний шовк у сіру цяточку. Вузенька краватка. Гостроносі чорні мокасини. Він був схожий на Пітера Селлерса, що приходив до тьми після дуже довгої ночі в 1964-му і потребував стрижки.— Тобто я знав, але не усвідомлював.

— Його звичка вийшла з-під контролю.— Арчі був у захваті. Його костюм був менш цікавим: простий американський, придбаний на розпродажу у відділі чоловічого одягу, піджак на двох гудзиках, шліц по центру спинки. Надягав він його лише на похорони, щоправда, був іще один раз, уже давно, коли вони з Нетом ходили на геловінську вечірку як люди в чорному.— Нехай Господь заспокоїть його душу.

— До біса господи,— гмикнув Нет.— Він убив нашого найкращого клієнта.

— Маєте п'ятнадцять хвилин. Десять, якщо будете богохульствувати.
— Синглтері витяг телефон і нахмурився на екран.— Якщо вас не зацікавить, я зателефоную в «Амеба».

Єдиний син капітана із Сакраменто і португалки мав сина, якого вбили в Кореї, і дочку, Фернанду, яка заповіла будинок Кочізу Джонсу, коли лишила його вдівцем. Дітей у Джонсів не було, а спадкоємець містера Джонса, дочка його покійної сестри, жила десь у Сан-Дієго і хотіла все продати. Тож Гарнет Синглтері мусив прибрати будинок, пофарбувати і залатати, і на правах виконавця заповіту він найняв самого себе все продавати. У Арчі створилося міцне враження, що Гарнет Синглтері влаштував так, щоб усі його численні ледачі родичі та поплічники, яких він тримав у стані готівкової залежності від нього саме заради такої нагоди, створили підставну компанію, яка б викупила будинок у агентства. Зазвичай Гарнет Синглтері, якщо була така можливість,

проводив переговори з самим собою. Таку систему Арчі вважав зовсім непоганою. Король Брязкалець знав, як усе влаштувати.

— Ми ж прийшли не угоду підписувати? — поглянув Арчі на Нета.— Не сьогодні, еге ж?

Гарнет і Нет нічого не сказали, хоча жоден з них і не бачив причини бити на сполох, якщо розібратись із вінилом старого в день його поховання.

— Я думав, ми прийшли просто помилуватись,— сказав Арчі.

— Вперед. Милуйтеся,— знизав плечима Гарнет.— Це ваші п'ятнадцять хвилин, можете провести їх як заманеться. Після цього я телефоную в «Амеба Рекордз».

Платівки були переважно в пластикових конвертах і зберігалися здебільшого вертикально в ящиках, але то там, то тут вони лежали просто стосами, горизонтально, геть зіпсовані таким зберіганням, а більш дешеві були навіть без пластикових і навіть без внутрішніх конвертів. Ящики тягнулися алеями, які повертали то праворуч, то ліворуч, і бракувало цьому лабіринту лише Мінотавра.

Походивши десять хвилин, Арчі був готовий оголосити колекцію першокласною. Він побачив, що мало не половина платівок не обминула «Брукленд» на шляху до свого підземного сховища. Іще відсотків зо двадцять, навмання, були з ярликами з ціною, що вказувало на їхнє походження від інших дилерів, місцевих та з усієї країни. Десять відсотків можна було вважати вантажем, що зміло з корабля, викинутими за борт скарбами, безладним спадком євангелістів п'ятдесятих, записи Слеппі Вайта і Момс Мейблі, дивовижна кількість Конвея Твітті, Джорджа Джонса, Мерла Гаггарда. Решту — відсотків двадцять п'ять — можна було назвати особливою колекцією містера Джонса: записи виступів і свят, на яких він грав, роботи друзів, колег, суперників, десь із сотню рідкісних альбомів бугі-вугі 78-го року, кілька наборів сорокових років класичних творів для органа, Бах, Букстехуде, Відор. Усе це належало батькові містера Джонса, який багато років був органістом у похоронному бюро

Флаверса і деяких місцевих церквах. Важко було сказати достеменно після такого поверхневого рознюхування, але Арчі оцінив би колекцію сумою в п'ять цифр.

— Що скажеш? — запитав Нет, вистрибнувши на Арчі, як той Мінотавр із серця лабіринту.— П'ятнадцять? Двадцять п'ять?

Він говорив тихо, хоча й не шепотів, але Синглтері був зайнятий: давав комусь прочуханку по телефону, може Аеробусу.

— Хто зробив? — казав він у телефон.— Де вони бачили? Ага. Щось сказав? Що саме? Чорт забирай, Аеробусе, що вони сказали?

— Двадцять п'ять,— повторив Арчі.— Нете, слухай. Може, зараз не дуже доречний час... Ти ведеш мову про те, щоб вкласти гроші в бізнес.

— Саме так.

Арчі пильно вдивлявся в Нетове обличчя, намагаючись зрозуміти, чи не жартує партнер. Нет вважав, що у нього обличчя гравця в покер, але тут він припускався великої помилки. Брови його були неконтрольовані й напрочуд красномовні. Він думав, що зможе приховати зневагу до своїх некультурних одноплемінників, але найбільше, що йому вдавалося,— це позбавити рухливості всі частини обличчя, крім брів, надягти на себе свинцеву маску, крізь прорізи очей якої сочилось сліпуче презирство. Але просто зараз Арчі не бачив на обличчі приятеля нічого, крім ентузіазму, самовдоволено стиснутих губ, що було явною ознакою того, що Нет вірить собі (знову ж таки, частіше це було помилкою) і відчуває, що має переваги в переговорах. Нет Орфеєм спустився в ці підвалини, повні забутої музики, вбраний у траурний костюм, сподіваючись повернути «Брукленд Рекордз» на поверхню землі, до країни живих, вприснувши в її жили колекційні записи, аромати яких долинуть аж до Японії.

— Але... е-е... Не знаю... Я не певен, що маю стільки готівки...

— Я маю. Чи можу дістати. Якщо ти... Ох! — Правда, до якої Арчі не був готовий, не сьогодні, почала просочуватись крізь отвори очей. Маску геть, Нетові щелепи розслабилися.— Арчі, тут таке! Ми можемо продати в Японію, Францію... Легко.

— Він розмовляв німецькою? — гукнув до них зі сходів Синглтері.— Папуга містера Джонса говорив німецькою?

Арчі поглянув на Нету, той нетерпляче стелав плечима.

— Нам про це невідомо,— відповів Арчі.

— То не він.— Синглтері повернувся до розмови з Аеробусом.— Ніколи не чув, щоб той птах видавав якісь інші звуки, крім гудіння «Гаммонда».

— Не можна бути певним,— крикнув Арчі.— Чого тільки той птах не знав.

— Може, мені краще було б говорити про бізнес із ним,— кинув Нет.

— Ну от, тепер ти на мене розсердився.

Нет не відповів. Провів волохатим пальцем по хребтах платівок у найближчому ящику, де були збірки з роботами містера Джонса, коли він ще працював на СТІ. Генк Кроуфорд, Гровер Вашингтон-молодший, Джонні Гаммонд. Арчі, можливо, мав більшу частину каталога Кріда Тейлора в різні проміжки часу, але бачити всі платівки разом у цьому ящику, а ще в тих, що над ним і під ним, було дуже вражаюче, всі ці диски виробництва Тейлора чи Дона Себескі ще тих часів, коли Арчі був юнаком, записи Руді ван Гелдера, відтиснуті на якомусь заводі в Нью-Джерсі мільйонними тиражами, а тоді перевезені до давно зниклих сімейних крамничок по всій Америці, до місцевих однотипних магазинчиків сімдесятих, давно вже закритих або поглинутих національними мережами, які, своєю чергою, позакривалися, всі ці ласі ритми і (переважно) смачні струнні аранжування, що поєдналися в останній спробі відродити джаз, зробити його популярною танцювальною музикою, а не просто

мистецтвом, гідним музею, всі ці прекрасні платівки з яскравими світлинами на обкладинках і переліком людей, які над ними працювали, зібрані разом зусиллями містера Джонса. Арчі вже багато років скуповував колекції цілими, а тоді продавав штуками, але досі він ніколи не вважав, що його дії схожі на вандалізм, варварство серед ящиків зі зруйнованими імперіями.

— Чудово,— визнав Арчі, й собі торкаючись пальцем хребтів платівок.

— Прекрасно,— сказав Нет, вимовивши це слово з найкращим тайдвотерським акцентом.

— Нете,— звернувся до партнера Арчі,— ніщо не зробить мене щасливішим, ніж дозволити тобі взяти дванадцять тисяч п'ятсот доларів, яких у тебе немає, і купити нам ці платівки, а тоді ми сидітимемо на них два чи три роки, як парочка татусів-пінгвінів. Слухати цілий день Ідріса Мухаммада, усього Віллі «Лева» Сміта, що у нас є, усе, що він зробив із Грантом, чорт забирай, Гріном, і що ніколи так і не випустили, тобто...

— Так і знав, що тобі сподобається,— захопився за його слова Нет, роздмухуючи іскру.

— Але я так довго ходив околяса. Я мушу повернутись до реальності, бо закінчу своє життя в автомайстерні. Мені потрібні страхівка, зарплатня, все це лайно нормального життя. Гвен іде в декрет, не працюватиме, я мушу дбати про неї, про дитину. Мушу вирішити щось із Тітом, Нете, цей хлопець...

— Ви знову разом?

— Га?

— Ви з Гвен. Вона повернулась?

— Учора ввечері.

— Добре.

— Ага. Повернулась. Тоді винесла мені мозок. Сказала, що це і її будинок тощо. Вона повернулась додому, а не я... Щось на неї найшло. Наставила повсюди вогнеметів.

— Так, я чув, що вона вчора була в ударі. Чув, що вчора в «Чаймз» вона всім перцю всипала.

— Авіва саме такий термін ужила? Перцю всипала?

— Це моя інтерпретація.

— Чорна акушерка захищає себе перед купкою білих лікарів, і це називається «перцю всипати»?

— Нічого не маю проти перцю,— знизав плечима Нет.— Дуже цінна техніка.

— Радий це чути,— огризнувся Арчі.— Чорні стільки утримувались від перцю, доки ви не почали нами керувати.

— Де ми? — поцікавився Гарнет Синглтері, готовий до розчарування від того, що зараз почує. Він заповнив собою все вільне місце в кінці вузької алеї, де наразі розташувалися Арчі з Нетом.

— Де ми? Арчі «повертається до реальності»,— відповів Нет.

— Щось це не дуже схоже на пропозицію,— гмикнув Синглтері.

— Нете, друже, будь ласка. Ми можемо зайнятися цим завтра. Зараз займатися цим немає сенсу. Містере Синглтері, з усією повагою до вас, знаю, що ви поспішаєте, але сьогодні я намагаюся зробити лише одне — проводити Кочіза Джонса так, як він цього хотів би і як заслужив. Більше ні про що думати не можу.

— Переходиш до Гібсона Гуда? — розсміявся Нет, скоріше, навіть скептично гавкнув.— Хо! Стривай! Чи не цим ти займаєшся просто зараз? Ти вже погодився на роботу! Господи Ісусе, Арчі, ось чому ти тут? Він чи твій приятель Кунг-фу дали тобі чекову книжку, сказали давай, іди туди, починай збирати товар для свого відділу?

— Притримай коней, Нете. Ти прямуєш до параної.

— Короткою ж буде та подорож,— завважив Гарнет Синглтері.

— Я серйозно сумніваюся, що та пропозиція і досі в силі,— зітхнув Арчі.— Занадто довго він чекає.

— *Повірити* не можу, що сам назвав тобі свою суму.

— Може, краще назвати цю суму мені? — запропонував Синглтері.— Це ж я продаю ці довбані платівки. Ні, знаєте що? Зробімо так, я назву вам суму. Сімнадцять тисяч доларів.

— І я мушу віддати вам сімнадцять штук, щоб знову купити купу платівок, які я вже колись купував і продавав? — сказав Нет.— Деякі з цих альбомів мені як діти, а ви змушуєте мене платити за них двічі.

— Тоді кажи свою пропозицію.— Синглтері відмовлявся визнати, що Нетові все це починає набридати.— Тобі все одно доведеться продавати їх двічі.

— До біса,— махнув Нет.— У нас уже є одні похорони. Поховаймо все. Тут і зараз. Покінчимо з усім.— Він кинувся повз Синглтері, і гостроносі мокасини затупотіли сходами.

— Схоже, ти змушуєш багато людей задовго чекати,— завважив Синглтері.

— Знаю,— відповів Арчі.— Якби ж то я знав, що зі мною не так.

— Маю теорію.

— Яку ж?

— Може, тобі до смерті набридли старі вінілові платівки, від яких смердить пліснявою, вкриті пилом і пошкрябані?

— Ви ж попереджали, ніякого богохульства.

— Може, тобі набрид Нет Яффе? Він почав мене нервувати за п'ять хвилин, відколи я його зустрів.

Арчі відчув певну спокусу погодитись із цією теорією, але то було б зрадництвом, тож він тільки й вигукнув з ентузіазмом:

— Га? Ні, Нет мій нігер.

Синглтері, схоже, зважив цю заяву.

— Невже питання було лише в тому, як підсмажити курячу ніжку? — сказав він.— Я навіть майже готовий погодитись із цим описом.

— Так. Гарзд. Гадаю, краще вам зателефонувати «Амебі» чи ще комусь. Подзвоніть Ріку Балларду із «Грув Ярд».

— Ні, хвилиночку,— запротестував Синглтері.— Стривай. Дозволь просто запитати. Якою буде його сума?

— Він казав щось про одинадцять. П'ятдесят п'ять за штуку, але у мене її немає, у нього, наскільки мені відомо, теж.

— А якби мав, якби він прийшов із цими грошима, а ви б отримали всю цю колекцію містера Джонса за суму, скажімо, на південь від п'ятнадцяти, але на північ від одинадцяти, ви б змогли заробити на цьому?

— Важко сказати.

— О, не сумнівайтесь.

— Може, трохи. А може, трохи більше, ніж трохи. Нет згадував Францію та Японію, але це не достеменно. Я б урізноманітнив наш асортимент, тобто, чорт, тут є дійсно круті штуки. Може, якби ми зайнялися вебсайтом, улаштували би більше шоу. Трохи б натиснули на діловий бік бізнесу, проводили б трохи менше часу, розмазуючи лайно по прилавку.

— Ой ні, не кажи так,— похитав головою Синглтері.— Я можу відступити від дурної пропозиції, яку збираюсь зробити. Бо, знаєш, правда в тому, що мені начхати на подряпаний вініл з Роландом Керком, Орнеттом Коулманом, які грають так, ніби то гусак намагається трахнути велосипед, теж мені, контрабандні платівки з раритетного паризького концерту 1967-го. Я п'ять хвилин послухав, і мені захотілося комусь по пиці дати. Якщо чесно, *ніякий* джаз мені не подобається. Те, що грав містер Джонс, було переважно дуже ритмічним, тож з цим усе гаразд, та коли я повертаюсь додому в кінці робочого дня, в час, коли п'ють пиво, і ставлю музику, знаєте, що мені подобається? Пібо Брайсон.

— Пібо зіграв чимало концертів.

— Ось що я думаю з цього приводу. Знаю, тобі, Арчі, здається, що я приєднався до протесту твого партнера, щоб подратувати Чана Флаверса. Просто тому, що маю, так уже історично склалося, прохолодні стосунки з Радою. І це частково правда. Але справжня причина полягає не в цьому. Причина в тому, що я пам'ятаю цю крамницю, коли вона ще була перукарнею Едді Спенсера. А до того, коли я повернувся з армії, одразу після війни, вона називалася перукарнею Анджело і її відвідували старі сицилійці — вуса підстригти і таке інше. Знав я тих сицилійців, тож з упевненістю можу заявити, що крамниця ваша щонайменше років шістдесят була повна марних, безглузких, брехливих та хвалькуватих чоловічих розмов. І те, що Абреу казав на зборах, правда. Це товариство. Не знаю, що буде, коли ви закриєте бізнес. З'являться якісь новомодні жіночки, продаватимуть килимки для йоги. Для всіх настануть «мовчазні дні», ходитимуть із табличками «Сьогодні я мовчу» на шиї. Я вважатиму це втратою.

— Гарнете Синглтері.— Арчі дозволив здивуванню проявитись на обличчі.— Суспільство з охорони історії. Ви мене розчулили.

— Багато поганого відбувається, відколи ми постарішали.

— То що? Ви просто віддасте нам платівки?

— Ну як би я це зробив? Це платівки містера Джонса. Я не можу просто так їх роздавати. Вам це відомо. Але, можливо, спадкоємиця може продати їх вам на умовах консигнації. А ви заплатите за них пізніше. Коли продасте до Франції та Японії.

— Ха,— гмикнув Арчі.— Дякую, Гарнете.

— То, мабуть, похорон робить мене таким сентиментальним.

— Ви хороша людина.

— Якщо ти про це патякатимеш, я заперечуватиму.

— Я теж, якщо спливе те, що я казав про Нета. Нікому не переповідайте. І менше за все Нетові. А то йому в голову стукне.

— Може, коли отримаємо ще кілька значків, і його в клуб візьмемо.

— Гарзд.

— А поки тобі, Арчі Столлінгзе, потрібно вирішити, що робити з собою. Потрібно визначитись.

— Знайома пісенька,— зітхнув Арчі.

Вони повернулись нагору й пройшли повз вітальню містера Джонса, в якій і досі стояв дух метушні, було повно гаптувань і штучних фруктів, ніби над оздобленням попрацювали жінки похилого віку, може, сама португалка. Посередині кімнати пліч-о-пліч стояли два сталеві вішаки для одягу, щільно завішані костюмами покійного. Колорит варіювався від сміливих, навіть зухвалих кольорів у манері сімдесятих до приглушених землястих відтінків, із впливом радянського чи маоїстського, золотисто-оливкових та рожево-сірих. Пледи покинули Шотландію дуже давно, шукаючи нових світів, позбавлених смаків, були серед них червоний, білий, чорний і небесно-блакитний, який завжди нагадував Арчі про скатертини в кав'ярні під назвою «Іхоп».

— Погляньте на це,— сказав Арчі.— Погляньте на всі ці речі. І я бачив, як він усі їх носив.

— Повіриш чи ні, а тут є що вибрати,— кивнув Синглтері.— Я подивився.

— Може, мені змінити стиль? — усміхнувся Арчі.

— Ось і Аеробус.

Велетень зустрів їх на верхній сходинці, в прекрасному темно--блакитному спортивному костюмі, голова поголена так, що шкіра аж блищить. Автівка Синглтері, остання модель «Тойота-авалон» стояла припаркованою на вулиці, мигали аварійні вогні. Кей Фієрро, адміністраторка Гвен, підвелася з пасажирського сидіння. Волосся вона зачесала назад а-ля Фабіан Форте, в руках тримала саксофон у м'якому концертному футлярі. На ній був такий самий блакитний жакет з мідними гудзиками в стилі шкільних духових оркестрів, що й у всіх інших членів «Бомп і обставини», старомодні капітанські кашкети з яєчною на козирку.

— Це... е-е... голова китайського оркестру,— пояснив Аеробус, ніби жарти могли заспокоїти цю дивачку.— Стояла біля твого магазину з іще однією білою кралечкою на ім'я... е-е... якась там Джеррі та ще з двома старшими жінками, труба й саксофон. Каже, що домовлялася зі Столлінгзом. Хоче знати подробиці й маршрут.

— Привіт, Арчі,— сказала Кей. Простягнула руку Гарнету Синглтері, квадратну й чоловічу, представилася: — Я Кей.

Те, як вони із Синглтері потисли одне одному руку, розсмішило Арчі.

— Дякую, що прийшли,— сказав він.

— Для нас це честь,— кивнула Кей.— Кочіз Джонс — це велике ім'я, воно для нас, для нашої групи, багато значить.

— Знаєте, що він народився в Новому Орлеані? — запитав Арчі.— Ось чому йому так подобалися похоронні оркестри. Він завжди казав, що лише китайці здатні влаштувати справжні похорони.

— Скажу тобі, що ті хлопці з центру не дуже схожі на новоорлеанців. Вони не грають *свінг*,— сказала Кей.— Те, що ми на сьогодні репетували, Арчі, все це нагадує військові марші. Так і мусить бути? Багато гімнів на кшталт «Уперед, воїни Христові» тощо.

— Слушайте,— раптом обурився велетень Аеробус у хорошому сенсі.
— Яким чином «Уперед, воїни Христові» стосується китайців?

— Але ми багато репетували, сам знаєш. Плюс, можу сказати, що ми зробили чудову свінгову аранжировку «*Redbonin'*», самим подобається.

— Дуже добре,— похвалив Арчі, але спохмурнів, коли перевів погляд на обтислий жакетик школярки.— Можна тебе запитати? У тебе який розмір?

Тихо, ледь виступаючи з гудіння транспорту по Телеграф-авеню і торохкотіння мотору автівки Синглтері, майже на межі нечутності, пролунала басова нота, тоді піднялася на сходинку. На півдні, над Західним Оклендом, у небі щось винюхував своїм гострим носом чорний цепелін.

— Грають за своїми правилами,— сказав Арчі.— Всі мусять підняти голову, побачити їх, зрадіти. Крикнути: «Дирижабль Догпайл!»

— Я була в «Догпайлі» у Лос-Анджелесі,— промовила Кей.— Там класно.

— Ти розбиваєш мені серце,— відповів Арчі.

* * *

І сказав Бог:

— Що це, в дідька, таке?

У салоні «Мінні Ріпертон» Волтер Бенквелл навіть не намагався удавати з себе задоволену людину. Йому не подобався досвід подорожування дирижаблем: надто нервуєш, щоб випити й розслабитись. І не подобалось йому, що всі решта почуваються на борту «Ріпертон» розслабленими, хоча першою експрес-ціллю літального апарату (якщо не враховувати його функцію магниту для очей) були корпоративні розваги для високопоставлених клієнтів, акторів і співаків, реперів, журналістів, атлетичних взуттєвих баронів та дрібки бібліотекарів з бідних районів, які перемогли у якомусь там конкурсі; вони піднімалися в небо з Поганим Гібсоном, і в них геть зривало дах.

Волтер не боявся висоти як такої; непокоїв його газовий балон. Він чудово розумів, що між гелієм і воднем існує різниця, але хай би яким інертним і колосальним був дирижабль, було в ньому щось слабке, незадовільне; і назва, що ніби натякала на німецьку тканину, життя не полегшувала. Цепеліни вже мали шанс себе проявити і зазнали невдачі. Світ рухався далі, в стереосистемі просто змінилася касета. Хоча стереосистема легко могла зажувати ту касету, зламатися, одна з маленьких пластикових деталей могла розсипатись на пил. Але тебе вона ніколи не розірве.

Волтеру важко було не хвилюватись; та правда полягала в тому, що так уже він був улаштований: хвилювався навіть тоді, коли бажав напитися й розслабитись. Це, а не якісь там стосунки з клієнтами та громадськістю, було справжньою метою володіння цепеліном, підкреслювало божественність Гібсона Гуда, який мешкав у своєму небесному маєтку. Сьогодні Волтеру було наказано бути при троні в небі, щоб дізнатись про Його незадоволення.

Бог узяв «Окленд Триб'юн», що лежала на невеличкому пластиковому горбочку журнального столика.

— Бачив? — поцікавився він.

«Заголовки»,— сумно подумав Волтер.

— «Власник магазину вінтажних платівок розпочав битву проти національної мережі»,— прочитав він.— Так, бачив. Той чувак верзе якісь дурниці. А якщо ми так кричатимемо, незабаром матимемо голос, як у Дональда Дака.

— Ефектне порівняння,— кивнув Гібсон Гуд.— У такому оточенні, сам не знаю чому, спортивні авто, рідкісні журнали, автографи, великі члени притягують до себе подібне. Але не це мене непокоїть,— сказав Гуд.— Та мені начхати, що ця маленька біла вивірка розсердить двадцять сім білих, не толерантних до лактози.

— Добре. Що ж тоді вас непокоїть?

— А непокоїть мене ось що.

Гуд підняв газету, і під нею Волтер побачив великий білий конверт із зеленими смужками по краях. У Бога під рукою були всі матеріали, необхідні для презентації, включно з охоронцем, Таку, що сидів у куточку їдальні, являючи собою серйозну загрозу вертикальному польоту апарата. Якщо тримаєш на борту дирижабля гвинтівку, будь-якої миті чекай випадкового пострілу.

— Це принесли до мого офісу у Фокс Гілл,— продовжив Гуд.— Схоже, прислав якийсь божевільний.

Усередині була кольорова світлина, надрукована на звичайному папері, кольори щільні й яскраві: щось схоже на морську зірку розпласталось на світлому блакитно-зеленому муарі. Мабуть, скан, якщо добре подумати: тримірний об'єкт, покладений на скло ксерокса, темний на нескінченній порожнечі блілого блакитно-зеленого кольору, чи що там

буває, коли відкриваєш віко ксерокса. Світ, який не можна відсканувати.

— Схоже на рукавичку,— завважив Волтер.

— У листі, що прийшов разом із фото, написано, що це рукавичка.

— Лист від кого?

— Від Лютера Столлінгза. Каже, що вона пов'язує твого дядька з убивством Попкорна Г'юза, на ній кров, ДНК, щось таке, що можна перевірити навіть після стількох років.

— Ха.

— Чи Чан Флаверс має якусь історію, яку хотів би приховати? Усе було гаразд, коли ми були по різні боки питання. Розумієш, про що я? Тепер ми на одному боці, і мене не тішить дивитися на такі сувеніри, які можуть спливти будь-якої миті. А тоді їх відксерять і все.

— Пурпурова рукавичка? — гмикнув Волтер.

Гуд кинув світлину просто в голову Волтера.

— Звідки, в біса, мені знати? — Він підвівся й підійшов до вікна, подивився вниз на чашу стадіону.— Знаєш, я грав за «Окленд Атлетікс»,— промовив він.— Подавав.

— Я вас бачив,— кивнув Волтер.— Південнокаліфорнійський університет проти Каліфорнійського технологічного інституту, році у 85-му. Я тоді залицявся до дівчини, Найрізи, що саме розносила їжу на стадіоні «Еванс Філд». Тільки й розмов було про хлопців із «Окленд Атлетікс».

— Я послав два хіттери. Підтримки не було. Один хлопець вибив м'яч за межу, і я дозволив іншому припуститися помилки. Той послав кручений. Цього вистачило.

— Мені також не пощастило,— підтримав Волтер.— Тільки з Найрізою.

— Гарзд.— Гуд відвернувся від вікна, зненацька заскочив Волтера. Той відстрибнув, утратив рівновагу й гепнувся на підлогу. Гуд підійшов і став над ним, дивився згори вниз, і ніхто не став би запевняти, що в очах його не було презирства.— Після того як Радник Абреу покажеться на похоронах, він приєднається до мене на матчі за власним вибором. Я подумав, що йому сподобається сидіти у VIP-ложі, але він надає перевагу трибунам. Тож я узяв квитки поруч із лавою запасних «Окленд Атлетікс».

— Абреу.

— З якоїсь причини він вирішив, що було б непогано розглянути податкову структуру та інші елементи угоди, яку я хочу укласти з містом, дякувати старанній праці твого дядька, з розвитку старого ринку «Голден Стейт». Як рахують діючі ставки відсотка, які зв'язки я маю в комісії з планування тощо.

— Хоче вас потрусити.

— Що мені до Окленду? Довбане місто, як той Гілліган, завжди щось утне в кінці й усе собі зіпсує. Але не цього разу. Цього разу Капітан мусить зробити необхідне. І що, як я вирішу, що твій дядько Чан несе забагато відповідальності? Тут, угорі, я мушу, розумієш, ми мусимо враховувати зайву вагу.

Кунг-Фу подумав, що в такому разі варто було б покинути в аеропорту Таку, але лишив думку при собі.

— Покажеш дядькові світлину, покажеш листа, доданого до неї, розпитаєш про ту ніч, коли загинув Попкорн Г'юз. Розкажеш, до якого безладу все це призвело. Запитаєш, що він збирається з цим робити. Скажеш, що мені б хотілося все пригладити. Передаси, що я вимагаю гарантій. А то можу отримати гарантії у Радника Абреу. Розумієш, про що я?

— Безсумнівно,— запевнив Волтер.— Коли приземляємось?

* * *

Коли батьки пішли на зустріч із Синглтері у підвалі покійного, хлопці взялися до роботи. Відкочували з дороги великі відра, переносили речі в задню частину кімнати, по лікті занурені в сморід, свинцеву гравітацію платівок. Відкрита підлога «Брукленду», мальовнича палітра червоного і білого лінолеуму, місцями протертого до нижнього шару зеленого і кремового, виявилася бруднішою, ніж сподівався Арчі. Тіт схопив мітлу й дав Джулі завдання витерти пил. Їм платили за час, і це мало цікавий ефект: Тіт став щасливішим. Він виявив місцезнаходження матеріної сестри десь у Лос-Анджелесі. Грошей вона йому не вишле, але сказала, що коли він зможе дістатися до неї, то прийме його. І тепер у його житті була ціль — розбити серце бідолашного Джулі Яффе.

Вони знайшли старомодний віничок з пір'я для пилу, комічні блакитні пера, повисмикувані з капелюшка якоїсь старої або з дупи мультяшного страуса. Джулі накинувся з нею на пил, як справжній Багз Банні, але з Тіта очей не зводив. Тіт поставився до мітли серйозно, очистив підлогу від піску та лапок жуків, акуратно змів усе в охайні купки, присів, щоб зібрати в совок. На ньому була майка, сліпучо-біла у порівнянні зі шкірою плечей, пасок він зняв, і там, де відходив пояс джинсів, виглядала резинка трусів. Джулі, розмахуючи віничком, зніяковіло прислуховувався до свого бажання, пригадував, як у дитинстві його збуджував Багз Банні, було щось у тому зухвалому хвосту, в тому, як кролик притуляв вуха до спини, удаючи з себе дівча, підмальовував губи, ластився, як кошенятко.

— Повтори-но ще, кого це ти намагався намалювати? — Тіт стояв, спершись на мітлу й розглядав завісу з намистин, розфарбовану Джулі два літа тому, власне, він витратив на це ціле літо, коли закінчив п'ятий клас і переходив до шостого, одну намистинку за одною.

— Це мусив бути Майлз, але...

— Майлз Девіс? Труба? Бачиш, я швидко вчуся.— Тіт обернувся й застукав Джулі на тому, що той милується довгою аркою його талії та стегон. Джулі засоромився й випадково висмикнув перо з віничка.— Закінчили?

Джулі удав, що роззирається. Вони принесли з собою парадні сорочки й чисті штани на похорон, акуратно складені Авівою; одяг лежав у спортивній сумці в задній кімнаті.

— Вони повернуться за кілька секунд,— сказав Джулі.— Ми можемо перевдягнутись або...

Вони пройшли до задньої кімнаті, Джулі стягнув штани і розкрився, а Тіт поплював на руки і вставив свій член у Джулі на хвилинку. Було боляче, але так, що Джулі це здавалося цікавим. Біль, як він вважав, вимагав подальшого дослідження; він би не проти провести за цим певний час. Щось відбувалося щоразу, коли Тіт виходив із нього,— нагадувало скоріше полегшення, ніж біль. Але Тіт припинив за хвилину чи дві.

— Я чув двері,— повідомив він.

Тіт пішов до туалету, став над невеличкою раковиною, широко розставивши ноги. Джулі зняв брудні джинси. Мильна піна, пальці Тіта, такий дивний його пеніс.

— Я не гей,— заявив Тіт, виходячи з туалету.— Якби я був геєм, я б тобі сказав. Нікому б більше не сказав би, лише тобі.

— Гарзд.

— Просто... Не хочу ні цілувати тебе, ні ще щось. Ні бути твоїм бойфрендом.— Він рішуче похитав головою.— Але трахнути можу.

— Гарзд.

— Але ти. Гей.

— Ага.

— Тобі ж це відомо, еге ж?

— Схоже.

Вони натягнули чисті джинси, сорочки з короткими рукавами на гудзиках, куплені спеціально заради такої нагоди. Вони могли б, подумав Джулі, бути братами. В Берклі таке цілком можливо.

Тіт потягнувся правою рукою до Джулі, повільно, розчепірівши пальці, вигнувся до нього. Вони зчепилися великими пальцями, стукнулися грудьми. Тіт закинув руку на Джулі. І Джулі відчув себе захищеним у цих обіймах, хоча чудово розумів, що коли Тіт його відпустить, він почуватиметься покинутим.

* * *

Нет вийшов із підвалу будинку Кочіза Джонса, готовий приректи свого колишнього партнера на довічне мовчання. В розпалі своєї гри він міг утримувати стан сердитої односкладовості кілька днів поспіль.

Протягом першої години йому зовсім нічого не вартувало дотримуватись чудового красномовного мовчання, доки вони з Арчі та хлопцями відсували ящики з платівками і складали рідкісний вініл у стоси в задній кімнаті, накривали столи, розставляли на них закуски та випивку, розвішували світлини Кочіза Джонса. На улюбленому стільці містера Джонса вони поставили великоформатне фото, де він був у шкіряних штанах, жилеті та ковбойському капелюсі верхи на рябому коні на параді на честь дня ковбоя. Джулі помилково прийняв мовчазність батька за траурну серйозність. Тіт, схоже, взагалі нічого не помітив чи вирішив не звертати уваги. Що ж до Арчі, той уже давно звик до примхливого Нетового мовчання. Нетові знадобилося б набагато більше години, щоб побачити хоч якийсь ефект від своїх дій.

Але тут до крамниці під'їхав «олдсмобіль» зі своїм почесним гостем. Двоє племінників Флаверса вкотили труну з останками Кочіза Джонса, просто як у фільмі «Піф-паф ой-ой-ой» з Діком Ван Дайком, де все таке смугасто-цукеркове. Арчі дав розпорядження команді Флаверса

поставити труну за скляним прилавком. Коли все підготували, племінники поплескали по віку, готуючись відкрити труну, і саме цієї миті Нет зрозумів, що мусить зіпсувати ідеальний початок тисячорічного мовчання і заговорити зі своїм зрадником.

— Ми дійсно хочемо відкрити труну? — запитав він.

— Якісь проблеми? — запитав один із племінників.

— У яких тільки барлогах я не купував платівки,— сказав Нет.— Але ніде не було на виду мертвого тіла.

Арчі замислився над його словами, ніби шукав інших прикладів, пригадував крамниці уживаних платівок у південних районах, пеклі чи Філадельфії. Тоді звернувся до племінників.

— Який у нього вигляд?

Кілька секунд перемовин, і кремезніший з них повільно кивнув.

— Дуже добрий,— відповів інший.

— Тоді,— наказав Арчі,— відкидайте верх, ми подивимось.

Флаверси підняли віко, і Джулі з Тітом подалися вперед, подивитись, що відкрилося. Перше мертве тіло в житті Джулі: від цієї думки Нет запанікував. Він не приготував ані слів, ані коментарів, ані відступів, ані захисних формул, щоб контекстуалізувати чи пом'якшити цю мить для Джулі або, як на те пішлося, для самого себе. За все своє життя Нет бачив десь із пів дюжини мертвих тіл, і щоразу згорала чергова сторінка його життя, втрачало свій блиск срібло світу, тьмяніло золото. Без поважної причини, просто охоплений паралічем чоловічої паніки, він придушив у собі бажання обійняти Джулі, відвернути його від сумного видовища.

— Чорт! — вигукнув Тіт від щирого здивування.

— Ну, Нете,— сказав Арчі.— Як будемо ховати, навіть не глянувши?

Костюм, який Кочіз Джонс приписав собі для поховання, був крикливим, бридким, нестерпно картатим. Вінець його колекції, складний для розуміння й магічний своєю надмірністю. Білий, у смужечку кольору підсмаженого апельсину, справжній діамант ковбойського стилю, за винятком коміра, манжет та закотів на штанях, де палало дике псевдоацтекське гаптування, абстрактні фігури склалися в рожеві квіти, зелені сукуленти, закривавлені серця. Кочіз надягав цей костюм разів зо три, називав його «моє ацтекське вбрання»: один раз, коли допомагав Біллу Джеймсу в «Еден Рок» у ніч урагану Елоїза; вдруге, в «Сахарі» в Лас-Вегасі, де отримав схвальні коментарі від Семмі Девіса-молодшого; і ще раз, той випадок мав неймовірні наслідки, перед клубом «Еліз Майл Хай» в рідному місті. Після того легендарного вечора, що потрапив до анналів оклендської метушні, Кочіз відправив «ацтекське вбрання» на пенсію, відчуваючи, що то костюм самої долі. Костюм, який не можна марнувати, вдягаючи у звичайні дні людського життя, навіть якщо ця людина звичайного дня ладна була розгойдати бомбардувальник.

Нет покосився на Джулі. Хлопець обхопив себе за плечі. Нету знадобилося ще кілька секунд, щоб присоромити себе, що не допоміг сину, й обійняти хлопця. На Джулі була обтисла чорно-біла картата сорочка з короткими рукавами. Лопатка звично кольнула Нету в руку. Тоненькі руки були ще по-дитячому пружними. Щойно Нет його торкнувся, хлопець розслабився.

— У нього гарний вигляд,— сказав Джулі.

— Невже?

— Абсолютно.

— Добре,— сказав Нет Арчі.— Нехай буде відкрито.

* * *

Авіва з'явилася за чверть на одинадцятую, обережно проїхала повз катафалк, припаркований біля «Брукленд Рекордз».

Нет тинявся тротуаром, удаючи, що він на неї зовсім не чекає. Але вона знає, який у нього вигляд, коли він стоїть на автобусній зупинці під дощем. Він чекає.

Вона зупинилася, і він сів у машину, зачинив за собою дверцята. Ніби щойно пограбував банк, подумала Авіва. Людина, що квапиться поїхати геть.

— Місця для парковки повно, вибирай яке хочеш,— сказав він.

— Точно. Хтось уже приїхав?

— Лише свої. І труп, звісно. Тіло.

Фальшива нотка в голосі, порожні розкати іронії. Такий наїжачений і розчарований у цьому костюмі а ля Бельмондо. Навіть не глянув, що вона вирішила надягти на поминки містера Джонса, чи що тут відбувається сьогодні. Заради протоколу варто зазначити, що вона обрала чорний брючний костюм від Донни Каран, придбаний у торговельному центрі, поверх перламутрово-сірої блузи, і пару солідних сандалій. Уся така ділова, крім хіба шалика, яким пов'язала голову. Його колись подарував їй на день народження містер Джонс, а ще раніше він належав покійній Фернанді. Він був прикрашений візерунком із персиків та персикового листя, надто яскрава річ для похорону. Нету не завадило б зробити зауваження.

— Я заїхала в продуктовий. Усе в багажнику.

— Дякую.

— Що не так?

— Нічого,— відповів він. І сховав обличчя в долонях. На межі виснаження, але героїчно намагається обмежити схлипування регіоном, кордони якого проходять по ребрах долоней. Її завжди це розчулювало.

— Любий, що сталося? — запитала вона.— Ходи сюди.

Притягнула до себе, готова терпіти, доки він масажуватиме свій сум, втерти його знову в обличчя. Протягом першої частини їхнього шлюбу Авіва заохочувала його відпустити емоції, дозволити собі поплакати. Але Нет, як вона згодом усвідомила, не став би лити сльози, можливо, просто не міг дозволити собі поплакати, і нечесно було змушувати його до цього. Краще дати бідоласі спокій.

І от тепер Нет шокував її, бо руки його впали, як юнацькі ілюзії, і з-під них показався чоловік, охоплений справжньою істерикою. М'який, слабкий у своєму горі, чимось схожий на літню жінку, на скорботно мукаюче теля. Плечі ходором ходять. І все це через старого містера Джонса. Уявити тільки. Авіва стільки років його до цього спонукала, вже було відмовилася, аж тепер побачила, як чоловік просто розчинився в сльозах, і виявилось, що це видовище, ця м'яка штукатурка, що посипалася з його замку, її драгувала. Це був не Нет: мешканець полюсів, схильний до вибухів гніву та істерик радості.

— Знаю, він тобі дуже подобався,— сказала Авіва, дістаючи паперові носовички.— Мені теж.

Нет висякався, глибоко вдихнув, видихнув.

— Так,— сказав він.— Дуже подобався. Але це не... не тому я...

— Що не так? Нете, що сталося?

— Я посварився з Арчі. Ми розлучаємось.

— Що?

— Він розлучається зі мною. Чому? Втомився від мене.— Він знову шморгнув носом у хусточку, нарівно слизу й осміяння.

— І в чому ж причина? Переходить на роботу до «Догпайлу»?

— Сподіваюся. Я точно не хочу бачити його тут.

— Нете.— Річ була явно не в тім, що Арчі вимагав розлучення; Нету, як вона зрозуміла з його дратівливого тону, здавалося, що його

зрадили.— У Арчі з Гвен певні проблеми зараз.

— Так. Це називається справжнє життя.

— Хочеш сказати, що досі Гвен Шенкс і Арчі Столлінгз жили у світі фантазій?

— Можу побитися об заклад, що Гвен точно жила в уявному світі. Чорна акушерка й мільйон білих матусь. Чорні все своє життя живуть у світі фантазій, але то не їхні фантазії.

— Ага.— Авіва, як пульсацію мігрені, відчула наближення теоретизувань Яффе.— Поговорімо про те, що ти збираєшся робити.

— Що я збираюсь робити. Так. Давай. Щось одне? Я більше не хочу продавати ці довбані платівки.

— Нете.

— Власне, знаєш, я ненавиджу платівки. Ні. Перефразую: ненавиджу музику. Всю музику. Так, відмовляюся від неї. Іди до біса, музико! Музика — це Сатана. Вона нас програмує. Це як вірус із космосу, штам «Андромеда», що відтворює сам себе. Ми лише вектори розповсюдження інфекції. Музика — наш таємний лялькар.

— Нете.

— Ти тільки поміркуй, Авіво. Музика довела нас до краю, ми ходимо з довбаними плеєрами, з навушниками у вухах. Ні, я виходжу з гри. Займуся чимось іншим, не знаю, сир варитиму. Я варитиму сир. Ти можеш мені допомагати. Забудь про пологи. Господи, у світі й без того повно дітей. Чого нам не вистачає, так це гарного сиру. Скажи-но мені, чому це нам доводиться ходити аж у Північний Берклі, щоб купити якісного сиру? Чому б Берклі не мати свого сирного виробництва? Стривай, до біса сир. У ньому спори та пліснява, інша гидота. Може, сир також намагається колонізувати наш мозок. Сир та музика виводять з ладу нервову систему людства.

— Нете...

Стук у віконце. Вони обидва підстрибнули. Нет опустил вікно. На тротуарі стояв Джулі, такий гарненький, маленький хлопчик у дорослій сорочці. Поруч із ним Тіт, просто дорослий. Два хлопці, що плямкають жуйкою.

— Вітаю, міз Яффе,— сказав Тіт.

— Що ви тут робите? — поцікавився Джулі, окинувши оком скуйовдженого Нета, його обличчя, волосся, костюм.— Що з татком?

— Що з татком? Це ж похорон, Джулі,— зітхнула Авіва.— Попрошу вас із Тітом розвантажити все, що лежить у багажнику. Льод, газовані напої. Занесіть усередину.

Плям, плям.

— Добре,— сказав нарешті Джулі.— Ходімо, Ті.

Хлопці обійшли «вольво», відкрили багажник. У дзеркало заднього огляду Авіва спостерігала, як Тіт обхопив чотири сумки з льодом своїми довгими руками й підняв, обличчя його ледь напружилося від зусиль. Джулі теж накинув стрічечки своїх рук на чотири сумки і накренився, зігнувся, як людина, в якій прихопило шлунок, пішов, хитаючись до будинку.

— «Ходімо, Ті»,— передражнив Нет.— Маленький позер.

Вона розсміялася, щаслива, що знову бачить його роздратованим. Відпустила всі його частини, затримала лише руку, яку так стиснула своїми долонями, що їхні обручки дзенькнули, як креміль і сталь, як пара келихів для шампанського.— З тобою все гаразд?

— Так,— кивнув він.

— Знаєш, усе владається.

— Ні,— не погодився він.— Але я зможу удавати, що все гаразд.

Вони вийшли з автівки. Він узяв два ящики з бляшанками кобли, вона підхопила ящик апельсинової шипучки, і вони пішли з хлопцями до крамниці.

— Овва,— тільки й сказала Авіва, побачивши тіло в труні, оздобленій міддю, наче із романів Жуля Верна. На хвилі бордового велюру пливло обличчя містера Джонса, схоже на гілку, гладеньку від води. Костюм, завдяки плодам вогню й лози, не здавався вже таким кричущим.— Це славетний ацтекський костюм?

— Його прощальний вихід.

— Привіт, Авіво.

Вона обернулася до Арчі, що стояв на чолі столу, запханий із частковим успіхом у траурний костюм. Вона обшукала його обличчя, відкрите, як у дитини, й знайшла лише скорботу, доречну за таких обставин. Ніяких ознак провини або каяття з приводу того, що відбулося вранці між ним та Нетом. Плечі не зсутулені, як у зрадника. Вона була в курсі їхньої історії з Гвен — власне, знала більш ніж достатньо, щоб розуміти, що потрібно кілька днів, аби з'явилися симптоми розкаяння.

— Маєш чудовий вигляд, Авіво,— сказав він.— Бачу, надягла шалик Фернанди.

— Дякую, Арчі,— кивнула Авіва.

Нет поклав руку їй на плече. Рука була такою важкою, ніби він волів передати послання. Навіть не обертаючись, вона могла сказати, що він хмуриться на Арчі, а той лише стулив губи й нетерпляче закотив очі, що лише підтверджувало її здогадки.

— Упевнені, що смаженої курки вистачить? — запитала Авіва.

Уздовж столу тяглися хребти гір зі смажених курчат. Вершини їхні губилися в хмарах. Щоб дістатися кожного піку, знадобилися б балони з повітрям і провідники.

— Жартуєш? — гмикнув Нет.— Стривай, ти серйозно? Може, сходити і ще принести?

Закуси вони купували в мексиканському ресторанчику й пекарні «Мерріт», улюблених місцях містера Джонса. Безкраї льяноси^{22} зелених енчилад^{23} і товченої кукурудзи з м'ясом і червоним перцем, справжній вулкан із аль пасторів^{24}. «Мерріту» завдячували сієррами^{25} смажених курчат. Авіва знала, як боляче було Нетові не подавати власного смаженого курчати, але вона змусила його пообіцяти, як Бога після потопу, що кухню він більше не зруйнує.

— Жартую,— усміхнулась вона.— Але хочу завважити, що коли збирається натовп із чорних та євреїв, помре багато курчат.

— Я розказав Авіві, що ми закриваємо крамницю,— промовив Нет.— Назавжди. Бо таке твоє бажання.

— Ви... закриваєте... крамницю? — запитав Джулі, вставлячи слова між оханням, бо саме проносив повз них до столика з напоями два ящики яблучного соку.

— Не зупиняйся,— порадила йому Авіва.— Арчі, це правда? Ти переходиш працювати в «Догпайл»?

— Ні,— похитав головою Арчі.— Я не зробив нічого такого, що б не збирався робити якомога довше, принаймні до завтра. Нет забігає наперед.

Авіва схопила Нета за лікоть і повернула до себе, на ринг, де зчепилися їхні погляди.

— Нете, ти квапишся з висновками? Якщо так, припини. Хоча б на найближчі чотири години. Не квапся, не біжи, не гони. Тобі потрібен Арчі. А ти потрібен йому. Так, Арчі?

— Час від часу,— буркнув Арчі.

— Вам потрібно обслужити п'ятдесят осіб плюс покійника.

— Скоріше, сто.

— Бачиш, скільки народу прийде,— сказала вона чоловікові.— Може, після сьогодні ви вже не будете партнерами, а може, ні. Але сьогодні ви ними ще лишаєтесь. І як партнери ви мусите виконати свої зобов'язання, заради містера Джонса.

— Усе це добре, Авіво, ти така доросла, знімаю перед тобою капелюха, — огризнувся Нет.— Але між мною та Арчі пролягла така прірва, що ти навіть сподіватися не можеш її зрозуміти, попри всю твою мудрість та зрілість. І прірва та — вініл.

Авіва обміркувала кілька варіантів відповіді: критичну, легковажну, сардонічну. Але притримала язика, бо справа стосувалася вінілу — а такі люди, як-от Арчі й Нет, ладні війну розпочати, імперії заснувати, пожертвувати гідністю й статком заради вінілу. Тут Нет має рацію. Їй цього ніколи не зрозуміти.

— Але я дослухаюсь до тебе,— вів далі Нет.— І сприйматиму цей день як останній, і житиму відповідно: зроблю все належне, щоби вшанувати пам'ять Кочіза Джонса. Гаразд? Тільки не сподівайся, що я розмовлятиму з Арчі.

— Він карає тебе мовчанням? — посміхнулася Авіва до Арчі.

— Можливо. Я не помітив.

— Так,— утрутився Тіт.— Саме так.

Усі повернулися до нього. Як на Тіта Джойнера, в присутності дорослих то була аж надто довга промова.

* * *

Ґвен спізнилася майже на двадцять хвилин, бо п'ятнадцять годин проспала у власному ліжку і почувалася так, ніби прийняла потужні кортикостероїди. Вона відчувала себе безстрашною, хоча ледь

протиснулася в двері. Попрощатися з містером Джонсом прийшли дуже різні люди. Сусіди, хіпстери, кремезні й бородаті колекціонери платівок. Кей та її товаришки по оркестру, вісімнадцять жінок у неймовірних костюмах із колекції містера Джонса. Постійні клієнти, Мобі, містер Мерчандані, Синглтері. Біля труни Чан Флаверс зі схрещеними на грудях руками, з ореолом Джеймса Бонда навколо голови, критично примружившись, оглядає обличчя померлого. Усі стоять, окрім кількох щасливчиків біля самого прилавку, яким вдалося скористатися складаними стільцями.

Ґвен відшукала поглядом Арчі. Той стояв у дальній частині кімнати, біля завіси з намистин, скорботно височів над столом. Ґвен не стала затримуватись на його милих, сумних, набряклих очах. Вони обіцяли певну платформу та осяювали світлом убивчий бомбардувальник. Нет стояв поруч із ним, схрестивши руки, ніби намагався утриматись від проявів жорстокості. Він звів брову на знак вітання, а тоді знову звернув увагу на невідомого білого чоловіка, що стояв біля органа, перед колонкою Леслі. З невизначеним європейським акцентом цей чоловік щось щиро віщав натовпу, розповідав про політичні погляди містера Джонса, про які Ґвен (як і більшість людей у кімнаті) нічого досі не знала. Червоний, як з'ясувалося, як і сам Кочіз.

В око Ґвен упав тропічний шалик Авіви, в ряду біля самісінького прилавка. Авіва була одною з небагатьох, що сиділи на стільцях. Вона помахала рукою Ґвен: поруч із нею був вільний стілець. Ґвен мусила його зайняти. Вона знала, що Авіва сердиться, і цього знання вистачало, щоб і сама Ґвен розсердилася. Але вона була надто вагітною, щоб стояти.

Доки Ґвен торувала собі шлях крізь юрбу, як криголам, що розштовхує крижини, Авіва підняла сумочку, якою зарезервувала місце для подруги.

— Хто цей тип? — прошепотіла Ґвен Авіві на вухо, щойно сіла. Волосся Авіви пахло лавровим листом.

— Здається, він із марксистської бібліотеки, далі вулицею.

Ґвен і гадки не мала, що на Телеграф-авеню є марксистська бібліотека. Вона спробувала уявити, яким може бути місце, що подобалось чоловікові, який не лише одягається, як містер Джонс, а й розуміє, якщо вірити старому марксистському бібліотекарю з мелодійним голосом, взаємодію між основою і надбудовою, і той факт, що класова боротьба є фундаментом усього расизму в Америці.

— Це те саме ацтекське вбрання? — прошепотіла Ґвен, уперше зваживши на велич покійного.

Авіва кивнула.

— Тс-с,— сказала жінка з іншого боку від Ґвен. То була стара Круелла дивакуватого вигляду з плямистим шиа-цу на колінах.

— Перепрошую,— прошепотіла Ґвен загрозовій старій.

— І я,— негайно відгукнулась Авіва, ніби заради цього тільки й чекала приїзду Ґвен.

Ґвен хотіла було виправити помилку Авіви, заперечити, що вона вибачалася не за свою, як сказала Авіва, «виставу» на слуханні в «Чаймз». Але імпульсивно утрималась. То були не сумніви — аж ніяк. Можливо, причиною тому м'яка, сніжна мантия сну, під якою вона провела минулу ніч, але почувалася вона такою виправданою як ніколи, бо скористалася інструментами страхових компаній, викинула Арчі з дому, щоб нарешті мати змогу відпочити. Навіть імовірності не було, що весь учорашній день вона помилялася, перебирала через край, маніпулювала, що й змусило Ґвен погодитись на це непорозуміння з її вибаченням. Чистий розрахунок, хоча копнула вона глибоко: нехай Авіва вважає, що вона вибачається; це значно полегшить життя пізніше.

Після чоловіка з марксистської бібліотеки виступив беззубий барабанщик, який виглядав років на сто десять — так буває, якщо бавитися наркотиками, після нього піднявся Мобі й розповів історію про те, як уперше завітав до «Брукленд Рекордз»; містер Джонс сидів біля прилавку на своєму звичайному місці, пригощав свого папугу,

П'ятдесят Вісім, соняшниковим насінням із кишені піджака, намагався навчити його з допомогою колоди карт розрізняти чорні й червоні масті. «Цей птах розумніший з усіх, кого я знаю»,— дуже точно процитував Мобі містера Джонса, навіть акцент удався. «Якщо він не може навчитись грати в покер, це не означає, що я не забезпечую йому адекватного навчання».

Більшість присутніх розреготалися. Гвен озирнулася в бік органа, щоб подивитись, як сприйняв слова юриста Нет. Їй було відомо, як йому не подобається театральність Мобі. І він дійсно виявився невідготованим до цього, заперечувати ніхто не став би. Якби Мобі був не таким милим і гладким, якби не зачісував волосся назад так безглуздо, вона теж ужила б низку заходів, щоб відгородитися від того, як Мобі розмовляє, як перестрибує (з безсумнівно щирими намірами віддати належну повагу) з розрізнених матеріалів: реп, Грейді Тейт у шоу «Сенфор і син», трохи Мартіна Лоуренса, а тоді, на довершення, щось дійсно сумнівне, можливо Морган Фріман у ролі Ізі Рідера в серіалі «Електрична компанія». Авжеж, Нета це тривожило до нестями, варто лише побачити, як він крутиться на органному стільчику, як натискає на педалі свого роздратування, засукавши рукава. Якщо ти намагаєшся зійти за білого, завжди мусиш триматись на відстані від своїх темніших родичів, але якщо ти білий, та все своє життя провів на межі з чорнотою, найгірше почуваєшся, коли хтось поруч із тобою намагається зробити те саме.

Закінчивши свої викладки, Мобі пробрався на своє місце, виконуючи по дорозі штрафні кидки, наносячи удари направо й наліво.

— Дякую, Мобі,— сказав Нет із задніх рядів. Усі повитягували шиї, щоб на нього подивитись.— Ти б не з такою ніжністю ставився до того птаха, якби заборгував йому стільки грошей, скільки я.

То мусив бути жарт, і Авіва розреготалася, але вийшло це недобре, і якби Гвен була детективом, що розслідував смерть птаха, вона б точно викликала Нета на допит.

— Зараз я трохи зіграю,— оголосив Нет таким тоном, ніби він був парадонтологом, що ось-ось розпочне процедуру. Ніби натякав, що

тепер буде не смішно.— А тоді містер Столлінгз проголосить надгробну промову.

Гвен спробувала пригадати, коли Нет востаннє називав Арчі містером Столлінгзом. Повернулася до Авіви, чи та часом не унюхала, чи не відбулося чогось між їхніми чоловіками, але Авіва не зводила очей з Нета. Вона сиділа виструнчившись і спостерігала за ним так пильно, як Флаверс за тілом у труні: хотіла, щоб чоловік був бездоганим.

Нет повернувся до колонки Леслі, вшанував її поклоном, увімкнув. Вона зашипіла й повернулася до життя. Крізь її містичний античний механізм пронісся вітерець. Нет сів за «Гаммонд», що буквально забрав життя містера Джонса. То був не Нетів інструмент, але він мав хист, міг доволі швидко освоїти будь-який інструмент і з упевненістю вдавати з себе досвідченого музику. Він грав на піаніно, і Гвен припустила, що його гра на органі нагадуватиме гру на ньому: модернова, кутаста, щось у монастирському стилі, що й слухати важко.

Нет ослабив краватку. Допоміг досягти угоди між полами сорочки, поясом, паском та своєю філейною частиною. Попорпався з реєстрами та прутами «Гаммонда», скоріше щоб зберегти ритуал, а не настроїти. Порахувавши до чотирьох і супроводжуючи рахунок кивками голови, він заграв. Вона впізнала стару пісню Керол «*It's Too Late*». Звук органа був очеретяним, блюзовим, від нього ніби потягнуло димком. Нет не розважався кутами та сплющеними нотами. Нога його натискала на педалі. Гвен уже не пам'ятала слів, тільки приспів, хоча й цього вистачило б, щоб передати меланхолію пісні. Їй хотілося подивитись на Арчі, але вона боялася, що, коли їхні очі зустрінуться під час пісні, він вважатиме, що вона передає йому те саме послання, що й Керол Кінг цією піснею своєму чоловікові.

Частинка її, навіть більша частина, певною мірою знала, що вона ламає комедію, ліцензовану гормонами, щоб показати театральним актом свого тікання та повернення все те приниження, яке змусив її витерпіти Арчі. Нет грав, і вона уникала очей Арчі та міркувала, чи сум на його обличчі через них. Арчі вирішив виїхати з дому одразу ж після похорону, до такої думки вона дійшла, бо його спортивна сумка і десять ящиків з платівками вже були завантажені в багажник «ель

каміно». Вона вигнала його в приступі люті, а тепер він ішов по-справжньому, саме так, як вона завжди знала й боялася. Впевненість у його близькому від'їзді нахлинула на неї і дуже збентежила, і вона подумала, чи Нет не обрав музику навмисне, таким чином пропонуючи свій коментар до їхніх із Арчі стосунків.

Авіва нахилилася й прошепотіла на вухо Гвен, не зводячи очей зі свого чоловіка:

— Це була улюблена пісня містера Джонса, якщо вірити Нетові.

Тільки тоді Гвен зрозуміла, що хоч би як пісня відповідала ситуації, вона була про Кочіза Джонса. Який нерухомо лежав у своїй труні. Сидів поруч із своєю дружиною, коли та помирала. Пісня про людей, що зібралися тут і вже ніколи не матимуть можливості зустрітись із містером Джонсом, і хтось напевне заговорив би з ним по-іншому, коли бачив його востаннє, якби знав, що так станеться. Вона про Тіта, що зростав без батька, про Авіву, що намагалася утримати своє єдине дитя, про мрію «Брукленд Рекордз». Вона про великий відсоток сукупності бажань, планів, амбіцій, які сповідають люди, що зібралися тут сьогодні. Нет не обирав цю пісню спеціально для того, щоб безпосередньо прокоментувати їхню з Арчі ситуацію. Це була улюблена пісня містера Джонса, і ці сантименти завжди були доречними.

— Ідеально,— кивнула Гвен.

* * *

— Моє ім'я Арчі Столлінгз. Гаразд, починаю. Дякую. Так. Дякую вам. Тим із вас, хто мене не знає, хочу представитись: я один із власників цього приміщення, «Брукленд Рекордз», і ми працюємо в цьому районі дванадцять років, але насправді відрахувати можна від більш ранньої дати. Справді. Від тих часів, коли ще не з'явилися вінілові платівки, коли тут ще не було містера Джонса й місіс Джонс. І коли я кажу *тут*, то саме це й маю на увазі. Серйозно. Він сидів просто тут, на цьому стільці, звідки дивиться тепер на вас його світлина, живий

і здоровий, якщо можна так сказати, у своєму улюбленому капелюсі. Містер Джонс провів за цією адресою багато часу й витратив купу грошей за довгі роки, ще відтоді, коли тут була перукарня. Перукарня Спенсера, так. Мене тут кілька разів стригли, коли я був малим. А за останні дванадцять років містер Джонс витратив тут ще більше грошей, купуючи платівки! Силу-силенну платівок. У мене та мого партнера, Нета Яффе, який щойно нас усіх розчулив, еге ж? Так. Розчулив улюбленою мелодією містера Джонса. «Занадто пізно». Дякую тобі, Нете, за це.

Якби ви говорили з містером Джонсом якийсь час, а для того, аби щось із нього витягти, вам знадобилося б багато часу, містер Джонс переважно слухав, був свідком, ладен побитися об заклад, що більшість із вас навіть гадки не мали до сьогодні, і все це завдяки доктору Ганселіусу з бібліотеки, що Кочіз Джонс, о боже, тільки подивіться на нього, який завжди вбирався ось так, роз'їжджав містом у великому старезному фургоні і мав золоту зубочистку, і весь цей час він потайки був комуністом! Містер Джонс був мені майже як батько, підкидував мені трохи грошень час від часу, приглядав за мною. Розмовляв зі мною, а, як я уже сказав, давалося це йому нелегко.

Хай там як, та коли б ви витягли з нього кілька слів, то рано чи пізно дізналися б, що містер Джонс приїхав до Окленду з якогось містечка неподалік від Луїзіани, від Нового Орлеану. Слайдел? Так, коли йому було чотирнадцять чи п'ятнадцять. Він отримав роботу на консервному заводі, зараз там автотранспортна інспекція. Так, консервний завод «Ласк Кеннері». Це було задовго до мого народження. Але містер Джонс багато мені розповідав, коли йому дозволяв папуга. Нетові не дуже подобалося таке красномовство, ха-ха, спогади, що так і сипалися з містера Джонса. Про район. Про те, що він пам'ятає. Як приїхав хлопчиком із Луїзіани, наслухавшись розповідей старих, а деякі з них навіть застали часи рабства.

Не знаю, скільки чорних приїхало в Окленд з Луїзіани, Алабами, Техасу в той час, коли сюди перебралася родина містера Джонса. Багато-багато тисяч, десятки тисяч. Так. Вони лишили більшу частину того, що мали, на півдні, але привезли з собою музику, яка їм

подобається, яка лунала ще в Конго чи десь там. Джаз і бугі, церковну музику. І коли вони зійшли з потягу в Окленді, все це почало жити своїм бурхливим життям. Саме тому тут часто можна почути післявоєнний блюз, ритмічну музику, яку часто передавали по радіо Едді Спенсера, яке він тримав ось на цій полиці позаду мене.

Зараз ми теж слухаємо ту музику, скажімо, Джо Г'юстона, його рок-н-рол, еге ж? Та сама музика. Джо Тернер. І саме таку музику містер Джонс почав грати на публіці. Цю і ще церковну. Церковна музика — це такий собі оригінальний рок-н-рол. Дивлюся на обличчя свого партнера й розумію, що він має багато аргументів проти моєї теорії, але ж це ми влаштували тут поминки, це я склав промову, тож прошу потерпіти, добре? Гадаю, вам сподобається, до чого я веду.

Отже, в старшій школі містер Джонс грав у музичній групі, усі діти там були чорні, грали ритм-енд-блюз. Різноманітні кавери. Але він ще грав і з білими хлопцями, здається, вони називалися «Перл Тоунс». Зі школи «Скайлайн». Навіть коли він уперше прославився, десь у 64-му чи 65-му, граючи чистий джаз, підігрував на органі Ахмаду Джамалу, який грав на піаніно, навіть тоді він не відмовився від року, у нього завжди звучали рокові нотки. Так завжди було, і його це не дуже хвилювало, лише трохи засмучувало те, як люди сиділи і слухали джаз. На всіх концертах Еріка Долфі, де він грав, люди лише кивали трохи, притупували ногами, але ж ні, не стрибали, не шаленіли, як це роблять чорні, історично кажучи.

Тим часом по радіо містер Джонс чує Джимі Гендрікса, чує Слая Стоуна. То не лише білі хлопці, що грали чорну музику як завжди, навіть не чорні, що грають у стилі білих, але ця мить, ця єдина мить тривала чотири чи п'ять років, коли всі стилі й виконавці перемішалися. «Темтейшн», дещо з пізнішої музики просочено справжньою рок-н-рольською мовою. І містер Джонс, він був знайомий із Слаєм Стоуном, вони навіть були якось споріднені через шлюбні зв'язки, почав вкладати в джаз ті самі ідеї, почав грати свою музику.

Хоча він так і не відмовився до кінця від гладенької мелодії, від м'якого дотику правої руки, лівої руки, 67-й і 68-й стали для нього

екстремально фанковими. Але містер Джонс не називав цей стиль «фанком». Навіть не пам'ятаю, чи взагалі чув від нього цей термін. Ми тут багато вели суперечок про жанри, скажімо, чи «*Street Lady*» Джона Берда можна назвати соул-джазом, чи то скоріше щось на кшталт джаз-фанку. Чи хард-боп має право на самостійне існування. Містер Джонс ніколи не брав участі в тих дискусіях. Але одного разу, я це добре пам'ятаю, він назвав те, що грає, «брукленд-креол».

Креол — ось що це для мене, це все пояснює. Це означає досить креслити лінії. Це означає, що Африка і Європа варяться в одному казані. Шопен, гімни, ірландська музика, поліритмія, барабани. І люди. Кочіз Джонс, його мати, здається, вона була з чокто. Я, мій батько, наполовину мексиканець, а це уже наполовину ще хтось. Брукленд-креол. Тут колись була територія Мексики, а ще раніше — Іспанії, а ще раніше — Олоні. А ще влилися струмками білі, китайці, японці, чорні, принесли з собою семінольський, г'юстонський дух. Філіппінці. Додайте і їй на гриль, вперед. Брукленд-креол. Ще більше мексиканців, гватемальці. Тайці, в'єтнамці. Хмонги. Е-е... Перси. Пенджабці, містере Мерчандані. Містер Мерчандані чудовий взірець, он він сидить. Усі вони добріше перемішалися, як пиріжки самоса, он там, біля смажених курчат. Я... Так, я щось збирався сказати. Серйозно. Так. Ні. Гарзд.

Тільки що Кочіз Джонс... Ой, вибачте. Ох. Ні, все добре. Містер Джонс був мені як батько, якого мені дуже не вистачало. Це по-перше. А по-друге, коли вже я взявся за цю промову, я відповідаю за те, щоб ми всі побачили, яке життя він прожив, чого воно його навчило. Так?

Але я, здається, цього не знаю. Коли люди починають дивитись на інших людей, не таких, як вони самі, то врешті-решт одне з того, що їм починає подобатись у цих людях,— їхня музика.

Це такий собі ідеал, про який ми з Нетом мріяли, коли відкривали цю крамницю. Не скажу, що ми це планували або обговорювали. Але це схоже на великий Шовковий шлях між Європою та Китаєм. Племена, пустелі, довга важка подорож, що забирає років зо два, якщо їхати швидко. Це важкий шлях, на якому загрожують розбійники і піщані бурі. Ви переносите світло цивілізації з одного кінця в інший,

а племена навколо хочуть воювати, вбивати і грабувати, щоб стати кращими за інших. І незабаром ви знаєте назви всіх племен, та коли їх перекласти, всі вони означають «люди», ніби інших не можна назвати людьми, тільки їх. Але ви йдете далі, бо мусите продати сир, розповсюдити колективну мудрість. Викувати креольський стиль. Час від часу, може, раз на сто миль, зустрічаються оази, караван-сараї, де можна обмінятися оповідками, в яких багато чого перебільшене. Нете, розумієш, про що я? Такою була наша мрія. Брукленд-креольська мрія.

Містер Джонс і був власником такого караван-сараю. Він був нашим ідолом в кутку, домашнім божком. А тепер його не стало, і ми з Нетом... Ох. Гарзд, дай мені хусточку, Авіво. Дякую.

* * *

— Можеш їхати з нами,— промовив хтось, по голосу ніби власник ритуального бюро.

— Без покійного похорон не почнеться.

У відповідь — тиша, щоправда, не повна, підсилена гомоном народу, що розходиться з крамниці: риплять стільці, хтось пропонує підвезти, готовий поручитися за свою тверезість або ще чийось. Представники похоронного бюро в траурних костюмах роздають мапи, як дістатися до могили: «Міс, мапу?»

Тіт застібнув блискавку на штанях. Така гра: вийти повільно з туалету до робочої кімнати, самому. Виходить хлопець із туалету і застібує свої джинси, то й що? Він сигналізує про свої наміри Джулі особливими жестами: «Я вимикаю світло. Ти лишаєшся. Я йду відволікати. Ти рахуєш до тридцяти, виходиш із туалету, прокрадаєшся назад». Джулі кивнув: «Зрозуміло». Але вийшло геть не так, бо щойно Тіт вимкнув світло, Джулі взяв і відчинив двері туалету. Просто прочинив, пів дюйма, дюйм.

Тоді відповідь:

— Даю тобі п'ять хвилин.

Його батько. Арчі. Напруга в голосі. Похмурий. Набрид йому трунар, набридла вся ця нудота. Сердитий, втомлений.

Тіт і Джулі обмінялися в темряві поглядами: зміна плану. Сумна наука підслуховування — іще одна любов, притаманна їм обом. Два пальці Джулі зупинили двері, лишивши цей маленький дюйм.

— Мені потрібно п'ять *секунд*,— відрізав власник похоронного бюро.
— Щоб сказати, що ти найдурніший та найжалюгідніший негр, якого я колись бачив. А мій досвід у цій царині довгий і гіркий.

— Тоді заощаджу вам ці п'ять секунд,— сказав Арчі,— бо все це я уже знаю.

— А як щодо цього? Твою гру закінчено.

— Це для мене теж не новина.

Арчі стояв, спершись на столик на коліщатках, один із тих, що вони принесли вранці, його широкі сідниці в бридкому чорному костюмі приходилися на секцію диско. На білому роздільнику між секціями були написані інтригуючі слова: **ЖОВТИЙ МАГІЧНИЙ** оркестр. Тіт на мить уявив теплу музику з присмаком карамелі, яку міг би грати оркестр із такою назвою.

— Сподіваюся, тепер ти не розраховуєш, що тебе візьмуть на роботу до Гібсона Гуда. Бо, наскільки мені відомо, Гібсон Гуд передумав.

Вигляд у Арчі Столлінгза був присоромлений і нещасний, руки він схрестив, нахмурився, гострий кут столика мало не проштовхнув йому зад. Може, з допомогою болю він намагався зосередитись, захистити себе. Тітові важко було сказати, чи набрався він, чи був тверезий.

Він виступив із похоронною промовою, що розтеклася по всій кімнаті: індіанці, в'єтнамці, креоли, Сільвестр Сталлоне. В кінці детальних міркувань про те, що життя є мішаниною, яку неможливо

розчленувати, чоловік розплакався. Тут настала мить, яку Тіт багато разів прокручував подумки: вагітна жінка підвелася, обхопила руками батька своєї дитини, він положив свою велетенську долоню їй на живіт, і вони вирішили: коли вже все в житті переплелось, то сваритись вони більше не будуть. Улаштують місце в цій мішанині для дитини, яка матиме матір й батька, і то буде маленька перемога добра, нехай із сумнівами та непорозуміннями, над злом. Але насправді, коли кіно в уяві Тіта закінчувалося, там був батько Джулі, Нет, саме він обіймав Арчі, утішаючи його. Коробку з хусточками пустили по колу.

Потім пили. Пиво, вино, колу. Все випили. З'їли все, спустошили стіл, як в'язні, яких випустили на волю, як бджоли, що налетіли на льодяник. За годину все скінчилося. В кулері лежала самотня бляшанка з тоніком, загублена серед кубиків льоду, але і її знайшли, і вона склала компанію пляшці джину, так ніколи і не з'явившись перед публікою. Остання субота літа пішла своєю дорогою, а їм настав час їхати на цвинтар. Хто хоче.

Коли їжа зникла, власник ритуального бюро проінструктував племінників і організував процесію до цвинтаря, запропонувавши, щоб хто може підвіз інших; говорив тихим шепотом, зовсім не схожим на голос злого чарівника, яким вичитував Арчі Столлінгза. Після цього віко труни Кочіза Джонса востаннє опустили, і Тіт прокрутив сцену, де він переконав кількох довірених конфедератів приєднатися до нього з метою проведення операції з викрадення одягу покійного, щоб вбрання не зітліло в темряві та забутті. Затиснути катафалк між двома тракторами на перехресті, підігнати інший катафалк, підмінити труну. Не можна допустити, щоб така краса, цей ацтекський костюм, було змарновано під землею. Кінець сцени, що крутилася в голові Тіта, лякав його самого: поцяткований труп розкладався в бездоганному костюмі. Той був зшитий із космічного матеріалу, якого б не торкнувся жоден хробак. Вічний, як шоколадний батончик.

— Отже, ви з ним,— сказав трунар,— як то кажуть, розходитесь. Чи правильно я зрозумів?

— Знаю, ви були б щасливі це почути.

— Я був би тільки частково щасливий,— не погодився трунар.— Це те саме, що нещасний.

— Ми закриваємо крамницю, Нет рішуче налаштований відмовитись від вигадки з протестом. Більше вам про це не доведеться хвилюватись.

— Твій приятель уже завдав мені шкоди,— зітхнув власник ритуального бюро.— Тепер Род Абреу заходився рознюхувати все, що стосується угоди, ніби намагається утерти носа цілому світові. Гібсон Гуд вважає його ворогом, якого потрібно тримати при собі, як то кажуть. Його потрібно переманити на свій бік. Саме зараз, сьогодні, Роб Абреу сидить у «Колізеї», а Поганий Гібсон пригощає його начо.

Обличчя трунаря Тіт не бачив, лише сталевий завиток на потилиці. Але з того, як звучав його голос, можна було зробити висновок, що всім своїм виглядом він виражав відразу й презирство. Такий вираз на обличчі власника бюро легко уявити.

— Скажи мені ось що,— вів той далі.— Якщо ви закриваєте крамницю, згортаєтесь у кульку, як та мокриця, чим ти зароблятимеш на життя? Як утримуватимеш дитину?

Лише секунду тому Арчі здавався переможеним, спантеличеним. Щоки його посіріли й обвисли. Аж раптом він перетворився на бетон і камінь.

— Я проводжу містера Джонса в останню путь,— заявив він.— Ми ще не закінчили церемонію. Мені не потрібно їхати з вами. Маю власне авто.

— Тобі дали мапу, як доїхати до місця поховання? Вона тобі знадобиться.

— Я впораюсь.

— «Маунтін В'ю» — це сто двадцять акрів. Там поховано сто п'ятдесят тисяч осіб. П'ять-шість похоронів на день. Євреї в одному

кінці, китайці в іншому. Чорні повсюди. Ти щось там казав про брукленд-креолів. Знайти їх можна лише в одному-єдиному місці, на цвинтарі «Маунтін В'ю». Але тобі знадобиться мапа. Тобі потрібні вказівки.

— Ну добре. Накинувся на мене, як джедай.

— Вислухай мене.

— Чисто Морфеус.

— Ти на це не заслуговуєш, хлопче. Але я все одно хочу тобі допомогти. Ми можемо владнати всі непорозуміння. Лютер має дещо потрібне мені. Нічого божевільного, протизаконного, ні наркотики, ні зброя, ні вкрадене золото, нічого такого. Ясно? Так, цю річ було вкрадено, але вкрадено *у мене!* Я серйозно.— Голос його зламався, розсипався, опустився майже до хрипіння.— Це моє, воно у нього, і я хочу це повернути. Я маю гроші, Лютер банкрут. Здогадуюсь, що ти дещо чув про мене за ці роки, і це могло прорости насінням у твоїй уяві. Коли ти займаєшся похоронами і походиш із родини, яка влаштовує похорони, люди починають вірити у безумні вигадки про те, як ти ведеш свою справу. Тож хочу тебе запевнити. Я не маю наміру кривдити Лютера, *не хочу мати* з ним нічого спільного, як і ти; Бог свідок, Арчі, за один стіл із ним не сів би. Цей старий чорт набрид мені ще до того, як з'явився тут, щоб набридати тобі. Я шанований бізнесмен, член міської ради. Я не бандит, хоч і знаю, що про мене говорять, але все це брехня й плітки, люди дозволили своїй уяві розігратись. Коли я був молодим, я припустився помилки. Дуже давно, коли служив у флоті. Я припустився помилки, але мені пощастило, і так чи так, послуга за послугу, з допомогою твого батька я все це лишив позаду. Припинив бешкетувати й клеїти дурня. Став серйозним, осів, і це пішло мені на користь. Батькові твоєму не так пощастило. Доки я піднімався, він поволі опускався. Останні десять чи дванадцять років він частенько заїжджав до мене, іноді тверезий, та переважно під дією наркотиків чи алкоголю, іноколи навіть язиком ворухнути не міг. Він переважно простягав до мене долоню, і я благословляв її готівкою.

— Він вас шантажував.

Трунар на це не відповів.

— Усе повертається на круги своя,— зітхнув він.— Ти ще можеш опинитись за інформаційною стійкою у відділі ритмічної музики в «Догпайлз» на Телеграф-авеню, повчати молодь, коли вони заходять прикупити щось новеньке від Бау Вау, отримуватимеш корпоративну знижку на диски «Бемі Моцарт», учитимеш свого малюка грати на скрипці уві сні.

— І що я мушу зробити?

— Синку, я знаю, що ти знаєш, де він.

— Чесно, не знаю.

Тіт, зіщулившись у туалеті, притулившись до Джулі, чув, як збрехав його батько. В автомайстерні він розлютився, побачивши, з яким презирством Арчі ставиться до власного батька. Тепер Тіту стало шкода цього чоловіка, що аж скрутився від ненависті, не хотів, щоб бідолашний старий батько, колишній боєць кунг-фу, повернув свої гроші й розплатився з усіма боргами.

— Нехай буде по-твоєму,— сказав трунар.

Уперше можна було з упевненістю сказати, що Арчі замислився. Подумки переглядав події. Збирався з силами зробити те, що хотів.

— Я не маю причини надавати вам доступ до цієї людини,— нарешті промовив він.— Я знаю вас усе своє життя, брате Флаверс. Але не можу позбавитись відчуття, ніби бачу той ваш бік, у який досі не вірив.

— Це просто мій бізнес.

— Ні. Ви власник похоронного бюро. Трунар. Ховати мерців — це більше, ніж бізнес.

— Ну...

— Ви так і не сказали: «Співчуваю твоїй втраті. Містер Джонс був гарною людиною і справжнім модником», нічого такого.

— Я дійсно співчуваю,— сказав трунар.

Але чоловік уже прямував до дверей, збирався їхати на цвинтар і насвистував «*Надто пізно*».

* * *

Тільки погляньте. З туалету виходять хлопці, Альфальфа і Стімі. Не вистачає лише маленького пітбуля з плямою навколо одного ока. В обох очі розширені. Хлопці-детективи. Чорний хлопчина не каже нічого, а білий: «Ми знаємо, де він».

— Ви підслуховували,— сказав Чан Флаверс.— Це неправильно — як з морального, так і з етичного боку. Цей факт визнавала кожна цивілізована людина з давніх-давен.

— Ми не хотіли.— Його звали Джулі, дівчаче ім'я для схожого на дівчинку хлопчика.— Вибачте.

Флаверс сказав те, що й кажуть у такому випадку тим, хто підслуховував.

— І як ви вважаєте, що ви почули?

Джулі заявив, що вони нічого майже не почули, крім хіба того, що Флаверс намагається відшукати Лютера Столлінгза, щоб віддати йому гроші, які заборгував. І що вони хоча й поклялися зберігати таємницю, можуть передати повідомлення.

— Повідомлення? Тобто повідомлення? Навіщо мені передавати повідомлення? Чи не можете просто сказати, де він?

Хлопці презирнулися. Хоча Флаверс був зайнятий тим, що намагався стримати своє нетерпіння, цей навик він іще не зовсім засвоїв, і це

його дуже драгувало, але він таки помітив іскру справжньої дружби між хлопцями. Це його дуже здивувало.

— Ми чули, що можуть бути деякі...— Хлопець густо почервонів.— Е-е... претензії.

Флаверс запитав Тіта, чи той уміє розмовляти.

— Ви двоє нагадуєте мене старого та його папугу.

Він глянув крізь двері на порожній магазин. Фейд і Волтер чекали в катафалку. Час починати парад.

— Гаразд,— урешті-решт сказав він.— Ось що я вам скажу.— Він поліз у нагрудну кишеню за чековою книжкою. Обпершись на стос платівок, він виписав чек на суму в 25 000 доларів до сплати Лютеру Столлінгзу. Підписав з розчерком, що, як він сподівався, натякав на великодушність.— Ніяких непорозумінь,— сказав він.— Усе давно минуло, дуже давно. Можете передати йому мої слова. Нехай минуле лишається в минулому.

— Прощення — властивість хоробрих,— заявив Тіт.

Джулі мало не посміхнувся, вигляд у нього був задоволений і підозрілий водночас. Але Флаверс упізнав цитату із сорока дев'яти «Притч, роздумів і слів підтримки», надрукованих на останніх двох сторінках усіх похоронних програм, виданих конторою «Флаверс і сини».

— Поруч із тобою я мушу бути обережним,— сказав він і вручив чек Тіту.— Я це бачу. Ось. Передайте йому. Поклади у свій гаманець. Ти ж маєш гаманець?

Ні, авжеж не мав, лише невеличку пачку дрібних купюр. Тож Альфальфа поклав чек в іграшковий пластиковий гаманець, який мав. Флаверс почекав, доки вони не закінчили; доля чека була відома йому наперед, бо він поставив пізнішу дату й анулює його в понеділок уранці.

— До нього мотузки не прив'язано. Він не мусить мене пробачати. Це його гроші, і він може робити з ними що заманеться. Ясно? Все зрозуміло? Добре. А тепер, хлопці, чи не хотіли б ви поїхати з тілом?

* * *

Відклавши оздоблені галунами жакети і вдягнувши замість них інші розкішні піджаки з колекції Джонса, «Бомп і обставини» дали собі волю. Вони заграли «*The Old Rugged Cross*». Вони крокували рівними лавами, направляючи процесію по П'ємонт-авеню до брами цвинтаря. Може, басы й викладалися не на повну, як і фари однієї з автівок кортежу. Може, барабанний ритм і загубився серед жари та денного шуму. Та коли труну опустили на ремнях у жерло землі, вони відвернулися від могили, і басовий тромбон узяв перші ноти «Redbonin'», пісні, яка займала тридцять другу сходинку хіт-парадів у липні 1972-го, і залунав, як і обіцяли, свінг.

V. Брукленд

Ну просто хлопці з газетних коміксів: білий дурень і чорний дурень, стоять на автобусній зупинці в неділю вранці і удають із себе джедаїв чи самураїв. Так глибоко занурені у свої мрії, що навіть не знають, що таке вагатися. «Фокстрот» — Бенквелл колись читав цю газету, хоча розважальні газети втратили для Бенка Флаверса свою привабливість, коли «Кронікл» припинили друкувати комікси про англійського басет-гаунда.

Хлопці сіли на автобус до центру, вийшли на 14-й вулиці, пройшли Франклін-стрит, повз забігайлівку, де продавали пончики та млинці, оздоблену в китайському стилі, але шриффт на календарі поряд із телефоном був якимось зміїним. Бенк уже давно запримітив цей заклад, інспектуючи територію від Фрімонта до Річмонда на наявність кафе з пончиками; цей заклад був на порядок вищим за пересічні. Якщо ви потрапили в центр і поруч не було «Федерації пончиків» чи неймовірної «Дрім флафф», «Смачні пончики» цілком згодились би.

Білий дурень та чорний дурень вийшли з автобуса, хоч тепер припинили махати удаваними мечами, почекали на порожньому тротуарі перед «Пончиками», ніби мало статися щось реальне. Зі старого зелено-помаранчевого плеєра, що висів на плечі у білого дурня і який той завжди тягав із собою, лунав класичний рок із флейтою. Чекали на інший автобус або на торнадо, який скине на них будинок. Минула хвилина чи дві, торнадо так і не було, і чорний дурень, Тіт, процідив щось крізь зуби. Вони ще трохи почекали. Тіт був худим, твердішим за скло і трохи підстрибував при ходьбі. Йому ще рости й рости, щоб стати таким же високим, як і батько, хоча, може, й не таким широкогрудим. У відповідь на те, що сказав Тіт, другий хлопець дістав пластиковий гаманець, блакитно-жовтий. Притулив його до грудей, ніби там були чарівні магічні каченята чи крихітні сирітки кролики, яких він мусив виняньчити. Обережно, ніби пінцетом, витяг чек і передав його Тіту, той оглянув його і повернув за хвилину, тримаючи гидливо, як мертве цуценя.

— Бачу, ти любиш солоденьке,— сказав Бенквелл Тіту крізь вітрове скло катафалка, не роздубаного кадилака чи орендованого «олдсмобіля», а робочої конячки «Флаверса та синів», «краун вікторії» 1984 року випуску. Він не боявся і не сподівався, що Тіт його почує, через дорогу від нього та крізь броньоване скло.— Цікаво.

— Ти хотів сказати, кепсько,— гмикнув кузен Волтер. Принц Волтер, улюблений племінник, майже син чоловікові, який ніколи не мав власних синів. Тепер от має проблеми.— У тебе завжди так.

— Це довготривале дослідження,— сказав Бенк.— Смаколики, як ти сказав би, це моя відповідальність.

— А-а.— Волтер почухав живіт.— Як і їсти шкарпетки, підсмажені у фритюрі.

— Саме тому і моя відповідальність,— терпляче пояснив Бенк.— Знаєш, скільки любові й ніжності вкладає шеф-кухар у тістечка? І якщо тістечка — це добре, то стандартизовані пончики ще краще.

— Ти вже з'їв свою порцію пончиків на сьогодні,— завважив Фейд.

— Фейде, стули пельку.

— Тепер ти на його боці? — огризнувся Волтер.— Довбаний цвіркун Джиміні.

Волтер був явно не в гуморі, він сидів на передньому сидінні між Бенквеллом і Фейдом. Багато вимушених пасажирів, що в минулому займали це місце, надали б перевагу задньому сидінню цього транспортного засобу. Але Принц Волтер вважав свою позицію, без сумнівів, приниженням. З катафалками Волтер закінчив багато років тому, а разом із тим з перенесенням мертвих, обмиванням їхніх жахливих ніг. Із супроводом божевільних стареньких, контролюванням натовпу, терпінням драматичних приступів, особливо у жінок, бо все це часто траплялося на похоронах. Після цього він час від часу, от як сьогодні, робив візит від імені Чана Флаверса, заходив до того, хто не бажав, щоб його знайшли і був не в гуморі приймати гостей. Усе це

залишилося позаду багато років тому, Волтер переїхав до Лос-Анджелесу, почав працювати в музичному бізнесі, інколи повертався, щоб похвалитися світлинами, де він стояв поруч із Тупаком, Джадою Пінкетт і Віллом Смітом, Джонні Деппом, Снуп Доггом. Шукав свій шлях у колі любові Гібсона Гуда. І от маєте, знову сидить у катафалку, навіть не за кермом. Застряг між двома кузенами, яких завжди вважав лише гідними суб'єктами родинних чвар.

— Фейд усе занотовує, — скаржився Бенк. — Усе, що потрапляє до мого рота. Іноді я бачу, як він щось там шкрябає на папері. Він шпигує за моєю їжею.

— Дядько Чан посадив його на дієту: один пончик на день, — хихикнув Фейд. — Сказав, що великий не завжди означає «поважний».

Волтер розреготався своїм скрипучим сміхом. Чимось деренчав у його горлі Ерні з «Вулиці Сезам». Фейд дістав із кишені портативний вапорайзер. Вони з Волтером добряче приклалися, потонули в свіжому візерунковому димку коноплі, купленої за рецептом від глаукоми Фейдової тітки. Бенк до них не приєднався. Він не пив, не їв свинину. Подолав уже сімдесят п'ять відсотків шляху до «п'ятивідсотників», тож проявляв повагу до старших, намагався не порушувати правил дядька Чана, до яких відносилось «Ніяких розваг у похоронному авто». А ще «Ніякої нечестивої музики», тож у салоні грав CD із Гостфейс Кілла, тихо, але музика ця так липла до цього богохульного світу, що здавалася пов'язкою, просоченою ліками.

— Чорт, — повторив Бенк. — Ти просто довбаний шпигун за їжею.

Вони спостерігали, як білий дурень дивиться, як чорний дурень ковтає печиво, точнісінько прибулець із фільму жахів, навіть у його зубів були зуби. Білий хлопець мав належний нажаханий вигляд. Тоді настала його черга заходити до кав'ярні, та коли він вийшов, у нього в руках була рожева коробочка, перев'язана білою стрічкою.

— Купив комусь подарунок, — зауважив Бенк.

— Дідько, — раптом зрадів Волтер. — Ні, о ні. Це вона. Он вона іде.

Наближалася Цукрова Цукерка чи як там її звали в кіно; вона прогарцювала повз хлопців, погойдуючи своїми тітьками, високо збризкуючи м'язистими ногами. Пройшла, навіть не глянувши.

— Валлетта Мур,— сказав Волтер і заблагав, щоб так воно і було. Голос у нього був такий, ніби йому було шкода її чи себе.— Чорт.

Білий дурень і чорний дурень повернули голови, спостерігаючи за цоканням годинника її тіла, а вона йшла собі далі. Дві голови, чік-чік, повернулися так синхронно, ніби то були не хлопці, а собаки з реклами на двадцятому каналі, стежили, висунувши язики, як хтось за екраном розмахував паличкою.

— Чому вона не зупинилася? — запитав Волтер.— Ніби їх і не знає.

— Знає,— заперечив Бенквелл. Він завів авто і на перехресті повернув праворуч, поїхав від хлопців і пончиків.— Вона проявляє обережність. Повернеться за секунду, і краще, щоб вона нас тут не побачила.

— Куди їдеш?

— Навколо кварталу.

Дехто припускав, що Валлетта Мур та її чоловік, Лютер, імовірно, залягли на дно, але відшукати нору, в яку вони заповзли, буде не так уже й важко. Втім, вони вже довгенько уникали дядька Чана, і жіночка явно знала, як поводитись обережно. Можливо, не такою і розумною вона була, як то стверджують чутки, можливо, просто страждала від хронічної параної. У будь-якому разі, катафалк важко було назвати ідеальним пунктом спостереження. Як правило, коли дядько Чан посилав Бенквелла та Фейда на «краун вік», сенсу ховатися не було. Якби Бетмен захотів поспостерігати за кримінальним життям Готема, він навряд чи вирядився б у чорну гуму й роз'їжджав у «бетмобілі»; він би послав Альфреда на якомусь непримітному «дайхатсу». «Краун вікторія» був таким собі «бетмобілем», заявою про свої наміри. Але дядько Чан, хай би як його душа противилася, прокинувся вранці й вирішив ризикнути.

— Ось вона,— вигукнув Волтер, коли вони проїхали п'ятнадцятою вулицею і повернули на Бродвей. За два квартали від них Валлетта Мур відчиняла пасажирські дверцята старого, втомленого мускул-кара, схожого на «торонадо», в сірих, бежевих і зелених плямах, як той шматочок вудженої ковбаски, що провів два місяці в холодильнику. Тіт та інший хлопець попадали на заднє сидіння, і Клеопатра Кларк, чи кого там вона грала, зачинила дверцята.

— Їдьмо,— наказав Волтер, коли компанія від'їхала від тротуару.

— Бачиш, нам досі червоний,— сказав Бенквелл.— Хочеш, щоб мене оштрафували? Нас зупинить поліція, і як ми тоді їх наздоженемо?

Принца Волтера Бенквелл не боявся.

Коли ввімкнулося зелене світло, «торонадо» був уже досить далеко, тож можна було їхати за ним легко і спокійно. Бенк був готовий, правду сказати, навіть сподівався на це, що «олдсмобіль» вдасться до якихось ухильних маневрів, крутитиме хвостом, як той Джим Рокфорд, але водій «торонадо», імовірно, той самий чоловік, якого вони мушили знайти, навіть не намагався утнути нічого такого. Повернувшись праворуч на Телеграф-авеню, попрямував до парку Макартура, зупинився на парковці мотелю «Сельвін», одного з чудових закладів уздовж бульвару, який явно обслуговував обрану клієнтуру з наркоманів, поденників та комах, які їх обожнювали. Адміністрація займала офіс за вікном у формі літери А, сам мотель складався з пари двоповерхових коробок, між якими проходила крита доріжка для автомобілів, в яку і прошмигнув «торонадо».

— Парковка, певно, позаду,— прокоментував Волтер. Він улаштувався між двома кузенами, ніби то були пухкенькі подушки і маленькому принцу настав час подрімати.— Ідіть.

— А ти? — запитав Бенк.

— Га? Тут лишуся.

— Що?

— Моніторитиму ситуацію.

Бенк стояв уже поряд із відчиненими дверцятами й терпляче чекав. Чоловік, який може марнувати силу-силенну часу. За мить, похитуючи головою, ніби дивуючись, що так низько впав, виліз із авто Принц Волтер.

— Задоволений? — сказав він, коли вони перетинали бульвар.

Бенк вирішив не напружуватись і не удостоїв питання відповіддю.

На парковці стояло три авто: прямокутний «фольксваген», джип, допотопний В210. Увесь тротуар був у розпорядженні візка з інвентарем для прибирання. В офісі за А-вікном нікого не було видно. На стовпах з ліхтарями дві камери спостереження, але це не має значення. Вони завітали на гостину.

Як правильно здогадався Принц Волтер, критий проїзд вів до меншої території для парковки за мотелем, засипаної гравієм, що закінчувалася рядом контейнерів для сміття. «Торонадо» притулився між смітником і високою поштукатуреною стіною, яка утримувала мотель на карантині, ізолюючи від будинку позаду. Задня частина мотелю була дуже простою: сіра штукатурка і матові вікна, обличчя, яке цікавиться лише власними справами. На першому поверсі поруч із газовими лічильниками пожежні двері повідомляли, їх що потрібно тримати весь час незамкненими.

— Я тут зачекаю, — сказав Волтер. — На випадок, якщо вони вас побачать і спробують утекти крізь задні двері.

Фраза прозвучала малодушно, але сенс у ній був, до того ж потрібно було чимось зайняти Принца Волтера, щоб він не плутався під ногами, якщо виникнуть проблеми. Бенк підсмикнув ліву штанину брюк і дістав із кобури, приліпленої липучкою до ноги, маленьку беретту-бобкет.

— Ну тримай, — сказав він, передаючи пістолет Волтеру, і той узяв, навіть не намагаючись приховати відрази. — Пам'ятай, стріляти коням

тільки по ногах.

Принц Волтер похмуро кивнув ще до того, як усвідомив, про що казав Бенк. Нахмурився. Проходячи крізь двері, Бенквеллу довелося зробити Фейду зауваження, годі вже сміятись. Вони опинилися в яскраво освітленій кімнаті, де стояв льодяниковий запах випраної білизни, дві пральні машини зі щілинами для монет і сушарки. В одній сушарці оберталося щось схоже на пару кросівок. Вони пройшли крізь інші двері, переступили через фіолетові кульки пилу й ниток і потрапили в тьмянний коридор, пройшли повз автомат для льоду, вийшли на зовнішні сходи, що вели на другий поверх, поряд із кімнатою 112. У прохолоді сходового майданчика безглуздо юрмилися мухи, як цяточки на траурній вуалі.

— Ти перевір усе вниз, я піднімуся нагору,— наказав Бенк. У нього було відчуття, що ті, хто їм потрібен, на другому поверсі.

Не те щоб він бажав нарватися на проблеми чи жорстокість. Але він вважав, що краще накинутись першому, ніж чекати, доки накинуться на тебе. Він пробіг сталевими сходами і вже ступив було на сходовий майданчик, аж тут йому підставили ногу. Він упав. Об голову розбилася лампочка. Сходи залунали гонгом, завібрували. Падаючи, Бенквелл інстинктивно схопився за того, хто підвернувся під руку, за Тіта. Хлопець полетів слідом за ним.

У роті Бенквелла з'явився присмак крові, може, вибило зуб.

— Трясця твоєї матері! — вилаявся він. Шаркнув по бетону підошвами мокасинів, зводячись на ноги, змахнув краваткою, змахнув полами піджака. Не маючи наміру, наступив на живіт Тіту, і тоді, чорт, щось булькнуло, і з рота хлопця виплеснувся брунатний слиз. Бенк відсахнувся, втратив рівновагу, і тут його атакувало двійко фехтувальників.

— Я! — крикнув хлопець із кроликами на гаманці.— Кі-я!

Перший удар сковзнув по правій руці Бенка, над ліктем, а от другий прийшовся просто на потилицю. Навчальна катана, він бачив такі

в тренувальному залі, суцільне дерево. Удар по голові, нанесений після того, як Бенк провзаємодіяв з бетонною підлогою, ясності процесу мислення не додав. На щастя, Бенквелл був озброєний ліцензованим зігзауером тридцять восьмого калібру, користатись яким умів більш ніж чудово.

Він тицьнув пістолетом в обличчя малого, як його, Джулі. Джулі Яффе. П'ять футів дев'ять дюймів самурайської люті рудоволосого містера Пібоді. Бенк не втримався й усміхнувся.

— Займися ним,— кинув він Фейду, коли кузен збіг сходами.— Займися цим білим Затойчи.

Містер Пібоді опустив меч, можливо тому, що тепер на нього було наставлено два пістолети, а меч був лише шматком дерева. Але Бенку здалося, що хлопець радше здивувався, ніж зібрався здаватись. Бенк викрутив меч із руки хлопця.

— Затойчи! — вигукнув Фейд.— Оце добре, так і звертатимусь до тебе.

Фейд опустив очі на Тіта, побачив, що сталося з пончиками, скривився.

— Тільки поглянь на себе,— присоромив він Тіта, який підводився на ноги і так зиркав на Бенквелла Флаверса третього, що було ясно: серце його сповнене ненависті.— Що ти з собою зробив?

— Усе гаразд. Годі. Дай йому спокій.

Бенквелл обернувся й побачив Волтера, що замикав коротеньку процесію; в ближчих до них кутах цього трикутника були Валлетта Мур і Лютер Столлінгз із піднятими руками. Волтер тримав беретту високо, направленою вниз, так, як це роблять у кіно, і дядьку Чану це навряд чи сподобалося б.

— Ви мене знайшли,— сказав Лютер Столлінгз, зірка старих фільмів про кунг-фу, худорлявий, в кімоно й широких шортах, взутий

у парусинові пантофлі, як у Брюса Лі. Сивина на голові і грудях, зморшок більше, ніж у дядька Чана.— Ставте собі галочку. Дозвольте мені одягнутись. А ви, хлопці, додому. Зі мною все буде добре.

Бенк бачив, колись дуже давно, фільм чи два з Лютером Столлінгзом у головній ролі. Він так і запам'ятав його: все по суті, односкладово, з лінивою посмішкою. Тож тепер він або грав, або грати не вмів зовсім.

— Чули, Джулі, Тіте? — сказала Валлетта Мур.— Хлопці, ідіть. Ви можете йти.

— Чорта з два можуть,— заявив Бенк.

— Усе гаразд,— втрутився Волтер.— Усе одно для них місця немає.

Доки Бенк відволікався на думки, яким же дурним іноді може бути Принц Волтер, Тіт оговтався. Він схопив Джулі за сорочку й потяг униз сходами, чотири ноги в кросівках затупали до парковки, підошви залопотіли по асфальту.

— Чорт, Волтере! — викрикнув Бенк.

Тепер, коли він узявся обмірковувати, а не просто діяти, він розіграв комедію: підійшов до поруччя, зважив, чи має сенс стріляти у втікачів. Але то було лише шоу, всім це було відомо.

— Це ж катафалк, йолопе! — сплюнув Бенк.— Туди можна навіть Нелл Картер запхати!

— Та пішов ти,— огризнувся Волтер.

— Кунг-фу? — Лютер Столлінгз обернувся, щоб краще роздивитись того, хто захопив його в полон. Валлетта Мур також подалася до нього.

— Йо, привіт, містере Столлінгз. Як справи?

І тут дурнуватий Принц Волтер пережив кидок через голову, професійно виконаний кінозіркою. А що Валлетта? Леді була ще не готова приєднатись до такої теплої та щирої зустрічі.

— Волтере Бенквелл, заради бога,— промовила вона.— Як ти до цього докотився? — Вона підняла сонячні окуляри і вистрілила в нього своїми потужними променями, присоромлюючи.— Як ти опустився до такої дурної поведінки?

— Я собі це весь день повторюю,— гмикнув Принц Волтер.— Слово в слово.

* * *

У сні, що наснився Арчі минулої ночі, він був молодим і водночас таким, як зараз, розмовляв із матір'ю в квартирі сімдесятих років. Мауве була здоровою, тінь над нею не висіла, і хоча то був сон, частка Арчі дивувалася, якою ж яснішою та більш справжньою вона здавалася, ніж тоді, коли в реальному житті він намагався її уявити. То був саме такий сон — усвідомлений, який можна виміряти, де ти розумієш, що все тобі лише сниться. Уся біль і туга, з якою йому довелося мати справу після її смерті, недосяжне місце десь у глибині душі, як чорний метеорит у стіні Кааби^{26}, — все це можна було прощупати, коли він сидів із нею, вів абсурдну розмову. Сон тривав, він розумів, що розмова ця не має сенсу, що цей сон — лише форма скорботи і триггером для нього стала смерть містера Джонса. В тому сні горювати було приємно. Десь у глибині тієї квартири грала платівка, класичне спільне виконання Макео Паркера та Кертіса Мейфілда, саундтрек до відомого «чорного» фільму «Циліндр і лікті». Він слухав прекрасну музику, соковитий темп, сонячні горни і тінисті басы, і розповідав мамі якісь дурниці. «Дякувати Богу,— подумала його сучасна часточка,— що мені сниться такий чудесний сон».

Тоді пісня, що лунала в глибині тієї квартири зі сріблястими шпалерами, повільно перекотилася в «*Tresspasser*» у виконанні «*Bad Medicine*». Арчі прокинувся на підлозі будинку покійного, на купі ковдр із фургончика. Він почув дзвінок телефону й усвідомив, що мати померла, що «Циліндр і лікті» — жахлива назва для фільму, байдуже, якого він жанру, та найгірше, що тільки уві сні і був той саундтрек, спільне виконання Макео Паркера й Кертіса Мейфілда.

— Твій телефон,— сказала Кей.

Її вважали лесбійкою, бо ж має таку стрижку і її плечі так заповнюють запозичені піджаки, але о п'ятій ранку — коли вони прокралися крізь підвальне віконце в будинок містера Джонса, щоб улаштувати для Кей, що, як з'ясувалося, колекціонувала госпел і південну церковну музику, приватне прослуховування невеличкої, але цікавої підбірки рідкісних записів із колекції містера Джонса — все стало набагато складнішим.
— Агов! Твій *телефон*.

— Що сталося? — сказав Арчі в телефон.

— Це Джулі.

— Так, я зрозумів. Що сталося?

— Гарзд. По-перше, я розумію, ми все зіпсували.

— По-перше?

Арчі важко звівся на ноги, внутрішній гіроскоп явно постраждав від похмілля, підійшов до вікна невеличкої спальеньки. Крізь ґрати на вікні лилося сонце, він примружив очі, утворивши власну тінь, і подивився на 42-у вулицю. Кіт кольору арахісового масла крався вздовж клумби з настурціями, полював на газету. Недільний ранок. Двадцять дев'яте серпня 2004-го. Похорон відбувся. Сьогодні день, коли він присягнувся поставитись до свого життя серйозно.

— Це якось стосується Лютера? — запитав він.

— Звідки ви дізнались?

— Боже, я ж наказав вам триматися від нього подалі.

— Арчі, вони його впіймали. Увірвались до його кімнати і винесли усі його... ну, розумієш... ящики. І його забрали. А тоді Валлетта почала... ну... вона штовхала їх ногами й таке інше. Не так, як це роблять у він-чун чи ще десь, а просто біла коліном у промежину й кусалася. Тож її теж забрали.

— Хто?

— О, і я ще вдарив одного чувака *мечем*.

Підійшов Тіт і заговорив, перекрикуючи Джулі, тоном старого вчителя хімії з Айови:

— Це правда! Можу присягнутись.

— Джулі? Кого ти вдарив мечем?

— Тих хлопців із похоронного бюро. Здається, того, огрядного, на ім'я Бенк.

Арчі відчув полегшення чи, принаймні, заспокоївся, як часто буває, коли зазнаєш щось на кшталт поразки. Учора Чан Флаверс попросив його зробити вибір між майбутнім — відповідальний татусь, що працює на чудового роботодавця, любить свою справу — і прикриванням свого нікчемного, порожньогоолового, нікому не потрібного, брехливого батька, який виправдовувався за свою відсутність фальшивою посмішкою. Арчі викрутився, і то був невдалий спосіб обрати план Б, і причин для цього не було, крім жалюгідної атавістичної лояльності до чоловіка, який не зробив нічого, тільки вприснув у материн живіт кілька ключових білків. І тому потрібно нарешті це визнати, що той чоловік, як і Арчі, ніколи не вибрав би такий план, як-от план Б. Ну ж бо. Він не набагато ліпший за Лютера Столлінгза, і його теоретична лояльність до батька, яку він учора продемонстрував, це доводить. Як і більшість різновидів чоловічої лояльності, це лише прояв боягузтва. І тепер, коли Лютера вже не можна було захистити, виявилось, що нерішучість Арчі пережила обидва плани, А і Б, і довела свою життєздатність. Відтепер її можна вважати планом В.

— Куди вони їх повезли? — запитав він.

— Ми не знаємо. Вони були на катафалку, тож... так.

— Добре. Де ви з Тітом?

Вони в еритрейському ресторанчику на Телеграф-авеню біля Макартура. Вони мають готівку й телефон. Вони знають, на якому автобусі повернутись до будинків Яффе. Джулі запевнив, що з ними точно буде все добре, але Тіту розбили ніс плюс він обблював себе, кров із носа вже не текла, але ніс набряк, і смерділо від нього, а ще в нього голова боліла.

Арчі знав Джулі з дитинства, відколи тому ще двох років не виповнилося, і тоді то був такий малий дідок, що міцно тримався руками за мотузки гойдалки, яка висіла в дверному прорізі. Те гойдання ніколи не йшло на користь, але дитина миттєво заспокоювалася, варто було увімкнути будь-яку музику, піддати його впливу найпотужнішої джазово-космічної фонової радіації «Сан Ра». Доки грала музика, маленький Джуліус позбувався вигляду, ніби чекає на аудит податкової інспекції, просто сидів і дивився на музику, як коти дивляться на привидів. Арчі було неважко зрозуміти з голосу хлопця, що він наляканий до смерті.

— Ви викличете поліцію? — питав Джулі.— Чи нам це зробити?

Арчі просто в трусах сів на підвіконня. Обернувся на Кей у ліжку. Народжена дівчиною, але не почувається нею, може, вже пройшла п'ятдесят відсотків шляху до того, щоб стати чоловіком. Хоча всі її репродуктивні органи збереглися, вона не бажає, щоб Арчі ними скористався, попросила трахнути її в зад, і полегшити процес не було ніякої можливості, крім як поплювати. Кей дотримувалася рецепта, послідовності кроків: гормони, документи, операція. І тоді одного дня вона зможе прокинутись чоловіком, справжнісіньким, з усіма причандалами. Арчі було дуже цікаво, чи ментальна та емоційна складова чоловічості вливаються разом із гормонами, ну от як копаєш-копаєш пісок і дістаєшся до води. Може, якщо ти активно вибираєш бути чоловіком і виконуєш усі необхідні кроки й процедури, врешті-решт отримаєш ясні переконання і ніколи не опинишся в ситуації, коли доведеться вдаватись до жалюгідного плану Б, обирати який ти аж ніяк не збирався.

— Лишайтеся там, де ви є,— наказав він Джулі.— Про Лютера та Валлетту я подбаю, а вас забере твій татко.

— Ні.

— Ні?

— Добре. Тільки, йо, мамі не кажіть.

— Пообіцяй більше не говорити «йо».

— Присягаюсь.

Арчі відшукав і натягнув свою зім'яту сорочку і траурний костюм, попив води з-під крану у ванній, спробував не звернути уваги на місячний ландшафт своєї зачіски. Поплескав по кишені піджака.

— Я брала твої ключі,— сказала Кей.— Твоє авто припарковане біля крамниці.

— Дякую,— усміхнувся Арчі. На поверхню пам'яті сплигло ще дещо, крім короткого яскравого сну.— Так.— Він обмацав костюм Кей і витяг ключі. Вона натягнула ковдру до носа. Не спускала з нього маленьких карих очей.— Я мушу йти.

— Схоже на те,— відгукнулась вона.

— З тобою все гаразд?

— Е-е?..— Вона сіла, відкинула ковдру від широкого рота, від спокусливих губ.— Хай щастить у Белізі.

— Ага... Що?

Лопнула бульбашка спогадів. Вони проїжджали повз будинок на вулиці загублених іграшок у невизначений час, коли всередині уже ввімкнули світло. На ганку стояла Гвен у халаті, мовчазна, як ідол, з чола якого потрібно викрасти рубін. Арчі кричав, щоб вона забиралася геть, хапався за валізу в шафі у передпокої. Кидав туди одяг, бляшанки з тунцем, можливо, навіть бюстгальтери. Беліз!

— Ага. Дякую, що вивезла мене звідти одним шматком.

— Господи, мене звільняйте. Гвен була сама не своя від люті.

— Так, я... мені дуже шкода.— Він востаннє роззирнувся, тоді кивнув на прощання, пошкодував, що не має капелюха прикрити безлад на голові.— Години дві-три, і мене немає.

— В Белізі.

— Маю всі мапи.

Очі, критично стиснуті губи. Розчарована в ньому. Вважала його кращим.

— Не сумуй,— сказала вона, трохи помовчавши.

— Ха,— гмикнув Арчі.— Не це я сподівався від тебе почути.

— А що, ти думав, я скажу?

— Чоловіки — сила.

— Пішов ти.

Він витяг її капітанського кашкета із кошика для покупок, в якому вона носила свою оркестрову форму.

— Йо, можна позичити?

— Лиши собі. Тобі личить.

Арчі вийшов на Телеграф-авеню в капелюсі Рона Габбарда, відкрив телефон, обмірковуючи питання Джулі. Перше, що скаже Авіва: телефонуйте в поліцію. Скажіть комусь, не тримайте в таємниці. Мовчання дорівнює смерті. Поверніть ніч. Авіва була навчена гірким досвідом, як і більшість жінок, що виконують ту ж роботу, що й вона, дотримуватися протоколу. Так само і Гвен, у родині якої було стільки копів та юристів, хоч греблю гати. Вона майже завжди ставала на бік закону. Жодна з них не зрозуміє, що Чан Флаверс тільки радий буде втручання поліції. Він міський радник, голова Комітету громадської

безпеки, має тісні зв'язки з цяцями у поліції. Коли вони помирають, патрульні, пожежники, Чан Флаверс ховає їх безкоштовно, з помпою, і це всім подобається. Поліція завжди стане на захист Чана Флаверса. Коли він поверне те, що у нього забрав Лютер, почнеться справжній серіал. Після цього історії можна буде розповідати про те, як поліція натрапила на сумного старого шантажиста, колишнього бійця кунг-фу, а в кінці, в стилі влучно названої системи кримінального правосуддя, можливо, з'явиться жінка,

бідолашна, беззуба Валлетта, яка спробувала б стати Арчі матір'ю, якби Лютер дозволив, а закінчить свої дні у в'язниці.

Це б Авіва точно зрозуміла, але Арчі не мав часу пояснювати. Він був не без підстав упевнений, що Чан Флаверс не ризикуватиме своєю посадою і репутацією, не завдасть Лютерові шкоди, а пошле парочку своїх хлопців побити його трохи об бордюр за моргом, та навіть тоді, хоч би яку силу та похоронну гідність мав Чан Флаверс, земля під ним горітиме. А може, трюк із бордюром — це саме те, що мусить зробити людина з його посадою та репутацією.

— Він тут?

— Тут,— відповіла Авіва з ноткою застереження в голосі.— Як ти, Арчі?

— А Гвен тут?

— Тут, у мене на кухні.

Що ж, добре; Гвен може сидіти собі там, примовляючи: «Чорт забирай, я хочу мати можливість випити кави, коли схочу», сипати на голову Арчі прокльонами, збирати всю силу в затишній кухні своєї найкращої подруги і робити те, що мусила зробити вже давно,— побачити Арчі простим блазнем, ким він насправді і є. Нехай заварює собі каву «Пітс» у дивакуватуому Нетовому френч-пресі, доки перебирають відомих адвокатів з розлучень. Авіва, звісно, дотримуватиметься стратегії «зроби сам», казатиме, що можна піти до крамниці юридичного видавництва «Ноло пресс» на Паркер-стрит у Берклі, там

є усі необхідні бланки та книжки. Погода в стосунках між двома жінками останнім часом зіпсувалася, похолоднішало, і, щоб настала відлига, потрібно було щось на кшталт цього. Тим часом Нет висковзне за двері, не привертаючи до себе уваги, надто багато питань.

— Ти чула про всі дурниці, що я скоїв учора?

— Можливо, не про всі,— відповіла Авіва.— Але достатньо.

— То можна поговорити з Нетом?

— Що? — сказав Нет, узявши слухавку, голос густо присмачений образою, можна було подумати, що він грає, але Арчі добре знав, що поганий настрій — хист, який Нет не в змозі контролювати, ахіллесова п'ята приятеля.

— Ти мусиш поїхати до еритрейського ресторанчика на Телеграфавеню, поблизу «Меркати», і забрати хлопців, вони чекають на тебе. Добре?

— Ти не всерйоз! — Шолом на голові, чоботи зі свинцевими підощвами — він зараз на дні жолоба обра5з.— На мені лише труси.

— Знаю. Гвен це подобається.

— Та ну тебе.

— Я мушу бігти, Нете. Ти знаєш це місце, ми там були.

За кілька кварталів Арчі натрапив на свою автівку. Божевільна валіза минулої ночі була в багажнику, наполовину прикрита ковдрою для перевезення меблів. Ковдра для перевезення вантажу — мотив дня. Символ кочового способу життя, мінливості, потреби вберегти себе від пошкоджень перевозок. Він відсмикнув ковдру й подивився на стару блакитну пластикову валізу, з глибин пам'яті сплигло ще кілька спогадів про минулу ніч, про дім, як він кричав, а Гвен не сказала ні слова, тільки вимірювала його очима, бачила наскрізь, бачила перед собою чоловіка галасливого, п'яного, готового піти. Три тисячі сімсот

чотирнадцять доларів на рахунку «Брукленд Рекордз» у «Веллз Фарго». Зняти. Сісти в авто, завести двигун, їхати шістсот вісімдесятою до п'ятої, тоді на I-10, з неї повернути на південь, до Тусона, до Мексики. Чіхуахуа, Сакатекас, Веракруз. Дістатися до Белізу за три-чотири дні. Знайти гамак і вітерець, їсти тако з м'ясом якогось тропічного гризуна. Немає нічого такого, чого б не змогла зробити людина з трьома тисячами доларів у кишені та валізою, повною консервованого тунця та бюстгальтерів для вагітних. Недарма ж його авто називалося «ель каміно».

Він знову накинув ковдру на валізу і пішов вулицею до контори «Флаверс і сини», зупинившись перед «Федерацією пончиків», щоб купити мішок дірок. Сьогодні мають бути похорони, але зараз дев'ятого ранку, і серпень сидить і дрімає собі під навісом і плющем. Ніщо не ворухиться, двері замкнені. Арчі обійшов будинок. Два катафалки, старий «краун вікторія» і новий «таун кар», спокійно чекають у своїх стійлах. Капот «краун вікторії» — як чайник на вогні. Арчі підійшов до службових дверей і двічі стукнув, чемно, але наполегливо.

— Як справи, Бенку? — запитав він, коли відчинились двері.—
Прийшов за татком.

Він спробував сказати так, ніби все це було сплановано заздалегідь, ніби так було зазначено в розкладі дня.

Щось над головою Арчі, трохи ліворуч, можливо, щось дуже мікроскопічне, а то й невидиме, зацікавило Бенквелла значно більше, ніж Арчі.

— Нічим не можу допомогти,— відрізав він.

Уперше, трохи запізно, Арчі серйозно замислився про небезпеку цієї, ха, справи.

— Бенку, послухай,— сказав він.— Дивись, що в мене є.

І він простягнув пакунок, просту білу паперову торбинку без логотипів та ярликів, але помилитися було важко. Шанс і хист гурмана зводили

Арчі та Бенка разом біля прилавка «Федерації пончиків» принаймні двічі за останні два роки. Він упізнає цю багатообіцяючу опуклість, акуратну складку, яку може зробити лише місіс Панг, коли наповнює торбинку.

— Глазуровані,— пояснив Арчі.— Шість штук.

Бенквелл не втримався й опустив очі на пакунок, та врешті-решт навіть пів дюжини глазурованих пончиків не змогли перемогти ту невидиму чи мікроскопічну річ над головою Арчі.

— Старий бовдур усе мені розповів,— спробував Арчі.— Язик заплітався. Говорив про вбивство, що вони з Чаном колись скоїли, про бандитів у клубі «Пантера», ніби когось застрелили, а винуватого так і не ввіймали.— Здогадка, низка здогадок, шарми пліток та чуток на ланцюжку сміливості. Наполовину пригадана розмова на кухні його дитинства, перемішана з шипінням гарячих щипців для волосся та потріскуванням льоду в склянках із шипучкою. Дивний вираз батькового обличчя десь на середині анекдоту про Г'юї Ньютона. Наскільки йому відомо, на спусковий гачок натиснув його батько, а не Чан.— Ну, Бенку, дозволиш мені увійти? А то... не знаю... Але так і чую, як у майбутньому твій дядько називає цей вчинок безглуздом.

Уперше, на секунду чи дві, очі Бенквелла затримались на Арчі, і були вони не холодними і не ворожими. Просто втомленими, виснаженими, ніби він до смерті втомився уникати робити всі ті десять тисяч справ, які Чан Флаверс колись, добряче обміркувавши, характеризує як безглузді. Тоді — певною мірою нагадавши Арчі Гвен минулої ночі, коли вона відступила й впустила чоловіка в дім, збиратися в подорож до Белізу,— Бенквелл зробив крок назад. Кам'яна брама відсунулася, щоб приречений археолог зміг потрапити до храму, де кишіли змії.

— Заходь,— сказав Бенквелл.

* * *

Разом із курятниками, де неслися родинні спадки, піцеріями колективної власності, поважними «вольво», які скотилися з конвеєра в Торсланді ще до того, як прославилися «АВВА», панелями лампових підсилювачів, скляних дитячих пляшечок без бісфенолу, і старезна країна чудес, відома також як дитяче ігрове містечко, ще одним незначним компонентом мішанини гребель, спорудженими мешканцями Берклі, Каліфорнія, в тривалій боротьбі, метою якої було захистити свої польдери від капіталістської повені споживчої одноманітності, став телефон, що висів на родинній кухні Яффе, модель 554 з дисковим номеронабирачем, смайликово-жовтий, його слухавка приєднувалася до пластикової оболонки з допомогою довгої крученої жовтої змії шнура, заплутаного так, що годі й розплутати. Вступивши у змову з Арчі, щоб повернути хлопців, Нет змушений був піддати цей шнур екстремальному випробуванню, розтягнути його крізь всю вітальню по кошлатому килиму (ще одна невеличка гребля проти повені) до тієї точки, де край килима зустрічався з дубовим паркетом передпокою. Тоді, потроху, Нет закрутив себе, огортаючись кільцями жовтого шнура, як виделка, на яку накручують спагеті, як Клеопатра, що вирішила подарувати себе Цезарю в килимі. Коли розмову з Арчі було закінчено й він пішов покласти слухавку, Нет замотався в шнур і заплутався в ньому не гірше за Чарлі Брауна у хвості повітряного змія.

— Навіщо ти це зробив? — запитала Авіва звідкись з-поза копиці зім'ятих носових хусточок, яку заскиртувала на столі Гвен за останню годину свого перебування на їхній кухні, збираючи врожай своїх шлюбних обіцянок.

— Боюся, справа стосується рабства.

— Що він сказав? — Гвен висякалася й кинула хусточку до купи.

— Що він сказав? — повторив Нет. Безсоромна частина дешевого виверту. Він думав — і це була нова варіація питання, яке хвилювало його цілий ранок, — скільки можна розказати жінкам. Та не встиг він знайти відповіді на питання, знову задзеленчав телефон. Жінка на іншому кінці дроту представилась як офіцер Лестер з оклендського поліцейного відділку.

— Це ви є власником чорного «сааба» седана 1990 року випуску з каліфорнійським номером 3AUN722?

— Е-е... так,— відповів Нет, і у нього стислося серце.— Так, я. А що?

Ґвен з Авівною на кухні підвели голови, насторожившись від зміни Нетового голосу. Ще й заплутався у телефонному шнурі від п'яток до пояса, рухається надто швидко. Похмілля після минулого вечора, а може, й трохи напідпитку. Не тримає рівноваги, ледь утримується на ногах, шукаючи підтримки, схопився рукою за високу спинку стільця. Шнур відірвався від телефону, напруження спало, і він почав розгортатись на Нетових ногах, розкручуючись ніби під владою чар, прискорюючи оберти, швидше й швидше, доки не розкрутилася остання петля, і відірваний кінчик ужалив Нету в щоку, дуже боляче.

— Ой! — Нет схопився за щоку, перевіряючи, чи не виступила кров.— Я мушу йти.

— Куди йти? Хто це був? — накинулася з питаннями Авіва, але тут задзеленчав її телефон, і знову Нету було врятовано. Авіва поглянула на телефон, відкрила.— Авіва. Так? О, привіт. Ти вже в дорозі? Добре. Слухай мене.

Години, дюйми; води відійшли, кровотеча почалася; перейми відбуваються надто швидко й регулярно. Навіть тоді, коли на Нету не чекала оклендська поліція, він уже давно перестав прислухатися до мінливих незмінних подробиць, які прибували телефоном, доки його дружина збиралася зустрічати в цьому світі нових шибеників, невдах і дурнів. Але зараз, штампуючи порізом на щоці троянди на паперовому рушнику біля кухонної мийки, Нет помітив брижі занепокоєння на обличчі Ґвен, що прислухалася до того, як Авіва терпляче інструктувала майбутнього батька, як тому краще довести майбутню матусю до «Чаймз Дженерал», де щодня карбувалися дюжини нових дурнів. Скорбота, готовність відступитись, що їх принесла з собою Ґвен, переступивши поріг їхньої оселі, змінилися на більш холодні почуття, щось схоже на рішучість.

— Одрі і Рейн їдуть до лікарні,— повідомила Авіва Ґвен, закриваючи телефон.

— Ага,— кивнула Ґвен, ніби Одрі і Рейн були особами з чуток, приятелями приятелів.— От і добре.

Авіва відштовхнулася від стола, згребла пелюстки хусточок і зсипала у відро для сміття.

— Як почуваєшся?

— Ніби з мене всі соки вичавили, але...

— Протестуємо, що там з нашими привілеями?

— А...

— Знаю, ти... Люба, знаю, що тобі боляче. Саме тому й потрібно братися до роботи. Робота йде на користь.

Авіва пересувалася кухнею, не закінчивши одне, бралася за інше, виконувала сім справ за раз: споліскувала чашки після чаю й ставила їх у сушарку, кидала в сумку нову пачку вологих серветок і застібувала блискавку, зав'язувала волосся резинкою, витягувала з шухляди пластир і клеїла його на Нетову щоку. Не робила лише одного: не бачила того, що бачив Нет на обличчі Ґвен. Крізь фоновий шум паніки та нетерпіння він почав вирізняти стійкий сигнал розкаяння.

— Ґвен, сонечко, я тебе люблю,— казала Авіва. Вона нахилилася обробити рану Нета, і він відчув у її диханні запах шоколаду, кислуватий, горілий, майже з димком.— Арчі повівся як справжній покидьок. Але чи далеко ти підеш, якщо сидітимеш і плакатимеш?

— Згодна.

— Тобто якщо ти, звісно, *почуваєшся* погано або...

— Я відчуваюся останньою зрадницею, у решті все гаразд.

Тепер Авіва почула. Обернулася, закидаючи на плече свій тривожний комплект, щоб побачити обличчя до пари голосу Гвен.

— Що?

— Я намагалася тобі сказати, дуже хотіла. Але...

Авіва важко сіла й опустила сумку на підлогу. То була точна копія наплічників команди «Сулако» у фільмі «Чужі», Джулі купив його на якомусь фестивалі років зо два тому. Цікаво, чи пацієнтки Авіви відчували іронію, готуючись випустити зі своїх животів схожих жахливих створінь?

— Розповідай,— наказала Авіва.

— Уся ця ситуація з Арчі,— почала Гвен.— Серйозно, це не головне, все це не через чоловіка, тобто, могло б бути через нього, але я цього *не дозволю*. Мій малюк... Ким він буде? Він є головним. Він і моя робота.

— Так, саме це я...

— Моя справжня робота.

— Твоя справжня робота. І що є твоєю справжньою роботою?

— Нещодавно хтось сказав, що Арчі пощастило, що він знайшов справу, в яку може вкласти серце. Хай би яким божевільним і неправильним це здавалось іншим людям.

— Невже? — У голосі Авіви забриніли нотки настороженості — Так і є, еге ж?

— Упевнена в цьому,— кивнула Гвен.— Ти маєш таку справу, Авіва. І Нет теж. Але я... — Вона завагалась, схоже, передумала говорити те, що збиралася.— А тоді на засіданні, перед лікарями... Такими розумними, нахабними, самовпевненими...

— Гвен, усе добре. Ти дала їм відсіч, і вони відступили. Тепер ти чиста. Я... Нете? Куди ти дивишся?

Клаптик неба, оздоблений бахромою кастиллеї, який можна було побачити тільки з вікна кухні, чисто блакитний. Нет був не в силі відвести від нього очей.

— Колібрі,— сказав він.

— Гвен,— повернулася до подруги Авіва,— тобі більше не варто хвилюватись про тих негідників.

— Я не хвилююсь. Просто... Я втомилася від того, що не маю сили в цій грі, Авіво, вся вона в їхніх руках. Втомилася весь час боротися з відчуттям нікчемності. З тим, як мені сумно, що сестри не звертаються до акушерок. І якщо чесно, мене просто нудить від пересичених, божевільних невротичок...— Вона зупинилася. Засунула схрещені руки між грудьми й животом, як олівець за вухо.

— Ти хотіла сказати, від білих жінок.

— Так! Від їхніх білих алергій на латекс, білих obsесивно-компульсивних планів пологів, від усього дурного білого жіночого мачизму, в якому вони змагаються одна з одною.— Вона перейшла на вередливий тон білих дівчат: — «Я двадцять сім годин витримала без епідуралки!». «Як я тебе розумію! Сама протрималася сорок чотири!» Я візьму позику. Я вже поговорила з мамою і татком, вони охоче допоможуть. Мама навіть сама не своя від радощів.

— Радощів? Допоможуть у чому?

— Гадаю, піду вчитися. Тобто коли народиться дитина. Вступлю до медичного коледжу. У наступному вересні подам документи, тоді цьому хлопцеві вже рік виповниться.

— Вступатимеш до *медичного* коледжу?

— Я ж сказала. Не хочу більше з ними боротися. Хочу стати однією з них. Тоді я зможу допомогти чорній жінці, коли вона народжуватиме, і вона простягне у відповідь свою руку.

— Гарзд,— сказала Авіва.— Чудово. Дякую, що сказала.— Вона підвелася з-за столу, підхопила наплічник «Сулако». Очі її стали зовсім маленькими, перетворилися на дві вуглини.— А я побуду нікчемною. Одрі пересичена, вона розплачується за пологи своїм безробіттям.

Нет кинувся до неї, але вона вийшла за двері раніше, ніж він устиг дійти. Вниз сходами, у двір. За кілька секунд він почув збуджене гарчання Гекати, її злобне скреготіння, коли Авіва здавала назад.

— Отакої,— опустив руки Нет.

— Знаю.— Гвен і сама була вражена.— Божевілля, еге ж?

— Тож на пологи не поїдеш?

— Ні. Ні, не поїду.

— Можна тебе дещо запитати?

— Авжеж.

— Підвезеш мене?

— Що? Тобто так, але де твоя автівка?

Нет обернувся до кухонного вікна, але побачив лише чистий, без єдиної тіні і, що головніше, без єдиного цепеліна клаптик неба. Цей лагідний блакитний простір, на жаль, не міг подарувати розради.

— Їдьмо,— зітхнув він.— Дорогою поясню.

* * *

Флаверс запхав її у службову кімнату під шпилем пологого даху бунгало. Приміщення було невеликим, заставленим, подалі від інших кімнат, обклеєним гратчастими шпалерами, що викликали нудьгу. Завіси на вікнах кольору тьмяного заліза, метушіння голубів за склом. Кімната призначалася для забутих та неоплаканих покійників і налічувала безліч химерних кутів, ніби її зібрали з частин якогось розчленованого кіношного замку. Флаверс у чорному костюмі в стилі спагеті-вестернів осідлав стілець, Лютера і Валлетту, пліч-о-пліч, улаштували навпроти нього — така собі парочка невтішних батьків. У закритій труні на столі, вкритому оксамитом, лежав хтось невідомий.

— Тільки погляньте,— промовив Флаверс, коли Бенк завів Арчі до кімнати.— До нас завітав Терстон Гавелл III.

— Лютере.— Валлетта штовхнула чоловіка ногою.

Уві сні, що бачив Арчі, справжнім одкровенням було знову побачити матір, з такою інтенсивністю згадати всі її риси, ніби він остаточно їх забув: горбинку її тонкого носа черокі, гарні руки, ледь відчутний натяк на дитячу шепелявість. Сон усе йому повернув; так буває, коли, знайшовши сторінку старого календаря у нижній шухляді, поринаєш у день на Стінсон-Біч — кислий присмак пива, шелестіння повітряного змія на вітру. Зовсім нещодавно в автомайстерні Арчі так розсердився на Тіта і Джулі, йому так не хотілося там бути, він так глибоко занурився у свій гнів, що не здатен був побачити справжнього Лютера, перед ним був Лютер, якого вимагала його лють. Але хоч би що ти бачив, коли уявляєш покійну матір чи батька, якого давно викреслив із життя,— це все для того, щоб тебе захистити. Світлини й фантоми на сітківці.

Тепер він пригадав: чоловік сидів, розслабивши руки та ноги, але негайно підскочив зі стільця, став на ноги й був готовий іти, швидше, ніж будь-хто зі знайомих Арчі, ніби йому на коліна плеснули кавою. Він і досі в гарній формі. Ямочка на підборідді ніби вирізьблена гончарним інструментом — швидко й точно. Те, як він хмурився на тебе, досить довго, щоб тобі стало незручно, досить довго, щоб ти почав гадати, чи то він жартує, чи ти дійсно скоїв якийсь гріх, якийсь

забутий проступок, лише тоді він нарешті смикав за витяжний трос посмішки Клеона Задаваки.

Але зараз він був таким зимовим: сніг на волоссі, іній на бровах! Хоча його висота й ширина і досі вражали, він утратив масу, ослабла сила тяжіння. Він хмурився на Арчі з-під крижаного карниза брів. Очі ясні, можливо, навіть тверезі, але тверезим Арчі бачив Лютера і раніше. Нічого особливого. Для Лютера періоди тверезості були чимось на кшталт дня байбака, тінь, що потребує сонця, щоб напропорочити нескінченну сірість. Арчі затримався біля дверей і став чекати. Нарешті за збляклою звичкою відродилася усмішка Столлінгзів.

— Сподіваюся, Чане, ти не проти,— промовив Лютер, не зводячи очей з Арчі,— якщо я запрошу свого посередника приєднатися до нас.

Ну ось: Лютер відчув, що настав час розпочинати виставу. У Арчі стислося серце, він уже розкрив було рота, щоб сказати «Постривай», аж раптом усвідомив, що саме в цьому й полягає його роль.

— Я припаркував свій цепенін на місці для священників.— Арчі глибше насунув кашкет на голову, подумавши, що краще вже мати капелюха, бо той вимагає геть іншого життя.— Сподіваюся, з цим проблем не буде.

Він дозволив батькові обійняти себе, вперше за десять років, а може, й більше. Пральна машина, мотельний освіжувач повітря, відсутність душа, Валлеттині парфуми. Кістки його плечей. Лютер крякнув, десь глибоко, як Кочіз Джонс, коли натискав на педалі свого В-3.

— Вітаю, Валлетто,— сказав Арчі, звільняючись від Лютера.

— Привіт, Арчі. Вибач, що тебе втягнули.

— З тобою все гаразд?

— Усе добре, дякую, любий.

Вигляд у неї був такий, наче вона билася. Можна було не сумніватися, що певну частку енергії вона спрямувала на те, щоб уранці причепуритись: біла блузка без рукавів, яскраво-червона спідниця, достатньо коротка, щоб змусити вас затримати повітря в легенях. Але відтоді життя її трохи потріпало. Одна пола блузки висмикнулася. Пружинки й завитки волосся вибилися з рівенької хвилі зачіски. На Лютерові був банний халат — блакитне кімоно з білими журавликами, сірі спортивні шорти, пантофлі Іп Мана; Бенк і Фейд його, певно, з ліжка витягли.

Племінники, як ті вартові собаки, зайняли свої місця обабіч дверей. Фейд мав коректний вигляд, навіть сміливий як на племінника, вбрався у коричневий костюм з помаранчевою сорочкою, до якої додав темно-фіолетову краватку, але зухвалість із хлопця випарувалася, він стояв, понуривши голову, носки разом, ніби щойно отримав прочуханки від дядька Чана, Арчі був готовий побитися об заклад, що саме так і було, за спектакль, який влаштував із двома чотирнадцятирічними хлопцями, тільки й ладних, що розмахувати дерев'яними мечами і блювати на сходах мотелю на бульварі Макартур. Бенк явно був ображений: закусив праву щоку, краватка збилася, так і випромінює флюїди обуреної смиренності, ніби його розкритикував, скажімо, худорлявий хлопчисько, озброєний іграшковим мечем.

— Хто там в ящику, Кунг-фу? — запитав Арчі.

Волтер лишився за своїми окулярами, не відповів нічого. Він схопився за блискавку свого темно-синього спортивного костюма з іменем «Алі», вишитим велетенськими червоними літерами, повалився на стілець із вигнутою спинкою, що стояв тут для працівників, як правило, когось із молодших племінників, які мусили сидіти біля тіла, складати йому компанію, коли нікого не було поруч. Робота, яку колись давно часто доводилося виконувати малому Волтеру Бенквеллу. Хлопець і «Спортс ілюстрейтед» годинами могли вдавати, що не сплять.

— Містере Паджетт, — сказав Флаверс. Він розчепив ноги, простягнув руку, ніби зібрався виголосити перед Арчі справжню похоронну

промову в найкращих традиціях власника ритуального бюро.— Він був учителем. Відійшов минулого вівторка. Ховаємо о другій.

— Террел Паджетт? Із оклендської технічної? Він у мене алгебру викладав.

— Принаймні він це пережив,— зауважив Лютер.

— Він був душечкою,— додав Волтер з-під руки, якою прикривав усю нижню порцію похмурого обличчя.

Флаверс розправив указівний палець і тричі тицьнув ним у Волтера, ніби струсив парасольку, мокру після дощу.

— Більше. Жодного. Слова.

Волтер загубився у планеті фальшивого кольору, яка змалювалася на поверхні його кросівок останньої моделі.

— Раднику,— почав Арчі.— Чане. Що це таке? Що ви робите?

— Я... Вибач, Арчі, що все так обернулося. Гадаю, якби ти мене вислухав, ти б погодився, що вибору я не мав. Будь ласка, сідай.

Флаверс озирнувся на Бенквелла, Фейда.

— Ну ж бо, звільніть місце. Міз Мур, мої вибачення. Якщо хочете йти, ви вільні. Фейде, проведи міз Мур до дверей.— Він повернувся до Волтера, очі його звузилися до щілинок.— Ти теж, дурню.

Валлетта застережливо підняла руку, коли Фейд зробив крок у її бік, і сама зробила все необхідне, щоб прибрати себе з кімнати: змелася з траурної канапи, ніби той циклон, що готується розгулятись у трейлерному парку. На секунду чи дві вона зависла над Лютером, втупилася очима в його лисину, ніби бажала її збільшити, огорнути його голомозим сяйвом невдачі. А може, бідолашна дівчина таки його кохала, ще більш незбагненною для Арчі любов'ю, ніж його власна любов до Лютера, під скляним ковпаком усіх цих років, що так неймовірно швидко проминули. Втім, вона могла стояти й мріяти, щоб

та лисина зникла, щоб волосся його позбулося сивини, зморшки розправилися, дні життя воскресли з попелу. Наскільки Арчі було відомо, Валлетта була закохана в батька, час від часу, сильніше чи слабше, вважала його то скарбом, то сміттям, від ранку понеділка 1973-го, коли він уперше увійшов у студію, де знімався «Задавака». Тридцять, плюс-мінус, років кохання можна вважати геройським подвигом. Навіть Бог не міг похвалитись тим, що ізраїльтяни стільки ж любили його в пустелі, не переплавляючи свої коштовності в золоте теля.

— Віддай йому,— сказала вона лисині.

Лютер не ворухнувся, ніяк не відреагував на слова, посміхався собі Флаверсу, ніби прийшов сюди з доброї волі, щоб оформити підписку на журнал чи продати формулу довічного спасіння.

— Довбаний йолоп,— не втрималась вона.— Якщо не віддаш, я піду. Серйозно. Ти не знайдеш мене ні супутником, ні рентгенівським апаратом.

Лютер з Валлеттою надто довго грали головні ролі у своєму спільному нещасті, щоб не спробувати обдурити ворога. Валлетта пробіглась поглядом по Лютеровому обличчю, як це роблять лише актриси в зйомках крупним планом, зчитуючи інформацію, як з екрану телесуфлера.

— Іди, суко,— не без ніжності відповів Лютер.— Я перед тобою не схилятимусь.

Валлетта відійшла. Рішуче махнула рукою. Знала, що мусить виконати свою обіцянку й піти, але дзвіночок Павлова в руках кохання привчив її приймати презирство за ніжність, а байдужість за обережність. Урешті-решт вона знизала плечима, послала Арчі повітряний поцілунок, помахала долонею, як прапорцем.

— Бувайте,— кинула.

Арчі дивився, як вона прямує до дверей, розгойдуючи сідницями,— цок-цок, цокав маятник. Чекав, чи не обернеться вона до Лютера, але вона виконала свою обіцянку й пішла. Троє племінників рушили слідом, і вийшло так, що обернувся старий Кунг Фу, та й то на Арчі, обернувся і вийшов, опустивши голову, глибоко засунувши руки в кишені-кенгуру свого спортивного костюма. Ніби хотів докорити Арчі цим поглядом, звинуватити його в усьому. Може, на більш базовому та незрілому рівні його обурював той факт, що Арчі лишається в кімнаті, а йому доводиться йти. На спині куртки великими червоними літерами було вигаптовано «Я НАЙКРАЩИЙ». Найкращий сучий син, подумав Арчі, і Волтер захлопнув за собою двері.

* * *

Першим цей дурний план запропонував Арчі: зустрітись після похорону в «Брукленд», покурити, прибратися після поминок. Послухати кілька платівок, навести лад. Сказати те, що мусить бути сказаним, подивитись, на якому вони світі: «Догпайл», КОЧІЗ, їхнє життя. Як друзі, партнери, музики, батьки. Вирішити, чи продовжувати битися на борту палаючого «Брукленд», чи кинути його і спробувати вибратись неушкодженими з-під уламків.

— Він казав щось про Беліз? — запитала Гвен.

Вони сиділи в її BMW і їхали за хлопцями, радіо видавало 120 ударів за хвилину, співала дівчина, звична комбінація погрожування пальчиком і зухвалих проповідей. Гвен дивом удалося утиснутись між сидінням і кермом, такий собі корабель у пляшці, псалом на рисовому зернятку. Вона й досі була привабливою, навіть коли так близько наблизилася до радіуса чорної діри, на максимумі вагітності. Волосся забране під шалик, привезений із Гани, жовтогарячий і червоний, як вечірнє сонце. Сонячні окуляри кольору фісташкового морозива. Ці руки, що тримали кермо, прекрасні й чудернацькі, майже такі ж великі, як і в чоловіка, але довші й гнучкіші, з коротко, по-чоловічому підстриженими нігтями, але блискучі, як меренги.

— *Нічого* він не казав,— відповів Нет.— Так і не прийшов. На цвинтарі сів у своє авто, помахав рукою, і це востаннє, коли я його бачив.

— Якби ж то і я могла цим похвалитись,— зітхнула Гвен.— Досі не розумію, яким боком тут Кей. Якби це не ускладнило життя Авіві, я б її звільнила.

— Принаймні ти можеш бути упевнена, що Арчі її не трахнув.

Принаймні, погодилась Гвен.

— Стривай, ти дійсно йдеш? — стривожився Нет, коли нарешті до нього крізь паніку й переляк дійшли новини. Багато років його життя балансувало, як легендарний світ на спинах слонів, які стояли на велетенській черепаці; слони були сумісним бізнесом його з Арчі та Авіві з Гвен, а черепаха — його вірою в те, що справжня й звичайна дружба між чорними та білими є реальною, принаймні тут, на вулицях невеличкого королівства Брукленд, Каліфорнія. Тут, біля води, вздовж прикордонних територій, уздовж невизначеної і вигнутої прикордонної смуги Телеграф-авеню. Тепер це фундаментальне нагромадження зобов'язань і переконань захиталося, розвалилося, як циркова піраміда зі слонів. І не тому, що хтось був расистом. Не сталося ніякого трагічного непорозуміння, що сягає корінням сторіч рабства та несправедливості. Ніхто не кидався мерзенними епітетами, не вдавався до атавістичного трайбалізму. Класова різниця та різниця в освіті між ними чотирма була нейтралізована, хоч би якими були стереотипи та культурні розбіжності: Авіву й Арчі виховували тітоньки-«сині комірці», які важко працювали, щоб дати дітям змогу навчатись у коледжі, хоча й не дуже престижному. Білий чоловік закінчив лише школу, чорна жінка походила з вищих щаблів середнього класу й отримала дорогу освіту. Просто виявилось, що вежа зі слонів та черепах не в змозі утримувати світ.

— Гадаєш, я гралася з бідолашною жінкою, коли казала, що йду, а сама й не збиралася?

— Ні.

— Нете, ти серйозно вважаєш, що я *глузувала* з неї?

— Ні, мем.

З роздратуванням у голосі вона промовила:

— Отже, ти повернувся до крамниці.

Він розповів, як опинився один серед безладдя, що панувало в приміщенні після поминок містера Джонса. Кістки та розсипана квасоля, калюжі соусів на порожніх тарілках, краплі жиру й помідорів на столі. Купка нез'їдених тортілій, що понамокали й поскручувалися, як сторінки книжки, яка впала у ванну. І Кочіз Джонс офіційно і назавжди мертвий. Над усім цим, над самим життям простерлася тінь, яка завжди насувалася на Нета, коли помирав хтось, кого він любив. Затемнення, перегоріла лампочка світу. Він пригадав розмову із Джулі кілька років тому під час подорожі до музею Гарднер у Бостоні, перед прямокутником світліших шпалер на бляклій від часу стіні, де колись висів украдений Рембрандт, портрет тієї штуки, що влаштувалася на стільці, де колись сидів містер Джонс: самої порожнечі. Порожні бляшанки, порожні пляшки, порожня ніч. Порожнє Нетове життя, прожите марно й безрезультатно.

— Самотній Нет Яффе,— підбила підсумок Гвен,— річ небезпечна.

— Та ну тебе,— спробував відбутися жартом Нет.— Я завжди самотою.

— Вітаю! На вас чекає чергова серія екзистенційного драматизму.

— Самотнім народжуєшся, самотнім помираєш.

Нет дотримувався обіцянки й ділився тим, що було на серці, не згадуючи лише про таємне ключове гасло його уявної лінії життя, а саме: «Нароби купу дурниць сам-один, бо ти не можеш себе контролювати».

— Гаразд,— кивнула Гвен.— Розслабся, дорослий хлопчику.

На старій рекламі клуба підводного плавання «Стілз Скуба» бляклий дайвер пірнав у таємниці загубленої субмарини Телеграф-авеню. Івен скинула швидкість, бо автобус попереду став на коліна, як корова перед новонародженим Ісусом, щоб підібрати, так, чоловіка, схожого на Стівена Гокінга. Нет спостерігав, як бідолаха піднімає себе й свій візок, терпляче й уперто, на ліфті в автобус. Що вони там казали про самотність? Та погляньте на цього хлопця, його не зупинити, він усе встигає. Грубо кажучи, голова на м'ясному стейку, прив'язана до карту, а диви, сідає на автобус, їде певним маршрутом. Нет засоромився б жалості до себе, в якій наразі борсався, якби ця жалість знала, що таке сором. Він відвів погляд, подивився ліворуч, праворуч, тоді, відчувши в горлі жахливий присмак похмілля, в небо. Боявся, що побачить над собою, будь-якої миті, доказ своєї вчорашньої дурості, неясний та мстивий, як Спайні Норман у старих серіях «Монті Пайтона».

— До біса,— не витримав Нет.— Розкажу я це чи ні?

— Спробую здогадатись. Ти почав пити.

— Знайшов упаковку з шести пляшок теплого пива. Просто диво, що воно саме від себе не захмеліло.

Нет відкоркував першу пляшку, знайшов скибочку лимону, засунув крізь шийку в пиво. Збив світлину містера Джонса з її церемоніального стільця й отримав від опоганення чимале задоволення. Заліз на місце, обране старим, може, намагався розігнати порожнечу, що зібралася в приміщенні. Подумав, що зачекає на Арчі, який жив у персональній часовій зоні, на своєму маленькому острівці запізнь. Тим часом пив пиво, обмірковував свою екзистенційну драму: як вибратись — вискочити, виповзти — з ситуації, що склалася. Згодом можна буде й прибратися.

До четвертої пляшки Арчі так і не з'явився, не зателефонував, крамниці було ще далеко до чистоти, і про лимон Нет уже геть забув. Його метою було таки додуматись до виходу з ситуації, але на ту мить його здатність усвідомити заплутаність того, що відбувалося, значно ослабла. Непередбачливість, неухажливість, брак кмітливості, які вони з Арчі продемонстрували, ведучи справи; схильність бачити

відповідальність за кожне завдання, доручення чи роботу в «Брукленд» — диригувати своїм життям, взаємним чи індивідуальним, — як довгу, якщо не безкінечну гру «хто кого передивиться», де кожен чекає, коли інший моргне, здасться; низький дохід, генерований полюванням на вигідні покупки і несталою командою домашніх діджеїв та земляків-міксувальників, які склали більшу частину бази їхніх клієнтів, що набагато перевищувала кількість справжніх колекціонерів; колапс японського та й загалом іноземного ринку; не кажучи вже про явне незадоволення Арчі їхнім партнерством і швидке розповсюдження фінансової паніки, що вела до патологічного стану тривоги у зазвичай спокійному ставку душі Арчі, — всі ці приблизні й стрімкі причини неминучого провалу «Брукленд Рекордз» до четвертої пляшки, схоже, вивітрилися з Нетової голови, лишивши по собі лише гнилий чорний осад гніву до Гібсона Гуда. Алкоголь допомагає знаходити офірних цапів так же легко, як і виліплювати големів.

Коли пиво скінчилося, Нет понишпорив серед мертвих солдатів над столами та під ними і знайшов угорську сливовицю, тільки Богу відомо, хто її приніс. Пляшка була на чверть повною. Нет плеснув трохи в червону термочашку, тоді швидко закинув у себе ще дві чи три порції. Сливовиця — стимулюючий засіб для смутку, бренді для тих, хто тужить. Нет пригадав батька, щойно овдовілого, першого Джуліуса, загубленого поміж юрби недотепних дядів у чийсь кухні після похорону його першої дружини, як він охав і хапався за груди, коли сливовиця проходила стравоходом.

Нет знову заліз на стілець містера Джонса з келихом вина, ввімкнув «*A Love Supreme*». Пісня стовідсотково його доконала. Так, там були місця величної поезії, місця, що втілювали в собі модерністський союз перешкод і примітивізму, вона була задумана як свого роду молитва, вираз похвали перед усім смутком за творцем Джона Колтрейна з подякою за його величний акт творіння; але Нет завжди вважав, що музика ця — як і сам Нет — таємно підживлювалася гнівом. Можливо, то була проєкція Нетових почуттів до свого власного невдахи-творця, десята шкурка на киселі від Довершеної Істоти, яка створила Джона Вільяма Колтрейна. Доки він слухав перший бік, із шаленими

повтореннями, саксофоном, що знову й знову бився об невидимий бар'єр, як та бджола, що стукає в шибку, шукаючи виходу, Нет відчув, як найжачується лють до цього довбаного Гібсона Гуда та його довбаного «Догпайлу». Йому захотілося відлити, і саме тоді, наскільки він пам'ятає, він вирішив, що добре було б вийти за межі ритуалу відливання у власний унітаз у туалеті за завісою з портретом банькатога Майлза Девіса. Він вирішив піти до майбутнього місцерозташування «Догпайлу» і відлити там.

— Вони й вивіску поставили,— пояснював він Гвен.— Бачила? Великі чорні й червоні літери. З відбитком лапи. Майбутній дім.

— Ти помочився на вивіску.

— Мені здалося, що від цього полегшає.

— Полегшало?

— Процес завжди викликає приємні почуття. А от у рамках моєї моралі...

— І що, хтось тебе побачив?

Нет ухопився за таку ймовірність:

— Гадаєш, справа в цьому?

— В чому?

— Поліція хоче поговорити зі мною про це?

— А ти ще щось накоїв?

— Коли я,— він вирішив скористатись словом Гвен, яке йому здавалося трохи невиннішим і безпечнішим, ніж «відлити»,— помочився... Не знаю... Був уже п'яним. Але не настільки, щоб дурити себе, запевняючи, що нічого поганого в тому, що я роблю, нема.

— Начебто.

— Від цього мені стало ще гірше. Тож я вирішив їхати до аеропорту.

— Ти поїхав п'яним.

— Якщо хочеш, можна й так сказати.

— І чому це всім так несподівано припекло мандрувати? — запитала Гвен.— Куди ви всі зібралися? До Белізу?

— Мандрувати? Вважаєш, що знаєш мене?

— Авжеж ні.

— Я просто хотів поглянути на той довбаний цепелін.

— Навіщо? Помочитися на нього?

— Помочитися на нього...— У голосі Нета забринів смуток щодо втраченої можливості.— І чому я про це не подумав?

* * *

Радіо він не вмикав, аргументувавши для себе це тим, що коли музика відволікає його пильну увагу, то логічно, що тиша допоможе ліпше зосередитись. То був позачасовий, позапросторовий транзит крізь залитий стробовим світлом гіперпростір пива та сливовиці, оркестрований шелестінням траси I-880 під шинами. Він неясно пригадував, що хтось повідомляв про місцерозташування літального апарату вранці, ніби той пришвартувався десь на Гегенбергер-роуд. Якщо він іще не повернувся до своєї бази в Південній Каліфорнії, то, певно, і досі там, блискучий і гігантський, втілення его Гібсона Гуда. Ну і нехай він буде величезним, блискучим і крутим, нехай. Нет був готовий — навіть сподівався — відчути щось на кшталт побожного страху. Нехай поразка хоч раз, але лише один-єдиний раз, буде такою в певному сенсі грандіозною.

Він зламував знову і знову беззмістовний шифр, написаний у темряві дорогами навколо аеропорту, названими на честь героїв авіації. Тишу

в «саабі» змінило мугикання, бо оригінальна допитливість Нета щодо цепеліна, наполовину жартівлива, наполовину дратівлива, роздулася в темряві, набула велетенських розмірів, як та риба Ахава, і в Нетовій уяві літальний апарат був винуватим в усіх поломках світу. І тут, приблизно тоді, коли Нет почав усвідомлювати, що він п'яний, і заблукав, і ніколи не знайде ту довбану штуку, більше того, уже, певно, привернув увагу камер літаючого робота національної безпеки — приблизно в той час, коли він зрозумів, що без явної причини мугикає мелодію «*Loving you*», — він здригнувся: в помаранчевому небі Сан-Франциско зяяла діра у формі цепеліна.

Тоді сталося ось що: авто вильнуло. Хтось накинув на машину великі блискучі тенета. Після цього — все це відбулося за три-чотири секунди, що знадобились йому, щоб прорватись крізь огорожу з рабиці, — почулося багато дуже цікавих звуків. Дзеленчання дзвоників. Шкрябання зубців. Вібрація, удар, скрип, хруст. Нарешті гримнув постріл, ніби той самий клоун, що накинув на автівку сталеву сіть, вирішив, що було б смішно, якби в обличчя Нета вистрілила подушка безпеки.

Після цього в архіві не вистачає деяких матеріалів. Наступним, що пригадує Нет, був присмак солі в ніздрях, асфальт, з якого, крізь підошви Нетових шкарпеток, випаровувалась денна спека, тихе шипіння «саабового» радіатора й усвідомлення — на жаль, ще не тверезе, — що це диво пішло йому на користь. З ним було все гаразд. І бог Ахава нарешті нагородив його за самотні пошуки. Він стояв за сотню футів від тварюки, яка прилягла на своєму нічному пасовищі. Що сталося з черевиками, він так і не пригадав.

Конвеєрною стрічкою тротуару він рушив у напрямку цепеліна, перечепився об якийсь датчик. Зі стовпів навколо літального апарата полилися потоки світла, і цепелін миттєво спалахнув, як неонова вивіска. Нет упав у тінь і став чекати, що ж буде далі. Так і бачив, що до нього вже летить джип, повний охоронців, андроїд-вартовий, обладнаний лазерами, старий нічний сторож на ім'я Піт, який підхопився зі свого стільця, хапаючись за серце, а з кишені стирчить останнє число мисливського журналу «Філд&Стім».

Нічого. Більша частина світла була спрямована на газовий балон, чи як він там називається у цепеліна — крізь щілину пам'яті впало слово «оболонка»,— але Нетові здалося, що на іншому кінці асфальтового поля він може розгледіти кілька невеличких будівель. Може, Гібсон Гуд та його почет спали всередині глянцевої пластикової гондоли. Неважко було уявити, як хтось із команди вискакує назовні з пістолетом і кілька разів стріляє у незваного гостя. Нет подумав, чи не пора починати боятися. Та світло у вікнах гондоли не з'явилося.

Цепелін завис футів за три-чотири над землею, прив'язаний за носа до сталевий щогли, яка, своєю чергою, стирчала з широкого вантажного майданчика припаркованої вантажівки, дуже маленької порівняно з повітряним апаратом, але явно вражаючих розмірів у реальному житті. Висів цепелін абсолютно нерухомо, ніби прислухався, де Нет. Вітерець із затоки його не турбував. Але водночас він гудів, готовий зірватися з припони. Нетові він нагадував кита чи породистого коня. Тварину нервову й м'язисту, але дуже милу.

— Бідолаха,— пожалів він цепелін.

Він вийшов із тіні і підійшов до вантажівки, на ґратах радіатора красувалися важкі хромовані літери «МЕН». За щоглу правила телескопічна жердина, схожа на руку збирача вишень, тільки без ліктя. Нет підійшов ближче, щогла бриніла, і вітерець підспівував цьому довготелесому металевому хлопчині, що міцно утримував цепелін. Вантажівка була просто створена для того, щоб на неї залізти. Три сталеві сходинки ззаду вели просто на вантажний майданчик, і ти опинявся біля підніжжя щогли, колони з металевими шипами, схожими на сходинки на телефонних стовпах, по яких з нижнього сегмента щогли можна було перебраться на вузьку сталеву драбину, яка, своєю чергою, підняла на самісіньку верхівку.

Тут тривала інтоксикація і легка контузія після аварії змусили його, зовсім того не бажаючи, відпустити шляхетний цепелін на волю. Він трохи посидів угорі, вчепившись у холодне кільце на верхівці щогли. Простягнув руку, долонею вгору, розчепірюючи пальці, як чоловік, що намагається відчувати штовхання дитини в череві своєї дружини. За мить до контакту він пригадав, що чув, ніби саме статичний розряд

і став причиною загибелі «Гінденбурга». Але іскри не було, долоня торкнулася холодного напруженого живота повітряного апарату. Як же йому не вистачало сокири, секатора, газового різака, щоб перерізати трос. Тут на стовбурі щогли він помітив масивний важіль, поряд із прядильною залозою, звідки тягнувся трос, з обнадійливим ярличком «АВАРІЙНЕ СКИДАННЯ». Нет зняв затискач, що фіксував його на місці, міцніше вчепився ногами без черевиків за драбину й потягнув за важіль, обома руками намагаючись зрушити з місця його гумову рукоятку. Важіль хруснув і опустився, і під акомпанемент клацання сталі об сталь трос відділився від щогли і повис, розгойдуючись, на великому карабіні, який приєднував його до носа літального апарату.

— Ну, Арчі,— сказав він, розсекретивши джерело раптового припливу ніжності до цепеліна,— лети і будь вільним.

Цепелін вважав нижче своєї гідності погоджуватись на цей жест звільнення. Він продовжував висіти, дрейфуючи за три-чотири фути над землею.

— Баласт,— здогадався Нет.— Ага.

Він спустився щоглою, упав на землю, повільно обійшов навколо гондоли, шукаючи, що б можна було скинути, якусь систему грузил, мішків з піском тощо, як у «Чарівнику з країни Оз». Нічого. Він сів на землю, відчувши раптом утому, й подивився на нижню частину гондоли. Там було два круглі гідранти з ковпачками. Скромні червоні друковані літери повідомляли, що це баластові цистерни. Нет потягнувся до них, піднявся навшпиньки і схопився за одну. Йому вистачило сил відкрутити ковпачок. Той аж вискочив у нього з пальців. В обличчя ударило чимось холодним і безжалісним, як виявилось пізніше, то була сотня галонів води. Водяний душ миттєво його протверезив, натомість його залило такою ж чи навіть більшою кількістю холодного, ясного розкаяння за те, що він накоїв, бо цепелін з приголомшливою грацією і легкістю здіймався в освітлене нічне небо.

* * *

— Як ти дістався додому?

— Пішки. Знайшов таксі.

— Автівку просто там лишив?

— Лише тепер розумію, яким божевіллям то було.

— Так тебе копи і знайшли. За номером авто.

— Не сумніваюся.

— Ох, Нете.

— Знаю, знаю.

— Ти *викрав* дирижабль «Догпайлу».

— Звільнив,— виправив він, але чудово розумів, що в усій цій довгій історії такий термін був дуже непереконливим.

— Де він тепер?

Йому спало на думку, що в глибині його страху ховається сумна і нарцисична омана, що він визирне з вікна свого будинку чи з машини Гвен і побачить цепелін. Цепелін не летітиме за ним. Свідомості він не має, рухається лише за допомогою сили тяжіння та вітру.

— Високо в небі? — припустив він.

— Ти на це *сподіваєшся*? Дозволь запитати. Коли телефонувала поліція? Скажи, будь ласка, чому ти одразу не зізнався?

— Паніка? Сором?

— Нете, він же міг наштовхнутися на піраміду Трансамерика, на міст через затоку.

У глибині душі Нета цікавило, чи славетна величезна споруда є привабливішою для катастроф за, скажімо, курячу ферму або супермаркет.

— Міг.— І додав з надією: — А міг здійматися й здійматися. Просто в космос.

Вони були за кілька кварталів на північ від Макартура, ліворуч з'явився торговельний центр «Мерката». Він був оздоблений фальшивими дерев'яними панелями і штукатуркою, з очеретяним дахом, залишками тих часів, три чи чотири кулінарні ери тому, коли був ще рибною крамницею.

— Якщо хочеш, зупиняйся,— Нет зрадив, що можна змінити тему,— а я схожу за ними.

— Он вони йдуть.

— Ого. Це таке?

Хлопці вийшли з «Меркати», як в'язні з кайданами на ногах. Кертіс і Порт'єр, брати у нещасті. Щось прикувало їх до землі, вага полону, таємний план втечі. Джулі закляклыми пальцями з відчайдушною люттю притискав до грудей свій плеєр. Нет вийшов з машини, помітив, якими жалюгідними й присоромленими були їхні обличчя, подумав, чи не перемкнутися на роль сердитого батька. Втім, зараз він би на неї не наважився, враховуючи події минулої ночі, не мав на це морального права.

— Джуліусе Лоуренсе Яффе, що ти накоїв?

Його вразило, яким текучим здавалося тіло сина в його обіймах. Кістляві плечі, м'яке гладеньке волосся, що торкалося його щоки. Вразили сльози, від яких намокла сорочка хлопця.

— Татку, у мене зламався плеєр,— сказав Джулі.

Невтішний. Повис на Нетові, ніби та дерев'яна лялька, яка обм'якає, варто лише натиснути на кнопку на її постаменті.

— Усе добре, друже,— сказав Нет. Попри відчуття самотності й гнів, попри всю дурість і сором, попри біль від втрати Арчі, крамниці, мрій, які «Брукленд» — саме так, як і згадував Арчі у своїй промові,— втілював для Нета, під загрозою арешту за викрадення цепеліна, можливого знищення мосту через затоку, а там, хто його знає, Сфінкса, Пізанської вежі, які лишаються на його совісті; просто тут, обіймаючи свого маленького хлопчика, що схлипував у його руках, чесно здавалося, що все гаразд. Він міг зробити дещо корисне, можливо, єдину корисну річ у світі.— Їдьмо додому.

Джулі кивнув, підвів очі на Нета.

— І Тіт?

— Авжеж. Тіте, з тобою все гаразд? Господи, тільки поглянь на себе! Що сталося?

Обличчя й комірець сорочки в крові, на сорочці ще якісь плями. Очі розширені й сяючі, от-от вихлюпнуться з орбіт, а в погляді, яким він спостерігав, як Джулі впав у обійми Нета, туга. Хлопець стояв, увесь у крові, й ніхто не підійшов його обійняти, підтримати. Нету стало соромно. Він відвів руку, запрошуючи Тіта в обійми.

Тіт тряхнув головою з огидою, опанував себе, повернувся й побіг геть.

— Тіте! — гукнув Джулі йому вслід.— Тату! Тіте!

Він почав було вивільнятися з батькових рук, але Нет тримав його міцно, й після недовгої боротьби Джулі здався й повернувся до Гвен у автівці, яка не зводила з них очей.

— Мусимо наздогнати його,— сказав Джулі.— Гвен, їдьмо!

— Не думаю, що він хоче бути разом з нами,— завважила Гвен.— До того ж мені потрібно увійти та дещо обговорити з цими людьми.

* * *

Потрібного напою в меню не було, але вони досягли порозуміння, і після недовгого очікування та процедур із блендером Гвен змогла нарешті вгамувати цей неймовірний біль. Вона взяла високу прозору пластянку, наповнену, як зрозумів Нет, бежевою рідиною з перемеленого сонячного насіння, та піднесла до губів. Радість, що освітила її обличчя, оргазмічне тріпотіння повік бентежили, збуджували.

— О-о,— видихнула вона.

Втім, схоже, ця дивна суміш не пішла.

— Перепрошую!

Вона піднесла довгі прекрасні пальці до рота, широко розплющила очі, знову заплющила й кинулася до вхідних дверей ресторану. На тротуарі вона зігнулася навпіл, і її вивернуло з таким звуком, який Нет ще довго ніде не почує,— щось на кшталт механічного клацання, знову і знову. Нет, атеїст, заблагав, щоб усе це скоріше закінчилося. Схоже, у неї розірвався шлунок. Коли вона повернулася, її щоки й чоло аж блищали від поту.

— Фух.— Вона зробила глибокий вдих, проковтнула й вдихнула ще раз. Коли розплющила очі, Джулі передав їй серветку, і вона неймовірно елегантно промокнула губи.— Дякую, любий.

Вона стояла нерухомо, хмурилася, ніби до чогось прислухалася, водила язиком по зубах, намагаючись пригадати, чи не забула вимкнути плиту, коли виходила з дому. І тут Нет унюхав щось таке, що негайно нагадало йому підвал Кочіза Джонса. Запах сиру, невловимий, як шепіт, гнилі. Передньою частиною чорних легінзів Гвен пробігла темніша смуга.

— Зараз повернуся,— сказала вона з удаваним ентузіазмом.

До туалету вона просувалась повільно, погойдуючись, бо мусила широко розставляти ноги. За нею лишалися мокрі плями, позначаючи шлях. Коли вона повернулася, стало ясно, що легінзи вона зняла і позбулася їх. Побачивши голі ноги, що виглядали з-під сорочки Арчі, Нет пережив черговий шок. Вона здавалася такою ранимою, і він зрозумів, що вона вирушає туди, де, хай там що, вона буде абсолютно сама, набагато самотнішою, ніж такий любитель екзистенційної драми, як Нет. Йому такого навіть не уявити.

— Мене потрібно відвезти до лікарні,— наказала вона.

Коли Валлетта пішла — зникли рентгенівські промені, глядачі, яких вимагала його акторська натура,— старий Лютер утратив свою зухвалість. Він совався на стільці, ніби той був намащений чимось чи наелектризований, уникав зустрічатись з Арчі очима. Брови піднімались, губи ворушились, посилаючи Флаверса за відомою адресою, але вголос нічого не казали. Вся ця грандіозна суперечка відбувалась у його голові. Бійка з ножами, телевізійні дебати, матч сумо.

— Твій батько...— почав Флаверс. Зробив паузу, добираючи наступні слова, розташовував їх у певному порядку перед тим, як випустити в кімнату.— Твій татко намагався мене шантажувати,— продовжив він легковажно, ніби сама думка про це його розважала.— Тим, що сталося багато років тому, через що тоді ніхто не переймався, з тим, про кого ніхто не пам'ятає. Перебігав з однієї пацієнці нори до іншої. Лишав непристойні повідомлення. Поширював скандальні плітки та брехню.

— Скандальні плітки, можливо,— сказав Лютер. Тряхнув головою, ворухнув підборіддям, підтримуючи неприродну легковажність старого приятеля, але ніби натякаючи, що чудово розуміє награність його моральної суворості.— Але не брехню.

— Вочевидь, така поведінка завдавала мені багато клопоту,— продовжував Флаверс, проігнорувавши втручання Лютера, призначаючи свою оповідь безпосередньо Арчі, який уже п'ять хвилин тому пожалкував, що вплутався в цю справу, хоча й розумів, що шанси

не вплутатись дорівнювалися нулю.— Враховуючи природу звинувачень, мені здалося, що необов'язково розв'язувати проблему з допомогою моїх добрих друзів із департаменту поліції.

— Я був би не проти,— гмикнув Лютер.— Я б залюбки розповів їм про тебе.

Він роззирнувся, чи не поплескає його хтось по плечу, стукнув кулаком по стегну.

— Нехай він розкаже свою версію,— припустив Флаверс, звертаючись до Арчі як до перекладача,— після того, як я поділюся своєю.

— Замовкни,— кинув Арчі Лютеру.

Той стенув плечима, хлопнув своєю великою лапою по своїх губах, Чорна Блискавка утримався від фатальної фрази. Відкинувся на спинку канапи, розкинувши руки й ноги.

— Незважаючи на те, що я був зайнятий іншими важливими справами,— продовжив Флаверс,— мені доводилось шукати його по всіх дірах, де він переховувався, щоб притягти сюди, посадити навпроти себе і змусити *принаймні* глянути мені в очі, доки він намагається щось із мене витрусити.

— Ось він я,— не витримав Лютер, підібрав руки й ноги, виставив нижню щелепу, ніби все це було його ініціативою, чесна людина прямує самотньою дорогою правди й гідності. А сам звивається хробаком на лезі лопати.— І я нічим тобі не погрожував, Чане. Що такого я казав, крім суті справи, які ще повідомлення тобі лишав? Якщо ти не хочеш допомогти своєму старому другу, людині, що так старанно намагається себе очистити і знову стати на ноги, то що це про тебе каже? Саме це,— повернувся він до Арчі,— більш-менш я намагаюсь і тобі втовкмачити.

— Ага,— кивнув Арчі.— Втовкмачуй що хочеш, але я все повертатиму з позначкою «Повернути відправнику».— Він повернувся до Флаверса.— Це стосується того хлопця, якого застрелили в сімдесятих?

Я правильно зрозумів? В барі Пантери? Чи як він там називався? «Крапля меду»?

— Його звали Попкорн Г'юз,— сказав Флаверс.— Він був бандитом, дешевим, безграмотним, нікчемним негідником зі Східного Окленду. Опинився там, де опинився б за рік, можливо, за два.

— І не ви його поквапили.

— У мене не було причин завдавати йому шкоди,— промовив Флаверс.

— Він намагався підтримувати марку,— знову втрутився Лютер.— Створити легенду. Вразити Г'юї Ньютона. Розумієш, Г'юї, коли хотів когось позбутися, знав, що для цього потрібно лише висловити своє бажання вголос, чітко і ясно. Як Пітер О'Тул у тому фільмі.— Він зібрав чоло в царські зморшки, удаючи з себе шанованого О'Тула.— «Мене що, ніхто не врятує від цього настирливого священника?» Чан опинився в потрібному місці, щоб здійснити бажання старого Г'юї.

Нелегко було щось зрозуміти з обличчя Чандлера Флаверса. Він уже давно, багато років тому, склав риси свого обличчя з такою ж дбайливістю, з якою склав на грудях мертві пальці Кочіза Джонса. Якби ви розповіли йому жарт чи сумну історію, він би усміхнувся, якщо потрібно, чи схилив би голову на знак розуміння. Помірне здивування, готове розуміння. Арчі ніколи не бачив нічого такого на цьому нечитабельному обличчі, подібного до того, що бачив зараз. Можливо, біль чи каяття. А може, просто туга. Очі перетворились на тіністі тунелі, що ведуть глибоко під гори минулого.

— Створити легенду,— повторив він майже з ніжністю.— Це дуже схоже на мене в той час. Ти правильно підмітив.

— Готовий, згодний і в змозі зробити те, що потрібно, щоб не довелося опинитись там, де ти зараз. Хоч би що ти хотів замість цього.— Лютер розкрив розу вітрів своєї правої руки, щоб спрямувати їхню увагу на зони іронії навколо.— Замість того, чого бажав від тебе Чандлер Другий. Вступити до коледжу. Зустрічатись із білими дівчатами. Піти до воєнно-морського флоту простим моряком. Потрапити на вечірку.

Флаверс примружив очі від задоволення, насолоджуючись спогадами про свою винахідливість, аби тільки шокувати батька. Розреготався — наче краплинки розкотилися по розжареній пательні, зовсім як його племінник Волтер.

— Твоя правда,— кивнув він.— Твоя правда.

— Намагався довести старого до епілептичного припадку,— вів далі Лютер, і обличчя у нього було таким серйозним, що регіт зтікав по його краях, як світло, що вибивається з-поза дверей.— До інфаркту.

— Робив усе, що міг,— погодився Флаверс.

— «Ти ганьбиш наше ім'я!» — скрипучий, ніби зі старої платівки, пихатий, гунявий голос давно покійного старого.— «Чандлере Бенквелле Флаверс, ти ганьбиш наше ім'я!»

— «Ганьбиш наше ім'я»... Господи, а я вже геть забув...

— Здивований, що ти не став педерастом,— відрізав Лютер.— Для тебе б це було неважко.

Тиша, що запанувала після цієї заяви, хоч і була мікроскопічною, але багато в собі містила.

— Е-е...— Арчі відчув, як червоніють щоки, але обличчя Флаверса знову набуло свого безучасного виразу.— І ви обидва були в партії чи?..

— Ні, то все лайно,— похитав головою Лютер.— Я не хотів туди лізти. Я просто поїхав покататись.

— Ага. Ти ж ніколи не лізеш до лайна,— гмикнув Арчі.— Ви з лайном не знайомі одне з одним.

— Усе це було дуже давно,— сказав Флаверс, і в голосі його звучала гунява луна голосу Лютера в ролі Чандлера Другого, раптом усвідомив Арчі.— Спливло як вода.

— Невже? — Лютер грався з ним, насолоджувався компанією, як сказав би Арчі, свого старого приятеля.— Тоді ж чому ти розхвилювався?

Спокійно, відхилившись назад, склавши руки на опуклості свого живота, так, як складає їх своїм покійникам, Флаверс відповів:

— Я не розхвилювався, Лютере.

— То чому ж передумав щодо «Догпайлу»? Ні з сього ні з того. Тієї ж миті, коли я завітав до Гібсона Гуда й запропонував поцікавитись у тебе, що сталося з Попкорном. Що тебе пов'язує з «Догпайлом»?

— Мені б хотілося почути відповідь на це питання,— завважив Арчі.

Флаверс лише посміхнувся своєю нечитабельною посмішкою, загартованою у вогні сотні засідань Комісії з планування, де метушаться люди, закидають питаннями, на які не можна відповісти, вимагають те, чого не можна дати, виливають те, що варто було б лишити при собі.

— Я розповів тобі про свої причини, Арчі, під час нашої останньої розмови. Я зрозумів, що хоч би скільки особистої любові та відданості я відчував до твого прекрасного магазину, не кажучи вже про історію, що за ним стоїть,— чорну історію, оклендську історію, мою історію — з мого боку було егоїзмом протистояти містерові Гуду. «Догпайл» — чудова можливість для нашого району взагалі. Зараз. Сьогодні. Цієї миті. Не кажучи вже, і я кажу це абсолютно чесно, про можливості для людей, мені близьких, як-от молодший син моєї сестри Кандіди, мій племінник Волтер, хай би яким дурним і незграбним він був. Можливості для таких людей, як-от ти, і я не помиляюсь.

— Оце вже *точно* лайно,— звернувся Лютер до Арчі.— Чане, ти ж знав, що справа з Попкорном рано чи пізно впливе. Від того самого дня, коли ти вирішив споважніти, піти слідами свого батька, почати качати формальдегід, ти живеш і боїшся, що про це дізнаються.— Він повернувся до Арчі.— Я маю доказ, сину. ДНК.— Тепер настала його черга відкинутись, зчепити руки на потилиці, розкинути лікті.— Лайно

живе мільйон років. Поклади його під мікроскоп, клонуй собі довбаного трицераптора. Одного дня, можеш мені повірити, прибуде якийсь недоумок з «Парку юрського періоду» і клонує Чана Флаверса для доісторичної подорожі Оклендом. Чан стоятиме там, коли повз нього проїде у своєму джипі Лора Дерн. Чорт, Чане, я навіть міг би привести їх до рушниці! Той «моссберг», мабуть, ще й досі в тому лісі, захований у бур'янах.

— Це ти зараз у бур'янах,— відрізав Флаверс.— У таких бур'янах, що й не виплутатись.

— Що у тебе є? — запитав Арчі.

— Рукавичка,— відповів Лютер.— Вона була на Чані, коли він прикінчив Попкорна Г'юза, і на ній ДНК Попкорнової крові.

— Рукавичка,— повторив Флаверс.

— Пам'ятаєш? Вона належала твоєму братові, Марселю. Маленька пурпурова рукавичка з костюма, який на ньому був...

— Рукавичка! — Флаверса розважила, чи принаймні він удав, що розважила, думка про те, що цей аксесуар, дрібний галантерейний товар, може стати причиною тривоги, яку описував Лютер.— Рукавичка, що пролежала в кишені якогось наркомана тридцять один рік? Навіть якщо це правда,— йому хотілося, щоб і Арчі поставився до цього факту зневажливо,— тобто якщо кров на цій *рукавичці* дійсно моя, чи Попкорна Г'юза, чи Джиммі Гоффа, що це доводить?

Ось вона, яскрава й чиста, як прапор, усмішка Клеона Задаваки!

— Дай мені сто тисяч доларів,— сказав Лютер,— і нам ніколи не доведеться відповідати на це питання.

— Лютере, ти серйозно? — вигукнув Арчі.— Шантаж?

Кинув слова в батька, ніби кручений м'яч у нього запустив. Лютер опустил очі на ноги в пантофлях, тоді знову підняв на Арчі. Кивнув.

Погодився.

— Якщо хочеш, можеш називати це так,— стелув плечима.

— Ти при здоровому розумі? Тверезий?

— Тринадцять місяців, один тиждень і п'ять днів,— відрепортував Лютер.

— Уже... чесно, вперше за... аж з вісімдесятих?

Лютер погодився, що це може бути точним терміном.

— Отже, це *справжній* ти? Правда? Лютер Столлінгз, тверезий і сповна розуму,— покидьок-шантажист.

Прапор Лютерової посмішки опав, та піймав свіжий вітерець і знову радісно залопотів.

— Я просто намагаюся зняти фільм, синку. Повернути своє щастя. Можливо, цинічні бовдури, які не мають власної мрії, і вважатимуть цей план нездійсненним. Можеш вважати мене сентиментальним. Дурним. Я подумав, може, мій старий, найстаріший приятель захоче допомогти.

— *Укотре* допомогти,— виправив його Флаверс.— Арчі, він шантажує мене цим сумнівним убивством уже багато років. Це не свіжий феномен, пов'язаний із тверезістю.

Арчі упіймав частину про *сумнівне* убивство, покатав її, як гладенький камінчик у долоні. Подумки прокрутив розмову, намагаючись пригадати, чи Флаверс зізнавався, чи погоджувався, що взагалі порушив закон. Здається, ні.

— *Укотре* допоможи,— припустив Лютер.— У більшому масштабі. Власне,— сказав він Арчі,— сталося ось що. Розумієш, я лишив собі рукавичку тієї ночі, коли сталося вбивство. Сам не знаю чому. Просто лишив на пам'ять про... шалені часи. Пройшов кілька років дорогою життя, і коли опинився в глибині найглибшої ями, то вже не пишався

цим вчинком, знаю, підвів тебе, всіх підвів, але...— Він загубив нитку розмови, знову підхопив.— Поїхав шукати рукавичку. Думав, може, вона, як то кажуть, взаємозамінна. Але, схоже, я її десь загубив, переїжджав весь час, до в'язниці навідувався тощо. Тоді знову з Валлеттою зв'язався. Щойно вийшов з реабілітаційного центру. Виявилось, що та штука весь цей час була у неї.

— Отже, Раднику,— сказав Арчі.— Вам потрібна рукавичка, яка зберігається у Лютера?

Чан Флаверс заговорив повільно, крізь зуби, ніби йому нестерпно було це визнавати.

— Цілком можливо.

— А якщо, припустімо, з якоїсь причини Лютер вам її не віддасть, що ви тоді зробите?

Відповідь на це питання Флаверс дав не одразу, а коли нарешті вимовив, поморщився, як від болю.

— Я втрачаю більше, ніж Лютер,— промовив Флаверс.

— Зрозуміло,— кивнув Арчі.— Зашифровано, але страшно. А що зі мною? Адже я тепер теж про рукавичку знаю. Ви втрачаєте більше за мене?

— Ти мене не шантажуватимеш, Арчі. Я це знаю. Тобі це не властиво. Тобі дісталася материна сила характеру.

— Не потрібно її вплутувати, гаразд? Я радий, що вона не дожила до цього сумного дня.— Він зробив паузу, ніби закликаючи батька опротестувати це твердження, але Лютер промовчав.— Що ж тоді? — не відступався Арчі.— Якщо я пообіцяю нічого не розказувати, то ви просто вб'єте Лютера, а мене відпустите?

— Я маю справу з мертвими щодня цілий рік,— сказав Флаверс.— Пам'ятай про це. І мені хочеться знайти трохи безпеки в ці непевні

часи. Хоч би якою була та безпека.

Цікаво, де та рукавичка зараз? Мабуть, Лютер десь її засолив, замаскував на дні суспільства, сховав у якогось однокамерника. Приліпив скотчем усередині бачка, в герметичному пакеті. Потрібно якось її роздобути. Віднести в поліцію, нехай вони вирішують, що робити. Може, вона нікуди й не приведе, ні на що не вкаже, нікого не звинуватить. А може стати кінцем радника Флаверса і, цілком можливо, планів «Догпайлу».

— Якщо я зараз піду звідси,— звернувся Арчі до Флаверса,— залишу цього бовдура на вашу милість... і гадаю, ми всі обізнані з якістю вашої роботи... Кажете, ви мені довіряєте в цьому?

— Я довіряю тобі, Арчі. Поважаю тебе і знаю, що ти ніколи не ставитимешся до мене без поваги. Якщо вирішиш піти, я особисто гарантую тобі, що про твою маленьку родину дбатимуть, доки я живий. Іди собі з миром. Дозволь нам з Лютером самим уладнати цю справу.

— Наприклад,— продовжив Арчі,— чи не допоможете мені з «Брукленд Рекордз»? Бо, розумієте, тепер, коли наш приятель Поганий Гібсон не має нічого проти вас... якщо припустити, що ви вже, е-е, заволоділи цією славетною рукавичкою. За моє мовчання.— Він сказав це, і в грудях закрутився ротор колонки Леслі.— Може, скажімо, ви передумаєте підтримувати «Догпайл». Знову повернетесь на наш із Нетом бік? Бо, розумієте, хай би якими маленькими та скромними ми були, а нашому району теж можемо згодитися.

— Я навіть краще зроблю,— сказав Флаверс.— Я вам по-справжньому допоможу. Як мовчазний партнер. Сплачу ваші борги. Змушу кредиторів відступитися.

— Мушу визнати, звучить дуже привабливо.

— Арчі,— не витримав Лютер.— Сину, схаменись.

— І все, що мені для цього потрібно, хочу уточнити,— це просто піти звідси. Залишити вас удвох «владнати справу»?

— Це все,— підтвердив Флаверс.— Авжеж, ти мушиш пам'ятати, якщо поліція хоч колись зацікавиться цим старим нерозкритим злочином, тебе звинуватять як співучасника.

Арчі підвівся, кивнув, ніби вважав цю пропозицію цілком розумною, навіть завидною. Тоді розмахнувся й лягнув батька по потилиці, ніби хотів убити особливо злісного та повільного гедзя, який там сидів.

— Віддай йому ту довбану рукавичку, Лютере. І забирайся звідси геть. Я вже ні бачити, ні чути не можу ні про твій шантаж, ні про брехню, ні про вбивство якогось там покидька. Віддай містерові Флаверсу рукавичку, доки я її у тебе *не забрав* і не відніс до поліції.

— Не можу,— огризнувся Лютер.

— Чому? Бо хочеш забрати гроші, яких він тобі ніколи не дасть, щоб зняти фільм, який ніколи не знімеш?

Арчі міг на пальцях однієї руки порахувати всі ті випадки за ціле життя, коли батько не здобувся на відповідь. Певне, ляпас спрацював, а може, було щось переконливе у відвертості, з якою він висловив зневагу до Лютерового проєкту. Лютер щось забелькотів, потрусив головою. Нагадав Арчі п'яничку на ящику, якого він зустрів нещодавно біля Нельдама, той так вчепився у свій пакет із слойками.

— Віддай йому рукавичку,— Арчі щосили намагався — заради себе, не заради Лютера — позбавити свій голос будь-яких ноток жалю.— І я оплачу тобі фільм.

Стейк за ґратами клітки з акулою. Лютер підвів голову, недовірливо.

— Як?

— Продам крамницю. Все, що отримаю за свою половину, віддам тобі.

— І навіщо тобі це робити?

— Не знаю,— знизав плечима Арчі.— Може тому, що мені не байдуже, що станеться з твоєю нікчемною чорною дупою.

— Хлопче,— промовив Лютер, підводячись на ноги, й досі на два дюйми вищий за Арчі, хоча й втратив принаймні двадцять п'ять фунтів,— я вдячний за таку щедру пропозицію, але я втомився від твоєї неповаги. Попереджую. Якщо ти ще раз заговориш до мене таким манером, отримаєш добряче старомодне пороття, як тридцять років тому.

— Чоловіче,— відгукнувся Арчі луною слів власного сина, сказаних йому вранці.— Пішов ти.

— Джентльмени,— втрутився Флаверс. Запізно.

Історичне рішення Арчі, прийняте році так у 1983-му, забити на свого батька, точно збіглося з останньою спробою дати Лютерові під зад. Як і п'ять чи шість разів до цього, ця спроба теж не вдалася. Хоч би яким великим і сильним був Арчі, хай би як вирувала дорослість у його крові, навіть коли Лютер був укуреним та анорексичним, маса Арчі та його чиста лють не витримували суперництва з батьковими відпрацьованими навичками.

Але цього разу напад був несподіваним, і Арчі скористався своєю перевагою. Він кинувся на Лютера, повалив його на канапу, той потягнув його за собою, і двоє чоловіків упали на підлогу. Не встиг Лютер отямитись, Арчі навалився на нього, накрив собою, перевернув і притиснув обличчям до коротковорсого сірого килима. Сів батькові на спину, обхопив обидва його зап'ястки однією своєю рукою, а другою схопив за волосся. Вчепився в нього пальцями й смикнув.

— Віддай йому.

— Пішов ти.

Арчі запустив пальці глибше, смикнув сильніше.

— Віддай йому рукавичку, Лютере.

— Не можу. Злізь з мене.

— Чому?

— Бо я її загубив.

— Загубив? Тобто так і не знайшов? У Валлетти її не було?

— Була. Та коли ми востаннє переїжджали, вона кудись поділась. Не можу знайти. Присягаюсь. Злізь, чорт забирай, з мене.

— *Що?*

— Вона була в мене.— Лютер сам собі написав епітафію, навіть не здогадуючись про це.— Але я її загубив.

— Хотілося б у це повірити,— завважив Флаверс.— Мені потрібні гарантії. Що станеться, якщо вона знову спливе?

— Що скажете про заяву під присягою? — запитав Арчі.— Письмове показання, в якому він напише, що роками вас шантажував, що вигдав усю цю історію з рукавичкою і вбивством і що ви не маєте до нього ніякого відношення.— Він іще раз смикнув батькову голову, щоб додати своїм словам виразності.— Ти це зробиш. Зізнаєшся в шантажі, Лютере? Віддам тобі все, що отримаю від продажу крамниці. І житимеш далі своїм прекрасним життям.

— Мене це влаштує,— погодився Флаверс.— Але ж для такої заяви нам знадобиться юрист. Навіть не знаю, де такого знайти. Мій навіть слухати про це відмовиться.

Арчі заявив, що це може зробити Майк Оберштейн, але спершу потрібно дізнатись думку Лютера.

— У моєму списку бажань було три пункти,— пробурчав Лютер.— Склав його минулого року. Один із них — дозволити сину вдарити себе по голові, смикнути за волосся й посидіти на мені верхи, а той негідник важить не менше двохсот сорока фунтів.

— Ага,— кивнув Арі.— Вибач.

Він зліз з батька, похитнувшись, підвівся на ноги. Лютер перекотився на спину й сів, подивився на жовтувату стелю, на труну з Террелом Паджеттом. Очі його заблистіли, але він зморгнув сльозу.

Арчі нахилився й простягнув йому руку. Лютер узяв її. Дозволив сину підняти свою невагому арматуру з підлоги. А коли Арчі спробував звільнити пальці, Лютер їх стиснув. Захват був сталевим, саме цією рукою він карав цеглини, соснові дошки, Чака Норріса. Арчі здався й дозволив батькові потиснути собі руку.

— Це був другий пункт зі списку,— заявив Лютер.

* * *

Матуся була ще зовсім дитиною, без двох неділь двадцять один, батько її дитини зник за обрієм. Вона працювала на кухні відомого ресторану «Шез Панісс» і час від часу продавала капкейки в кіоску з тако. Коли Авіва з нею познайомилась, то була білява третьокласниця на ім'я Рейнбов, дочка фасілітаторки об'єднання жінок-підприємниць, до якого тоді входила Авіва. Безсловесна тінь, що рухалася вздовж стін кімнати. Тепер вона перефарбувалася в чорничну брюнетку, відкинула другу половину свого імені, вкрила татуюванням майже 60 відсотків свого тіла, створивши крикливу галерею напівалегоричних образів (бджола, парасолька, яйце в чарці для яйця), і, принаймні на сьогодні, посідала центральне місце у своєму світі. В цьому світі; Авіва й досі так почувалася після стількох років, прийнявши на руки тисячу малюків і маючи можливість, надану рутинною, неврозама та індустрією охорони здоров'я втратити відчуття зачарованості своєю роботою, стомитися від неї, занудьгувати. Людина схильна бачити себе ніби у світі ліхтаря туманної ночі, в центрі променистої сфери, але то лише гра світла, ілюзія центральності в загальному тумані. А жінка в пологах, що терпляче переносить усі страждання, лежить у центрі чогось дійсно променистого в чотирьох вимірах; усі народження по всій землі, усі вектори людської еволюції та міграції виходять з-поміж її ніг і туди ж повертаються.

— Ой, не витримаю і навалю вам тут кучу,— сказала Рейн. Шийка її матки розкрилася на вісім сантиметрів за дві години перших переймів, але після транспортування до лікарні, схоже, справа пішла повільніше.
— Що, як я забрудню ліжко?

— Я тобі дозволяю,— усміхнулась Авіва.

Клацання клямки на дверях, і в палату увірвався лікарняний шум. Авіва стояла спиною до дверей новенької палати, до якої пощастило потрапити Рейн,— оздобленій деревом і хромом, натяком на струнких данських матусь, які народжували енергійних молодих соціалістів. Одрі, мати Рейн, зіскочила з крісла, щоб закрити завісою ліжко.

— Міз Яффе? — Одна з медсестер, філіппінка на ім'я Саллі, гарна сестра, так само, як і Гвен, може бути водночас цукрово-милою і сталєво-непохитною.— Тут ваш чоловік.

Настала черга Авіві підскочити. Вона не пригадувала, щоб Нет хоч раз приїздив до лікарні, якщо його ніхто не кликав. Міг привезти пару зручніших черевиків, щось поїсти. Якщо він заявився ні з сього ні з того, то вже точно приніс погані новини, трапилась катастрофа. Вона поквапилась за Саллі до приймальні, де він на неї чекав, дорогою витягла телефон і подивилась, чи не пропустила голосове повідомлення. Жодного дзвінка від Нета чи Джулі. Взагалі ніхто не телефонував.

Він малював своїми черевиками невидимі мандали на блискучому кахлі, голову опустив, руки засунув до задніх кишень джинсів, які їй дуже подобались, мугикав саундтрек своєї нетерплячки. Побачив її, і паніка у нього на обличчі поступилась раптовому полегшенню, Авіві навіть здалося, що він заплаче.

— Що сталося? — запитала вона.

— У Гвен пологи.

— Арчі з нею?

— Ні. Вона не вдома. Вона тут.

— О ні.

— Так. Води відійшли... чи то мезоній?

— Багато?

— Не багато, але достатньо. Лікар сказав, що поки підстав хвилюватись немає, але її госпіталізували й підключили до монітора. На випадок пошкоджень плоду.

— Хто лікар?

— Ваш хлопець.

— Лазар.

— Дуже мила людина.

— Чорт! Ти з нею був, коли води відійшли?

— Так.

— Чому не зателефонував мені?

По обличчю його чорнилом каракатиці розтеклося збентеження, застерігаючи її, що наступними словами, що зірвуться з його вуст, матимуть низький відсоток відношення до правди, якщо взагалі матимуть.

— Я загубив телефон,— сказав він.

— Загубив де?

Він знизав плечима.

— В машині.

Вона вирішила, що зараз не час виводити його на чисту воду.

— Як Гвен? — запитала вона.

Відколи Авіва вийшла з дому, щоб зустрітись з Рейн та Одрі в лікарні, вона усвідомлювала, що за кожною спокійною порадою, яку вона давала Рейн, за кожним ввічливим звертанням до персоналу ховалася напружена емоційна робота, яку вона ретельно приховувала від інших, такі собі затемнені вікна авіаційного заводу під час війни,— весь її психологічний потенціал був спрямований на вироблення гніву; вона розлютилась на Гвен.

Ні, то було щось глибше й егоїстичніше, малодушніше за лють, у чому Авівине вухо чуло натяк на покарання, на вогонь, що очищує. Авіва образилась. І гнів її був особливим, гірким гнівом звинувачених. Гвен розривала партнерство, відмовлялася від їхнього спільного бізнесу з причин, від яких Авіва не могла відмахнутись, не здійснивши насильства над певними незручними й бентежливими фактами щодо природи й демографії їхньої справи, щодо парадоксальної ганьби, що нависла над сучасним акушерством, професією, яка колись, багато--багато років тому, обмежувала себе наданням допомоги бідним та сільським жінкам. Авіву роздратовало — хоча і в цій роздратованості вона не могла так просто забути ті кляті *факти*,— що Гвен звинуватила нещасних учасників слухання, підкріпивши слова ідеальним обґрунтуванням, в пихатості. І попри все це — а може, завдяки цьому — Гвен урятувала їх з Авівою.

— Їй погано,— сказав Нет.— Вона не знає, де Арчі, це по-перше. По-друге, вона не дозволить тому клятому Лазару навіть торкнутися себе, кінець цитати. По-третє, іди туди, будь ласка, якомога скоріше. Вона потребує тебе, Авіво. Каже, що не народить дитину, якщо ти її не приймеш.

— Як мило.

— Я лише передаю її слова. І краще мені повернутися до неї. Не думаю, що Джулі зможе підтримати її належним чином.

— Джулі?

— Він з нами. Він...

— Як це сталося?

Знову легкий параліч обличчя, наративна дистонія м'язів.

— Я його забрав,— сказав Нет.— Е-е... По дорозі.

— Що, в біса, відбувається, Нете? Ні, забудь. Вб'ю тебе пізніше.

— Гарзд.

— Гарзд?

— Пізніше мене цілком влаштовує.

— От і добре. А тепер... Передай Гвен...

— Авіво?

Одрі. Вийшла в коридор і ледь помітно подає знаки рукою, ніби щось пише в повітрі. Кивнула головою на двері палати Рейн.

— Вона каже, що хочеться тужитись.

— Добре,— зітхнула Авіва. Підштовхнула Нету, упершись пальцями йому в груди, змусила відступити на крок чи два.— Перекажи їй, що я прийду, щойно зможу. А ти допоможи їй влаштуватись, проведи в палату, добре? Зроби щось корисне. Пограйся в татуся. Як гадаєш, впораєшся?

— Гадаю, зможу прикинутись,— погодився Нет.

— А де ж це Арчі?

— Намагаюсь додзвонитись, але він не відповідає.

— Спробуй надіслати повідомлення.

— Це що таке? Не знаю такого.

— Я теж. Запитай Джулі.

— Авіво? — гукнула Одрі; ще трохи, і боязкість у її голосі перетвориться на обвинувачення.

— Я мушу повертатися до Рейн, — сказала Авіво. — Іди. Передай Гвен, я скоро буду.

— А якщо затримаєшся? — занепокоївся Нет. — Пошлють Лазара. Вона йому голову відкусить.

— Це лікарня, — знизала плечима Авіво. — Пришиють назад.

* * *

— Схоже, мені доведеться сказати: «Дзеркало, дзеркало», — припустив Джулі.

— Борода, — погодилась Гвен як у тумані, бо хвилиною болю накопили чергові перейми, а вона лежала на березі, нижче рівня води, і її дамби не вистояли би перед міццю води. Вона поклала руку Джулі собі на живіт під час попередніх перейм, щоб він відчув, як змінюється шкіра. — Спок з бородою.

— Сьогодні борода модніша, ніж будь-коли, — хихикнув Джулі. — Еспаньйошки вважають дуже стильними.

Вона наказала йому відволікати її, хоча хлопець підозрював, що зробити це буде важко, сьогодні вона не зможе відволіктися від своєї мети. Перейми вимагали абсолютної уваги Гвен. Кожна хвиля ставала об'єктом пильного спостереження. Але Джулі викладався на повну, хоча його самого від цієї ролі відволікали думки. Він знав, що мусить бути тут, повністю, заради Гвен, принаймні доки не прийде батько, а ще краще — мама. Але не міг не думати про Тіта, міркував, де

приятель, куди побіг, чи повернеться колись. Невловимий Тіт, кіт-злодій, що прокрався прямовисною стіною життя Джулі. Стрімкий, як сильне бажання, як мрія, що, тобі це прекрасно відомо, потребує більше грошей, більше удачі, більше холоднокривності, ніж ти сподіваєшся колись отримати.

— Не припиняй говорити,— тихо попросила Гвен; вона лежала нерухомо, заплющивши очі, можливо, рахувала подумки, хоча Джулі, озброївшись годинником, старанно вимірював частоту й тривалість перейм, записував результати на зворотному боці конверта, який знайшов у неї в автівці.— Мені дуже допомагає. І нагадує ван Дейка.

— Гаразд,— кивнув Джулі, випростав ноги з-під вінілового сидіння лікарняного крісла. Розвернувся обличчям до Гвен, узяв її вологу ліву руку своєю правою. Гвен лежала в ліжку у старій сорочці Арчі і чистих легінзах, за якими посилала Джулі до себе додому. Вона дозволила приєднати себе до монітора плоду, але відмовилась перевдягатись в лікарняну сорочку, ніби рішуче дотримувалась свого наміру не народжувати дитини, доки не звільниться Авіва, й медсестрі не доведеться викликати лікаря Лазара.— А ще «Жінку капітана», еге ж?

— О, тобі таке подобається.— Голос тихий, серйозний: бібліотекар проводить пальцем по ребрах карток у картотеці.— Так?

— Вона... не знаю. Думаю, вона та іще штучка.

Ані слова про те, що кожного разу, коли дивився цей фільм, коли вперше переглянув його з Гвен, бо батьків відпустили в кіно на «Майже знаменитого», йому подобалось уявляти себе жінкою капітана, що розгулює по квартирі злодія Керка з голим торсом, з танталовим полем замість зброї, і чекає, доки капітан повернеться в її обійми, до її вуст, у ліжку ретро-майбутнього космічного корабля шістдесятих, застелене червоними блискучими простирадлами.

Сорок дев'ять секунд минули в тиші, а тоді вона знову розплющила очі. Джулі записав час і тривалість на конверті, який прислала Гвен юридична фірма «Леопольд, Валсала & Рубін» і який Гвен не розпечатала. Там було щось серйозне і, як вважав Джулі, термінове.

— Скінчилося.— Вона ковтнула, облизала губи. Остання іскорка болю в очах. Джулі дивився, як вона згасає, як Саллі Келлерман у «Куди не ступала нога людини», коли в ній згасав псіонічний вогонь.

— Усе гаразд? — запитав він.

— Усе добре. Та якщо прийде Лазар, так уже не буде. Тобі доведеться його вбити.

— Легко.

— Будеш моєю жінкою капітана, атакуєш його танталовим полем.

— Підсмажу, як тост.

Вона взяла його руку у свої долоні.

— Ти хороший хлопець, Джуліусе Яффе. Твоя мама правильно виховала тебе.

— Дякую.

— Вранці в motelі, мабуть, усе було дуже-дуже дивно.

— Просто *божевілля*. Не знаю, *що саме* там відбувалося. Нічого не зрозумів.

— Хто були ті люди?

— Не знаю. Вони працюють на... містера Флаверса. Були в костюмах, схожі на чорних мусульман, тільки з ланцюгами та краватками замість метеликів.

— Ага. Так.

— Не знаю. Схоже, між ним і Лютером *щось* сталося. Між містером Флаверсом і Лютером. Колись дуже давно. Коли Арчі був іще маленьким.

— Арчі тобі нічого про це не розповідав?

— Ні. Просто сказав, що сам розбереться.

Гвен закусила нижню губу, не від болю, і похитала головою, відвернувшись від Джулі. Він хотів заспокоїти її, сказати, що Арчі повернеться, що приїде, щойно почує, що почалися пологи. Та раптом усвідомив, що це неправда. Джулі навіть гадки не мав, куди вп्लутався Арчі. Ті хлопці з ритуального бюро були озброєні і точно небезпечні, попри те що велетень виявився на диво вразливим до ударів дерев'яною катаною.

— Тіту — ось кому потрібно до лікарні,— сказала Гвен.— Його поранили, еге ж? Я вчинила неправильно, потрібно було змусити його їхати до лікаря. Моя помилка. Не знаю, про що я тоді думала. Щось на мене найшло.

— У нього кров з носа пішла, а так усе гаразд. Він такий, ну, крутий.— Джулі був дуже вдячний Гвен, що вона дала йому можливість поговорити про Тіта.— Мені здається, що він жив у таких місцях, ну, розумієш, не дуже гарних. Скажімо, тут він де жив? Через дорогу від містера Джонса.

— Я чула про це.

— До нього ставилися як до лайна.

— Пильнуй свою мову, Джуліусе.

— То був жах.

— Він тобі подобається, еге ж?

— Він мій друг.

Думки збігаються. Джулі глянув у її обличчя й прочитав: «Цього у тебе раніше не було».

— Що він про мене казав?

— Він... Не знаю. Може, трохи боявся. Знаю, що він... Ну, здогадуюсь... Він хвилювався про... це.

— Про дитину.

— Так. Про братика. Сказав, що ти знаєш, що це хлопчик.

— Так. Хлопчик.

— Ага. От він і хвилювався. Можу об заклад побитись, що коли б він дізнався, що пологи почалися, він би не втік.

— Ха,— видихнула Гвен, і спочатку Джуліусу здалося, що так вона виразила помірний інтерес, Гвен отримала крихту інформації про те, чого раніше зовсім не знала. Тоді звук став глибшим, трансформувався, перейшов у стогін, «а-а-а-а-а», і він зрозумів, що знову починаються перейми.

Джулі почув, як качнулася табличка на дверях палати Гвен. Підвівся саме вчасно, бо двері відчинилися, і худий, блідий лікар засунув у палату свою коротко підстрижену голову.

— Сім хвилин! — відрапортував Джулі, протягуючи конверт.— Сім хвилин!

— Сім хвилин! — луною відгукнувся лікар.— Це англійський час або метричний?

Джулі поринув у міркування про зачаровану плутанину концепції: рік поділяється на десять місяців, місяць на десять тижнів, тиждень на десять днів. Ні, то було б забагато днів.

Гвен заплющила очі; Джулі навіть не був певен, що вона бачила лікаря.

— Не ви,— сказала вона раптом тихим, ледь чутним голосом.— Ідіть до біса.

Лазар перевів очі на Джулі, спробував завербувати його тим поглядом. Джулі відповів йому поглядом василіска, ніби мав намір стерти лікаря

на порох своїм танталовим полем.

— Хто ваш приятель? — запитав Лазар Гвен. Подивився на монітор плоду, спробував помацати зап'ясток жінки.— Зараз перейми?

Вона висмикнула руку.

— Ні. Зі мною все гаразд. З дитиною все гаразд. Ніяких ознак пошкоджень. Я можу дочекатись Авіви.

Тут Гвен накрила хвиля перейм, і її понесло, понесло. Джулі так і бачив, що він сам, Лазар, лікарня — все випаровується з її думок. Лазар стояв і спостерігав за нею. Ще мить тому очі його були мертвими, виснаженими, а тепер Джулі побачив, як вони замерехтіли, пожвавішали, в них засвітилося щось на кшталт авантюризму. Лазар чекав і чекав, поглядав на екран. Коли Гвен знову розплющила очі, він сказав:

— Знаєте, що я робитиму? Ось що. Міз Шенкс, можете чекати свою партнерку, лежати тут і тужитись, я буду тільки радий не мішатись у вас під ногами. Але тієї ж миті, коли почую хоч один сигнал, що вказує на пошкодження плоду, увійду сюди й займуся дитиною. Крапка. Ясно?

Гвен тільки кивнула.

Лазар завагався, ніби збирався сказати ще щось. Але натомість нашкрябав кілька слів у своєму записнику й вийшов.

— Перепрошую,— сказав Джулі.— Я його не вбив.

— Усе гаразд,— заспокоїла його Гвен.— Ще є час. Якби ж тут була моя мама.

Вона трохи поплакала. Розповіла, що сумує за батьком і братами, всі вони залишились у Вашингтоні та Філадельфії. Джулі передав їй хусточку, другу. Увійшов його батько зі стаканчиком, у якому брязкали кубики льоду.

— Авіва прийде, щойно звільниться,— оголосив він.— Будь-якої хвилини. А ще я приніс лід.

— Благослови тебе Господь,— усміхнулась Гвен.

Він передав їй пластанку, і вона вдячно захрустіла. Дивилась на Джулі вологими очима, змушуючи його хвилюватись, що вона знов от-от заплаче. Їй було шкода себе, бо доводилось народжувати дитину за тисячі миль від родини, і його.

— Знаєш, де шукати Тіта? — нарешті сказала вона, проковтнувши лід.

— Можливо.— Подумки Джулі негайно склав план пошуків.— Може, і знайду.

— То йди пошукай,— сказала вона.— Дитині знадобиться братик.

* * *

— Я тебе не знаю,— сказала мініатюрна китаянка.— Звідки ж мені знати твого приятеля?

— Авжеж,— погодився Джулі.— Але...

— Він мій учень?

— Ні. Але я уже казав. Він тримає тут свій велосипед. Тож я хотів би...

— Ти ж не вважаєш мене глухою?

— Ні.

— Через те, що я так голосно говорю.

— Я...

— Глуха стара китаянка, ще й дурна. Такої про мене думки?

— Ні.— Джулі глибоко вдихнув. «Почнемо з початку».— Вітаю,— сказав він. Простягнув руку.— Мене звать Джуліус Яффе.

Він витяг із гаманця візитівки, перебрав. Знайшов одну, стару, на якій назвав себе «ДОСЛІДНИК ОКУЛЬТНОГО». Передав жінці. Вона прочитала запропонований текст, нахмурилася, іще раз подивилась на нього, не видавши ні скептицизму, ні інтересу.

— Мій друг Тіт,— продовжив він,— зберігає велосипед за вашим смітцевим баком, у кущах... е-е... жимолості. Його доводиться ховати, бо... Розумієте, коли він жив у будинку місіс Віггінз... За рогом, на 42-й. З його велосипедом завжди щось траплялось. Думаю, там жило забагато народу.

— Місіс Віггінз.— Вона явно знала будинок, про який він вів мову.— Так.

— От, скажімо, одного разу хтось його взяв і катався. І зламав. А ще було, що його продали, щоб купити наркотики, й Тіту довелося викрадати його назад. Він почав ховати його тут, бо тут, розумієте, багато жимолості. Не побачиш. *А шукаю я його тому, що хочу сказати, що у нього просто зараз народжується братик...*

— Голосно,— застерегла вона.— Притиш звук.

— Я ходив подивитись, чи він не у місіс Віггінз. Зазирнув, а його велосипед у кущах. А тоді подумав. Не знаю. Може, він тут.

— Тут? — Вона похитала головою, і ті, хто добре її знав, могли б сказати, що вона готова усміхнутись.— Не тут.

— Я хотів сказати, що ви *не знаєте*. Він міг прокрастися. Тіт має хист.

— Подивись на мене, досліднику окультного,— сказала вона.— Гадаєш, через те що я стара, дурна, глуха, ще й китаянка, якийсь хлопець може прокрастися до мене в дім так, щоб я не знала?

— Ні,— припустив він.

— Мабуть, не дуже вдалий із тебе дослідник окультного.

— Що є, то є.

— Привиди з тебе кепкують, певно.

— Можливо.

— Тут привидів немає,— повела вона далі.— Твій друг пішов до свого дому. Іди туди, скажи: «Маленький братик народжується».

— Так, але як щодо...— він понизив голос, роззирнувся навколо,— тієї маленької кімнати?

— Ніякої кімнати.

— Ні, ну, тієї секретної спальні? Що ховається за постером з Брюсом Лі? Де жила Гвен. Гвен Шенкс.

Вона забликала і повернула йому візитівку.

— Ані привидів. Ані кімнати-привида. Хай щастить. Прощавай.

Джулі подумав, чи не обійти цю докучливу стару? Забігти вгору, самому оглянути кімнату, що була за дверима з Брюсом Лі. Він розвернувся, кинув скейтборд на тротуар, став на дошку. Вагався, обмірковував іншу тактику.

— О! Ви навчали Лютера Столлінгза, так? — сказав він.— Із кіно. Мій друг, Тіт. Він онук Лютера.

Вона вийшла в сірому кімоно й чорних сандалях, худенька, легка, як пір'їнка, пружними, як у молодого людини, кроками.

— Дай-но мені подивитись на цей велосипед-привид,— попросила вона.

Джулі провів її навколо будинку до парковки. Вони прохрустіли гравієм до сміттєвих баків. Він відштовхнув переплетіння жимолості,

вкритої квітами, наче обсипаної попкорном. Важкий аромат квітів змішувався з прогірклим духом сміття. Не встиг Джулі нічого зробити, як вона вже схопилась за кермо Тітова велосипеда й витягла його з переплутаних ліз із дивовижною легкістю. Схоже, вона вважала присутність велосипеда чимось на кшталт образи, до якої, подумав Джулі, примішувалося трохи замішання; а може, навіть і здивування. Її погляд ковзнув будівлею до малесенького квадратного вікна вгорі — воно було *відчинене*, хоча залізти туди явно було неможливо — і повернувся до велосипеда.

— Дивний велосипед, — промовила вона.

— Він називається фіксі, — пояснив Джулі. — Без гальм. Без зубчастої передачі. Просто крутиш педалі. Коли хочеш зупинитись, крутиш педалі в інший бік.

Вона залізла на сідло, стиснула кермо, крутнула педалі й поїхала по гравію, пальці заворушилися в пошуках гальм, яких не було. Вона штовхнула педалі у зворотному напрямку, зупинилася, ще трохи проїхала, доки не ударилась у тротуар. Секунди три вона хиталася, наче дитина, яка щойно пересіла з триколісного велосипеда, — крихка конструкція з кісток, сухожиль та сірого шовку. На четвертій секунді вона зрозуміла, як крутити педалі назад, і безтурботно покотила тротуаром, навіть не озирнувшись через плече. Зникла за високим парканом. За десять секунд знову з'явилася, крутила педалі вперед і жестикулювала однією рукою, раз і назавжди опанувавши мистецтво їзди на фіксі.

— Їдьмо, — сказала вона.

— Їдьмо куди?

— До міс Віггінз. Шукати твого друга. Містере досліднику окультного, який боїться будинку з привидами. Саме тому ти і прийшов спочатку сюди. Розповідаєш тут дурні казочки про чотирнадцятирічного хлопця, що пробрався до Інститу Брюса Лі, а мені про це невідомо. Ти прийшов сюди, тому що боїшся йти туди. Правильно чи ні?

— Правильно,— зізнався Джулі.— Переважно. Але серйозно, Тіт на таке здатен.

— Образиш мене іще раз,— заявила вона,— і я з тобою не поїду.

Він скочив на скейт, і вони вирушили; жінка мчала тротуаром з такою неймовірною енергією, з такою імпульсивністю, що Джулі за нею не встигав. Вона зупинилась і почекала на нього, махнула підборіддям на своє плече. Він схопився за нього. Мотузка і кістка.

Так, на буксирі, вона довела його до 42-ї вулиці і повернула за ріг. Вони минули будинок містера Джонса, порожній і самотній. На ганку стояло сідало, на якому колись сидів П'ятдесят Вісім, порожнє, покинуте. Вона крутила педалі, і невдовзі вони дісталися будинку, де сиділа на своєму троні Тітова тітка, як той прадавній монарх, чие царство поглинуло беззаконня та руїна. Жінка — вона просила називати себе місіс Джу — зістрибнула з велосипеда й закотила його сходами на ганок. Гупнула в двері: «Бум! Бум!»

— Тіт,— сказала вона молодика, що відчинив двері, років вісімнадцяти-дев'ятнадцяти, витрішкуватому, з важкою щелепою і неохайними жмутиком волосся на підборідді. Без сорочки, худий, шкіра вкрита прищами та нерозбірливими, незрозумілими тату. З-під пояса джинсових шортів до колін виглядала резинка трусів і дюйм темно-синіх ромбів на ясно-блакитному тлі.

— Тіт,— повторила місіс Джу.

Молодик смикнув борідку двома пальцями. Джулі затримався на нижній сходинці, раптом відчув себе уразливим і небезпечно схожим на гея у своїх коротких шортах і футболці без рукавів. З розчахнутої пащі будинку вилітало стійке дихання марихуани і низьке бурмотіння телевізора, можливо футбольного матчу. Чулися і голоси. Ні сердиті, ні ворожі. Просто голоси. Люди розмовляли, реготали.

— Я навчаю кунг-фу,— додала місіс Джу.

— Кунг-фу?

— Інститут Брюса Лі. За рогом.

Джулі пригадав, як батько розказував, що коли Джулі був іще зовсім маленький, то гуляв районом у маленькому костюмі Бетмена чи Спайдермена цілий рік, і люди вважали його дуже милим — та й усе. Але коли він виходив вбраний як Супермен, народ просто саяв. Привабливість маленького чоловічка із серйозним обличчям у крикливому костюмі з літерою S підсилювалася ідеєю, що це саме Супермен.

— Брюс Лі,— повторив молодик.— Він дійсно у вас навчався?

— Я була його вчителем.

— Справді? Ви?

— Давала йому прочуханки,— кивнула місіс Джу.— Щодня.

— Йо! — вигукнув молодий чоловік, озирнувшись через плече в будинок.— Де Тіт?

Хтось щось сказав, і чоловік ступив усередину. Все вийшло легко, без жорстокості, хитрощів, навіть без слів «будь ласка» обійшлося. Джулі стало соромно за свої тривогу та страх, але, заходячи в дім слідом за місіс Джу, він від них не відмовився. Будинок був старий, тісний, хоча за царя Гороха, певно, був дуже милим. Полиця над каміном створювала середньовічний настрій, який буває у багатьох маленьких бунгало. То тут, то там стелю підтримували гарні колони фарбованого дерева. Центром вітальні був телевізор, старий, ламповий; екран, на якому через сонце майже нічого не було видно, старанно намагався відтворити кольорову палітру «Принца з Беверлі-Гіллз». Троє хлопців-підлітків й дві дівчинки на складаній картатій канапі, що трималася разом завдяки сріблястій ізоляційній стрічці. На підлозі — дівчинка приблизно віку Джулі в спідниці католицької школи та четверо чи п'ятеро маленьких кошенят. Дівчинка, схоже, була латиноамериканського походження, один із хлопців був майже білим, з рудувато-каштановими кучерями. Навпроти картатої канапи юнак в інвалідному візку дихав киснем із зеленого сталевого балона. Він

реготав у пластикову маску для дихання. На підлозі лежала порожня пачка від гострих чипсів. На журнальному столику стояли дві великі пляшки коли. Коробка з-під піци. Пластиковий циліндр, у якому колись були зоологічні крекери. В кімнаті було брудно, пильно, забагато народу,

ще й стояв дух чипсів, але то була лише купка дітлахів, що дивились шоу, яке подобалось і Джулі. Він очікував знайти тут стробове світло, клапті шпалер, мертві тіла на підлозі, спалахи гашишних люльок. Гудіння вуферів двадцять чотири години на добу. Лихих людей, що ховалися по кутах темних кімнат.

Який же він расист.

Молодик, що зустрів їх біля дверей, повів їх до задньої частини будинку, вниз різномастими сходами до прибудови. На одному з ліжок скрутився з геймбоєм хлопець, не старший за Джулі.

— Тіте? — гукнув Джулі.

Тут було щось на кшталт нічліжки, вмебльованої різноманітними ліжками різних періодів та стилів, деякі були ще сталевими, інші — дерев'яними та фанерними. Світла не дуже багато. В дальньому куті, на ліжку, вкритому блакитним спальником, Джулі побачив Тіта.

— Агов! — зрадив він.

— Що ти тут робиш? — запитав Тіт з-під спальника приглушеним голосом, і Джулі здалося, що він плакав.— Як же ти мені набрид.

— Добре,— погодився Джулі, а в самого на очі навернулися сльози. Він хотів було відвернутись, та натомість витер сльози руками. Хлопець із геймбоєм не зводив з нього очей.— Просто прийшов сказати, що тобі, може, захочеться дізнатись, що Гвен народжує дитину. Ось-ось народить. Просто зараз. Тобто в неї почалися пологи. Якщо прийдеш зараз, розумієш, ти будеш присутнім. Ну, коли твій брат народиться.

Тіт не ворухнувся, не сказав ні слова.

— Він має брата? — із сумнівом поцікавився хлопчик.

— Майже,— сказав Джулі.— Тіте, ходімо. У нас твій велосипед. Їдьмо, не пропусти. Це ж так круто. Так круто мати брата. От би і в мене був! — Він подивився на хлопця.— Правда ж, брати — це круто?

— Не дуже,— відповів той.

— А можна, ну... можна нам побути на самоті?

— Навіщо? Щоб ти йому відсмоктав?

— Так, саме для цього,— видав Джулі, не мигнувши оком, розвеселившись від власної зухвалості.— Ось.— Він витяг із гаманця п'ять доларів.— Іди купи цукерку чи ще щось.

Хлопець пішов. Джулі сів на краєчок ліжка.

— Знаю, тобто я зрозумів, що ти...— Він вдихнув, видихнув.— Просто хотів сказати, що як ти повернувся сюди, то, певне, почувався дуже самотнім. Через те що Арчі повівся як покидьок та все таке. Але ж це твій брат, це твій шанс, розумієш? Мати того, хто тебе любить і пишається тобою. Крім мене, авжеж, бо я не така вже й цяця.

— Підводься,— наказала місіс Джу.— Їдь до лікарні. Негайно. А то наб'ю дупу. Віриш?

Тіт сів, подивився на Джулі, тоді на місіс Джу. Кивнув.

* * *

Кінець. Відпочинок між ритмічними ударами литавр. Клаптик блакитного неба між двома грозовими хмарами.

* * *

Ґвен на пологовому ліжку, між переймами, сповнена ненависті до єдиного друга, який лишився в цьому світі. Ненавидить його лосьйон після гоління: складний аромат вишневих сигар і картонних ялинок освіжувачів повітря, що висять на дзеркалах заднього огляду в таксі. А під ними глибша нотка: сирий бекон, що розм'як від спеки. Ненавидить проблиски шкіри голови з-під штрихів волосся. Білі вугрі біля крила його правої ніздрі. Волохаті пальці. Ненавидить за те, що він не Арчі.

Нет, виструнчившись, сидів на стільці, оббитому штучною шкірою; підборіддя високо підняте, спина залякла, ніби чекає на щось дивне, щось таке, що вимагатиме від нього більше, ніж він готовий дати, ніби, скажімо, будь-якої хвилини сестра Саллі вкочить до палати чудернацьке філіппінське піаніно з акулячих зубів і панцира черепахи, зв'язаних волокнами кокосової пальми, і його попросять зіграти. На обличчі його так і читалося: «Господи, будь ласка, не дозволь цьому спектаклю стати огиднішим, ніж він уже є». Наполовину опущені повіки то піднімаються, то знову опускаються: бідолаха явно намагається знайти золоту середину між жахом-таким-що-хоч-очі-заплющуй і увага-

до-дива-народження-від-якого-аж-очі-витріщаються. Ноги трусяться. Плечі з нетерпіння згорбилися. Враховуючи, що чоловік уже сімнадцять років одружений з акушеркою, просто дивом дивуєшся, як мало він знає, пригадує чи ладен передбачити, коли справа стосується потреб жінки в пологах. Уся пологова мудрість, набута ним, звелася до стаканчика льоду і рушника, який він періодично повертав до ванни, щоб сполоснути під водою та викрутити над раковиною, і покласти, на щастя прохолодним, на її чоло.

— Дякую, Нете,— сказала вона, люта від вдячності.

В палаті, мабуть, тисяча градусів за Кельвіном, бо Ґвен була дивно, але неприємно бадьорою від спеки. Потіла, смерділа, корчилася. Волосся, як у медузи Горгони. Ліжко перетворилося на болото. Шкіра

протестує, ніби дитина народжується не лише з матки, але й злізає разом із її шкірою; лікарняну сорочку терпіти не можна, така вона шорстка — хрустка скоринка хліба на язиці. Гвен просто у відчаї, готова народжувати голою. Так і хочеться здерти сорочку, вилізти з неї, як Халк із лабораторного халата свого професора. Але цей хлопець, її єдиний друг, так само прагне побачити її голою, як і вона його. Його погляд і без того щоразу, коли Гвен перевертається чи сідає, метастає кімнатою, як незакріплений садовий шланг. Чоловік стривожений усім цим жахом, голову опустив, зіщулився, такий собі лакей з палацу, якого послали до лабіринту доглядати за лютим Мінотавром. І це мугикання. Ніби нескінченно водить туди-сюди металевим ключем чи відбитою шийкою пляшки по тугій струні піаніно.

— Нете, хлопче, благаю тебе, припини це кляте мугикання.

— Яке мугикання? — стрепенувся Нет.

Він підвівся і вдесьте відкрив телефон Гвен, намагаючись додзвонитись до Арчі. Ця процедура виснажувала Гвен; її вона ненавиділа найбільш з усього неймовірно дратівливого, що було в Нетові, найбільш з усього, що він робив і говорив зараз.

— Краще тобі цього не робити. Якщо Арчі Столлінгз увійде в ці двері, Нете, присягаюся Господом, я викличу охорону.

Ця фраза застала його за набором останньої цифри, палець завагався над дев'яткою. Брови вигнуті, дивиться просто в вічі, розважається думкою, що він її неправильно почув.

— Поклади. Цей. Довбаний. Телефон.

Нет кивнув, закусив губи, широко розплющив очі, ніби кажучи: «До-о-о-обре». Закрив телефон. Приблизно десь у цей час Гвен видала непристойну фразу. До кімнати увійшла сестра Саллі, чи то вона просто знову тут була. У супроводі, як завважила Гвен, своєї власної комбінації ароматів: мигдалевий екстракт, пахви і якийсь недозволений дериватив гарденії.

— Ну, мамусю, все гаразд? — запитала Саллі помірно ламаною англійською елеїним тоненьким голосочком і нестерпно хихикнула.— Ваша дружина і досі ув'язнена,— повідомила вона Нетта.— Інша матуся, Господи пожалій її, не квапиться.

— Усе гаразд, Саллі,— сказала Гвен таким нормальним голосом, який тільки змогла артикулювати. Уже втомилась. Так хочеться, щоб усе скоріше закінчилося, і від цього на очах — саме тоді, коли найбільше їй хочеться здаватися свіженькою як огірочок,— сльози.— Просто потрібно зачекати.

— Абсолютно,— погодився Нет.

— Як часто? — поцікавилась Саллі. Вона підійшла до монітора серця.
— Ха. Перепрошую, мамусю. Міз Шенкс, мені дуже шкода. Я мушу привести сюди лікаря. Знаю, вам хотілося, щоб це була міз Яффе. Чула, у вас були якісь проблема з лікарем Лазаром. Але, гадаю, чекати більше не можна.

— Що таке?

— Схоже, уповільнення. Невеличке, але... Час кликати лікаря.

— Ой,— сказала Гвен в квітчасту спину, але та вже виходила з палати.
— О ні.

Вона ледь видихнула ці слова, бо всередині повільно розкрилася чергова парасолька болю. Причісувала її думки, зав'язувала їх у хвостик. Усе зблякло, крім болю: палата, меблі тут, перешіптування помп і моніторів, циркуляція годин, денне світло, світ. Чоловік, який кинув її напризволяще під час народження дитини на світ. Біль — це таке заплюсування очей.

— Правильне дихання,— вигулькнув звідкись Нет.

— Замовкни,— порадила йому Гвен.

Вона гребла щосили, намагаючись утриматись на гребні хвилі, осідлати її. Велика, дійсно велика, найбільша з усіх, що були досі, висока, широка, глибока, від якої, як від землетрусу, все здригається. І така ж глуха, як землетрус, до її благань, від яких урешті-решт лишилися тільки слова «будь ласка, закінчись», які вона повторяла, мабуть, уже кілька годин.

Цього разу паузи між ударами не було, не було ніякого проблиску блакиті. Потік болу всередині просто пересунувся; клацнув перемикач залізниці її нервової системи, й потік ринув іншими рейками, від сталевих стрічки, що перетягувала її живіт, кудись нижче. Тоді, ніби з далекої відстані, вона почула свій власний голос: белькотіння, благання бігти за Авівою, витягати її з тієї палати, від тієї дівчинки-кекса, від тих худих курячих крилець, вкритих тату, бо дитина народжується зараз, і Авіва мусить бути тут, щоб її прийняти. Авіва так довго зневажала, ставилася поблажливо, жаліла — бувало по-різному — ті приречені та несерйозні мрії, сповнені надії видіння: м'яке світло і текуча музика, таке собі вагінальне саторі, яке нібито мусить пізнати кожна жінка, складаєш план пологів і дотримуєшся його. Наразі вона бачила, як її власний план пологів, простий, простіше й бути не може, палав у серці утопічним вогнем. У ньому був один-єдиний пункт, а саме Авіва, спокійна і вправна, без рятівних засобів у вигляді ножів, ліків чи синтетичних гормонів, яка б контрабандою пронесла життя її сина в це світло. Байдуже, яке світло, байдуже, яка дитина; єдиним безсумнівним фактом мусить бути Авіва Рот-Яффе. Гвен присяглася Нету й Саллі, коли та повернулася й оголосила, що доктор уже йде, що вона не дозволить дитині покинути своє тіло, що триматиметься, гризтиме нігті, прив'яже себе до гранітних валунів, згорне час і простір до єдиної безкінечної точки, доки не приведуть Авіву.

— Іди! — крикнула вона, може, трохи таки збожеволіла.— Господи Ісусе, Нете, який же ти *повільний!* *Негайно йди за Авівою!*

І весь цей час вона марила, боролася, присягалася утримати дитину всередині з допомогою складної і грізної мускулатури своєї матки, вона відчувала, ще напруженіше, ніж сум від того, що план

народження полетів під три чорти, ніж велике розчарування від того, що чоловік не виконав своїх обов'язків щодо неї, бажання виштовхнути дитину. І розуміла, що вже марно, запізно комусь кудись бігти.

Ніхто й не побіг. Нет підвівся. Було в його обличчі щось дивне, скам'янілість, приречений погляд, ніби він був рішуче налаштований утнути щось неадекватне. Пізніше, повертаючись до цієї миті, Гвен бачила, як він зробив крок у стовп різкого світла.

— Хвилиночку,— заблагала Гвен.— Лише одну. Нете, будь ласка. Зачекаймо на Авіву ще хвилиночку.

— Ні,— відрізав Нет.

І вона відмовилася від своєї скромної утопічної мрії, виштовхнула дитину з себе із усією жорстокістю розчарування.

— Я зараз випорожнюся,— застогнала вона.

— Добре,— сказав Нет.— Давай.

— Це буде так огидно. Я така огидна!

— Це дещо мені нагадало.— Нет пішов до туалету й вимив руки, намилюючи їх з ретельністю, похвальною з точки зору гігієни, але сумнівною, враховуючи неминучість появи дитини, а якщо зважити на кількість екскрементів, що от-от вискочать із її прямої кишки, процедуру можна було б назвати передчасною.

— О боже,— закричала вона.— О Нете. О-о!

Він квапливо вийшов із туалету, витираючи руки рушником. Не вагаючись, він спрямував свою увагу на її промежину й промовив:

— О господи. Добре.

Нахилився до неї, подався вперед, ссутилився, як ссутулювався над клавішами піаніно. Як не шкода було це робити, Гвен змусила себе

припинити тужитись. Роздратування, бурхливий гнів, що вільно перетікали всередині неї протягом останньої години, тепер зібралися роздосадуваними хвилями річки, що б'ється об шлюзи. Вона балансувала на межі гніву та його виверження. Гвен опинилася між пластами свідомих думок і рефлексивних рухів свого тіла, і з'ясувалося, що її не відпускає — затиснула у своїх долонях, як монету в один долар,— одна-єдина думка: вона випускає в цей світ іще одного покинутого сина, сина покинутого сина. Спадкоємця історії розчарувань і зрад, жорстокості і втрат. Сторіч утрат, імперій розчарувань. Увесь гнів, що вона відчувала не лише сьогодні чи за останні дев'ять місяців, а все своє життя — живилася ним, як сонцем, наповнювала ним свої двигуни, фінансувала свою долю в американській мрії,— вперше постав перед нею обов'язком. Трагічним. Бо позбавитись його не можна було іншим способом, як передати наступним поколінням.

Тут до палати увійшов Арчі в капітанському кашкеті. Стояв і витріщався на неї. Вигляд у нього був жахливий, зім'ятий, розхристаний, зі скуйовдженим волоссям. За мить до того як вискочив з голосним криком його пурпуровий новонароджений син, потрапив просто в лапи смерті та історії, серце Гвен розтріскалося, як дзеркало, в яке влучили каменем. Колись це відчуття нагадуватиме прощення, але зараз то був лише жаль, вона жаліла Арчі, його батька і його синів, усіх чоловіків, чийм спадкоємцем і спадкодавцем він був, від «Серединного шляху» до спальних вагончиків залізничної компанії «Юніон пасіфік», до фіксі, що котився Телеграф-авеню посеред ночі.

Тоді вона тримала в руках свого власного маленького чоловіка, духмяного, як гаряча монета, з молочно-бакитними оченятами, і хоча вона не приймала ліків, не перебувала під дією анестезії, їй здавалося, що вона потрапила в безкінечну петлю часу, здалося, що їй примарилося, що увійшла гарна жінка-поліціантка, на бейджику якої було написано «Лестер», разом із Саллі і лікарем Лазаром — коричневий коп, золота медсестра, білий лікар,— уся ситуація раптом перетворилась на божевільну версію «Вулиці Сезам»,— і попросила Нета Яффе піти за нею. Нет вимив руки і, винувато обійнявшись із партнером, вийшов із кімнати слідом за офіцером Лестер.

— Я щось пропустив? — поцікавився Арчі.

* * *

«Субару-аутбек» 2002 року випуску блякло-зеленого кольору під'їхав до будинку на Стоунволл-роуд, завмер над криваво-коричневою плямою, яку лишив п'ять тижнів тому «вольво» Авіви Рот-Яффе. Господар будинку, рудобородий і брудний, був під навісом для автомобілю, дрейфував на крижині розстелених газет, фарбував блакитне дитяче ліжечко білим. Він провів пензлем униз планкою, закінчив мазок граційним поворотом зап'ястка, поклав пензлик на відкритий рот бляшанки з фарбою, і підвівся на ноги, взуті в забризкані жовтувато-коричневі сандалі. З його сором'язливої усмішки можна було зрозуміти, що ні «субару», ні люди на його передньому сидінні, високий чорний чоловік у гарбузовому береті і чорний підліток, який, навіть крізь вітрове скло видно було, переживав сильний, можливо, фатальний, спазм сум'яття, не мали для нього ніякого значення.

— Позивач,— сказала жінка на задньому сидінні, яку досі ховали від сторонніх спина водія та той факт, що вона напівлежала на сидінні; блузка її була розстебнута, лямка бюстгальтера спущена, а сосок служив єдиною радістю та іграшкою іще одного пасажира, чий батьки мало не посварилися, щоправда, швидко помирилися, як його назвати: Куду (пропозиція батька) або (на честь діда з боку матері) Кларком. Жінка заспокоювала Кларка, повертаючи в обійми сну, бо з невідомих причин напередодні він вирішив улаштувати їм веселу ніч.

Саме тоді, коли вона з характерним звуком — і від звуку цього хмара збентеження навколо старшого брата Кларка завжди ущільнювалась — витягла сосок із сплячого сосуда, в який уміщалося дві унції жирного молока, біля узбіччя зупинився другий «аутбек». З нього вийшов представник китів в особі Майкла Оберштейна, есквайра, у неймовірно огидному мохеровому костюмі, для створення якого, на думку Арчі, було жорстоко вбито кілька дюжин, а може сотень, мохерчиків. Костюм не стільки прикривав чоловіка, скільки обліплював.

Арчі вийшов із авто, щоб привітати Мобі, готовий вибачитись, що опустився до цього тісного, позбавленого стилю транспортного засобу, володіння яким чимось нагадувало покарання, за те, що проміняв на нього легендарний «ель каміно» 1974 року, бо той виявився не найкращим авто для сім'янина і доля винесла йому свій вирок. Продаж «ель каміно» був лише часткою пакету, що складався з поступок, поправок, резолюцій та компенсацій, на які він погодився заради своєї репатріації до будинку на 61-й вулиці. Одного дня, як він сподівався, ця стежка перетне кілька канав і подолає кілька сходин, приведе до майдану абсолютного звільнення — Прощення. Певні частини цієї подорожі були болісними, й Арчі навіть не намагався вберегти свою дружину та синів від розповідей про той біль. Але він іще нікому не зізнався, як гірко плакав того дня, коли якийсь чувак із Лівермору поїхав на його «ель каміно».

Він помахав рукою Мобі, який поправляв вузол краватки перед боковим дзеркалом, тоді кивнув позивачу, Гарту, який втомлено стояв біля наполовину білого, наполовину блакитного ліжечка, і видно було, що він ніч не спав, як і Арчі.

— Вона зараз вийде,— сказав Арчі.— Хлопець саме закінчує снідати.

Позивач кивнув, тоді з нещасним видом повернувся до ліжечка, наче, якби мав вибір, то зайнявся б фарбуванням, а не тим, що задумала Гвен.

У глибині під навісом на верстаку радіо розповідало про Мігеля Техаду, а під ним, пристебнуте до гойдалки, скручуючи пальці в заплутані мудри, лежало немовля, що й було причиною усього клопоту. Його стать та ім'я Арчі забув. У малюка були проблеми зі шкірою, як помітив Арчі, якісь дивні бліді плями на пальцях та обличчі. В грудях у нього ворухнувся їжак паніки; він ніколи не припускав, що Гарт має реальні підстави для позову. Тут він помітив, що плями саме того відтінку, що й блакитний барвник наполовину пофарбованого ліжечка.

— Ніколи б не подумав, що вона його лизатиме,— зізнався Гарт.

— Вони все до рота тягнуть, як я розумію,— гмикнув Арчі.

— Йо, Арчі,— підійшов Мобі.— Як ся маєте, містере Ньюграндж? Майк Оберштейн. Ми розмовляли по телефону.

Мобі припинив клеїти дурня й підійшов потиснути руку Гарту Ньюгранджу. Обернувся назад, коли з машини вилізла Гвен, провела пальцем по гудзиках блузки, обсмикнула спідницю над ямочками колін.

— Привіт, Гвен.

— Привіт, Мобі. Вітаю, Гарте.

Мобі вже поговорив з чоловіком, підготував до їхнього приїзду, та все одно вигляд у Гарта був недовірливим. Він схрестив руки на грудях, зробив глибокий вдих.

— Вітаю.

— Це мій чоловік. Арчі. Арчі, це Гарт.

Арчі змусив чоловіка відірвати одну руку й протягнути її, маленьку, веснянкувату, вкриту білими плямами фарби.

— У машині Тіт, син Арчі. Тіте, вилізай з авто і привітайся з людиною.

Тіт діяв за умовами скромнішого пакету, узгодженого під час перемови із Гвен, який містив у собі кімнату, харчування і в кінці його стежки до Країни Цукерок нечіткий пряничний будиночок з рожевим глазуrowаним дахом, де його любитиме родина й даватиме йому прочуханки; тож він вибрався з автівки, виконав усі обумовлені умовності цивілізованого спілкування між незнайомими людьми й повернувся до авто. Хлопець і досі був лише гостем на їхній планеті, завітав до них зі свого далекого дому, але Арчі сподівався, що з часом він звикне до місцевої сили тяжіння та мікробів. Тіт майже весь час тримався поблизу Кларка, ніби лише заради того, щоб мати змогу спостерігати за немовлям, він і подолав міжзоряний простір.

— А ось і вона.— Гвен помітила дитинку в блакитних плямах на гойдалці.— Маленька Белла.

— Ось і вона,— погодився Гарт, але не додав: «Та не завдяки вам».

Запала тиша, порушити яку Арчі не мав ані енергії, ані сміливості.

— Чи не могли би ми... Гарте, я сподіваюся, ми з вами можемо поговорити? — запропонувала Гвен, махнувши на сходи, що вели до будинку.

— Можна тут,— відповів Гарт.

Гвен моргнула, подивилась на Мобі.

— Добре,— погодилась вона.— Гартазд. Те, що я приїхала сказати, не забере багато часу. Буквально кілька слів. Я давно вже мусила це сказати, того дня, коли народилася Белла. Але це не ті слова, що легко мені даються. Не знаю чому. Може, тому що я не виправдовую себе, а може, мене так виховали. Коротко кажучи, мені немає за що вибачатись. Це справа стосується розсудливості. Політики, я б сказала. Але навіть якщо на офіційному слуханні це матиме певний історичний сенс, на особистісному рівні...

— Ти просила сказати, якщо тебе занесе,— втрутився Мобі.

— Кілька слів,— повторила Гвен, ніби нагадуючи сама собі.

Арчі отримував задоволення від того, що відбувалося. Він уже кілька тижнів жив у глибокій, просторій, неприступній фортеці немилості. Арчі спробував пригадати, коли взагалі чув, щоб Гвен вимовляла, хоча б заради проформи, фразу, яка злетіла, із затримкою, але цілком щиро, з її вуст.

— Вибачте мені,— промовила вона.

Вона хотіла було на цьому зупинитись, полишити Гарта зі схрещеними руками і нахмуреним чолом, попри те, що очевидного потепління так

і не відбулося, але Мобі звів одну брову до нерівного краю чуба:
«Продовжуй».

— Мені дуже шкода, що я вийшла з себе,— продовжила вона.— З тим лікарем. Я дозволила собі... собі...

— Вибухнути праведним гнівом? — підказав Арчі.

Ґвен кивнула, подумки взявши Арчі на мушку, тоді опустила голову й знову кивнула.

— Вибухнути праведним гнівом. Моє слабке місце. Через це мені теж важко вибачатись. Але я вибачаюсь, і мені шкода, що так сталося. Тоді я мала зосередитись на Лідії та дитині, більше ні на чому. Я підвела їх, підвела тебе, і дякувати Богу, що дитина здорова та гарна, бо, якщо б із нею щось сталося...

Сльози забриніли в її голосі, але вона себе опанувала. Продовжила:

— Я розумію ваш гнів. Згодна з ним. Але сподіваюсь, що у вашому серці знайдеться прощення для мене.

— Гарзд,— сказав Гарт.

— Гарзд, ви мені пробачаєте?

— Авжеж. Чом би й ні?

— Це означає...— втрутився Мобі.— Перепрошую, але я виступаю неофіційним адвокатом Ґвен, тож мушу спитати. Ви відмовляєтесь від звинувачень?

— Жодних проблем,— кивнув Гарт.

Коли вони сіли в автівку й від'їхали, Ґвен дала волю сльозам. Вона плакала, доки вони не доїхали до брами готелю «Клермонт», і лише тоді заспокоїлась.

— Гадаю, тобі теж варто спробувати,— сказала вона.

— Я уже спробував,— відповів Арчі.— Не спрацювало.

— Тоді я ще не була готова. Не знала, як це добре.

— Гаразд,— кивнув Арчі.— Вибач мені, Гвен. Я багато налажав і дуже про це шкоую. Як гадаєш, у твоєму серці знайдеться для мене прощення?

— Ні,— відрізала Гвен.

— Прошу?

— Але майже.

Він покосився на хлопця, що сидів поруч із ним і не спускав очей з дороги, вираз його обличчя не змінився, от хіба в очах спалахнув вогник.

— Ну добре. Тіте, твоя черга. Вибач, що не був тобі батьком перші чотирнадцять років твого життя. Ти хороший юнак, і я сподіваюсь, що відтепер буду поруч із тобою. Гадаєш, колись зможеш знайти у своєму серці прощення для мене?

— Гаразд,— усміхнулась Гвен.— Досить. У тебе добре виходить.

Вони зупинились на червоне світло, і немовля знову прокинулось, нещасне і голодне, тож Арчі натиснув на газ, щоб скоріше дістатись додому. Минуло кілька тижнів, і він усвідомив, що так і не отримав відповіді від Тіта, але тоді справа вже не була такою терміноюю.

* * *

Арчі з Нетом зустрілися біля квартири, другий поверх, респектабельний комерційний квартал 1920-х років забудови, лінія Берклі-Окленд. Червона черепиця дахів, гілля дубів, штукатурка теплого бежевого відтінку. На першому поверсі оселилися магазин хардкорних велосипедів, крамниця авангардної пряжі і ділер з продажу вінтажних кінескопів.

— У мене всередині все так і бринить,— повідомив Арчі.— Ти сюди чудово впишешся.

— Смішно,— огризнувся Нет. Він уже подумки міряв кроками більшу з двох кімнат, заставляв полиці, заповняв їх вінілом. Від стіни до стіни, від підлоги до стелі. Сатана проєктує пекло.— Тебе не тривожить, що на другому поверсі розташується три тисячі фунтів платівок?

— Будівельники дотримувались ретротехнологій,— сказав Арчі — Будували в 2001-му. До нас тут займались пілатесом. Сам знаєш, яке важке у них обладнання.

— Я на диво мало часу проводив у студіях пілатесу.

— Усі ті штуки дуже важкі,— театральнo запевнив його Арчі.— Містер Синглтері укріпив підлогу, йому це обійшлося в десять штук.

— Містер Синглтері,— повторив Нет.

Арчі обхопив підборіддя рукою, стенив плечима, потрусив головою. Сором'язливо всміхнувся.

— Тепер негіднику належать і квартира, і товар,— вів далі Нет.— А йому на музику начхати.

— Йому Пібо подобається.

— Пібо переоцінюють,— завважив Нет.

— Тільки не містер Синглтері.

— Ха.

Прокинувся малюк, засовався. Арчі витяг із кишені шкіряної куртки пляшечку, відкрив ковпачок, понюхав соску. Скрутився, щоб обернутись на заднє сидіння, сунув пляшечку синові, зачекав, доки той знову засне.

— Потрібно пройти через стільки болю та клопоту, щоб воно народилося,— прокоментував Арчі,— а тоді решту життя намагаєшся його заспокоїти.

— Нормально росте?

— Схоже.

— Штучна суміш?

— Остання порція замороженого грудного молока.

— Консультантка з грудного вигодовування не допомогла?

— Нете, будь ласка.

— Вибач.

— Прийняв одні пологи і тепер вважаєш себе фахівцем.

— Яка, ти кажеш, орендна плата?

— Вісім сотень.

— Ого.

— Включно з водою і сміттям. Каналізація ділиться на трьох. Я б сказав, що це мало, зважаючи на будинок такого калібру.

— Інакше ти не скажеш,— відмахнувся Нет.— Саме так і кажуть агенти з продажу нерухомості.

— Ага, говорити я вмію,— кивнув Арчі.— Але не це питання ми зараз розглядаємо.

— Погодишся?

— Ще розмірковую.

— Дитина — гарне прикриття. Хто відмовиться покупати будинок у чорного велетня з неймовірно милою дитинкою?

Арчі подумав.

— Мало хто,— погодився він.

— Гадаю, тобі варто погодитись.

— І тобі теж,— сказав Арчі.— Містер Синглтері... Гарнет... Ти й так змусив його чекати, занадто довго обдумуєш цю необачну пропозицію.

Нет роззирнувся: гола кахляна підлога, чорна і блискуча, як платівка, щойно пофарбовані білі стіни, три невеличких вікна, що виходять на алею позаду будинку.

— Прилавка не буде. Ніхто не приходитиме сюди посидіти та побазікати,— зітхнув він.— А Гарнету, схоже, саме це подобалося в «Брукленд Рекордз».

— Мабуть, щось на нього вплинуло. Смерть містера Джонса. Невдала угода «Догпайлу» з Чаном Флаверсом. Поганий Гібсон відкликав свою пропозицію, хоче будуватись у Бейв'ю.

— А я чув — у Візітасьон Веллі.

— Кажу тобі, Нете, його гарний настрій недовго триватиме. Чан Флаверс уже підвівся на ноги, змахнув пил з плечей. Висуває звинувачення, натискає на важелі. Звільнив хлопця з економічного відділу, бо «міська рада втратила “Догпайл”» тощо. Знаєш, кого звільнили? Шурина Абреу.

— Прилавку не буде,— повернувся до своїх міркувань Нет.— Ящиків теж. Додам невеличкі коментарі на роздільниках. Ніхто не спостерігатиме за світом крізь велике вікно. Ніяких магічних вікон більше не буде. Ніяких відвідувачів.

— Але будуть клієнти,— завважив Арчі.— По всьому світі. В кожній часовій зоні, в Самоа, на Мадагаскарі, платитимуть по п'ять тисяч

баксів за оригінал першої партії «*Blue Note-1568*», глибокі доріжки, моно. Хай там що, деякі люди, не казатиму хто, і загальна концепція, Нете, свідчать, що ти не людинолюбець.

— Теоретично люди мені подобаються,— задумливо промовив Нет.— Ось що було в «Брукленд» гарного. Але то була лише наша теорія.

— Схоже на те,— погодився Арчі.

— Кажеш, настав час *повертатись* до реального життя.

— Візьми мене за приклад.

— Продаватиму *реальне* житло.

— Це лише один із моїх багатьох варіантів.

— А для мене *реальне життя* — це заснувати вебсайт, де продаватиму партію сорокарічних платівок невидимим полінезійцем.

— Я показав містеру Синглтері нашу бухгалтерію,— сказав Арчі.

— Що зробив?

— Він уважно переглянув. Копнув глибше.

Нет здригнувся.

— Смілива людина.

— Багато мене розпитував. Кого я знаю, хто займається цим онлайн, як у них справи, вони працюють через eBay або мають власний онлайн-магазин. Мені здається, що він навіть ходив і розмовляв з кимось, може, навіть ходив на пошту, щоб дізнатись тарифи на доставку. Він вважає, що ти впорася. Продаси весь скарб містера Джонса. Заробиш грошенят і собі, і компанії. Нете, якщо Гарнет Синглтері унюхав вигоду, то варто поставитись до цієї дурні серйозно.

— Стривай, я мушу жити реальним життям і водночас ставитись серйозно до дурні? — гмикнув Нет.

Із рученят Кларка випала порожня пляшечка, він прокинувся.

— Чорт,— схаменувся Арчі.— Гаразд, друже. Гаразд.— Він відстебнув дитину й узяв на руки, протягнув крізь ручку дитячого кріселя. Обхопив дупку однією долонею, іншою поплескав по спині. Кларка це не вразило. З іншої кишені шкіряної куртки Арчі дістав велетенську зв'язку ключів, їх там було десь із дюжину, на кожному штамп «НЕ КОПЮВАТИ» і зелений пластиковий квадратик із написом «НЕРУХОМІСТЬ СИНГЛТЕРІ». Побрязкав ключами у Кларка перед носом. Кларк слухав це дзеленчання з явним жахом. Арчі спробував всунути кільце в маленькі рученята, щоб хлопчик сам побрязкав, і зв'язка впала на кахляну підлогу. Кларк мало не вистрибнув зі свого комбінезончика.

— Ого! — похвалив Нет.— Оце так легені.

— Інколи доводиться робити так,— сказав Арчі, підхопив сина під пахви та влаштував йому сеанс добрячого гойдання: піднімав і опускав руки, піднімав і опускав, гойдав уперед і назад, перевертав через голову з ритмічністю маятника. Синхронізувавшись з ротацією землі, а може, приголомшений збільшенням швидкості, Кларк заспокоївся. Але зовсім замовкнути не погоджувався. Тож до гойдання маятника Арчі додав комплементарні рухи ногами, простий гармонійний рух, угору і вниз.

На порозі порожньої двокімнатної квартири з'явився Тіт Джойнер. Спостерігав за абсурдним танцем батька з щирою, добродушною зневагою.

— Що? — запитав Арчі.

Тіт протягнув йому мобільний телефон.

— Ти забув у машині. Вона телефонувала.

— Що я тобі казав про «вона»?

— Гвен. Вона телефонувала.

— Невже? Кларку, хлопче, тихіше. Що сказала?

— Сказала, щоб ти не забув, що вона ввечері працює. В лікарні.

— Чорт, забув. Домовився повечеряти.— Він перевів погляд на Нета.— Гвен улаштувалась у «Чаймз», на пів ставки, медсестрою пологового відділення.

— Чув. Авіва зустрілась із нею в палаті.

— Щоб заробити трохи грошеньт.

— Ми так і подумали. Ще ж платити за навчання в медичному коледжі.

— А ти що скажеш?

— Можна звернутись по допомогу. Вона ж розумна й досвідчена. Який коледж відмовиться від такої студентки?

— Сьогодні ти просто щедрий на пророцтва щодо нашого майбутнього.

— Просто цитую Авіву.

— Гвен непокоїться, що Авіва й досі сердита на неї.

— Для неї то був удар. Сам розумієш.

— Розумію.

— Як розлучення. Ти не припиняєш... Тобто ти, звісно сердишся, але... Ну, думаєш, помучу його...

— Ага, зрозумів.

— Ти не припиняєш любити цю людину. Її тобі не вистачає.

— Не вистачає.

— Дай потримати маленького містера.

Чари лікування маятником уже давно вивітрилися. Арчі стенов плечима й передав малюка, чий плач перетворився на котяче завивання.

— Гей, гей, хлопче. Все гаразд. Ми друзі, еге ж? Так, так, ми чудово ладнаємо з Кларком.

Але Нет, хоча і вдався у своєму мугиканні до найурочистіших, найзаспокійливіших ноток, виявив не більше хисту заспокоювати дітей, ніж Арчі.

— Дайте мені,— сказав Тіт.

Арчі кивнув, дозволяючи, і Нет передав малюка старшому братові, який виніс його з кімнати, коридором, на сходи старої будівлі. Коли вони вийшли на тротуар, у Кларка, схоже, скінчились усі причини скаржитись. Він мляво лежав на локті Тіта, гарячий і спітнілий, і пахло від нього молоком. Жовтнєве сонце було неспекотним. До Геловіну ще цілий тиждень. А от і Джулі Яффе прикотив на своєму скейтборді, на тиждень раніше. Весь у чорному: блейзер, штани, чорна вузька краватка, як у Вела Кілмера в «Тумстоуні». На правій руці довга потерта атласна рукавичка, пурпурова, з плавниками. Волосся пофарбоване в матовий чорний. Хитра зачіска: абсорбує все навколишнє світло, не відбиває нічого. Чорне волосся, руді веснянки, дивна комбінація, але йому личить. У вухах потонули білі навушники. Тупнув по краю дошки, підхопив руками в повітрі.

— Як справи?

— Іди сам подивись,— сказав Тіт.— Чистий Джонні Кеш.

Джулі витяг навушники, пум, пум. Покосився на малюка, послав йому повітряний поцілунок. Потягнувся пальцем, торкнувся його кінчиком сльозинки, що лишилася на щоці Кларка.

— Чому він плакав?

— Причина йому не потрібна,— відповів Тіт.

— Я бачив, як ти виходив із індійського ресторанчика... вчора.

— Так.

— З Кезією. Вона гарненька.

— Нічого так.

— Ми знайомі з початкової школи. Власне, навіть до садочка разом ходили. Вона завжди була такою милою.

— Вона теж тебе пам'ятає.

— І ті хлопці, Даріус і... е-е... Тарік. Я їх теж знаю. Нормальні.

— Так.

— Тобто не найгірший варіант. Добре, що в тебе з'явилися друзі.

— Джулі.

— Вибач.

Тіт відвів погляд. Стежив за рухом автомобілів, стиснувши губи, нетерпіння, помножене на роздратування.

— Усі плачуть,— завважив він.

Не дивлячись на Джулі, передав йому серветку, що йшла в комплекті з братом. Джулі скористався нею, щоб витерти очі. На ній лишився каліграфічний портрет журби, написаний густою підводкою для очей.

— Вибач,— сказав Джулі.— Я такий лузер.

— Та ні.

— Я теж кількох друзів завів.

— Знаю.

Вони стояли на розі вулиці, яка уносила їх у темряву втрачених літніх ранків.

— Дідько, котра година? — нарешті запитав Джулі.

— Приблизно третя.

— Дідько. Батькові не можна спізнюватись. Мама послала мене за ним, бо він, схоже, телефон вимкнув. Вони нагорі?

— Так. Куди не можна спізнюватись?

Джулі відповів після паузи, зробивши глибокий вдих. Закотив очі.

— Збирати сміття біля озера Меррітт.

— Ого.

— Знаю. Як мені не бути лузером?

— Вкрав же він цепелін. Тобто він крутий.

— Ні, не вкрав. Просто *відв'язав*. Той піднявся. Опустився в Юті. Піду я краще до нього.

Джулі ввійшов усередину, а Тіт сів на верхню сходинку. Влаштував Кларка поруч, тримаючи під пахви, і цілу хвилину вони вдавали, що Кларк уміє сидіти. Тіта це дуже розважило, якщо стосовно нього можна вжити цей термін. Так вони провели кілька хвилин, а тоді вийшов Джулі, за ним тупотів Нет. Тіт повернув Кларка на згин ліктя.

— Арчі ще подивиться,— повідомив Нет.— Зараз вийде.

— Добре.

— Передавай вітання мачусі.

— Гарзд.

Нет пішов до «сааба», на якому лишилися сліди жорсткої зустрічі з огорожею в аеропорту, заліз усередину й поїхав до озера Меррітт, щоб сплатити борг суспільству, прибираючись у вічних снігах гусячого посліду.

Тіт і Джулі торкнулись пальцями — одна рука гола, інша в рукавичці, розвели їх, легенько стукнулися кулаками. Джулі опустив скейтборд.

— Йо, художнику, якого колись звали Джулі,— сказав Тіт. Джулі обернувся.— Можливо, я сьогодні не спатиму. Десь о десятій, гарзд? Зустрінемося у Ваканді.

— Якщо закінчу домашню роботу,— відповів Джулі,— буду.

Він застрибнув на дошку скейтборда й відштовхнувся, покотивши тротуаром геть від Тіта.

— Ти гуляти не йдеш? — Арчі вийшов із квартири з порожнім дитячим кріслом, замкнув двері одним із ключей на зв'язці.

— Може, зустрінемося пізніше в грі. Ось, бери. Ой,— похитав він головою до Кларка, передаючи його батькові.— Від тебе смердить, як від сиру з пліснявою.

Арчі з Кларком зустрілися приязніше, ніж розсталися.

— Що робитимеш? — запитав Арчі у Тіта.

— Нічого.

Вони дивились, як Джулі, озирнувшись лише один-єдиний раз, зникає в жовтневому дні.

— Він і досі грає за дівчинку?

— Ага.

— Як назвався?

— Дезіре.

Арчі повільно похитав головою, виражаючи щось середнє між захопленням і зневагою.

— Ось такі тепер друзі. У грі. Він дівчинка, а ти?

— Чорна Відповідь.

— Ага. Дезіре і Чорна Відповідь блукають вулицями Ваканді.

— Ні, ми зустрічаємось у Блакитній зоні Місяця.

— Авжеж.— Арчі пристебнув Кларка до крісла, закріпив крісло на задньому сидінні.— Все гаразд, малий? — звернувся до малюка.— А ще де?

Кларк, іще не знайомий з таємним притулком, описаним на сторінках коміксів «Марвел» і прихованим на зворотному боці Місяця, не сказав нічого.

— Це єдине місце,— сказав Тіт.

Він заліз на заднє сидіння, щоб, коли буде така потреба, корчити гримаси Кларкові або дати йому пляшечку. Арчі рушив Телеграфавеню до дому, але на 61-й пропустив поворот.

— Куди ми їдемо?

— До Ваканді,— відповів Арчі.

— Куди?

— До Блакитної зони Місяця.

Але коли вони туди дісталися, він не зупинився. Скинув швидкість, щоб зі свого відстійного, позбавленого стилю «субару», наскрізь пропахлому дитиною, можна було прочитати банер, який оголошував, що незабаром відбудеться відкриття крамниці, між «Федерацією пончиків» і Королем Брязкалець, під назвою «Осередок містера Ностальджія», де продаватимуть колекційні картки. Після четвертого класу Арчі не дуже цікавився бейсбольними картками, але він уже відчував невловиму вібрацію цього особливого божевілья. Хоча він і знав, що ніколи не зможе ступити в це приміщення, не відчувши болю в серці, розумів, що нова операція несла в собі обіцянку, і в принципі він це схвалював. І справа не в торгівлі і, якщо вже зайшла мова, не в ностальгії. Справа в районі, в просторі, де можна потопити спільне горе в спільній пристрасті, доки розмова стає дедалі ученішою та дикою.

— Сподіваюся, у вас вийде,— сказав він містерові Ностальджія, хоч би ким був цей чувак.— Чесно, брате. Сподіваюся, ви зможете.

Він зняв ногу з педалі гальма, поїхав геть, а сам міркував, що, можливо, колись, за кілька років, він достатньо одужає, щоб зайти туди. Привітатись, помудрувати трохи, поділитися з чоловіком якоюсь історією, розповісти про Анджело та Спенсера, про їхні бруклендські роки. Побачити, як наступного разу вони збиратимуть світ докупи.

Берклі, Каліфорнія

30 вересня, 2011

Подяка

Такі кредитори, прародителі, деблокувальники, контролери, захисники, читачі та уболівальники цієї книжки гарантовано захищені від звинувачень у її вадах:

Колонія Макдавелл, Петербург, Нью-Гемпшир; Дагмар і Рей Долбі; Стівен Барклай і Гарт Бікслер; Філіп Павел і персонал «Шато Мармонт», Лос-Анджелес, Каліфорнія; Гедлендський інститут, Саусаліто, Каліфорнія; притулок «Меса», Пойнт Реес Стейшн, Каліфорнія;

Зак Боровай (Музика); Кент Рандольф (Вініл); Бех Габер та Ненсі Бардаке (Акушерство); Адам Савадж (Звільнення дирижабля);

Та-Нехасі Коутс; Деніел Мендельсон; Дейв Еггерс;

Дженіфер Барт; Мері Еванс; Емі Крей; Девід і Арла Менсон; Джонатан Бернем; Майкл Маккензі; Гові Сандерс; Девід Колден; Скотт Рудін; Софі Зеке, Іда-Роуз, і Абрам Шебон;

журнал «Вокс Поетікс», Андре Торрес, головний редактор; «Блексплотейшн: Основний довідник; Джозія Говард; «Жінки в блексплотейшн», Івонн Д. Сімс; «Ти помреш зі мною?: Моє життя і партія Чорної Пантери», Флорес Александер Форбс; «Смерть ритму і блюзу», Нельсон Джордж;

Blaxploitation.com (www.blaxploitation.com);

Oakland Geology (<http://oaklandgeology.wordpress.com/>);

Funky16Corners (<http://funky16corners.lunarpages.net/>);

Birth Stories Diaries (www.birthdiaries.com);

і Джеймс Роуз, мрійник першого Брукленду.

Цей роман було написано з допомогою «Scrivener» на комп'ютері «Macintosh».

Про автора

Майкл Шебон є автором семи романів, один із яких написаний для дітей, а також двох збірок оповідань. Автор бестселерів *New York Times*, лауреат Пулітцерівської премії. Протягом 10 років був головою ради директорів «Колонії Макдавелла», резиденції художників. Мешкає в Берклі, Каліфорнія, з дружиною, романісткою Ейлет Волдман, та дітьми.

Українською також перекладено роман Майкла Шебона «Місячне сяйво» (Харків: Видавництво «Фабула», 2020).

- ¹ Іші (1861–1916) — індіанець, якого вважають останнім відомим представником племені яхі.— *Тут і далі прим. пер.* [Повернутися](#)
- ² Марта — останній представник виду мандрівних голубів, цілком знищеного до кінця ХІХ сторіччя. [Повернутися](#)
- ³ Тут і далі герої роману посилаються на уявний усесвіт фантастичного серіалу «Зоряний шлях». [Повернутися](#)
- ⁴ Допплер — ультразвуковий пристрій моніторингу серцевих скорочень плоду. [Повернутися](#)
- ⁵ Еліс Вотерс — американський шеф-повар, яка започаткувала так звану «каліфорнійську кухню», засновниця гастрономічного руху «слоуфуд» в США. [Повернутися](#)
- ⁶ Гістеректомія — гінекологічна операція, під час якої видаляється матка жінки. [Повернутися](#)
- ⁷ Пон-фарр — ритуал у житті вулканців, вигаданої інопланетної раси із науково-фантастичного серіалу «Зоряний шлях». Цей ритуал передує сексуальному контакту й скріплює шлюбний союз. Повторюють його що сім років спільного життя, й лише в цей період вулканцям дозволено відчувати якісь емоції. [Повернутися](#)
- ⁸ Йотун — міфічна істота з раси велетнів у германо-скандинавській міфології. [Повернутися](#)
- ⁹ АТ-АТ — вигадана бойова машина з усесвіту «Зоряних війн». [Повернутися](#)
- ¹⁰ Жан П'яже (1896–1980) — швейцарський психолог і філософ, вивчав специфіку дитячого мислення. [Повернутися](#)
- ¹¹ Хай-хет — тип тарілок зі стійкою, які використовуються в ударній установці. [Повернутися](#)

- ¹² Каддіш — єврейська молитва, яка прославляє святість імені Бога та його могутність. [Повернутися](#)
- ¹³ Клінгонська мова — штучна мова, вигадана для однієї з інопланетних рас у вигаданому всесвіті серіалу «Зоряний шлях». Має детально розроблені граматику, синтаксис і словник. [Повернутися](#)
- ¹⁴ Томас де Торквемада (1420–1498) — засновник іспанської інквізиції, перший великий інквізитор Іспанії. [Повернутися](#)
- ¹⁵ Заходь. Будь ласка, заходь, я тебе одразу побачила. (Ісп.) [Повернутися](#)
- ¹⁶ Перепрошую, але у мене сніданок о сьомій тридцять. Я не можу чекати. (Ісп.) [Повернутися](#)
- ¹⁷ Ви дуже добре розмовляєте іспанською! (Ісп.) [Повернутися](#)
- ¹⁸ Я два роки прожила в Гватемалі. Навчала Кіше керувати ткацьким кооперативом. (Ісп.) [Повернутися](#)
- ¹⁹ Diabolik — відеогра. [Повернутися](#)
- ²⁰ Конурбація — декілька населених пунктів, що розташовані поруч і функціонують як єдиний економічний організм. [Повернутися](#)
- ²¹ Кінсаньєра — традиційне святкування п'ятнадцятиріччя дівчини в країнах Латинської Америки. [Повернутися](#)
- ²² Льянос — високотравні рівнини в районі річки Оріноко в Південній Америці. [Повернутися](#)
- ²³ Енчилада — в мексиканській кухні перепічка з кукурудзяного борошна, в яку загорнута начинка. [Повернутися](#)
- ²⁴ Аль пастор — страва, завезена до Мексики ліванськими емігрантами, перепічки з м'ясом, підсмаженим на рожні. [Повернутися](#)

²⁵ Сієрра — в іспаномовних країнах та на сході США довгий гірський хребет. [Повернутися](#)

²⁶ В одну зі стін Кааби, мусульманської святині в Мецці, вмонтований чорний камінь. Згідно з ісламською легендою, він колись був у раю. Деякі науковці вважають його метеоритом. [Повернутися](#)